CORPVS
SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM
LATINORVM

EDITVM CONSILIO ET IMPENSIS

ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE

VINDOBONENSIS

VOL. XXXXVIII.

ANICII MANLII SEVERINI BOETHII

OPERVM PARS I:

IN ISAGOGEN PORPHYRII COMMENTA

COPIIS A GEORGIO SCHEPSS COMPARATIS

SVISQVE VSVS

RECENSVIT

SAMVEL BRANDT

VINDOBONAE F. TEMPSKY — LIPSIAE G. FREYTAG

MDCCCCVI.

ANICII MANLII SEVERINI

BOETHII

IN ISAGOGEN PORPHYRII COMMENTA

COPIIS A GEORGIO SCHEPSS COMPARATIS

SVISQVE VSVS

RECENSVIT

SAMVEL BRANDT

VINDOBONAE
F. TEMPSKY

LIPSIAE
G. FREYTAG

MDCCCCVI.

Typis expressit Rudolphus M. Rohrer, Brunae

Boethii scripta omnia in Corpore scriptorum ecclesiasticorum Latinorum Academiae Vindobonensis edenda anno 1883 Georgius Schepss, tum professor gymnasii Wirceburgensis, susceperat opus aggressus ingens, sed uiribus suis, quo erat uigore iuuenili ingeniique ardore, non fore nimis arduum confisus. Sed assiduo usu bibliothecarum et singulari quodam librorum manu scriptorum amore uir impigerrimus, in quo eximia erat sagacitas et multiplex scientia, saepe a cursu instituto deductus est, ut in uarias alias regiones deflecteret; e quibus multa ac noua feliciter reportauit, celeberrimum ac praestantissimum omnium Priscillianum, cuius editione principe huic Corpori decus parauit insigne. Totius autem incepti forma ac ui certius dispecta cum uideret codices Boethii ad multitudinem immensam accrescere, ita ut etiam laborem ei scriptori impertiendum immensum fore appareret, anno 1890 opera Boethii ad musicam et mathematicam spectantia et alia nonnulla deposuit copias suas aliis tradens retinuitque Consolationem, opuscula sacra, commentarios Porphyrii et Aristotelis, e quibus Porphyrii commentariorum recensionem primam publici iuris facere constituit. Nullum tamen ne horum quidem librorum ei contigit ut uideret absolutum. Anno enim 1897 acerbo fato factum est, ut uir optimus graui morbo correptus quadraginta quinque annis nondum expletis e uita cederet.*) Iam cum Boethii patrono orbati cura haberetur, duobus commentariis Isagogae Porphyrii ego ut operam darem, a summo collegio quod huic Corpori edendo praeest rogatus non potui aut recusare munus tam honorifice mihi oblatum aut deesse memoriae amici optime de me meriti. Atque fuit haec

*) De amici defuncti uita studiisque egi *Biographisches Jahrbuch für Altertumskunde 1898.*

condicio copiarum e scriniis Schepssii mihi traditarum. Quamquam plurimorum codicum lectiones in apparatus critici formam ab eo erant redactae et certa quaedam fundamenta nouae recensionis iacta, tamen, ut et ipse in schedis quibusdam scripserat et res ipsa ostendebat, supererat pars non mediocris operae. Nondum enim omnium codicum propter antiquitatem respiciendorum notitia erat parata, quare quattuor codices, e quibus tres ad hanc editionem adhibiti sunt, ego contuli, ut praetercam sex codices iam a Schepssio collatos, quoniam non omnia ab eo exscripta plane intellegebam et de nonnullis eorum lectionibus etiam ipse se dubitare adnotauerat, me perlustrasse Heidelbergam missos. Etiam contextum commentariorum, quamquam facile agnoscebatur, quantum amicus in eo elaborasset, quod nondum ad certam formam erat adductus, meo Marte constituere necessarium duxi. In Prolegomenis componendis ea quae ad descriptionem codicum a se collatorum spectantia Schepssius reliquerat et alia quaedam quae in aduersariis eius inueneram, mihi usui erant, quae suis locis religiose nomini eius tributa sunt, cetera ego dedi. Nolo plura dicere: mihi satis erit, si haec editio, quae meum cum uiri illius optimi nomine coniunctum prae se fert, quamuis habeat quae minus perfecta sint, iudicibus aequis tamen communi nostro labore ac studiis multorum annorum non indigna uidebitur.

PROLEGOMENA.

I. De forma atque genere utriusque commentarii a Boethio in Porphyrii Isagogen conscripti.

Porphyrii[1]) philosophi celeberrimi Neoplatonici in Aristotelis Categorias Isagogen, doctrinam quinque uocum, generis speciei differentiae proprii accidentis, continentem, libellum nequaquam ingeniose illum quidem scriptum, sed, id quod euentus certe

[1]) De Porphyrio nihil hoc loco dicemus nisi de Isagoge eius conferenda esse quae scripserunt Ad. Busse in editione: *Porphyrii Isagoge et in Aristotelis Categorias commentarium* (*Commentaria in Aristotelem Graeca*, uol. IV pars I), Berol. 1887, p. V. XXI. XXXIV ss., atque in disputatione *Die neuplatonischen Ausleger der Isagoge des Porphyrius, Programm des Friedrichs-Gymnasiums zu Berlin*, 1892, p. 3, et Ant. Baumstark, *Aristoteles bei den Syrern vom V.—VIII. Jahrhundert*, uol. I, Lips. 1900, p. 131 ss. Nimis acerbe de Isagoge Car. Prantl iudicat, *Geschichte der Logik im Abendlande*, uol. I, Lips. 1855, p. 626 ss., defendit Porphyrium Ed. Zeller, *Die Philosophie der Griechen* [4], uol. III pars II, Lips. 1903, p. 698 ss. De Boethio quoque diuersa sunt iudicia Prantelii p. 679 ss. et Zelleri p. 922 ss. — De scriptura nominis 'Boethius', quam O. Paul, *Boetius und die griechische Harmonik*, Lips. 1872, p. XLVII impugnauerat formam 'Boetius' retentans, post ea quae Herm. Usener, Anecdoton Holderi, Bonnae 1877, p. 43 s. docuit, non opus est dicere quicquam praeter illud, Schepssium, cum Usenerus paucorum in ea re codicum fide uti potuisset, plus uiginti in antiquis codicibus eam inuenisse se testari (*Blätter f. d. bayer. Gymnasialschulw.* uol. XXIV p. 25). — Quaestionem quandam ad Boethium pertinentem ego tractaui in disputatione *Entstehungszeit und zeitliche Folge der Werke von Boethius*, Philologi uol. LXII (1903) p. 141—154. 234—275. — In significandis locis operum Boethii editione Migniana utor (Patrol. Lat. tom. LXIV), nisi ubi aliae editiones indicantur. Ubi ante numeros paginarum huius editionis numeri I uel II positi sunt, commentarius prior uel posterior significatur.

ostendit, ad tirones elementis quibusdam logicae imbuendos exercendosque haud inutilem, quem procedentibus saeculis ingentem uim et in Oriente et in Occidente nactum esse constat ne nunc quidem prorsus obrutam, Anicius Manlius Seuerinus Boethius duobus commentariis explanauit ita, ut unum, qui duorum librorum est, forma colloquii usus accommodaret ad opusculum Porphyrii, quale C. Marius Victorinus, rhetor grammaticusque ille, qui etiam in philosophia et theologia uersatus est, in sermonem Latinum transtulerat, alterum, qui quinque libros explet, suae illius interpretationi Latinae adiungeret.

Atque colloquium, quo prior commentarius continetur, Boethius in Aureliae montibus i. e. fortasse in uilla aliqua[2]) ad uiam Aureliam sita habitum esse ait, quo cum hiberno tempore se contulisset, quoniam propter uiolentiam austri somnus capi non posset, in lectulo recumbens per otium eius temporis locique de obscuris quibusdam quaestionibus doctrinae sermone cum Fabio auditore instituto disputauisset (p. 3, 5—4, 8). Id autem colloquium uel potius ea colloquia duobus libris descripta duabus noctibus continuis tribuuntur (p. 83, 4. 85, 1. 111, 8) usque ad lucem perducta (p. 44, 7. 83, 3. 132, 3), ita ut interdiu requiescendum, ad alterius autem noctis lucubrationem mature surgendum esset (p. 85, 3); in quibus quaedam satis mirifice ficta esse apparet. Personae colloquii sunt Boethius magister et Fabius auditor: qui, cum de condicione

[2]) Rud. Hirzel, *Der Dialog*, Lips. 1895, uol. II p. 363, Boethium exemplum secutum esse Ciceronis monet tempus et locum colloquii ita ut otium esset et uilla, constituentem; quo de genere dialogorum in uillis habitorum I p. 430 s. dixit. Addit nouum Boethii hoc in opere inuentum esse, quod cum alii dialogi die fieri solerent, hic noctu haberetur. Sed Boethius (cf. p. 3, 5 *hiemantis anni tempore*) hac in re mihi uidetur Gellii Noctes Atticas, quem librum posterioribus temporibus non nullo in usu fuisse constat, respexisse, quarum cf. locos praef. § 4 *longinquis per hiemem noctibus* et § 10 *tempore hibernarum uigiliarum*. — Nullam utilitatem praebent quae de duobus his commentariis eorumque forma scripsit Ad. Stahr, *Aristoteles bei den Römern*, Lips. 1834, p. 215 ss.

rebusque eius nihil plane proprii commemoretur, pro commenticio existimandus est. Boethius eum fingit cupidissimum discendi, ita ut haec eius cupiditas uoluntasque prima causa colloquii sit (p. 4, 3. 85, 1. 11. 131, 20), et studiosissimum sui audiendi, cuius uel etiam Porphyrii prudentiam disserendique subtilitatem effuse ac prope stupide ille admiratur (p. 8, 9. 12, 10. 16, 10. 44, 6. 85, 11), atque satis hebeti ingenio — ridicule tamen eum increpat non ita meritum (p. 26, 25) —, uidelicet ut habeat cui 'frequentius inculcare' (p. 72, 15. 108, 13. 114, 15) possit doctrinae suae praecepta; et bonus ille recinit *frequentius inculcatum est* (p. 75, 8). Eae autem tantummodo Fabii partes sunt, ut monitis et interrogationibus intericiendis (p. 4, 10. 5, 11. 7, 5. 8, 9. 12, 11. 15, 5. 13. 24, 2. 31, 12. 44, 7. 75, 8. 85, 11), interdum etiam locis Isagogae suggerendis (p. 16, 10. 32, 3. 63, 17 s. 77, 8. 98, 19. 100, 7) orationi magistri aliquid uarietatis afferat, sed illae interpellationes in libro secundo rariores fiunt, denique post locum p. 100, 7 nulla amplius Fabii nisi in epilogo p. 131, 20 mentio est. Colloquii autem uicissitudinem in Isagoge Porphyrii exponenda ut eligeret, eo Boethium adductum esse probabile est, quod Porphyrius ipse commentarium in Aristotelis Categorias 'per interrogationem et responsionem' scripserat.[3])

Totus commentarius ut duarum noctium esse dicitur, ita (p. 27, 18 *secundo libro*) diuisus est in duos libros, quorum unus prolegomenis quibusdam, *didascalicis* ut ait scriptor, (p. 4, 14—15, 21), prooemio Isagogae (p. 15, 21—32, 2), tractatione generis et speciei expletur, in altero differentia, proprium, accidens, eorum communia et propria describuntur. Porphyrius ipse alia ratione duas partes libelli constituit, qui, ut ex clausula p. 13, 6 Busse (p. 102, 9 et 281, 4 nostrae ed.) intellegitur, priore parte genus, speciem, differentiam, proprium, accidens comprehendit, cetera posteriori parti tribuit.[4])

[3]) Hic commentarius a Bussio post Isagogen Porphyrii p. 53 ss. editus est.

[4]) Ex Graecis Isagogae commentatoribus Ammonius et Elias distribu-

Sed ut ad posteriorem commentarium a Boethio in Isagogen compositum transeamus, diuisum est hoc opus in quinque libros,[5]) id quod cum prooemiis librorum tum uerbis p. 237, 22 *quibus absolutis modum uoluminis terminabo, ut quarti arca libri differentiae reseruetur* et *tertii libri* commemoratione p. 255, 2 ostenditur et loco qui est in libro quarto commentarii Topicorum Ciceronis p. 1114 B (Cicero,

tionem propriam quandam rerum statuentes tres partes libelli ualde impares fecerunt, Dauid tam bipartitam quam tripartitam rationem commemorat ipse priorem probans. Ammonius enim p. 23, 12 Busse (*Comment. in Aristot. Graeca* uol. IV pars III) scribit: ἰστέον δ'ὅτι διῄρηται τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἰς τρία, καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει διδάσκει περ τῶν εἰρημένων πέντε φωνῶν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ συμπλέκει αὐτὰς κατὰ δύο καὶ διδάσκει τί κοινὸν αὐταῖς καὶ τί ἴδιον .... ἐν δὲ τῷ τρίτῳ διδάσκει τίνα πάντων ἅμα κοινά ἐστι. Altera pars apud Ammonium p. 115, 3—117, 2 perbreuis est unum Porphyrii capitulum Περὶ τῆς κοινωνίας τῶν πέντε φωνῶν p. 13, 9—21 B. (p. 102, 9. 284, 2 nostrae edit.) comprehendens. Itaque Ammonius non, ut Baumstarkius p. 142 ait, duas partes libelli fecit, immo ipsius Porphyrii diuisio est bipartita eamque sequitur commentator ille Syrus Baumstarkii p. 148. Apertissime Elias p. 39, 20. 93, 11. 94, 32 Busse (*Comment. in Aristot. Gr.* uol. XVIII pars I) Isagogen tripartito diuidit, apud Dauidem autem p. 93, 6. 16 Busse (*Comment. in Aristot. Gr.* uol. XVIII pars II; quae editio princeps integri huius commentarii, dum noster hic liber typis conficitur, emissa est) scriptum legimus: ἰστέον ὅτι τὸ παρὸν σύγγραμμα διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα κτλ. τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι εἰς τρία τμήματα διαιρεῖ τὴν παροῦσαν πραγματείαν κτλ. Ceterum inter hos commentatores Isagogae, quos modo appellauimus, eam rationem intercedere Bussius demonstrat (in edit. Porph. p. XXXIX s., Eliae p. V ss., Dauidis p. V s., in programmate supra adn. 1 commemorato p. 7. 13 ss.), ut Eliae eiusque sectatoris Dauidis commentarii sint propagines enarrationis, quae tamen interiit, Olympiodori, philosophi Neoplatonici, qui ipse rursus sequatur commentarium Ammonii magistri sui, sed ea quae Olympiodorus tradidit, Dauidem ab Elia accepta licenter insipienterque dilatasse; has autem explanationes non ab illis ipsis conscriptas esse, sed esse scholas a discipulis exceptas auctasque.

[5]) Ex eo quod singuli libri mensura nonnihil uariantur — libri I sunt 16 columnae Mignianae, II : 12, III : 17, IV : 18, V : 25 — Boethium iam codice, non uoluminibus usum esse colligitur. Itaque loco supra p. X allato p. 237, 22 uocabula *liber* et *uolumen* promiscue usurpat. De loco p. 181, 9 *in priore uolumine* cf. infra adn. 7. De alia re cf. adn. 50.

ed. Orelli uol. V pars I p. 339): *eos commentarios quos de genere, specie, differentia, proprio atque accidenti composuimus libris quinque digestos.* Quae diuisio multo et ab ea distat quam Porphyrius fecit et ab illa quam Boethius in priore commentario adhibuit. Duabus autem sine dubio causis factum est, ut Boethius noua explanatione Isagogen enarrare animum induceret. Videbat enim Victorinum parum integre uerba exemplaris Graeci seruasse, praeterea ipse, cum priorem commentarium componeret, interpretationem Victorini ne totam quidem exhibuerat, sed morem commentatorum illius aetatis secutus partes eius uel particulas excerptas proposuerat cetera ipsi commentario suo inmiscens uel suis uerbis reddens. Utrumque autem incommodum tum maxime eum sensisse existimo, cum ad efficiendum propositum quoddam, quod in fine prioris commentarii ostenderat, accederet. Quo loco Fabium haec dicentem facit (p. 131, 26): . . . *te praesertim docente, a quo totam fortasse logicae Aristotelis, si uita suppetet, capiam disciplinam,* ad quae ipse respondet (p. 132, 4): *si quid illud est, diligentiore postea consideratione tractabitur.* His uerbis manifesto iam consilium suum totius Organi Aristotelici exponendi patefacit, quod postea peregit. Sed ubi ad explicandum primum librum Organi perrexit, Categorias dico, fieri non potuit, quin cum hunc totum conuertere in Latinum uellet, ut totum conuertit, parum conuenire ad perfectam propositi rationem intellegeret, si libellum illum, quem non solum ut *ianuam* Categoriarum (p. 15, 4), sed etiam omnium in logica positorum studiorum *praegustatorem et initiatorem* (p. 14, 25, cf. p. 12, 19 ss,), ut *maximum totius logicae adiumentum* (p. 158, 18) uix satis collaudare atque commendare potest, non totum sua opera sedulo elaboratum praemisisset. Haec tamen coniectura colligimus, non Boethii indicio scimus, quippe qui sine ulla aut laude aut uituperatione Victorini, quem semel in fine operis (p. 347, 26) gemina expositione Isagogen a se patefactam esse scribens appellat, hoc sese studuisse dicat (p. 135, 6—12), ut *fidi interpretis* more *uerbum uerbo expressum comparatumque redderet,* qua in re *per integerrimae*

translationis sinceritatem non luculentae orationis lepos, sed incorrupta ueritas exprimenda esset. Neque temere eum promisisse se nouam eamque accuratam plenamque translationem Isagogae daturum esse infra ostendetur.

Sed ut animaduertimus Boethium posteriore in commentario respicere in priorem, ita in priore num forte prospiciens posteriorem componere cogitauerit in disceptationem uocandum est. At in priore commentario nihil eiusmodi reperimus, quod quidem pro aperto eius consilii testimonio accipi possit[6]),

[6]) Verba p. 10, 2—5 *quam quidem artem* (sc. *logicam*) *quidam partem philosophiae, quidam non partem, sed ferramentum et quodammodo supellectilem iudicarunt. qua autem id utrique inpulsi ratione crediderint, alio erit in opere commemorandum,* non possunt cum uerae coniecturae spe in hanc sententiam conuerti. Hoc enim loco Boethius quaestionem a posterioribus Peripateticis studiose agitatam (cf. Prantl p. 536. 561) attingit, utrum logica instrumentum esset philosophiae, quae erat ipsorum sententia, an pars, id quod Stoici contendebant, sed eam non persequitur, quod *alio in opere* esset explicanda. Et explicat eam fusius in posteriore commentario p. 140, 12—143, 7. Quam ob rem Boethium illo loco iam nouum Isagogae commentarium significare conieceram (*Entstehungszeit* p. 150 s.), sed haec opinio, quoniam ille facile aliud aliquod opus cogitare poterat, parum stabilis est atque repugnant etiam quae supra p. XIII in contextu ex Boethio ipso (p. 131, 20. 132, 1) afferuntur. Quod uero eam opinionem adeo euertit, ut ne illud quidem credibile sit, Boethium aliud opus certiore consilio prospectasse, uerba illa tam mirifice congruunt cum loco Ammonii eadem in parte commentarii in Isagogen scripti posito, ut Boethium ea aut ex Ammonio ipso aut ex eodem quo Ammonius usus est auctore — quam quaestionem infra tractabimus — temere transcripsisse manifestum sit. Hic enim in prooemio commentarii Isagogae p. 23, 23 scribit: ἡ δὲ λογικὴ οὐ μέρος τῆς φιλοσοφίας, ἀλλ' ὄργανον, ὡς ἐν ἑτέρῳ δείξομεν, atque de hac controuersia uerbose disputat in Comment. in Aristot. Analyt. prior. libr. I, p. 8, 15—11, 21 Wallies (*Comment. in Aristot. Gr.* uol. IV p. VI); hunc librum si illo loco significauit, sequitur ut hic commentarius post illum scriptus sit. Quem locum etiam asseclae Ammonii Elias et Dauid in commentariis Isagogae arripuerunt simul certa librorum nomina adicientes, quippe cum apud priorem illum scriptum sit p. 26, 36: δειχθήσεται γὰρ σὺν θεῷ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς ὅτι ἡ λογικὴ οὐ μέρος τῆς φιλοσοφίας, ἀλλ' ὄργανον, et iterum p. 39, 31: ἀνάγεται δὲ (sc. ἡ Ἰσαγωγή) ὑπ' οὐδὲν μέρος τῆς φιλοσοφίας, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄργανον αὐτῆς, φημὶ τὴν λογικήν,

immo si extrema eius uerba (p. 131, 20) spectamus, ipse *omnia quaecumque ad Introductionem Porphyrii pertinent, plenius uberiusque tractata* esse ait, ut opera sua in Isagogen explicandam collata contentus esse uideatur, seque non ad nouam eius expositionem, sed ad *totam fortasse logicae Aristotelis disciplinam* (p. 132, 1) tractandam progressurum esse promittit. Sed in posteriore commentario talis quaedam significatio, quasi explanatori iam priorem conscribenti opus retractare fixum deliberatumque fuerit, p. 154, 2 est: *sed si cui haec pressiora . . . uidebuntur, eum hoc scire conuenit, nos ut in prima editione dictum est, hanc expositionem nostro reseruasse iudicio, ut ad intellegentiam simplicem huius libri editio prima sufficiat, ad interiorem uero speculationem confirmatis paene iam scientia nec in singulis uocabulis rerum haerentibus haec posterior colloquatur.* At eius propositi nec uola nec uestigium in priore commentario apparet. Itaque scriptor aut memoria lapsus est aut postea aliquo utique modo per speciem consilii iam prius praecepti duos commentarios inter se colligare uoluit.[7]) Ergo illi tum, cum primam

ὡς δειχθήσεται σὺν θεῷ ἐν τῇ Ἀποδεικτικῇ (de his locis cf. Bussium p. VIII), apud alterum p. 94, 8: ἡ δὲ λογικὴ εἴτε μέρος ἐστὶ τῆς φιλοσοφίας εἴτε ὄργανον, ἐν ταῖς Κατηγορίαις μαθησόμεθα (de hoc loco cf. Bussium p. VII).

[7]) Eandem speciem Boethium etiam primis posterioris commentarii uerbis efficere uelle p. 135, 5: *secundus hic arreptae expositionis labor nostrae seriem translationis expediet*, causa non est cur quis putet. — Hac oblata occasione etiam locus spectandus est qui est in secundo libro posterioris commentarii p. 181, 9: *descriptio uero est, ut in priore uolumine dictum est, ex proprietatibus informatio quaedam rei et tamquam coloribus quibusdam depictio.* Nam quoniam uis descriptionis et in priore commentario (lib. I. c. 15), licet non adhibeatur ea ipsa uox, explicatur tamen et in libro primo posterioris (p. 153, 10 ss.) tractatur, neutro autem loco illud *tamquam — depictio* extat, dubium est utrum ad locum uerba illa referenda sint. Sed mihi Boethius caput illud prioris commentarii significare uidetur, quae expositio multo magis cum hac (cf. p. 180, 20 ss.) consentit quam alter ille locus atque etiam eidem lemmati Porphyrii subiecta est (cf. p. 39, 4. 179, 18). Etiam quod *priore uolumine*, non *primo* dicit, eodem spectare uidetur (cf. Comment.

operam daret Isagogae explicandae, nondum in mentem uenisse iure nobis dicere licet, ut posteriore studio eandem curam repeteret. Haec huius quaestionis summa ad quam aliam quaestionem quid ualeat, infra in capite III apparebit, nunc alia antiquiora habemus.

Etenim iam de uniuerso genere commentariorum agendum est. In quo primum translationes Latinae Isagogae et Victoriniana et Boethiana examinandae sunt. Usus est Boethius in priore commentario Isagoge Porphyrii, qualem Victorinus[8]) Latine reddiderat ad Menantium aliquem missam: quod nomen substituit Chrysaorio, cui Porphyrius librum suum dedicauerat.[9]) Sed quaerendum est, quemadmodum Victorinus Isagogen Latine reddiderit, utrum uoluerit accurate exprimere an liberius transtulerit et ad suum quoddam institutum conformauerit.[10]) Ipse autem fortasse eo quod Menantii nomen, non Chrysaorii praescripsit, non interpretem, sed auctorem operis se uideri uoluit[11]) atque etiam eo loco libri De definitionibus ante Usenerum (Anecd. Hold. p. 59 ss.) Boethio tributi, quo translationem suam commemorat, talibus uerbis utitur, quibus quin eandem speciem mouere intenderit dubi-

in Aristot. Π. ἑρμην. II p. 421, 12 Meiser *prioris commenti*; p. 186, 5. 422, 1 *prioris editionis*), *uolumine* autem singulari numero usus dicere poterat, etsi opus erat duorum librorum (cf. Landwehr, *Archiv f. lat. Lexikogr.* VI p. 242).

8) Victorinum Boethius appellat I 4, 12 ss. II 347, 26, de aliis locis cf. Indic. nomin. Priore autem horum locorum quod scribit *id quod Victorinus ... Porphyrii per Isagogen, id est per introductionem in Aristotelis Categorias dicitur transtulisse*, praepositio *per*, quae obscurius dicta uidetur, idem est quod *secundum*: cf. Indic. uerbor. s. u.

9) Menantii nil nisi nomen nouimus locis p. 16, 12. 17, 4 seruatum. De Chrysaorio cf. Busse p. V adn. 1; Kroll, *Real-Encyclop. d. cl. Altert.* ed. Wissowa-Pauly III p. 2485. Incredibilia de Menantio et Chrysaorio excogitauit Fr. Osann, *Beitr. z. griech. u. röm. Litteraturgesch.*, II (1839), p. 375 s.

10) Posterior sententia esse Teuffelii uidetur, *Gesch. d. röm. Litt.*⁵ p. 1032, Bussius p. XXXI Boethium 'non tam uersionem Isagoges composuisse, quam in compendii formam eam redegisse' ait.

11) Hoc Usenerus p. 61 monet; cf. etiam Schanzium, *Gesch. d. röm. Litt.* IV pars I (1904) p. 142.

tari non potest.[12]) Sed quaestionem illam soluere non poterimus nisi consideratis quae apud Boethium seruatae sunt reliquiis uestigiisque interpretationis Victorini. Boethius enim, ut iam supra dictum est, non integram interpretationem Victorini exhibuit, ita ut eam in particulas idoneas diuideret, quibus subiungeret expositionem suam, sed saepe initia modo uel breues locos capitum proponit, cetera autem ita expositioni suae implicat, ut nisi quis operam impendit inquirendo, non possit ubi alterius utrius uerba aut incipiant aut desinant dispicere, atque etiam adeo mutata uel uariata uerba illius repetit, ut ipsa uix iam agnoscas: cuius usus explanatorum illius aetatis, ut alia non dicam, uolumina editionis Berolinensis Commentariorum in Aristotelem Graecorum satis multa exempla continent.[13]) Nam ut ex locis Isagogae per totam nostram editionem infra indicatis facile cognoscitur, Boethius totam interpretationem Victorini ita persecutus est, ut alios locos eius, quorum magnus est numerus, ad uerbum transcriberet (p. 16, 12. 32, 5. 37, 21. 39, 4. 44, 11. cet.), alios minus ad uerbum exprimeret saepe in oratione obliqua positos et uerbis *ut ait*, *dicit* uel simili modo inductos (p. 23, 23. 24, 3. 31, 7. 34, 11. 40, 6. 66, 9. cet.), aliorum, qui permulti sunt, sententias tantummodo proferret uerba Victorini aut inmiscens orationi suae aut leuiter attingens (p. 57, 9. 65, 4. 15. 66, 14. 70, 18. 71, 1. 16. 72, 25. cet.; maxime in

[12]) De defin. p. 25, 13 Stangl (*Tulliana et Mario-Victoriniana,* programm. Monac. 1888) = Boeth. p. 896 D: *nos quia iam uno libro et de his quinque rebus plenissime disputauimus* . . . — Librum De definitionibus esse Victorini, nunc etiam subscriptione quadam codicis Abrincensis confirmatur infra p. 132 allata, de qua loco ibidem significato egi.

[13]) Eandem rationem Boethium etiam in priore commentario libri Aristotelis Περὶ ἑρμηνείας sequi ex iis quae Meiserus in editione p. VIII exponit cognoscitur. Potest addi in posteriore illum rursus si non plane eodem, at simili certe modo atque in Isagogae commentario posteriore factum est, totum illum libellum Latine redditum edidisse. — Hoc more doctores commentatoresque uti poterant, si liber quem enarrabant audientium uel legentium in manibus erat, atque haec uidelicet origo eius moris fuit. Ita Fabius interdum locos Isagogae magistro legit, cf. supra p. IX.

capp. 10 ss. libri II). Omnino quo festinantius ad finem operis properat, eo parcior est in afferendis locis Victorini ad uerbum repetitis. Per totum igitur commentarium Boethius in uestigiis sententiarum Victorini, quarum series apud eum continua et integra est, insistit atque plurimis locis uerba ipsa eius repetit, ita ut causa non sit, cur Isagoge a Victorino in compendium redacta dicatur. Sed sunt quae parum polite ac ne dilucide quidem scripsit, uelut *multitudo capienda* p. 78, 11 (διὰ πλήθους ἰέναι Porph. p. 6, 17), locus p. 77, 9 ss., maxime uero ipsum initium Isagogae p. 16, 12 ss., ut celeberrimum rhetorem tam durum interpretem fuisse satis miremur. Quorundam minus recte dictorum culpa in codice Isagogae a Victorino adhibito posita est, uelut p. 32, 7 (cf. 35, 10 *ad aliquid,* πρὸς ἕν τι καὶ πρὸς ἀλλήλους Porph. p. 1, 19), 32, 10 (*loco* omissum), 64, 1 (*hominem* om.), fortasse etiam grauis erroris ab ipso Boethio notati, quod (p. 95, 14 ss.) adiectiuum ἀνάλογον quasi ἄλογον esset uertisset. Occurrunt etiam consulto mutata. Atque quod pro Graeco τὸ Ἡρακλειδῶν γένος Porph. 1, 20 ponit *Dardanidum genus* p. 32, 8 (cf. *a Dardano* 37, 9, τοῦ Ἡρακλέους Porph. 1, 21) ut exemplum Romanis ex Vergilio familiare,[14]) non est improbandum, ferendum etiam quod uersui Euripidis Porph. 4, 1 (cf. II p. 199, 14) uertendo supersedit p. 63, 21; quod autem p. 96, 18 *nos scilicet* scripsit, quo loco Porphyrius p. 11, 24 καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ θεοί habet, nisi deorum nomen iam in codice Isagogae quo uteretur defuisse uolumus, hoc ex loco illum Isagogen tum edidisse

[14]) Etiam quae Boethius in commentario p. 34, 10 nomina Aeneae et Anchisae habet, ex Victorini loco, quem ipsum Latine non affert, sumpsisse uidetur, apud Porphyrium p. 2, 2 s. Orestes et alii (cf. II 147, 6) pro exemplis sunt. Idem p. 73, 10 ss. *(a Romulo — Ioue)* factum esse credibile est, ubi Porphyrius 6, 2 item nomina Graeca habet (cf. II 216, 18), itemque inter se comparandi sunt loci p. 113, 21 *de Hortensio et Cicerone* et Porph. 16, 5 Ἄνυτος καὶ Μέλητος, et p. 70, 27 *Ciceronem et Virgilium* et Porph. 4, 24 Σωκράτης καὶ Πλάτων; p. 53, 20 enim *de Socrate, Platone, Cicerone,* cum Porphyrius 2, 26 Σωκράτους καὶ Πλάτωνος scripserit, Victorinus ipse nomen Ciceronis addit; cf. infra adn. 18.

conicio, cum ab antiqua religione iam se remouisset.[15] Desiderantur praeterea apud Victorinum p. 32, 8 (post *genus*) uerba Porphyrii 1, 20—23 ἐκ τῆς ἀφ' ἑνὸς σχέσεως — κεκλημένου (cf. II 172, 2—4 *ab unius* — *dictae*) et p. 64, 3 quae sunt apud Porphyrium 4, 4 τὸ δὲ τρίγωνον τοῦ σχήματος εἶδος (cf. II 199, 18 s.), alia particula indicata est ad p. 107, 21 (Porph. p. 14, 20 s.; cf. II 296, 3—5 *amplius* — *inrationale*) Simplicitati fortasse studebat p. 56, 18—20 *cum* — *ostendunt* (Porph. 3, 8—10; cf. II 189, 8—11 *interrogantibus* — *sit*) et p. 59, 12 s. (Porph. p. 3, 19 s.; cf. II 196, 16 s.) et p. 96, 17—22 (Porph. 11, 21—12, 1; cf. II 270, 5—10). Addidit praeter illud *Cicerone* p. 53, 20 (cf. adn. 14) perspicuitatis causa p. 32, 6 *id est uno modo* (Porph. 1, 18; cf. II 171, 11), locum autem Porph. 6, 16 male distendit p. 77, 9—12 (cf. II 225, 16 s. *infinita* — *disciplinam*). Vim uero intulit Isagogae Graecae mutatione a Boethio tamen excusata magis quam incusata (p. 35, 5), quod tres quas Porphyrius proposuit significationes nominis γένος p. 1, 18 ss. ita et contrahendas et augendas esse opinabatur, ut duas priores in unam redigeret (p. 34, 12 ss. 36, 1 ss.), secundo autem in loco quasi singularem nouumque poneret sensum uocis a Romanis in arte rhetorica usurpatum, alienum a Graecorum consuetudine, quem ipse exemplo demonstrat p. 34, 18 *ut est genus causae honestum*, tertiam eandem quae apud Porphyrium tertia est retineret (p. 34, 11. 35, 2. 37, 1 ss., cf. 39, 4. 7), quo fit ut re uera quattuor significationes eueniant (p. 36, 18).[16]

[15]) Huic coniecturae fortasse eo fides quaedam additur, quod Victorinus etiam in libro De definit., quem post interpretationem Isagogae composuit (cf. supra adn. 12), non deorum, sed dei appellatione utitur cum p. 24, 20 St. (Boeth. p. 896 B) tum loco p. 40, 17 St. (p. 905 B), quo de definitione dei agit. — Boethius cum Porphyrio p. 11, 24 deos p. 270, 9. 271, 11 dicit, sed ne ipse quidem ab iis nominandis abhorret (cf. Indic. uerbor. 'deus', maxime p. 297, 10).

[16]) Haec diuisio a Victorino infelicissime excogitata est propterea, quia, quae res notissima est, rhetores Latini 'genera causarum' non solum quinque illa, honestum, admirabile, humile, anceps, obscurum (Cic. de

Simili modo p. 63, 20 ss. diuisionem speciei a Porphyrio p. 3, 21 ss. datam corrupit, quae leuitas a Boethio ipso p. 64, 8 ss. notata est.

Ex iis quae exposui manifestum fit Victorinum Isagogen non in breuiorem formam redegisse, sed totam Latine uertisse atque ita, ut etiamsi noluerit operam suam intra angustam Porphyrii imitationem concludere atque etiam lapsus sit peccaueritque, tamen si summa rei perpenditur, non nimis licenter exemplar Graecum inmutasse reperiatur.

De Boethii translatione Latina Isagogae, quae est materia posterioris commentarii, post ea quae p. XI s. ex ipso attuli, res cito absoluta erit. Qui quod loco ibidem proposito de fide sua uertendi promiserat, id maxima, saepe nimia prorsus cura effecit ueritati magis quam elegantiae consulens, in rebus tamen leuioribus, uelut in particulis coniunctionibusque uarie transferendis et in formis uerbi substantiui addendis, non se astringens constanti seueritate.[17]) Victorini sermone quanto politius ipsius dictio composita sit, etsi haud raro asperitate quadam offendimur, uel ex comparatione prooemii (II 147, 5. 159, 3. 167, 21 et I 116, 12) facile agnoscetur. Quod ipsum quam arte Boethius etiam in collocatione uerborum Latina Graecis applicet, documento esse potest, quippe cum tribus modo inuersionibus ab exemplari Graeco discedat (p. 147, 14 *quaestionibus abstinens*, ἀπεχόμενος ζητημάτων; 159, 7 *dicere*

inuent. I 15, 20. Quintil. IV 1, 40. Rhet. Lat. p. 497, 27 Halm), sed etiam, quod Boethius ipse p. 34, 20 s. animaduertit, tria illa, demonstratiuum, deliberatiuum, iudiciale appellabant, maxime uero, quia hic usus uocabuli *genus* continetur tertia significatione a Porphyrio constituta, qua *genus* sensu logico dicitur, *cui supponitur species* (p. 37, 2. Porph. 2, 10), eiusque exemplum modo est. Victorini hac in re corrigendi uanitas eo peior est, quod ipse de illa ambiguitate locutionis *genus causae* in Explanationibus in Ciceronis De inuent. libros (Rhet. Lat. p. 195, 16) longa disceptatione agit.

[17]) Boethium etiam in transferendo Aristotelis libro Περὶ ἑρμηνείας officio interpretis diligentissime satisfecisse Car. Meiser ostendit *Jahrb. f. klass. Philol.* uol. 117 (1878) p. 247 ss.

recusabo παραιτήσομαι λέγειν; 167, 23 *tibi nunc*). Nonnumquam tamen loci in translatione mutati sunt, sed causa ut horum, ita etiam proximorum quae afferemus, interdum in codice Isagogae a Boethio adhibito posita uidetur; indicaui mutationes ad p. 167, 22 (cf. 168, 11). 189, 11. 202, 16 (*autem*, cf. p. 201, 13—16). 230, 14. 240, 1. 246, 16. 258, 13. 262, 13. 265, 19. 270, 6 (*qua*). 272, 15. 280, 20. 286, 11. 291, 11. 13. 296, 13. 304, 4. 310, 9. 11. al.[18]) Ne errores quidem desunt.[19]) Addita esse pauca apparet ex notis nostris ad p. 159, 6. 172, 2. 178, 16. 188, 21. 253, 20. 286, 8. 297, 1. 313, 5. 318, 2. 10. al. Multo plura omissa sunt, quorum quaedam editores fortasse recte, pleraque sine dubio praepropere adiecerunt; neque enim credibile est archetypum codicum nostrorum in ipsis lemmatis Porphyrianis multa ea damna accepisse, perpauca in commentario indicia uestigiaque eiusmodi deprehendi, neque credibilius est Boethium hac in re tantam neglegentiam admisisse. Exempla, etsi non omnes loci subscripti sunt, apparatus noster praebet p. 174, 9. 178, 17. 188, 18. 196, 17. 201, 16. 205, 19. 206, 11. 12. 211, 19. 20. 212, 11. 12. 221, 4. 228, 6. 235, 1. 236, 11. 240, 8. 253, 20. 258, 19. 270. 6. 275, 6. 8. 295, 20. 304, 9. 308, 5. 318, 4. 327, 12. Omnino autem qui mutationes illas additamentaque examinauerit, in longe plurimis Boethium non

[18]) Non omnes locos in apparatu significaui, hic tamen hos addo: p. 172, 1 *Romani* Ἡρακλεῖδαι, item 174, 11. 177, 11; p. 172, 2 *Romulus* Ἡρακλῆς, item 174, 12. 177, 9; p. 308, 6 in nominibus *Cato et Cicero* Ἄνυτος καὶ Μέλητος Victorinum imitatur, cf. supra p. XVI cum adn. 14.

[19]) Non recte adiectiuum γρυπός Porph. p. 9, 10. 13. 22 apud Boethium p. 248, 15. 249, 3. 251, 12 *aquilus* redditum est, communi usu *aquilinus* postulatur, nam *aquilus color est fuscus et subniger* (Festus Pauli p. 22, 2). Quod eo magis miramur, quia substantiui γρυπότης Porph. p. 8, 14 interpretatio *nasi curuitas* p. 240, 9 uera est. Etiam uerba διαφέρει Porph. p. 15, 15. 16, 11 et διενήνοχεν p. 22, 5, quae propter neutra in titulis capitum extantia in singulari numero posita sunt, quod p. 304, 2. 309, 19. 346, 2 singulari *differt* transtulit, parum intellexisse uidetur (cf. διαφέρουσι Porph. p. 19, 21 *differunt* p. 334, 4). De aliis cf. adn. 20.

temere, sed consulto, aut maioris perspicuitatis aut uarietatis uel congruentiae causa aut ratione sermonis Latini habita a Graeco declinasse reperiet. Quibusdam locis tam singularis est consensus interpretationum Victorini et Boethii, ut hunc auctoritate illius ductum esse suspicandum sit.[20]) Sed multo magis attendendum est latiusque patet quod Boethius re deliberata quaedam aliter atque Victorinus conuertit[21]): Victorinus εἰδικώτατον satis ineleganter *magis species* (de his et proximis cf. Indic. uerbor.), γενικώτατον *magis genus* reddit, Boethius *specialissimum* et *generalissimum*; item differunt *sine eius in quo est interitu* (χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς) et *praeter subiecti corruptionem* (ergo terminum *subiectum* Victorinus nondum nouit), cf. 'praeter' in Ind. uerb.; *postnatiua sunt, id est a foris uenientia* (ὑστερογενῆ πέφυκεν καὶ ἐπεισοδιώδη τὴν φύσιν) et *posterioris generis sunt et aduenticiae naturae*; *probatio* p. 16, 16 (ἀπόδειξις) et *demonstratio* p. 147, 10; *quod infertur et aufertur* p. 100, 9 (ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται) et *quod adest et abest* p. 280, 14 (cf. etiam 'adesse' in Ind. uerb.; deest etiam in comm. I); *declarare* p. 39, 6 (ἀποδιδόναι) et *adsignare* p. 179, 19 (deest etiam in comm. I). De aliis uerbis, quoniam Boethius locos Victorini ipsos non attulit, minus constat, uelut in uoce *particulares* (*homines*) i. e. οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι: in priore commentario deest, at *singuli*

[20]) De nomine Romanorum aliisque iam in adn. 18 dictum est. Perperam uterque (p. 128, 10. 342, 2) interrogatiuum ΠΩΣ Porph. p. 21, 10 pro indefinito accepit; mira est translatio substantiui γλαυκότης Porph. p. 8, 14, quod cum caesium colorem significare soleat, quae significatio ad loci illius sententiam multo aptior est, apud Boethium p. 240, 9 *caecitas oculorum* est pariterque in priore commentario p. 86, 2. 88, 6. 91, 12, ubi subest idem ille locus Porphyrii — quapropter editores p. 86, 2 *caesiis* scripserunt —, *caecis oculis* uel *caecitas oculorum* extat. In aliis, uelut quod uterque formulas saepe usurpatas ἐν τῷ τί ἐστιν Porph. p. 2, 15 et ἐν τῷ ποῖόν τί ἐστιν p. 3, 10 reddit *in eo quod quid sit* I 40, 7. II 180, 2 et *in eo quod quale sit* I (57, 12.) 94, 9. II 189, 10, res minus certa est.

[21]) Boethius ipse adiectiuum *intellectibilis* primus finxit, ut aperte ostendit p. 8, 8 ss.

saepius legitur, quod deest in posteriore. Uter prior illa posuit, quae etiamnunc in usu sunt nostras in linguas propagata, *constitutiuus*, *specificus,* Victorinus an Boethius? an alius aliquis?

Diximus de duabus interpretationibus, restat ut duos commentarios spectemus. Hac tamen in re, ne nimis lata fiat expositio, satis sit commemorare, etiamsi scriptor p. 154, 5 ss. priorem commentarium ad intellegentiam simplicem Isagogae sufficere, posteriore iis qui scientia iam confirmati essent, interiorem cognitionem aperiri uelit, uix tamen conspicuum in eo intellegentiae scientiaeue progressum prae priore animaduerti, immo ipsum se 'ingredientium intellegentiae' (p. 290, 14, cf. 168, 23) seruire fateri, posteriorem autem eo potissimum ultra priorem excedere, quod oratione magis fusa sententiisque latius explicatis est perscriptus. Nihilo minus sunt partes quaedam posterioris contractiores uel simpliciores quam eaedem prioris: cf. I 44, 11—53, 23 et II 183, 7—187, 21; I 59, 12—63, 16 et II 196, 16—197, 12; I 94, 11—96, 6 et II 267, 3—269, 5; uel repetitiones inutiles commentarii prioris praecluduntur: de definitione I 10, 25—11, 23. 22, 14—23, 2 et II 153, 8—154, 8; de diuisione I 11, 23—27. 22, 14—23, 1 et II 154, 9—157, 6; de aequiuocis uniuocisque I 17, 18—19, 2. 32, 12—33, 20 et II 155, 18—156, 5. Addita quaedam esse in posteriore commentario cum propter locos quales sunt in prooemiis librorum II. III. IV de serie tractandi quinque uoces uel de quattuor generibus causarum p. 174, 14 ss., de ratione quadam speciei et indiuidui p. 217, 18—219, 22, de corporibus caelestibus p. 208, 22—209, 3. 257, 2—15. 259, 16—22, de regula calculi combinatorii p. 324, 11 ss., tum propterea mentione dignum est, quia diuisiones speciei a Porphyrio factas nimis confidenter augere posse sibi uidetur p. 186, 12 ss. 187, 1 ss. 188, 1 s. 199, 20—201, 8. Sed uere discrepare inter se duos commentarios non repperi.

Ea quae ad hunc usque locum exposuimus, ex commentariis ipsis hausimus. Sed plenius ueriusque de his iudicium ita

tantum fieri poterit, si eos etiam Graecorum cum explanationibus Isagogae comparauerimus: sic enim aliqua ex parte perspiciemus, quatenus Boethius quae profert ex alienis copiis assumpserit, qualis ipsius fuerit opera. Quae res eo magis est tractanda, quia quod sciam nondum in eam inquisitum est. Graecis autem Boethium nonnulla debere uel ex multis illis artis uocabulis Graecis in utroque commentario occurrentibus, quae in Indice Graeco nostro comprehenduntur, perspicuum est. Sed si quaeritur, quibus fontibus Boethius usus sit, rem non eo usque apertam esse fatendum est, ut doctrina eius ad certa auctorum nomina referri possit. Ab ipso enim in priore commentario p. 4, 1 *doctissimi uiri*, p. 4, 15. 17 *expositores uel etiam commentatores* et *magistri* commemorantur, quos Graecos fuisse ex uerbis Graecis quae p. 4, 19—5, 8 sequuntur apparet, atque etiam aliis in quaestionibus, quae tamen non magis ad ipsam Isagogen pertinent, p. 10, 2—4 (*quidam — quidam*), p. 28, 14—16 ss. (*sed sunt — hi*) doctorum controuersiae sententiaeque indicantur, uno loco p. 92, 5 in re ad ipsam Isagogen spectante eos asciscit *qui de differentiarum definitione tractauerunt.* In posteriore commentario similes loci sunt p. 140, 18 ss. 141, 20; etiam nomina commentatorum quorundam inueniuntur, Alexandri (Aphrodisiensis) p. 164, 4. 168, 14, Boethi p. 168, 14, sed ne his quidem locis sermo proprie in Isagogae explanatione uersatur. Fuerunt tamen commentatores Isagogae iam ante Boethium. Atque unius ex his non solum nomen constat, sed seruatus est etiam commentarius, Ammonii filii Hermiae, philosophi illius Neoplatonici summae apud suos auctoritatis, commentatoris laboriosissimi Aristotelis et Platonis, qui aetate tanto superat Boethium, ut huic illius librum iam in notitiam usumque uenisse prorsus credibile sit.[22]) Sed Ammonius non

[22]) Ammonius discipulus fuit Procli, qui mortuus est a. 485 (Zeller[4] III, pars II, p. 835 adn. 2; Freudenthal, Mus. Rhen. uol. 43 p. 486 ss.), Boethius autem non ante annum 480 natus uidetur; cf. infra p. XXIX. Editio Ammonii a Bussio curata iam supra adn. 4 nominata est.

primus Isagogae enarrator fuit, immo saepius ad alios respicit, quorum tamen non modo libri, sed ne nomina quidem tradita sunt.[23]) Atque eiusdem rei apud Boethium ipsum uestigia esse uideo, unum fortasse minus certum p. 92, 5 *qui de differentiarum definitione tractauerunt,* quo loco rem a Porphyrio p. 10, 22 s. commemoratam tangit, alterum certissimum p. 12, 20 *omnes post Porphyrium ingredientes ad logicam huius primum libelli traditores fuerunt.* Sed neminem Boethii et Ammonii commentarios Isagogae legentem quam insignis eorum consensus sit fugiet, atque iam Schepssius locos quosdam illorum inter se comparauerat. Tantae autem similitudinis haec potissimum causa fuisse uidetur, quod Boethius librum Ammonii in usum suum conuertit. Neque obstat Boethii de eo usu silentium, quoniam quem auctorem maxime secuti erant, eum minime appellare mos fuit expilatorum notissimus. Verumtamen is modus iudicio imponendus est, ut si quis Boethium non Ammonium ipsum, sed eum quem Ammonium ducem habuisse uelit, ea sententia non prorsus improbanda sit. Sed ut rebus ipsis demonstremus quod posuimus, primum dicendum est rationem illam excerpendi locos quosdam Porphyrii, ceteros cum expositione confundendi communem esse Ammonii et prioris commentarii Boethii, deinde Boethium popularium suorum atque tironum intellegentiam respicientem quae rerum doctrinaeque Graecorum propria sunt exclusisse: cuius generis cum non pauca atque etiam exquisita apud Ammonium sint (cf. Bussii Indicem nominum), Boethius perpauca Latina affert, locos Ciceronis p. 12, 3. 22, 20. 139, 20, Horatii p. 25, 16, Petronii (Arbitri, cf. Indicem nostrum) p. 132, 3, Macrobii p. 31, 22 (cf. *Entstehungszeit* p. 262 adn.); accedunt fabulae quaedam Graecae p. 73, 12 ss. 221, 10 ss., commemoratio Epicuri p. 138, 12, sententiae ab Aristotele p. 257, 3 et Platone p. 209, 2. 257, 9. 259, 20 de corporibus caelestibus propositae. Omnino Graecus copiosior est, Latinus uerbosior. Minime sane

[23]) Busse, Porph. proleg. p. XXXIV; programm. p. 3.

in uniuersa quae inter Ammonium et Boethium est sententiarum atque etiam uerborum congruentia differentiae eaeque grauiores desunt,[24]) sed contra eas non pauca communia stant tam singularia, ut de illa cognatione dubitari non possit. Praeter exemplum enim supra adn. 6 allatum haec, etsi ab Ammonio breuiter interdum demonstrantur, ab utroque in lemmatum Porphyrianorum expositione adiunguntur nullo modo

[24]) Omittuntur a Boethio nonnulla quae sunt apud Graecum ut a suo consilio sensuue aliena: δημιουργός Amm. p. 63, 15; δαιμόνια 99, 19. 100, 18; ἄγγελος 32, 14. 97, 14; de ordine quinque uocum 31, 14—33, 24; de ratione quadam generis, speciei, accidentis 34, 1—14; de dialectica Platonis et Aristotelis 34, 17—35, 3; de duobus generibus habitudinis (τῆς σχέσεως) 50, 7—14; de nominibus rerum 50, 16—51, 7; de specie 70, 5—71, 11; de figuris geometricis 71, 24—74, 3; de circulo in demonstrando 74, 10—75, 25; de casibus et numeris 91, 4—17; de coniunctionibus accidentium 95, 17—96, 9; de controuersia quadam Peripateticorum et Platonicorum p. 101, 12—105, 10; de rebus naturalibus et arte factis 106, 15 ss.; alia leuiora. Minus quam in aliis partibus cum explanatione generis (Porph. p. 1, 18—3, 20), quae est apud Ammonium p. 47, 3—69, 11, Boethii commentarii I 32, 12—63, 16. II 171, 9—197, 12 consentiunt. Aperte uero inter se discrepant eo, quod Boethius I 75, 20 ss. 76, 24 ss. II 226, 21 ss. cum Porphyrio p. 6, 12 indiuidua infinita esse docet, Ammonius contra p. 86, 12 ss. captiosa demonstratione usus finita dicenda esse uult. Etiam in illa de generibus et speciebus disceptatione, utrum uere sint an mente humana modo fingantur, soluendae quaestionis uiam ab Ammonio p. 39, 9—42, 26 diuersam ingreditur I 23, 23—30, 31. II 159, 10—167, 20, ab Alexandro Aphrodisiensi (p. 164, 4) monstratam. Multo longioris apud Ammonium quam apud Boethium tractationis exemplum est disputatio de definitione et descriptione instituta Amm. p. 54, 6—58, 15: II 153, 8—154, 2. 180, 20—181, 13. Contrarium est in locis de quinque uocum ad Categorias utilitate Amm. p. 30, 10—31, 2 : I 17, 1—19, 18. II 151, 10—153, 6; de earum utilitate ad diuisionem pertinente A. 35, 4—9: II 154, 9—157, 6, ad definitionem A. 35, 9—16: I 19, 19—22, 12. II 153, 8—154, 8, ad demonstrationem A. 35, 16—36, 1 : II 157, 7—158, 13, sed Ammonius p. 36, 1—15 analyticam addit quam Boethius omittit. Omnino nonnulla cursim Ammonius notat, non explicat, alia omnino praeterit, maxime plana illa quae sunt in extrema parte Isagogae (p. 14, 10 ss.: Amm. p. 118, 6—128, 3), quae Boethius in priore commentario (lib. II c. 12 ss.), pleraque certe, constanter persequitur, in posteriore uero (lib. V c. 3 ss.) nimia sedulitate excutit.

ipsis uerbis lemmatum postulata: cur a Porphyrio p. 1, 3 dictum sit *cum sit necessarium* (ὄντος ἀναγκαίου), non *cum necessarium sit* Amm. p. 26, 18 ss.: I 15, 22 ss., itaque harum ineptiarum insulsitas non residet in Boethio; de ui adiectiui *necessarius* (ἀναγκαῖος) A. 24, 18 ss.: II 149, 10 ss.; de ordine tractandi generis A. 47, 6 ss.: II 170, 2—171, 8, speciei A. 69, 14 ss.: II 198, 8—199, 10, differentiae A. 91, 24 s.: II 239, 2—16; de aequiuocis A. 48, 18 ss.: I 32, 12 ss. II 155, 18 ss. (paulo prius positum); ὑπογραφὴ δὲ λέγεται οἷον σκιαγραφία τις οὖσα A. 55, 2: *descriptio uero est . . . tamquam coloribus quibusdam depictio* II 181, 8; δύο . . ἀξιώματα . . πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος . . . δεύτερον δὲ ὅτι τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἅμα οὐκ ἐνδέχεται εἶναι A. 101, 12. 14. 19: *ex duabus . . propositionibus, una quidem, quoniam duo contraria in eodem esse non possunt, alia uero, quoniam ex nihilo nihil fit* II 263, 3; τὰς ἀντικειμένας (sc. διαφοράς) Porph. 11, 3, sequitur explicatio ἐπεὶ ἔσονται τὰ ἐναντία ἅμα A. 106, 1 s.: *quae uero nos contraria dicimus, Porphyrius opposita nuncupauit* II 265, 9; de communitatibus et differentiis quinque uocum A. 115, 4—19 (πρός τινα τῶν ἐπιπολαιοτέρων γράφει 14): II 285, 6—14 (*propter planiorem intellectum* 11); regula calculi combinatorii A. 122, 25 ss. (etiam 115, 20 ss.): II 324, 11 ss.; haec ergo non ascribenda est Boethio (cf. Cantor, *Vorlesungen üb. Gesch. der Mathem.* I² p. 535). Accedunt exempla quaedam insignia isdem sententiis Porphyrii adiecta: τὰ δὲ ἐν ψιλαῖς ἐπινοίαις ὑπάρχει οἷον Ἱπποκένταυρος A. 39, 14 ss.: Centaurus I 25, 7 s. (cf. 24, 12 *an in solis intellectibus nuda inaniaque fingantur*). II 164, 10; ξίφος καὶ μάχαιρα A. 65. 10: gladius atque ensis II 192, 13;[25]) definitio hominis A. 68,

[25]) Docet me A. Hilgard hoc exemplum (ξίφος et μάχαιρα) etiam in Dionysii Thracis Arte grammatica § 12 (p. 36, 6 Uhlig), praeterea in Scholiis in eam a se editis (Grammatici Graeci III) p. 236, 14 ss. 390, 3 ss. 576, 5 et in Choerobosci scholiis in Canones uerbales, quae ipse quoque edidit (Grammat. Gr. IV uol. 2), p. 129, 21 usurpari: uerumtamen omnibus his locis ad uim synonymorum illustrandam adhibetur, at locorum Ammonii et Boethii alia prorsus eaque communis est ratio.

7 ss.: I 60, 4—63, 12. II 197, 2 ss.; τὰ ὄστρεα καὶ οἱ σπόγγοι A. 79, 7: ostrea uel conchilia I 70, 22; ἰδιότητες αὐτοῦ (sc. τοῦ Σωκράτους) . . τὸ φαλακρόν, τὸ προγάστορα εἶναι A. 90, 17: *Socratis enim proprietas, si fuit caluus* . . *propenso aluo* II 235, 12; etiam exemplum patris et filii II 199, 2 (de specie) ex loco simillimo A. 47, 10 ss. (de genere) sumptum est.

Etiam prooemia Ammonii et Boethii si in comparationem uocantur, apparet, qualis sit inter eos necessitudo qualisque opera Boethii, quemadmodum prolegomena Ammonii paene tota, sed uarie dirempta uel coartata ad commentarium priorem transtulerit, in posteriore autem ne eandem uiam relegeret, alium aditum ad Isagogen parauerit.[26]) Satis igitur perspicuum esse arbitror Boethium in duobus commentariis conscribendis Ammonio aut fortasse commentatore aliquo Isagogae, cuius e segete communiter et Ammonius et ipse amplam messem fecerint, usum esse — nam Boethium res ex alio aliquo petisse qui ipse secutus esset Ammonium, nimis ratio temporum obstat ne coniciamus —, sed ita eam imitationem temperauisse, ut non pauca omitteret uel mutaret, etiam adderet quaedam uel suum iudicium sensumque adhibens uel etiam aliorum scriptorum libros assumens. Etiam grauissima pars commentariorum (I 23, 23—30, 21. II 159, 10—167, 20), ex qua una cum loco Isagogae ipsius (I 24, 4 = II 159, 2) medio aeuo concertatio illa nominalismi et realismi nata est ingenia exagitans, cum disceptaretur, utrum notiones rerum uel uniuersalia — quae uox ipsa ex Boethio p. 166, 15 ss. sumpta est — essent ante res an post res an in rebus, Graecis potius, ut uidimus (adn. 24), quam Boethio ascribenda est.

II. De tempore utriusque commentarii.

Hac in re enodanda inde proficiscendum est, quod Boethius a. 510, quo anno consul erat, in commentario Categoriarum Aristotelis conscribendo uersabatur.[27]) Huius enim

[26]) Cf. Excursus I.

[27]) Initio libri II (p. 201 B) scribit: *Etsi nos curae officii consularis*

commentarii non solum initio proximum opus quod edidisset explanationem Isagogae esse docet,[28]) sed etiam alio loco rem quandam exponit, quam illo in commentario expositurum se esse in explanatione Isagogae promiserat. In qua postquam eam regulam calculi combinatorii qui nunc dicitur protulit (p. 324, 11), qua, si certus numerus elementorum positus est, quot combinationes binorum elementorum sint efficitur, his uerbis rem absoluit, p. 325, 4: *atque hanc quidem regulam simpliciter ac sine demonstratione nunc dedisse sufficiat, in Praedicamentorum uero expositione ratio quoque, cur ita sit, explicabitur.* Is autem locus commentarii Categoriarum, quo loco regulam illam firmat ad doctrinam quae est de oppositis reuocans (p. 264), est in libro quarto p. 272 C.[29]) Quodsi Boethius in posteriore commentario Isagogae iam locum quarti libri commentarii in Categorias conscribendi designat, apparet illum tum, cum Isagogen denuo tractaret, simul, id quod in tanta cognatione argumentorum procliue erat factu, etiam commentarium Categoriarum iam secum constitutum perpensumque habuisse. Ergo Boethius a. 509 uel etiam a. 508 posteriorem commentarium Isagogae non modo in manibus habebat, sed prope iam ad finem perduxerat.

Iam uideamus de priore commentario, qui quibus locis posterioris commemoretur, p. XI. XIII cum adn. 7 demonstratum est. Haec quaestio loco quodam praefationis Institutionis arithmeticae soluitur, qua Boethius hoc opus cum impensa obser-

impediunt eqs. De anno consulatus cf. Clinton, Fasti Rom. I p. 726. Rem iam Geruasius animaduertit, *Vie de Boëce*, apud Mignium p. 1448.

[28]) P. 159 A: *Expeditis his quae ad Praedicamenta Aristotelis Porphyrii institutione digesta sunt, hos quoque commentarios in Praedicamenta perscribens* eqs.

[29]) *Sed quoniam quattuor species oppositionis dictae sunt, nunc Aristotelis uestigia persequentes earum differentias colligamus: quae sunt numero sex. nam si quae res sint quattuor easque differre a se ac distare uolumus, sex solas differentias inuenimus. cum enim primam differre a secunda ac tertia atque quarta ponimus, tres sunt differentiae* eqs. De hac re iam dixi *Entstehungszeit* p. 148 s.

uantiae uenerationisque declaratione Symmacho dedicat, p. 5, 19 Friedlein: *Recte ergo, quasi aureos Cereri culmos et maturos Baccho palmites, sic ad te noui operis rudimenta transmisi. tu tantum paterna gratia nostrum prouehas munus. ita et laboris mei primitias doctissimo iudicio consecrabis* eqs. Dictio *laboris mei primitias* hoc primum Boethii opus esse significat consentitque altera *noui operis rudimenta*, uoce *noui* autem scriptor, quoniam ante non de ullo alio doctrinae genere dixit a quo ad mathematica litteris explicanda transierit, ita, ni prorsus fallor, utitur, ut idem sit quod *recentis* uel *modo confecti*. Hoc cui recte conclusum uidebitur, is priorem commentarium Isagogae post Institutionem arithmeticam compositum esse concedet.[30]) Praeterea Institutio arithmetica Boethii et re et tempore cohaeret cum libris De institutione musica et, si quid in ea Boethii est, Arte geometrica, ad quae opera etiam Astronomia accessisse uidetur. Itaque Boethium hoc 'quadruuium', quod nisi pertractatum sit, 'haud quemquam in philosophiae disciplinis ad cumulum perfectionis euadere' posse ait (Inst. arithm. p. 7, 23), continua opera scribendi persecutum esse ueri simillimum maximeque consentaneum est eumque

[30]) Minime quo Institutionem arithmeticam post priorem commentarium Isagogae scriptam esse demonstretur, hoc proferri potest, quod Boethius in praefatione illa Symmachum sic adloquatur p. 5, 21: *tu tantum paterna gratia nostrum prouehas munus,* id eum dixisse propterea, quia Symmachus tum iam socer eius esset; anno enim 522 filios Boethii consules, sed pueros demum fuisse (Consol. p. 30, 27. 32, 22 Peiper), ita ut illum Rusticianam filiam Symmachi non admodum iuuenem duxisse appareat; itaque Institutionem arithmeticam posteriore tempore, cum illam iam duxisset, compositam esse. At quod de *paterna* gratia loquitur, nullo modo ad coniunctionem illam affinitatis trahi necesse est, immo pari iure de grata memoria eius curae intellegi potest, qua Symmachus parente orbatum susceperat. Eadem enim paterni nominis translatione Boethius in primo commentario Isagogae Fabium auditorem erga se ipsum pie utentem facit p. 131, 25: *Tu, inquit, paterno haec mihi animo polliceris.* Praeterea incredibile est Boethium per totam illam praefationem eximiam suam Symmachi admirationem caritatemque testari, firmissimum affinitatis uinculum ne uerbo quidem attingere.

hoc fundamentum posuisse philosophiae Latina oratione enarrandae illustrandaeque, qua potissimum in laude uires uitamque consumere homo impigerrimus propositique tenacissimus decreuerat.[31] Sed quoniam natus est intra annos 480 et 482[32] et iam adulescens docendi peritia eminuit,[33] ut eum libros illos mathematicos circiter annum 500 componere coepisse et proximos annos huic labori dedisse existimandum sit, sequitur ut post illos prior commentarius sit confectus ac non nimis longo temporis spatio posteriori antecedat. Et quod Boethius in fine prioris commentarii, ut uidimus (supra p. XI), id consilium se cepisse aperte ostendit, ut iam totius logicae Aristotelicae doctor existeret, hoc, ut opinor, non dixisset, si prius de mathematica et musica scribere animum induxisset.[34]

III. De titulo utriusque commentarii.

Nunc demum, postquam absoluimus quae adhuc tractata sunt, de titulis duorum commentariorum agere possumus. Quos autem titulos editiones prae se ferunt, nimis hi carent fide atque etiam prioris commentarii appellatio 'dialogi', licet ipsius cum forma congruat, a codicibus tamen prorsus aliena est. Sed longe plurimorum codicum testimoniis alius eius titulus commendatur, cuius ueram formam, quamquam saepe a librariis inmutata uel corrupta est, fuisse *Boethii in Isagogen*[35]

[31]) His de rebus egi *Entstehungszeit* p. 152 ss. 234 ss.

[32]) Sic statuit Usenerus p. 40. 45 adn. 10, adsentitur Mommsenus in editione Variarum Cassiodori p. XXXII et in indice s. 'Boethius'. Cf. etiam *Entstehungszeit* p. 146 s.

[33]) Ennodius p. 409, 7 Hartel: *Boethius patricius, in quo uix discendi annos respicis et intellegis peritiam sufficere iam docendi;* p. 181, 16 *quem in annis puerilibus sine aetatis praeiudicio industria fecit antiquum.*

[34]) Cf. Excursus II.

[35]) Forma *Isagogen* recte seruata est in codicibus T (p. 1. 132; cf. 4, 13) et G (p. 238), in ceteris prioris et posterioris commentarii codicibus formae plurales *Isagogae, Isagogarum, Isagogas, Isagogis* (*Ys*-) esse solent.

Porphyrii commentorum editio prima ueri esse simillimum concedet qui inscriptiones libri primi quales sunt in codicibus DRS, etiam CPT, in quibus uox *commentorum* deest, et eiusdem libri subscriptiones in codicibus CD (GST) et secundi in CGK (PT) extantes comparauerit.

Minus plana res est in posteriore commentario. Varias inscriptiones uel subscriptiones codicum nostrorum quae extant generatim digestas haec tabula, in qua tamen Boethii nomina praetermisi, ostendit.

Primum genus:

Commentum S p. 169. *Commentum in Isagogas* R p. 135. *Commentorum*[36]) F p. 169, N p. 197. *Commenta in Isagogas* G p. 135. *Commentarius* S p. 197. *Commentariorum* C p. 169.

Secundum genus:[37])

Editionis secundae commentariorum C p. 348. *In Ysagogas Porphyrii secundae editionis* E p. 238. (*editionis secundae*) G p. 348.
Expositio[38]) *secunda in Ysagog.* E p. 135. *In Ysagog. Porphyrii secundae expositionis* E p. 197.
Commentum in isagogis porphirii; Expositio Secunda L p. 135. *Secundi super Ysagogas commenti* P p. 348.

Tertium genus:

In Ysagogas Porphyrii a se translatae editionis secundae P p. 135. *In Isagogas* (uel *Ys-*; *Isagogen G* p. 238) *Porphyrii* (uel *Porphirii*) *id est Introductionem* (*Introductiones* C p. 197 N p. 348) *in Categorias* (E p. 284. 348, *Katheg-* N p. 348; *in Categorias* omittit G p. 238) *a se* (om. N p. 348) *translatas* (sic C p. 197, *G* p. 197, N p. 348; *translatae* E p. 348, G p. 238, *translã* EG p. 284) *editionis secundae* (*secundae* om. G p. 238) CEGN, sequitur *commentum in secundo* in C p. 197, *commentarius secundus* in G p. 197.

[36]) Ubi genetiui positi sunt, sequitur *liber* cum numero.

[37]) In numero harum inscriptionum indicando erraui *Entstehungszeit* p. 150 adn. 6.

[38]) Vox *expositio* ex primis uerbis commentarii p. 135, 5 *Secundus* .. *expositionis labor* uel ex extremis p. 348, 1 *gemina expositione* petita uidetur.

Accedit quod habet L p. 197 *secundae translationis commentarius*, fortasse ex primis uerbis commentarii p. 135 *Secundus . . . labor . . . translationis* fictum.

Non solum magna uarietas titulorum est, si codices inter se comparantur, sed ne singuli codices ipsi quidem diuersis locis eandem formam retinent. Sed ut mittamus primum genus, longe plurima testimonia Editionis secundae commemorationem continent, ita tamen ut in tertio genere uerba *a se translatae* sint addita. Haec autem uerba germanam partem inscriptionis esse minus credibile est. Nam non mediocris momenti est quod huius et prioris commentarii inscriptiones inter se ut congruant postulandum est: sed in priore similia uerba ad translationem Victorini spectantia parum firmantur testificatione codicum. Accedit quod uerba illa facile ex loco qui est commentarii ipsius in fine p. 347, 25 *libri seriem primo quidem a rhetore Victorino, post uero a nobis Latina oratione conuersam gemina expositione patefecimus* adici poterant. Maxime uero nos mouet quod extat forma tituli quae omissis illis uerbis ambas inscriptiones congruentes inter se coniunctas habet ac tam concinna conueniensque est, ut huic sit summa dignitas tribuenda. Quae inscriptio est in codicibus prioris commentarii D, uno ex optimis, et S: *Boetii . . . in Isagog(en) Porphyrii commentorum* (*commentatorum* D) *editionis primae libri II. Editionis secundae libri V* (p. 3). Hanc formam, qua nulla mihi uideretur esse remotior a periculo erroris, recepi, etiam Schepssii sententia confirmatus, qui de priore commentario idem constituerat, in posteriore paene eundem titulum — ponebat *commenti* cum signo interrogationis — ascripserat.

Nihil autem aut a Boethio ipso aut ab aliis scriptoribus suppeditatur, ex quo de forma tituli uel prioris uel posterioris commentarii aliquid certae memoriae accipiamus. Aliorum scriptorum — medio autem aeuo qui hos commentarios commemorant, hic in numero esse non possunt — duo tantummodo uel unus potius locus mihi notus est, Cassiodori scilicet, qui in fine breuioris editionis Institutionum humanarum haec adiecit primum ab Usenero (Anecd. Hold. p. 65 s.)

ex codice Bambergensi prolata: *Isagogen transtulit Victorinus orator, commentum eius quinque libris magnificum Boethius edidit,*[39]) quae paucis mutatis Isidorus repetiit Orig. II 25, 9: *Isagogas* (sic edd.) *autem ex Graeco in Latinum transtulit Victorinus orator commentumque eius quinque libris Boethius edidit.* Boethius autem ipse duobus illis locis librorum postea compositorum, quorum unum in commentario Categoriarum Aristotelis p. 195 A occurrentem iam p. XXVII adn. 28, alterum qui est in commentario Topicorum Ciceronis p. 1114 B supra p. X s. attulimus, titulum non appellat neque magis perspicua uerba prioris commentarii p. 4, 12. 131, 20 sunt, locis autem posterioris commentarii qui supra (p. XIII cum adn. 7) propositi sunt, cum dicit de *prima* et *posteriore* editione (p. 154, 2 ss.), de *priore uolumine* (p. 181, 9), ad formam titulorum statuendam uti non possumus, sed his ad aliam potius quaestionem perducimur. Etenim quamquam Boethius ipse nominibus editionis primae et posterioris utitur, inuestigandum tamen est, utrum ipso in initio, cum commentarios scripsit, statim illis hos titulos imposuerit an alia sit horum origo. Illud in priore commentario ea tantum condicione fieri potuit, si tum, cum illum composuit, non solum iam certum consilium alterius scribendi ceperat, sed etiam in libro ipso aliquo certe indicio rationem tituli Editionis primae reddidit.[40]) Sed illud consilium, ut expositum est (p. XII s.), non ceperat neque quicquam in priore commentario de titulo illo significat. Sequitur ut titulum uocabulo editionis insignem non natiuum fuisse, sed postea libro inditum esse pro certo habendum

[39]) His uerbis Cassiodorum, quoniam nihil nisi Victorini interpretationem Latinam Isagogae et commentarium posteriorem Boethianum commemorat, rem non accurate declarare apparet.

[40]) Eius generis exemplum Boethius ipse dat in commentariis quibus Aristotelis librum Περὶ ἑρμηνείας enarrauit: quorum et prima in editione, ipso in principio (I p. 31, 6 Meiser), duplicem se eius libri commentationem confecturum esse ostendit, quid primae, quid secundae editioni tribueret designans, et utraque in editione saepe alteram nominatim appellat (cf. indicem Meiseri p. 507).

sit. Haec conclusio necessaria est. Posterioris commentarii de genuino titulo ita fortasse quis dubitauerit, ut Boethium in eo appellatione Editionis secundae usum esse putet, sed de hac re certi quicquam dici non potest. Ego saltem meliorem rationem excogitare non possum quam hanc. Veri tituli commentariorum, prioris sine dubio, posterioris fortasse, mea sententia eo extincti sunt, quod aliquis duos commentarios in unum corpus coniunctos edidit atque etiam geminis titulis conexuit: quod ita factum esse inscriptione illa codicum D et S demonstratur. Quem communem titulum qui finxit, is eo magis appellationem editionum adhibuit, quod Boethius ipse ea loco illo posterioris commentarii p. 154, 2 ss., fortasse etiam in inscriptione eius usus erat. Et quoniam posterior commentarius ut plenior etiam separatim ex illa communi editione descriptus est, ei exemplo simplex titulus *commentum* datus est (cf. supra p. XXX 'Primum genus') alios in codices propagatus. Eodem modo factum est, ut codices quidam (cf. CFHNS p. 135) inscriptione priuarentur. Nam quia in codicibus, id quod notissimum est, subscriptio prioris et inscriptio posterioris libri in unam scriptionem coniungi solebant,[41]) cum Editio secunda describeretur seorsim, incuria librariorum titulus eius neglegebatur.

Sed auctor illius copulationis duorum commentariorum qua aetate atque etiam quis fuerit, de ea re facere non possumus quin coniectura quantum progredi liceat temptemus. Boethium ipsum quidem duo scripta sua, Institutionem arithmeticam et commentarium Topicorum Ciceronis, recognita edidisse constat, sed idem illum in his commentariis fecisse ut ne uestigio quidem indicatur, ita propterea minus ueri simile est, quia ipse in locum prioris commentarii posteriorem substituit. Notum est Martium Nouatum Renatum dialecticos quosdam libros Boethii recensuisse, inter eos tamen fuisse commentarios Isagogae nulla est memoria. Renatus ipse usus

[41]) Velut in codice T (p. 132) inscriptio libri Victorini De definitionibus subscriptioni commentarii prioris adhaesit.

erat exemplari quod Flauius Theodorus scriba insignis ille, Prisciani grammatici discipulus, confecerat, ac Theodorus rursus opera aliqua Boethii Mauortio consule (a. 527) *ex authentico Flauiani*, qui ipse quoque Prisciani discipulus fuerat, exscripsisse traditur. Renati rursus codice adhibito se libros quosdam Boethii correxisse aliquis ignoti nominis subscripsit.[42]) Frequentior igitur fuit in libris Boethii eiusmodi cura. Non temerarium autem uidetur iam Theodorum et Renatum aequales Boethii communicata scribae et grammatici opera ut alios eius libros, ita etiam commentarios Isagogae edidisse suspicari, casu tamen eius rei commemorationem interisse. Illud certe, ut ex descriptionibus codicum Boethii usque ad hanc aetatem notis iudicare licet, affirmauerim, originem huius editionis commentariorum quam proxime ad Boethii ipsius aetatem referendam esse idque propterea, quia in inscriptionibus codicum D et S prioris commentarii, quae, ut ostendimus, plenum titulum duarum editionum continent, inter dignitates Boethii post nomen eius additas etiam magisterium officiorum locum tenet. Quae dignitas inter tot Boethii libros manu scriptos in paucissimis, quantum quidem scimus, quorum tamen propria quaedam est condicio, inuenitur. Nullum autem aliud de ea Boethii dignitate extat testimonium nisi uno loco libri recentioribus demum temporibus reperti, in Excerptis Valesii c. 85: *Boetius patricius, qui magister officiorum erat.* Ergo rei nequaquam communi notitia uulgatae tam sin-

[42]) De ea opera Boethii: Usener, Anecd. Hold. p. 2 adn. *. 41. 47 adn. 14; Schepps, *Subscriptionen in Boethiushandschr.*, *Blätter f. bayer. Gymnas.* uol. XXIV p. 27 ss.; de Renato, Flauio, Flauiano apud Teuffelium, *Gesch. d. röm. Litter.*[5] pp. 1233 et 1243 omnia indicata sunt. Sed quod apud Teuffelium p. 1233, postquam cum aliis libris dialecticis Boethii duo commentarii Isagogae nominati sunt, scriptum est: *Unsere handschriftl. Überlieferung der letztgenannten Schriften geht ... auf ein von ... Renatus ... durchgesehenes Exemplar zurück*, hoc de commentariis Isagogae adhuc non est demonstratum, sed nostra demum disputatione haec quaestio tractatur. — De ignoto illo correctore: Jahn, *Über die Subscript. i. d. Handschr. römischer Classiker*, *Berichte d. sächs. Gesellsch. d. Wissensch.* uol. III (1851) p. 355; Schepss l. c.

gularem in codicibus commemorationem eius aetatis esse apparet, quo accurata rerum Boethii scientia nondum interierit.[43]) Sed huius quaestionis condicio fortasse tum omnino perspicua fiet, cum cunctis uetustioribus Boethii codicibus cognitis quae sit historia operum eius et quae in corpora sint digesta inuestigatum erit.

IV. De codicibus rationibusque criticis.

Varia his in libris Boethii codicum, si quid contineant spectatur, genera sunt. In aliis commentarius prior, in aliis posterior modo inest, alii nihil nisi Isagogen Latinam Boethii exhibent, sunt rursus quibus comprehenduntur aut duo commentarii aut hi coniuncti cum Isagoge separata aut cum eadem alteruter commentarius. Sed in codicibus commentarii posterioris commemorandum est lemmata Isagogae minime inesse integra omnia, sed longe in plerisque pauca plene esse perscripta, plurima ita intercisa esse, ut primae et extremae modo partes nota *usque* uel *usque ad* interposita (cf. ad p. 178, 14) relictae sint.[44]) Integra in omnibus codicibus breuiora modo lemmata quaedam sunt (cf. p. 147, 5. 159, 3. 167, 21. 171, 23. 174, 3. 177, 7. 179, 18. al.), cuncta lemmata plena nullo commentarii codice continentur, ita ut complura codicibus Isagogae separatae (Ω) modo seruata sint (cf. ad p. 188, 11. 194, 21. 228, 4. 251, 1. 253, 13. 14. 258, 11. 260, 7), pleraque praeter codices Ω tradantur codicibus L et R tantum (cf. ad p. 267, 5. 270, 6. 272, 3. 275, 6. 280, 15. 286, 1. 3. 291, 6. 295, 16. 302, 18. 304, 4. al.), alia duobus R et S (cf. ad p. 211, 17. 220, 13. 230, 11), duo tribus LRS (cf. ad p. 216, 7. 225, 12), nonnulla uno R (cf.

[43]) Cf. Excursus III.

[44]) Itaque hoc *ad* post *usque* positum non potest ad lemma trahi, ut in editione Bussii factum est ad p. 30, 1 (apud nos p. 206, 17): et] 'ad *A*' (nobis codex *P*); p. 31, 6 (= p. 216, 17): ut] 'ad *A*'. — Unum exemplum illius notae *usque ad* inueni apud Augustinum, De catech. rud. c. 15 (t. VI p. 273 F. G Maur.), ubi in contextu posita est.

ad p. 234, 16. 236, 8. 240, 1. 248, 13. 262, 5. 265, 15), unum uno L (cf. ad p. 246, 14). In codicibus commentarii et prioris et posterioris lemmata ita distingui solent, ut uel signo paragraphi uel, idque saepissime, hamulis in margine ante singulos uersus positis uel scriptura accuratiore uel maiore, in Parisino P splendidissime minio facta uel litteris initialibus saltem eodem colore pictis, insigniantur. Codicum autem Isagogae separatae haec sine dubio fuit origo, ut lemmata ex commentario posteriore excerpta in unum conscriberentur, haec autem lemmatum contractio indicio illo *usque (ad)* significaretur: quod cum in uno aliquo codice omnium nostrorum parente factum esset, ad paucos tamen (LRS) pleraque lemmata non inminuta propagata sunt. Priore ex commentario lemmata excerpi non potuisse res ipsa ostendit.

Magnus est numerus codicum commentariorum et Isagogae separatae, quorum plurimos bibliothecae Gallicae, pauciores Germanicae, non multos pro sua multitudine et magnitudine Italicae et Britannicae habent. Nullus tamen codex decimum saeculum superat, plurimi saeculis duodecimo et tertio decimo scripti sunt. Condicio rei ex eo perspicietur, quod, sicut ex indice codicum a Schepssio diligentissime confecto colligitur, in bibliothecis Parisinis triginta quinque codices uel integri uel mutili sunt, e quibus decem sunt saeculi X uel XI, tria saec. XI uel XII, undecim saec. XIII, nouem saec. XIV, duo saec. XV. Ex his priorem modo commentarium tres continent, quinque posteriorem, Isagogen separatam uiginti tres, utrumque commentarium duo, posteriorem et Isagogen unus, duos commentarios et Isagogen unus. Omnes omnino saeculorum X. XI. XII codices, quantum Schepssii ex tabulis apparet, uel integri uel mutili numero sunt triginta sex.

Tot codices cum aut collatos aut ex locis idoneis satis cognitos habeamus, maxime uero quia pauci duorum commentariorum loci in omnibus codicibus a nobis adhibitis damna eaque leuia modo contraxerunt, non putauimus ad posteriora saecula aliquid integrioris memoriae permanasse librosque his saeculis scriptos praetermisimus. — Ordinem codicum qualem

iam in descriptione sequemur et in apparatu editionis secuti sumus a Schepssio institutum, etsi neque cum auctoritate neque cum cognatione eorum prorsus congruit, mutare tamen noluimus. In percensendis autem codicibus ea diuisio aptissima uidebatur, ut primum codices commentarii prioris, deinde posterioris, tum Isagogae separatae perscriberemus: in quo fieri non potuit quin codices quidam binis uel ternis locis appellarentur, incommodum tamen, ut opinor, inde non existet.

1. Codices commentarii prioris.

Codex Monacensis 6403 (olim Frisingensis 203), quem C
iam a Bussio (p. XXXII) adhibitum Schepssius hunc secutus littera C signauit, 19, 5 × 25, 5 cm., 201 foliorum, 31 in pagina uersuum, in foliis 53ª—86ᵇ commentarium priorem, 87ª—128ᵇ posteriorem continet. Codex totus litteris grandibus ab eadem manu diligenter scriptus est circiter a. 1000, id quod hac inscriptione demonstratur in folio 53ª posita: GOTTSCALCHO EP̄O P̄CIPIENTE ANTRICO FIDELI EI' CLERICO MAGISTRO SCOL⟨AE⟩ CUM DISCIPULIS SUIS IMPETRANTE ISTE LIBER CONSCRIPTUS EST. Gottscalchus autem sedem episcopalem Frisingae, ubi postea Otto episcopus (mort. a. 1158) Boethii potissimum libris usus dialecticae eximie operam dabat (cf. Prantelium II² p. 105. 229), annis 994—1005 tenuit.[45]) Correctiones in codice paucae ab ipso scriptore factae

[45]) De hac aetate Gottscalchi cf. Meichelbeck, *Histor. Frising.* I p. 189 s. 204, et Wattenbach, *Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter*⁷ I p. 454 adn. 7. Eadem in pagina Wattenbachius de Gottscalchi et Antrici cura operaque scribendi libros dicit (de Antrico cf. adn. 8), praeterea in libro *Das Schriftwesen des Mittelalters*³ p. 441. Etiam codices nunc Monacenses 6256. 6303. 6372 ab Antrico iussu episcopi sui confectos esse scribit, e quibus 6256 et 6372 eandem quam 6403 inscriptionem habent: in qua uocem IMPETRANTE parum intellegi posse ait, Antricum eam fortasse quasi *patrante* esset posuisse; nam 'patrare' libros non solum 'comparare', sed etiam 'scribere' significasse (ibid. p. 471 s.). Sed rectius rem A. Engelbrecht explicat mihi scribens causam non esse, cur *impetrante* non de eo dictum esse possit qui precibus impetrauerit, ut exem-

sunt, nonnullae eaeque ex alio codice a manu altera, quaedam etiam a tertia additae sunt: quas posteriores correctiones ut ad rationes criticas hic et alibi nullius momenti in editione una nota *m2* comprehendimus. Etiam glossae et scholia inueniuntur. Hic codex etsi nullum genus uitiorum uel casui uel consilio tribuendorum abest, omnium tamen primo in loco est ponendus. Schepssius a. 1890 contulit, ego quoque Heidelbergam transmissum a. 1902 perlustraui.

D Codex Coloniensis 189 (cf. Jaffé et Wattenbach, Eccles. Metropolit. Colon. codd. manuscr. p. 79), saeculi X uel XI, 19 × 23, 5 cm., 23 uel 24 in pagina uersuum, in foliis 1ᵇ—32ᵇ commentarium priorem usque ad p. 97, 25 continet. Correctiones habet scriptoris, praeterea ex alio codice sumptas alterius manus, nisi duae correctrices fuerunt. Contulit Schepssius a 1892, ego quoque multos locos a. 1902 Heidelbergae legi.

F Codex Coloniensis 187 (cf. Jaffé-Wattenbach p. 78), saeculi XI, formae maximae, 30 × 48 cm., 61 uersuum, 56 folia ordine ualde turbato, qui in catalogo illo descriptus est, conexa continet. In foliis 1—4 et in parte folii 5ª est Isagoge
Φ separata, nobis Φ, sequitur in folio 5 et in septemdecim proximis commentarius prior, in undecim aliis posterior usque ad p. 233, 13, accedunt *Boetii de musica libri.* Codex accurate scriptus paucas correctiones et glossas habet a scribis adiectas. In Isagoge et in commentario priore omnes, in posteriore, cuius alii meliores codices sunt et ipsius codicis ratio alia atque in priore est (cf. infra adn. 62), potiores lectiones dedi.[46])

plari comparato liber describeretur; Antricum enim magistrum scholae una cum discipulis suis episcopum adisse, ut librum ad scholae usum necessarium conficiendum curaret, et iussu episcopi preces eorum accipientis librum siue ab Antrico ipso siue ab alio aliquo confectum esse. — Notitiam Horatii habuisse librarium ex additamento quod p. 25, 18 in contextu codicis est noscitur.

[46]) Et hoc et aliis in codicibus hanc rationem secundum Regulam ab Academia Vindobonensi de editionibus Corporis script. eccles. Lat. apparandis constitutam secutus sum, ne adnotatio critica inutilibus scripturis obrueretur.

Collatus est a Schepssio a. 1892, a me a. 1902 Heidelbergae multis locis inspectus.

Eiusdem fere generis est fragmentum commentarii prioris usque ad p. 65, 10 *definire*] pertinens, quod in Londinensi Harleiano 2713, saeculi XII, in foliis 43 ss. est.

Codex Sangallensis 831, saeculi XI, ut Scherrerus G (*Verzeichnis der Handschr. der Stiftsbibliothek v. St. Gallen* p. 282) ait, secundum Schepssii aestimationem iam saeculi X,[47]) 18 × 25, 5 cm., 364 paginarum, 33 uel 34 uersuum, per binas columnas pulchre scriptus, perpaucis cum correctionibus, in paginis 184—259 commentarium priorem, 280—294 Isagogen, nobis Σ, 295—331 et 333—344 excerpta commentarii poste- Σ rioris, quibus etiam loci prioris inmixti sunt, continet. Huius tertiae partis ad editionem nostram usus esse non potuit. In Isagoge selectas modo lectiones codicis dedimus. Contulit Schepssius a. 1892.

Codex Parisinus Bibliothecae Nationalis 8672, K olim Colbertinus 1496, saeculi X uel XI, 23, 5 × 31 cm., 27 uel 28 uersuum, in foliis 53^{a}—88^{a} commentarium priorem continet. Multi errores atque etiam mera monstra uerborum occurrunt, perpaucos tamen locos deprauatos manus prima, etiam pauciores alia correxit. Lectiones commemoratione dignas modo recepi. A Schepssio a. 1892 collatus est.

Similis codicum FGK — nam propriam classem efficiunt —, propior tamen fortasse codicibus K uel etiam F quam G, est Vindobonensis 2269, saeculi XIII, in foliis 9^{b}—24^{b} hunc commentarium exhibens.

Codex Parisinus Bibliothecae Nationalis 11129 P (cf. Delisle, *Inventaire des manuscrits latins . . . 8823—18613, I supplément latin*, p. 111), saeculi XI, 17 × 25 cm., 32 in pagina uersuum, commentarium priorem (fol. 2^{a}—43^{a}), Isagogen (fol. 43^{a}—52^{a}), quam littera Π signauimus, commentarium Π posteriorem (fol. 52^{a}—107^{b}) continet. Per totum codicem, etsi plurium librariorum opera confectus est, scripturae eadem est

[47]) Itaque p. 2 (*G*) et 134 (Σ) 'saec. X—XI' scribere debui.

diligentia, usque in alterum librum commentarii posterioris lemmata minio, ut iam p. XXXVI dictum est, picta sunt. Permultis locis aut a prima manu aut alio codice ascito ab altera correctus est.[48]) Bussius hoc codice, quem A appellat, in Isagoge edenda, sed lemmatis modo eius ex commentario posteriore sumptis[49]) usus est (p. XXXI) tantum dignitatis ei attribuens, ut eum agmen ducere iudicaret (p. IX). Quam ad aestimationem etsi accedere non possum, tamen hunc testem memoriae excludendum non esse arbitratus, postquam a. 1902 Heidelbergae contuli, ita eo, ut potiores modo lectiones subscriberem, usus sum.

R Codex Monacensis 14436, saeculi XI, 20, 5 × 24, 5 cm., 26 uel etiam 25 in pagina uersuum, in foliis 67—82 et quae perperam sequuntur 62—66 commentarium priorem usque ad p. 61, 24 continet. Pulcherrime scriptus est neque correctionibus retractatus, redundat tamen lectionibus peruersis. Itaque utiliores modo in adnotationem recepi. Contulit Schepssius a. 1890.

N Codex Bambergensis 325, saeculi XI, 21, 8 × 28, 5 cm., 42 uel 43 in pagina uersuum, in folio 1 et parte folii 2 prooemium commentarii prioris usque ad *uideatur*] p. 16, 11, post in foliis 2^b—25^a commentarium posteriorem continet. Perrarae sunt correctiones manus alterius. In prooemio illo quoniam codex cum Monacensi R paene ad uerbum con-

[48]) In ea parte codicis quae Isagogen separatam continet, tres glossae theotiscae superscriptae sunt, etiam Sangallensis Σ duas habet: de quibus Gust. Ehrismann, cui tradideram, disputauit *Zeitschrift für deutsche Wortforschung* IV (1903) p. 249 s., qui quattuor harum quinque glossarum etiam in codice Vindobonensi 311 Isagogae (cf. infra p. XLVII s.) inueniri ostendit editas a Steinmeyero et Sieuersio, *Die althochdeutschen Glossen* II p. 366 (descriptus est Vindobonensis uol. IV p. 633). Memorabilis hic est glossarum consensus, referendus fortasse ad scholam Sangallensem, ex qua ut ipse Sangallensis Σ, ita etiam Parisinus Π et Vindobonensis primam originem accepisse uidentur.

[49]) Isagogen ipsam in codice inesse apud Bussium ne indicatur quidem; is qui codicem in usum eius contulit, eam non animaduertisse uidetur, sed etiam in catalogo omissa est.

sentit, etsi Schepssius eum admiserat, ego seclusi, in commentario posteriore delectum lectionum feci. Contulit Schepssius a. 1892.

Codex Parisinus Bibliothecae Nationalis 12958, antea Sangermanensis 777, saeculi X, uel 20 uel 20,5 × 26 cm., 42 uel 43 uel 44 uel etiam plurium in pagina uersuum, in foliis 1—19^b commentarium priorem ab una, 20^a—43^b posteriorem mutilum usque ad p. 239, 4 ab altera manu scriptum, nisi forte sub finem, a fol. 41^a = p. 222, 14, tres ni fallor deinceps aliae succedunt, continet. De diuersa hoc in codice origine duorum commentariorum infra adn. 62 dicetur. Scriptores, idque maxime de commentario priore dicendum est, officio parum sedulo satisfecisse uidentur, multi enim errores neglegentia admissi sunt. Sed quod in fine folii 8' totus locus qui est inter uerba p. 58, 23 *non praedicari* et p. 63, 17 adn. DE SPECIE, pariterque in folio 10^b qui est inter uerba p. 69, 13 *collata* et p. 73, 24 *quodsi,* omissus est, hoc damnum eo fortasse est effectum, quod iam in eo codice ex quo S descriptus est, duo folia interciderant. Duo hi loci postea, unus ab alio aliquo, alter a correctore codicis in singularibus foliis refecti sunt. Codex maxime in priore parte incuria casibusque male est habitus. Correctiones nonnullae a manu prima, multo plures auxilio alterius codicis factae a duabus aliis manibus antiquis adiectae sunt, quae tamen in commentario posteriore propter similitudinem scripturae et liquoris uel fului uel flaui saepe discerni non possunt (cf. infra adn. 57 extr.); fortasse praeter has alia quoque manus correctiones adiecit. Manus correctrices glossas quoque litteris *i.* = *id est* uel *s.* = *scilicet* praescriptis addiderunt, sed etiam proprius glossator quasdam aspersisse uidetur. Nihil omnino insuauius quam istarum correctionum glossarumque obseruatio et distinctio. De singulari quodam usu lemmata Isagogae et explanationem Boethianam significandi ad p. 167, 21 et 24 dictum est. Propter multitudinem errorum correctionumque in lectionibus codicis ad apparatum admittendis modum haberi necesse fuit. Schepssius a. 1892 contulit, a. 1901 ego quoque Heidelbergae operam ei dedi. S

T Codex Abrincensis 229 *Ex Monasterio Sti Michaelis in periculo maris* (cf. *Catalogue général des manuscrits des bibliothèques publ. de la France* t. X, 1889, p. 107, et *Catalogue général . . . des départements* t. IV, 1872, p. 540), saeculi X, 21 × 26 cm., 33 in pagina uersuum, manu celeri et exercitata, sed ineleganti scriptus, in foliis 1—10 et 99—114[a] commentarium priorem discerptum continet, sequitur in foliis 114[b] et 115[a] initium Isagogae usque ad p. 212, 18 *continetur*] (sic). Insunt correctiones et primae et duarum aliarum manuum. Codicem, quem propter aetatem examinandum esse Schepssius censuerat, cuius tamen specimen nondum habuerat, ego eo magis asciui, quia duo codices D et R mutilati sunt, omisi tamen in apparatu lectiones quae nullius momenti sunt. Partim a. 1902, partim a. 1904 Heidelbergae contuli.

Codex Oxoniensis Laudianus 49, saeculi XI, Isagogen (fol. 1[a]—3[a]) et duos commentarios (I: fol. 3[a]—14[a]; II: 14[a]—27[b]) continet. Ex lectionibus eius quas Schepssius comparauit. in commentario priore similem eum esse Abrincensis conicitur. Schepssius nonnullas lectiones eius in adnotationem receperat, ego p. 8, 1 unam, quae tamen minime grauis est, reliqui atque etiam in contextu posui.

2. Codices commentarii posterioris.

De codicibus CFNPS, praeterea de Oxoniensi 49 in capitulo 1 dictum est.

E Codex Einsidlensis 338, saeculi X, 9, 5 × 11, 5 cm., in paginis 2—271, uersuum 18 uel 19, hunc commentarium continet. Correctus est a manu prima et lectionibus ex alio codice sumptis ab altera; etiam scholia insunt. Schepssius contulit intra annos 1892 et 1894.

G Codex Parisinus Bibliothecae Nationalis 13955, olim Sangermanensis 1094, saeculi X, 18, 5 × 22 cm., 29 in pagina uersuum, commentarium in foliis 5[a]—46[b] continet. Rarae correctiones sunt primae aut alterius manus, glossae quoque paucae. A Schepssio a. 1895 collatus est.

Codex Coloniensis 188 (cf. Jaffé-Wattenbach p. 79, ubi etiam decem uersus editi sunt folio primo inscripti, ex quibus *audimus scholasticum inuitis pueris Boethii scripta exponentem*), saeculi XI, 23, 5 × 32 cm., litteris grandibus egregie scriptus est, commentarius est in foliis 1ᵇ—119ᵇ, 23 uel 24 in pagina uersuum. Perpaucis locis a manu prima correctus est, sed etiam duae aliae manus, una diligentior, altera neglegentior, correctiones, non multas tamen, plerumque notis *al* aut *l* praepositis ascripserunt, prior etiam glossas, quae signo *i.* noscuntur, addidit. Raro aliae quoque manus quaedam adnotauerunt. Schepssius a. 1893 contulit, ego quoque a. 1902 eo usus sum. H

Codex Monacensis 14516, olim Ratisbonensis S. Emmerami 516, saeculi X, 16 × 22 cm., in foliis 3ª—12ª med., 28 in pagina uersuum, Isagogen, apud nos Λ, in foliis 12ª med. — 49ª, plerumque 38, raro 37 uel 39 uersuum, commentarium posteriorem continet. In Isagoge margines et interualla uersuum prorsus obsita sunt scholiis glossisque a duabus manibus paene continenter, etiam ab aliis disperse ascriptis. Etiam in commentario plurimae correctiones sunt saepe signo *al* notatae, multae factae a manu prima, plures ab altera simillima et a tertia, quae cum atramento usa sit, facile a duabus illis discernitur, quarum scriptura fului coloris est. Ac ne aliae quidem manus desunt. Glossas iam prima manus addidit nota *s.* uel *i.* signatas. Hoc in codice pleraque lemmata Isagogae integra perscripta esse iam p. XXXV dictum est. In his lemmatis lectiones codicis omnes, in commentario selectas dedimus. Schepssius a. 1891 contulit, ego Heidelbergae a. 1902 permultos locos recognoui. L Λ

Hoc cum codice arta propinquitate coniunctus est codex Monacensis 4621, saeculi XII, a Bussio, qui eum littera B significauit, in editione Isagogae adhibitus (p. XXXII). In foliis 80ᵇ—120ᵇ est Isagoge, ante hanc in foliis 76ª—80ª et in marginibus foliorum 80ᵇ—120ª commentarius est scriptus, ita tamen, ut quoniam spatia marginum satis ampla non sunt, magnae partes eius omissae sint. Schepssius cum codicem a.

1891 conferret, de quo egit *Blätter f. d. bayr. Gymnas.* uol. XXIX (1893) p. 116 ss., maximam inter hunc et Monacensem L similitudinem intercedere inuenit atque etiam scholia in margine codicis L posita in contextum illius recepta esse: quare codicem B Bussii ex L descriptum esse dixit. In schedis autem etiam illud scriptum reliquit, codicem B ab eodem confectum uideri, qui in L correctiones nigro liquore factas adiecisset, lemmata autem Isagogae partim ex L, partim ex Λ sumptas esse. Plurimi sane loci eiusmodi sunt quibus Schepssii sententia confirmetur, non desunt tamen quibus inter se differunt. Bis, p. 146, 11 et 24, codex singulares prae ceteris codicibus lectiones habet, quarum una fortasse uera est, altera nobis uera esse uidebatur, ita ut eam reciperemus: sed emendationes faciles sunt, fortasse inter scribendum librario subortae. Praeter hos locos codicis rationem non habuimus.

Hic etiam codex Laurentianus plut. 89 sup. cod. 80 adiungendus est, saeculi XI, in foliis 2ª—13ᵇ Isagogen, 14ª—72ᵇ commentarium continens, sed sextus quaternio deest, in quo fuit locus p. 211, 15 *substantia* — 241, 13 *accidentibus*. Bussius in recensione sua Isagogae constituenda inter codices Isagogae separatae huic, quem L appellat, secundum locum tribuit (p. XXXII), lectiones quasdam commentarii p. XXXIV dedit, multas a Floriano Weigel excerptas nos habemus. Ex quibus hunc et Monacensem L prope inter se contingere colligitur,[50]) ita ut Laurentianus melioribus libris adnume-

[50]) Codicem proxime accedere ad Monacensem L cum ex hoc apparet, quod plures cum hoc quam cum ullo alio nostrorum codicum lectiones communes habet, tum illa re, quod in folio 36ª post uerba *differt genus* p. 193, 18 pariter atque in Monacensi locus p. 189, 5 *quoniam etiamsi* (sic uterque codex) usque ad *animal* p. 189, 16 et uerba p. 194, 20 s. *Quare — praedicantur* inlata sunt. Etiam lemma p. 194, 20—195, 5 cum uno Monacensi, in quo pars media lemmatis postea addita est, integrum praebet. Per errorem tamen apud Bussium dictum est commentarium in codice tribus libris exhiberi: hoc enim ex catalogo Bandinii uol. VI p. 340 sumptum est, a Bandinio autem re non satis inspecta propterea cre-

randus sit, sed propter lacunam illam Monacensi inferior est. Permultas glossas superscriptas habet.

Codex Vaticanus Reginensis 1332, olim Petauii, saeculi X, formae quadratae, 21 in pagina uersuum, in foliis 1ª—45ᵇ commentarium ita continet, ut paginis in binas partes diuisis in exteriore quae est angustior parte lemmata Isagogae scriptura grandi, in interiore commentarius scriptura minuta positus sit. Lemmata, ut supra p. XXXV dictum est, paene omnia plene perscripta sunt. Multa in codice neglegenter aut mendose scripta aut omissa sunt, quorum magnam partem manus quaedam simillima atramento pallidiore correxit, ita ut quae correctiones scriptoris, quae correctoris sint, non ubique satis dispiciatur. Plane eadem illa scriptura apparet in margine dextra folii 43ª, ubi anno MXXXIII a. d. III Kalendas Iulias eclipsin solis factam esse pluribus uerbis narratur: quem locum a librario, non a correctore scriptum esse si constaret, codex non saeculi X, sed ineuntis XI esset.[51]) Codice eodem modo quo Monacensi L usus sum. A Friderico Ladek a. 1892 collatus est. R

Etiam codex Vaticanus 566, saeculi XII, in foliis 1—25ª commentarium continet, sed lectionibus perpaucis sane quae praesto nobis sunt, non commendatur. Neque plus iuris alii quidam codices, quia recensionem admodum mixtam habent, pars etiam mutili sunt, obtinere possunt. Parisinus 6288, olim Colbertinus 1489, saeculi X, in foliis 71ª—109ª commen-

ditum, quia initium quarti libri cum sexto quaternione interiit, quintus uero liber inscriptione caret. Pariter in Parisino 6288, quem p. XLV s. commemoramus, Bussius p. XXXII commentarium in duos libros diuisum esse ait sine dubio ueterem catalogum bibliothecae Regiae Parisinae (1744) t. IV p. 224 secutus, ubi *Boetii in Porphyrii isagogen a se translatam libri duo* esse dicuntur: sed hic quoque error magna lacuna codicis non animaduersa ortus est. Quod propter ea quae p. X exposuimus, monendum fuit.

[51]) A Reifferscheidio, *Bibliotheca Reginensis*, *Sitzungsber. der k. Akad. d. Wissensch. in Wien, phil.-hist. Cl.*, uol. 59 p. 41 ss., codex non commemoratur: qui quoniam codices post decimum saeculum scriptos praetermittere solet, illum huius saeculi esse non existimasse uidetur.

tarium, cuius tamen magna pars p. 168, 13 *ac probabiliter* usque ad p. 233, 14 *de speciebus*] intercidit finem libri primi, secundum totum, tertium prope totum comprehendens, et in foliis 148ª—156ᵇ Isagogen continet. Breuiter a Bussio (p. XXXII 'cod. E') commemoratur, qui tamen lemmata modo Isagogae quae in commentario fol. 75ᵇ sunt respicit, de Isagoge separata tacet; de alia quadam re adn. 50 dixi. Codex eius classis est quae, ut infra demonstrabimus, codicibus EGRS efficitur. Fragmentum commentarii est in Parisino 7183 miscellaneo, saeculi X uel XI, in octo foliis non numeratis quae quindecim prima folia sequuntur, desinit p. 174, 9 *cuiusque*]. Etiam in Parisino 12957, saeculi X uel XI, in foliis 75ª—82ᵇ initium commentarii usque ad p. 184, 7 *et nix*] superest, classi codicum CFHN ascribendum, sed magis deprauatum quam hi codices. Ex recensionibus CFHN et EGRS contextus codicis Oxoniensis 49, de quo p. XLII dixi, mixtus est pariterque codicis Aurelianensis 267, antea 223 (*Catalogue général ... des départ.* t. XII p. 130). Huius codicis posteriorem partem Libri abstulit, nunc est codex Parisinus *Nouv. acquis. lat.* 1611; in quo Isagoge separata est, quam in proximo capitulo (cod. Δ) commemorabimus.

3. Codices Isagogae separatae.

Codices Λ (Monacensis L) Π (Parisinus P) Σ (Sangallensis G) Φ (Coloniensis F) iam p. XLIII. XXXIX. XXXVIII sunt commemorati. Praeter hos alii tres a nobis adhibiti sunt.

Γ Codex Coloniensis 191 (cf. Jaffé-Wattenbach p. 80), saeculi XI, 22 × 30 cm., 22 in pagina uersuum, Isagogen in foliis 1ª—22ᵇ continet. Insunt paucae correctiones manus primae et aliarum, in marginibus loco scholiorum particulae commentarii posterioris, sed etiam prioris quaedam ascriptae sunt. Schepssius a. 1893 contulit.

Δ Codex Parisinus *Nouv. acquis. lat.* 1611, antea pars codicis Aurelianensis (olim Floriacensis) 223, nunc 267 (cf.

in capit. 2 extr. de hoc codice dicta et Delisle, *Catalogue des manuscr. des fonds Libri et Barrois*, 1888, p. 59 ss.), saeculi X uel rectius XI, quattuor in foliis 57—60 Isagogen continet. Correxit manus prima, sed etiam adhibito diuersi generis codice altera atque tertia. Schepssius a. 1895 uel 1896 contulit.

Codex Erlangensis 579, antea *beate marie uirginis in Haylsprun*, saeculi XII, 12 × 18, 5 cm., 32 in pagina uersuum, Isagogen in foliis 2^{a}—9^{a} continet. A prima manu et duabus aliis correctus est. Potiores modo lectiones dedi. Contuli Heidelbergae a. 1902. Ψ

Iam breuiter ceteros antiquiores codices Isagogae enumerabo. Sunt autem hi: Fragmentum Abrincense: cf. de codice Abrincensi T supra p. XLII. — Codex Aurelianensis 277, antea 233, olim Floriacensis, saec. X, in fol. 52 et 53 Isagogen usque ad p. 313, 5 *Aethiopibus*] continet, reliqua pars quae erat in fol. 54 cum duobus proximis foliis furto Librii ablata nunc Parisini *Nouv. acquis. lat.* 1630 folia 14. 15. 16 sunt: cf. *Catalogue général.... des départ.* t. XII p. 137 et Delisle in libro modo ad cod. Δ appellato p. 100. 102. — Codex Cantabrigiensis 206 Collegii Corporis Christi, saec. X. — Codex Cartrensis 100, antea 92, saec. XI, fol. 1—11. — Codex Laurentianus 89, 80, L Bussii: cf. supra p. XLIV. — Codex Leidensis 139 B (466 in catalogo Geelii), saec. XI, fol. 40—45; in cod. 84 saec. XI catalogi a. 1716 editi *Boethii Dialectica uariis libris digesta* Isagogen non esse scimus. — Codex Marcianus Venetus 497, saec. XII, fol. 106^{b}—113^{b}. — Codex Monacensis 4621, B Bussii: cf. supra p. XLIII. — Codex Oxoniensis 49: cf. supra p. XLII. — Codices Parisini Bibliothecae Nationalis: 6288, cf. supra p. XLV s.; 7193, saec. X, fol. 17—22; 7730, saec. XI, fol. 19^{b}—26^{b}; 12949, saec. X uel XI, fol. 46^{a}—80^{b}. — Codex Turonensis 676, saec. XII uel XIII, fol. 1^{a}—7^{a}, inter meliores est, similis Erlangensis Ψ; contuli Heidelbergae a. 1902. — Codex Vindobonensis 311, saec. XI,

fol. 37^b—54^a; de glossis theotiscis huius codicis cf. supra adn. 48.[52])

Hos inter codices etsi quidam probiores sunt, nullum tamen affirmauerim esse qui praeter septem ΓΔΛΠΣΦΨ, quorum testimoniis editio nostra nititur, ueri fructus quicquam nobis afferre possit. Bussius quidem, qui p. XXXII etiam sex Laurentianos saeculi XIII enumerat, horum duos, unum bibliothecae S. Crucis 11, 5 (P), alterum 89, 76 (Q), quos tamen ipse deterioris familiae esse ait (p. IX), in editione sua Isagogae apparanda loco testium habuit. Et sunt quattuor nostrae editionis loci quibus uerae lectiones his duobus libris uel uno Q continentur, at tales sunt, ut facillime coniectura librariorum emendari potuerint (p. 206, 7. 231, 7. 314, 14. 342, 14), ac ne Bussius ipse quidem eiusmodi locis multum tribuit (ibid.). Contra uiginti fere locis quibus nos nostros codices secuti sumus, Bussii codices cuncti non sufficiunt, ita ut aut suorum auctoritati confisus uera non assequeretur aut etiam suas coniecturas easque feliciter interponeret.

4. De rationibus criticis.

Ex enumeratione et descriptione librorum manu scriptorum plurimos atque antiquissimos decimi saeculi esse apparuit. Sed si quis propter hanc aetatem, quae fidem integrioris memoriae praestare uidetur, illos pro auctoribus satis certis antiquae formae horum librorum ducendos esse existimet, is ubi accuratius eos examinauerit, nonnihil tam ampla de aestimatione detrahet. Nullus est enim inter codices illos qui non modo neglegentia aut imperitia, sed mutationibus quoque consulto factis et

[52]) Codices saeculo XIII superiores quorum non habuimus lectiones, sunt: fragmentum codicis Bernensis 702, saec. XII, in fol. 1. 2 initium Isagogae usque ad p. 189, 9 *illud de quo praedica*] continens et Cheltenhamensis 16236, saec. XII. — Codices Amerbachii et Glareani, qui in editione Basileensi 1546 (1570), praefat. fol. a 3 commemorantur, non hos, sed alios Boethii libros Aristotelicos continuisse uidentur, ut Prantelius II² p. 105 adn. 22 conicit, codex autem 'peruetustus' coenobii Diui Georgii in Silua nigra (*St. Georgen*) ibidem et in titulo editionis nominatus non commentariorum, ut Prantelius putat, sed Arithmeticae et Musicae fuit.

additamentis, saepe etiam glossis in contextum inlatis deprauatus sit. Cuius condicionis causa haec est, quod inter paucos illos libros, quorum usu nono saeculo studia dialectica in Gallia per Scotum Erigenam, in Germania per Hrabanum Maurum, fortasse iam eodem saeculo in Helvetia quoque per scholam Sangallensem ad uim eximiam excitabantur, Boethii Isagoge Latina et commentarii praecipuum locum obtinuerunt. Horum autem studiorum, licet ipsa fuerint honestissima, residua tamen uestigiaque ad codices magno horum cum damno nec minore nostro cum incommodo adhaeserunt, ita ut faecibus interpolationum omnis generis haec opera Boethii nimis obtegerentur. Et corruptio illa adeo inueterauit, ut etiam in editiones propagata ueram speciem horum librorum usque ad hanc aetatem obscurauerit.

Contextus commentariorum etsi in codicibus uel casu uel consilio pessime mutatus est, magna tamen illa ac saepe multifariam dissipata uarietas paucis rationibus continetur. Atque ut eas quam breuissime fieri potest demonstremus, priore in commentario has esse repperimus.

Omnes codices commentarii prioris ex eodem archetypo orti sunt, qui erat tam probus, ut incuria modo librariorum non nimis multis in locis aut uerbis perperam scriptis (p. 16, 17 *magna* pro *magnae;* 23, 18 *molliterque* pro *mediocriterque*; 30, 10. 36, 13. 42, 14. 43, 4. 44, 11. 46, 7. 53, 23. 61, 6. 67, 5. 69, 8; post pag. 70 unus locus est 131, 7) aut omissis (cf. p. 13, 12. 32, 17. 49, 5. 59, 10. 63, 5. 74, 25. 81, 8. 82, 6. 10. al.) erratum sit, ipse licentia tamen iniuriam non acceperit.[53]) Hoc ex archetypo duos codices fluxisse, unius

[53]) Loco 69, 8, ubi uox *mixta* et sensu et Isagogae loco postulatur, plerique codices a manu prima *in ista* (*istis*) uel *inmistra* habent, FGK uocem sine dubio ut corruptam obscuramque omiserunt. Quo ex mendo cum in archetypo litteram *m* non satis clare scriptam fuisse colligi possit, ut *in* legeretur, hac tamen in re parum adiumenti ad aetatem archetypi definiendam positum est. Nam ut omittam lectionem illam *inmistra*, potuit tam in scriptura semiunciali quam minuscula, uix tamen in unciali, littera *m* ita scripta esse, ut similis litterarum *in* esset. Cf. adn. 61.

autem recensionem eamque meliorem codicibus CDR, alterius, quae quamquam non caret ueris lectionibus, tamen deterior est, codicibus FGK subesse, multis locis quibus falsae lectiones alterius utrius harum classium ab altera apertissime differunt, ostenditur.[54]) Quibus ex locis iam archetypum utriusque classis interpolatum fuisse colligimus: quae coniectura eo fortasse confirmatur, quod interdum bini quidam utriusque classis codices contra singulos stant. Sed multo magis haec res eo referenda uidetur, quod ii codices non ipsi, sed per alios codices interpositos ex archetypis originem habent atque his ex propioribus parentibus errores interpolationesque uarie acceperunt.[55]) Quae condicio rei cum satis dilucida simplexque uideatur, turbatur tamen eo, quod codices quidam duarum classium CDR et FGK singularem in modum inter se concinunt: quam con-

[54]) In **CDR** (D p. 97, 25, R p. 61, 24 desinit) consulto mutata sunt p. 36, 5 (*natus*, cett. *genitus*). 4, 13. 12, 4. 17, 23. 19, 10. 48, 23. 57, 5. 58, 12; casu, ut uidetur, p. 12, 22 (*praecedentibus*, cett. *proced.)*. 28, 3. 47, 17. 57, 1; omissa p. 34, 18. 47, 17. 58, 21. — In **FGK** consulto mutata (saepe uerba aliter collocata) p. 6, 2. 7, 22. 16, 4. 23, 23. 30, 13. 46, 12. 59, 12. 72, 21. 73, 19. 74, 11. 75, 18. 76, 1. 77, 3. 10. 78, 23. 24. 79, 13. 84, 13. 90, 14. 91, 13. 92, 18. 95, 12. 17. 21. al.; casu, ut uidetur, p. 40, 6 (*est*, cett. *esse*). 77, 14. 90, 11. 92, 1. 130, 9; omissa p. 13, 8. 14, 14. 69, 8 bis. 72, 1. 95, 12. 121, 5. — In locis hic et infra allatis prima modo manus spectatur, nisi ubi aliud indicatum est.

[55]) **CD** contra **R** p. 16, 11 (inscriptio). 36, 5 (*quis* om. CD). 45, 20. 76, 19; **CR** contra **D** p. 5, 17 (*et generum* CR, *genera et genera* D). 6, 13. 21, 2. 15. 28, 6. 29, 9. 14. 19. 20. 30, 9. 34, 20. 37, 10. 38, 19. 43, 12. 51, 19. 58, 23; **DR** contra **C** p. 12, 7 (*et* om. DR). 58, 12. Itaque C et R ex propria propagine archetypi classis CDR orti uidentur. — **FG** contra **K** p. 38, 9 (*oriri* FG, *ordinis* K); 4, 13. 56, 24. 77, 24. 78, 3. 91, 15. 95, 8; **FK** contra **G** p. 10, 14 (*speciei* FK, *differentiae* G); 8, 10. 17. 11, 4. 21. 20, 24. 22, 9. 24, 19. 47, 12. 50, 24. 51, 18. 61, 14. 67, 21. 73, 22. 96, 9. 97, 12. al.; **GK** contra **F** p. 11, 11 (*asinumque* add. GK); 7, 19. 31, 7. 34, 9. 59, 7. 62, 9. 68, 15. 80, 20. 81, 1. 84, 6. 88, 7. 91, 21. 99, 1. al. Diuersitas multitudinis locorum ex codicibus FG, FK, GK propositorum ita facillime explicabitur, ut F et G ex communi archetypo classis fluxisse, K autem ex duobus codicibus similibus codicum F et G mixtus esse dicatur.

gruentiam eo ortam esse ueri simile est, quod inter codices duarum classium iam mutua lectionum communicatio intercessit.[56]) Sed etiam certius eius rei documentum est. Restant enim tres codices PST nonnihil inter se discrepantes, sed eo pares, quod ex duabus illis classibus conflati sunt:[57])

[56]) **C** et **F** p. 84, 8 diuersis locis *concessit* addunt; **C** et **K** p. 41, 19 *praedicatur* (*-cetur*), cett. *appellatur*; **CK** et **F** cf. p. 13, 6; **D** et **F** p. 38, 12 *cognatio cuncta,* cett. alia. 65, 11. 69, 19; **D** et **K** p. 15, 16 *apodictiones*, cett. *apodictici.* 63, 17 (inscriptio). 67, 5; **DR** et **F** p. 34, 12 *in unum genus*, cett. *genera in unum*; **K** p. 29, 15 *talia*, cett. *proinde*, ad quod s. l. glossa *i. talia* in **DG**.

[57]) Congruentia classium **PST** et **CDR** his locis exstat: **CDR** et **PST** p. 48, 25 (*si* uel *sic* add.); **CDR** et **PS** p. 25, 22 (*disputatio*, cett. *-tionem*). 56, 14; **CDR** et **PT** p. 29, 15 (*de accidentibus uero*, cett. *deinde accidentia*). 41, 1; **CDR** et **P** p. 25, 22 (*consideratio*, cett. *considerationemque*); **CDR** et **ST** p. 15, 6 (*inquam* om.). 28, 6; **CDR** et **S** p. 16, 17 (*et* add.). 21, 9; **CDR** et **T** p. 36, 3 (*in* [uel *a*] *quo quis genitus est* add.). 59, 23; **CD** et **PST** p. 69, 5; **CD** et **PS** p. 74, 14; **CD** et **PT** p. 62, 14; **CD** et **S** p. 76, 19; **CD** et **T** p. 70, 22. 71, 22. 94, 18; **CR** et **P** p. 18, 20. 21, 2; **CR** et **ST** p. 50, 21; **CR** et **S** p. 5, 11. 14, 23; **C** et **PST** p. 90, 19. 117, 8. 118, 4; **C** et **PS** p. 65, 11 (Sm2). 117, 10; **C** et **P** p. 118, 11; **C** et **ST** p. 64, 18. 87, 22; **C** et **T** p. 69, 19. 21. 71, 4. 77, 5. Locis uarie inter codices **DR** et **PST** communibus afferendis supersedemus. — Classes **PST** et **FGK** his locis consentiunt: **FGK** et **PST** p. 23, 23 (*suae* add.). 30, 14. 15. 45, 19 (cf. *ad*); **FGK** et **PSm2** p. 47, 6 (*quoque* add.); **FGK** et **P** p. 86, 24 (*autem* add.). 114, 13; **FGK** et **Sm1** p. 60, 6 (*homo est* add.). 62, 7. 8. 11. 70, 8; **FGK** et **Sm2** p. 6, 1 (*different*, cett. *differunt*). 3. 23, 8. 81, 17. 82, 11. 84, 12. 86, 21. 102, 13; **FGK** et **T** p. 5, 17 (*et generis* recte, cett. alia). 14, 2. 21, 9; **FG** et **S** p. 72, 21. 88, 16. 100, 2 (Sm2); **FK** et **PS** p. 123, 23 (Sm2); **FK** et **S** p. 53, 23. 99, 11 (Sm2, recte). 114, 4 (Sm2). 122, 2 (Sm2); **F** et **Sm2** p. 16, 20; **F** et **T** 53, 14. 63, 2; **GK** et **PST** p. 10, 10; **GK** et **Sm2 Tm2** p. 5, 24. 17, 7 (*rerum* add.); **GK** et **P** p. 39, 10. 54, 9; **G** et **PST** p. 9, 13. 21 (Gm2). 11, 8. 14, 24 (Sm2). 38, 23. 40, 21. 44, 3. 45, 12. al.; **G** et **PS** p. 18, 19. 29, 4 (Sm2). 53, 10. 59, 4. 9. 61, 2. 5. 15. 21. 25. al.; **G** et **ST** p. 52, 21. 55, 7. 66, 6; **G** et **S** p. 5, 9. 18. 6, 13. 19. 7, 16. 10, 12 (G post corr.). 37, 17. 38, 22. 39, 15. 41, 12. 42, 10. 43, 12. al. Sunt etiam aliae codicum communitates. — Ex multitudine locorum quibus PST et PS et ST et S cum codice G congruunt, haud scio an iure unum classis PST archetypum statuamus, qui ex codice aliquo simili codicis G ortus sit. Haec autem

quare eos proprie ac praecipue mixti generis esse iure dicimus. At sunt etiam loci quibus codices aliqui trium classium CDR, FGK, PST easdem lectiones non errore natas, sed libidine fictas praebent.[58]) His locis confirmatur tam hoc, codicum PST recensionem ex classibus CDR et FGK mixtam esse, quam illud quod statuimus, iam inter classes CDR et FGK coniunctionem quandam fuisse, nouo testimonio demonstratur.[59])

Sed quoniam nouem nostros codices per tres classes discripsimus, ut quo quisque dignitatis in gradu ponendus sit dicamus, codex C praestantior est quam D, multo iis inferior est R, praesertim cum admodum mutilus sit, in altera classe primum locum tenet F, K pluribus locis bonas, sed etiam neglegentia turbatas lectiones quam G habet, in tertia S et T utiliores sunt quam P. Sed his gradibus codicum constituendis uix plus quam tribus illis classibus discernendis proficimus. Nam uera operis Boethiani forma adeo per omnes

classis PST et codicis G similitudo post p. 66 desinit. — Ex lectionibus manus primae et manus secundae codicis S ad codices FGK potissimum allatis correctiones manus secundae modo consentire cum hac classe, modo dissentire perspicitur. Causa fortasse haec est, quod nota *m2* plurium manuum correctiones comprehendendae erant; cf. supra p. XLI. In ceteris codicibus aliarum manuum correctiones nisi paucis locis, ne latius hae exemplorum enumerationes fundantur, curare non potui neque ad summam totius rei necessarium fuit.

[58]) **CDR** et **G** et **P** p. 23, 20 *modo* uariis locis add.; **CD** et **G** et **ST** p. 64, 17 *ei* add.; **C** et **G** et **PST** p. 99, 11 *senescendi*, cett. *canescendi*. 129, 2 *quam accidentia* om.; **C** et **G** et **S** p. 40, 16 *species poni*, cett. *poni species*. 61, 12; **C** et **K** et **T** p. 51, 1 *uel* add. 73, 12; **D** et **FG** et **PST** p. 55, 11 *id est* add.; **D** et **FG** et **PS** p. 14, 22 *propriis accidentibus differentiisque*, cett. *diff., propr. accidentibusque*; **D** et **F** et **PST** p. 88, 6 *caecitatem*, cett. *caecitas*, item 7. 8 accusatiuus pro nominatiuo; **D** et **G** et **PST** p. 54, 12 *rem* add.; **Dm2** et **F** et **T** p. 69, 13 *rei* add.; alia.

[59]) Hic, communione plurimorum codicum proposita, pauci loci adiciantur, e quibus quomodo glossae in contextum inrepserint noscatur: p. 16, 20 *relinquam* add. F, s. l. *scil. relinquam* add. Sm2, item p. 65, 11 CP et Sm2; p. 78, 7 *multiplicatiuae* plerique, *multifidae* FG, *multiplicatiue uel multifide* K; p. 29, 15 supra adn. 56 extr

codices dispersa permixtaque est, ut excepto mutilo R nullus codex sit quin unus aliquo loco ceteris turbatis uerum habeat atque idem saepe de binis modo uel ternis codicibus, etiamsi non sunt eiusdem classis, ualeat. Itaque res eo redacta est, ut si qua lectio uera prae ceteris est iudicanda, quocumque codice traditur, fidenter recipiatur. Coniciendi emendandique necessitas uel facultas perraro datur, multo frequentius iudicium ea difficultate haeret, quod inter plures et tenui uel tenuissimo saepe discrimine distantes lectiones quae sit uera cum dubitatione exquirendum est atque in lubrico positi stabili gradu non prorsus consistamus.

Hoc loco etiam de inscriptionibus capitum quae in commentario priore sunt (cf. p. 102, 7. 103, 18. 105, 16 et in capp. seqq.), dicendum est. Quae num a Boethio capitibus impositae essent, cum iam Schepssius magna cum suspicione reputasset, ego ut postea ex commentario posteriore inlatas (cf. ad p. 102, 7) propter utilitatem quandam, ne omnino eicerem, uncis saltem inclusi. Cuius rei has causas habui. Primum cum in commentario posteriore inscriptiones in omnibus codicibus inesse soleant, huius commentarii codices non omnes eas continent. Paene constanter in codicibus FTSm1 desunt (cf. ad p. 102, 7. 103, 18. 105, 16. 109, 4. 110, 6. al.), etiam in P p. 129, 20, ac ne ii quidem codices qui continent, aut easdem omnibus in capitibus illarum formas praebent (cf. ad p. 102, 7. 116, 10. 123, 1. 18. 124, 5. 126, 7. al.) aut in isdem locis positas (cf. ad p. 102, 7. 103, 18. 105, 16. 125, 18. 127, 23. 129, 20). Alterum est quod nullo modo necessariae omnes sunt, immo Boethius ubi ad nouum caput transit, saepe certis uerbis et ad aliam iam partem Isagogae se procedere et quod argumentum eius sit indicat (cf. p. 102, 9. 103, 19. 105, 17. 109, 5. 110, 7. 113, 1. 115, 25. 119, 23. 122, 3. al.). Interdum eam significationem omittit (p. 114, 8. 116, 10. 120, 16. 123, 1. 125, 5. 126, 7. 128, 7. 130, 23), sed his locis sine dubio in exemplari suo uel eodem modo quo nostris in codicibus factum est (cf. p. XXXVI) uel simili aliquo uerba Isagogae a suis aperte distinxerat.

Sunt etiam capita quibus inscriptiones tam peruerse infixae sunt,[60] ut Boethii quin non sint, dubitari minime possit (p. 63, 17. 98, 20. 100, 7). Accedit, qua re maxime motus sum, quod inscriptiones illas paene omnes tali forma perscriptas esse inueni, qualis consentiens cum codice Ambrosiano L. 93 sup. Isagogae Graecae (M apud Bussium, cf. ab eo p. VII. XXIV dicta) in commentario posteriore esse solet: cuius codicis simillimum cum Boethius in commentario posteriore, ut infra p. LX ostendemus, ad Isagogen Latine reddendam adhibuerit, iam de inscriptionibus commentarii prioris res esse confecta mihi uisa est.

Eaedem rationes in quibus commentarii prioris codicum diuersitatem consistere demonstrabam, continuantur in commentario posteriore: hac perpetuitate constantiaque id quod de prima origine codicum nostrorum ac de coniunctione duorum commentariorum non nimis multo post Boethii aetatem facta supra (p. XXXII s.) ostendebam, quodammodo comprobatur. Huius tamen commentarii rarius quam illius archetypus mendis lacunisque damna accepit, sed eo maior molestiorque recensionum confusio incessit. Omnibus in codicibus nostris lacunas esse significauimus p. 138, 5. 169, 3. 202, 16. 227, 18. 306, 17, falsas lectiones esse persuasum nobis est p. 147, 10 (*utilia,* edd. *utili*). 152, 8 (*dicit,* scribendum *dicat*). 172, 16. 204, 3. 8. 227, 3. 286, 14. 306, 4. 307, 17, una, p. 153, 7 (*intentio*, edd. *utilitas*), consilio tribuenda uidetur; p. 297, 20 uerbum transposuimus.[61]) Ut in priore commentario, ita hic duae potissimum classes distinguuntur. Una, quae praestantior est, codicibus CFHN continetur, alterius codices EGRS habemus:[62]) quae etsi inter-

[60]) Etiam p. 32, 4 cum codicibus FRT inscriptionem DE GENERE omittere debui; cf. tamen Addenda.

[61]) Archetypi de aetate nihil certi dicere possumus. Notabilis tamen locus est p. 143, 8, ubi pars codicum recte *succincta,* pars *sua mora* habet, utrumque in L est. Apparet litteras *cc* pro *a* aperta lectas esse, *in* pro *m, c* pro *o, t* pro *r:* qui errores iam in scriptura semiunciali, fortasse facilius tamen in minuscula usu uenire poterant. Cf. adn. 53.

[62]) Cum in commentario priore codex F non in eadem qua C classe

dum ueram memoriam seruauit, minime tamen illam bonitate aequat, inprimis quia multa neglegenter in ea omissa sunt. Utraque recensio admodum inaequaliter per codices dissipata est, praeterea utriusque classis archetypus corruptelas interpolationesque habuisse uidetur, quas per propagines eorum atque uarie deinceps auctas in nostros codices inuasisse ueri simile est.[63]) Atque

sit, in posteriore manifesto eiusdem stirpis est. Ergo in F duo qui sunt commentarii, diuersae originis sunt. Idem de codice S dicendum est: cuius cum illic locus inter codices mixti generis sit, hic tam perspicua cum codicibus EGR cognatio est, ut cum his alterius classis sit auctor.

[63]) Quattuor codices **CFHN** (F desinit p. 233, 13) paucis locis consentiunt: sine dubio permixtione codicum, quam adn. 64 et 66 ostendemus, nonnulla horum quattuor communia, hoc est archetypi propria, deleta uel obscurata sunt. Consensus quattuor illorum est p. 173, 1 *uinculo*, cett. *nomine*, unus P *nomine uel uinculo*; 176, 18 *puer unicus familiam distendat*, cett. *per unicos familia descendat*; 186, 11 *corpore* add.; 217, 11 *ut minime praeponatur* (cf. 10), cett. *ut praeponi non possit;* cf. etiam p. 142, 18. 207, 7. Ex codice archetypo huius uarie nonnulla, ut ego quidem existimo, uel terni uel bini codices traxerunt: **CFH** p. 219, 13 *semper* om.; **CFN** p. 141, 5 *sola philosophia*, cett. *philos. sola.* 156, 4. 159, 1. 195, 13. 198, 18. 215, 7. 217, 14; **CHN** p. 139, 4 *ut ex hoc delectu* (uel *diligentia*) *rationum queamus agnoscere* add. 198, 3. 200, 7. 214, 15. 221, 7. 224, 13. 241, 6. 7. 257, 13. 260, 21. 264, 20. 273, 14. 15. 279, 20. 301, 15. 305, 9. al.; **CF** p. 198, 17; **CN** p. 144, 10 *constituat*, cett. *uindicet.* 157, 21. 196, 3. 198, 18. 199, 11. 236, 23. 249, 20. 256, 5. 257, 9. 10. al.; **FHN** p. 136, 19 (*praesente* transpositum). 22 *imaginationes*, cett. *imagines.* 182, 3. 183, 18. 184, 17. 19. 186, 20. 192, 5. 200, 15. 203, 4. 208, 14. al.; **FH** p. 187, 13 *diuisiones*, cett. *definitiones.* 217, 6 (magnum additamentum); **FN** p. 157, 8 *rem perarduam atque difficilem illi etiam*, cett. *ne per ardua atque difficilia haereat.* 160, 20. 180, 16. 186, 9. 192, 17. 207, 26. al.; **HN** p. 193, 3 *in eo quod quid sit* om. 17 *accidunt*, cett. *sunt accidentibus.* 198, 8. 208, 14. 232, 13. 234, 1. 239, 3. 250, 3. 265, 5. 273, 17. 278, 12. 299, 11. 306, 7. 320, 13. al. — Similis rei condicio in classe **EGRS** est. Consentiunt hi codices p. 158, 23 *egredi*, cett. *egreditur* uel sim. 218, 10 *in* (add. R) *suis*, cett. *sub.* 229, 14 *distribuit*, cett. *distribuunt.* Desunt uerba p. 149, 9. 172, 18. 173, 14. 180, 16. 192, 1. 200, 5. 208, 22. 210, 6. 213, 7 *specialissimae constitutae*, cett. *quae uero inter genera generalissima speciesque specialissimas constituta sunt.* 10. 218, 4. 226, 8. Multo frequentior, partim fortasse eadem de causa quam in CFHN subesse

etiam permixtio duarum classium, qualis in priore commentario occurrit, animaduertitur.[64]) Multo uero frequentiore communitate lectionum ex duabus classibus petitarum hic quoque tertium genus codicum effectum est, quod praecipuo iure mixtum appellatur. Huius classis duobus testibus utimur, codicibus L et P, eo tamen inter se differentibus, quod L classi CFHN, P classi EGRS propior est.[65]) Quanta autem iam ante deci-

coniecimus, plurium codicum consensus est: **EGR** p. 270, 14 *concludat*, cett. *concluserit*. 280, 2 *tempori*, cett. *speciei*. 289, 11. 306, 12. 313, 17. 316, 9. 331, 7; uerba omissa sunt p. 187, 18. 234, 8. 247, 8. 10. 17. 268, 17. 270, 15. 271, 4. 277, 14. 279, 7. 283, 3. 293, 21. 294, 1. al.; **EGS** p. 137, 7 *contentione*, cett. *conceptione* uel *contemplatione*. 144, 21. 195, 10. 222, 17; **EG** p. 148, 17 *huiusmodi totus*, cett. *tot. h.* 191, 15. 192, 17. 219, 9. 19. 256, 3. 261, 12. 18. 271, 12. 273, 11. 280, 11. 285, 10. 289, 12. 298, 10. al.; omissa sunt uerba p. 172, 9 (m1). 191, 4. 196, 3. 218, 8. 16. 220, 1. 258, 10. 274, 10. 278, 3. 289, 1. 293, 10. al.; **ER** p. 186, 9. 270, 14; **GRS** p. 141, 21. 157, 3. 168, 23. 172, 19. 179, 1; **GR** p. 150, 1 (Gm2). 157, 3. 162, 5. 205, 8. 244, 14. 255, 6; **RS** p. 151, 21. 191, 4. 217, 11. 226, 17. — His locis atque item in proximis adnotationibus, ut in commentario priore, primae modo manus rationem habui, nisi ubi aliud dicitur.

[64]) **CHN** et **R** p. 312, 7 *erat* pro *haeret* et *esse* add. (om. H); **C** et **R** p. 234, 2 *eaque quae*, cett. *atque* (*ea*) *quae*; **FHN** et **EGRS** p. 160. 12 *discernendae atque intellegendae* .. *naturae*, cett. *discernendi a. -di* .. *naturam*; **FHN** et **R** p. 215, 18 *hominis* (Hm2 in ras.) *animal*, cett. *animalis homo* uel alia; **FH** et **EGRS** p. 140, 21 *uel orationali* add.; **F** et **EGRS** p. 184, 9 *alia*, cett. *hac*; **F** et **EGS**: p. 149, 21 *harum* **EGS**, *necessarium* cett., sed **F** *necessarium harum*; **F** et **GRS** p. 137, 2 *memoriam* om.; **F** et **G** p. 135, 6 *infidi*, cett. *fidi* uel *foedi*; **F** et **RS** p. 188, 4; **HN** et **E** p. 248, 4; **HN** et **R** p. 259, 9. 260, 15; **N** et **R** p. 294, 2. 11.

[65]) Manifesta uestigia quaedam sunt quibus codices L et P ex duabus illis classibus conflatos esse noscitur: p. 306, 8 *reddas* CHNS, *addas* EGPR, *reddas addas* L; item 136, 11; de loco p. 143, 8, ubi L *succincta suam moram* habet, cf. adn. 61; p. 173, 1 *nomine* EGLRS, *uinculo* CFHN, *nomine uel uinculo* P; item p. 203, 3. 272, 18 (om. *uel*). — Codicem **L** consentire cum **CFHN** ex his locis apparet: **L** et **CHm2N** p. 279, 18 *solummodo* add.; **L** et **CHm2** p. 244, 19 *omne* add.; 279, 1 *omni—soli*, cett. longe alia; **L** et **CN** p. 277, 6; **L** et **FHN** p. 214, 12; **L** et **F** p. 141, 7; **L** et **C** p. 166, 3. 215, 1. 255, 14; **L** et **HN** p. 146, 1. 163, 11.

mum saeculum, quo antiquiores fontes huius commentarii non habemus, communicatio ac permutatio librorum eius manu scriptorum facta sit, quanta lectionum inter codices translatio, ex eo coniectura adsequi possumus, quod decem nostrorum codicum nullus est quin aliqua lectione insigni cum duobus, interdum etiam pluribus codicibus duarum aliarum classium consentiat, neque paruus est numerus locorum trium classium concursionem ostendentium.[66]) Atque tanta illa col-

319, 17. 328, 22. — Consensus codicum **L** et classis **EGRS** his locis est: p. 187, 10 *de differentibus specie* om. 192, 21. 197, 9. 204, 4. 207, 19. 213, 8. 11. 217, 1. 3. 11. 16. 218, 8. 12. 14. 219, 3. 5. 6. 7. 9. 12. 220, 6. 9. 222, 1. 5. 235, 17. 19. 236, 5; **L** et **EGR** p. 245, 12. 247, 9. 254, 12. 255, 4. 259, 6. 8. 261, 1. 2. 264, 2. 274, 11. 282, 4. 19. 289, 15. 311, 19; **L** et **EGS** p. 210, 16. 217, 5; **L** et **ERS** p. 221, 7; **L** et **EG** p. 151, 21. 226, 17. 250, 6. 256, 6. 9. 273, 2. 8; **L** et **GRS** p. 137, 7 (m2). 168, 2. 222, 3; **L** et **GR** p. 163, 20. 185, 7; **L** et **GS** p. 156, 2; **L** et **R** p. 259, 14. 264, 6; **L** et **S** p. 190, 5. — Codicis **P** cum classe **CFHN** cognatio his locis extat: p. 136, 3 *solum* (*solam* N) add. 192, 2 *ut—differant specie* om. 214, 14; **P** et **CHN** p. 136, 6. 259, 23. 260, 4. 307, 5; **P** et **C** p. 191, 4. 227, 1. 283, 15; **P** et **FHN** p. 165, 11. 171, 3. 182, 13. 186, 11. 192, 20. 208, 2. 17. al.; **P** et **FH** p. 148, 2. 205, 4; **P** et **FN** p. 222, 8; **P** et **F** p. 175, 5; **P** et **HN** p. 148, 8. 190, 19. 201, 12. 207, 4. 248, 3. 251, 18. 253, 8. 9. 254, 17. 256, 9. 260, 21. al.; **P** et **H** p. 214, 14. 225, 1. 234, 4. 249, 20; **P** et **N** p. 269. 20. — Duo codices **L** et **P** communes cum classe **CFHN** lectiones habent: **LP** et **CHN** p. 146, 23. 166, 6. 279, 21 (Hm2). 299, 23; **LP** et **CHm2N** p. 184, 25 268, 13; **LP** et **C** p. 142, 9. 151, 1. 166, 18. 181, 19. 198, 8. 328. 22; **LP** et **FHN** p. 145, 22. 156, 21. 161, 8. 193, 11; **LP** et **HN** p. 282, 23. 315, 19. — Codicum **L** et **P** et classis **EGRS** congruentia est p. 154, 23. 222, 8. 227, 7. 13. 229, 6; **LP** et **EGR** p. 242, 15. 293, 16. 347, 23; **LP** et **EG** p. 247, 16. 307, 5. 315, 10; **LP** et **GRS** p. 168, 23; **LP** et **GR** p. 335, 17; **LP** et **R** 193, 1. 249, 21. 285, 9. — Non solum manus prima codicis L, sed etiam secunda saepe cum aliquibus codicibus alterius utrius classis consentit, sed eos locos hic non respexi.

[66]) Consensus trium classium: **CFHN** et **Em2** et **Lm2P** p. 150, 17 *quiddam* add. 202, 20 *uel descriptio* add.; **CF** et **EGRSm1** et **Lm2P** p. 221, 11 *aduertisse* (*aduertit se* uel *aduertere*), cett. *ad ueteres*; **CHN** et **ESm2** et **LP** p. 179, 8 *suae* add.; **CHN** et **Em2** et **P** post corr. p. 151, 21 *modi* (*modo*), cett. *magis*; **CHN** et **S** et **L** *quoniam* (*quoniam cum* H), cett. *cum*; **CH** et **R** et **Lm2P** p. 285, 8 *qualiter* add.; **CN** et

luuio quemadmodum suborta sit, ut locos omittam plurimis in paginis obuios, quibus eadem uerba alias in aliis codicibus sedes tenent, ex parte saltem ex eo intellegitur, quod quae aliis in codicibus glossae sunt, in aliis inter uerba scriptoris leguntur.[67])

Dedi, ut in priore commentario, descriptionem magis status qualis nunc est codicum quam explicationem originis cognationisque, quippe cum stemma eorum inuestigare hic etiam inutilior quam illic labor sit. Sed ex iis quae exposita sunt, satis intellegetur hic quoque praecipuam curam critici eam esse, ut lectionum recipiendarum caute prudenterque fiat electio. Qua in re, etsi codices quidam, C, E, G, H, ceteris plus minusue praestant, non tamen ullus codex, non plurium aliquorum consensus spernendus est. Loci uero qui coniecturae remedium postulant, perpauci sunt.

Superest, ut de rationibus codicum Isagogae separatae (Ω) dicamus: qua in quaestione etiam codices commentarii posterioris (O), quorum perpaucos tamen, plerumque L et R, raro S, lemmata Isagogae integra continere supra (p. XXXV s.) demonstrauimus, respiciendi sunt. Ac primum quidem hoc statuimus,

EG et **L** p. 239, 2 *in disputando,* cett. *disputanti*; **CN** et **G** et **LP** p. 177, 16 *priorem* add.; **CN** et **S** et **LPm2** p. 176, 2 *saepe,* cett. *fere*; **C** et **EGRS** et **Lm2P** p. 150, 5 *quae praedicamenta dicuntur* (sim. S) add. 226, 22 *ea* (*tam ea* C), cett. *tam.* 231, 19; **C** et **EGRSm2** et **L** p. 196, 18; **C** et **EGR** et **P** p. 254, 6; **C** et **EGS** et **L** p. 204, 13; **C** et **EG** et **P** p. 223, 18. 274, 7; **C** et **EG** et **L** p. 247, 15; **C** et **G** et **L** p. 170, 2. 225, 1. — **FH** et **E** et **Lm2P** p. 198, 12 *speciei differentiam,* cett. *speciem differentiae*; **FH** et **Em2** et **P** p. 170, 19. 171, 2; **F** et **EGRS** et **LP** p. 158, 11. 174, 16. 229, 7; **F** et **EGRS** et **L** p. 229, 9. — **HN** et **RS** et **P** p. 181, 7; **HN** et **R** et **L** p. 277, 5 (cf. 6); **H** et **EGRS** et **LP** p. 197, 5. 227, 10. 229, 10; **H** et **EGRS** et **L** p. 159, 14; **H** et **EGRS** et **P** p. 180, 17; **H** et **EGR** et **Lm2P** p. 305, 6; **Hm1** et **EGR** et **Lm1** p. 277, 4; **H** et **ERS** et **L** (in HRS m2) p. 136, 12; **H** et **ER** et **P** p. 254, 16; **H** et **G** et **P** p. 278, 2; **N** et **EGR** et **LP** p. 246, 18. Alia praetermitto.

[67]) Cf. p. 136, 11. 149, 21. 166, 5. 11. 173, 1. 180, 17. 182, 6. 203, 3. 226, 22. 227, 1. 313, 17. al.

et septem codices Isagogae a nobis in editione adhibitos et eos in quibus Bussius editionem suam Isagogae posuit et ceteros quorum notitiam habemus, ex codice aliquo commentarii posterioris, qui lemmata plena habuit, originem trahere. Quod uitiis paucis illis quidem, sed apertis utriusque generis codicum (O et Ω) communibus demonstratur: p. 147, 10 *utilia*, scribendum *utili*; 216, 14 (LRS) *species*, scr. *speciem*; 267, 7 (LR) *proportionaliter(que)* add.; 286, 6 (LR) *et canibus* add.; accedit lacuna p. 202, 16 (*quod* om.). Hac ex communitate corruptelarum etiam illud, quod p. XXXVI diximus, perspicuum fit, Boethium Isagogen suam non separatam edidisse, sed partes eius ex codice commentarii posterioris ab aliquo esse excerptas atque inter sese coniunctas. Deinde omnes codices Isagogae separatae ex uno codice illa partium coniunctione effecto fluxerunt. Cuius cognationis documenta loci illi sunt quibus codices Ω a codicibus O (uel LRS) discrepant: quos locos ita disponimus, ut prius proferantur ii quibus aliqui aut omnes Ω meliores sunt quam LRS: p. 205, 16 *super quod nullum ultra* Ω, *ultra quod nullum* RS; 205, 17 *quod* Ω, *quam* RS; 211, 18. 212, 2. 8. 225, 13. 231, 14 *de* Ω, *et de* RS; 272, 5 et 11 *natum* et *quoniam* om. LR; 281, 2 *sit* add. LR; 292, 1; 327, 10 *deus* Ω, *angelus* LR. al. Multo rarius lectiones codicum O praeferendae sunt: p. 159, 4 *solis nudisque* O, *solis nudis purisque* Ω: locus insignis; 230, 15 *aut* RS, om. Ω; 230, 18. 19; 337, 2. Iam ut spectemus ipsos codices Ω, in omnibus cuiusuis generis corruptelae sunt, permixtio uero permutatioque lectionum, praesertim cum correctiones manuum secundarum accedant, incredibilis, ita ut frustra quis cum spe certi euentus tantam turbam ad stemmatis ordinem componere conetur. Septem autem codices per hos gradus bonitatis digerendi esse mihi uidentur, ut Δ, Γ, Λ, Φ pauciora quam ceteri damna acceperint, sequantur Π et Ψ, agmen codex Σ claudat, ita tamen, ut nullum ullius generis codicem non uel plura uel pauciora uitia ex codicibus aliorum generum traxisse dicendum sit; latissime omnino patet eiusmodi uicissitudo inter omnes hos codices facta. Nonnumquam autem singuli uel bini

modo codices Ω, ut non de pluribus dicam, aut cum aliquibus codicibus O aut contra omnes uerarum lectionum auctores sunt.

Sed cum horum codicum recensionibus inter se confusis iam satis impediamur, tum etiam grauior perturbatio eo concitata est, quod iam ante decimum saeculum codices Isagogae separatae et lemmata Isagogae codicibus commentarii posterioris inserta inter se conferebantur, ita ut uicissitudine multiplici facta plurimi loci in utroque genere codicum ex altero uel emendarentur uel deprauarentur.[68]) Iam uero cum omnes libri manu scripti, quorum in fide editio Isagogae constat, tanta colluuione sint obliti, etsi multos locos ratione uel sensus uel rei grammaticae adhibita purgare possumus, restat tamen haud exiguus numerus eorum, quibus illae rationes nos destituant, ut nisi subsidium Isagogae Graecae nobis promptum esset, saepe dubii haereremus, quae ex pluribus lectionibus esset eligenda. Sed hoc ex subsidio merito editionis Bussianae nobis parato ita tantum plena utilitas redundabit, si qualis fuerit codex Isagogae a Boethio in transferendo adhibitus perspectum erit. Eum autem codicem Isagogae, id quod Bussius p. VI ostendit, antiquiorem melioremque fuisse quam ceterorum codicum qui extant archetypum eo demonstratur, quod Boethius p. 272, 4 uerba *quod eius quod est esse rei pars est*, quae in codicibus Graecis (p. 12, 3 s.) male turbata sunt, integra praebet. Sed de codice illo etiam certiora proferri possunt. Propiore enim affinitate cum Porphyrii codice M (Ambrosiano L. 93 sup., saec. X) cohaeret, quod ipsum iam Bussius monuit, qui codicem M, quamuis neglegenter scriptus sit, nonnullis tamen locis unum cum Boethio et commentatoribus genuinam lectionem seruauisse ostendit (p. VI). Qui consensus et locis p. 251, 11. 258, 13. 292, 6. 338, 9 sine ulla uarietate scrip-

[68]) Cf. p. 147, 5 (*té*) CFLN et ΛΣ, cf. E; 159, 6 CEHP et ΔΛΦ; 178, 18 EFGHLNPRS et Δm2Πm2, cf. C; 189, 8 (recte) LS et Λm2Π; 206, 1 R et ΔΦ; 212, 14 RS et Π; 221, 5 N et Σ. 7 ELRS et Ω; 230, 9 FN et ΔΛΣΦ, ibid. LPm2 et Π. al.

turae traditis et titulis capitum quales in duobus commentariis sunt demonstratur: quibus de titulis iam p. LIV dixi, accedunt loci p. 325, 8. 326, 11. 344, 14. 346, 1. Sed codex ille talis fuit, ut etiam similitudinem quandam codicum A (Urbinatis 35, saec. IX uel X; cf. ad p. 244, 2. 275, 14), B (Coisliniani 387, saec. X uel XI; cf. ad p. 105, 16. 327, 4. 338, 6), C (Coisliniani 330, saec. XI; cf. ad p. 246, 13. 281, 1), fortasse etiam L(aurentiani 72, 5, saec. XI; cf. ad p. 189, 7) habuerit. Sed praeter codices Isagogae ad scripturas Porphyrii, ubi hi codices sufficere non uidentur, exquirendas ne commentatores quidem aspernandi sunt (Dauid p. 246, 13. 251, 3). Vidimus autem (p. XI s. XVIII ss.) Boethium in Isagoge interpretanda 'uerbum uerbo expressum comparatumque reddidisse' atque etiam in collocatione uerborum exemplum Graecum cum cura imitatum esse. Itaque multis locis quibus in codicibus nostris uariae lectiones extant aut editores coniecturas suas intulerunt, ipsum momentum in auctoritate Isagogae Graecae posuimus (cf. p. 159, 4. 172, 5. 174, 5. 13. 178, 17. 183, 11. 13. 203, 14. 206, 5. 7. 211, 18. 216, 6. 8. 13. 220, 16. al.) idque etiam tum, cum singuli uel paucissimi codices uel Ω uel O cum Isagoge Graeca consentiunt (cf. p. 199, 14. 203, 14. 211, 18. 212, 15. 228, 8. 230, 15. 240, 5. 244, 11. 251, 7. al.). Neque minus quibus locis codices in collocatione uerborum dissident, auctoritatem Isagogae secuti rem diiudicauimus (cf. p. 159, 8. 189, 5. 212, 2. 4. 231, 19. 281, 2. al.). Ubi uero ipsi codices Graeci Isagogae differunt, codice M duce usi sumus (cf. p. 174, 10. 251, 7. 275, 12. 281, 1 C et M; 338, 6 B et M).[69] Sed, ut supra ostendimus (p. XVIII s.), Boethii interpretatio non omnibus partibus cum Isagoge Graeca con-

[69]) Quibusdam locis in compluribus codicibus classium O uel Ω eaedem quae in codicibus Isagogae Graecae uarietates lectionum sunt: quas ad librariorum uel legentium studium corrigendi esse referendas mihi certum est, minime ex codicibus Graecis Isagogae introductas esse. Neque enim credibile est ea aetate qua plerique codices horum commentariorum orti sunt et paulo priore, saeculis IX. X. XI, in Gallia uel Germania fuisse exemplaria Graeca Isagogae, quae earum correctionum facultatem prae-

gruit. Primum enim multa siue singula siue plura uerba Porphyrii apud Boethium omissa sunt: quod, ut loco illo demonstrauimus, neque neglegentiae Boethii neque deprauationi codicum O et Ω communi, sed lacunoso exemplo Isagogae a Boethio adhibito adsignandum est. Itaque etiamsi interdum dubitari posse significaui, an aliquid in O et Ω intercidisset, uno tamen loco p. 202, 16 contra codices uocem (*quod*) cum editoribus inserui. Praeterea, ut eodem illo loco exposui, in Isagoge Latina, qualis in O et Ω est, nonnulla sunt mutata uel etiam leuia addita:

berent. Atque omnes eiusmodi loci tales sunt, ut magna coniectandi mutandique fuerit oportunitas. Pag. 251, 3 iam in adn. dictum est uocem *accipiuntur* in Φ ex eadem dictione p. 250, 24—251, 1 repetitam esse. P. 280, 19 quod pars codicum *subiecti corruptionem,* pars *corr. subi.* habet, quae diuersitas collocationis uerborum etiam in codicibus Isagogae est, non tribuerim casui, immo *corruptionem subiecti* ut a Boethio scriptum recipere debui, qui uerus uerborum ordo sine dubio ad exemplum eiusdem dictionis 14 *subiecti corr.* in quibusdam codd. mutatus est. P. 310, 6 ad locutionem *e conuerso,* Porph. p. 16, 10 ἔμπαλιν, in codd. nostris RΣ additum est *si risibile est, homo est*, in C Porphyrii εἰ γελαστικόν, ἄνθρωπος, sed nemo non uidet librarios temperare sibi non potuisse, quin locum e priore membro *sin uero homo est, risibile est* supplerent. P. 275, 12 *non quod iam* (*semper* Σ) *rideat*, Porph. p. 12, 19 (in appar. Bussii numerus *19* ante ἀεί ponendus est) οὐ τῷ ἤδη (in ras. unus Mm2, cett. ἀεί) γελᾶν, sed antecedit 11 *etsi non semper rideat*, Porph. 18 κἂν γὰρ μὴ γελᾷ ἀεί; hinc mutationes. P. 174, 10 *et* NΨ, s. l. Δ et Boethius in comment. p. 176, 1, om. cett. codd., pariter Porphyrii p. 2, 5 καί in codd. quibusdam deest: sed hae uoculae, praesertim cum necessariae non sint, facile neglegebantur. P. 269, 6 post *autem* add. *et* LR, apud Porph. p. 11, 18 post δέ add. καί unus B: hoc loco nescio quid causae subesse dicam nisi temeritatem librariorum qui nouum genus differentiarum sequi opinati coniunctionem illam addiderint. P. 291, 10 et 327, 10 codices Ω *deum* et *deus* habent, L et R *angelum* uel *angelum et deum* et *angelus*, codices Isagogae p. 14, 2 et 18, 23 paene omnes ἄγγελον et ἀγγέλου. His locis de rationabilitate uel inrationabilitate hominis et dei agitur: fortasse hominibus medii aeui uel dei hac in re commemoratio parum esse e reuerentia supremo numini debita uel angelorum mentio desiderari uidebatur; etiam Ammonius sua sponte angelos induxit, cf. adn. 24 initio. Hi sunt loci eius generis quod dictum est: quos tales non esse facile mihi concedi existimo, ut uariae illae lectiones ex Isagogae codicibus Graecis adsumptae esse dicantur.

his quoque locis, si consensus codicum O et Ω est, minime errorem horum codicum deprehendi, sed libertati consilioque Boethii aliquid concedendum esse arbitratus sum. Quare parcissime coniecturas uel editorum (p. 147, 10; cf. 286, 6) uel aliorum (p. 216, 14. 267, 7) admisi. Sed sunt etiam alia indicia ueri. Boethius enim nonnumquam in commentario particulas lemmatum repetit aut suis uerbis inmiscet et quamquam minime in ea re anxie eandem locorum formam conseruat (cf. p. 224, 22 s. et 221, 1 s.; 241, 17 et 239, 18; 266, 18 et 265, 13; 271, 7. 17 et 270, 5. 271, 1), interdum tamen locis hoc modo repetitis uera lectio defenditur: cf. ad p. 174, 10. 189, 10. 225, 13. 258, 16. 291, 11. 13. 16. al. Etiam Boethii in commentario silentium hac in re aliquid ualere probatur locis p. 258, 19. 330, 1. Neque prorsus praetermittenda est comparatio interpretationis Victorini: cf. ad p. 195, 4 et 342, 2. 280, 19. 313, 5.

Rationes criticas quales se habent in commentariis et in Isagoge separata qui reputat, in hac munus critici intra fines ut artiores, ita certiores contineri, in illis multo latiorem locum datum esse dubitationi atque errori concedet. Quo magis in commentariis ad proprietatem sermonis Boethiani animus attendendus est. Ac tamen elocutionem Boethii si spectamus, scriptor tam solute huc illuc excurrit, tam libere quam consuetudinem modo sibi constituisse uidetur, eandem subito derelinquit, ut eo in genere prope unam quamque paginam noua nos docere dixerim. Quod non sine causa nos ponere fortasse ex Indice uerborum nostro cognoscetur. Accedit nonnumquam contortio sententiae usque ad obscuritatem implicatae uel anfractus paene molesta uerbositate. Quare etiam ubi de singulis locis quaeritur, quam maxime totum scriptoris sensum genusque dicendi perpendere necesse est.

In rebus orthographicis codices eadem qua in forma contextus dissimilitudine fluctuant. Nam, id quod commemorare uix necesse est, in scriptura nonnullarum uocum ac maxime in assimilatione praepositionum *ad con in ob* uel usurpata uel repudiata non solum plures inter se discrepare

codices solent, sed ne unus quidem est, qui non secum ipso dissentiat. Itaque Schepssius eam regulam maxime conuenire existimabat, ut et formae antiquiores fide codicum commendatae reciperentur et quam maxime teneretur scripturarum quaedam constantia. Hanc rationem ego seruaui quas formas ille scripserat, nisi perraro non mutans. Aequabilitati autem illi ita studebamus, ut nusquam scriberetur forma non aliquo codice tradita; quare et *Vergilius* et *Virgilius* editum est. Ab apparatu res orthographicas seclusi, nisi ubi uoces formaeue notabiliores erant (*bobus, ebenus, isdem, oportunus,* al.): qui loci in Indice uerborum indicantur. Sed etiam de aliis scripturis in Indice dictum est. In uocibus compositis quibusdam (*inmortalis, inpendo, inpono*, al.) praepositionem *in-* non assimilatam dedi propterea, quia codices ubi syllabam plene scriptam, non compendio *ĩ-* significatam habent, saepius *in-* quam *im-* praebent. Contra scriptura *com-* frequentior est quam *con-*, frequentissima sane *cõ-*: itaque forma *com-* praeferenda uidebatur. Nonnulla tamen in genere orthographico ruderibus uerae atque antiquae horum librorum memoriae adeo esse obruta, ut quid manus Boethii scripserit, erui non iam possit, minime negamus.

Inter subsidia critica rationem clausulae uim eximiam habere nostra demum aetate intellectum atque exemplis grauibus comprobatum est. Itaque etiam hac in editione et spectanda erat et est spectata. Sed rem breuissime hoc loco attingere constitui propterea, quia nisi accurate de ea agitur multisque allatis exemplis, aperte pleneque exponi non potest: eius tamen expositionis locus hic non est. Sed ne necessitas quidem est. Nam etsi quod iam dicam, mirum fortasse uidebitur, fateor tamen perpaucis locis horum librorum talem nobis uisam esse discrepantiam scripturae codicum, ut cum quid Boethius scripsisset quaereremus, in lege clausulae cardo rei uerteretur: qua in re maxime rationis a Guilelmo Meyero repertae memores fuimus, qui post annum fere quadringentesimum scriptores non ad metri, sed ad accentus normam exitus enuntiatorum conformasse docuit.

V. De Isagogae commentariis posterioribus glossisque.

Tractauimus commentarios eorumque codices quaerentes, quas ex ipsis percipiamus rationes facultatesque contextus recte constituendi: superest, ut si quid ad eam rem adiumenti extrinsecus suppeditetur expediamus. Hoc autem in genere posteriores scriptores respiciendi sunt, doctores medii aeui, qui Isagogae commentariisque Boethii legendis, exponendis, excutiendis impensius quam in ullo alio libro argumenti logici factum est, operam dederunt. Sed ipso in principio studia illa in Isagogen et commentarios Boethii collata ad nostrum officium nihil ualere statuendum est. Scriptores enim saeculo undecimo inferiores, quoniam codices nostri eiusdem uel prioris saeculi sunt, hac in re spectari non possunt, superiores autem, uelut Hrabanus Maurus, cuius nomine claro commentum Isagogae codice Sangermanensi 1310 traditum num iure adornatum sit, nondum diiudicatum est,[70]) aut Scotus Erigena, nihil eiusmodi scriptum reliquerunt quo munus nostrum adiuuetur. Hoc enim intra eos fines concluditur, ut germanam formam illorum librorum reperiamus, ac licet ad eorum grauitatem demonstrandam maxime pertineat considerare, quae historia eorum per medium aeuum fuerit, quomodo ex iis ipsis[71]) ingens illa nominalismi et realismi de uniuersalibus controuersia a scholasticis incredibili cum acumine ingenii doctrinaque atque uehementissimo ardore animorum sustentata extiterit, quam

[70]) Glossas in cod. Sangermanensi 1310, nunc Bibliothecae Nationalis Parisinae 13368, saec. XII uel XIII, *Rabanus super Porphyrium* inscriptas, quarum locos quosdam primus edidit Victor Cousin, *Ouvrages inédits d'Abélard,* 1836, p. 611 ss. (repetiit in libro *Fragments philosophiques* [4], 1847, uol. II p. 243 ss.), Hrabano tribuunt Cousin p. LXXVI ss. et Hauréau, *Histoire de la philosophie scolastique,* 1872, uol. I p. 142, Prantelio II [2] p. 37 ss. res certa non uidetur. Initium est *Intentio Porphyrii est in hoc opere facilem intellectum ad Praedicamenta praeparare.* Ad rationem nominalisticam eiusque historiam cognoscendam momenti cuiusdam sunt. Cf. etiam p. LXIX cum adn. 78.

[71]) Prantl II [2] p. 8 ss. et passim; Hauréau p. 42 ss.

singularem in arte logica docenda tractandaque habuerint auctoritatem, tantarum tamen rerum ad molem ne primo gradu quidem accessimus: de quibus si quis agere animum inducat, quid aliud quam alterum uolumen Prantelii paene per singulas paginas exscribat? Ac tamen hac occasione obuia unum quoddam genus curae commemorare quam posteriores libris illis tribuerunt, e re fortasse est, eos commentarios dico uel glossas, de quibus, quoniam in catalogis bibliothecarum breuissime indicari modo solent, uix ulla est notitia. Atque ut temporis seriem sequamur, in codice Einsidlensi 29, saeculi X uel XI, pag. 165—173, continetur *Sermo de ysagogis Porphyrii*[72]), in Escurialensi signato 'e IV 24', saeculi XII, fol. 52ª—98ª, *introducciones porphirii*[73]): quorum opusculorum nil nisi initia afferre possumus. Plura de commentario Isagogae qui est in codice Parisino 17813, saeculi XII, nota sunt, scite composito ab ignoto aliquo, qui doctrinae nominalisticae strenuus defensor erat.[74]) Eodem ex saeculo Petrus Abaelardus nominandus est, sed non tam propter locos nonnullos Isagogae uel commentarii posterioris Boethii in libris eius allatos, ex quibus quosdam Schepssius subscripsit (cf. ad p. 159, 8. 228, 9. 253, 16. 293, 15. 338, 14. 342, 2), quam quia glossae quaedam nomen eius prae se ferentes quaestionem mouent non praetermittendam. Hae enim glossae eodem codice Sangermanensi qui 'Rabani' commentarium con-

[72]) Incipit *Isagoga grece latine introductio dicitur eorum scilicet.* —Notitiam plurimorum codicum qui hic nominantur, curae Schepssii debemus.

[73]) Incipiunt *Quoniam quidem — umane sciencie racionabilis.* Cf. Hartel, Bibliotheca patr. Latin. Hispaniensis I p. 166. — Addatur hic codex Dublinensis Collegii Trinitatis E. 5. 7 (452), saec. XII, *In Porphyrii Isagogen commentarius.*

[74]) Initium prooemii, in quo multa sunt ex Boethii commentario hausta, est *Ingredientibus logicam liber Porphyrii quia primus legendus occurrit, inter huius libri initia ipsius logicae ortus praelibandus uidetur.* Hoc de codice, qui etiam alias disputationes in nominalistica potissimum ratione uersantes continet, accuratissime Hauréau egit, *Notices et extraits de quelques manuscr. de la Biblioth. Nation.* uol. V (1892) p. 290 ss.

tinet (cf. adn. 70) traditae tanta similitudine cohaerent cum commentario quodam Isagogae codicis Monacensis 14779 (antea S. Emmerami Frisingensis), saeculi XIII, ut fieri non possit quin cognatio aliqua inter eos intercedat. Schepssius hunc consensum tam singularem esse dicit, ut lectiones corruptae Sangermanensis e Monacensi restitui possint. Sed utrum Abaelardus prior fuerit et a commentatore codicis Monacensis nonnullis locis mutatis uel omissis uel additis pro duce atque auctore habitus an contra ipse eo commentario usus sit, cuius exemplum postea, sed multo breuius confectum in codice Monacensi extet, neque Schepssius diiudicat neque ego, praesertim cum hic partes tantum codicis exscripserit, diiudicabo. Forma utriusque commentarii est haec, ut in prooemio de intentione Isagogae eiusque causa, rogatione Chrysaorii, agatur, sequantur explanationes primis singulis uel binis uerbis lemmatum adiunctae, saepe sumptae ex commentario Boethii. Res eo dignior est in quam accurate inquiratur, quia, ut ex commentarii Sangermanensis apud Prantelium usu apparet (p. 172 ss.), is commentarius, quod non minus in Monacensem cadit, Abaelardi in doctrina describenda non est neglegendus.[75])

[75]) De Monacensi breuiter egit Schepssius, *Blätter f. d. bayer. Gymnas.*, uol. 29 p. 116 s. Ex schedis eius addendum est non solum expositiones saepe, sed etiam singula uel bina uerba lemmatum, quibus illae adnexae sunt, inter se consentire ac praeterea etiam pleraque cetera quae in duobus codicibus insunt ad explanationem Boethii spectantia. Nam et in Sangermanensi et in Monacensi glossas in Isagogen (Cousin p. 551; Monac. fol. 31ᵃ) sequuntur glossae in Categorias (Cousin p. 577; Monac. 37ᵃ; ex. perpaucis tamen locis a Schepssio descriptis non plane de Categoriis constat), in librum De interpretatione (Cousin p. 595; Monac. fol. 44ᵃ), in Boethii libros De hypotheticis syllogismis (deest haec pars in Sangerm.; Monac. fol. 67ᵇ), in eiusdem De differentiis topicis libros (Cousin p. 603; Monac. fol. 87ᵃ). Tam Sangermanensis quam Monacensis (fol. 105ᵇ) mutilus abrumpitur. Ad quaestionem supra indicatam soluendam fortasse Abaelardi Dialectica a Cousinio ibid. p. 177 ss. ex alio codice edita cum fructu comparabitur. Eius primam partem, quae tamen interiit, in Isagoge positam fuisse idem uir doctus p. XXIII conicit. — Liceat rei illustrandae causa paucos locos Sangermanensis et Monacensis componere:

Multo sane maiore ad eam rem auctoritate sunt Abaelardi 'Glossulae super Porphyrium', sed casu perquam mirifico factum est, ut quo in codice lateant, nondum sit notum.[76]) — Saeculi XIII

Codex Sangermanensis (Prooemium p. 553):

Intentio Porphyrii est in hoc opere tractare de sex uocibus, id est de genere et de specie et de differentia et de proprio et de accidenti et de indiuiduo et de significatis eorum. et cum intendat tractare de istis sex uocibus, et omne⟨s⟩ tractare tamen non proponit nisi de quibusdam tantum. ideo non ponit de indiuiduo, quia indiuiduum continetur sub unoquoque.

Codex Monacensis (fol. 38ᵃ):

Porphyrius intendit agere de sex ⟨uoci⟩bus in hoc opere, de genere, de s⟨pecie⟩ d⟨ifferentia⟩ p⟨roprio⟩ a⟨ccidenti⟩ et de indiuiduo. sed cum intendat de sex agere, de quinque tantum proponit. Indiuiduum uero praetermittit, quia illud ad illa omnia quae proponit pertinere uidebat et sub omnibus contine⟨ri⟩.

Eandem de indiuiduo quaestionem attingit commentarius Sangallensis, cf. adn. 78. — De sex uocibus huius loci cf. Prantl II² p. 172.

(Ibid.) *Et de omnibus istis intendit tractare rogatu cuiusdam sui amici, scilicet Chrysaorii, qui legerat uel legere intendebat ⟨Categorias⟩, in quibus quasdam difficiles esse sententias nouerat.*

(P. 555) Videtur autem (p. 171, 10)] *Proposuit se tractaturum de genere, sed quoniam est aequiuocum ad multa, significat enim collectionem et principium et materiam et masculum et faeminam et generata, ideo exequitur aequiuocationem generis, ne ubicumque audiretur genus, intellegeretur philosophicum genus* eqs.

Huius intentionis est causa amicus suus grisaorius, qui legerat uel legere intendebat cathegorias ·a·(i. e. aristotelis), *in quibus audierat ponderosas et difficiles esse sentencias et ipsam materiam grauem.*

(Fol. 31ᵇ) Videtur autem] *Proposuit se tractaturum de genere, sed antequam tractet de philosophico genere, uult ostendere quod genus non dicitur simpliciter, sed est equiuocum.*

Formulas quasdam communes esse huius commentarii Abaelardi et 'Rabani' Cousin obseruauit p. 615.

[76]) Hae *Glossulae magistri Petri Baelardi super Porphyrium* a Felice Ravaisson uiro in litteris philosophiaque insigni in codice aliquo inuentae sunt, ipse tamen numquam glossulas integras edidit ac ne illud quidem aperuit, qua in bibliotheca codex ille esset. Itaque, quoniam a.

etiam codex Sangallensis 833 est, in catalogo Scherreri p. 283 nimis breuiter absolutus, cuius maximam partem Schepssius descripsit. In pag. 4—7 paucorum locorum Isagogae explicationes sunt prooemio quodam instructae.[77]) Cuius prooemii initium quamquam congruit cum primis uerbis commentarii 'Rabani' (cf. adn. 70), proxima tamen diuersa sunt.[78])

1900 mortuus est, ubi thesaurus defossus sit nescitur. Notitia glossularum posita est in libro Caroli de Rémusat *Abélard* uol. II (1845) p. 93 ss., ubi summarium earum Francogallica lingua editum est. Ne Victor Cousin quidem plura certioraque de iis proponere potuit, sed in editione operum Abaelardi uol. II (1869) p. 756 ss. ea quae Rémusat dederat, isdem uerbis repetiit. Ac tamen haud mediocri pondere glossulas illas esse qui sunt huius partis litterarum peritissimi consentiunt: cf. praeter eos quod modo nominaui, Hauréau p. 371 ss. Prantl p. 164. 173 ss.

77) Inscriptio est *Incipiunt ediciones in ysagogen porphirii.* Insunt praeterea, quae Scherrerus omisit, *De categoriis pauca, Pauca de perierminiis, De libro diuisionum parum, De cathegoricis sillogismis, De hypotheticis sillogismis.*

78) Initia duorum commentariorum haec sunt:

Commentarius 'Rabani' (Cousin p. 613):	Commentarius Sangallensis:
Intentio Porphyrii est in hoc opere facilem intellectum ad Praedicamenta praeparare, tractando de quinque rebus uel uocibus, genere scilicet, specie, differentia, proprio et accidente, quorum cognitio ualet ad Praedicamentorum cognitionem.	*Cum porph⟨yrius⟩ ysagogarum librum hac intentione conscripserit, ut uiam facilem ad praedicamenta pate⟨face⟩ret (*uel *⟨prae⟩pararet) ·a·* (i. e. Aristotelis) *tractando de genere, specie et ceteris quae ·a· in suo tractatu quasi nota praeterierat, querendum est quare similiter de indiuiduo tractatum non fecerit, sine cuius noticia plenarie praedicamentorum non potest haberi noticia.*

Ad initia horum locorum cf. p. 148, 12 *cum eius intentio sit ad Praedicamenta intellectum facilem comparandi* (cod. H *praeparandi*), et ad commentarium Sangallensem p. 146, 17 *quid uero esset genus, quid species . . ., uelut nota* (Aristoteles) *praeteriit.* — Codicem Sangallensem Schepssius ibid. p. 117 commemorat. — Notkerus abbas ille Sangallensis clarissimus etsi Consolationem Boethii commentariosque in Aristotelis Categorias librumque Π. ἑρμ. compositos in linguam Germanicam transtulit, eandem operam neque Isagogae neque eius commentariis

Agmen hoc claudat codex Monacensis 14460, antea Frisingensis, saeculi XIV, quattuor commentarios Isagogae continens,[79]) etiam propterea non omittendus, quia Frisingae studia Isagogae et Boethii a Gottscalcho et Ottone episcopis condita et aucta (cf. p. XXXVII) posteriore quoque aetate retenta esse una cum Monacensi illo 14779 (cf. p. LXVII) testis est. Commentarios saeculo XIV inferiores missos facio, hos autem, de quibus agebam, descriptos esse, si cui artem dialecticam ac disciplinam scholasticam uel accrescentem per medium aeuum uel decrescentem persequi libeat,[80]) fortasse non inutile erit.

VI. De editionibus.

Raro editi sunt commentarii, saepissime aut Aristotelis Organo uel operibus omnibus in Latinum translatis praefixa aut in libros uarii generis ad Aristotelis dialecticam spectantes recepta est Isagoge separata. Ipsa etiam prius quam illi typis expressa est.[81])

Editio princeps Isagogae separatae Augustae Vindelicorum (ab Ambrosio Kellero) a. 1479 emissa est in initio

Boethianis impendit: cf. P. Piper, *Die älteste deutsche Litteratur bis um d. J. 1050* (1884) p. 337 ss. Nihil eius generis extare uidetur nisi pauculae glossae illae quas adn. 48 indicauimus.

[79]) Hi quattuor commentarii Isagogae sunt: *Mag. Nicolai Parisiensis Notulae super Isagogen Porphyrii,* ab initio mutilae; ceteri tres incipiunt *Unus est creator, Liber iste . . diuiditur, Logica per modum doctrine.* — Etiam in codice Cheltenhamensi 882 saec. XIV *Quaestiones in Porphyrium* (de quinque uocibus) sunt.

[80]) Inter commentarios etiam glossae in codicibus ascriptae numerandae sunt, uelut in Monacensi 14516 (nostro L, cf. p. XLIII): quas nihil continere quod cognatum sit cum commentariis 'Rabani' aut Abaelardi, Schepssius in schedis reliquit. Etiam Laurentianum 89 sup. 80 (L Bussii) plenum glossarum esse (cf. p. XLIV.) indicatum est. Cognatio inter horum aliorumque codicum glossas num quae aut qualis sit, quaerere non potuimus.

[81]) Non solum Boethii extat Isagoge Latina, quibusdam in editionibus librorum dialecticorum Aristotelis est etiam 'Argyrophili' uel 'Argyropili' i. e. Iohannis Argyropuli; cuius de opera in Aristotelem Latine reddendum impensa cf. Voigt, *Die Wiederbelebung des class. Altertums* [3] I p. 368.

Organi Aristotelici Latini posita. Facta est ex codice aliquo ualde mendoso neque prorsus desunt loci eiusmodi, ut exemplar Graecum adhibitum uideatur. Ex ea parte etsi proximus editor Nicoletus, artium liberalium ac medicinae professor Patauinus, qui libellum cum Organo Venetiis a. 1483 impresso coniunxit, integritati eius pepercit, uix quicquam tamen attulit quo eum emendaret. Primum pluribus locis inserta quaedam sunt ex Isagoge Graeca sumpta in editione principe totius Aristotelis Latini (Venet. 1489), manserunt praeterea plurimi priorum editionum errores.

Editio princeps Boethii Venetiis a. 1492 (1491) facta commentarios in primo loco uoluminis collocatos continet.[82]) Haec editio, ut de commentariis modo dicam, laude digna est non solum propter codicis uel codicum fundamentum in quo est posita, sed etiam propter editoris curam ingenio suo locis corruptis uel dubiis subueniendi. Multa quidem mendosa, manca, interpolata eaque saepe una cum nostris aliquibus codicibus habet a posterioribus quoque editoribus recepta (cf. *edd.* ad p. 33, 16. 17. 35, 1. 51, 19. 64, 13. 67, 22. 75, 1. 173, 15. 187, 9. 215, 19. 218, 4. 249, 15. 250, 6. 252, 23. 253, 1. 286, 6), sed etiam multae insunt bonae lectiones cum nostris codicibus communes (cf. ad p. 64, 16. 140, 2. 142, 1. 154, 5. 162, 6. 7. 212, 15. 215, 5. 228, 8. 298, 1), adeo ut hoc nomine proximae editioni Basileensi anteponenda

[82]) Desunt hac in editione Aristotelis Analytici priores et posteriores, Topica, Sophistici elenchi a Boethio in Latinum translati, quos libros editio Basileensis demum addidit. Ipsa autem nescio qua de causa e diuersis partibus conglutinata est. In fol. 220^{a}, in fine Geometriae, est haec subscriptio: *Venetiis Impressum Boetij opus per Ioannem et Gregorium de gregorijs fratres ... Anno .. 1492. die 18. Augusti,* sequitur in foliis quae numeris 160—250 signata sunt, isdem typis expressa Consolatio et De disciplina scholarium liber spurius, utrumque opus commentario Thomae Aquinatis instructum. In fol. 250^{a} est subscriptio: *venetijs per Ioannem de Forliuio et Gregorium fratres. Anno salutis. MCCCC. LXXXXI. die. XXVI. mensis Martij.* Non solum exemplar bibliothecae Heidelbergensis sic se habet, sed etiam apud Hainium, Repertor. bibliograph. I p. 459 n. 3351, eadem descriptio est. Fugerat me subscrip-

sit.[83]) Accedunt et ii loci, qui cum in nostris codicibus sint deprauati, hac in editione restituti sunt (cf. p. 42, 14. 67, 5. 68, 21. 172, 16. 147, 10. 172, 16. 202, 16. 204, 8), et ii, qui quoniam correctione egere idque recte saepe uidebantur, coniecturis sunt temptati (cf. ad p. 16, 7. 15. 69, 21. 74, 25. 77, 20. 76, 6. 108, 14. 115, 5. 23. 117, 22. 118, 5. 141, 18. 143, 8. 196, 3. 217, 1. 223, 6. al.). Veri enim quam dissimillimum est eas lectiones quae nullo nostrorum codicum tradantur, e codice aliquo sumptas esse. Lemmata Isagogae etiamsi quibusdam locis saniora quam in prioribus editionibus sunt, pluribus tamen ni fallor quam commentarii uitiis laborant ac saepe pessime deformata sunt. Pendet enim haec editio in Isagoge maxime ex Veneta totius Aristotelis, in eo tamen uiam quam illa ingressa erat, licenter persecuta est, quod ipsa quoque nonnullos locos secundum exemplar Graecum mutauit uel amplificauit. — Editio a. 1497. 1523. 1536 repetita esse dicitur (Graesse I p. 462), ego harum nullam uidi.

b A. 1546 noua recensio operum Boethii facta est editione Basileensi (apud Henricum Petrum), cuius auctorem esse Henricum Loritum Glareanum, hominem litteratum satis notum, praefatio eius Friburgi Brisgouiae data ostendit adiutum 'infatigabili cura ac diligentia' Sebastiani Munsteri Basileensis (auctoris Cosmographiae illius) subsidioque aliorum, qui codices ei suppeditabant. Sed in praefatione ne uerbo quidem Iulius Martianus Rota appellatur, cuius sequitur 'Epistola nuncupatoria' ad 'Georgium Cornelium pontificem Taruisinum designatum' data, in qua se multo meliora quam antea fuissent

tio prioris illius partis, ita ut pro anno 1491 annus editionis commentariorum 1492 ponendus sit. — Apud Graessium, *Trésor de livres rares* V p. 416, commemoratur haec editio: *In hoc corpore hec uolumina continentur in primis Porphyrii Isagoge cum commentario Boecii* etc., s. l. et a., sed ne in maximis quidem bibliothecis Germaniae extat. Itaque adhibere non potui. — In editione nostra notabiliores modo priorum editionum lectiones subscriptae sunt.

[83]) Idem Schepssii iudicium est, Philolog. LII p. 561, simile Meiseri, Boetii comment. in Aristot. Π. ἑρμην. praef. p. X.

impressa commentaria Boethii reddidisse scribit. Eodem sine dubio respicit quod a Rota in sua editione a. 1559 (praef. p. 4) 'prima censura' commemoratur, per quam commentaria Boethii summa cum cura correxisset ac suppleuisset. Nulla autem Rotae editio ante a. 1559 extitit, ergo nihil restat nisi ut illum de prima sua censura dicentem operam suam huic editioni Basileensi impertitam significare statuamus. Haec editio facta est Vulgata quam dicunt Boethii, pro stirpe eius tamen princeps Veneta existimanda est, editores autem, Glareanus et Rota, ipsi multa nouauerunt partim uitiantes illam partim purgantes. Vitiauerunt et inutilibus peruersisue mutationibus uerborum et additamentis uel breuioribus uel longioribus, cui insolentiae tamen aliquid excusationis propterea concedendum est, quia etsi de codicibus commentariorum tacent, usu tamen codicis alicuius interpolati uel codicum in errorem inducti sunt (cf. ad p. 8, 20. 36, 11. 39, 6. 46, 22. 67, 5. 79, 19. 102, 18. 130, 21. 163, 9. 194. 3. al.). Purgatus contra contextus est nonnullis locis qui in editione principe mendosi erant recte scriptis, quarum correctionum perpaucae, cum eaedem codicibus aliquibus nostris praebeantur, fortasse originis antiquae sunt (cf. p. 163, 1. 174, 10), multo plures et optimae quaedam ad coniecturam editorum sunt referendae (cf. p. 15, 8. 18, 7. 23, 18. 28, 5. 36, 13. 43, 22. 46, 7. 61, 6. 69, 8. 82, 10. 105, 23. 109, 1. 118, 20. 120, 19. 138, 5. 153, 7. 169, 3). Accedunt multae coniecturae minus necessariae (cf. ad I p. 4, 9. 18, 16. 21, 23. 29, 12. 30, 6. 33, 9. 49, 2. 53, 10. 69, 22. al. II 135, 11. 136, 23. 137, 5. 139, 16. 141, 23. 145, 6. 15. 155, 3. 164, 22. al.). Omnino editorum sagacitas inuentioni posteriorum non multa reliquit. In Isagoge multa ex Graeco, pleraque tamen uix recte, adiecerunt. Libros quosdam Aristotelis hac demum in editione additos esse iam dictum est (adn. 82). — Editio a. 1570 repetita est. Adamus Henricpetri typographus, Henrici Petri filius, patrem denuo opera Boethii prelo committere parantem apud doctos alia uetusta exemplaria inuestigasse narrat (fol. a 2), e quibus Iacobus Ruterus loca suspecta et corrupta emendauisset, sed huius uiri opera ad commentarios

Isagogae non pertinuit, in quibus nihil nisi errores typographici prioris editionis correcti sunt.

r A. 1559 Martianus Rota editione suo nomine signata Boethii Dialectica Venetiis emisit, quorum primum locum commentarii Porphyriani tenent. In titulo editionis uerbosissimo et in epistula p. 4 ad Georgium Nanum data gloriose merita sua praedicat, quae tamen eius ad ‘primam censuram’ magis spectant, de qua in Basileensi describenda dictum est, quam ad hanc ‘secundam’. De qua exponens nihil dicit de codicibus, immo operam suam laudibus satis uagis uel extraneas potissimum res tangentibus commendat. Itaque in commentariis Porphyrianis saltem haec editio ita repetit Basileensem, ut paucae correctiones coniectura excogitatae accedant (cf. ad p. 16, 15. 17. 28, 12. 44, 11. 14. 60, 28. 113, 6. 138, 10. 139, 3. 201, 8. al.), ex quibus quasdam probauimus, perraro ad editionem principem redeatur.

m Postrema editio commentariorum Isagogae Patrologiae Mignianae tomo LXIV (a. 1847) col. 9—158 continetur. Haec editio pro more editoris uel bibliopolae priores sine ulla sua cura exscribendi nil est dicenda nisi Basileensis aliis typis expressa. Repetita est a. 1860, rem tamen non totam operariis commissam esse loci quidam demonstrant. Tertium a. 1891 emissa est, quae exceptis perpaucis locis (uelut p. 44, 11) editionem alteram sequitur, sed mendis typographicis scatet.

Optime de Isagoge Boethii meritus est Adolfus Busse, cuius editionem Isagogae Graecae eique adiunctae Latinae (cf. adn. 1) saepius iam commemorauimus. Subsidium enim exempli Graeci ab illo uiro accuratissime cum apparatu critico editi nisi fuisset, fieri non poterat, ut omnino uera imago Isagogae Boethii agnosceretur incuria iniuriaque et librariorum et editorum per tam longam saeculorum seriem deformatae. Quo ex situ Bussius libellum exemit alterum adsumens instrumentum codicibus Isagogae Latinae paratum eoque instrumento, quod post editionem Basileensem neglectum iacuerat, optime usus. Non inutilem tamen superuacaneamque

nostram in Isagoge recognoscenda fuisse operam propterea nos dicere licet, quia non solum pluribus melioribusque quam ille libris manu scriptis usi sumus,[84]) sed etiam uerba Latina artius applicauimus Graecis: in quo rationem illi ipsi probatam persecuti sumus, quippe qui constantius Porphyrii uestigiis si quis Boethiani operis editor institisset, eum se non malignum habiturum professus sit (p. VIII). Interdum etiam aliis de causis non easdem quas Bussius lectiones posui.

Nostrae editionis de rationibus institutisque nihil iam addendum est: cui si id contigit, ut tandem hi commentarii quantum fieri potest ad pristinam formam sint reuocati, expletum est quod ei propositum erat. Diuisione facta capitum numerisque ascriptis commodo legentium prospexisse mihi uideor. Index uerborum ut iam huic primo uolumini operum Boethii

[84]) De codicibus Bussii cf. supra p. XLVIII. Lectiones codicis Monacensis 6403 (C et apud Bussium et apud nos) in Bussii apparatu non accurate indicatas esse Schepssius loco adn. 83 significato dixit, sed idem de ceteris Bussii codicibus (A, qui noster P est, et BLPQ) ex Schepssii et meis collationibus (cf. etiam quae adn. 44. 49. 50 monui) et uirorum quos adieram testimoniis dicendum est neque mediocris est eorum locorum numerus; eorum tamen codicum Bussius nullum ipse contulit, sed collationes habuit omnes ab aliis factas. Permulta sane in iis erratis leuia sunt, alia tamen grauiora, uelut, ut unum hic ostendam, quod apud Bussium p. 31, 7. 8 locum *sed — Iouem* (p. 220, 11 s.) in AC omissum esse legitur: sed ii qui codices contulerunt, sine dubio editione uel Basileensi uel Migniana usi eo in errorem inducti sunt, quod in his editionibus locus non proximo lemmati Isagogae, sed priori commento Boethii ascriptus est. Quibusdam locis Bussius ob unam causam, quia falsa ei de codicibus tradita erant, falsa tribuit Boethio, uelut p. 26, 18 (177, 9 nostrae ed.) priorum editionum lectionem *quam* codicibus AB nisus retinuit, sed hi cum ceteris *namque* habent. Talibus aliisque quibusdam locis maxime propterea, ut appareret cur ego a Bussio discederem, facere non potui quin in apparatu quae uerae essent scripturae adderem eorum dumtaxat codicum, quibus ille solus usus est, ego non sum; cf. ad p. 177, 9. 188, 11. 206, 7. 212, 12. 275. 13 (ubi Bussii in appar. p. 39, 6 scribendum erat 'ut *om. BLPQ*[2]'). 292, 2. In scripturis codicum A (= P) C et ab illo et a me adhibitorum nihil tale adieci, sed ex silentio meo utra sit uera lectio intellegendum est. Haec praetermittere non potui, ne iis qui utraque editione uterentur, dubitationes suborerentur.

adderetur, uiri qui huic Corpori administrando praesunt, auctores mihi fuerunt.[85])

Superest, ut multis illis uiris doctis, inprimis bibliothecarum praefectis, gratias agam maximas, qui eo de hac editione bene meriti sunt, quod uel codicibus transmittendis uel partibus locisque eorum in nostrum usum describendis subsidia critica nobis auxerunt firmaueruntue. Insigni deinde beneuolentia Augustus Engelbrecht Vindobonensis, qui in edenda Consolatione uersatus Boethii ingenium sermonemque eximie perspectum habet, et Alfredus Hilgard Heidelbergensis, ut editor grammaticorum Graecorum etiam ad hoc genus doctrinae ipso Boethio teste grammaticae cognatum optime praeparatus, operam suam mihi praebuerunt, ut liber quantum fieri posset purgatus emendatusque euaderet. Qui amici optimi non solum negotium legendi plagulas susceperunt, sed addiderunt etiam praestabiliorem illam curam, ut non subsistentes ad limen illud intus quoque quomodo nouum Boethii domicilium apparatum esset animaduerterent. Cuius curae cum receptae a nobis uel commemoratae illorum coniecturae aperta indicia sunt, tum grauior atque operosior fuit pars sub aspectum non cadens, quod de multis locis propter discordiam codicum dubiis aliisque rebus erudite acuteque me monentes ut rectiora statuerem effecerunt.

Haec editio si unum meum nomen prae se ferret, morem sollemnem secutus, quo studiorum doctrinae fructus aliquis gratiae tanti ornamenti testificandae causa offerri solet, in fronte

[85]) Ab apparatu editionis eas scripturas codicum exclusi, quae manifesta uel neglegentia uel licentia ortae in uno aliquo codice extant, praeterea in codicibus quorum potiores modo lectiones afferuntur (cf. adn. 46), plurimas illas correctiones cuiuslibet manus quibus lectiones uerae restituuntur. Recepi eas lectiones quae aliqua de causa notione dignae uidebantur, sed eas quoque in quibus etiam binorum modo codicum consensus est. In omnibus codicibus quae leuiora a manu prima correcta sunt omisi. Cf. etiam p. XXXVIII (de *m2*) et adn. 82 extr. (de editionibus).

libri titulum Ordinis reuerendissimi theologorum Uniuersitatis Heidelbergensis cui dicarem posuissem, cui ante nonnullos annos ratione habita Lactantii mei hoc ipso in Corpore editi summam suam dignitatem honoris causa ad me conferre placuit. Nunc eo redactus, ut quo minus hic liber totus appellandus est meus, eo pluribus uerbis hoc loco mihi opus sit, quicquid in eo meae operae est, uiros illos clarissimos gratissime summae eorum beneuolentiae memor, ut benigne accipere uelint, oro. Parum sane propinqui esse Porphyrius Latinus et commentarii Boethii rationibus usuique theologorum uidentur atque etiam e philosophis quotus quisque studio eorum uacabit? Historia tamen harum doctrinarum numquam hoc libro carere poterit.

Heidelbergae, d. XV. m. Aug. a. MDCCCCVI.

Samuel Brandt.

Excursus I (ad p. XXVI adn. 26).

Prooemia Ammonii et Boethii ut inter se comparata in conspectu ponantur, Ammonii prooemium tres potissimum partes continet, quarum prima, quid sit philosophia (p. 1, 2—9, 24), altera, quae partes eius sint (p. 9, 25—16, 16), explanatur, tertia, postquam alia quaedam inserta sunt, tractatione septem illarum quaestionum uel capitum (p. 21, 5—23, 24) legentes ad libri intellegentiam instruentium efficitur, quae Boethius p. 4, 14 didascalica appellat, posteriores κεφάλαια nominant atque octo ponunt (τὰ εἰωθότα ὀκτὼ ... κεφάλαια Elias p. 35, 5. 8. Dauid p. 80, 6); omnino uarius huius rationis hermeneuticae est usus (cf. Ammonium ipsum, Comment. in Categ. Aristot. p. 7, 15—8, 10; Alexandrum Aphrod., Comment. in Analyt. pr. p. 4, 30 ss. 6, 13. 8, 4; Proclum, Comm. in Plat. rem publ. I 5, 27 ss. Kroll; etiam Galenum, De libris suis, initio, unde quid ἡ ἐπιγραφή et ἡ λέξις ualuerit, intellegitur). Boethius sex modo didascalica (aliter Comment. in Categ. Aristot. p. 159 A—162 A) una cum nominibus Graecis cum Ammonio congruentibus enumerat p. 4, 17—5, 8, quibus in explicandis ita plerumque uersatur, ut ab Ammonio breuiter dicta dilatet, p. 5, 11—15, 21. Duas priores partes prooemii Ammoniani tertio didascalico, quod est de utilitate libri (p. 7, 5—10), anguste contractas p. 7, 10—9, 22 adiungit: cf. definitionem philosophiae (Pythagorae) Amm. p. 9, 7—23 φιλοσοφία ἐστὶ φιλία σοφίας ..., σοφίαν ... τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν ὠνόμαζε: I 7, 12—20 *est enim philosophia amor ... sapientiae ..., ut uideatur studium sapientiae studium diuinitatis* eqs.; sequuntur philosophiae diuisio Amm. 11, 6 ss. et subdiuisiones 11, 22 s. et 15, 1 ss. (de hac ratione posteriorum Peripateticorum Zeller II [3] pars II p. 176 s.), apud Boethium p. 7, 23 ss. 8, 6—12. 9, 13—22, nisi quod pro mathematica Ammonii (p. 11, 22) partem *intellegibilem* (p. 8, 9. 19), id quod doctrinae Neoplatonicae propinquum est (cf. Zelleri ad p. 8, 20 locum), ponit; de aliis subdiuisionibus cf. Amm. p. 15, 11 ss. 16, 5 ss. et Boeth. p. 9, 21 s. De utilitate Isagogae (cf. Amm. p. 22, 5 ss.) agens Boethius p. 10, 2 ss. quaerit, utrum logica pars sit philosophiae an supellex (cf. Amm. 23, 23 s. et supra p. XII adn. 6), deinde ostendit, quae utilitas eius sit ad grammaticam p. 10, 19 ss. (cf. Amm. p. 8, 22?) et rhetoricam p. 10, 22 ss. (cf. Amm. p. 8, 4?); quae de definitione p. 10, 25 ss., de diuisione 11, 23 ss., de probatione p. 12, 1 s. dicit, ex Isagoge ipsa p. 16, 13 (19, 19 ss.). 16, 16 (22, 14 ss. 23, 2 ss.) huc traxit. De ordine librorum Aristotelis legendorum proposita non ex Ammonio (p. 22, 23 ss.), sed aliunde sumpsit; cf. de hac quaestione Prantelium

p. 534 ss. 540, etiam 644 ss.; Boethium, Comm. in Categ. Aristot. p. 161 B ss. 162 C; *Entstehungszeit* p. 265 s. Ad p. 5, 11—7, 4 (de intentione libri) cf. Amm. p. 22, 3—5 et 20, 15—24, ad p. 15, 1 (de inscriptione) Amm. p. 23, 1 ss., ad p. 15, 5—13 (num germanum opus Porphyrii sit) Amm. p. 22, 10—23 (cf. 10 ἡ φράσις et Boeth. p. 15, 7 *stilus*). — De posterioris commentarii prooemio p. 135, 5—147, 3, quod continet disputationem longe repetitam lateque diffusam, quae ex uariis philosophorum sententiis conflata est, perpauca ad fontes eius spectantia dicere possum. Initium, in quo scriptor ab infimo gradu herbarum arborumque exorsus per animalia mente carentia ad hominem ascendit (p. 136, 2 ss.), rationis Aristotelicae est (cf. Zeller II[3] pars II p. 497 ss.). Ex sex autem illis quaestionibus didascalicis prioris commentarii primam tantum, quae de intentione libri est (cf. I 4, 18), eodem fere modo quo in priore commentario (p. 5, 11—7, 4), Ammonium (p. 20, 15—24) sine dubio respiciens, sed multo copiosius exsequitur p. 143, 10—146, 26 (147, 2), duarum aliarum, quae sunt de inscriptione (cf. I 5, 6 ss.) et de utilitate libri (cf. I 4, 19 s.), prope nomina tantum p. 147, 1. 2 dicit. Quod p. 137, 21 ss. uim rationis humanae quattuor modis exerceri dicit, ut aut 'an aliquid sit aut quid aut quale aut cur sit' quaerat, apud unum Eliam p. 3, 5 (τέσσαρα προβλήματα) idem inueni, tres priores ex Victorino De definit. p. 19, 4 St. (Boeth. 892 D) Prantelius p. 689 affert: status causarum iudicialium quantum fieri poterat ad dialecticam translati uidentur. De quaestione illa ad logicam spectante, quam modo ad I 10, 2 ss. attigi, p. 140, 13—143, 7 tractata et, ut ait, soluta cf. supra adn. 6.

Excursus II (ad p. XXIX adn. 34).

Contrariae sententiae auctor est Eduardus K. Rand, Uniuersitatis Haruardensis Americanae professor, qui in disputatione multum bonae frugis continente quae inscripta est *Der dem Boethius zugeschriebene Traktat De fide catholica, Jahrbücher f. klass. Philol., XXVI. Supplementband* (Lips. 1901) p. 407—461, statistica quae nunc appellatur ratione usus priorem commentarium Isagogae superiore in gradu temporis positum esse quam libros de mathematica et de musica scriptos neque ullum omnino Boethii librum ulterioris originis esse contendit. Qua in sententia defendenda consuetudine quadam Boethii a se obseruata nititur, quod ille in omnibus libris suis coniunctiones *quidem—uero*, nonnihilo minus *quidem—autem* eodem quo Graecae sunt μὲν—δέ sensu usurpatas frequentet, excepto priore commentario Isagogae, in quo discedat ab eo usu; Boethii ipsius in interpretatione Latina Isagogae ait (p. 430 ss.) *quidem—uero* esse LXVI locis, *quidem—autem* XXIV, in commentario posteriore illud plus C, hoc XII fere locis occurrere eandemque esse rationem in libris De arithmetica, De musica, ceteris;

at neque Victorini in interpretatione Isagogae neque in priore Boethii commentario illas particulas inter se oppositas extare, quattuor tantum locis simplex *quidem* inueniri; quo certo documento ceteros libros post priorem commentarium omnes esse compositos demonstrari. Haec argumentatio si uera est, nostra stare non potest. Ea autem quae contra Randium iam disputaui *Entstehungszeit* p. 270 ss., eo magis hic repetam, quod quaedam in iis corrigenda, alia addenda sunt. Atque primum hoc dicendum est, Randium, cum editione critica uti nondum posset, non prorsus recte numeros illos prioris commentarii statuisse: extat *quidem—uero* p. 65, 19, *quidem—at uero* p. 93, 5. 7, *quidem—autem* est p. 34, 2, non recte ego (p. 271 adn. 17) etiam locum p. 10, 2—4 huc uocaueram; quamquam ad causam ipsam non pertinet, addere tamen etiam hos locos placet: simplex *quidem* est p. 10, 2. 16, 18 (in interpretatione Victorini). 24, 24. 71, 7. 75, 13 (Victor.); *quidem—sed* p. 17, 1. 99, 24; *quidem—(non) tamen* p. 26, 16. 115, 14. Itaque minus quam Randio uisum est, in priore commentario Boethius ab usu coniunctionis *quidem* abhorret, concedendum tamen est perpaucos eiusmodi locos esse cum multitudine posterioris comparatos. Quae res ut a uiro illo doctissimo recte obseruata est, ita quomodo factum sit quaerere debemus, ut scriptor in priore commentario tam parce particulas coniunctas *quidem—uero* et *quidem—autem* adhiberet. Duae causae cogitari possunt: aut casu ductus est aut consilio. Atque ut res ad casum referri posse uideatur, eo efficitur, quod Boethius Victorinum in manibus habuit, cuius non solum in uerbis explanandis uersatur, sed, ut demonstratum est, plurima uerba etiam ipsa repetit uarieque in suam orationem recipit. Itaque fortasse conici potest Boethium, qui totus studio exemplaris Victoriniani teneretur, paene imprudentem ad eandem proprietatem delapsum esse. Mihi tamen altera ratio, quae in consilio scriptoris posita est, probabilior uidetur, ut illum, quem non fugisset consuetudo illa sermonis Victoriniani, scientem eam imitatum esse existimem. An incredibile est hominem qui neque aetate neque arte iam satis esset corroboratus, auctoritate rhetoris celeberrimi, quem *ut oratorem sui temporis ferme doctissimum* (p. 4, 12) admiratur, adeo motum esse, ut quam dictionem illum constanter repudiare uideret, eandem ne ipse quidem, etsi antea usurpauerat, in id potissimum opus inducere uellet, in quo ille primas partes obtineret, ipse ageret secundas? Hoc si ita est, bis illud positum *quidem—(at) uero* paene contra institutum ei excidit. Sed ego omnino huic paucitati nihil tribuere possum. Quid, quod in XXXVII columnis Mignianis duorum librorum De syllogismo categorico (p. 793 ss.), quo de opere admonitus sum disputatione quadam, quam A. P. Mc Kinlay, iuuenis Americanus, discipulus Randii, adhibita ratione statistica scripsit, quantum ego quidem repperi, locutionis *quidem—uero* certum exemplum est nullum (nam p. 793 D *quandoquidem* legendum est, locus autem p. 794 C *Et hi quidem—si*

quis uero recte apud Mignium ut corruptus significatur), unum autem (p. 816 C) alterius *quidem—autem*, praeter haec ter *quidem—sed*? Hoc autem opusculum a Boethio post commentarium in Aristotelis Περὶ ἑρμηνείας librum, qui p. 795 B. 797 B. 810 A commemoratur (cf. *Entstehungszeit* p. 254), atque multo post commentarios Isagogae compositum est. Sed accedit aliud idque grauissimum. Prior enim eius operis liber tantopere, atque in initio maxime, ad uerbum saepe cum eo libello consentit cuius titulus est 'Introductio ad syllogismos categoricos' (p. 761 ss.), ut Prantelius illum epitomen Introductionis appellare non dubitauerit (p. 682 adn. 80; cf. *Entstehungszeit* p. 241 ss.). Introductio ipsa quoque post commentarium libri Π. ἑρμην. scripta est (p. 764 A), sed contra atque in libris De syllog. categ. factum est, in XXXII eius columnis *quidem—uero* XXV locis, *quidem—autem* X, *quidem* — *sed* fere XII extat. His quae exposuimus Randii rationem euerti apparet: quam si sequeremur, Introductio post commentarium Isagogae posteriorem, libri De syllog. categ. ante essent ponendi. Aliud exemplum testimoniumque, quo Randii ratio refutatur, ex differentiis sermonis quae inter duos commentarios sunt sumo. Priore in commentario locutio *porro autem* uiginti quattuor locis legitur, in posteriore deest. At Boethius etiam aliis in libris *porro autem*, etsi perraro, scripsit: indices editorum tres in Instit. arithm. (p. 12, 25. 14, 7. 28), duos in secunda editione commentarii Π. ἑρμην. (p. 34, 22. 416, 18) ostendunt, in prima et in Instit. musica deest. In hoc exemplo iterum inconstantia quaedam agnoscitur, quae tamen, ni fallor, certa causa non caret: est enim eadem illa quae in locutione *quidem—uero* imitatio Victorini, sed in contrarium uersa. Victorinus enim *porro autem* in loco p. 77, 9 scripserat, sed procul dubio in pluribus locis, quos tamen Boethius non recepit. Itaque in priore commentario hunc usum Victorini imitatus esse, postea, quoniam ei displicuit, dimisisse uel perraro ac fortasse casu tantum admisisse uidetur. In tota autem hac quaestione illud tenendum est, si intellegi possit, qua de causa scriptor aliquis alio in libro aliam aliquam proprietatem dicendi sequatur, ilico rationem illam numeros locorum computandi comparandique cadere ita, ut ad originem tempusque libri constituendum minime iam sufficiat. Accedit quod una aliqua res grammatica ad quaestionem temporis transigendam satis ponderis habere non potest: de quo recte dixit Const. Ritter, *Die Sprachstatistik in Anwendung auf Platon u. Goethe, Neue Jahrbücher f. d. kl. Altertum*, uol. XI (1903) p. 257 ss. Omnino autem haud paucis in uocibus adhibendis Boethius alium usum in priore, alium in posteriore commentario tenet, interdum dictionem suam aut ad Victorini exemplum aut ad suam normam conformans: quam rem iam p. XX attigimus (cf. *adesse. adsignare*, item *adsignatio. singulus* et *singularis*) et Index uerborum noster ostendit (cf. *absoluere. absolutus. accidenter. adgredi. adponere. adnumerare. cadere sub* c. acc. *claudere. conformare. conueniens. corrumpere* et *cor-*

ruptio. determinare. diffundere. diuinitas. cet.). Quorum etsi quaedam illum casu potius uel subita licentia quam cogitata uoluntate ductum scripsisse minime nego, tamen, ut iam p. XXI significaui, quanto perfectior uniuersa eius dictio in posteriore quam in priore commentario sit, quanto rotundior pleniorque orationis constructio et continuatio, quanto amplior copia, uarietas, dilectus uerborum, neminem fugere potest. Attamen hoc discrimen magnam partem eo effectum est, quod, quoniam posterior commentarius totam Isagogen in partes idoneas distributam continet, quae singulae iusta expositione adornantur, etiam dictio diligentius elaborata est quam in priore, in quo expositio nonnumquam cum locis Isagogae commiscetur atque, maxime in altero libro, festinantius absoluitur. Neque uero totum illud discrimen eiusmodi esse mihi uidetur, ut ob eam causam longum inter duos commentarios temporis interuallum intercessisse uel etiam priorem ante Institutionem arithmeticam compositum esse statuendum sit. Facile enim fieri potuit, ut Boethius, etiamsi non multo post priorem commentarium ad posteriorem componendum aggressus est, mentem uiresque ad seuerius acriusque studium ornate scribendi intenderet, cui rei antea nouitate ac difficultate insoliti argumenti occupatus minus consuluerat. Sed etiam hoc addendum mihi uidetur. Verba illa prooemii Institutionis arithm. *laboris mei primitias* si quis fortasse ad eum sensum uerti posse putet, ut non ipsum primum opus, sed unum ex primis operibus significent, haec interpretatio non modo cum uera sententia uocis *primitiae* pugnat, uerum etiam hoc argumento infirmatur, quod in priore commentario iam talis apparet scriptoris habitus ac sermo, qualis esse solet non eius qui prima rudimenta scribendi edit, sed qui conscius sibi est consuetudinis auctoritatisque docendi.

Excursus III (ad p. XXXV adn. 43).

De Boethii magisterio officiorum, quo munere in aula Theoderici ex a. 522 in a. 523 ante ipsum iudicium suum mortemque functus est, Usenerus p. 15 adn. 13. 38. 44 adn. 5 egit. — Per totam disputationem supra expositam dignitatum Boethii, quae in inscriptionibus codicum quorundam nomen eius sequuntur, rationem non habui nisi ubi de eius magisterio officiorum dixi. Itaque hoc loco pauca addenda sunt. Proposuit Usenerus (p. 40 s. 46) eam sententiam, ubi in codicibus librorum Boethii dignitates quaedam nomini eius ascriptae essent, eas ita congruere cum ipsa honorum accessione, ut qui unius cuiusque operis in codicibus scripti essent gradus honorum, eos ille tum tenuisset, cum eiusdem operis recensio uel ab auctore ipso uel ab aliis constitueretur. Quam rationem ut probaret, cum opera quaedam Boethii eorumque inscriptiones uel subscriptiones asciuit, tum commentarios Isagogae adhibuit, quorum codices sibi noti — scilicet quoniam hi libri ab illo antequam ad digni-

tates perueniret, compositi essent — nomen tantummodo eius haberent, carerent titulis dignitatum. Sed e pleniore nostra copia codicum rem non ita se habere apparet. E codicibus duorum commentariorum hi continent titulos: in initio prioris commentarii (p. 3) codices DSCPGT, in fine (p. 132) PT; in fine posterioris commentarii (p. 348) — in initio desunt — ELN. Nihilo minus ratio ab Usenero acutissime reperta uera est atque etiam huius quaestionis exitus ad eam quadrat. Sed nostris in codicibus D et S (p. 3) Boethius non solum *uir clarissimus et illustris et exconsularis ac patricius* (sic optime S), sed etiam *magister officiorum* appellatur. Haec autem dignitas ex omnibus codicibus titulorum enumerationes habentibus quae aut ab Usenero p. 45 ss. appellantur aut in editionibus operum Boethii extant, quattuor tantummodo in codicibus librorum De differentiis topicis commemoratur, in codice Floriacensi (Aurelianensi) 223 (Schepss, *Subscr. in Boethiushandschr.* p. 21 s.; est codex Danielis apud Iahnium *Üb. d. Subscr.* p. 354; Usener p. 47 adn. 14), in Casinensi 191 (Reifferscheid, Bibl. patr. Latin. Ital., *Sitzungsber. d. Wiener Akad.* uol. LXXI p. 84, Usener l. c., Schepss p. 24), in Parisino *Nouv. acq.* 1478, olim Cluniacensi (Schepss p. 25), in Carolovillensi 187 (Schepss p. 26). Et quoniam libri De differentiis topicis inter eos sunt quos Renatus recognouit (Jahn p. 354, Usener p. 47 adn. 14, Schepss p. 21 s. 25), secundum Useneri autem rationem haec recognitio facta est intra eius anni spatium quo Boethius magister officiorum erat, si hanc rationem sequimur, efficitur ut eodem anno editio duorum commentariorum Isagogae inter se coniunctorum facta sit—et a quo alio potius quam a Renato? Res mirabilis, sed non incredibilis. Dicat quispiam fieri potuisse, ut etiam post mortem Boethii titulus magistri officiorum poneretur. Sed duae causae huic coniecturae obstant. Una est quod, quoniam in codicum D et S aliorumque titulis Boethius *exconsularis* (*et cons.* in D per errorem) appellatur, si tituli post eius mortem additi essent, iure postularetur, ut pariter *exmagister officiorum* esset appellatus; neque enim in codicibus D et S procliui errore *et magistri officiorum* pro *exmag. off.* scriptum esse contra dici potest propterea, quia, hoc si factum esset, ordo necessarius titulorum in his codicibus esset *exmagistri officiorum ac patricii*, non *patricii* ante positum esset (Usener p. 15 adn. 13). Altera res cohaerens cum priore est illa, quod in codicibus quibusdam Consolationis, quam Boethius in carcere scripsit iam munere illo deposito, ob hanc ipsam causam titulus *exmag. offic.* scriptus est (p. VIII. 3 Peiper): ergo quod nostris in codicibus D et S *magister officiorum* est, hoc, ut in codicibus illis librorum De differ. top., ad eum ipsum annum 522/23 est referendum, quo Boethius honorem illum gerebat. Ceterum nollem factum ut in editione nostra, quod in inscriptionibus tituli omissi sunt, Boethius ornamentis suis orbatus uideretur.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag.	
1	Codices, *G*] *scribendum est* saec. X—XI*; cf. supra adn. 47.* Editiones] *ponendum est* ed. princeps, Venet. 1492; *cf. supra adn. 82.*
5, 17	substantia, *quod iam Schepssius pro ablatiuo acceperat, Engelbrechtius eundem casum esse arbitratur locum sic explicans* illa quae prima essent, et substantia (*sc.* prima, *accus.*) esse et generis uocabulo (*sc.* prima) nuncupari. *Facere tamen non possum quin uocem ex participio* subsistentia *corruptam esse coniciam, quae corruptio etiam p. 25, 12. 74, 14. 160, 23. 167, 11 in codicibus quibusdam est. Participium certe uerbi* substare *esse non potest, quia Boethius hoc uerbo nusquam in duobus commentariis utitur; deest etiam, secundum indices Friedleini et Meiseri, in libris De institut. arithmetica, De institut. musica, in Commentariis in Aristot.* II. ἑρμηνείας.
8, 21	est] sunt *retinendum est; cf. p. 65, 3* quae sunt.
10, 1	quid uerum quidque decens sit] *cf. Horat. Ep. I 1, 11.*
11, 13	*in appar. l.* 'ab] *PST* a *cett.*'
12, 19	*adn.*] *locum prologi Andriae Terentianae addidit Engelbrechtius.*
13, 17	*adn.*] *in loco Ammonii l.* p. 5, 21.
14, 16	praeibat igitur nos *coni. Engelbrechtius.*
18, 7	*in appar. 'cf. p. 33, 7' delendum. Engelbrechtius* aequo *retinet* eodem *interpretatus.*
32, 3 s.	simulque sic incipit de genere: Videtur *Engelbrecht; cf. Prolegom. p. LIV c. adn. 60.*
34, 21	demonstratiuum, deliberatiuum scilicet, et iudiciale *Engelbrechtius distinguit, ut duo tantum genera sint, Hilgardius conicit* demonstratiuum scilicet, deliberatiuum et iudiciale.
45, 1	distinguntur *cum codd.* (*S ante corr.*) *Engelbrechtius.*
49, 5	proprium *non esse addendum Engelbrechtius ostendit, quia a p. 48, 26 usque ad hunc locum quae uoces ad* plurima *appositae sunt, gradatim minuuntur, ut sint quinque* (speciem—indiuidua *p. 49, 1*), *quattuor, tres, duae.*
49, 13	possint *praeferendum uidetur; cf. Indic. uerbor. s.* quamuis.

Pag.

58, 4 *in appar. post '1860' addendum est '1891'.*

59, 7 *in appar. l.* 'construendam *G* (*in contextu*) *K*'.

59, 10 *locum integrum esse persuadere mihi non potui. Nam quoniam per totam hanc partem* abundantem *definitionem esse uitiosam exponit* (*p. 59, 22*), *non potuit Boethius eam hic admittere ambiguitatem, ut* abundantem *scriberet pro adiectiuo 'plenam'. uerba autem* deminutam (*uel simile*) *et* abundantem *etiam uerbis lemmatis 12* nullo minus aut plus *postulari existimo, quod autem* quantum sat est *additum est, ita intellegendum esse, quasi scripserit* nunc uero perfectam plenamque (*cf. 14 s.*) dicit se, id est neque deminutam neque abundantem generis constituisse rationem.

69, 21 *in appar.*] collocatae *necessarium non est; cf. p. 200, 16.*

74, 14 uere sunt, subsistentia quodammodo *cum Engelbrechtio distinguendum est.*

82, 8 singillatim *scribendum fuit; cf. Indic. uerbor.*

84, 16 qua ⟨a⟩ pecudibus *constanti constructione uerbi* distare *postulatur.*

88, 15 *l.* differentiam uni.

116, 6 moueri. quod illud—separabile, et quoniam *distingui Engelbrechtius mauult.*

119 *in appar. pro* 23 *l.* 24.

134 Codices, Σ] *scribendum est* saec. X—XI; *cf. supra adn. 47.*

138, 10 ⟨in⟩ inquirendis *necessarium mihi uidetur.*

142, 19 *uirgula post* philosophia *delenda.*

147, 10 uel] *malim* et *cum Porph.* καί.

147, 11 hac *recte codd. quidam cum Porph. omittere uidentur.*

150, 17 *in appar. l. 'CFHNP'.*

163, 8 *distinguendum* habet, aut.

163, 18 *in appar. l. 'CLNP'.*

164, 4 *adn.*] *locus 'Dauidis' est Eliae commentatoris p. 166, 35 Busse*

165, 15 *in appar. l. 'CHm2LNP'.*

168, 14 *in appar. post* 'boeten *m2*' *l.* Boethium.

174, 3 *uirgula post* genus *delenda.*

174, 9 *in appar. l. 'p. 178, 16'.*

176, 24 ⟨ex⟩ procreante *scribendum uidetur; cf. p. 202, 19 s.*

189, 10 *in appar. l.* 'Ψ *Busse, om. LS*ΓΔΣ *edd.*'

190, 19 *malim* ⟨ex⟩ exemplo.

206, 17 *in appar. adde* 'quod] quae *P*'.

216, 17 *in appar. l.* 'ut *om. S.*'

232, 6 *l.* differentibus.

251, 17 *in appar. l.* 'tres dixisset esse *HN* dixisset esse tres *P.*'

f**

Pag.
257, 9 *in appar. l.* '*CH* (ac *in ras. m2*) *N* (ac *er.*)'.
263, 17 *l.* quodsi.
271, 11 rationalitate] rationabilitate *scribendum est; cf. Indic. uerbor.*
272, 12 *in appar. addendum* specificae] κυρίως εἰδοποιοί *Porph. 12, 8.*
350 *s.* animae uis triplex *locus Proleg. 'cap. I adn. 27' delendus est.*
352 *s.* didascalica *l. 'cf. Proleg. Excursus I p. LXXVIII.'*

I.

ANICII MANLII SEVERINI BOETHII

IN ISAGOGEN PORPHYRII COMMENTORVM

EDITIO PRIMA

Codices:

C = Monacensis 6403 saec. X.
D = Coloniensis 189 saec. X—XI pertinens usque in lib. II c. 7.
F = Coloniensis 187 saec. XI.
G = Sangallensis 831 saec. X.
K = Parisinus 8672 saec. X—XI.
P = Parisinus 11129 saec. XI.
R = Monacensis 14436 saec. XI pertinens usque in lib. I c. 20.
S = Parisinus 12958 saec. X.
T = Abrincensis 229 saec. X.
Codicum *KPRST* potiores tantum lectiones exhibentur.
a. c., p. c. = *ante correctionem, post correctionem* ipsius manus primae.
a. r., p. r. = *ante rasuram, post rasuram.*

Editiones:

p = ed. princeps, Venet. 1491.
b = ed. Basileensis 1546, repetita a. 1570.
r = ed. Rotae, Venet. 1559.
m = ed. Mignii (Patrol. lat. t. LXIV) Paris. 1847, repetita a. 1860 et 1891.
edd. = consensus harum editionum.

Loci Boethii secundum editionem Mignianam, Aristotelis secundum Berolinensem significati sunt, Isagoge Porphyrii secundum editionem quam A. Busse confecit (Commentaria in Aristotelem Graeca, uol. IV pars I, Berol. 1887) etiam Isagogen a Boethio translatam continentem.

ANICII MANLII SEVERINI BOETHII
IN ISAGOGEN PORPHYRII COMMENTORVM
EDITIONIS PRIMAE
LIBER PRIMVS.

1. Hiemantis anni tempore in Aureliae montibus concesseramus atque ibi tunc, cum uiolentior auster eiecisset noctis placidam atque exturbasset quietem, recensere libitum est ea p. 1. ed. Basil. 1546. 1570.

ANICII. MANLII. SEUERINI. BOETII. Ū. C̄. ET ILLS ET CONS. ORDINIBUS. AC PATRICII ET MAGISTRI OFFICIOR. IN ISAGOḠ. PORPHIRII. CŌMENTATORŪ. EDICIONIS PRIME. LIB. II. EDICIONIS SCDE LIBRI. V. HOC HABENT EXORDIUM. INCIPIT EDITIONIS PRIME LIBER PRIMUS *D;* ANICII MANLII. SEVERI *(sic)* BOETII Ū. C̄. ET ILLVSTRIS EXCONS ORD̄ AC PATR̄. ET MĀG OFFICIORŪ IN ISAGOGIS *(8 fere litt. er.)* CO*MENTOR̄. EDITIONIS PME LIB̄. II. ET EDITIONIS SCđe LIB̄. V HIC HABĒ EXORDIUM IN P̄ EDICIONIS, *post 2 litterae, fort.* L. I. *euan.*, *S;* INCIPIT LIBER PRIMVS. AEDITIONIS PRIMAE CŌMTORVM. BOETII IN YSAGOGAS PORPHYRII. *R;* ANITII. MANLII. SEUERINI BOETII VIRI CLARI ET ILLVSTRIS EX CONSULŪ ORDINIBUS EDITIO PRIMA IN YSAGOGAS PORPHIRII INCIPIT *C;* ANICII MALLII SEVERINI BOETII V̄. C̄. ET ILLVSTRIS. EX CONSVLARIS. ORD̄. PATRICII IN YSAGOGAS PORPHIRII IN CATAEGORIAS EDITIONIS PRIMAE LIBER PRIMVS INCIPIT. *P;* ANICII MANTUI. *(*TUI *del.* et LII *supra scr. m1)* SEUERINI BOETII. UC. ET EXCONS̄ ILLUSTRIS. ORDĪ. PATRIC̄ EXPLANATIO INCIPIT. SUPER YSAGOGAS PORPHIRII. SCD̄M TRANSLATIONĒ. RHETORIS. VICTORINI. INCIPIT PROLOGUS. *G;* ANITII MALLII. SEUERINI. BOETII. Ū. C̄. & illustRIS. EXCONS̄. ORD̄. PATRITII IN ISAGOGEN PORPHII. *(sic)* ID ÷ *(s. l.)* INTRODUCTIONĒ A MARIO UICTORI*NO *(*O *er.)* TRANSLATA *(*LATA *s. l. m2)* AEDITIONIS PRIMĘ. INCIP̄ LIB̄ PRIM'. *T; inscriptione carent F (nisi quod* Boecius in Porphirium *add. m. rec.) K; de titulo operis cf. Prolegomena*

quae doctissimi uiri ad inluminandas quodammodo res intellectus densitate caliginantissimas quibusdam quasi introductoriis commentariis ediderunt. eius uero rei Fabius initium fecit, qui cum me lectulo recumbentem et quaedam super eisdem rebus cogitantem meditantemque uidisset, hortatus est, ut, quod saepe eram pollicitus, aliquam illi eius rei traderem disciplinam. complacitum est igitur, quoniam tunc et familiarium salutationes et domestica negotia cessabant. interrogatus ergo a me super quibus uellet rebus enodare atque expedire, tunc Fabius: Quoniam, inquit, tempus ad studia uacat et hoc otium in honestum negotium conuerti licet, rogo ut mihi explices id quod Victorinus orator sui temporis ferme doctissimus Porphyrii per Isagogen, id est per introductionem in Aristotelis Categorias dicitur transtulisse. et primum didascalicis quibusdam me imbue, quibus expositores uel etiam commentatores, ut discipulorum animos docibilitate quadam assuescant, utuntur. — Tunc ego: Sex omnino, inquam, magistri in omni expositione praelibant. praedocent enim quae sit cuiuscumque operis intentio, quod apud illos σκοπός uocatur; secundum, quae utilitas, quod a Graecis χρήσιμον appellatur; tertium, qui ordo, quod τάξιν

18—p. 5, 8 ἀνάγεται] cf. Ammon. in Porphyr. Isagog. p. 21, 8 Busse ὁ σκοπὸς—ὑπὸ ποῖον μέρος ἀνάγεται τὸ παρὸν σύγγραμμα.

2 caligantissimas *C (ras. ex* caligin-*) FKR* 4 lectulo] in lectulo *F* recubantem *K* 5 est *om. CKR* 6 eram saepe *P* eius rei illi *P* 7 et tunc *PR* 8 et domestica negotia *s. l. Pm2* a me ergo *K* 9 enodare] me enodare *b r m* 13 porphirii *(*ii *ex* io *m2)* per ysagogen *T* per *(s. l. m2)* porphirii *(*ii *ex* io *m2)* per *(sic)* isagogen *S* per porphyrii *(*porphirii *F)* isagogen *(*ys- *F) FG* per ysagogen porfirii *K* porphyrium *(uel* porphir-*)* per isagogen *(uel* ys-*) CDR* per porphirii ysagogen uel a *(*a *s. l.)* porphirio per ysagogen *P* porphyrium per Isagogen *p* a Porphyrio per Εἰσαγωγήν *b r m* per *om. R* in *er. S* 14 cathegor- *plerisque in codd. hic et aliis locis* didascalis *K* disciplinis didascalicis *b r m* 15 uel] uelut *D* 16 docilitate *CTm1* 18 *ante* praedocent *add.* I. *DG* 19 CKOΠOC *K* scopos *cett.* uocatur] appellatur *R* 19 secundum—5, 2 quintum] *T (sed* Scd*) II. III. IIII. *(*IIII. *om. K)* V. *(om. G) DGKPS, numeros om. CFR* 20 a Graecis] graeci *G* appellant *G* uocatur *R* uocant taxin *KS; ad* uocant *in mg.* al' interpretari solent *Dm2*

uocant; quartum, si eius cuius esse opus dicitur, germanus propriusque liber est, quod γνήσιον interpretari solent; quintum, quae sit eius operis inscriptio, quod ἐπιγραφήν Graeci nominant. in hoc etiam quod intentionem cuiusque libri insollerter interpretarentur, de inscriptione quoque operis apud quosdam minus callentes haesitatum est. sextum est id dicere, ad quam partem philosophiae cuiuscumque libri ducatur intentio, quod Graeca oratione dicitur εἰς ποῖον μέρος φιλοσοφίας ἀνάγεται. haec ergo omnia in quolibet philosophiae libro quaeri conuenit atque expediri.

2. Tunc Fabius quae esset introductionis intentio interrogauit. et ego inquam: Aristoteles, cui factus est introductionis pons, non aliter intellegi potest, nisi ipsas res de quibus disputaturus est ad intellegentiam praeparemus. uidens enim Porphyrius quod in rebus omnibus essent quaedam prima natura, ex quibus omnia uelut ex aliquo fonte manarent, et illa quae prima essent, et substantia esse et generis uocabulo nuncupari; porro autem numquam esse genus posse, nisi ei quaedam alia subderentur, et quae essent subdita, species appellari; porro autem numquam genus uni speciei genus esse posse, sed pluribus; plures autem species non posse esse multiplices, nisi eas aliqua discretio separaret — si enim nihil sibi dissimiles forent, una species, non multiplices uiderentur; illa igitur diuisio et dissimilitudo specierum

2 quod—epigraphin *in mg. Tm2* ΓΕΝΗCΙΟΝ (E *s. l.*) *C* ΓΝΕCΙΟΝ *GS* gnesion *T(m2)* solet *DFKPRST (m2)* 3 ΕΠΙΓΡΑΦΗΕΝ *G* ΕΝΙΓΡΑΦΗΝ *S* epigraphin *T (m2)* 4 cuiuscumque *R* 8 ΜΗΡΟC *FK* mepon *T* ΑΝΑΓΕΝΤΑΙ *CP*, *sim. DFR*, ΑΑΙΑΓΤΕ *T* 9 omnia ergo *GS* 11 rogauit *CRSa.c.* 12 cui] *Gp.c.* *r* qui *G a.c. cett. codd. p b m* 14 uidit *Tm2* 15 esset *G* 16 aliquo] quodam *T* 17 esset *G* et substantia esse] *CD* (substancia *in ras.*) *R Schepss* et substantias esse *P* * (& *er. uid.*) substantiae ** (ēē *er. uid.*) *T* et (*del.*) substantiae (ae *ex* a) *S* subsistentiae *G*, *om. FK* et subsistentia esse *edd.* et substantiam esse *Brandt* et generis] *FGKT* et generum *CR* genera et genera *D* et genera uel generum *P*, *om. S* 18 autem *om. GS* genus esse *KT* 24 illa—uocitatur] illam igitur diuisionem et dissimilitudinem—uocitari *GKSm2Tm2*

differentiae nomine uocitatur, omnia uero quae aliqua re differunt, fieri aliter non potest, nisi quibusdam propriis solitariisque naturis insignita sint. atque haec hactenus —, uidens ergo quod omnis omnium disparilitas in gemina rerum principia secaretur, in substantiam atque accidens, ita ut neque accidens sine substantia neque sine accidenti substantia esse posset — accidens quippe sine aliquo substantiae fundamento esse non potest, substantia uero ipsa sine superiecto accidenti uideri nullo modo potest. ut enim color sit, quod est accidens, in corpore erit, quod est substantia. porro autem cum corpus,
p. 2 id est substantiam uideris, in|signitam eam accidenti, id est aliquo colore respicies. itaque fit ut neque substantia praeter accidens sit neque accidens a substantia relinquatur; ubi enim substantia fuit, mox accidens consecutum est —, speculatus igitur Porphyrius in his duabus rebus, id est accidenti et substantia, genera, species, propria differentiasque uersari et quod ipsa per se sint genera subiectis et subiacentibus speciebus, quae differentiis et propriis insignitae sunt, statuit principaliter de genere, specie, differentia propriisque tractare. et quoniam tractatus hic in definitionibus, ut post docebimus, proderit, si quis autem in definitione generali ponat accidens, eum non recte definire manifestum est, quod suo loco tractabitur, statuit pauca de accidentibus praelibare. ita enim nos prudentissimus doctor instituit, ut tunc in definitionibus quibuslibet

1 differunt (-runt *in ras.*) *D* differrent *FGKSm2* 2 potest] posse *FGK* posse ** *S* possunt *b r m* 3 sint] essent *FGKSm2* esse *in ras. et* nt *s. l. Tm2* *post* hactenus *add.* sufficiant *F;* scil. hactenus *s. l. Sm2* 5 secarentur *GP* atque] et in *C* 6 accidente *CD* (te *ex* ti ?) *FKR* possit *CDFRTm1* 8 substantia—potest *in mg. Dm2* sine *s. l. C, del. G* subiecto *RST* subiecta *G* accidente *CRS, post* accidenti *s. l.* sine corpore *G* 11 accidente *R* 12 itaque] ita *G* 13 sit *post* substantia *(12) CR* a] absque *GS* 16 et *om. DFKT, s. l. S* 17 subiecti *Dm1* 18 insignita *G* 19 differentiaque (que *om. S*) et propriis *GS* 20 diffinitio, diffinire *plerumque codd.* 22 loco suo *G* 23 statuit *post* praelibare *G, om., sed post* praelibare *s. l.* scil. tentabimus *Sm2* nos *post* doctor *G* prudens *C* 24 *ad* doctor *s. l.* porphirius *C* cicero *S*

plenam scientiam queamus accipere, cum quod prosit, dictum sit et quod non sit utile, segregetur. haec igitur huius operis est intentio, de genere, specie, differentiis, propriis accidentibusque tractare.

3. Hic Fabius: Expedisti, inquit, de intentione, nunc utilitatem explica. — Varia, inquam, et multiplex in hoc corpore commoditas utilitasque uersatur. primum enim in Aristotelis Categorias perquam uberrime prodest. quid autem prosit, dicemus, cum de eius libri inscriptione tractabimus, sed in quibus aliis prosit, paucis philosophiae ipsius diuisione facta perstringam. et prius quid sit ipsa philosophia, considerandum est. est enim philosophia amor et studium et amicitia quodammodo sapientiae, sapientiae uero non huius, quae in artibus quibusdam et in aliqua fabrili scientia notitiaque uersatur, sed illius sapientiae, quae nullius indigens, uiuax mens et sola rerum primaeua ratio est. est autem hic amor sapientiae intellegentis animi ab illa pura sapientia inluminatio et quodammodo ad se ipsam retractio atque aduocatio, ut uideatur studium sapientiae studium diuinitatis et purae mentis illius amicitia. haec igitur sapientia cuncto equidem animarum generi meritum suae diuinitatis inponit et ad propriam naturae uim puritatemque reducit. hinc nascitur speculationum cogitationumque ueritas et sancta puraque actuum castimonia. quae res in ipsius philosophiae diuisionem sectionemque conuertitur.

1 quid *DP* 2 quid *P* segregatur *GS* segregatum *K* 3 est *ante* igitur *T (s. l. m2), post G, ante* operis *FKS* differentia *R* accidentibus *R* 5 nunc *om. D* 6 corpore] *codd.* opere *edd.* 13 uero *om. CKR, s. l. Dm2* huius] illius *C* 16 amor hic *GS* 17 intellegentia *G, ex* intellegenti *Sm2* 18 retractatio *KP* euocatio *(*e *s. l. m2) S* 19 *pr.* studium *om. GK* sapientiae] equae sapientiae *T, ante* sapientiae *er.* atque *uel* aeque *S, post er.* aeque *C,* sapientiae intellegentis *(hoc del. m2)* atque *D* studium *om. F* 20 quidem *G, ex* equidem *ST (ras.)* animalium *Pm1, ad* animarum *in mg.* humanarum *C* 21 diuinitatis suae *F* 22 *post* hinc *add.* igitur *C* cogitationumque] uel cogitationum cognitionumque *K* uel cognationum cognationumque *(sic) F* cognitionumque, *in mg.* uel cogitationum *G* 24 sectationemque *R*

est enim philosophia genus, species uero duae, una quae theoretica dicitur, altera quae practica, id est speculatiua et actiua. erunt autem et tot speculatiuae philosophiae species, quot sunt res in quibus iustae speculatio considerationis habetur, quotque actuum diuersitates, tot species uarietatesque uirtutum. est igitur theoretices, id est contemplatiuae uel speculatiuae, triplex diuersitas atque ipsa pars philosophiae in tres species diuiditur. est enim una theoretices pars de intellectibilibus, alia de intellegibilibus, alia de naturalibus. — Tunc interpellauit Fabius miratusque est, quid hoc noui sermonis esset, quod unam speculatiuae partem intellectibilem nominassem. — Νοητά, inquam, quoniam Latino sermone numquam dictum repperi, intellectibilia egomet mea uerbi compositione uocaui. est enim intellectibile quod unum atque idem per se in propria semper diuinitate consistens nullis umquam sensibus, sed sola tantum mente intellectuque capitur. quae res ad speculationem dei atque ad animi incorporalitatem considerationemque uerae philosophiae indagatione componitur: quam partem Graeci θεολογίαν nominant. secunda uero est pars intellegibilis, quae primam intellectibilem cogitatione atque intellegentia comprehendit. quae est omnium caelestium supernae diuinitatis operum et quicquid sub lunari globo beatiore animo atque

1 *post* uero *add.* eius *D* theoretica] *cum cod. Oxoniensi Laud. 49 Schepss* theorica *codd. nostri* theoreticę *p* θεωρητική *b r m* 2 alia *GT* practica] *codd. p* πρακτική *b r m* 3 et *om. GPST* 4 iusta *C* 5 tot] tot sunt *FGPS (*sunt *s. l. m2)* uarietatesque] diuersitatesque *R* 6 theoretices] *CDGPRST p* theorices *FK* θεωρητικῆς *b r m* 8 enim] autem *R* theoretices] *CDFPRST p* theorices *GK* θεωρητικῆς *b r m* 9 alia de intellegibilibus *om. F* 10 quid] quod *FK* 11 Νοητά] *Schepss* NOEIA *GKS* Non *F* No**, *s. l.* ui *m2 T* Nota *CDPR edd.* 12 dictu *R* 13 ego *C* mei *F* mĩ *K* 17 ad *om. FK* 19 theologiam *codd.* pars est *G* 20 primam] in primam *F* intellegibilem *F* *post* intellegentia *add.* uel suscipiens *in mg. G* suscipiens, ea *b r m* comprehendit quae *coniungunt edd.; loc. explicat Zeller, d. Philos. d. Gr.* [4] *III, 2, p. 927 n. 4* 21 est] *Brandt* sunt *codd. edd.,* intellectibilia *add. F* 22 *post* operum *add.* causae *b r m* sublimari *D*

puriore substantia ualet et postremo humanarum animarum. quae omnia cum prioris illius intellectibilis substantiae fuissent, corporum tactu ab intellectibilibus ad intellegibilia degenerarunt, ut non magis ipsa intellegantur quam intellegant et intellegentiae puritate tunc beatiora sint, quotiens sese intellectibilibus applicarint. tertia theoretices species est quae circa corpora atque eorum scientiam cognitionemque uersatur: quae est physiologia, quae naturas corporum passionesque declarat. secunda uero, intellegibilium substantia, merito medio collocata est, quod habeat et corporum animationem et quodammodo uiuificationem et in|tellectibilium considerationem cognitionemque. p. 3

Practicae uero philosophiae, quam actiuam superius dici demonstratum est, huius quoque triplex est diuisio. est enim prima quae sui curam gerens cunctis sese erigit, exornat augetque uirtutibus, nihil in uita admittens quo non gaudeat, nihil faciens paenitendum. secunda uero est quae rei publicae curam suscipiens cunctorum saluti suae prouidentiae sollertia et iustitiae libra et fortitudinis stabilitate et temperantiae patientia medetur; tertia uero, quae familiaris rei officium mediocri componens dispositione distribuit. sunt harum etiam aliae subdiuisiones, quas nunc persequi supersedendum est.

4. Ad haec igitur ut fieri possint et ut superiora intellegi queant, necessarius maxime uberrimusque fructus est artis eius quam Graeci λογικήν, nos rationalem possumus dicere, quod

1 puriori *(ex* -re*), om.* substantia *F* et *s. l. Tm2* animarum *s. l. Sm2, post* anim. *add.* conditionem atque statum *b r m* 2 omnia *s. l. Dm2* 4 ipsae *FGP* 5 sunt *D a. c. G (in mg.* ł sint*) KS* se *CF* 6 theoretices] *Brandt ex p. 8, 6. 8* theoreticae *Tm2 p* theorice *FGK* theoricae *PSTm1* theori*ae *D* theoriae *C, post* species *R*, θεωρητικῆς *b r m* 7 corpora eorumque scientiam atque cognitionem *G* 8 phisia logia *P* phisiologa *R* 9 medio] in medio *edd.* 13 practices *FGPS* dici superius *GPST* 16 inuita *b m* 20 rei *om. DFGKST, s. l. Pm2* rei familiaris *b m* 21 dispensatione *Gm2PST* etiam harum *F* 23 fieri] sciri *b m* ut *om. F* 25 ΛΟΓΙΚΕΝ *CDGRS* logicen *FT(*-cē*)*

recta orationis ratione quid uerum quidque decens sit, nullo erroris flexu diuerticuloue fallatur. quam quidem artem quidam partem philosophiae, quidam non partem, sed ferramentum et quodammodo supellectilem iudicarunt. qua autem id utrique inpulsi ratione crediderint, alio erit in opere commemorandum. haec autem generis, speciei, differentiae, proprii atque accidentis disputatio in omni nobis philosophiae cognitione quasi quandam uiam parat. nam cum quid genus sit docemur, quid species, intellegimus genus esse philosophiam, species uero indubitanter theoreticen et practicen. de logica uero, utrum sit species, eadem hac possumus ratione perpendere. prodest nobis differentiae cognitio ad ipsarum philosophiae specierum differentias cognoscendas. prodest proprii scientia ad cognoscendum quid uni cuique philosophiae differentiae solitaria natura uideatur substantia innatum. prodest accidentis cognitio quid principaliter in rebus sit cernere et quid secundo contingentique loco ueniat, discernere. ita nobis harum quinque rerum scientia ramosa quadam et multifida ui in omnes sese philosophiae partes infundit. Ad grammaticam uero non minor huius rei usus est, quando per orationem genus, octo uero partes orationis per genera, species, differentias propriaque metimur. est uero huius rei perquam rhetoricae amica coniunctaque cognitio. ita enim rhetoricam in tribus causarum possumus separare generibus et eas in subiectis constitutionibus dissecare. definitionum quoque, quod ad logicam pertinet, magna

5 alio in opere] cf. Edit. secund. I c. 3.

1 quod uerum quodque *F* 2 fluxu *Km1 Sm1* quidem] *CRTm2* quidam *cett.* 5 conpulsi *R* crediderunt *Da.c. K* in *om. GPRST* 7 cogitatione *Gp.c. Sm1* 10 theoricen *CDFGKR* θεωρητικήν *b r m* πρακτικήν *b r m*, *add.* id est speculatiuam et actiuam *GKPST* logica] dialectica *Ca.c.* 11 possumus *post* perpendere *C*, *post* ratione *S* 12 differentiae] de differentiis *Gp.c. S* 14 quod *Da.c. K* differentiae *s. l. Tm2* speciei *FK* 15 *ante* substantia *add.* ac *C (in mg.) edd.* 17 conueniat *K* 18 philosophiae sese *G* 19 diffudit *K* 22 rhetorice *(uel* reth-*) DFGPR* 25 desecare *DFRST m1* quae *et* pertinent *Ga.c. K*

atque utilis uberrimaque cognitio est; quas definitiones nisi per genera, species, differentias proprietatesque tractaueris, nullus umquam definitionibus terminus inponetur. nam si quid definies, ex quo sit genere primum tibi dicendum est, atque in hoc genus speciesque consummata sit. nam cuiuscumque rei genus dixeris, ad quam rem illud dixeris, speciem facis, ut si quid sit homo definias, dicas hominem esse animal. igitur quoniam ad hominem aptasti animal, genus esse animal et hominem speciem a te declaratum est. sed non sufficit sola generis in definitione monstratio. si enim solum animal hominem esse dixeris, non potius hominem quam bouem aut equum definitione depinxeris. prodest igitur etiam differentias adhibere, per quas id quod definies ab speciebus aliis seiungatur, ut dicas hominem esse animal rationale. et quoniam sub eadem differentia plures frequenter species inueniuntur, ut sub rationali deus atque homo, utilissimus proprietatis usus est, ut id dicas quod sola quam definis species suum propriumque retineat. fit ergo huiuscemodi hominis definitio: homo est animal, id est genus, homo uero species; rationale, quod differentia est; risus capax, quod proprium est. accidentium uero in definitionibus nullus usus est. prodest ergo in definitionibus harum quinque rerum cognitio, ut nec ea quae sunt utilia praetermittas nec ea quae nihil praestant commoditatis adiungas. in diuisione uero tantum prodest, ut nisi per horum scientiam nulla res recte distribui secarique possit. nam quae generum uel specierum recta distributio diuisione erit, ubi ipsarum per quas diuiditur rerum nulla scientiae cognitione dirigimur?

2 proprietatesque *om. C* propriaque *R* 3 nullis *FST* 4 defines *D m1* diffinis *FK* 5 genus *om.*, species* *(q. er). C* consumpta *R* sint *G m2* 8 animal aptasti *GPST* 9 *ante* speciem *add.* esse *CR, er. S* sola sufficit *C* 11 esse *om. C* *post* bouem *add.* asinumque *GK* aut] atque *C* 13 diffinias *G* a] ab *PST* 14 animal *om. C* 15 rationale *CRST* 16 *post* homo *add.* est *CDFKS (del. m2)* utilissimus—homo est *(18) in mg. D m2* 17 retinet *F* 19. 20 *utrumque* quod *om. F* 21 est usus *FK* 26 diuisione *GKPRS* 27 diuiduntur *T*

probationum uero ueritas in his maxime constituta est, quod p. 4 per ea quae diuidis, id quod diuidis uel quid aliud pro|bas. nam Marcus Tullius in Rhetoricorum primo, quoniam diuisionem generum causarum rite atque ordinate faciebat, eius rei probationem ita esse debere per species generaque disposuit, cum ait e a s d e m r e s a l i i s s u p e r p o n i, a l i i s s u p p o n i p o s s e, e i s d e m e t s u b i e c t a s e t s u p e r p o s i t a s e s s e n o n p o s s e. haec fere de utilitate ad tempus dicenda credidimus.

5. Tunc Fabius: Demiror, inquit, cur inchoanti mihi tam subtilius inuentas exercitatasque res edideris. sed dic, quaeso, quodnam hoc tuum fuit consilium? — Ego dicam tibi: quod assuescendus animus auditoris et mediocri subtilitate imbuendus est, ut cum sese hic primum exercuerit palaestra ingenii, quasi quodammodo prius luctatus ea quae sequentur sine ullo labore conficiat. sed 'quid restat?' dicas licebit. — Et Fabius: Ordinem, inquit, restare arbitror, si bene commemini. — Atqui, inquam, hic ordo ualde cum inscriptione coniunctus est. si enim alterutrum noris, ambo noueris. ordo tamen est quod omnes post Porphyrium ingredientes ad logicam huius primum libelli traditores fuerunt, quod primus hic ad simplicitatem tenuitatis usque progressus, quo procedentibus uiandum sit, praeparat. Aristoteles enim quoniam dialecticae

3 Marcus Tullius—8] Cic. de inuent. I 9, 12. 19 si—noueris] cf. Terent. Andr. prol. 10.

2 quae] per quae *F* *utroque loco* diuides *PSa.c.Tm1, priore R a. c.* 4 causarumque *CDR* 5 probationem] ordinationem, *in mg. corr. G* 7 *pr.* et *om. DR* 8 credimus *R* 10 mihi inchoanti *C* 11 exercitasque *CDPSm1Ta.c.* sed] solus *F* 12 hoc fuit consilium tuum *G* hoc fuit tuum consilium *S* sit hoc tuum consilium *F* tu hoc tuum fuit uel sit consilium *K* hoc ał tertium tuum fuit consilium *R* Et ego: dicam *b r m (*Etgo *D)* *ad* dicam *s. l.* inquam *T* inquam dicam *FGK* 13 et] *KT* ex *cett.* 15 prius] purus *P* luctator* *P* sequuntur *DSm2* 16 conficiet *CDPRST (ante* sine*)* restet *D* 17 si bene—coniunctus est *om. S* 18 Atqui] ad quae *G* cum inscriptione ualde *G* cum] est *(idem post* coniunctus*) F* 19 alterum *CFG* 21 traditores *ante* libelli *G* tractatores *edd.* 22 praecedentibus *CDR*

atque apodicticae disciplinae uolebat posteris ordinem scientiamque contradere, uidit apodicticam dialecticamque uim uno syllogismi ordine contineri. scribit itaque priores Resolutorios, quos Graeci Ἀναλυτικούς uocant, qui legendi essent antequam aliquid dialecticae uel apodicticae artis attingerent. in primis enim Resolutoriis de syllogismorum ordine, complexione figurisque tractatur. et quoniam syllogismus genus est apodictici et dialectici syllogismi, dialecticam uero in Topicis suis exercuit, ἀπόδειξιν in secundis Resolutoriis ordinauit, horum disciplina, quam ille in monstrandis syllogismis ante collegerat, prius etiam in studiis lectitatur. itaque prius primi Resolutorii, qui de *** syllogismi sunt, quam secundi Resolutorii, qui de apodictico syllogismo, uel Topica, quae de dialectico syllogismo sunt, accipiuntur. traxit igitur Aristoteles dialecticam atque apodicticam scientiam adunauitque in syllogismorum resolutoria disputatione. sed quoniam syllogismum ex propositionibus constare necesse est, librum Περὶ ἑρμηνείας qui inscribitur, 'de propositionibus' adnotauit. omnes uero propositiones ex sermonibus aliquid significantibus componuntur.

17 librum—adnotauit] cf. Aristot. π. ἑρμ. p. 17[a], 6: ὁ δὲ ἀποφαντικὸς (λόγος) τῆς νῦν θεωρίας; Ammonius in Aristot. de Interpret. p. 21 Busse: διὰ τοῦτο ἐπέγραψε τὸ βιβλίον Περὶ ἑρμηνείας, ὡς οὐδὲν διαφέρον ἢ οὕτως ἐπιγράφειν ἢ Περὶ τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου; simile in scholiis Ioannis Itali, cf. locum a Bussio ibid. p. XLVIII adlatum, et Anonymi apud Brandisium p. 94[a], 1.

1 posterioris *F* 2 atque dialecticam *C* atque *(del.)* dialecticamque *K* 3 scripsit *T* primos *GKSm2* 4 analyticos *(uel* anali-*) codd.* 5 contingerent *T* 6 complexione figurisque] *(uel* con-*) D (*que *s. l. m2) GPRSm2 (nil nisi* contineri *m1) T* complexioneque figurisque *CF* complexioneque et figuris *K* 8 syllogissimi *CR, item 10 R, 12 CR* uero *om. FGK* suis topicis *GP* 9 ΑΠΟΔΙΞΙΝ *CDRS (add.* uero *s. l. m2)* apodixin *T* apodizin *P* apodixen *G (s. l.* xin*) FK* 12 qui de *cum signo lacunae (*uniuerso genere *uel sim. excid. uid.) Brandt* quidem *codd.* qui—syllogismi sunt *om. edd.* Resolutorii *om. R* 13 qui *G (corr. m1?) PS* de *s. l. D, om. K, er. S* dialectici sillogismi *Sp.c.* 14 contraxit *ex* traxit *G* igitur] autem igitur *D* ergo *P* 16 positionibus *DSa.c.Tm1* 17 Περὶ ἑρμηνείας] *b r m* periermenias *FGKST* perhiermenias *CDP* perhieremias *R*

itaque liber quem de decem praedicamentis scripsit, quae apud Graecos κατηγορίαι dicuntur, de primis rerum nominibus significationibusque est. uidit enim Aristoteles infinitam miscellamque esse rerum omnium uerborumque disparilitatem et, ut eorum ordinem reperiret, in decem primis sermonibus prima rerum genera significantibus omne quicquid illud uel rerum uel sermonum poterat esse, collegit. sed Aristoteles hactenus. speculatus autem Porphyrius si categoriae genera sunt rerum, rerum uero sermonumque diuersitas speciebus, differentiis propriisque insigniretur, uidens etiam quod accidentium in categoriis magna uis esset — omnes enim res Aristoteles in duas primum diuidit partes, in accidens atque substantiam, et accidens in nouem membra dispersit dicens aut substantiam esse quamcumque illam rem aut si accidens esset, quoniam aut qualitas aut quantitas aut ad aliquid aut ubi aut quando aut iacere aut habere aut facere esset aut pati —, praelibat igitur nobis Porphyrius ad horum uerissimam cognitionem hoc de generibus, speciebus, differentiis, propriis accidentibusque tractatu. sic igitur cum ante apodicticam dialecticamque rem syllogistica praelegatur, ante syllogisticam in propositionibus primus labor sit, ante propositiones in categoriis pauca desudent, ante categorias quae generibus, speciebus, differentiis, propriis accidentibusque censentur, ordo est de his ipsis rebus pauca praelibare. recte igitur et filo lineae quodam hic Porphyrii liber primus legentibus studiorum praegustator et quodammodo initiator occurrit.

1 librum *FGST* quem *om. F* 2 κατηγορίαι] *b r m* categoriae *(uel* cath- *uel* kath-*) codd.* de] qui de *F* nominibus] sermonibus *K* significantibusque *FGKT* 3 aristotelis *GP* 7 esse poterat *PR* 8 speculatur *KS m1* autem] uero *GP* 10 insignirentur *Ca.c.RS* 11 diuidit primum partes *C* primum partes diuidit *R* 13 discerpsit *Brandt, cf. Cic. Top. 5, 28* 14 si *er. ST, om. FGK* esset *er. T, om. FGK* quoniam *s. l. Sm2, add.* esset *G, s. l. Tm2* 15 ad *om. DK* 16 esset *om. CGT* nobis] *Pm2* nos *cett. et edd.* 20 praepositionibus *KRSm1, item 21 Sm1* 21 *post* categorias *add.* ysagogarum ordo praeponatur *K* ysagogas *s. l. G* 22 differentiis—accidentibusque] propriis accidentibus differentiisque *DFGPS* 23 libare *CRS* 24 lineae *om. GPT* linea *S m1, del.m2*

quodsi in hac re quod dictum est sat est, rem etiam de inscriptione confecimus. quo enim alio melius quam introductionis nomine nuncuparetur hic liber? est namque ad Categorias Aristotelis introitus et quaedam quasi ianua uenientes admittet.

6. Tunc Fabius: Perge, quaeso te, et si eius hoc proprium germanumque opus est col|lige. — Hoc, inquam, indubitatum p. 5
est, omnibus enim Porphyrii libris stilus hic conuenit. et mos hic Porphyrio est, ut in his rebus quae sunt obscurissimae, introducenda quaedam et praegustanda praecurrat, ut alio quodam libro de categoricis syllogismis fecit et de multis item aliis quae in philosophia grauia illustriaque uersantur. et hoc apud superiores indubitatum est, quibus nos nolle credere inscitia est. — Tunc Fabius: Restat, inquit, ut ad quam partem philosophiae ducatur, edisseras. — Ego dicam tibi. quoniam categoriae ad propositiones aptantur, syllogismi de propositionibus componuntur, apodictici uero uel dialectici syllogismi in logicae artis disciplina uertuntur, constat quoque categorias, quae ad propositiones syllogismosque pertinent, logicae scientiae esse conexas. quare introductio quoque in categorias ad logicam scientiam conuenienter aptabitur. Quoniam ea quae praedicuntur explicui, nunc textus ipsius ratio atque ordo uideatur. — Tunc Fabius: Priusquam explanatio sensus procedat, id scire desidero, cur cum posset dicere 'cum necessarium sit', praeposterato ordine c u m s i t n e c e s s a r i u m dixit. — Et ego: Quoniam, inquam, nullum

24 et p. 16, 12—21] Porphyrii Isagoge ed. Busse (Berol. 1887) p. 1, 3—9.

1 hoc *K* re *om. CK* scriptione *DGS* 3 nuncupetur *CDPRT* 4 Aristotelis *om. C* admittit *DFGKSp.c.T (*-it *in ras. m2) edd.* 6 inquam *om. CDRST* 8 hic] *b r m* huic *codd.* est] conuenit *R* 9 praecurrant *P* procuret *R* 12 nos *om. edd.* 13 inscientia *DPRSa.r. T* 14 philosophiae partem *C* *post* ducatur *add.* intentio *FGK, s. l. Tm2* et ego *FGK* 15 praepositiones *D* 16 apodictiones *DK* 17 dialecticus *DK* uersantur *G (in mg. corr.) K* 18 syllogismo *F* 19 pertineant *(*a *s. l. m2) K* esse *om. G* 21 sed quoniam *Brandt* praedicantur *DGT* 22 tum *K* 24 praepostero *FGSp.r.*

accidens est, quod non substantiae fundamento nitatur. porro autem quicquid ad cuiuslibet superiecti firmitatem est, id antequam ipsum esset, fuisse necesse est. ut enim in domibus, nisi prius fundamenta subicias, nulla umquam fabrica, sic, nisi prius substantiae fundamenta sint, nulla umquam accidentia superponentur. oportet enim prius esse aliquid, ut formam qualitatis arripiat, nam 'necessarium' qualitas est. non absurde igitur prius 'esse' posuit, post etiam 'necessarium', id est post substantiam qualitatis nomen aptauit.

7. Hic Fabius: Subtilissime, inquit, et lucide, sed nunc ordo ipse operis textusque uideatur.

Cum sit necessarium, Menanti, siue ad Aristotelis Categorias siue ad definitionis disciplinam, nosse quid genus sit quidue species, quid differentia, quid proprium, quid accidens, omnino enim ad ea quae sunt diuisionis uel quae probationis, quorum utilitatis est magnae cognitio, breuiter tibi explicare temptabo. quae apud antiquos quidem alte et magnifice quaestionum genera proposita sunt, ego simplici sermone cum quadam coniectura in res alias ista explicabo mediocriter.

12 ss.] cf. ad p. 15, 24.

1 est accidens *G* 4 ni *P* nulla] nulla est *FGK* 6 superponuntur *GKS (ex* -entur *m1?)* 7 accipiat *p* 10 lucide] lucide dictum est *GT* 11 *post* uideatur *haec* EXPLICIT P̄FATIO BOETII. HINC TEXTUS EIUSDĒ IN YSAGOGAS *(*ISAGOGIS *D)* PORPHIRII TEXITUR *CD;* EXPLICIT PROLOGVS *G;* EXPLIĊIT TEXT' P̄FACIO BOECII *K; subscriptio deest in FPRST, in FR spatium relictum, in S ante* Cum sit *add.* VICTORINVS *m2* 12 moenanti *ex* me- *F* 13 definitionis *ex* -nes *CDS* 14 quidue species] quid species sit *R* 15 et *(s. l.)* omnino, *del.* enim *C* enim *om. F edd.* et omnino *p b m* omninoque *r; ad* enim *pro* autem *cf. Bonnet, Lat. de Grég. de Tours p. 317 s.* 16 ad *om. GS* diuisiones *ex* -nis *D* 17 utilitas *CR, ras. ex* utilitatis *S* magnae] *r* magna *FGKPT* et magna *CDRS;* omnino—cognitio] *Porph. p. 1, 5* εἴς τε τὴν τῶν ὁρισμῶν ἀπόδοσιν καὶ ὅλως εἰς τὰ περὶ διαιρέσεως καὶ ἀποδείξεως χρησίμης οὔσης τῆς τούτων θεωρίας 20 *post* sunt *add.* relinquam *F, s. l.* scil. relinquam *S m2*

Tunc ego: Praediximus quidem pauca superius, sed uel his quaedam addere uel haec eadem rursus commemorare absurdum esse non arbitror. totus autem sensus talis est. scribens ad Menantium de utilitate libri summatim pauca praedixit, quo elucubratior animus auditoris exercitatiorque ad haec capienda perueniat. prodesse autem ad Aristotelis Categorias dicit, quod, cum omnem sermonum significantium uarietatem diuersa rerum summa diuideret et in substantiam atque accidens omnes res secaret atque dispergeret, accidens in nouem secuit partes, quod superius demonstraui, et haec genera generalissima nominauit, id est γενικώτατα, quod super ista alia genera inueniri non possint. igitur si sunt genera, sine speciebus esse non possunt. si sub his species supponuntur, differentiis non uacabunt. quodsi differentias retinent, propriis indigebunt. accidentis uero nouem praedicamenta sunt. quocirca non absurdum fuit hinc introductionem in Praedicamenta componi, ut de generibus, speciebus, differentiis propriisque tractaret, quae in ipsis Praedicamentis inseparabiliter uidentur inserta. amplius, quod Aristotelica subtilitas, priusquam ad praedicamentorum ordinem ueniretur, de aequiuocis uniuocisque tractauit, definit uero aequiuoca sic: aequiuoca sunt quorum nomen solum commune est, secundum nomen uero substantiae ratio alia, ut si qua sunt quae nomine tantum communicent, substantia uero dissimilent, uniuoca uero, quae sub eodem

21—23] Aristot. Categ. p. 1ᵃ, 1. 24 s. uniuoca—continentur] ibid. p. 1ᵃ, 6.

1 tum *F* praedixi *P* 2 haec *om. KR* 5 exercitatiorque] *FGSm2 edd.* excitatiorque *Sm1 et cett.* 7 sermonum] *F* sermonem *CDGKPR (add.* omnem*) ST*, *ante* sermonem *add.* rerum *GK*, *s. l. T*, *post s. l.* rerum s. uocum *Sm2* significantem *CR* diuersa] *KSa.c.T* diuisa *cett.* 9 dispergeret] *cf. p. 14, 13* 10 genera *om. GP* 11 id est *om. P* genikogata *(*ko *ex* ka*) C*, *cett. codd. Graece uariis cum erroribus* 12 possunt *CDFPRSm1* 13 his *s. l. Dm2* supponantur *GS* 20 definiuit *D* 23 ratio*alia *S* ratio alia est *FT (*est *s. l. m2)*, alia ratio est *GK* sint *Sm1T* nomine] suo nomine *CDR* 24 substantiam *CR* dissimulent *FG*

nomine et sub eadem substantia continentur. omne igitur p. 6 genus ad species quae sunt sub ipso po|sitae, uniuoce praedicari potest. porro autem quicquid ad quaslibet res aequiuoce praedicatur, in his sola differentia est, genus uero speciesque non conuertitur. animal enim et homo uniuocum est. animal enim animalis nomine dicitur, porro autem homini nomen etiam conuenit animalis, ut dicatur animal: uno ergo nomine animalis homo et animal appellatur. animalis uero definitio est 'substantia animata sensibilis': quam si ad hominem uertas, nihil absurdum feceris; potest enim esse homo substantia animata sensibilis, sed animal genus, homo uero species. uniuoce igitur genus et species praedicantur. aequiuoca uero quae fuerint, quoniam definitionibus differunt et eorum quorum definitiones aliae sunt, alia est etiam et substantia, quorum alia substantia est, alia sunt etiam omnino genera, in his, id est aequiuocis, constat quod neque genus neque species possit aptari. ut enim si quis hominem marmoreum et hominem uiuum hominis nomine appellet, idem nomen fecerit substantiae, differentia uero definitioneque dissimili. porro autem hominis et statuae non unum genus est, sed statuae inanimatum, hominis animatum. quare constat quoniam numquam sub eisdem generibus continentur quaecumque aequiuoce praedicantur. quam uim, nisi prius de generibus, speciebus, propriis et differentiis noti-

2 sunt *post* positae *C* subpositae *GPST* superpositae *D a.c.* 4 et species* *(q. er.) P* non *s. l. Dm2* 5 conuertuntur *C* uertitur *Sm1 Ta.c.* animali *K* enim] autem *G (in mg.* ł enim*) Sm1* uero *K* et *om. DKRST, s. l. Pm2G* enim] autem *G* 6 *ad* homini—conuenit *s. l.* ł hominis nomine etiam animal appellatur *add. Pm2* 7 uno] *b r m* aequo *(s. l.* iusto *Dm2) codd. p; cf. p. 33, 7* 9 ad *ex* de *Dm2* 10 homo *om. C* 12 genus] et genus *FK* uero *om. T, s. l. Sm2* 13 quoniam *om. FG* 14 et *om. GKPRST* quorum] et quorum *F* 15 sunt *om. KS* genere *Dm1* 16 enim *er. G;* etenim *b r m* 18 appellis *Dm1* fecerit] sit utriusque *G* diffinitioque *(ras. ex* -oneque *T) (add.* est *K)* dissimilis *FGKST* 19 unum genus non *GPS* 20 sed statuae *ex* substantiae *Dm2* sed *(om. PR)* hominis animatum *(add.* sed *PR)* statuae inanimatum *CPR* hominis animatum *om. D* 21 continetur *C a.c. S a.c.*

tiam scientiamque perceperis, nullo umquam tempore discernes. Idem Aristoteles ait quid sint primae substantiae. quid secundae. et primas substantias dicit esse indiuiduorum corporum et singulorum, ut est Cicero aut Plato aut Socrates, secundas uero substantias species appellauit, ut est homo, uel genera, in quibus ipsae species continentur, ut est animal. haec igitur nisi praelibata generis specieique cognitione sciri non possunt. idem ait substantiam ad aliam substantiam in eo quod substantia sit, nulla differentia disgregari. idem substantiae proprietates requirit, ut quasi inpresso aliquo signo, sic proprietate nota facilius quid substantia sit inuenire atque expedire possimus. atque hoc idem in accidentibus fecit. nam et quantitatis et qualitatis et ad aliquid relationis propria collegit, et idem magna apud Aristotelem cura diligentiaque conspicitur. uidesne ut sese quinque harum rerum uis in categorias interserat et praedicamentorum uirtutibus inseparabiliter colligetur? non mendax igitur Porphyrius de hac quinque harum rerum nobis in Categorias utilitate promisit.

8. Definitionis uero disciplinam superius diximus praeter genera, species, differentias et propria non posse tractari. sed quoniam sunt quaedam genera quae genus habere non possunt, ut est substantia uel alia quae Aristoteles in praedicamentis constituit, dicat quis ad haec horum cognitionem nihil omnino prodesse, quod non sit in his a genere trahenda definitio in quibus genus inueniri non possit, quod, si qua res genus non

2—12 Aristoteles] ibid. c. 5. 12 idem] c. 4. 6 ss. 19 superius] p. 11, 1; cf. p. 16, 13.

1 discernes] *KT* discernis *cett.* 3 dixit *G* 4 Socrates] tito *R* 6 est *om. RT* 7 sciri *ex* scire *FS* 8 ab alia substantia *FGKSm2 Tp.c.* 9 substantiae] primae substantiae *C* 10 inpresso] impressa esse *P* inpressae *(uel* im-*)* essent *CDR* inpresso essent *(*essent *del. m2) T* 11 propriore *P* 13 qualitatis et quantitatis *CDFK; cf. Aristot. Categ.* 1^b, *26* ἢ ποσὸν ἢ ποιὸν ἢ πρός τι *et cap. 6—8* relationis *om. GT (sed 6—8 litt. er.), del. Sm2* proprie *DSm1* proprietates *T* 14 id *P* 18 nobis *om. F* 22 uel] et *R* 23 ad hoc *K* ad *** *S* haec ad *F* 25 posset *ex* -it *C*

haberet, species non esset; hoc ita posito ad generalissimorum generum definitionem nihil genera et species utilitatis habere. ridicula mehercule atque absurda propositio! praeter scientiam enim generum specierumque magis genera illa generalissima cognoscere qui potis est, cum, haec sola generum specierumque cognitio si amissa sit, nihil de generibus speciebusque noscatur? in illis igitur in quibus genus aliud superius inueniri non potest, nullus umquam terminus definitionis aptabitur et in ipsius definitione genera speciesque cessabunt et solae differentiae propriaque illius terminum definitionis informant. cum enim id quod dicis, ab aliis rebus omnibus adiunctis differentiis segregaueris et propriis inpressis formam eius figuramque monstraueris, genus quod inuenire non poteris. perquirere non labores. sed in his species et genera non requiruntur in quibus, quod ipsa generalissima sint genera, genus inueniri non queat. porro autem in his quorum genus est aliquid, nisi a genere definitio ducatur, finis eius definitionis uitiosa conclusione colligitur. Accidens uero ad definitiones nihil prodesse non dubium est. definitio enim substantiam informare desiderat, accidens uero substantiam non designat. accidens igitur in definitione nihil prodest. est itaque necessaria generis specieique cognitio, ut si generalissima non
p. 7 sint quae quisque definiturus est, a ge|nere definitionem trahat, si uero generalissima sint, ut genus quaerere, quod inueniri non potest, non laboret. aeque enim uitiosum est uel in generalissimis genera quaerere uel subalternis generibus a

3 mehercule] *DTm2* mihercule *CPRSTm1* mehercle *G* mihercle *F* hercle *K* 5 es *Engelbrecht* 7 cognoscatur *GSm2* 8 nullius *FGS* 9 in *om. KR, s. l. Sm2T* ipsorum *F* ipsa *p* 10 illorum *F* 11 ab *s. l. Dm2* 12 segregaris *CDm1Sm1* 15 queruntur *G* ipsa *om. G, del. Sm2* 16 queant *G* querat *K* possit *T* 17 definitio *om. R* definitionis *om. P* 18 colligatur *G* 21 accidens—prodest] accidens—non dubium est *C ex 18* difiniciones *K* 23 sunt *G* quae—sint *in mg. Dm2* 24 ut *om. FK* illud *G, ad* ut *s. l.* eius *C* inuenire *Dm1* 25 *post.* non *s. l. Sm2T* uitiosus *F* in *om. C* 26 *ante* subalternis *add.* in *K edd., s. l. Tm2* a generibus *in mg. Dm2*

generibus definitionem ducere supersedere. Differentiae uero et propria, uel si magis genera sunt uel si subalterna, maximam retinent utilitatem. et quoniam ad definitiones quae pertinent quaedam dicta sunt, pauca etiam de his ipsis rationabilius subtiliusque colligemus. sit genus animal, sit species homo, sit differentia rationale uel mortale, sit proprium risibile; accidens uero quoniam ad definitiones incommodum est, praetermittamus. quisquis ergo speciem definit, ita genere ab aliis eam generibus separat, ut si quis dicat 'quid est homo?' 'animal' dicat. dicens enim animal separauit hominem ab omnibus generibus quaecumque animalia non sunt. si quis uero differentiam dicat et eam ad speciem accommodet, res sub eisdem generibus per differentias disgregauit. nam cum dicis hominem esse animal rationale, cum etiam et bos et equus species animalis sint, additum tamen rationale homini ab aliis sub eodem genere speciebus hominis speciem segregauit atque distinxit. propria uero cum dederis, res quae sunt sub eisdem differentiis segregabis. nam cum dixeris hinnibile uel risibile, illud est equi proprium, illud hominis. et cum equus cum boue atque cane sub eadem differentia sit, quod inrationabilia sunt omnia, adiectum hinnibile a ceteris equum sub eadem differentia speciebus diuidit. homo uero et deus sub eadem differentia, id est rationali, quod utrique rationales sunt, quamuis homo et deus adiuncta mortali differentia separentur, proprio tamen, id est risibili, quod solus habet homo, naturalius

1 dicere *Dm1* subperdere *Dm1* 2 et *om. P, s. l. Tm2* proprii *CR* *pr.* si] et si *CPR* 3 retinetur *D* de diffinitione *G (in mg. corr.) S* 5 colligentur (nt *in ras. m2) T* 6 differentia *post* mortale *F* 7 uero *om. C* 8 *ante* genere *add.* de *DT (er.)* 9 separet *P* animal—enim animal] *P*, *post* dicat *add.* eum *FG* (dicat eum animal *pos) KT* (dicat eum *s. l. et* dicens enim *in ras. m2)*, animal dicat eum. animal *CDRSm1*, *pr.* animal *del. et post alt.* animal *s. l.* dicens enim animal *add. Sm2* 10 sperauit *D* separat *R* 13 segregauit *K* 15 sint animalis *CR* animalis sunt *S* 18 hinnibilem uel risibilem *CDFGKPS* 19 *post.* illud] illud est *D* 23 *post* differentia *add.* sunt *b r m* 24 adiecta *P* 25 homo habet *F*

substantialiusque disiungitur. quod in aliis rebus in quibus nullas species talis differentia separat, melius cognosci potest. nam cum sub eadem differentia sint inrationabilia, equus, bos, canis, nec sit ulla alia quae eos separet differentia substantialis — possunt enim accidentis differentiae esse quae eos separent, quales sunt formarum —, additum proprium hinnibile equum ab aliis sub eadem differentia speciebus proprietatis ipsius separatione disiunxit. Repetendum est igitur a primordio quod genera in definitionibus ab aliis generibus separant, differentiae ab ipsis speciebus quae sub eisdem generibus positae sunt, propria ab speciebus quae sub eisdem differentiis supponuntur.

9. Sed quoniam plene de definitione tractatum est, probationis uel diuisionis uim subtilitatemque tractemus. sed omnis diuisio duplex est, aut cum totum corpus in diuersa disiungis aut cum genera per species distribuis. si quis igitur harum quinque rerum minus sollers diuisiones rerum facere uoluerit, non est dubium quin eas per inscientiam saepe ab speciebus in genera soluat, quod est factu foedissimum. quod Hermagorae in prima Rhetoricorum disputatione usu uenit. in tales enim erroris nebulas incidit, ut duo genera sub aequalis generis parte supponeret. quodsi diuisionum uim ueritatemque uidisset et disciplinam generum, specierum, propriorum et

13 s. probationis uel diuisionis] cf. p. 16, 16. 20 (Hermagorae) et p. 23, 2] Cic. de inuent. I 9, 12.

2 nulla *KSm1Tm1* 4 sit] *GS (in ras.)* est *cett.* 5 esse accidentis differentiae *C* esse *om. D* 7 *ante* equum *add.* et *D, ras. in S* 8 illius *P* disiunxit] *CDKRSm1T (*xit *in ras. m2)* disiungit *cett.; cf. p. 21, 16 s.* a *om. CDR, s. l. Tm2* 9 separent *RT* separent aliquid *F* aliquid separant *K* species separant *C* 11 sint *G* a *CDFS* 16 per] in *G* 17 *post.* rerum *om. C* 18 inscitiam *CFGS (ras. ex* inscient-*)* a *CFK* 19 soluas *P* est *post* foedissimum *FGK (etiam ante* factu*) S (add. m2)* 20 in prima Rhetoricorum] *(uel* reth-) *C (*a *ex* o *? et 2 litt. er.) FGKSm2* (in prima in rhetoricū *m1) T (*prima *s. l. m2),* in primo *(iterum* in *R)* rhetoricorum *DPR* euenit *C* 22 supponere *F* poneret *S* 23 specierumque *(*que *s. l. m2) T*

differentiarum suscepisset, numquam tam insulsae diuisionis errore tam uiuacissime a Marco Tullio culparetur. in probationibus uero tantus est huius operis fructus, ut praeter hoc nullius umquam rei possit prouenire probatio. quid enim digne monstrare queas, cuius si differentias nescias, id ipsum quale sit scire non possis? quid autem digne exequeris, cuius si genus nescias, ex quo id ipsum fonte manet ignores? uel quid in probationibus ratione possis ostendere, cuius si speciem nescias, id ipsum de quo aliquid probare uis, quid sit non possis agnoscere? quodsi propria praetermittas, nullas umquam res ualebis propriae termino probationis includere. at uero si non uim accidentium naturamque perspicias, cum de cuiusque substantia tractes, inane accidentis nomen aeque in definitionibus probationibusque miscebis. ita his rebus cognitis integra stabilisque diuisio et definitio permanebit, incognitis debilis lababit et trunca probatio.

10. Haec se igitur Porphyrius, non enim Victorinus, breuiter mediocriterque promittit exponere. nec enim introductionis uice fungeretur, si ea nobis a | primordio fundaret ad quae nobis p. 8
haec tam clara introductio praeparatur. seruat igitur introductionis modum doctissima parcitas disputandi, ut ingredientium uiam ad obscurissimas rerum caligines aliquo quasi doctrinae lumine temperaret. dicit enim apud antiquos alta et magnifica quaestione disserta quae ipse nunc parce breuiterque

23 (dicit)—p. 24, 1] p. 16, 18.

1 recepisset *T* 2 culparentur *G (*n *er.) K (*n *del.)* 4 haec *D* rei *umquam *(*n *er.) CF* 5 digne *om. P, post* monstrare *T* 6 quod *KSm2* autem] enim *R* 7 id *om. G* manat *GK* manet *(*e *ex* a *m2) s. l. Sm1* 8 cuius] cum *F (in mg.* al cuius*) GK, ex* cuius *Sm2* species *P* 10 pretermittes *P* numquam illas *G* numquam ullas *S* 11 proprio *GS (*-o *in ras. 2 uel 3 litt. m2)* 12 perspexeris *F* cuiuscumque *D* unius cuiusque *F* 13 substantie *F* pertractes *G* 17 enim] autem *GSm2 (in ras.)* 18 mediocriterque] *b r m* molliterque *codd. p; cf. p. 16, 21. 31, 1* neque *G* 19 ad quae] atque *GRTm1* 20 *ante* introductionis *add.* modo *GP, ante* modum *CDR* 23 doctrinae] doctrinae suae *FGKPST* pertemperaret *R* *ante* alta *add.* et *FGK* 24 diserta *CGP (*dis- *etiam p. 24, 2 CFP)* deserta *FT*

composuit. quid autem de his a priscis philosophiae tractatoribus dissertum sit, breuiter ipse tangit et praeterit. — Tunc Fabius: Quid illud, inquit, est? — Et ego: Hoc, inquam, quod ait se omnino praetermittere genera ipsa et species, utrum uere subsistant an intellectu solo et mente teneantur, an corporalia ista sint an incorporalia, et utrum separata an ipsis sensibilibus iuncta. de his sese, quoniam altior esset disputatio, tacere promisit, nos autem adhibito moderationis freno mediocriter unum quodque tangamus. eorum ergo quae se transire et praetermittere pollicetur, prima est quaestio, utrum genera ipsa et species uere sint an in solis intellectibus nuda inaniaque fingantur. quae quaestio huiusmodi est. quoniam hominum multiformis est animus, per sensuum qualitatem res sensibus subiectas intellegit et ex his quadam speculatione concepta uiam sibi ad incorporalia intellegenda praemunit, ut cum singulos homines uideam, eos quoque me uidisse cognoscam et quia homines sint, me intellexisse profitear. hinc igitur ducta intellegentia uelut iam sensibilium cognitione roborata sublimiori sese intellectu considerationis extollit et iam speciem ipsam hominis, quae sub animali est posita, et singulos homines continere suspicatur et illud incorporeum intellegit cuius ante particulas corporales in singulis hominibus sentiendis et intellegendis assumpserat. nam hominem quidem illum specialem, qui nos

4—7] Porph. p. 1, 9—13.

1 quod *F* 3 illud est inquit *G* inquit illud est *K* 4 genera] haec genera *F* et species] speciesque *C* 5 subsint *D* subsit *Tm1* 6 ipsa *FGSTm2* an] aut *F* 7 *ante* ipsis *add.* in *CDFKRST (er.); cf. p. 29, 18. 30, 14. 15. 18; Porph. p. 1, 12* ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς . . . ὑφεστῶτα sensibus *CD* coniuncta *C* 9 autem *om. GS* 12 uerae *DGT* 14 pro sensuum qualitate *R* subiectas sensibus *G* 16 premunt *F* singulorum *D* 18 sunt *DFG* hic *Dm1* hunc *K* 19 ueluti *C* etiam *FK* cognitio *Dm1* subtiliori *FGKSm2Tm2* 20 ipsam *ante* speciem *P*, *post* hominis *CR* 21 animalis *C (*s *er.) K (*s *del.)* continet *FGKPS*, *ad* continere *s. l.* ł continet *C* 22 corporeum *Ca.c.* 23 sentiendis] sciendis *FKTm1* 24 illum *s. l. C*, *om. R*

omnes intra sui nominis ambitum cohercet, non est dicere corporalem, quippe quem sola mente intellegentiaque concipimus. sic igitur mens rerum nixa primordiis altiori atque incomparabili intellegentia sublimatur. hinc ergo animus non solum per sensibilia res incorporales intellegendi est artifex, sed etiam fingendi sibi atque etiam mentiendi. inde enim ex forma equi uel hominis falsam Centaurorum speciem sibi ipsa intellegentia comparauit. has igitur mentis considerationes, quae a rerum sensu ad intellegentiam profectae uel intelleguntur uel certe finguntur, φαντασίας Graeci dicunt, a nobis uisa poterunt nominari. ita ergo nunc de generibus, speciebus et ceteris quaerunt, utrum haec uere subsistentia et quodammodo essentia constantiaque intellegantur, ut a corporalibus singulis uere atque integre ductam hominis speciem intellegamus, an certe quadam animi imaginatione fingantur, ut ille Horatii uersus est:

> humano capiti ceruicem pictor equinam
> iungere si uelit.

quod neque est neque esse poterit, sed sola falsa mentis consideratione pingitur. nimis acute subtilis inquisitio atque ad rem maxime profutura! scienda enim sunt utrum uere sint, nec esse de his disputationem considerationemque, si non sint. sed si rerum ueritatem atque integritatem perpendas, non est

16 Horatii] Ars poet. 1 s.

1 omnes *ex* homines *Dm2* 4 incomparabili] *(uel* incõp-*) CDm2F (in mg.) RTm1* incorporabili *Dm1PS a.r. Tm2* incorporali *F (in contextu) GKSp.r.* hic *CDFPRSTm2 (ex* hoc*)* 5 insensibilia *FP (*in *er.)* incõparabiles *Tm1* 6 sibi *om. C, post* atque *F* etiam *om. R* 8 considerationis *Dm1 Ga.c. Ka.c. R* 10 φαντασίας] *b r m* fantasias *codd. (*fansias *F* phantasias *ex* pant- *T m2)* 11 nominari] interpretari *C* de *s. l. Dm2* 12 substantia *DF* 13 *ad* ut *s. l.* an *Sm2,* an *ex* aut *Tm2* corporibus *edd.* 14 intellegimus *P a.c. Sm1* 16 oratii *CDFS* 18 *post* uelit *add.* et uarias *(ex Horatio) C* 19 falsa *om. C* 20 fingitur *K b r m* acuta *C* subtilisque *C* ad *s. l. Dm2S* 22 nec esset *CDm2 in mg. (*necesse est *m1) RT* nec est *P* disputatio *CDPRSm1* consideratioque *CDPR*

dubium quin uere sint. nam cum res omnes quae uere sunt, sine his quinque esse non possint, has ipsas quinque res uere intellectas esse non dubites. sunt autem in rebus omnibus conglutinatae et quodammodo coniunctae atque compactae. cur enim Aristoteles de primis decem sermonibus genera rerum significantibus disputaret uel eorum differentias propriaque colligeret et principaliter de accidentibus dissereret, nisi haec in rebus intimata et quodammodo adunata uidisset? quod si ita est, non est dubium quin uere sint et certa animi consideratione teneantur. quod ipsius quoque Porphyrii probatur assensu. nam quasi iam probato et scito quod ista uere subsistant, aliam quaestionem inferre non dubitat, cum dicit: an corporalia ista sint an incorporalia. quae nimis esset friuola atque absurda quaestio, utrum essent corporalia, nisi prius esse constaret. haec quoque non mediocriter utilis inquisitio ita resoluitur: incorporalia esse quae ipsa quidem nullis sensibus capiantur, animi tamen qualia sint consideratione
p. 9 clarescunt. nam quia incorporeorum | prima natura est, potest res incorporea parens esse quodammodo corporeae. corporea uero incorporeis praeesse non poterunt, quod, quoniam substantia genus est, corporale uero et incorporale species substantiae, corporale non esse genus haec res declarat, quod substantiae, id est generi, incorporale supponitur. quodsi corporale esset genus, numquam sub eo species incorporea poneretur. animaduerte igitur uehementissime, quam numquam

1 uerae *DGT* nam—sine his] nam, *s. l.* sunt *m1,* quae uere cum res omnes sine his *R* uerae *DFGKSTm2* sint *Ga.c. T* 2 possunt *Ca.r.Da.r.GKRa.c.Sm1T* quinque ipsas *G* *post* uere *add.* et non false sicut centaurus *F* 3 autem *om. C* 4 iuncte *C* constricte *R* 5 enim] autem *C* de] in *R* 7 de accidentibus *s. l. Sm2, post* dissereret *G* 9 non dubium est *R* 10 *post* ipsius *add.* uero *F*, *ras. in S* probabitur *Sm2* 11 ista] *T* ita *cett.* subsint *DSm1Tm1* 14 *post* corporalia *add.* an incorporalia *F* 16 nullis quidem *PST* 18 incorporeum *D* 20 quod] ut *F* substantiae *R* 21 *post* species *add.* sunt *T, post* substantiae *Sm2* 24 corporale] incorporale *D* 25 animaduerte** *(re er.) C*

quicquam a te animaduersum fuit. genus ipsum quoniam species habet, species uero differentiis disiunguntur et proprietatibus informantur, quoniam quaedam species reperiuntur quae in contraria sub genere diuisione contrarias obtineant uices, ut sub animali rationale atque inrationale contraria sunt et sub rationali mortale atque inmortale et haec quoque contraria, quaeritur, si animal solitario intellectu neque rationale neque inrationale sit, unde hae differentiae in speciebus natae sint, quae in genere ante non fuerant. quodsi genus, id est animal, utrasque res in se habet, ut et rationale et inrationale sit, in uno eodemque duo contraria eueniunt, quod est inpossibile. accingam igitur breuiter quaestionem et dicam quod non genus utrumque sit, id est rationale uel inrationale, uel quicquid aliud inter se species per contrarietates diuidunt, sed ui sua et potestate genus hoc continet, ipsum uero nihil horum est. ita ergo genus tale est, ut ipsum neque corporale neque incorporale sit, utrumque tamen ex se possit efficere, quod secundo libro melius liquebit. Species alias corporalis, alias incorporalis est. nam si hominem sub substantia ponas, corporalem speciem posuisti, sin deum, incorporalem. eodem modo etiam differentiae. nam si corporales uel incor-

18 secundo libro] c. 4.

4 generis *GKS* *post* contrarias *add.* quippe *DRT, ras. in S* obtinent *G* 5 irrationabile *Ca.c.* 6 *pr.* et] ut *GST* rationabile *S* contraria] contraria sunt *C* 7 neque rationale *om. R, s. l. Sm2* 8 neque] uel *C* 9 sunt *CDFGPRT, fort. recte* 10 *pr.* et *om. C* irrationale et rationale *G* 11 contrarie (e *ras. ex* ę) *P* ueniunt *P* euenient *T* 12 attingam *edd.* quod *om. DP, s. l. Sm2Tm2* 13 non—sit] genus utrumque non esse *P* *pr.* uel] et *G* 15 ui] in *G* sua ui *C* sua—ipsum neque *om. F* et *om. C, er. G, s. l. Tm2* potestateque *C* haec *Hilgard* 16 corporale neque incorporale sit] *GPS* (corporale neque *s. l. m2*) *T* corporale sit nec incorporale *R* incorporale (in *s. l. D*) neque corporale sit *CDFK* 18 *post* Species *add.* uero *GKP, er. S* aliis *Pm2 utroque loco* alia *R* 19 alias] alia *s. l. D* alio tempore *K* alias (-is *s. l. m2*) incorporalis est *in inf. mg. P* est *post* corporalis *G* sub *s. l. C, om. FRST* substantiam *FGPST*

porales species diuidunt, erunt alias incorporales, alio tempore corporales, ut si dicas ‘quadrupes’ ad bipedem, corporalis differentia est, sed ‘rationalis’ ad inrationalem, incorporalis differentia est. et propria nihilo minus eodem modo. nam aequale speciei proprium fuerit: si corporalis, corporale erit proprium, si incorporalis, incorporale uindicabitur. et accidens eodem modo. nam si incorporalibus quid accidit, incorporale esse manifestum est, ut in animo accidens est scientia, incorporalis scilicet, corporalibus uero quae accidunt, corporalia esse manifestum est, ut si quis dicat accidens me habere capillum crispum. si igitur genus neutrum per se ipsum est, sed utrasque res ex se ipso efficere potest, species, differentia, propria et accidentia ut accepta in contrarias species fuerint, proinde uel corporalia uel incorporalia uocabuntur. Sed sunt quibus hoc ipsum integrum uideri possit, et haec solum incorporalia esse definiunt. qui sic dicunt, non considerari genus in eo quod quaeque res suapte natura constat, sed in

1 species *s. l. Dm2* aliis *Pm2* 2 si *om. C* 3 sed] et *GSm2* rationale *C* inrationale *(uel* irr-*) CDR* rationalem *F* 4 est differentia *CF* est differentiae *D* differentiae est *K* est *om. P* 5 aequale] *b r m* quale *DFGKP (ras. ex* quales*) ST* qualis, *add.* species erit tale et *CR post* fuerit *s. l.* scil. talis erit species *Sm2* si incorporalis incorporale erit *T* 6 si incorporalis] sin (si* *T) corporalis DT* si corporalis *Sm1* incorporale] corporali *Pm1* corpore *CDRSm1Tm1* corporale *m2 ante* uindicabitur *add.* non *CR* 7 quod *ex* quid *P* accedit *Dm1* acciderit *K* 8 est accidens *C* incorporale *G* 9 corporalibus] in corporalibus *D* in corporibus *CTm1* corporibus *R* 11 si] *S* sic *cett.* per se neutrum ipsum *F* per se ipsum neutrum *G* 12 perficere *R* species *om. F* differentiae *r, fort. recte* propria differentia *G* 13 in contrarias *del. Sm2, post* species *add.* corporali *(s. l.* uel *m2)* incorporali *(s. l.* scil. re *m2)* contrariae species] partes *P* fuerint *ras. ex* -runt *DF* 14 perinde *G pr.* uel *om. G, s. l. Sm2* uel corporalia *om. Dm1, in mg.* id est corporalia *m2* uocabuntur] propria uocantur *R* 15 hoc *om. T* ipsum *om. PST* possit] non possit *C* 16 corporalia *DK (ex* incorp-*) S* dicant *PSm2T* 17 quod *s. l. Tm2* quaeque] *C (in mg., in contextu ras.) G (*que *s. l.) T* quae *DFR* que *KPS* constet *R*

eo quod genus sit. itaque si substantia genus est, non consideratur in eo quod substantia est, sed in eo quod sub se species habet. item si species corporeum et incorporeum est, non in eo quod deus uel homo dicitur, consideratur, sed in eo quod est sub genere. eodem modo etiam differentiae non considerantur in eo quod bipes uel quadrupes sit, sed in eo quod est differentia. nam quadrupes hoc ipsum nulla differentia est, nisi sit bipes a quo differat. itaque non quadrupes uel bipes respicitur, sed id quod medium est in bipede et quadrupede, id est differentia. et de proprio idem. nam quod cuiusque est proprium, in eo proprium consideratur quod eius cuius dicitur esse proprium speciei solius est. nam 'risibilis' non in eo proprium hominis quod risus est, sed in eo quod solus homo potest ridere. quae manifeste incorporalia esse indubitatum est. deinde accidentia proinde sunt, qualia fuerint ea quibus accidunt, ut superius dictum est. sed hi probare uidentur hoc ipsius Porphyrii sententia, qui, ueluti iam probato quod incorporea sint, ita ait: et utrum separata an ipsis sensibilibus iuncta, quod, si esse haec aliquando corporalia extitisset, absurdum esset quaerere utrum incorporalia seiuncta essent a sensibilibus an iuncta, cum sensibilia ipsa sint corpora. talis autem est quaestio, ut quoniam quaedam incorporales sunt res, quae omnino corpora | non patiuntur, ut p. 10

4 homo uel deus *GPS (*homo *s. l. m2)* uel] et *R* considerantur *Ca.c.DPRSa.r.T* 5 est] sunt *P* non *s. l. DSm2* 8 nisi] si non *F* differat *ex* desiderat *Dm2* 9 id *om. CR* et] uel *R* 10 idem] idem est *FGKS* 12 risibile *b r m* 13 *post* proprium *s. l.* est *Sm2Tm2* *post* est *add.* dicitur *C* 14 possit *GPST* ridere potest *CR* 15 indubium *Dm1* deinde accidentia] de accidentibus *(ex* accentibus *Dm2)* uero *CDPRT* proinde] talia *K, ad* proinde *s. l.* i. talia *DG* fuerunt *F* sunt *T* 16 supra *R* 17 hoc] hoc etiam *FGS (*etiam *s. l. m2)* scientia *GS* 18 quod *s. l. Sm2Tm2* incorporalia *GKR (s. l.* uel incorporea*)* 19 sensibus *C* esse *in ras. D, om. CR,* esset *KT* esse* *(*t *er.) S* 20 extitissent *CR* extitisse *KT* corporalia *PT, C et Sp.r. (*in *er.), Kp.c. (*in *del.)* 21 iuncta] iniuncta *K* 22 corpora] corporea uel corpora *K* corporea *edd.*

animus uel deus, quaedam uero quae sine corporibus esse non possunt, ut prima post terminos incorporalitas, quaedam autem quae in corporibus sunt et praeter corpora sese esse patiuntur, ut anima — quaeritur ergo hae quinque res ex quo incorporalitatis sint genere, utrum eorum quae omnino separantur a corpore an quae a corporibus separari non possunt an quae iungantur aliquotiens, aliquotiens segregentur. uidetur autem quod et segregari et iungi possint. nam quando corporalium diuisio per genera in species fit et eorum propria et differentiae nominantur, haec circa sensibilia, id est corporalia esse non dubium est, cum uero de incorporalibus rebus tractatus habetur et per ea ipsa diuiduntur quae corpore carent, circa incorporalia uersantur. quodsi hoc est, non est dubium quod quinque haec ex eodem sunt genere, quod et praeter corpora separata esse possint et corporibus iungi patiantur, sed ita, ut si corporibus iuncta fuerint, inseparabilia a corporibus sint, si uero incorporalibus, numquam ab incorporalibus separentur et utrasque in se contineant potestates. nam si corporalibus iunguntur, talia sunt, qualis illa prima post terminos incorporalitas, quae numquam discedit a corpore, si uero incorporalibus, talia sunt, qualis est animus, qui numquam corpori copulatur.

11. Haec sese igitur Porphyrius tacere pollicitus breuiter

1 anima *G* 3 corporalibus *C (*al *del.) FG* se *GP* esse *om. T, s. l. Cm2, post* patiuntur *S* 4 genere incorporalitatis sint *C* incorporalitatis genere sint *K* 5 separentur *GPST* 6 *pr.* quae] eorum quae *brm* possint *PT* 7 aliquotiens, aliquotiens] *DF* aliquotiens et aliquotiens *(uel -ciens) Cp.c. (in mg. corr.) GPT* aliquotiens *Ca.c. K* et *(s. l.)* aliquotiens *S;* aliquociens iungantur aliquociens *R* segregetur *Dm1* segregemur *G* separentur *T* 8 possunt *C (ras. corr.) K* 9 in] an *Pm1* uel *CR* 10 circa] *Brandt* scire *CDFGKRST (in ras. m2) p, om. P,* scilicet *brm* 11 rebus *om. R* 12 *ante* circa *add.* et *DGKPST* 13 quod *om. FGK* sint *P, s. l. add. S,* esse *FGK;* genere sunt *R* 14 separatum *FGKST* separatim *P* possit *FGKPSm1T* 14—16 *ter* corporibus *ex* corporalibus *Dm2* 15 patiatur *FGKPSm1T* 16 incorporalibus] in corporibus *ST* 17 utriusque *CR* utrisque *D* 18 corporales *Dm1* tales sunt quales *R* 20 *post* animus *add.* uel angelus *G* 22 se *GS* sese *post* igitur *K, post* Porphyrius *R* pollicetur *CRSa.c.* repollicitus *K*

mediocriterque super his rebus tractare promittit habita in res alias consideratione aut coniectura, quod simile est ac si diceret: quoniam haec ad praedicamenta et ad definitiones et ad diuisiones et ad probationes pertinent, ideo haec tractaturus assumo et eatenus de his disseram, quatenus in supra dictis rebus proficiunt, non quatenus de his ipsis generibus speciebusque et ceteris tractari possit. s u n t e n i m i l l a, ut ipse ait, g r a u i o r i s t r a c t a t u s; q u a m d o c t r i n a m a P e r i p a t e t i c i s a c c e p t a m, id est ab Aristotelicis, s e s e q u i confessus est. nam Stoici, qui de his quoque rebus tractare uoluerunt, non omnino a Porphyrio suscipiuntur, atque ideo ait se a Peripateticis rationem disputationis accipere. — Tunc me Fabius ita percunctatus: Quid est, inquit, quod dudum dixeras, cum a te de incorporalibus tractaretur, esse quasdam incorporalitates quae circa corpus semper consisterent, ut sunt primae incorporalitates post terminos? quae est haec incorporalitas aut quos terminos dicis? non enim intellego. — Et ego: Longus, inquam, tractatus est et nihil nobis ad hanc rem quam quaerimus profuturus. sed dicam breuiter terminos me dixisse extremitates earum quae in geometria sunt figurarum, de incorporalitate uero quae circa terminos constat, si Macrobii Theodosii doctissimi uiri primum librum quem de

7—9] Porph. p. 1, 13—16. 22] Macrob. comment. in Somn. Scip. I, V 5 s. 13.

2 aut *in ras.* *G* atque *C* ait *Sa.c.* *Tm1* 3 haec *om.* *R* *tert.* ad] *PT*, *om. cett.* 4 ad probationes] approbationes *C* adprobationis *R* tractaturus *om.* *R* tracturus *Cm1* 5 eotenus *K* quatinus *Dm1FGS* quotenus *R; item FGS et R 6* 6 proficiant *FGPSm2* proficient *Dm2* his *om.* *GPST*, *post* ipsis *R* 7 et ceteris *om.* *C*, *post add.* quaeuis *GK* quis *P* possint *GK* ut ipse ait *post* tractatus *C* 8 tractus *K* tractamus *R* doctrina *R* 9 confusus *Dm1* 10 quinque *Dm2* 11 suspiciuntur *Sm1* recipiuntur *m2* 12 fabius me *FR* 13 ita *om.* *K, s. l.* *Sm2*. percontatus *P (*n *ex* r *m2)* *R* percunctatus est *DGS* dudum quod *C* dixeris *Da.c.F* 14 cum—esse *om.* *C* incorporalitatibus *PSm2T* 18 inquam longus *C* nihil nobis] nihilominus *F* 20 eorum *Dm1F* geometrica *T* 21 *post* constat *add.* quomodo terminus constet *G* 22 libellum *R*

Somnio Scipionis composuit in manibus sumpseris, plenius uberiusque cognosces. sed nunc ad sequentia transeamus.

12. Tunc Fabius: Ut placet, inquit, simulque sic incipit:

DE GENERE.

Videtur enim neque genus neque species simpliciter appellari, id est uno modo. genus namque dicitur quorundam ad aliquid quodammodo habentium collectio, per quam Dardanidum dicitur genus. dicitur rursus genus unius cuiusque natiuitatis principium aut a generante aut ab eo in quo quis genitus est.

Cetera, inquit, fere nota sunt. — Tunc ego: Si uim prius aequiuocationis aspicias, diuisionem generis diligenter agnosces. placet enim per generis nomen cum sibi subiectis aequiuoca nominare. aequiuoca uero sunt quae, cum nomine una sint, longe diuersa substantiae ratione et definitione discreta sunt, ut si quis hanc uerbi gratia statuam Veneris ⟨Venerem⟩ appellet. congruunt igitur Venus ipsa et statua Veneris unius nuncupatione uocabuli, quod utrisque Veneris nomen est. si quis uero quid sit
p. 11 utrumque definiat, longe aliam | Veneris, aliam lapidis rationem definitionemque constituet. speciebus igitur illa esse aequiuoca quae uno uocabulo appellentur, definitionibus uero diuersis

4—11] Porph. p. 1, 17—20. 23—p. 2, 1.

1 somno *Fa.c. RS* 4 INCIPIT DE GENERE *G, inscript. om. FRT, recte?* 5 similiter *P* 7 habentium *om. R* se *(s. l. Sm2)* habentium *GKS* 8 dardanium *CDPRT; Porph. p. 1, 20* τὸ Ἡρακλειδῶν γένος; *cf. infra p. 37, 9* 9 rursum *KR* 10 eo] eo loco *KR b r m; Porph. p. 2, 1* ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ τις γέγονεν; *cf. infra p. 36, 1—5* quis* *(*q, *er.) C* 13 agnosces] *FSm2Tm2* agnoscis *CDGPRSm1Tm1* agnosce *K* 14 per *er. C* equiuocis *PS* 15 uero *om. CGKS* 16 definitionis *C* diffinitiones *R* 17 hoc *G ad* hanc *s. l.* ł hoc *K* Venerem *add. Engelbrecht et Hilgard* 19 utriusque *FKRS* utrique *b r m* 21 speciebus *om. F, ex* species *Sm2* dicuntur *(om.* speciebus*) G* 22 uno] de uno *R* appellantur *CFKR* uero *om. GP*

constituantur, clarescet, ut opinor, participatione generis quam Porphyrius fecit, non Victorinus, uisa. omne enim quicquid a genere in species ducitur, uniuocum, non aequiuocum est. uniuocum est quod et eodem nomine uocari et eadem definitione constitui potest, ut est animal genus, homo uero species, sed idem homo animal est. genus igitur et species, id est animal atque homo, possunt unius animalis nomine nuncupari, ut utrumque animal uocetur, sed eadem definitionibus non discrepent. nam si definitionem reddas animalis, dicas id esse animal quod est substantia animata sensibilis; quam si definitionem ad hominem uertas, non erit absurdum dicere hominem substantiam esse animatam atque sensibilem sicut animal, sicut iam superius dictum est. si enim uniuoca sunt quae uno nomine atque eadem definitione constituuntur, aequiuoca uero quae uno nomine sunt et non sunt una definitione substantiae, quicquid uniuocum est, in his genera speciesque uersantur, quicquid aequiuocum est, non est in eis talis participatio, ut speciebus et generibus censeantur. quae enim erit in his generis specieique cognitio, in quibus substantiae definitio atque integerrima ratio disgregatur? ita ergo Porphyrius nomen gene-

13 superius] p. 18, 5 ss.

1 participationem *Pa.c.* partici****one *G* partitione *F, ad* participatione *s. l.* ł partione *C* 2 non Victorinus, uisa] *Brandt* non uictorinus *C* non uisa *DG (in mg.* nouissima*) KRST* non uisam *F* una non uisa *P* praeuisa *edd.; cf. p. 23, 17 et 33, 20 ss. 34, 12—35, 6* 3 a *om. GPT, s. l. Sm2* deducitur *K* 7 uno *GSm2* 9 discrepant *brm* 10 si *s. l. Dm2, post* definitionem *K, s. l. Sm2* 11 absurdum] incongruum *T* 12 esse *ante* substantiam *K, post* sensibilem *R* sicut iam superius] *Cm1Dm1R* sed hoc *(*hoc *om. Cm2)* iam superius *Cm2Dm2PT* sicut superius iam *FK* sed hoc superius, *in mg.* ł sicut iam *G* sed hoc **iam *(*et *? er.) S* 13 est *om. CP, s. l. Dm2* 16 uniuocum *ex* equiuocum *C, post add.* ut animal genus ad suas species est *K edd.* uertuntur *C* 17 *post* aequiuocum *add.* ut *(om. K)* aries, namque plura significans aequiuocum est, sed non censetur participatione generis et speciei *K edd.* talis in eis *R* partitio *R, s. l. ad* participatio *C* 18 et generibus] generibusque *P* censeantur *ex* constituantur *Dm2* 19 specieque *RSm1*

ris in tres diuidit formas, sed ut aequiuoca, non ut uniuoca. id est ut hae formae uno quidem generis nomine contineantur, sui autem proprietate disgregata dissentiant. sed Porphyrius nomen generis hoc modo in tres diuidit partes, ut dicat uocari semel genus de eorum inter se plurimorumque collectione qui ab uno quocumque nomen generis trahunt, ut Romani a Romulo trahentes genus ex eodem genere esse dicuntur. secundo uero loco dici genus affirmat, ut cuiuscumque est nationis principium aut a generante aut a loco in quo quis natus est, ut Aeneam ab Anchisa et genere dicimus esse Troianum. tertium uero genus dicit illud cui species supponitur. Victorinus uero duo superiora genera in unum redigit. nam et multitudinis congruentiam inter se per eandem generis nuncupationem et quorumcumque a genere lineam et locum in quo quis natus est, uno generis uocabulo et designatione esse declarat. addit autem ipse quod soli Latinae linguae congruere possit: dicit enim secundo modo genus dici. ut est genus causae honestum. quae genera causarum Graeci in rhetorica arte genera esse non putant. sed σχήματα uocant id est figuras, genera autem sola principalia accipiunt. demonstratiuum, deliberatiuum scilicet et iudiciale. quae ipsa

11] Porph. p. 2, 10.

1 diuidat *F* aequiuoca] aequiuoca sint *CG* ut *s. l. CSm2* uniuoca] uniuoca sint *C* dicantur uniuoca *K* 2 hęc *C* haec *P* quidem *post* hae *G* 3 segregata *R; an* disgregatae? *post* Porphyrius *add.* uero *R* 5 de *om. R* plurimorum *CRSm1* 6 quoque *PTa.c.* 8 ut *om. T* est *om. FGT, post* principium *G* 9 natus] genitus *GK* 10 aenean *CST (en-)* anchise *GRSm1T* 11 cuius *R* 12 superiora duo *GPST* genera in unum] in unum genus *DFR* redegit *GSm2Tm2* 14 quorumcumque—uno generis] quo quis genitus est cunque a genere *(ex* aguem *m2)* lineam et locum in quo uno generis *R* 17 modo] loco *C* dici genus *CT* 18 est *om. CDR, post* honestum *add.* sit *C; cf. p. 36, 23* 19 Graeci *om. D* in *om. G* σχήματα] *b r m* scemata *codd.p* 20 autem *om. CR* principaliter *K* principaliter esse *R* 21 scilicet et *om. K, fort. recte* iudicale *DF*

εἴδη ῥητορικῆς uocant, id est species rhetoricae, genera uero causarum. tertium uero genus est id quod Porphyrius ponit, id est sub quo differentiis distributae species supponuntur. sed quoniam de tertio genere tractaturus est, Victorini culpam uel, si ita contingit, emendationem aequi bonique faciamus.

13. Nunc ergo ad priorem apud Victorinum generis significationem reuertamur et eius ut sunt uerba enodanda atque expedienda sumamus. Genus namque inquit dicitur quorundam ad aliquid quodammodo habentium collectio. hic ergo utrumque monstrauit, et cognationem inter se multitudinis et lineae ductum. nam cum dicit genus esse quorundam collectionem ad se inuicem quodammodo habentium, id est aliqua inter se cognatione iunctorum, et quod addidit et ad aliquid, generis lineam significat, quam singuli contingentes et ad unum sese ipsius generationis applicatione iungentes plures ex eadem linea iuncti atque cognati sunt, ut sit hic ordo: genus dicitur quorundam collectio quodammodo ad aliquem habentium, id est alicuius lineam per genus contingentium, ut per collectionem cognationem demonstret et per habitudinem quodammodo ad aliquem colligatam lineam generis ductumque designet. sequitur ergo et id planius lucidiusque significat, cum dicit: | dicitur rursus genus cuius- p. 12
cumque natiuitatis principium aut a generante

1 ΙΔΗ *uel* ΙΔΕ *CDGPS;* ΡΗΘΟΡΙΚΗC *s. l. et in mg. ex* ΙΝΤΟΡΙΚΗC *P* ΡΗΤΟΡΙΚΕC *CG;* ideas rhetores *F* idē retorices *K* idē rhetores *R* idia retorikis *T; post Graeca add.* id est rhetores (rethorices *P) CPSm1, del. m2* *post* uero *add.* nos dicimus *K, post* causarum *edd.* 2 uero *om. G* est *(s. l m2)* id * (ē *? er.) S* id est *DPR* est *C* 4 tractatus *R* 5 contigit *Dm2FGKPST* boni aequique *G* 7 ergo] uero *D* 9 inquit namque *CDRSm1* 10 aliquem *CR* *ante* habentium *add.* se *D (er.) FGK, s. l. Sm2* 11 his *S* 14 aliquam *et* cognationem *R* 15 aliquid] *F* aliquem *cett.* (aliqua *Tm2)* 16 applicationem *F* 17 cognati] signati *D* 19 aliquem] *codd.* 21 ad *om. D* 22 plenius *S* 23 cuiusque *PT;* unius cuiusque *p. 32, 9, 36, 7*

aut ab eo in quo quis genitus est. id ipsum latius expedit quod superius stricto et sentuoso breuitatis uinculo colligauerat. dicit enim rursus dici genus aut a generante aut a loco in quo quis natus est. sed rursus particula si ad hoc conectatur quod ait aut ab eo in quo quis genitus est, intellectus non titubat, ut sit ordo: dicitur genus unius cuiusque natiuitatis principium aut a generante aut rursus ab eo in quo quis genitus est. uel certe erit simplicior expositio, si priorem generis significationem, id est quorundam ad aliquem quodammodo habentium collectionem, ad solius cognationem multitudinis accipiamus, lineae uero ductum et loci generationem in subteriore significatione distribui, ita tamen, ut una quodammodo generis significatione et multitudinis cognationem et a generante lineam et loci natiuitatem significet. haec enim omnia de sola cuiuslibet natione tractantur. quare non absurdum est quae omnia ad ortum genitalem cuiuslibet pertineant, una significatione generis contineri. propriae tamen et simplicissimae expositionis est quattuor significationes generis constituisse Victorinum, ut ad tres Porphyrii unam ipse addiderit generis causae, ut sint hae quattuor significationes, multitudinis cognatio, lineae ductus, genus causae, genus specierum. Sequitur secunda generis diuisio apud Victorinum ut est genus causae; quae Graeci, ut

1 *post* eo *add.* loco *FG*, *s. l. Tm2,* loquo *K, s. l. Sm2* *post* genitus est *add.* aut a loco in quo natus est *D (del. m2) P* 3 genus dici *R* aut a generante *in mg. C* *post* generante *add. (*id est *b r m) in (er. C* a *R b r m)* quo quis genitus est *CDRT b r m* 4 a loco] *CFGRT, s. l. Sm2,* ab eo *DP* ab eo loquo *K* 5 aut ab eo *om. T* quis *om. CD* genitus] natus *CDR* 8 ab eo rursus *C* eo] eo loco *DFK* 10 quodammodo *om. G* 12 subteriori *PR* superiore *K* ita—natiuitatem *(14) in mg. Tm2* 13 una .. significatione] *b r m,* unam .. significationem *codd., nisi quod* ita tamen ut al' in una ut unam quodammodo generis significationem *(s. l.* al' significatione*) R* quodammodo *om. GT* 14 linea *DPSm1* natiuitate *DP* 15 de] et de *P* 16 omnia quae *FGKPSm2* 20 causae] *Cp.c.Pm2S* causam *DFGK (*am *in ras.) Pm1RT* causa *Ca.c.* 22 diuisio generis *F* diuisio] significatio *R*

dictum est, non genera, sed σχήματα uocant. tertiae uero significationis generis hic modus est, genus dici cui supponitur species, id est genus illud a quo species deriuantur, quod ait ad superiorum fortasse similitudinem aequitatemque dispositum. sic enim genus speciebus suis principium est, ut Romulus his qui ab eo cognati sunt iunctique Romani. item eodem modo nomen Romuli Romanos omnes continet, quemadmodum nomine generis species continentur. nam sicut a Dardano Dardanidae prioris nomen Dardani in sese ipsos posteriores accipiunt, ita et animal cum uerbi gratia species habeat hominem atque equum, equus scilicet atque homo animalis in se uocabulum capere, ut dicantur ipsa animalia, non recusant. eodem igitur modo species sub generibus continentur, quemadmodum cognati homines sub illo a quo illam cognationem forte traxerunt. nam et genus speciebus principium est et plurimarum in se specierum collectiuum est. rursus primum cognationis nomen et ipsius generationis est principium et in illius solius uocabulo diuersitas hominum uocabuli et generis participatione colligitur, atque hoc est quod ait his uerbis:

Aliter dicitur genus cui supponuntur species, iuxta similitudinem forte superiorum appellatum; etenim principium quoddam est genus his quae sub ipso sunt et uidetur multitudinem continere omnium quae sub se sunt.

sed cautissime additum est uidetur. si enim nihil haec omnia distarent, una significatio generis esset et ea quae in species funditur et ea quae in cognatione diuiditur. sed est inter haec

21—25] Porph. p. 2, 10—13.

1 σχήματα] *b r m* scemata *codd. p* 3 diriuantur *CD (corr. uid.) FGPa.c.RS* 4 fortassis *D* 10 posterosque *CR* 11 habet *GS* 12 animalia ipsa *C* 13 recusent *S* 15 sorte *m1860* 16 sese *F* 17 nomen cognationis *GS* est *om. Sm1, post* et *add. m2* 18 uocabulum *PT* 21 supponitur *G* 23 qui *T* 26 est additum *GPS* additum esse *R* nihil *om. Dm1,* minime *s. l. m2* 27 esset generis *C* quae in] qua *DGPS* quas *K* 28 diffunditur *Brandt* finditur *Engelbrecht*

genera talis diuersitas, quod genera earum specierum quae sub se habent alias species, aequaeuis speciebus aequaliter sunt genera. hominem enim et equum, qui sub animali sunt, neutrum neutro possumus dicere prius ad tempus inchoationemque nascendi. nam si qua res una sit prior, altera posterior et eas sub unius cuiusque generis nomine quis uelit aptare, non poterit; genus enim speciebus suis aequaliter genus est. quodsi genus speciebus suis aequaliter genus est, species ipsae eius ordinis inter se aequali tempore ortuque censentur. at uero in generibus quae cognationes efficiunt, non ita est. quisquis enim fuit Capis pater, qui Capuam condidit, si solum filium Capin progenuit et ab uno Capuanorum cognatio iunctioque cuncta manauit, distat a genere cui species supponuntur, quod genus uni speciei genus numquam esse potest nisi pluribus. quod quoniam est idoneum genus illud, id est principium cognationum, etiam ab uno filio colligere et congregare cognationem,
p. 13 quod genus per species ductum facere non potest, nisi plu|res species supponantur, constat in hoc distare genus quod cognationem colligit, ab eo a quo species diuiduntur. potest autem distare in hoc etiam, quod genus, id est principium cognationis, potest habere sub se duos ex se non aequali temporis condicione progenitos, sed alium posterioris ortus, alium uero senioris, quod in generibus speciebusque non conuenit. nam, ut

1 quae *in* quas *mut. C* 2 alias *om. PRST* species *om. PT*, *s. l. Sm2* aequaliterque *Ga.c.* 4 possumus dicere *post* nascendi *P* *post* prius *add.* quantum *G*, *s. l. Sm2*, quantum pertinet *K edd.* inchoationemque] per inchoationem *C* 5 quae *T* fit *R* 7 aequaliter suis *C* 9 ordinis] oriri *FG* sese *K* 10 cognationem fatiunt *T* est *del. m2*, *add.* Quomodo *(minus cert.)* dicatur capua quod caput sit campaniae, sed a conditore capi qui eam condidit *m1T* 12 capim *G* uno] eo uno *edd.* cognatio iunctioque cuncta] *C* cognatio iunctaeio *(*eio *del.) K* cognatio iunctioque *GPS (ante et post* cognatio *ras.) T* cognatio cuncta *DF* iunccione *(*ne *del. et s. l.* que, *ut uid.)* cognatio cuncta *R* 13 distant *G* a *om. CGPRST* cuius *S* 14 esse numquam *GPS* esse non *T* 17 speciem *C* 19 ab eo] *CR* eo *F* eius *D* et *GKPST* a quo] quo *DF* 21 tempore *DPRS* condicioneue *P* uel *(s. l. m2)* condicione *S* 22 genitos *GS* 23 speciebus generibusque *GPST*

superius dictum est, species nisi sibi aequales fuerint, non merito, sed natura, sub genere poni non possunt.

14. His igitur expeditis sequitur:

Totiens igitur de genere dicto de postrema significatione inter philosophos disputatio est, quod definientes ita declarant —

Quod dicit totiens, tertio demonstrare uult atque hoc propter lucidam operis seriem admissum est, ut, quoniam genus plurimorum nomen est, omnis eius primum significatio diceretur, ut de qua disputandum esset, aliis reiectis eligeret. quod ait hoc modo: cum totiens, id est tertio, genus dicatur, apud philosophos, id est unde ipse tractaturus est, de postrema generis significatione quam dixit, id est de illo genere quod sub se species habet, disputatio consideratioque uertitur. at uero de superioribus generibus id est de cognatione et loco in quo quis genitus est, aut historicorum aut poetarum spectatio est, secundi uero generis rhetorum, tertii philosophorum consideratio est. etiam hic in disputationibus ordo est, quod, cum inciderit res quae multis possit nominibus nuncupari et de uno quoque eorum uocabulo tractari disserique, necesse est dici prius in ordinem omnia, ut id quod eligitur et reicitur distinguatur. sed illa quae reicienda atque explodenda sunt, prius dicantur, illud uero quod disserendum tractandumque

4—6] Porph. p. 2, 14 s.

1 nisi] si *F (corr. in mg.) KT* non—natura] merito et natura *F (corr. in mg.) K* 2 non *in mg. F, s. l. Sm2, om. KT* 3 expletis *(l s. l. m2) T* 4 dictum *P* 6 definitiones *D* *post* declarant *add. id lemma, quod est infra p. 40, 10—12, Cm1 in mg. et b r m, in C sic scriptum* genus est quod ad plures res specie distantes in eo quod quid sit praedicatur 7 atque] namque *T* 8 ammissum *Dm1R* 9 est nomen *C* 10 reiectis] *GSm1T(pr. i s. l.)* relictis *CDFKPR (ex* rectis*) Sm2* eligeretur *GKP* 12 id est *om. GK edd., ras. in S* tractatus *in ras. R* 13 significatione generis *KS* quam] quod *F* 15 generibus superioribus *GS* de *om. D* 16 spectatio] *F* expectatio *cett.* speculatio *Hilgard* 17 tertium *D* tertia *F* 19 incideret *P* 20 quocumque *CD (*quo *s. l. m1 ?) PS (*cũ *s. l. m2) T* 21 ordine *KP* 23 dicuntur *ST* tractandum disserendumque *P*

capitur, posterius nominetur, ut hic illa posterior generis significatio posita est, quam disserendam accepturus prius definiendam et termino quodam circumscribendam demonstrandamque suscepit. omnis enim res, nisi quid prius sit constiterit, eius tractatus uacuo modo speculationis habebitur. definit igitur sic: genus esse quod ad plures differentias specie distantes in eo quod quid sit praedicatur, uelut animal. quod definitionis talis est. omnia quae distant, habent inter se quandam differentiam qua distare et differre uideantur. porro autem si quid sit genus et sub eo species supponantur, duas uel plures necesse est species poni sub genere, quoniam unius speciei genus esse non potest. sed si plurimae species erunt, aliqua necesse est differentia diuidantur, aliter enim plures esse non possunt. nam si nihil distent, non erunt plures species et nomen generis perit. constat igitur eas sub genere poni species quae differentiis distributae plures numero ipsarum differentiarum diuisionibus componantur. ergo, quoniam superius dictum est in omnibus definitionibus a genere definitionis trahendum esse principium, si quam cuiuslibet speciem definire uolueris, genus primo necesse est nominabis et ad illam speciem quam definis, generis ipsius nomen prius aptabis. et hoc illam principaliter dicis esse, quod est illud genus sub quo ipsa species quam definis est posita. post autem differentiis propriisque eam ab aliis circumscriptione quadam definitionis

6—8] Porph. p. 2, 15—17. 17 superius] p. 11, 3 ss.

1 nominatur *ST* posterior illa *C* 4 nisi] non *F* quod *KSm1T* prius quid *GP* 5 uacuus *b m* 6 sic] *Ca.c.DR* genus *(s. l. C)* sic *Cp.c.FGPST* sic genus *K* esse] *C (cf. ad p. 39, 6) DPRST* est *FGK; Porph. p. 2, 15* γένος εἶναι λέγοντες ad plurimas *Gp.c. PST (cf. p. 41, 18. 22)* a pluribus *KGa.c.; Porph. p. 2, 16* κατὰ πλειόνων 7 uelut animal *om. G* 8 quod—est] *CDRTm1* quae *(s. l. Sm2)* definitio *(uel* diff-*)* talis est *FGKPSTm2* (diffinitio***, *er.* nis *uid.)* 10 quod *DFGKT* subpona*tur (n *er.) S* 12 sed] et *GSm2 (in ras)* 14 distant *G* 16 species poni *CGS* 17 ergo] et *C* 19 esse] est *DP* 21 ipsius *om. FK* prius nomen *GPST*

excludis. nam si dicis animal esse hominem, animal genus est, species uero homo. nomen igitur animalis, id est generis, de homine, id est specie, praedicasti, cum dixeris hominem esse animal. quodsi nomen generis in definitionibus ad unam speciem dicere posses, de ea nomen generis praedicares. species autem aequali modo generibus suis species sunt, nihil uetat, immo etiam necesse est semper quaecumque sunt genera, de sibi subiectis speciebus in definitionibus uel in quibuslibet interrogationibus praedicari. Sed quoniam praedicatur genus de speciebus, quomodo praedicetur agnoscendum est. nam si dixeris: quid est homo? et aliquis responderit animal, bene et integre respondisse ui|detur, et certe. nam cum tu quid sit p. 14
homo interrogaueris, ille respondit animal, genus scilicet de specie in eo quod quid sit species praedicauit. nam tu quid esset species interrogasti, ille uero in eo quod quid sit species quam interrogasti, animalis nomen, id est generis accommodauit. plena igitur et propria definitio facta est generis, 'hoc esse genus quod ad plurimas differentias specie distantes in eo quod quid sit appellatur, uelut animal'; animal enim ad hominem, equum, bouem, coruum, anguem et alia plura quae differentiis speciebusque differunt, in eo quod quid sit appellatur. sed utrum sic dixisset, genus esse quod ad plurimas species differentia distantes in eo quod quid sit praedicetur, an, sicut dixit, 'genus esse quod ad plurimas differentias specie distantes in

1 *ante alt.* animal *add.* sed *CDPRT* 3 *ante* specie *s. l.* de *P* 5 posset *CDm2* (possit *m1*) *PR* praedicaret *Cp.c.* (*in mg. corr.*) *DPRSm2 T*, *ante* de ea *add.* potes *et* praedicare *scr. Ca.c.Sm1* 6 autem] uero *GS* sint *FK* 8 *post.* in *om. CK* 12 respondere *GS* uidebitur *T* sit *om. F* 14 species *in mg. C*, *om. K* 15 in eo *om. C* 16 quam] quoniam *R* qui *Sm1* quem *m2* de qua *T* nomen] nomen (*in ras. m2*) tamen *S* uerum tamen *T* genus *Rm2* 17 hoc esse genus *om. D* 19 appellatur] praedicatur *C* praedicetur *K* 20 bouem—anguem *om. R* coruum *om. D* plurima *C* 22 species differentia] *CDGK* differentia species *PST* differentias (as *ex* is) specie *R* specie *ex* species, *om.* differentiae *F* 23 praedicatur *FT* praedicator *Ra.c.* an—praedicatur (*p. 42, 1*) *om. F* dixi *D*

eo quod quid sit praedicatur', nihil interest. nam siue differentiae specie distent siue species differentiis distent, utrumque idem est. nam siue rationale et inrationale, quae sunt differentiae, specie hominis uerbi gratia atque equi distent, siue species homo atque equus differentia rationali atque inrationali diuidantur et distent, nihil interest. quare plena perfectaque facta est generis definitio.

15. Sed definitiones duplicibus modis fiunt. una enim definitio est quae, sicut dictum est, a genere trahitur. sed quoniam sunt quaedam magis genera, quae super se genus aliud habere non possunt, ut sunt praedicamenta decem quae Aristoteles constituit, eorum igitur definitio quae haberi potest quorum genus inueniri non potest, quod omnium quaecumque sunt, ipsa sunt genera? horum ergo quos Graeci ὑπογραφικοὺς λόγους dicunt, Latini subscriptiuas rationes dicere possunt, reddemus. subscriptiuae autem rationes sunt demonstratiuae et quodammodo insignitiuae proprietatis illius rei quae cum ipsa generalissima sit et genus eius nullum reperiri possit, eam tamen definire necesse est. et Aristoteles, quoniam substantiam genus generalissimum definire uolebat et eius nullum genus poterat inuenire, proprietatem quandam et demonstrationem subscriptionemque ipsius rei dixit esse subiectum. substantia enim omnibus subiecta est. accidens enim, quod in nouem

19 ss. Aristoteles] cf. Metaph. VI 3 (p. 1029ᵃ 1 s.) μάλιστα—πρῶτον. (7—9) νῦν μὲν—τὰ ἄλλα. IV 8 (p. 1017ᵇ 23—26) συμβαίνει—τὸ εἶδος.

1 praedicetur *K* 2 species] specie *F* 3 differentia *DPSm1* 4 uerba *C* atque] et *P, item ante* equus 6 et] atque *T* 8 duplici modo *R* 10 quaedam *om. T* genera magis *GS* 11 illud, *in mg.* uel aliud *C* possint *P* 12 haberi] esse *T* 13 non potest inueniri *C* 14 harum *D* harum definitionum, *del.* definitionum *C* quos] *edd.* quas *codd.* ὑπογραφικοὺς] *Schepss* ΥΠΟΓΡΑΦΕΙΚΙCΑ *C (alt.* Α *er.) DR, sim. PST,* ΥΡΟΓΡΑΦΕC *F, sim. GK,* ὑπογραφοὺς *edd.* λόγους] *edd.* ΛΟΓΟC *uel sim. codd.* 15 Latini *om. F* superscriptiuas *D* dicere possunt *om. F* reddemus *in mg. C, om. R* 17 quae cum] quaecumque *S* 18 sit generalissima *C* sint *G* ea *Dm1K* 19 diffiniri *FKS* et] ut *G* 22 descriptionemque *FG* sub****iunctum *S*

diuiditur partes, praeter substantiam esse non potest. atque ideo omnia quaecumque definienda sunt, si genus non habeant, eorum subscriptiuam quandam et demonstratiuam rationem reddi necesse est. sic igitur nunc generis, quoniam rem ipsam definiendam putabat, non duxit a genere definitionem, sed dedit quandam generis demonstrationem proprietatemque. dico autem quod Porphyrius uel subalternorum generum uel illorum quae generalissima sunt, hanc dederit definitionem et quodammodo subscriptionem demonstrationemque. nam si quod genus habeat aliud genus et item hoc ipsum aliud et item aliud, si nullum erit supra genus quod genus non habeat, in infinitum procedit ratio. sin uero non habuerit, necesse est quoque istam definitionem apte ordinateque congruere. dico autem genus non animal homini atque equo, sed illud quo ipsum animal homini atque equo genus est. animal enim ipsum per sese nulli genus est neque homo ipsum per sese ulli species est neque equus ipsum per sese ulli species est, sed sunt genera et species ad alterius participationem. nam quoniam sub animali est equus atque homo, non ad se ipsum animal genus est, sed ad equum atque hominem. et item species quae uocantur, homo scilicet atque equus, non ad equum atque hominem, sed ad animal species sunt. dico igitur genus ⟨et species⟩ non ipsas substantias in quibus genus et species sunt, sed ipsam participationem priorum ad subteriores et subteriorum ad priores. haec igitur participatio quoniam et in magis

1 substantia *D* 2 quae *T* 3 rationalem *R* 4 generis] *Brandt* genus *CDGKRST edd., ante* nunc *F, om. P; cf. p. 44, 3 s.* 5 dixit *Dm1Ka.c.Sm1* quandam dedit *GS* 10 et item aliud *om. D* 11 non habeat genus *G* 12 si *F* non] *CR, om. cett.* est] erit *GS* 16 genus— ulli *(16) om. R* ipsum *ante* homo *P* ipse *C* ulli] *FSp.r.* ullis *K* nulli *C (in mg.) DGPSa.r.T, om. R* 17 neque equus—species est *in mg. C* ipsum *om. DF, ante* equus *P,* ipse *C in mg.* se *C in mg.* ulli] *ut 16, nisi quod* nulli *KRT* 19 genus est animal *GS* 20 equum] ipsum equum *D* 22 et species *add. b r m* 23 genus *om. KS* et genus *GT* 24 superiores *G* substeriores *et* substeriorum *K*

generibus et in magis speciebus et in subalternis generibus et in subalternis speciebus una atque eadem est et huius participationis inueniri genus non poterat, haec definitio generis quae facta est, non a genere tracta est, sed subscriptiua ratio et demonstratiua et designatiua quodammodo generis est reddita.

16. Hic Fabius: Subtiliter mehercule et quod numquam
p. 15 fere | ante haec audiuimus. sed perge, quaeso te. iam enim certant sidera quodammodo et nox luce superatur. — Tunc ego: Sequitur rerum omnium prima breuisque diuisio. ita enim ait:

Eorum quae dicuntur, alia ad unitatem dicuntur, sicut sunt omnia indiuidua, ut est Socrates et hic et illud, alia quae ad multitudinem, ut sunt genera ⟨et⟩ species et differentiae et propria et accidentia. haec enim communiter, non unius proprie appellationis sunt.

Breuis, ut supra dictum est, et distincta diuisio. omnis enim res aut unius rei nomen est aut plurimarum, et hoc est quod ait: eorum quae dicuntur, alia ad unitatem dicuntur, sicut sunt omnia indiuidua. quid autem sit, breuiter explicandum est. omne genus quoniam sub se

11—16] Porph. p. 2, 17—20.

1 *post.* in *om. C* 2 in *om. P, s. l. Cm2* est *om. D* 3 genus inueniri *GPST*(-re) 6 Hic—audiuimus *om. D* mehercule] *Brandt* mihercule *C (*h *s. l.) GPRSa.r.T* mihercle *FSp.r.* miercle *K* mehercle *edd. Schepss; cf. p. 20, 3* 7 antehac *b r m* 8 *post* sidera *add.* ad occasum *C* quodammodo sidera *PT* 9 omnium rerum *PT* 11 Horum *T* unitatem] *r m 1860. 1891* proprietatem *codd. et p b m 1847; cf. Porph. p. 2, 17* τὰ μὲν καθ' ἑνὸς λέγεται μόνου *et infra 19. p. 49, 17* 12 hoc *FGKSm2; cf. Porph. p. 2, 18* οὗτος *et infra p. 49, 18* 13 et *om. P* aliaque *(uel* alia que*) Dm2(*aliquae *m1) FG a.c.* 14 et *add. r; cf. Porph. p. 2, 19* τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη *et infra p. 49, 20* *post. et tert.* et *om. R* differentia *G* 15 proprie] *Schepss* propriae *GSm2 edd.* propria *CDFKRSm1T* propria** *(*et *er.) P; cf. Porph. p. 2, 20* ἰδίως *et infra p. 49, 21* 18 *pr.* est *om. C* 20 *post* indiuidua *add.* alia ad pluralitatem sicut sunt genera et species et differentiae *F* 21 quoniam *om. F*

species habet, species uero differentiis distinguuntur et proprietatibus explicantur — accidunt autem in speciebus accidentia secundo loco, principaliter uero in indiuiduis quae sunt sub speciebus. quid autem sit, posterius dicendum est —, genera igitur et de speciebus dicuntur et de differentiis, quae ipsas species distribuunt, et de propriis, quae species componunt, et de his accidentibus quae, cum principaliter in indiuiduis fuerint, in speciebus esse dicuntur. hoc autem monstremus exemplis. et sit nobis genus animal, sit species homo, sit differentia rationale, sit proprium risibile, sit accidens stans uel ambulans uel aliquid in mensura corporis, ut tripedalis. animal ergo, quod genus est, dicitur de specie, id est de homine; dicis enim hominem esse animal. porro autem de speciei differentia nihilo minus dicis genus; dicis enim rationale esse animal. nihil autem prohibet eodem modo et de proprio genus dicere. nam si dicas: quid est risibile? non absurdum est animal nominare. accidentia uero hoc modo principaliter in indiuiduis, secundo uero loco in speciebus sunt. nam si quis dicat ad singulos homines, ut puta Ciceronem, sedere uel stare uel quod aliud libet, in specie hominis eadem quoque conuenire necesse est. nam si Cicero sedet, sedet etiam homo, si Cicero ambulat, ambulat etiam homo. ergo si qua accidentia uenerint ab indiuiduis et ea tracta in speciebus consederint, ad ipsa quoque accidentia dici poterit genus. quid est enim ambulans, si quis interroget, merito animal dicitur. nihil enim ambulare nisi animal potest. porro autem sub speciebus indiuidua sunt, ut Cicero et Virgilius sub homine, atque de indi-

1 habent *G a. r. K* distinguuntur] *S (alt.* u *s. l.)* distinguntur *cett.* 5 igitur] autem *GSm2* *post.* de *om. D, s. l. K* 10 rationabile *Dm1* *post post.* sit *add.* autem *P* 11 quid *Dm1* 12 *post.* de *om. GPST* 13 enim *om. C* 17 in indiuiduis principaliter *C* 18 uero *om. F* 19 ad] *CDR om. cett.* 20 quod] *Ka.c.Tbrm* quid *cett.* libet aliud *GP* *post* libet *add.* accidens *CD* 21 *post.* sed ** *(*et *er.) F* sed *Rm1* 22 quae *C* qua* *F* 23 tractata *S* considerint *DR* cum sederint *F* considerent *T* 25 interrogat *R* 27 atque] at *P* ad quae *T* indiuidu***a *(*a *m2) T*

uiduo genus speciei praedicari potest. nam si interrogaueris, quid est Cicero, merito animal dicas. genus igitur et ad speciem et ad differentias et ad accidentia et ad propria et ad indiuidua nominatur. porro autem species non iam de genere neque de differentiis, sed de solis propriis et subiectis indiuiduis appellatur, in illis, id est indiuiduis, quia superest, in propriis uero, quia aequalis est. quid autem sit, hoc modo uideamus. omnia genera speciebus suis supersunt et abundant. abundare autem genera dicimus speciebus plus habere genera uirtutis quam species. homo enim quod est species, solum homo est, animal uero quod est genus, non solum homo est, sed et equus uel bos uel quod aliud libet animali supponere. ita maior uis generis recte de minori sibi et subiecta specie praedicatur. alia uero sunt quae sibi sunt paria, ut sunt propria et species. species est homo, proprium risibile. quicquid ergo fuerit risibile, hoc est homo, quicquid homo, hoc risibile. itaque neque risibile hominis neque homo risibilis potentiam superuadit, sed aequalia sibi ad se inuicem praedicari possunt, ut dicas: quid est homo? risibile; quid est risibile? homo.
p. 16 ita igitur quaecumque supe|riora fuerint, ad illa quae subteriora sunt, praedicantur et quaecumque aequalia fuerint, aequaliter sibi ad ⟨se⟩ inuicem praedicantur. illa uero quae subteriora sunt et minora, de superioribus et abundantibus, ut sunt genera et species — genera enim abundantia, species minores — praedicari non possunt. numquam enim recte speciem de genere

2 dicis *D* (ci *in ras.*) *FGSm2* 3 *pr.* ad *om. FGS, s. l. K* 7 aequalis est] *b r m* aequale *codd.* 12 et] et uel *DRT* etiam uel *C* quod libet aliud *FGK* *ad* supponere *s l* scil. potes *Dm2,* supponere potest *CR* subpositum *G* 16 hoc est *om. D, in ras. Tm2* quicquid—risibile *(om.* hoc*) s. l. m2,* itaque—*post.* homo *(19) om. T* *post.* hoc *s. l. FR* 17 ita *D* *pr.* nec *C* 18 sed] sed et *P* 19 *post* ut *add.* si *FG, s. l. Sm2* 20 fuerint—sunt *s. l. Sm2* 21 sunt *s. l. Cm2* 22 aequaliter] pariter *T b r m* ad *om. GKPST edd. Schepss* se *add. Brandt, cf. 18* 23 *post* abundantibus *add.* non possunt praedicari *C* 24 enim *om. DPRT, s. l. Sm2* habundanciora *P, post* abundantia *add.* sunt *FG, s. l. Sm2*

praedicabis. ita ergo species de proprio praedicatur ut pari. sed quoniam sub speciebus singillatim indiuidua sunt — indiuidua autem uocamus quae in nullas species neque in aliquas iam alias partes diuidi possunt, ut est Cato uel Plato uel Cicero et quicquid hominum singulorum est; hos enim in nullis partibus diuidis, ut animal in species, hominem scilicet atque equum, hominem ipsum specialem et singulos circumplectentem in Catonem, Platonem, Virgilium et omnes singillatim homines distributos; hominem uero ipsum singulum, id est Ciceronem, in nullos alios distribuere possumus atque ideo ἄτομον, id est indiuiduum, uocitatum est —. species ergo, quae ad propria aequaliter praedicatur, ad indiuidua, quoniam maior est species hominis quam quodlibet indiuiduum, ita praedicatur, ut superius ad id quod est subterius. Cicero enim solus Cicero est, homo autem non solum est Cicero, quod si ad indiuidua praedicatur, et ad indiuiduorum accidentia praedicabitur. ita igitur species ad genus eo quod superius est, non praedicatur neque ad differentiam, quia differentia, ut nunc monstraturi sumus, super speciem est, ad proprium uero, cui par est, uel ad indiuiduum, cui superest, praedicatur. differentia uero et ad species et ad propria et ad indiuidua praedicatur. namque rationale, quod est differentia, ad hominem praedicatur, quod est species. item rationale, id

1 par *KR* par sit *C* de *(add. m2)* pari *D* 3 in nullas] in ullas *G* non in ullas *Dm2 (*non in illis *m1) FK* in aliquas—partes] in alias partes *Sm1, s. l.* qui iam alias *m2* iam alias] etiam *G* 4 possint *Dm2* uel plato *post* cicero *C* cato *(in ras.)* uel tito, *om.* uel Plato *R* 5 et] uel *S* ullis *F* 6 partibus] aliis partibus *R* partibus aliis *C* *post* hominem *add.* quoque *FGKP, s. l. Sm2* 7 ipsum hominem *C* ipsum] uero *R* 8 platonem uirgilium catonem *K* Platonem] titotem, *om.* Virgilium *R* singulatim *DS* 11 ἄτομον] *b r m* athomon *GPST* athomum *cett.* 12 *post.* ad] et ad *FK* ** ad *C* esse ad *R* 13 hominis species *C* 14 est *s. l. Cm2* superius *Sm1* inferius *C* 15 solum] solus *FGKST* 16 et *om. D* 17 praedicatur *CDR* eo *om. CDR* 18 est *om. DKST* sit *FG, s. l. Sm2* 20 *ante* uel *add.* ad speciem *T* 21 *pr.* et *om. C* 23 id] quod *GS*

est differentia, praedicatur ad risibile, id est proprium. dicitur enim id esse risibile, quod rationale. nam si homo rationale et homo risibile, constat id quod est risibile, etiam rationale posse nominari. quodsi ad species differentia dicitur, species autem ad indiuidua praedicatur, necesse est ut differentia quoque ad indiuidua praedicetur. dicis enim: qualis est Cicero? rationalis. quodsi differentia ad indiuidua praedicatur, accidentia uero in indiuiduis accidunt, necesse est differentias et ad accidentia praedicari. proprium uero quoniam semper unius speciei proprium est, et ad unam speciem praedicatur solam, cuius est proprium. risibile namque, quod proprium est, ad solam hominis speciem praedicatur. quod si ad hominis speciem praedicatur, species uero ad indiuidua dicitur, non est dubium quin proprium quoque de indiuiduis praedicetur. nam si homo risibile animal est, Cicero quoque et Virgilius risibilia animalia recte dicuntur. quodsi proprium ad indiuidua recte dicitur, recte etiam et de accidentibus praedicatur quae in ipsis accidunt indiuiduis. accidentia uero ipsa et de speciebus et de aliis omnibus praedicantur et de ipsis maxime indiuiduis. namque et albus equus et albus homo dicitur et iterum niger equus et niger Aethiops. quod si ita est, animal quoque nigrum dicitur. dicitur etiam rationale nigrum et inrationale nigrum, quippe si equus et homo Aethiops nigri sunt. dicitur etiam risibile nigrum, cum homo quis niger fuerit. dicitur etiam indiuiduum nigrum, cum quis unus homo ex Aethiopia nominatur. quod cum ita sit, constat genus ad plurima praedicari, id est

2 id risibile esse *C* risibile id esse *P* esse *del. Tm2* *pr.* rationale] rationale est *C* *post.* rationale] rationale est *T* 3 *pr.* risibile] risibile est *FR* constet *D* 5 praedicetur *Ka.c.S* 8 in *om. CDFKST, cf. p. 50, 19* et *om. DFGKR* 10 et *om. F, s. l. Tm2* solam—praedicatur *(12) om. P* 12 *post.* praedicatur speciem *F* 13 uero] autem *C* dicitur] praedicatur *T* 17 in *om. CDFGKS* 18 *ante* ipsa *add.* et *CDPRT, er. uid. S* 20 homo albus *F* 23 sint *T* *ante* Aethiops *add.* et *CDR* 24 *post* etiam *add.* et *F* 25 cum] *FGK (s. l.)* cum si *CDPRT* cum sic *S (*sic *del. m2) edd.* quod] quid *C* 26 sit] est *C* *ante* genus *add.* et *DRST*

speciem, differentias, accidentia propriaque et indiuidua, nihilo minus et differentiam ad plurima praedicari, id est ad speciem, propria, indiuidua et accidentia, et proprium ad plurima, id est speciem, indiuidua et accidentia, et speciem ad plurima, id est ⟨proprium,⟩ indiuidua et accidentia, accidens uero et ad genus et ad speciem et ad proprium et ad differentiam et ad indiuidua. quod si ita est, has quinque res constat ad plurima praedicari. at uero indiuiduum quoniam sub se nihil habet, ad singularitatem quandam et unitatem praedicatur. Cicero enim unus est et ad unum nomen istud aptatur. ita indiuidua quae ad unitatem dicuntur, cunctis superioribus supposita sunt, ut genus, species, differentia, propria uel accidentia, quamuis ad se inuicem dici possunt, ad indiuidua tamen aequaliter praedicantur, ut superius demonstratum est. indiuidua uero quoniam sub se nihil ha|bent p. 17 ubi secari distribuique possint, ad nihil aliud praedicantur nisi ad se ipsa, quae singula atque una sunt. atque hoc est quod ait: eorum quae dicuntur, alia ad unitatem dicuntur, sicut omnia indiuidua, ut est Socrates et hic et illud, alia quae ad multitudinem, ut sunt genera et species et differentiae et propria et accidentia. haec enim communiter, non unius proprie appellationis sunt. simile est ac si diceret: haec enim communiter ad plurima praedicantur, non ad unitatem sicut indiuidua. et quid sint genera uel species uel differentiae uel propria

1 species *edd.*, ad speciem *T* ad speciem ad differentiam ad accidentia *C* differentiam *K* propria *G* et *om. DFGRT, s. l. Sm2* indiuiduaque *G* 2 differentias *FGK* *post.* ad *om. D* species *brm* 3 propria] ad propria *C* indiuidua] ad indiuidua *CDPRSm1* 4 speciem] ad speciem *CPR* indiuidua] ad indiuidua *PR* 5 proprium *add. Hilgard* 8 quoniam] quod *D* 9 unitatem] ueritatem *D* 11 *ad* ut *s. l.* uel ad *Dm2,* ut sunt *G* 13 possint *PR* ad] et ad *P* praedicentur *PSm1Tm2* 14 quoniam *om. P* nihil sub se *F* 15 possunt *D* 18 sicuti *CK* *pr.* et *om. GPS* hoc *F (in ras.) Sm2T* 20 *pr.* et *om. GPST* differentia *CKPRS* 21 enim] igitur *T* non unius —communiter *(22) om. D* proprie] *Schepss* propriae *codd.; cf. p. 44, 15* 24 sunt *C (ras. corr.) FSm1* genera sint *G* differentiae] *T* differentia *cett.*

uel accidentia, exemplum supponit dicens: est enim genus, ut animal, species, ut homo — quam dudum hominis speciem cum aliis animantibus sub animali posuimus —, differentia, ut rationale — qua species scilicet hominis ab inrationali distat animali —, proprium, ut risibile, quod nullum aliud animal neque rationale neque inrationale habet. nullum enim animal ridet nisi solus homo. quare, cum quaedam caelestium potestatum animalia rationabilia sint, eorum tamen proprium risibile non est, quoniam non rident. recte igitur risibile solius hominis proprium praedicatur. accidens ⟨,ut⟩ album, nigrum et sedere: quia ista in substantia hominum non sunt, merito accidentia uocantur. nam si substantiae cuiuscumque speciei inesset id quod accidens dicimus, interempto accidenti periret etiam eius speciei substantia cui accidit. nam quoniam rationale in hominis substantia est, si rationabilitas interimatur, hominis quoque substantia necessario peritura est idcirco, quod in ipsius speciei substantia naturaque uersatur. at uero nigrum et album uel quaecumque sunt accidentia si interimas, species ipsa in qua illa accidebant, manet. nam neque omnis homo candidus neque omnis niger est, et cui alterutra defuerint, eius species non peribit. atque idcirco haec accidentia, ueluti non innata in substantia, sed a foris uenientia, recte nominata sunt.

17. Nunc ergo, quoniam quid sit genus ostendit et ea quae

1—11] Porph. p. 2, 20—22.

1 superponit *P* 2 *post.* ut *om. C* 3 aliis] ceteris *T* 4 ut *om. GST* 5 irrationabili *P* 6 aliud *om. D* 7 enim *om. D* 8 rationalia *DT* 10 hominis solius *C* ut *add. Hilgard; Porph.* οἷον 11 et *om. C* quia ista] quia *F* quia (quae *T*) ista (iste *S*) quoniam *ST* non sunt hominum *C* 12 sunt *in ras. Sm2, post* sunt *add.* sed a foris uenientia *(ex 22) F* substantia *GS, ante* subst. *s. l.* in *add. Sm2* 14 accidente *CGR* 15 in *s. l. Cm2* est *om. D* rationalitas *PSm1T* rationale *G* 16 interimantur *F* 17 quod] quoniam *K* 18 uersantur *Dm1* album et nigrum *G* et] uel *ST* 19 ipsae *Dm2* manent *D* permanet *T* 20 *pr.* neque *ex* que *Dm2* 21 fuerint *D* eius] et eius *CRST* ei *P* 24 ergo] autem *FK*

ad unitatem dicuntur, ab his quae de plurimis praedicantur distinxit atque distribuit, ipsius generis differentias uel ab his quae ad unitatem dicuntur uel ab eis quae ad pluralitatem congruunt, id est differentia, specie, proprio accidentique, declarat et dicit genus ab illis quae ad sola indiuidua praedicantur, id est quae ad unitatem, hoc differre, quod genus ad plurima praedicetur, indiuidua uero ad singula. sed quoniam haec differentia generis ad indiuidua communis erat differentiis speciebusque, propriis et accidentibus, ab illis ipsis aliis differentiis genus diuidit atque disiungit. quod ita demonstrat:

Ab his igitur quae ad unitatem dicuntur, differt genus, quod genus est hoc quod de plurimis praedicatur. ab his uero reliquis genus differt, primo ab specie, quoniam species etsi de pluribus, non tamen specie differentibus, sed numero praedicatur.

Ac primum generis specieique distantiam monstrat, quae propior est generi. nam quamuis differentia super speciem sit, super speciem specialissimam differentia ponitur. nam quamuis rationalis differentia super hominem ponatur, quae species specialissima est, tamen ante speciem specialis-

11—16] Porph. p. 2, 22—26; ad 13—16 cf. infra p. 53, 16—19.

1 *ante* ab *add.* uel *C (er.) KT* hiis *F, item 2. 11 al.,* eis *T* quae de—uel *(s. l. m2)* ab his *in sup. mg. Cm1?* pluribus *FGPS* 3 quae—ab eis *in sup. mg. Cm2* his *Dm1GPR* quae *om. D* pluritatem *CDR* 4 accidenteque *C* 5 declarant *F* 6 quae *om. GP* hoc] in hoc *C* 8 *post* differentia *add.* uero *D* 9 speciebus *K* speciebusque—differentiis *om. R* 10 distinguit *D* *ante* demonstrat *add.* meminit atque *T* 11 differre *K* 12 hoc quod *om. P* de *om. D* pluribus *FP* 13 uero] *p. 53, 16* ergo *CDFGKPRS* igitur *T* genus *om. T, post* differt *C* 14 a *D* 18 propior] proprior *CT* propriorum *R* prior *cett.* genere *T* a genere *FK* nam—ponitur *om. DP, del. Sm2* differentia—sit] generis propria species sit *F* 19 *post* sit *add.* sed *ST* tamen *F* non super subalterna *(*subalternam *brm)* sed *(*tamen, sed *edd.) CR edd.; fort. post* specialissimam *excidit* tantum 21 est specialissima *C*

simam ipsa differentia species est eius generis, cui species specialissima supponitur; nam sub animali ante hominem rationale ponitur. igitur cum genus et species utraque ad plurima praedicentur, genus uero ad plurimas species in eo quod quid sit praedicetur, species non iam ad plurimas species, sed ad plurima indiuidua praedicatur. sunt autem quaedam genera generalissima, ut dictum est, supra quae aliud genus inueniri non possit. sunt autem species sub quibus alia species inueniri non possit, et integra species illa nominatur quae numquam genus est, id est sub qua species nullae sunt. nam si sub ea species essent, ipsa etiam genus esse posset. species ergo quae uere species est, alias sub se species non habebit, ut est homo. namque homo quoniam species est, singuli homi-
p. 18 nes qui sub ipso sunt, non eius spe|cies, sed indiuidua nominantur. nam si homo genus esset hominum singulorum, genus autem, sicut dictum est, ad plurimas res specie differentes in eo quod quid sit appellatur, homo, id est species, si sicut genus praedicaretur ad singulos homines, singuli homines specie ipsa differrent. sed quia singuli homines specie non differunt, quod autem specie non differt, si quid ad hoc praedicatum fuerit, non praedicatur ut genus ad species, id est homo non praedicatur ad singulos homines ut genus ad res plurimas specie differentes, quid igitur? ad res plurimas numero differentes;

1 est. species *F* eius generis, cui] generis *(ex* generi *Sm2)* eius cui *GS* eius cui *(*cui *in ras.)* generis *F* cuius *T* 5 praedicetur] *Schepss* praedicatur *codd. et edd.* non *s. l. m2,* iam *om. D* 6 praedicantur *C (*n *s. l.) R* 7 genera *om. KP* genus aliud *GS* 8 autem] etiam *T* aliae *T* 9 inuenire *Fa. c. S* possint *T* 12 species sub se *GS* 16 specie differentes] species distantes *R* 17 si sicut] sed sicut *in ras. R* sicut *(om.* si*) DPST* 18 praedicatur *Pa.c.S* praedicarent *K* ad] et ad *GS* singuli—homines *(19) in mg. Dm2* 19 singuli sed quia *(ex* qui *m2) S* quia *post* singuli *P* specie] specie ipsa *T* 20 **quid *C* ad haec *DGR* adhuc *K* *ante* fuerit *er.* non *uid., post add. in mg.* non praedicantur ut genus ad species id est homo ad singulos homines *P* 21 ad species—ut genus *om. P* ad singulos homines non praedicatur *GST* 23 quid igitur] sed *C* quod igitur *Dm1*

singuli enim homines numero a se tantum, non specie distant. atque ideo, quoniam genus sic ad subiecta praedicatur, ut ad plurimas res specie differentes praedicetur, species autem ad subiecta ita praedicatur, ut ad plurimas res numero differentes praedicetur, genus in hoc ab specie distat, quoniam genus ad plurimas res specie differentes praedicatur, species autem ad plurimas res numero differentes dicitur. congruunt ergo sibi genus et species, quod genus et species ad plurima praedicantur et utraque in eo quod quid sit. nam si interroges: quid est Cicero? animal dicitur. id est genus. et si interroges: quid est Cicero? homo dicitur, id est species. distant autem, quod quamuis utraque ad plurima praedicentur et in eo quod quid sit, genus praedicatur ad res specie differentes, species uero dicitur ad res tantum numero differentes. quod Porphyrius sic demonstrat:

Ab his uero reliquis quae de pluribus appellantur, genus differt, primo ab specie, quoniam species etsi de pluribus praedicatur, non tamen specie differentibus, sed numero. homo enim species cum sit, de Socrate, Platone, Cicerone praedicatur, qui non specie, sed numero differunt, animal uero, quod genus est, et bouis et equi praedicatio est, quae etiam differunt specie a se inuicem, non numero solo.

16—24] Porph. p. 2, 24—3, 1; ad 16—19 cf. supra p. 51, 13—16.

2 sicut *Sm2* 5 *post* genus *add.* uero *R* ab *om. T* a *G* quoniam] quod *GPST* 6 praedicatur] dicitur *D* 7 congruerunt *KS* ergo] igitur *T* 8 *post.* genus et species *om. G* 10 Cicero] homo *brm* et *om. K* si] si item *GPS* 13 *post* sit *add.* praedicentur *F* *post* genus *add.* tamen *F* species *D* 14 dicitur *om. FT* 16 uero] ergo *G* 17 primum *T* a *G* 18 plurimis *T* praedicantur *CKR* 20 *ante* Cicerone *add.* et *GKPS* 23 etiam] *Brandt* ita *CDGPR* ista *T, om. FKS; Porph. p. 2, 28* οἳ διαφέρουσι καὶ τῷ εἴδει ἀλλήλων 24 numero solo] in numero solo *GR* in solo numero *S*

Quod simile est ac si diceret genus ab specie unam differentiam plus habere. congruunt namque genera speciebus, quod utraque in eo quod quid sit praedicantur, ut dictum est. congruit item et genus et species, quod utraque ad res plurimas praedicantur. congruit item genus ad species, quod utraque ad res numero differentes praedicantur. nam et singuli homines ita a se diuisi sunt, quantum ad numerum, ut homo ab equo uel a boue uel a coruo uel a quibuslibet aliis animantibus. at uero distat ab specie genus, quod genus de pluribus rebus specie differentibus praedicatur, quod species non habet. nihil autem differre arbitrator, utrum ita dicatur 'aliam rem ad aliam praedicari' an 'aliam de alia praedicari'. utrumque enim idem intellectus est. nam si animal praedicatur ad hominem, idem etiam animal de homine praedicatur. nam cum interrogaueris: quid est homo? respondeas de hominis interrogatione hominem esse animal.

18. Sed nunc oportet nos ea quae secuntur aspicere. quid ergo sequitur?

A proprio autem genus differt, quod proprium iuxta unam quamque speciem proprium appellatur cuius est proprium, et iuxta ea quae sub specie sunt, scilicet indiuidua; namque risibile hominis solum est et singulorum utique hominum. genus autem non ad unam speciem, sed ad plures differentes semper aptatur.

19—25] Porph. p. 3, 1—5.

1 a *T* unã differentiã *(utrumque ~ m2) D* 3 predicentur *P* 4 congruunt *DFTm1* *pr.* et *om. KPR, s. l. G* plurimas res *GS* 5 congruunt *T* item] item et *P* ad] et *DGPST* utraeque *T* 8 animalibus *GPS* 9 genus ab specie *GKP* 11 arbitrator] *D* arbitratur *C* arbitretur *KR* arbitrare *PST* arbitrere *F* arbitror *G* rem *om. T* ab alia *T* 12 praedicari *om. D* aliam] aliam rem *DGPST* alia] alia re *GR (*re *er.)* utrumque] *Cm2DF* utrum *Cm1PR* uterque *GKST* 13 praedicetur *R* 14 interrogaris *DFPSm1* 15 respondes *GST* 19 differt genus *GPST* propriam *GS* 22 indiuidua scilicet *T* hominum *P* solius *GS*

Ergo hoc uidetur hic dicere, quoniam omne proprium si fuerit speciei unius, tunc uere est proprium. nam si unius speciei non fuerit, sed duarum uel plurium, tunc duabus uel pluribus non proprium, sed erit in substantiae ratione commune. constat ergo proprium ei cuius est proprium soli speciei singulariter adhaerere. unde quia hominis species sola est quae ridet, risibile homini proprie et singulariter aptatur. ad unam semper igitur speciem proprietas adhibetur. distat igitur proprium a genere, quod genus semper ad plurimas species appellatur, proprium uero de una tantum | specie cuius est proprium. p. 19 nam si risibile dicas, ad unam tantum speciem hominis appellatur. congruit autem genus cum proprio in hoc, quod genus et proprium de pluribus appellantur. namque genus ad plures species appellatur, appellatur etiam genus de his quae sub specie sunt indiuiduis. nam si homo et equus animal est, erit etiam Cicero animal et quilibet equus singulariter animal nominatur. similiter et proprium ad plurima dicitur. dicitur enim ad unam quamque speciem et ad ea indiuidua quae sunt sub specie praedicatur. nam si homo risibilis est, risibilis est etiam Cicero et Virgilius, et quicumque singulariter nominantur, risibiles sunt. congruunt etiam, quoniam utraque in eo quod quid sit praedicantur. nam genus de specie in eo quod quid sit praedicatur. nam si dicis: quid est homo? animal appellabis. item proprium in eo quod quid sit praedicatur. nam

1 hoc *er. G, s. l. Sm2* hic] hoc *G, om. K* quoniam] quod *GT* quia *K* 2 fuerit unius speciei *C* unius fuerit speciei *GPST* est *om. R, s. l. Cm2* 3 plurimarum *G* duabus] *KSm2* duobus *cett.* 4 in *add. Dm2* 5 ergo] igitur *C* ei** *(us er.) S* eius *GT* 6 quia] quoniam *GST* 7 rideat *GST* proprio *D* 8 igitur semper *P post.* igitur] uero *R* 9 quod] quoniam *G* 10 *pr.* proprium—appellatur *om. R* specie *om. C, in ras. F* 11 nam si] nisi *Dm1* nam *Sm1T* *ante* hominis *add.* id est *DFGPST* 13 appellatur *DFGKPRa.c.ST* 14 etiam] etiam et *C* 16 etiam *s. l. P, om. R* nominatur animal *P* 19 sub *s. l. D, om. R* 20 etiam *om. C* quaecumque *C* nominantur singulariter *GS* 21 sunt *om. G* 22 praedicatur *Da.c.K* de specie *post* sit *C* 23 dicis] quis dicat *G* 24 in eo *add. Dm2*

si dicis: quid est homo? merito risibile praedicabis. congruunt autem, quod genus et proprium ad plurimas res numero differentes praedicantur. nam ita a se differunt singula animalia, id est homo, equus et coruus et cetera, ut singuli homines, quantum ad numerum. distat autem a genere, quod genus ad plurimas species praedicatur, proprium uero ad unam solam cuius est proprium nominatur. sed non est inter genus et proprium eadem differentia, quae est inter speciem et genus. nam species de nulla omnino specie praedicatur, proprium uero licet non ad plures, ad unam tamen solam speciem, cuius est proprium, semper aptabitur.

19. Post hoc igitur de differentiae accidentisque a genere distantia disserit dicens:

A differentia uero et ab accidentibus differt genus, quoniam etsi etiam ista de pluribus specie differentibus praedicantur, differentiae scilicet et accidentia quae communiter accidunt, non tamen in eo quod quid sit praedicantur, cum interrogantibus nobis fit secundum ea responsio: magis enim quale quid sit ostendunt.

Differentiam uero et accidens idcirco posterius reseruauit, quod eorum unam differentiam erat distantiamque dicturus. differentia enim et accidens qualitatem cuiuscumque speciei demonstrant, illa substantiae qualitatem, id est differentia, illud,

14—20] Porph. p. 3, 5—10.

1 dicas *GS* 2 autem] etiam *Hilgard* 4 et cetera singuli *T* et *(del., ut Pm2)* ceteri singuli *DPRS* sicut et ceteri singuli *C* 7 inter genus est et *(*et *s. l.) C* proprium et genus *GPST* 8 species *GS* 9 omnino] animo *Sm1* alia *m2G* 11 proprium est *G* semper *om. C* aptatur *CGPST* 12 haec *T edd.* de *om. GKT* differentia *ST* 13 distantiam *GPm2* disseret *Sm1T* 14 ab *om. P* genus *om. CDPR, s. l. Sm2* 15 etsi] si *GPSm1* 16 differentia *CDPRS (ex* -as*); Porph. p. 3, 7 αἱ διαφοραί* 17 tantum *D* 18 fit] sit *DFS* 19 eam responsionem *S* enim] autem *P* 20 ostendit *KPa.c.* 21 Differentia *Cm1KSm1T* 23 enim] uero *C* cuiusque *FGKS* 24 demonstrat *PST* differentiam *DP* illud, id est] *FG* illud est *DPRST* illud autem est *C* illud *K*

id est accidens, non substantiae. ergo quoniam genus super speciem est et species supposita generi, genus speciem, species indiuiduum quid sit ostendit. porro autem solae possunt species differentiae segregare quae qualitatibus eas substantialibus, id est substantias declarantibus, seiungunt atque dispertiunt. nam cum animal genus sit, homo uero uel equus species, quales utraeque species sint monstrat differentiae segregatio, ut dicamus speciem esse hominis rationalem, speciem uero equi inrationalem. si enim quis interroget: quid est homo? animal dicitur. si autem quis dicat: qualis est homo? rationalis respondetur. ita semper differentia non in eo quod quid sit, sed in eo quod quale sit appellatur. de accidenti uero non dubium est, cum ipsa qualitas in accidentis partibus componatur. namque in praedicamentis inter alias nouem partes accidentis etiam qualitas nominatur. nam etiam si quis interroget qualis corui species sit, nigra continuo respondetur. congruunt ergo genera differentiis et accidentibus, quod de speciebus pluribus praedicantur. nam sicut genus plures sub se species habet, ita differentia. nam rationale dicimus deum et hominem. rursus etiam accidens de pluribus speciebus praedicatur. nam nigrum dicimus et hominem et equum et coruum et hebenum et plurimas alias species. rursus congruit genus differentiae, quod, sicut genus, sic differentia aequaliter ad indiuiduum praedicatur. nam si Cicero animal est, quod est genus, et rationale animal est. quod est differentia. congruunt etiam, quod de numero differentibus praedicantur, quod

9—16] Porph. p. 3, 10—14.

1 substantia *CDR* 3 solae] sole *K* sola *CDPRSm1T* solas *FGSm2* 4 differentia *CDPRSm1T* segregari *CDPRT* disgregare *K* quae *om. R* quae ab *P* et *S* eas *om. C* ea *K* enim *T* 5 seiunguntur *C* dispertiuntur *CDR* disperdunt *P* 7 sint species *CK* 8 rationale *P* 9 inrationale *TPm2* ut rationale *m1* quis *post* interroget *G* 11 rationabilis *P* 13 accidentium *C* 14 ponatur *C* 15 *post.* etiam *om. CKR, post* si *P* 17 quae *C* 18 sub se plures species *GPST* 19 ita] ita et *D* rationalem *CPSm2* 20 et *om. C* rursum *P* 22 ebenum *K* 25 *pr.* est *om. D, s. l. Sm2* 26 etiam] autem *R*

superius de aliis monstratum est. distant autem quod, sicut p. 20 dictum est, genus in eo quod|quid sit appellatur, differentia uero uel accidentia in eo quod quale sit praedicantur. nam si dicas: quid est homo? appellabis genus et dicis animal esse hominem, si uero qualis sit ad differentiam interrogaueris, rationale respondebis, uel ⟨ad⟩ accidens, nigrum uel album uel qualis quisque sit de quo interrogatur. His igitur distributis distantias ipsas a primordio rursus orditur dicens:

Unde hoc quod de pluribus praedicatur genus distat ab his quae de singulis praedicantur, hoc est ab indiuiduis; illo quod de specie differentibus praedicatur, distat ab speciebus et a propriis; illo etiam in quo quid sit appellatur, secernitur a differentiis et a communiter accidentibus, quod haec duo quale quid sit declarant.

Hoc dicit distare genus ab indiuiduis, quod genus de pluribus, ut dictum est, praedicatur. colligit autem et in unum redigit proprii specieique differentias. nam quoniam species de pluribus non specie, sed numero differentibus praedicatur, proprium uero de una tantum specie et de his quae sub eadem specie sunt indiuiduis praedicatur, quamuis de una specie praedicetur, tamen aequa est illi cum specie a genere differentia de pluribus specie differentibus non praedicari. nam neque species omnino de speciebus aliquibus poterit praedicari

9—15] Porph. p. 3, 14—19.

1 monstratum est de aliis *F* demonstratum *K* distat *DGPRS* 2 differentiae *GSm2* 3 praedicatur *Ca.c.Ga.c.K* 4 dicis] dices *m1860* 6 rationalem *CD (in er.) FKP* rationalis *GRSm2* respondit *R* respondeo *G* respondeam *P (ex* -as*) T* responde*t *S* ⟨ad⟩ accidens, nigrum] *Brandt* accidens nigrum *codd. edd.* 7 quo *om. F* 8 rursus *om. G, s. l. P, del. Sm2* 10 hiis *F* iis *G* is *K* hoc] id *R* 11 illo—propriis *in sup. mg. Dm2* illud *D (m2) R* 12 ab] a *KPR* a *om. GST* illud *DR* etiam] enim *CDR* 14 a *om. RT* iam *D* 16 ut dictum est de pluribus *F* 19 praedicantur *CFK* 20 hiis *F* is *K* 21 specie *om. CDR* *post* quamuis *add.* enim *D* 23 specie] numero *CR* non *om. CDR, s. l. P* 24 aliquid *F*

neque proprium, quoniam proprium non de pluribus speciebus, sed de una tantum cuius est specie praedicatur. quod si ita est, una differentia a genere species et propria seiunguntur. accidens uero et differentia eadem quoque una a genere differentia separantur, quod genus in eo quod quid sit dicitur, differentia uero uel accidentia in eo quod quale appellantur.

20. Has Porphyrius ad constituendam generis rationem differentias quam parcissime potest colligit et ipsas differentias multis modis posterius probaturus, nunc uero quantum sat est dicit se ⟨neque deminutam neque⟩ abundantem generis constituisse rationem hoc dicens:

Hoc si ita est, nullo minus aut plus effecta est generis definitio.

Perfectam plenamque se generis definitionem fecisse dicit, quoniam neque plus neque minus facta sit definitio, sed aequaliter ad genus pariterque composita. quod unde sit, hoc modo monstrandum est. nouimus quod quaedam res quae ad alia praedicantur, his de quibus praedicantur, abundant, ut genera et species. namque animal, quod genus est, de homine, quod est species, hoc abundat, quod nomen generis etiam in equum atque bouem atque in alia ualet aptari. ergo si quis ad quamlibet rem abundantem fecerit maioremque definitionem quam ipsa res fuerit quam definit, non erit integra propriaque definitio, quoniam non solum illam rem amplectitur quam definit,

12 s.] Porph. p. 3, 19 s.

2 specie] proprium specie *C* proprium *GS* 4 eadem] in eadem *D* a genere una *GPS* 6 qualis *GP, post add.* sit *GPS* est *C* 7 construendam *GK* contuendam *G (in mg.) DR* 9 probaturus posterius *GPS* 10 se] sed *D, in ras. R* *loc. expleuit Brandt; cf. p. 60, 18. Ed. sec. II 8* superfluum . . deminutum *et Addenda* generis *post* rationem *GS* constituens *P* 12 nullo] nullo modo *FGK; cf. Boeth. in Arist.* π. ἑρμ. *II 499, 22 M.* 14 dicit *post* se, *om. post* fecisse *C* 16 pariliterque *bm* unde] quale *GPS* quales *K, ad* unde *(del. Cm2) s. l. add.* quale *Cm2Dm2* 17 demonstrandum *C* 20 hoc] *DRT* in hoc *C, om. FGKPS, fort. recte* abundant *FRT (ex* -at *m1?)* 21 bouem] in bouem *PT* quamlibet] aliquam *GS* 22 abundanter *R* 23 quam *om. DRT, del. Cm1?* erit *post* propriaque *GS* 24 solam *DGKS* complectitur *GS* definit *om. F*

si maior fuerit definitio, sed etiam alias quascumque res, quibus ipsius definitionis terminus abundabit. maiorum igitur praedicamentorum maior erit definitio, minorum uero minor erit etiam definitio. animal ergo. quod maius est, ita definiunt: animal est substantia animata sensibilis, hominem uero, quod ab animali minus est, ita definiunt: animal rationale, mortale, risus et disciplinae perceptibile. quoniam maius est animal ab homine. maior etiam erit animalis definitio ab hominis definitione. plus enim erit dicere 'substantia animata sensibilis' quam 'animal rationale et mortale'. nam substantia animata sensibilis, sicut ipsum animal, non solum hominem complectitur, sed etiam equum uel bouem atque alias huiusmodi species. si quis ergo ad hominem maiorem definitionem aptauerit, quae est animalis, ut ita definiat hominem: homo est substantia animata sensibilis, non est plena definitionis ratio, cum equus atque bos substantia animata atque sensibilis esse possint, quae species hominis non sunt. si quis uero maiori rei minorem definitionem aptauerit, curtam et deminutam quodammodo faciet rationem. nam si quis animal definire uolens dicat: animal est res rationalis, risus et disciplinae perceptibilis, non erit integra definitio, quoniam sunt quaedam animalia quae p. 21 istius | definitionis rationem subterfugere atque euadere possunt. est enim animal bos, quod neque rationale sit neque risus perceptibile. sola igitur relinquuntur bene definiri quaecumque aequalibus definitionibus constituuntur. ubi autem aequalis definitio sit, hoc modo possumus reperire. praedicamenta quaecumque fuerint, si maius praedicamentum de minore aliquo praedicatur, conuerti non potest, ut minus de maiore praedicetur. semper enim maiora de minoribus, numquam minora

3 etiam *ante* erit *P*, *ante* minor *GS, om. R* 4 ergo] uero *GS* 5 ab *om. DK* 6 *ante* animal *add.* homo est *FGKS* 7 quoniam] quod *P* quo *S* quodsi *T* ab *om. GS* 8 erit etiam *DPS* 10 et *om. GPS* 12 uel] et *G* 13 maiorem *s. l. Dm2* 15 plena *om. F* 16 possit *GKa.c.PST* 17 uero] ergo *F* 18 diminutam *DGKPR* 19 rationem faciet *GP* 24 relinquantur *CDRT, recte?* 25 autem *om. R* enim *C* 26 fit *G* 28 minus] *r* minor *CDFGPRST* maior *K*

de maioribus praedicantur. nam si quis dicat hominem esse animal, non poterit conuertere animal esse hominem. nam homo nihil aliud, quantum ad genus, nisi animal est, animal, quantum ad species, potest esse etiam non homo. paria uero praedicamenta semper sibi ipsa inuicem conuertuntur. nam quoniam risibile solius est hominis, risibile ad hominem praedicatum etiam conuerti potest, ut homo ad risibile praedicetur. dicitur enim: quid est homo? risibile; quid est risibile? homo. ergo quascumque definitiones conuertere potes, illae uerae atque pares sunt, quascumque uero conuertere non potes, aut maiores sunt aut minores, pares inueniri non possunt. nam si dicas hominem substantiam esse animatam atque sensibilem, uerum est. item si conuertas et dicas substantiam animatam atque sensibilem esse hominem, non omnino uerum dixeris. potest enim et substantia animata esse atque sensibilis et homo non esse. item si dixeris rem rationalem, mortalem, risus et disciplinae capacem esse animal, uerum dixeris. si autem dicas atque conuertas animal esse rem rationalem, mortalem, risus et disciplinae perceptibilem, non omnino uerum dixeris. potest enim esse animal et non esse rationale et risus capax. ergo quotiens est maior definitio quam id quod definitur, si prius dicitur id quod definitur et maior definitio adhibetur, uera esse poterit definitio. si enim prius dixeris hominem, rem minorem, et ad ipsum posterius adhibueris definitionem maiorem, ut prius dicas 'homo est', et post subiungas 'substantia

2 conuerti *GPS* 5 ipsa *om. GPS* 6 praedicatum] *brm* praedicatur *codd. p* 7 etiam] et *FGKS* 9 potest *P* (t *er., item 10*) *R* 10 atque *om. D* pares] et pares *F* 11 inuenire *P* 12 dicas] quis dicat *T* esse substantiam *CGS* 13 iterum *T* si conuertas] sicut uertas (ueritas *F*) *FS* 14 atque] et *FK* 15 enim *om. CK* esse *post* sensibilis *GPS* 17 capacem] perceptibilem *GS* *ante* dixeris *er.* non *uid. C* 18 esse animal *GS* 19 praeceptibilem *D* capacem *GS* uera *CDPRT* 21 maior est *GPS* quam id—maior definitio *in inf. mg. Dm2* 22 prius] prius uero *F* dicitur *post* definitur *GS* 23 rem] esse *P* 24 minorem] *hic desinit cod. R* ipsum] ipsum hominem *GS* postea *GPST* 25 ut] nisi *F* dicas prius *GPST* postea *GPS*

animata sensibilis', uerum est. homo enim necessario est substantia animata sensibilis. si uero prius dixeris definitionem et postea dixeris id quod definies, uera esse non omnino potest. nam si definitionem maiorem prius dixeris dicens 'substantia animata sensibilis' et postea rem minorem intuleris, ut dicas 'homo est', ut sit 'substantia animata sensibilis homo est', non omnino uerum est. potest enim esse et substantia animata sensibilis, non tamen homo. at uero si minor fuerit definitio quam illa ipsa res quae definitur, si prius dicta sit definitio, uera est, posterius, falsa. nam si dixeris definitionem quae est minor 'res rationalis, mortalis, risus et disciplinae capax' et post intuleris 'animal est', ut sit 'res rationalis, mortalis, risus et disciplinae capax animal est', uera est. omnis enim res quae rationalis et mortalis est et risus et disciplinae capax, necessario animal est. at uero si conuerteris et rem maiorem prius dixeris, post uero minorem definitionem adhibueris, uera omnino esse non potest. nam si dicas prius 'animal est', postea autem iunxeris 'res rationalis, mortalis, risus et disciplinae perceptibilis', non omnino uerum est. potest enim esse animal et rationale uel mortale non esse. itaque si maior est definitio quam res fuerit, si prius rem dixeris, postea definitionem intuleris, uera est, si uero prius definitionem dixeris, post rem intuleris, falsa est. in minoribus uero definitionibus et maioribus rebus contra

1 *ante* sensibilis *add.* atque *GS* 3 uera esse omnino non potest *D* non omnino uera esse potest *GS; an* omnino *post* uera *ponendum? cf. 16 et p. 63, 3* 6 ut sit—homo est *om. P* ut sit] *T* ut *GKS* et *Dm1* et si *CDm2* sed et *F* et sit *Engelbrecht* sensibilis] atque sensibilis *GS* sensibilis—sensibilis *(8) in sup. mg. Dm2* 7 omnino uerum —generis diffinitionem *(p. 63, 16) in scidula add. Tm1?* esse *post* sensibilis *FGKS* 8 non tamen homo] et homo non esse *FGKS (ex 61, 15)* 9 ipsa *om. GK* 11 et post—capax *(13) om. FGKS (6 fere litt. er.)* 12 animal est *om. CD, in ras. P* 13 *ante* uera *add.* necessario *F* 14 et mortalis est] mortalis *G* *secund.* et *om. FGKS* et disciplinae *om. CDPT* capax] capax est *G* 16 uero *om. G* esse omnino *GPS* 17 autem iunxeris] uero adiunxeris *C* 18 mortalis *om. C* 20 uel] et *GT* est *om. GPST* 22 est] erit *GS* postea *CT*

est. nam si definitionem prius dixeris, postea rem subieceris, uera est, si uero rem prius dixeris, postea definitionem subieceris, uera omnino esse non potest. at uero in aequalibus definitionibus conuerti aequaliter potest. nam quoniam solius hominis haec est definitio 'animal rationale, mortale ⟨,risus et disciplinae perceptibile⟩, aequalis est haec ad hominem definitio, quoniam non est cui alii possit aptari. itaque uel si prius rem dixeris, postea definitionem subieceris, uera erit, ut est 'homo est animal rationale, mortale, risus et disciplinae perceptibile', sin uero conuerteris et prius definitionem, postea rem dixeris, ut si dicas 'animal quod fuerit rationale, mortale, risus et disciplinae perceptibile homo est', haec quoque uera est. ita semper, ut definitiones uerae sint, neque plus neque minus in definitionibus oportet aptari, sed aequali|ter definitiones conuenien- p. 22 terque disponi. quod Porphyrius scilicet non ignorans ait se neque plus neque minus effecisse generis definitionem.

21. Et Fabius: Sequitur, inquit, te de specie disputare. — Dic, inquam, quid sequitur? — Et Fabius: Hic, ut opinor, ordo est:

Species quoque multis dicitur modis. nam et unius cuiusque hominis forma species appellatur. rursus dicitur et pulchritudo uultus, unde pulcherrimos quosque speciosos dicimus. dicitur species et ea quae

20—p. 64, 3] Porph. p. 3, 21—4, 4.

1 prius definitionem *(uel* diff-*) GPST* 2 *post* est *per 10 uersuum spatium figuram quandam qua rationes definitionum datarum inlustrantur add. Cm1, eras. et aliqm fec. m2* prius rem *FT* 5 *loc. expleuerunt Engelbrecht et Hilgard* 6 haec *om. GS* 7 rem] *Cm2F* definitionem *(uel* diff-*) cett.* 8 definitionem] *Cm2F (*diff-*)*, rem *cett.* est *om. GS* 9 est *om. P* mortale *om. C* perceptabile *s. l. ex* -tibile *F* 10 conuerteris] *FP* uerteris *cett.* 11 fuit *D* erit *GS* 15 se] sed *DP* 17 *ante* Et *add.* DE SPECIE *(*SPETIE *CS) CGSp* FINIT DE GENERE. INCIPIT DE SPECIE *DK post* ordo est *add.* INCIPIT *(om. bm)* DE SPECIE *Pbm, inscriptionem om. Fr* te *om. C* 18 Et fabius *s. l. Dm2* 20 modis dicitur *KP* 22 dicitur] et dicitur *C* 23 quoque *GKSm1T*

supposita est generi, unde animalis speciem appellamus, cum animal ipsum genus sit, et album coloris speciem.

Tunc ego: Speciei quoque nomen sicut generis aequiuocum puta. nam et hoc quoque multifariam appellari designat. dicitur enim, inquit, species et figura corporis et fortasse alia plura. de quibus quoniam nullus tractatus habebatur, iure praetermissa sunt. hic tamen a Victorino uidetur erratum, quod cum idem sit cuiuscumque hominis species et uultus, quasi in alia appellatione speciei uultus iterum pulchritudinem dixit, quasi uero non proinde pulchritudo uultus sit ac tota species fuerit; nam si quispiam pulcher fuerit toto corpore, etiam uultu. sed praemissis his ad illam speciem quae sub genere ponitur atque genus efficit ueniamus. namque, ut dictum est, substantiae ipsae nullo speciei nomine generisue censentur, nisi quadam ad se inuicem collatione sint comparationeque compositae. nam quod animal est, non idcirco est genus, quoniam animal est, sed idcirco, quod hominis sub se atque equi et ceterorum animantium species habet. atque idcirco ait: unde animalis speciem appellamus, cum animal ipsum genus sit; neque enim homo species diceretur, si super ipsum animalis appellatio non praedicaretur. sed ut monstraret non in unis solis substantiis genera speciesque uersari, sed etiam in omnium praedicamentorum nuncupationi-

14 ut dictum est] p. 43, 13 ss.

1 *post* unde *add.* hominem *edd., post* animalis *C, post* appellamus *F, om. cett., cf. 20; Porph. p. 4, 2* εἰώθαμεν λέγειν τὸν μὲν ἄνθρωπον εἶδος τοῦ ζῴου 4 ergo *Dm1KST* 5 puto *ex* puta *S* hanc *Cm2PSm2* 7 nullis *D* multus, *in mg.* al. nullus *F* 8 praetermissae *P* a *om. DPT, s. l. Sm2* 10 quam si *D* *ante* pulchritudinem *add.* in *G* 11 uero *om. FKS* 12 quisquam *P* 13 praemissis *post* his *C (*prae- *ex* pro-*) PS,* praetermissis *K edd.* 16 ni *P* collatione] *K edd.* collectione *cett. (*coll**ione *S,* ec *er. uid.)* sunt *D* 17 namque quod *D* *post* animal *excidisse* genus *coni. Brandt, cf. 2 et p. 43, 13 ss. (quo respicit* ut dictum est *14)* est genus] *FGp.c.P* ei *(del. G)* est genus *DG* ei genus est *CST* genus *K* 18 sub se hominis *CST* 20 *post* unde *add.* hominem *edd.; cf. 1* 24 sed etiam—exemplum *om. F*

bus esse conexa, non solius substantiae dedit exemplum, sed etiam eius quod reliquum remanserat, accidentis. quid enim ait? et album coloris speciem: quae sunt in accidentis diuisione qualitatis. Sed quoniam inter se quaedam conexio est et talis comparatio atque relatio, ut praeter ad se inuicem habitudinem genera et species esse non possint — nihil enim in eorum definitionibus concludi potest, nisi ad alterutrum nominata sint; nam si substantia generis specie supposita, species uero genere superposito et ad ipsam praedicato perficitur, non est dubium quin cum genus definire necesse sit, iure speciem, et cum speciem, iure nobis genus praedicare necesse sit, — haec igitur etiam in generis subscriptione seruatur distinctio, cum generis definitio habita est. hoc enim dictum est tunc, esse genus quod ad distantes species diceretur, nunc uero dicendum est id esse speciem quae sub genere ponitur. sed multiplex eius definitio haberi potest. potest enim rursus dici id esse speciem, ad quam genus in eo quod quid sit praedicatur. quae res utraeque id significant, speciem poni sub genere. nam prima quidem definitio id aperte designat, secunda uero talis est: quoniam semper

4—13] cf. Porph. p. 4, 4—9. 13 s. cum generis—diceretur] p. 54, 23 ss. 15—18] Porph. p. 4, 10 s.; cf. infra p. 68, 7—9.

2 quid] *PS* quidem *K* quod *DFGT* in eo. Quod *C* enim *s. l. Cm2, er.* 4 diuisione *om. KS* 7 ad] *Sr, om. cett.* (alterutrum *ex* adter- *T*) 8 nominatum *T* sunt *D (ras. corr.) K* habet *T* 9 speciei *KT* specie *Sm1* speciei substantia *C* praedicato] *CP* praedicatio *cett.* 10 quin] qui *Sm1* quia *CDP* quod *G* cum *s. l. Sm2, om. DGKP* cunque *(sic) F* genus *om. K* quod *F* definire] differentiae *G* 11 *post pr.* speciem *add.* cum genere *CP* scil. cum genere *s. l. Sm2* et cum speciem] *C (*et *in ras.) T* et cum specie *GPS* cum genere et cum specie *DF* iure—sit *om. K* 12 igitur *om. C* seruat *GPST* seruabatur *brm* 13 distinctio] *CDFm1K, s. l. Sm2,* discriptio *F* descriptio *GSm1 (sed* de- *ex* di- *m2)* districtio *P* 14 tunc *in ras. Sm2* nunc *DG* distantes] res distantes *C* specie *Cm1G* tunc *DGSm2 (in ras.)* 16 duplex *D* 18 utraque *Sm1T* significat *Dm1* 20 semper maioribus minora] *CGP (sed* subponuntur *post* maioribus*),* minora semper maioribus *F* semper minora maioribus *K* semper maioribus *(om.* minora*) DST*

maioribus minora supponuntur, genus ab eo, ad quod in eo quod quid sit praedicatur, maius esse non dubium est. quod si ita est, nullus est obscuritatis error, quin species quae minor est, maiori sibi generi supponatur. nihil igitur haec secunda definitionis significatio a priore differt; si enim species sub genere non poneretur, genus ad speciem in eo quod quid sit non praedicaretur.

22. Tertia uero definitio speciei integra ratione collecta est et ipsius speciei uim naturamque demonstrat. dicit enim speciem esse quae ad plurima numero differentia in eo quod quid sit praedicatur. quae definitio etiam ex superiore genere debuit esse planissima, sed ego nunc quantum p. 23 castigata permittit breuitas explicabo. sed | prius de ipsis generibus speciebusque pauca dicenda sunt. cum sint quaedam genera quae species habeant atque ipsa aliis generibus species esse possint, non est dubium ea gemina comparationis habitudine fungi, ut ad alia species, ad alia genera nominentur. sed si in uno filo atque ordine speculemur et quodcumque genus alicuius rei repertum sit, eius rursus genus aliud requiramus et rursus aliud atque aliud iterum, si nihil sit quod intellectus ratione consistat, inexplicabilis ratio interminabilisque tractabitur. sed quoniam nulla sunt in his scientiae fundamenta quae nulla consideratione animi in infinitum procedentia concluduntur, dicendum necessario est posse nos ascendentes usque ad tale aliquid peruenire cuius, cum ipsum ceteris genus sit,

9—11] Porph. p. 4, 11 s. 14—p. 68, 24] cf. Porph. p. 4, 12—5, 16.

1 *post* genus *s. l.* uero *Sm2* ad quod in eo quod *om. G* 2 esse maius *Da.c.F* *post* est *add.* cum genere *G, idem er. S* 3 obscuritatis] dubietatis *T* 5 priori *C* si] nam *G* non *Sm1* (nondum *m2*) *T* 6 non *om. GST* ponitur *GST* genus] et genus *G* in eo ad speciem *C* species *F* 7 non *om. GKST, s. l. C* praedicatur *GSm2T* praedicetur *P* 9 dicitur *CGPST* species *GPS* 12 plenissima *GSm1* nunc] non *CS* 14 cum] et cum *C* 17 *pr.* ad *om. DPST* *pr.* aliam *F* alias *DPSm1* aliae *m2* 19 alicui *T* sit] est *CG* genus rursus *C* 20 iterum aliud *C* quo *F* 21 ratione] ratioque *FPS* 22 nullà] *CT* multa *cett.* *post* sunt *add.* quasi *F* 24 accedentes *Dm1*

aliud genus inuenire non possumus, quod genus primum et magis genus et generalissimum nuncupetur. sed si hoc in genere contingit, ut ascendentes alicubi consistamus, non est dubium quin descendentes iterum per species ad aliquem quodammodo calcem offenso termino consistamus. igitur cum descendentes per species usque ad illam speciem uenerimus quae sub se species nullas habet, illam speciem ultimam speciem et magis speciem et specialissimam nuncupemus. sed quoniam species aliquorum est continens, si aliquorum specie differentium continens esset, non magis species, sed genus merito uocaretur. sed quoniam continet et non specie differentes res continet, similes necesse est sibi contineat pluralitates. sed si continet pluralitatem et maius semper est id quod continet quam id quod continetur, de pluralitate illa species praedicabitur. appellabitur igitur species de pluribus rebus numero differentibus in eo quod quid sit. species enim cum appellatur de subterioribus, superiorem speciem substantiamque declarat. nam cum dicimus: quid est Cicero? homo continuo respondetur. cum ergo tribus modis speciei facta sit definitio, superiores duae non tantum sunt speciei, sed etiam subalternae speciei, quae et ipsa genus. generalissimum substantia et sub ea corpus animatum, sub animato corpore animal et sub ani-

1 possimus *FPT* 2 maius *G* 4 aliquem] *codd. et edd.* 5 descendentes] *p* descentes *(sic) DK* descendimus *CGPST* descenderimus *F brm* 6 species] *Fp.c.T* speciem *Fa.c.et cett.* usque] et usque *CFT brm* 7 *post.* speciem *om. F* 9 est *om. G, s. l. S* 12 pluritates *P, item 13. 14* 17 subterioribus] pluribus *Dm1* superioribus *m2* superiorem] *DK* subteriorem *cett. (*supt- *C)* speciem *om. F* specie *C* substantiam *CF* 19 ergo] uero *D* species *Sm2* facta sit—substantia *(21) del. et in inf. mg. add.* dicatur est species quae et ipsa sit genus. genus generalissimum substantia *Sm2* 20 sunt] *F, om. cett., post proxim.* speciei *add.* conueniunt *C* ⟨magis⟩ speciei *Brandt, cf. p. 68, 9* 21 *ante* quae *add.* est enim species *FKbrm* quae et] quia *C* genus] *CDGSm1T* sit genus *FSm2 (cf. 19)* genus sit *Kp* aptantur. sit genus *P* genus est *brm* generalissimum substantia] *DGPSm1T* genus generalissimum substantia *Sm2 (cf. 19), fort. recte,* generalissimum est substantia *C* generalissimum enim genus substantia *FK* 22 corpus animatum] corpus, sub corpore animatum corpus *K edd., sed cf. p. 68, 5*

mali homo, sub homine indiuidua. sed hanc diuisionem plenius posterius exequemur, nunc autem hoc nobis tantum sufficit. substantia igitur magis genus est, homo magis species, ita ut neque substantia species aliquando esse possit nec homo genus. corpus uero animatum uel animal ad superiora species, ad subteriora genera nominantur. si quis ergo corpus animatum uel animal uel hominem uelit exprimere et dicat: species est quod ponitur sub genere et ad quam genus in eo quod quid sit praedicatur, haec definitio et magis speciem, id est hominem, et subalternam speciem continet, id est corpus animatum uel animal. nam corpus animatum et animal et homo sub genere sunt posita, et ad eas omnes in eo quod quid sit appellatur, ut dictum est. si quis uero illam speciem definitione monstrare uelit quae uere species est, id est specialissimam speciem, quae tantum species, numquam et genus sit, hoc modo definiet, speciem esse quae ad plurimas res numero differentes in eo quod quid sit praedicetur. sed haec definitio subalternis speciebus numquam conueniet. illae enim quae subalternae sunt species, possunt etiam pro generibus accipi, si ad subiecta praedicentur. quodsi possunt pro generibus accipi, cum pro generibus acceptae fuerint, non tantum ad plurimas res numero differentes praedicabuntur, sed etiam ad plurimas res specie differentes, quippe cum sint genera. sed quia hoc in magis speciebus non euenit, ut aliquando de specie differentibus praedicentur, haec definitio posterior solius magis speciei definitio est et eam ceterae subalternae species excludunt atque reiciunt. quod Porphyrius ita demonstrat:

2 posterius] p. 70, 19. 7—9] Porph. p. 4, 10 s.; cf. supra p. 65, 15—18.

1 sub] et sub *T* 5 superiores *FGKPm1S* 7 *post. (sic)* uel] *F*, *om. cett.* hominem] hominem esse *C* 11 et] uel *P* 13 speciem definitione] diffinitionem *K* 14 uoluerit *KT* 15 quaeque *S* et numquam *GK* 19 enim *om. D* 21 cum] quaecumque *T* acceptae] *edd.*, accepta *codd.* 24 in] ut *G* 26 solis *KSm2* diffinitionis *D*

Sed haec definitio eius speciei est quae magis species dicitur, aliae uero definitiones erunt etiam illarum quae non sunt magis species.

23. Horum ergo ipsam subscriptionem demonstrationemque clarius se ipsum dicere promittit cum dicit:

Manifestius autem fiet hoc quod dicimus hoc modo. in omnibus praedi|camentis sunt quaedam magis gene- p. 24
rum et magis specierum, sunt alia mixta. magis genera sunt supra quae nullum aliud genus poterit inueniri, magis species rursus, sub qua nulla species reperitur. horum interualla quae possident, et genera et species sunt, singula superioribus inferioribusque collata, ut alteri genus, alteri species appellentur.

Huiusmodi sunt, inquit, quaedam quorum genera inueniri non possunt, haecque ipsa merito magis genera nominantur, quoniam maius ipsorum aliquid inueniri non potest. nam si ista sunt genera, genus autem omnibus sub se positis maius est, quorum genus nullum est, nihil eorum maius poterit reperiri. at quorum genus nihil poterit inueniri, merito ipsa magis genera uocitantur. sunt autem quaedam alia quae magis species appellentur, sub quibus non aliae species locatae sunt. nam plus uidetur esse species ea et integrior uere species est

1—3] Porph. p. 4, 12—14. 6—13] Porph. p. 4, 14—20.

2 diffinitiones uero *G* 5 dicere *om. CDPST, post* promittit *add.* executurum *C* exponere *P* 8 sunt alia *om. FGK* alia *s. l. Cm2* mixta] *brm (uix* mista *scribend.)* in ista *ST* in istis *(*-tis *ex* -ti *m2) C* inmistra *(sic) Dm1P* inter ista *Dm2, om. FGK; Porph. p. 4, 16* καὶ μεταξὺ τῶν γενικωτάτων καὶ τῶν εἰδικωτάτων ἄλλα magis] et magis *FGK* 12 singulaque *G* 13 *locum* ut alteri—eisdem *p. 74, 1 in folio inserto add. Sm2* *post post.* alteri *add.* rei *FT, s. l. Dm2* 14 quaedam inquit *PS* genus *PS* 15 possit *PS* haecque] *brm* quae *(uel* que*)* haec *codd. (*et haec *Cm2)* quae *p* haec, quae *Brandt* 16 maius] magis *DS* ipsis *GKSp.c.* *post* potest *add.* genus *C* 17 *ante* genera *in mg. add.* magis *C* 18 eorum] horum *D* 19 genus nihil] *GKPS* genus nullum *DF* nihil maius *CT* potuit *F* 21 appellantur *FGK* *post* quibus *add.* quoniam *CT* non *om. T, post* uocatae *s. l. Cm2,* nam *D* locatae] *edd.* uocatae *codd.* collocatae *Brandt* 22 uere] ac uere *brm*

quae genus numquam est quam ea quae aliquando genus esse potest. quodsi uerior species est quae sola species, numquam genus est, merito magis species appellata est. igitur inter magis speciem et magis genus quod est interuallum, subalterna genera et subalternae species impleuerunt. nam subalterna uocamus quaecumque ad superiora species, ad inferiora pro generibus accipiuntur, idcirco quoniam, si omnes res ad inferiora componas, genera, si ad superiora, species, et si ad superiora et inferiora eadem ducas, genera et species inuenientur. atque ideo subalterna genera et species nominata sunt, quod filo quodam atque ordine ad inferiora composita genera et ad superiora species agnoscuntur. sed haec ita genera speciesque esse possunt, non ut cui genus est, eidem iterum uelut species supponatur. nam si, ut prius ostensum est, specie sua maius est genus, non est dubium quin maior res sub minore poni non possit. atque ideo ait ut alteri genus, alteri species appellentur, quod nequaquam eandem rem et genus esse et speciem conueniret. dat igitur huius rei exemplum, quo quod dicit, facilius possit agnosci. facit igitur hanc diuisionem. ponit substantiam magis genus, supponitur substantiae corpus et incorporeum, corpori animatum corpus et inanimatum, animato corpori animal sensibile et insensibile — ut sunt ostrea uel conchilia uel echini uel arbores et alia huiuscemodi, quae uiuendi animam habent, non etiam sentiendi —, sub animali animal rationale et inrationale, sub rationali mortale et inmortale, sub mortali hominem, sub homine singulos homines, hoc est corpora indiuidua, Ciceronem et Virgilium scilicet et eos

18—p. 71, 1] Porph. p. 4, 21—25.

4 interuallum quod est *CT* 8 *post* genera *add.* sunt *FGK, s. l. S* si ad—genera *(11) om. T* 9 genera] et genera *D* 10 nominatae *G* 14 prius] supra *D* magis *D* 15 minore] *F* minori *cett.* 17 *ante* eandem *add.* ad *FGK edd.* 18 speciem] *K* species *cett. et edd.* conuenirent *(sic), del.* con *F* 19 dicat *S* 21 *ante* incorporeum *add.* in *CDF* 22 *ante* insensibile *add.* animal *CDT* 23 *pr.* uel *om. CK* huiusmodi *KST* 24 etiam *om. G* sentiendo *C* 25 sub *s. l. Dm2*

qui iam in partes sunt singuli. substantia ergo quae prior est, magis generis accipitur loco; genus enim solum, non etiam species est, quod numquam eius genus superius inuenitur. homo uero solum species est, nullas enim alias species sub se cohercet; singuli enim homines non specie, ut dictum est, sed numero differunt. corpus uero, quod pridem sub genere posuimus, id est substantia, ad substantiam quidem species, ad animatum corpus genus accipitur. animatum autem corpus ad corpus species est, ad animal genus, animal autem ad animatum corpus species uidetur, ad rationale animal genus. rationale item animal mortalis genus est, species animalis. mortale autem genus hominis est, species rationalis animalis. homo autem quod super indiuidua est, nihil de generis natura sortitus est, sed tantum sola species appellatur.

24. Sed hanc diuisionem sicubi in aliis rebus transferri et aptari placeat, ita considerandum est, ut quicquid fuerit cuius genus inueniri non potest, magis id genus appelletur, et quicquid cuius nulla species fuerit, id est ut super indiuidua collocetur, illam magis speciem esse. oportet enim, si quod genus sit, super differentes specie res poni, | quod autem p. 25
magis species non super specie res differentes ponitur, numquam digne genus poterit appellari. ergo quemadmodum quod

1—14] Porph. p. 4, 25—5, 1. 16—p. 72, 25] Porph. p. 5, 1—16.

1 parte *CDPT* singulari *T* 2 loco *ante* magis *F, ante* accipitur *GK* non] ne *C* 3 ei *C* 4 sub se species *CT* 7 substantia] substantiam *F* sub *(in mg. m2)* substantia *P* 8 genus accipitur—corpus *(10) in sup. mg. Cm2* 9 animal autem—animal genus *in sup. mg. Pm2* 10 uidetur species *DPS* rationabile *D* 14 sed] quod *DPST* 16 ut *del.*, et *scr. Dm2* 17 cui *F* appellatur *D* 18 et *ex* ut *Dm2 post* quicquid *add.* est *C* est ut *om. C* 19 illa* *D* illa *K* et *C* speciem esse] species nominetur *C* 20 *post* res poni *in D figura ordinem cognationemque notionum substantiae ceterarumque (p. 70, 19 ss.) inlustrans posita est* quid *D* 21 °specie* *(s er.) C* non] si *P post* ponitur *add.* sed super indiuidua quae *C* 22 genus digne *F* genus] species *CDT* possunt *C* quemadmodum] *F, post add.* quoniam *CDGPST, ante K* quod *post pr.* genus *p. 72, 1 F*

superius genus super se nullum genus habet, magis genus dicitur, ita et species quae sub se species non habet, sed tantum indiuidua, merito magis species appellatur. illa autem quae in medio posita sunt, non eiusdem sunt habitudinis. nam quoniam species esse possunt, non sunt magis genera, et quoniam genera possunt esse, idcirco numquam magis species praedicantur. nam illis quae supersunt, species sunt, illis uero quae subsunt, loco generis praeponuntur. cum igitur duae formae sint omnium rerum, aut ut genera praeponantur aut ut species supponantur, summitates, id est generalissimum genus et specialissima species, singulas tantum continent habitudines, illud, ut tantum genus, numquam species uideatur, illud, ut sola species, numquam etiam genus appelletur. subalterna uero, quae media sunt, duas formas habent, id est utrasque. namque, ut frequentius inculcatum est, et generis quodammodo parentelam et speciei deriuationem sortita sunt. nec hoc fortasse nos turbet, quod species specialissima habet sub se aliquid. namque homo cum sit magis species, habet sub se singulos homines. haec enim quamuis indiuiduis supersit, numquam formam specialitatis inmutat. cum enim sub se indiuidua habeat, quod ea contineat quae sub una specie sint et nulla substantiae proprietate discrepent, species eorum uocatur quae continet. ita homo et animalis species dicitur, quia continetur, et hominum singulorum species est, quia eos continet qui nulla umquam specie discrepabunt. definitio ergo magis generum magisque specierum talis est: magis genus

25—p. 73, 7] Porph. p. 5, 17—23.

1 genus nullum *DKPS* 2 et *om. FGK* quae] *Hilgard* quoniam *codd. edd.* 3 appelletur, *corr. m1? F* 6 esse possunt *GKS* 7 *ad* praedicantur *s. l.* ł appellantur *D* 8 proponuntur *DPS* 9 sunt *P pr.* ut aut *CDKT* 10 ut *om. DT* 11 genus *om. CDT* 12 *ante* species *add.* ut *D* 13 sola] semper *T* 14 quae] quoniam *F* 15 nam *DS* 16 et *s. l. Cm2* 17 quod] quoniam *F* 18 aliquid sub se *KS* 21 quod ea] quae ea *T* quae *FGS* quod *K* quae] et quae *FGK* sub *om. PT* species *P* 22 substantia *FGKS* 25 ergo] igitur *FGK* 26 est *om. C*

esse di|citur quod genus semper sit, numquam species, et p. 26 quo superius nullum genus sit; rursus magis species est quae semper species sit, numquam genus, et iterum, quae numquam diuiditur in species et quae ad plurima numero differentia in eo quod quid sit praedicatur. illa uero alia, ut saepe dictum est, et genera et species esse possunt, superioribus scilicet inferioribusque collata. Hoc autem attentissime respiciendum est, quod in diuersis longe nationibus in eo genere ubi ex sanguine aliqua cognatio deducitur, diuersarum cognationum gens ad unum caput generis duci potest. nam quoniam Romani a Romulo sunt, Romulus autem a Marte, Mars a Ioue, poterit gens Romanorum ad Iouem duci. item quoniam Athenienses a Minerua, Minerua a Ioue, potest Atheniensium gens ad eundem Iouem duci. item quoniam Persae a Sole, Sol autem a Ioue, possunt Persae quoque ad eundem Iouem uelut ad originem propriam deduci. ita diuersissimae gentes ad unius cognationem erigi possunt, quod idem speciebus generibusque non fit. numquam enim diuersa genera sub uno genere poterunt accommodari. Aristoteles enim primorum generum decem praedicamenta constituit, quae uelut aliquis fons, ita subterioribus omnibus ortum quodammodo nationemque profuderint. haec igitur decem genera quoniam generalissima sunt et superius eis nullum inueniri genus potest, ad unum genus reduci non poterunt. quodsi decem genera prima ad unum genus

7—18] Porph. p. 5, 23—6, 5. 18—p. 75, 6] Porph. p. 6, 5—11.

2 quo] quod *S* sit genus *D* rursum *DK* est *om. C* quae] *CT* quod *cett.* 3 species semper *CFG* 5 alia *om. D* ut *om. F* 7 et inferioribus *P* 8 quod] quam *D* 10 gens] genus *CFKT* nam] namque *C* 12 genus *CS* 12—16 item quoniam Athenienses—deduci] *CKT* item quoniam persae— *(14)* duci *(*deduci *G, etiam K)* item quoniam athenienses—duci *(*deduci *G) DFGPS* 13 genus *C* 17 *ante* speciebus *add.* in *F* 18 poterant *P* 19 decem] deesse *D* praedicamenta decem *FGK* 21 profuderunt *T* 22 genera] praedicamenta *FK* 23 potest] non potest *D* 24 *locus* quodsi—sub eisdem *(p. 74, 1) bis, fol.* 10^{b} *(*S^{II}*)* *et fol.* 11^{a} *(*S^{I}*) in S scriptus est (cf. ad p. 69, 13)*

reduci non poterunt, nec illa quae sunt sub eisdem generibus, id est species subalternaque genera, ad unum genus aliquando poterunt applicari. nam si prima eorum genera ad unum superius duci non possunt, non est dubium quin ea ipsa quae sub ipsis sunt, ab uno genere coherceri continerique non patiantur. nam si substantia, qualitas et quantitas et cetera sub alio communi genere poni non possunt, quod ipsa magis sunt genera, nec quicquid sub substantia fuerit, id est sub eodem genere, ut animal uel homo, uel item sub qualitate uel quantitate, ad aliquod genus commune se poterunt applicare. numquam enim inueniri genus poterit quod haec decem genera solitario et proprio intellectu intra se possit uelut species continere. at dicat quis haec omnia decem genera si uere sunt subsistentia, quodammodo uel entia dici posse. flexus enim hic sermo est ab eo quod est esse, et in participii abusionem tractum est propter angustationem linguae Latinae compressionemque. haec igitur, ut dictum est, entia poterunt appellari, et ens hoc ipsum, id est esse, genus eorum fortasse dici uidebitur. sed falso. namque omnia quae inter se aequiuoce nominantur, numquam eiusdem continentiam generis sortiuntur. quippe quorum substantia discrepat, non est dubium quin generis quoque ipsius definitio discrepabit; haec autem ut entia nominentur, non uniuoce, sed aequiuoce praedicantur. nam quoniam substantia ens est et item qualitas ens, ⟨sed⟩ si quis rationem definitionemque qualitatis dixerit,

1 illa] *DFK*S^{1}*p.c.(ras.* i *ex* u*)* ulla *CGP*S^{1}*a.c.*S^{II} *T* sunt *om.* S^{II} generibus *om. C* 4 duci *ex* reduci *D, ex* dici *Sm2* dici *FK* 6 patiatur *G* *pr.* et *om. FGP* 7 non poni *C (s. l. add.)* 8 genera sunt *P* sub *om. GKST, s. l. Dm2, in mg. Pm2* id est *om. D* sub eodem genere *om. F* 9 ut] *C, om. cett.* 10 applicari *FPT* 11 genus poterit inueniri *FGK* 12 genera *om. F* ueluti *FG* 14 substantia *Gm1* uel] *FGKSa.c.* et substantia *(*et subst. *er. S)* uel *CDPS* substantia essentia *T* possunt *G* 16 abusione *GKPS* tractus *CDm2* angustiam *T* latinae linguae *G* 17 comprehensionemque *G* 18 eorum *om. F* 19 dici *om. G* 20 numquid *F* num *G* generis continentiam *DP* 25 sed *add. Engelbrecht* et definitionem *FG, post* defin. *add.* substantiae et *edd.* qualitas *KPa.c.*

eadem natura utriusque non poterit conuenire, non est dubium quin substantia et qualitas non uniuoce, sed aequiuoce praedicentur. quodsi aequiuoce praedicantur, sub eiusdem generis fonte poni non poterunt. non est igitur in generibus speciebusque aliquod genus solum quod possit diuersa rerum genera cohercere.

25. Tunc Fabius: Abundanter haec, inquit, omnia, et de his ipsis rebus frequentius inculcatum est. sed perge ad sequentia. — Faciam, inquam. haec enim, ut arbitror, secuntur:
Ergo decem genera constituit Aristoteles in Praedicamentis quae magis genera sunt, at uero illae quae magis species sunt, semper in plurimo quidem numero sunt, non tamen in infinito. at indiuidua quae sub magis speciebus sunt, infinita sunt semper.

Hoc enim dicere uult quod multo plures species sunt quam genera; habet enim genus sub se plurimas species. et quoniam decem genera rerum omnium prima sunt, species specialissimae non solum decem sunt, sed plures, non tamen infinitae. indiuidua uero quae sub magis speciebus sunt, infinita sunt et eorum intellegentia nulla umquam capi potest. quae enim | p. 27
infinita sunt, nullo scientiae termino concluduntur. igitur omnis nobis diuisio omnisque scientia a magis generibus per subalterna genera usque ad magis species deducatur; ibi enim consistentes integram superiorum scientiam capere possumus ac retinere. si quis autem indiuidua uelit scientia disciplinaque comprehendere, frustra laborat, sed ita iubemur a magis gene-

10—15] Porph. p. 6, 11—13. 20 s.] Porph. p. 6, 16. 22—p. 76, 5] Porph. p. 6, 13—15.

1 eademque *F edd.* utrisque *Dm1 brm* 7 omnia] dicta sunt omnia *D* 8 ipsis hiis *F* ad *om. DPST* 13 non *s. l. Dm2* in *om. DKP, del. C, s. l. Sm2* 16 *post* enim *add.* idem *C* sunt species *P* 18 omnium rerum *FGK* specialissimae] principalissimae *F* 19 *post* plures *add.* sunt *DT, er. uid. S* 23 nobis] a nobis *G* per *ex* et *Dm2*

ribus usque ad magis species per media interualla decurrere, ut specificis differentiis diuidentes subalterna genera a magis generibus usque ad magis species descendamus. specificae autem differentiae sunt quae speciem quamcumque declarant. declaratur autem species differentiis hoc modo. si quis enim dicat substantiam, ut ponat sub substantia corpus, sub corpore animatum corpus, sub animato corpore animal, sub animali rationale, sub rationali mortale, has omnes species, quae sunt substantiae, cum pro differentiis posuerit, hominis scilicet species informabitur. nam corpus animatum ab inanimato corpore differentia est, porro autem animal ab insensibilibus et rationale ab inrationalibus et mortale ab inmortalibus differentiae sunt. haec igitur omnia cum iunxeris, unam speciem declarabis, id est hominem. nam cum dicis corpus animatum, animal rationale et mortale, quae scilicet differentiae in subalterno ordine sibi suppositae sunt, hominem demonstrasti. sunt autem quaedam aliae differentiae, quae tales sunt ac si dicas animal rhetoricum, quod solus homo rhetor esse possit. sed haec differentia non specifica differentia est et substantiam hominis naturamque non perficit, sed tantum artem quandam scientiamque esse commendat. illae igitur in diuisionibus differentiae speciesque prosunt ex quibus illa quae dicitur magis species informatur, et haec uocatur specifica differentia quae magis speciem possit efficere. ergo cum per haec descensum fuerit ad magis species, relinquenda sunt sub magis speciebus indiuidua nec eorum aliqua scientia requirenda. nam illa non

1 interualla media *FGK* 6 *pr.* sub *om. K, s. l. Dm2Sm2* 8 has] et has *T* 9 pro *s. l. DSm2* 10 informatur *CDST* 11 *post* animal *add.* sensibile *D, s. l. Cm2* 12 inrationabilibus *CDFS* differentiae sunt *post* inrationalibus *T* 17 aliae quaedam *T* 19 differentia est et *om. CD, s. l. Sm2,* et *om. KP* substantia *CD, add.* est *CD* enim *P* 21 scientiae *KPSm1* scientia qui *m2* scientia *D* esse *om. G, er. S* 22 speciesque *om. K* specieique *F* speciei *G* species* (q. *er.) S* dicitur *post* magis *P, post* species *F* 25 ad] et *DS* relinquendae *DS* 26 eorum] eorum est *GKP* perquirenda *T*

solum infinita sunt, sed etiam quaecumque in sese continuerint infinita fiunt. rhetorica enim species est, sed cum uenerit in singulos homines, tunc per singulos et infinitos diuisa singula etiam fiet et infinita. si enim omnes quicumque sunt uel fuere numerentur rhetores, nullus umquam huiusce numerationis finis erit, cum praesertim etiam per infinita tempora in futurum singuli homines rhetores esse possint.

26. Hic Fabius: Hoc igitur, inquit, erat quod ait:

Porro autem uel artium uel disciplinarum cum indiuidua per homines singulos esse coeperint, rationem ad percipiendum capere uel habere omnino non possunt.

Et ego: Hoc, inquam, est quod 'cum artes uel disciplinae quae in sua specie una ante collecta fuerant, in indiuidua uenerint', id est per singulos homines in infinitam multitudinem innumerabilemque sese dispertiunt; hoc autem idcirco euenit, quod haec eadem ratio est quam Porphyrius ipse dicere non neglexit. genus enim cum unum sit, plurimarum specierum progenitiuum est; namque sub uno genere plures species inueniuntur. idcirco species genus illud unde profluunt, in plurima segregant atque dispertiunt. genus autem plurimas colligit res, sicut ipsum a plurimis iterum speciebus diuiditur. namque homo, coruus et equus, quae sunt species, quantum ad animal aequaliter animalia sunt. ita nomen animalis omnes suas species intra se continet. quodsi et in homine animalis

9—12] Victorinus uerba Porph. p. 6, 16 τὰ δὲ ἄπειρα—ἐπιστήμην (cf. supra p. 75, 20 s.) dilatauit. 18—p. 78, 25] cf. Porph. p. 6, 16—23.

1 in] inter *T* se *DPT* 2 fiunt] sunt *CG* 3 etiam singula *FGK* singularis *(om.* etiam*)* *C* 4 fit *CDP* et *om. FS, s. l. K* fuer enumerentur *G* 5 rhetores numerentur *CT* 7 possunt *FGPa.c.* 10 *ante* indiuidua *add.* ad *P, s. l. S* homines *om. P, post* singulos *FGK* 13 quod] quia *D* 14 collectaque *DPT* fuerint *FGK* in *om. P* 15 in *om. PT, s. l. S* 19 progenitiuum] progenitorum (-arum *m2)* unum *S* 20 inueniuntur, idcirco, *post add.* quoniam *edd.* 22 res colligit *C* pluribus *DPSm2* item *GK* iterum speciebus *del. Sm2* speciebus *om. P* 23 nam *S* 24 *post* ita *add.* enim *FG* hoc *K* 25 et *s. l. Dm2*

nomen est et in coruo et in equo, non est dubium quoniam illud genus quod sub se ipsum ea continet, species diuisae inter se diuidant multiplicentque. colligit igitur genus species in se, species uero genus ipsum suapte natura dispertiunt. est igitur genus collectiuum specierum suarum et quodammodo adunatiuum, species uero diuisiuae generis et quodammodo multiplicatiuae. igitur quicumque ad magis genera ascendit, omnem specierum multitudinem per genera colligit adunatque. cum uero a magis generibus usque ad magis species decurritur, omnis unitas generum superiorum in multifidas ramosasque species segregabitur. quod autem ait m u l t i t u d o c a p i e n d a, proinde est ac si diceret 'multitudo facienda' est; nam cum diuidis genus in species, easdem species multas esse accipis, quas tu idem fecisti. species
p. 28 quoque ab hac generis adunatione ac quodammo|do collectione non discrepant. namque et ipsae infinitatem indiuiduorum ad unam reuocant formam. singulorum enim hominum species, quae est homo, collectiua est hoc modo. ad hominis enim speciem cuncti singuli homines unus homo sumus, id est prima species quae nos continet cohercetque. porro autem ipsa species in nos multos scissa diuiditur. omne enim quod singulum est atque indiuiduum, illud unde nascitur diuidit, omne quod non est singulum atque indiuiduum, sed diuidi potest, non ipsum magis diuidit subteriora quam colligit.

11 multitudo capienda] Porph. p. 6, 17.

1 dubium est *D* quoniam] quin *Cm2P* 2 ipso *Cm2* eas *Cm2* 3 igitur] itaque *FG* 4 apte *Km2* 6 diuisiua *DPST* et quodammodo] *CF* quodammodo et *G* quodammodo *DKPST* 7 multiplicatiuae] *(uel* -ue*)* *CDPSm2* *(*multiuae *m1)* *T* multifidae *FG* multiplicatiue uel multifide *K* 10 *post* omnis *add.* autem, *sed del.* *C* 14 *ante* fecisti *add.* in genere *C* 15 ab] a *Sm1* et *m2* 16 discrepat *FGPSm1T* infinitam *Sm1* 19 sumus] sunt *T* 22 est *s. l.* *Cm2* *ante* indiuiduum *add.* non *K* 23 omnem *CK* *ante* indiuiduum *add.* non *FGK* 24 non *om.* *F* ipsum] per se ipsum *FGK* superiora *P*

27. His igitur expeditis constat genus plurimarum esse specierum genus et speciem plurima sub se indiuidua cohercere. nam si qua sunt subteriora, illa quae sunt superiora dispertiunt et in multitudinem dissipant diuiduntque; quare non est dubium quin superiora semper inferioribus pauciora sunt. praedicamenta uero aliud de alio uel ad se inuicem quae torquentur, hoc modo sunt. omnis enim res alia aut maior erit aut minor aut aequa. omne quod est maius, de minore poterit praedicari; nam cum animal sit maius ab homine, poterit animal de homine praedicari. minus uero de maiore non dicitur. nam quoniam animal est et homo et equus, ad animal hominem si praedicare uolueris, tantum haec conuenit praedicatio, quantum conuenit animalis partem esse super hominem. age enim, conuerte et dic hoc esse animal quod hominem: quantum igitur pars est animalis, quae hominis speciem contineat, tantum animal homo est. in illis autem aliis partibus animalis quae aliud continent quam est species hominis, hominis appellatio non conuenit. nam si dicas 'animal hoc est quod homo', in illa parte in qua equus est animal et coruus, ista talis praedicatio non aptatur atque ideo uniuersaliter non conuertuntur. nam si dicis 'omnis homo animal', uerum est, si dixeris 'omne animal homo', falsum est. quodsi maiora de minoribus idcirco praedicantur, quia omne minus in se continent, et minora de maioribus idcirco non praedicantur, quia maiora minoris definitionem superuadunt et

1—p. 81, 17] Porph. p. 6, 24—7, 12.

1 constitit *DPST* genus] genus et *C* et genus *brm* 3 qua] quae *CDK* 4 in *om. DFG* 6 sint *edd.* ad *s. l. ex* sub *Dm2* 7 sunt] fiunt *C* enim *om. CT* 9 praedicari poterit *P* 13 animalis—hominem] *CD (*animal*) PT* animal esse hominem *FG* animalē est hominem *K, in S uerba* quantum—conuerte *cum sup. mg. desecta* 14 esse hoc *D* hoc *om. PT* animal esse *P* 15 pars est *om. D* est pars *CP* est *om. T* 17 continet *D* 19 quod est *K* animal—aptatur *om. Tbrm, pro quo* non erit homo *brm* 21 *post* animal *add.* est *CG, s. l. Sm2* 22 *post* animal *s. l.* est *Sm2* 25 minorum *C*

quodammodo exsuperant. non est dubium quin illa quae sunt aequalia, sibi possint ipsa conuerti. aequalia autem illa sunt quae neque minora neque maiora sunt, id est, ut si in quamlibet speciem apponantur, et omni illi speciei adsint et nulli alii; nam omnis homo risibile est et nulla alia species risibili potest proprio nuncupari, atque ideo quoniam aequalia sunt, conuertuntur. dicis enim: quid est homo? risibile; quid est risibile? homo. et item: quid est hinnibile? equus; quid est equus? hinnibile. quodsi semper maiora de minoribus praedicantur, superiora necesse est genera esse et omnia subalterna minora fiunt. quodsi subalterna omnia minora sunt, non est dubium quin, si quis per subdiuisionem descendat ad ultimam speciem, quodcumque genus de uicinis sibi praedicabitur, etiam de subalternis. namque substantia habet sibi uicinum ad subteriora genus, ad se uero speciem, quod est corpus; de hoc igitur substantia praedicatur. si quis enim interroget: quid est corpus? dicitur substantia. sub corpore uero est animatum corpus et sub eo animal. ergo quoniam substantia idcirco praedicatur de corpore, quia illi est superior, necesse est, quibus corpus superius fuerit, eisdem etiam sit substantia superior. nam si corpus praedicatur de animato corpore et de animali, praedicabitur etiam substantia de animato corpore et de animali. sic igitur quaecumque superiora fuerint, de subterioribus non solum sibi uicinis, sed etiam longe subterioribus praedicantur. nam si maiora sunt his quae sibi uicinae sunt speciebus, multo maiora erunt etiam illis quibus

1 quae—illa sunt *in mg. Dm2* 2 possunt *Fa.c.KT* 3 *post.* nec *C* 5 homo omnis *C* risibile] risibiles *(sic) F* risibilis *Sm2* 7 quid est risibile *in mg. Dm2, s. l. Sm2* 8 homo *in mg. Dm2* iterum *D* 10 superiora —esse et] superiora genere *DS* ad superiora genera *P* subalterno (o *in ras. m2) D* 11 fiant *Dm2* (sunt *m1) PSm2* 13 praedicabitur *repet. ante* etiam *F, post* subalternis *G, ubi* praedicetur *add. brm* 15 de hoc—est corpus *in mg. Dm2* 17 *pr.* est *om. F* 20 fuerit superius *D* sit *om. GK* 21 corpore] corpus *C* 22 praedicabitur—de animali *om. P, in mg. Dm2* 24 uicina *D* 26 multa *Da.c.K*

illae uicinae species fuerint ampliores. ergo de quibuscumque species praedicatur, de ipsis praedicabitur et illius speciei genus. nam si species aliqua alicui maior est, multo genus speciei ipsius illa re qua species maior est, maius erit. atque ita ad id praedicabitur, quemadmodum ipsa species antea praedicata est. quod si ita est, non est dubium genus quoque generis illius quod ad illud ad quod species praedicabatur, poterat praedicari, etiam id quoque de eo ⟨ad⟩ quod species et genus speciei praedicabatur, praedicari posse. nam si quis dicat Ciceronem esse hominem, cum animal hominis genus sit, non erit absurdum Ciceronem animal praedicari, et cum animalis ipsius substantia genus sit, non erit inconueniens Ciceronem substantiam praedicari, quoniam quae supersunt, de subterioribus praedicantur et ea quae sub|teriora sunt, si p. 29 qua alia sibi subteriora habeant, illud primum genus habebunt etiam ista subteriora et de his non inconuenienter praedicabitur. igitur species de indiuiduo praedicatur ut maius, magis genus uero de omnibus subalternis et de magis specie praedicatur. aequo enim modo dicitur et corpus substantia et animatum corpus substantia et sensibile corpus substantia et rationale animal substantia et mortale substantia et homo substantia, et de ipsis etiam magis genus indiuiduis praedicatur. potest enim Cicero dici substantia, species uero sola de nullis aliis nisi de indiuiduis praedicatur, ut dictum est, indiuidua autem ipsa de nullo alio praedicantur nisi de ipsis, id est singulis. natura autem indiuiduorum haec est, quod

9 ss. (Ciceronem)] Porph. p. 7, 10 ss. (Σωκράτην) 17—p. 82, 13] Porph. p. 7, 12—27.

1 uicinae species *om. F* fuerunt *Fm1K,* fuer. *ante* species *GK* *post* ergo *add.* quoniam *D* quando *FG* quandocumque *K* 3 est maior *D* 5 ad id ita *G* ante ea *D* 6 non est *om. F* *post* dubium *add.* quod *GK, s. l. Sm2,* quin *(*quod *m2)* cum *F* 7 illud] aliud *KSm1T* species *om. D* 8 ad *add. Engelbrecht et Hilgard* quo *CF, ras. ex* quod *GS* de quo *brm* 15 supteriora sibi *C* 17 de] et de *FGKSm2* maius, magis] magis species *C* 18 uero genus *GT* subalternis omnibus *DP* 22 *post* praedicatur *add.* ut dictum est *FGKSm1, del. m2* 26 id est *om. FG*

proprietates indiuiduorum in solis singulis indiuiduis constant et in nullis aliis transferuntur atque ideo de nullis aliis praedicantur. Ciceronis enim proprietas cuiuslibet modi fuerit. neque in Catonem neque in Brutum neque in Catulum aliquando conueniet. at uero proprietates hominis quae sunt idem quod est rationale, mortale, ⟨sensibile,⟩ risibile, in pluribus et in omnibus indiuiduis possunt et singulis conuenire. omnis enim homo et singulatim indiuiduus et rationalis est et mortalis et sensibilis et risibilis. atque ideo illa quorum proprietates possunt ⟨in⟩ aliis conuenire, possunt de aliis praedicari, haec autem quorum proprietas in aliis non conuenit, nisi ipsis tantum singulariter, de aliquibus aliis praeter se singulariter praedicari non possunt. Repetendum est igitur quod omne indiuiduum specie continetur. species uero ipsa cohercetur a genere et unum quasi omnium corpus magis genus est et numquam est pars, indiuiduum uero pars semper est, numquam est totum. species autem et pars et totum merito nuncupatur, nam ad genus pars est, ad indiuidua totum; diuidit enim genus, ut dictum est, et indiuidua colligit. sed species pars est alterius, id est generis, totum uero non est partis, sed partium. namque genus unum est et plures species unius rei, id est unius generis species pars est. et quoniam indiuidua plura sunt et infinita sub una specie, quae illa indiuidua colligit, species illa non est unius totum, id est non est partis totum, sed plurimorum, id est partium; plures enim partes

13—p. 83, 2] Porph. p. 7, 27—8, 3.

1 constant indiuiduis *DP* 2 in *s. l. CD* 3 proprietatis *F* proprietates *KTa.c.* fuit *CDPST* 4 catullum *FGKST* 5 idem] id est *GK* id *T* 6 sensibile *add. Engelbrecht* 8 singulatim] *DS* singillatim *cett.* est *om. F* et *(*uel *K)* sensibilis *(add.* est *F) om. P* 9 et risibilis] *KP, om. cett.* 10 in *add. Brandt* et *T* haec] *hrm* horum *codd.* 11 nisi] nisi in se *C* non in se *T* *post* tantum *add.* indiuiduis *FGK, s. l. Sm2* 12 praeter se singulariter *om. F* se *om. K, s. l. Sm2* 13 igitur est *DPST* 16 *alt.* est *ante* pars *K, post DT* 21 et] ad *F* 22 *post.* est *om. F* 24 partis *(ex* pars*)* — indiuiduorum *in mg. Dm2*

sub ea indiuiduorum sunt, quarum totum species, id est homo appellatur.

Sed de genere et specie sufficienter dictum. et quoniam matutinae salutationes uocant, in futuras noctis uigilias quod est reliquum transferamus.

3—5] Porph. p. 8, 4—6.

3 *post* dictum *add.* est *CKT (om.* et*), s. l. Sm2, ante G* *subscriptio deest in FK;* EDITIONIS PRIMĘ COMMENTORV̄ IN ISAGOGAS. EXPL̄. LIB̄. I. INCIPIT LIBER SECVNDVS *C;* EDITIONIS PRIMAE IN ISAGOGAS CŌM̄TOꝗ. LIB̄. I EXPLICIT. INCIPIT LIB̄ SECVNDVS. DE DIFFERENTIA. *D;* EXPLIC̄ EDITIONIS PRIMĘ LIBER PRIMVS. INCIPIT. II. DE DIFFERENTIA. *Gp;* EDITIONIS PRIMĘ EXpłCIT IN ISAGOGIS. INCIPIT. II. *(sic) S;* EXPŁ. LIB̄. I. INCIP̄. II. de differencia. *P; subscriptio partim erasa, superest* EDITIONIS PRIMĘ....I incip̄ II. *T*

LIBER SECVNDVS.

1. Multa nobis a parente natura excelsius quam ceteris animantibus grauia illustriaque concessa sunt, quae nos ita quasi quaedam benigna artifex humanitatis excoluit, ut primum nobis reputandi considerandique animos rationemque concederet, post uero ratione reperta proloquendi conferret usus iussissetque nos non corporis sensibus a beluis, sed mentis diuinitate distare. quae cum se sibi adiunxerit et a suae uiuacitate naturae non discesserit, tunc uero sicut ipsa est aeterni generis, ita quoque famam in posteros uitamque gloriae infinitissimis temporibus coaequat. sin uero se prauis libidinibus corporis p. 30 obnoxi|am perdendam corrumpendamque permiserit, naturam corporis sequitur. nam nihil eius uiuacitatis post corpora remanet cui omnis labor et studium de rebus corporis atque in corpus inpensum est. quare annitendum est, ut nos meliores curatioresque reddamus, non ea re qua pecudibus nihil distare possumus, sed quo caelestium uirtutum similitudine aeternitatis gloriam factis egregiis dictisque mereamur. sed de his alias, nunc ad propositum reuertar.

inscript. DE DIFFERENTIA *add. bm* 2 nobis] tam nobis *DT* excelsius *om. DPT (recte? fort. add., quia uerba* nobis—anim. *comparatiuo egere uidebantur), s. l. Sm2* 5 considerandique *om., post* concederet *add.* et considerandi *F* animos considerandique rationem *G* 6 referret *F* usus iussissetque] *GK* iussissetque *T* iussitque *D* iussit sed quae *Sm1* usus sed quae *CPSm2* usus sed quae natura *F* 8 *ante* distare *add.* concessit *F, post C,* docet *P* quae cum se sibi] *DGPT* cum se sibi *C* quam cum sibi *F* quam sibi *K* quecumque* sibi *Sm1* quam* sibi cum *m2* 9 uero *om. CF, er. S* 10 in infinitissimis *G* infinitis *Pm1* 11 si *K* se *om. G* paruis *Cm1Sm1* 12 *ante* perdendam *add.* mens se *FG* mense *K, post s. l.* se *Sm2* 13 eius *om. P* uiuacitatis eius *FGK* corpore *Cm1* 14 cuius *DFGPT* 15 nitendum *S* 16 accuratioresque *FGSm2* acucioresque *K* 17 possimus *FGKP*

Cum igitur alterius noctis consueta lucubratio uigiliaeque uenissent, credo hesternae rationis subtilitate captus uel qua ipse est cupiditate discendi audiendique studio uigilantius quam umquam surrexerat, Fabius ad me perrexit. qui postquam consalutatus sequentis a me operis promissam continuationem reposceret, Faciam, inquam, non inuitus, quippe cum nec mihi sit in uita quicquam melius agere et tu hanc mihi iucunditatem studio tuo augeas, quod mihi perquam gratissimum est. placuit igitur ut, quoniam hesterna dissertio speciem explicuerat, alterius expositionis principium de sequenti differentia sumeretur. — Hic Fabius: Uberrime. inquit, a te hesternis uigiliis de generibus et speciebus expositum est. sed, ut dici audio, subtilior de differentiis tenuiorque tractatus est. — Non. inquam, inmerito. nam uarie acceptae differentiae uarias habebunt etiam potestates. erunt namque alias genera, alias species, alias uero differentiae. sed hoc postea demonstrabitur, nunc uero ita, ut arbitror, textus est:

Omnis differentia et communiter et proprie et magis proprie dicitur.

Differentiam quoque multis modis appellari designat. dicit autem tribus his modis fieri differentiam, cum aut communes sunt aut propriae aut magis propriae. communes sunt quibus omnes aut ab aliis differimus aut a nobis ipsis. nam sedere uel ambulare uel stare differentia est; nam si tu ambules, ego uero sedeam, in situ ipso atque ambulatione differimus. et item ego cum nunc sedeo, postea uero si ambulem, communi a me ipso differentia discrepabo. propriae uero sunt

18 s.] Porph. p. 8, 8. 22—p. 86, 7] Porph. p. 8, 8—17.

2 qua ipse est *om. F* qua *et* est *er. S* ipsa *(sic etiam K) ex* ipse *in ras. Sm2* 4 numquam *GKSm2* q̃ *m1* 5 resalutatus *T* sequentiam mei *(*me *C) Cm2T* continuationemque *C* 7 melius] iocundius uel melius *G* 8 iucunditatem] *T* iocunditatem *cett.* 9 dissertatio *m 1860* 10 explicauerat *K* 14 uariae *CDF* 16 *pr.* alias *in mg. Cm2* 17 ita *om. DK* 19 magis] maxime *Dm1S; Porph. p. 8, 8* ἰδιαίτατα. *sed cf.* magis *infra 22. 86, 4. 9. al.* 21 aut . . aut] autem . . et *D* 25 ipso *om. F* 26 nunc *s. l. Dm2*

quae unius cuiusque indiuidui formam aliqua naturali proprietate depingunt, ut si quis sit caecis oculis uel crispo capillo; etenim propria unius cuiusque singuli hominis sunt quoquo modo ista nascuntur. magis propriae sunt quae in substantia ipsa permanent et totam speciem differentia descriptioneque permutant, ut est rationalis uel mortalis hominis differentia. harum autem communes et propriae differentiae sub eadem specie singulos a se faciunt discrepare, illa propriis differentiis, illa communibus, magis propriae uero totam naturam cuiuslibet speciei substantiamque permutant et ab aliis speciebus segregant atque disiungunt. harum ergo communes et propriae differentiae, quoniam speciem non permutant, sed formam quodammodo et habitudinem solam faciunt discrepare, alteratum facere dicuntur, id est non integrum alterum facere, id est non integre permutare, sed quodammodo discrepantiam distantiamque faciunt, atque ideo non uocantur alterum facientes, id est permutantes, sed magis alteratum, id est non integrum alterum facientes. illa uero tertia, id est magis propria, quoniam substantialis est et ipsius speciei inserta naturae, alterum facit. nam quoniam homo atque equus quantum ad quod animalia erant, una illis erat substantia, ueniens rationale disgregauit omnino speciem et funditus alteram fecit. ergo communes et propriae differentiae alteratum facientes uocantur, magis propriae alterum facientes. constat igitur differentiarum alias facere alterum, alias alteratum. illae quae faciunt alterum, substantiales sunt et omnes naturam speciem-

7—p. 87, 17] Porph. p. 8, 17—9, 6.

2 caecis] caesiis *edd. (Porph. p. 8, 14 γλαυκότης), sed cf. infra p. 88, 6. 91, 12* 3 singuli] indiuidui *K* hominis sunt *om. T* quoque *T* 4 modo *om. CDPT* istae *F* propria *G* 7 horum *DFGKPS* 10 substantiam *D* 17 non *s. l. Cm2* 18 alteratum *Dm1* proprie *PT* propriae *S* 20 atque] et *D* 21 *ante* quod *add.* id *FGK, s. l. Sm2* 24 *ante* propriae *add.* autem *P, post FGK* 25 *post.* alias *om. F, s. l. K* illae] illae uero *C* 26 *ante* substantiales *add.* quae *CDPS (del. m2) T* omnem *P* *post* omnes *add.* quae *C*

que permutant et specificae praedicantur; ualent enim quamlibet speciem constituere et ab aliis omnibus segregare et eius formam naturamque componere. nam si dicas mortale et rationale differentias et eas animali supponas, non est dubium quin hominis speciem facias et speciei huius sint perfectrices. atque ideo specificae nominantur, quod et permutant naturam et ipsam substantiam cuiuslibet illius speciei constituunt. illae uero aliae nihil aliud efficiunt nisi alteratum, quippe cum aut proprietate quadam formae alius distet ab alio | aut p. 31
aliqua habitudine et dispositione aliquid faciendi. illa igitur magis propria differentia, quam specificam nominamus, sola poterit in generis diuisione congruere. etenim ceterae nihil ad substantiam, sed ad quandam quodammodo eiusdem similitudinis discrepantiam distantiamque ponuntur. nihil enim in illis praeter alteritatem solam reperire queas, quippe quae non constituunt species, sed constitutas iam et effectas magis propriis suis qualitatibus ipsae discriminant.

2. Quod autem dicit:

Repetenti nunc a superioribus dicendum est differentiarum alias esse separabiles, alias inseparabiles,

hoc est quod hic nunc diuisio alia rursus assumitur. nam cum prius differentiam in tribus partibus separaret et postea tres illas in duarum tantum numerum quantitatemque colligeret, ut alias alterum facientes esse diceret, alias alterantes, ipsarum rursus trium tertia sumitur facienda diuisio. dicit enim alias

19—21] Porph. p. 9, 7 s. 22—p. 89, 19] Porph. p. 9, 8—23.

1 et *om. CPT, s. l. Sm2* specificales *G* specificale *Sm1* 5 eius *Dm1* hae *T* sunt *CGT* 7 substantiam] sub *F* illius *post* speciei *P* alius *brm* 9 aliud *Pm1* distat *G* 10 habitudinem *F* 11 magis] maxime *S* 12 diuisionem *DFT* 15 solum *CPm1ST* 17 ipse discriminauit *G* 19 a *s. l. K, in ras. S* est *in mg. Pm2, om. CDT* 20 inseparabiles] esse inseparabiles *DGP* 22 alia diuisio *CST* 25 *in mg. figura quaedam res explicatas inlustrans est in C* 26 rursum *P* dicitur *DPT* dicuntur *S*

esse separabiles, alias uero inseparabiles, et sicut in priore diuisione alteratum facientes duae fuerant communes et propriae, sola uero magis propria remanserat quae alterum faciebat, eodem nunc etiam modo in separabilibus et in inseparabilibus communis tantum separabilis differentia est, aliae uero differentiae utraeque, ut caecitas oculorum uel flaua caesaries uel corporis proceritas, quae sunt propriae differentiae, uel certe rationabilitas uel mortalitas, quae sunt magis propriae differentiae, possunt numquam ab hominis specie segregari. sedere uero uel currere, quae communes sunt, separantur a singulis et item rursus adduntur, earum uero quae sunt inseparabiles, aliae per se ueniunt, aliae uero per accidens. et illae quae per se ueniunt, a magis propriis manant, illae quae per accidens, a solis propriis effunduntur. et inseparabile accidens est quicquid per inseparabilem propriam differentia unim cuique speciei contigerit. sed quamquam propria et magis propria inseparabiles differentiae sint, numquam tamen illam superiorem formam naturamque commutant. nam magis propria semper alterum, propria uero solum semper efficit alteratum. huc accedit quod inseparabiles propriae possunt alicui plus minusue contingere, inseparabiles magis propriae nec cumulis intentionis augentur nec imminutione decrescunt. potest enim alius procerior, alius fuscior, deductioribus alius capillis, alius

1 uero *om.* *T* 2 fuerunt *DF* 3 remaneret *T* 4 etiam nunc *C* *post.* in *om.* *FK* 5 separabilis—utraeque] (differentia *om.*) *G* separabilis differentia est. Differentiae uero utraeque *F* separabilis. Aliae uero differentie proprie et magis propria utreque *K* separabilis differentiae. sui ille uero (s. i. u. *om.* *D*) utraeque *DT* separabilis. differentias uero utreque (as *in ras.* uero *s. l.* utreque *del. m2*) *S* separabilis differentia est. Reliquae *C* separabiles differenciae sunt. Propriae uero et magis propriae utraeque inseparabiles sunt. Neque enim *P* 6 ut *om.* *DPT, s. l.* *Sm2,* id est *C* caecitatem (*uel* ce-) *DFPST* oculorum *om.* *C* flauam caesariem (*uel* ce-) *DFPST* 7 proceritas] *C* proprietas *GK* proprietatem *DFPST* 8 rationabilitatem uel mortalitatem *DFPST* 9 possimus umquam *Sm1T* possumus numquam *Sm2* segregare *DPm1ST* 15 separabilem *D* 16 propriae et magis propriae *FGS* 17 sunt *DPa.c.* (*ras. corr.*) 19 uero *om.* *CST* 20 quod] quoniam *F*

flauioribus nasci, quae sunt inseparabiles propriae differentiae, at uero magis propria, id est rationale, neque plus neque minus admittit. omnes enim homines in eo quod homines sunt, aequaliter sunt rationales atque mortales. nam si genus alicui plus minusue esse posset genus, possent etiam differentiae uel intentione crescere uel remissione decrescere. nam quoniam animal non est plus homini quam equo neque equo quam ceteris, et aequaliter subiectis omnibus genus est. sic specierum differentiae quas specificas appellamus, maius minusue non capiunt. nam si animal rationale mortale hominis definitio est et hominum nihilo minus singulorum, non est dubium quin haec definitio ad omnes homines singulos aequaliter semper aptetur et nulli neque plus neque minus conueniat. quod si ita est, partes quoque totius definitionis, quae sunt differentiae, tales erunt, ut nulli neque plus neque minus, sed aequaliter semper et conuenienter aptentur. partes autem huius definitionis sunt rationale et mortale. rationale igitur et mortale, quae sunt magis propriae differentiae, plus minusue non capiunt.

3. Ab hac igitur, id est separabilium inseparabiliumque differentiarum diuisione tribus modis differentias speculamur. nam aut separabiles sunt aut inseparabiles, inseparabilium uero aut per se ueniunt aut per accidens. quae per se ueniunt, aliae sunt quae genus diuidunt, aliae quae speciem informant atque constituunt. sed de superioribus prius dictum est, nunc autem de his quae genus diuidunt et speciem constituunt, disseramus. omnis quaecumque fit generum diuisio in species, si earum specierum alia subdiuisio fiat et a magis generibus

20—p. 92, 4] Porph. p. 9, 23—10, 21.

3 enim *om.* *D* 4 *post.* sunt *om.* *KSm1, post* mortales *s. l.* *m2* atque] et *D* 5 alicuius *FPSm2* posset] *Sm2* possit *cett.* possint *T* 11 et *om. K, s. l. Sm2* singulorum nihilo minus *D* 17 *pr.* et *om. K, s. l. DSm2* 20 id est] *CT* id est et *cett.* 22 inseparabilium] inseparabiles *CP* 25 prius *om.* *G* plus *D* 26 et] uel *CDP* constituunt] informant *T* 27 sit *G*

per subalterna genera usque ad magis species decurratur, gemina in his erit duplexque diuisio. namque si contrarias specierum differentias respicias. generum est diuisio, si subalternorum generum, fit specierum constitutio. si enim genus p. 32 diuidamus id est sub|stantiam, ut iam speciei disputatione diuisa est, et sit substantia, post substantiam animatum corpus et inanimatum, sub animato corpore sensibile et insensibile, sub sensibili, id est animali, rationale uel inrationale, sub rationali mortale uel inmortale, hae igitur differentiae eaedem species sunt, si contra se ipsas in diuisione respiciantur. et diuidunt genus hoc modo. nam quoniam sub substantia animatum corpus et inanimatum posuimus, si animatum corpus contra inanimatum respicias, substantiam diuisisti. si uero subalterna genera in ipsis differentiis aspicias, speciem constitues. nam si animatum corpus et quod sub ipso est sensibile corpus aspexeris, animal respexisti. item si rationalem differentiam contra inrationalem acceperis, genus quod est utrorumque, id est animal diuisisti. si uero sub eodem ordine rationalem differentiam et mortalem accipias, hominis sine dubio speciem demonstrasti. ita hae differentiae alio modo acceptae fiunt generis diuisibiles, id est genera diuidentes, alio uero modo fiunt constitutiuae specierum, id est quae species declarent atque constituant. nam si contrarias differentias respexeris, diuides genus, si uero subalternas, spe-

5 speciei disputatione] p. 70, 19 ss.

1 per *om. DS* 3 si *s. l. Sm2* 5 speciei] in speciei *brm* 6 sit] sicut *D (ex* ut *m2) S (*cut *er.) T* *post* substantiam *add.* corporeum et incorporeum. post corporeum *F* 8 sub *s. l. Dm2* uel] et *FG* 9 uel] et *GK* haec *DKP* eidem *P* 11 diuidant *FGK* sub *om. KT, s. l. DSm2* substantiam *KSm1* substantia—respicias] substantia corporeum et incorporeum. post corpus enim animatum et inanimatum posuimus si corporeum contra incorporeum respicias *F* corpus animatum *C* 14 constituisti *FGK* 16 respexisti] respexeris *P* *post* si *s. l.* sub *Sm2* 17 *post* inrationalem *add.* differentiam *CKPST* 18 utrarumque *P* 19 *post* mortalem *add.* differentiam *CPST* aspicias *S* 20 haec *P* 24 diuidis *GP*

ciem constitues. differentiarum igitur uis et separabilium et inseparabilium ceteras tres res, id est genus, speciem accidensque sic retinet, ut permutata comparatione per haec eadem ipsa etiam permutentur. nam rationale et mortale differentias si contra inrationale et inmortale respexeris, diuisibiles sunt et generis differentiae, sin uero idem ipsum rationale et mortale ad superiora comparaueris, species erunt eius quod eas continet animalis. si uero rationale atque mortale ad subiectum hominem consideres, genera eius constitutiuasque differentias contemplabere. at uero de illis aliis inseparabilibus. id est propriis, cadunt differentiae inseparabilis accidentis. inseparabile namque est accidens caecitas oculorum et nasi curuitas et alia huiusce modi. et idem de separabilibus accidentibus, id est de communibus. separabile namque est accidens uigilare, dormire et currere uel sedere. quod autem dicit:

Sic igitur composita sit super omnia substantia et sint eius differentiae diuisibiles animatum et inanimatum,

contrarias differentias in species monstrat. quod autem dicit:

Haec differentia animata atque sensibilis sociata substantiae perficiet animal,

constitutiuas specierum differentias monstrat. sic igitur uariis modis acceptae uarias uirtutes formasque sortitae sunt. sed et diuisibiles et constitutiuae utraeque specificae nominantur

16—18] Porph. p. 10, 14 s. 20 s.] Porph. p. 10, 16 s.

1 *pr.* et *om. C, del. Pm2* 2 atque accidens *T* 3 conpactione *F* 4 etiam *om. F, ante* ipsa *T* differentias—et mortale *(6) in mg. Dm2* 5 contra] et *S* 6 et generis differentiae *om. C* 8 atque] et *C* 9 constituasque *Dm1Pm1* 10 contemplare *DPm1* 12 est namque *FG* est *er., post* accidens *s. l. Sm2* 13 huius *DS* idem] idem fit *FGK* de *ex* in *Dm2* 14 id est] idem *C* communionibus *D* accidens est *CK* 15 et *om. FG* uel] et *FG* 16 sic *om. F* si *Sm2* 20 differentiarum *DPT* differentia id est *C* 21 substantia *DT* sub substantiae *S* ad substantiam *C* perficiet] *F* perficietur *GK* perficit *CP* perfici*t *D* perficiat *ST* 22 speciei *D* specie *(-ę P) PS* igitur] ergo *T* 23 uarias uarietates, *in mg. corr. F*

et in diuisione generum definitionibusque solae sunt utiles, ceterae uero inseparabiles per accidens inutiles, et multo magis illae sunt inutiles quae separabili differentia discretioneque formatae sunt.

4. Has autem specificas differentias qui de differentiarum definitione tractauerunt, tales esse declarant quibus species a genere abundant. quid autem sit, breuiter explanandum est. controuersia est utrum genus differentias specierum suarum in se habeat an minime, ut puta: animal sub se habet species rationale et inrationale, id est hominem et uerbi gratia equum; rationabilitatem igitur et inrationabilitatem, id est hominis uel equi differentias, quibus a se species sub animali positae differunt, utrum habeat utrasque animal an non habeat. nam si animal, quod genus est, neque rationale neque inrationale est, species quae sub ipso sunt positae, istas differentias non habebunt. nam si genus istas differentias non habebit, unde erunt speciebus differentiae, quibus a se ipsis differunt? sed si quis dicat esse in genere istas differentias, non enim haberent species, nisi prius genus habuisset, aliud maius continget incommodum. nam quoniam aeque sunt species quae sub aliquo genere supponuntur, et aequaliter homo atque equus sub animali genere ponuntur neque homo prius est neque equus, sed uterque aequaliter animati species nominantur. igitur si rationale atque inrationale aequaliter sub eodem genere sunt,

5—p. 93, 22] Porph. p. 10, 22—11, 6.

1 et *del. Sm2* diuisionibus *FGK* 3 sunt *om. F* discrepationeque *D* 7 habundent *FG* explicandum *GKP* 8 *ante* controuersia *add.* in *DS* 10 *ante* equum *s. l.* et *S* 11 rationalitatem *T* inrationalitatem *T* 13 *post post.* habeat *add.* quaestio est *F* scil. questio est *s. l. Gm2* 14 est genus *D* *post* rationale *add.* est *DFKP,* ẽ *er. uid. C* neque inrationale *in mg. Dm2* 15 est *om. DFKP, postea add. T* 18 ista *D* *post* haberent *add.* differentias *K, post* species *FG* 19 species *s. l. Cm2* speciem *P* habuissent *P* magis *FGP* 21 ponuntur *D* 22 genere *om. C* 23 animati] *DGp.c.(in mg.)K (ras. ex* -manti*) P (in ras. m2) T* animatae *FGa.c.S* animalis *C* nominatur *C*

erunt etiam uno tempore. quodsi uno tempore et genus istas differentias habet, ut genus suapte natura id est animal rationale sit et inrationale, non est dubium quod eadem | res uno tempore [p. 33] duas contrarietates in sese substantialiter retineat, quod fieri nequit. quid igitur? dicendum est quoniam genus actu quidem ipso, quod Graeci ἐνέργειαν uocant, istas differentias non habet, at uero potestate ab his ipsis differentiis, quas in suas species fundit, non uacat. quid autem sit actus et potestas, castigatius explicandum est. tantum interest actus a potestate, quantum homo ridens ab eo qui ridere possit, non tamen rideat. ille enim agit ipsam rem, ille tantum potest, non etiam agit. sic igitur et animal. namque homo actu ipso rationalis est, semper enim homo rationalis et nihil aliud est; et equus semper inrationalis, et eius inrationabilitas in actu posita est. at uero ipsum animal rationale uel inrationale non ipsum agit neque est in eorum actu positum, sed in potestate. potest enim ex se rationale atque inrationale profundere. quare quoniam species actu differentias continent, genus uero potestate, species a genere merito differentiis abundare dicuntur, quoniam quod genus potest, id est differentias facere, species non solum possunt, sed etiam agunt; in ipsis enim speciebus positae informataeque sunt.

5. Est autem alia differentiae definitio talis, quae dicat differentiam esse quae ad plurimas species in eo quod quale sit praedicetur. differentia ad res plurimas dici potest, ut rationale dicitur ad hominem — homo enim rationalis —, dicitur ad deum; deus enim rationalis dicitur, sed non in eo

23—p. 94, 6] Porph. p. 11, 7—12.

1 *post.* uno] in uno *K* 3 uno] in uno *C* 6 ἐνέργειαν] *brm* energian *CPm2* energiam (-iã *GST*) *FGSp.r.T* emergenciam *D (m2, om. m1) Pm1* (merg-) *Sa.r.* energitim *K* 8 diffundit *K* uocat *Cm1* 9 explanandum *C* 10 qui] quod *DGKPS* 13 *post.* est *post* rationalis *C, om. post* aliud *CT* 14 inrationalitas *T* 15 *post.* ipsum *om. C* ipse *DS* 23 aliae *Dm1F* talis diffinitio *FG* 25 *post* differentia *add.* enim *F* 26 *post* enim *add.* est *FG, post* rationalis *s. l. Cm2* 27 *post pr.* dicitur *add.* etiam *Cm2*

quod quid sit, sed in eo quod quale sit. nam si qualis homo sit interrogetur, rationalis continuo respondetur, qualis deus sit si interroges, rationalem non absurde dixeris. eodem modo etiam inrationabilitas. dicitur enim et ad equum et ad bouem et ad piscem et ad auem, quae omnia si qualia sint interrogaueris, inrationabilia praedicantur. bona igitur et recta haec est definitio, id est:

Differentia est quod ad plurimas res specie distantes in eo quod quale sit praedicatur.

Et de mortali uero et de aliis differentiis eadem est ratio.

6. Sequitur locus perdifficilis, sed transferentis obscuritate Victorini magis quam Porphyrii proponentis, qui huiusmodi est. dicit omnem rem quaecumque est corporea, ex materia et forma constare. namque si statuam dicas, constat statua ex aere uerbi gratia et figura illa quam ei suus fictor inposuit, et est materia ex quo facta est aeris, figura uero, id est forma, qua aes ipsum formatum est. nam si hominem formabis ex aere, erit hominis forma, aes uero materia. eodem modo etiam genus. namque genus in modo materiae accipitur, differentia uero in modo formae. etenim quemadmodum quaecumque illa res ex materia et forma consistit, sic etiam omnis species ex genere et differentia. namque genus ita est hominis, ut est statuae aes, differentia uero sic est hominis, ut est forma illa ex qua aes effictum est. nam sicut ex aliqua figura quae ex aeris materia effecta est, cuiuscumque illius species statuae

8 s.] Porph. p. 11, 7 s. 11—p. 96, 5] Porph. p. 11, 12—17.

1 sit homo *GK* 3 rationalem] *F* rationale *cett.* 4 inrationalitas *Dm1* 5 et ad piscem *om. C* 6 inrationalia *T* 7 *alt.* est *om. G* 13 dicit] *post* rem *F* dicit enim *GT* materiali *T* et] *D, om. T* uel *cett.; an* uel *scribend.? cf. Bonnet, Lat. de Grég. de Tours p. 315* 15 quam] quod *D* 16 *ante* materia *add.* aeris, *om. post* est *F, ubi* ab aeris *G* qua *brm* id est *om. F* 17 formauit *CDFPT* *ante* ex *add.* et *CP, ras. in DS* 18 modo] modo quo *CDT* 19 modum *GKT* 21 et forma] formaque *G* 23 sic] ita *P* hominis est *FG* 24 effectum *CDm1FGPm1T* 25 materie *PT* (-ę) effecta *CFPm1*

fit, sic etiam cum in genus, id est in animal uenerit differentia, id est rationale, hominis species fingitur. ista igitur sibi proportionaliter sunt. proportio autem est cuiuscumque illius rei similis ad aliquam rem cognatam comparatio, ut puta si duo compares ad quattuor, dupla proportio est, sin uero uiginti ad quadraginta, eadem dupla. sub eadem ergo proportione sunt quattuor ad duo, sub quali quadraginta ad uiginti. quod utrique duplex est numerorum comparatio. sic igitur qualis proportio est, id est comparatio materiae et figurae, talis est proportio generis et differentiae, et ista quattuor sibi proportionaliter sunt. eodem enim modo ex materia et figura species cuiuscumque illius fictionis formata est, quemadmodum ex genere uel differentiis species cuiuscumque illius animantis inanimantisue formatur. quod Victorinus scilicet intellexisse minus uidetur. nam quod Porphyrius ἀνάλογον dixit, id est proportionale, ille sic accepit quasi ἄλογον diceret, id est inrationale. atque ideo in loco ubi habet hoc modo scriptum:

Omnes namque res ex forma et materia consistunt, ipsa autem forma inrationabilis est,

tollendum est inrationabilis est et dicendum proportionabilis est. et subterius paululum ubi habet:

Iam omne genus simile materiae est et consistit inrationale,

15 ἀνάλογον] Porph. p. 11, 13. 18 s.] Porph. p. 11, 12 s. 21 (subterius)—23] Porph. p. 11, 15.

1 fit] sit *CG* cum *om. CD, s. l. Sm2* *post.* in *om. D* *ante* uenerit *add.* cum *C* si *s. l. S* 2 *post* hominis *add.* enim *DPm2* etiam *m1* 3 rei similis illius *C* 4 cognata *C* 5 sin] si *CDS* sint *Fa.c.* 6 proportiones *KSp.c.* 8 utraque *FG* 11 modo enim *G* 12 species *om. FGK* cuiusque *DGT* forma *FGK* 13 uel] et *PT* cuiusque *Ga.c.PTa.c.* animantis inanimantisue] generis *F* 14 minus intellexisse *FP* 15 ἀνάλογον] *b 1546 in indice erratorum* analogon *CFKSm2* analongo *m1* anagolon *DGPT* 16 proportionale] *D* proportionaliter *CGPST* proportionabiliter *FK (item 96,2)* ἄλογον] *r* alogon *DFGS* agolon *uel sim. CKPT* 17 habetur *FGK* scriptum hoc modo *DFGKP* 18 omnis *P* constituunt *K* consistit *P* 19 autem] enim *C* inrationalis *DT* 20 et—est *om. CDPST* 21 habetur *FGK* 23 *(et 96,1)* inrationabile *FKP*

tollendum inrationale et ponendum est proportionale, ut sit et consistit proportionaliter. nam quae proportio est figurae ad materiam in efficienda cuiuslibet corporis fictione, p. 34 eadem est proportio diffe|rentiae ad genus in efficienda cuiuslibet specie animati atque inanimati.

7. Sequitur item alia definitio, quae est huiusmodi. dicunt enim esse differentiam quod possit separare quicquid sub eodem genere est, et recte dicunt. nam dum sub eodem genere sit homo atque equus, quia utrumque est animal, cum uenerit rationale uel inrationale, equum atque hominem, quae sub eodem genere sunt, diuidunt atque discernunt. sunt igitur illae differentiae quae possunt res sub eodem genere separare. Est autem alia definitio: differentiae sunt quibus quidque ab alio distat. nam homo atque equus rationali atque inrationali differentia discrepant, cum unum sint quantum ad genus. et hoc est quod dicit:

Differentia est qua differunt singula, quia per se ipsum genus est et illa quae rationabilia sunt, nos scilicet, et illa quae inrationabilia sunt. namque et homo et equus et auis haec omnia genus unum sunt, id est animal. namque animal horum omnium genus est.

Sed si de hoc loco in quo positum est quia per se ipsum

6—13] Porph. p. 11, 18—20. 13—16] Porph. p. 11, 21—23. 17—22] locus Porphyrii p. 11, 21—12, 1 explanatus mutatusque. 23—p. 98, 17] Porph. p. 11, 18—12, 10.

1 tollendum] tollendum est *CGKT* proportionale est *C* est proportionabile *F* est *om. DK* 2 consistat *CP* 3 in—fictione *om. P* 4 ea *P* proportio *ante* est *D, om. P* 5 specie* *(s er.) DS* animati atque inanimati] generis *F* 8 *pr.* eodem *om. CDP, er. S; Porph. p. 11, 19* ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος 9 sit genere *FK* 10 uel] atque *C* qui *D* quod *K* 13 *post* definitio *add.* differentiae *C* 14 quodque *T* unum quodque *C* alia *GP* 15 discrepat *(ante* differentia *D) DGSm1T* sit *DST* 18 rationalia *T* 19 scilicet *post* illa *repet. D* inrationalia *KST* et *om. FKT* 20 haec] et *C* et haec *T* unum] suum *DSm1T* suum sunt uel unum *C* 23 loco *om. F*

genus est, mutes et facias 'quia per se ipsa animalia sunt', plenior sensus erit — generis enim hic nomine pro animalis abusus est — et erit huiusmodi ordo: 'differentia est qua differunt singula, quia per se ipsa animalia sunt et illa quae rationabilia sunt animalia, nos scilicet, et illa quae inrationabilia sunt'. quod si sic esset, nullus esset error omnino. nunc uero genus quod ait, pro animalis nomine intellegendum est. item dii atque homines cum utrique rationales sint, mortalitatis tamen nomine adiecto differunt discrepantque. sic igitur differentia est qua singula differunt, sed hoc non simpliciter, sed illas tantum differentias huiusmodi esse putandum est, quae ad substantiam prosunt et quae ad id quod est et quaecumque speciei possint esse aliqua pars. quod huiusmodi est. si equus atque homo, quorum utrorumque unum genus est animal, a se differunt rationali atque inrationali qualitate, attamen ista rationabilitas et inrationabilitas in substantia ipsarum specierum est hoc modo. nam neque equus potest esse sine inrationabilitate neque homo sine rationabilitate. atque ideo istae differentiae prosunt ad aliquid esse speciei illi cui fuerint accommodatae et substantiae ipsius partes sunt. nam cum homo ex his differentiis constet, id est ex rationali et mortali, rationale et mortale solum positum pars est substantiae hominis. nam si utraque simul unum hominem faciunt, non est dubium quin ad substantiam hominis efficiendam una quaeque earum res pars esse uideatur. quare illae

1 facies *F* sint *F* 2 planior *Sm2 edd.* 4 quia] *FP* uel quia *K* quae *CDG* qua *S, om. cum loco* plenior *(2)*—animalia sunt *(4) T* 6 error esset *G* 8 rationabiles *Sm2* sunt *DPT* mortalis *Dm1Fa.c. K* 9 nomine tamen *G* discrepanti *DPm1 (*-tes *m2) T* 12 prosint *FK* *pr.* et *om. GKPST* 13 speciei] *D* species *cett.; an* <substantiae> speciei? *cf. 16 ss. p. 98, 1. 15* possint] *F* possit *GKST, post* esse *D* possunt *(post* pars*) C, om., sed* potest *post* pars *P* 14 unum *om. GP* 15 rationabili atque inrationabili *T* 16 et] atque *C* 18 inrationalitate *DS* rationalitate *DG* 19 differentiae istae *C* aliquod *D* speciei *ante* esse *F* specie *D* 21 *post.* ex *om. CPT* 22 mortali et rationali *ST* 23 hominem unum *C* 25 res earum *C* esse *om. G* uidetur *F* uideatur] *hic desinit cod. D*

differentiae quaecumque non prosunt ad esse nec partes substantiae cuiuslibet speciei sunt, specificae differentiae dici non habent, quamuis sola hoc una species habeat. nam si homo nauigat, potest dici animal nauigabile, sed nauigare in substantiam hominis non conuertitur. neque enim homo inde subsistit, quia nauigat, quamuis hoc nullum aliud animal habere possit, id est nullum possit animal nauigare. eodem modo et esse rhetorem uel grammaticum. has igitur differentias quae ad esse non prosunt, sed tantum artem aliquam scientiamque commemorant, non ponimus specificas esse, quamuis una quaelibet animalis id species habeat. ergo considerandum est, ut quotiens dicimus definitionem differentiae illam, ‘differentiam esse qua differant singula’, illam significari differentiam intellegamus quae ad aliquid esse prodest et quae est alicuius pars substantiae speciei, illas uero quae ad esse non prosunt, in hoc genere differentiarum, quamuis singulae cuiusque sint, non ponamus.

8. Sed quoniam de differentia dictum est, de proprio explicemus. — Tunc Fabius: Ut arbitror, consequens est:

Proprium quattuor dicitur modis. dicitur namque proprium quod uni speciei accidit, etiamsi non omnibus.

Et ego: Quattuor ergo modis propria diuiduntur. est enim proprium quod uni accidit, etsi non omnibus, ut est rhetor
p. 35 uel geometer uel grammaticus. haec | uero omnia uni soli speciei, id est homini accidunt, non tamen omnibus. neque

20—22] Porph. p. 12, 12—14. 23—p. 100, 5] Porph. p. 12, 14—22.

4 substantia *CT* 5 non conuertitur] *FSm2* conuertitur *KSm1* non uertitur *CGPT* 7 animal possit *CFP* 9 scientiamue *ST* 11 *ante* habeat *add.* non *C* 12 differentiam *ante* illam *C, post* esse *ST* 14 prodest esse *F* 15 illa *Sm1T* 20 *ante* Proprium *add. inscript.* DE PROPRIO *CGm2PSpbm, om. Tr, relicto spatio FK* *pr.* dicitur *ante* quattuor *C, post* modis *P* 25 geometer] *FGm2KP* geometres *Cp.c.ST* geometros *Ca.c.Gm1* 26 hominis *F* non tamen] etsi non *P*

enim omnes homines grammatici uel rhetores uel geometres sunt, atque ideo uocabitur hoc proprium quod uni sit, etiamsi non omnibus. est item alia proprietas quae est omnibus, etiamsi non soli. nam bipes omni homini accidit, omnis enim homo bipes est, sed non soli hominum speciei accidit, sed etiam auibus. est item tertium proprium quod omni et soli et aliquo tempore accidit, ut est in pubertate pubescere et in senecta canescere. namque et omnibus hominibus euenit et nulli alii speciei nisi soli hominum et aliquo tempore; constitutum enim tempus est uel adolescentibus pubescendi uel senescentibus canescendi. neque enim a sexto anno uel septimo aliquis pubescit aut a uicesimo canescit, nisi forte aliquid accidit noui. quartum proprium est quod uni speciei accidit et omnibus sub eadem specie indiuiduis et omni tempore. nam risibilem esse hominem et uni speciei solum, id est homini, contingit et omnibus sub eadem specie indiuiduis; omnes enim singuli homines rident et omni tempore. numquam enim tempus fuit ut quicumque ridere non posset. sed risibile dico potestate, non actu. namque etsi non rideat homo, tamen quia ridere potest, risibilis appellatur. et sunt integre et uere propria ista quae et uni et omnibus et omni tempore insunt, namque haec speciebus suis conuerti possunt. si enim dicas: quid est homo? risibile, si: quid est risibile? interroges, homo praedicabis. illa uero alia, bipes uel grammaticus, propria quidem sunt, sed conuerti non possunt. nam grammaticus semper homo, homo uero non semper grammaticus, et e contrario homo

1 enim *om. GK* geometri *K* 7 *ante* aliquo *add.* in *P, s. l. Sm2* ut] id *CGT* senectute *CK* 8 *ad* canescere *in mg.* ł senescere *G* nam *CSm1* 9 in aliquo *ut 7* 10 adolescenti *C* adulescentibus *S* 11 canescendi] *FKSm2* senescendi *CGPSm1T* *ante* a sexto *add.* a quinto uel *F* anno *om. FK* septimo] a septimo *FP* 12 a *om. KS* accidat *(ante* aliquid *K) FKSm2* 13 accidit speciei *K* 14 risibile *F et Hilgard, qui* hominem *(15) del.* 17 rident] risibiles sunt *C* 19 actu] in actu *G* 21 *pr.* et *om. K* et omnibus *om. C* 24 illa—grammaticus *(26) in sup. mg. Cm2* bipes] id est bipes *C* 25 semper homo—homo semper] semper homo est. Sed e contrario homo non semper grammaticus est. Item homo semper *P*

semper bipes est, non e contra bipes semper homo est. et hinnibile similiter magis proprium equi est. nam eodem modo haec proprietas ad suam speciem conuerti potest. nam si dicas: quid est equus? hinnibile respondebis, si: quid est hinnibile? equus praedicabitur.

9. Sed quoniam de propriis dictum est, de accidentibus sequens tractatus habeatur. — Tum Fabius: Definit Porphyrius accidens sic:

Accidens est quod infertur et aufertur sine eius in quo est interitu.

Hoc autem dicere uidetur, illud esse accidens sine quo potest constare illud cui accidit; ut puta si forte casu aliquo cuiquam facies inrubuerit, abscedente rubore inlaesa facies permanebit, sicut eueniente non laesa est. diuidit ergo accidens in separabile et in inseparabile. namque separabile accidens est, ut puta si quis sedeat uel ambulet, inseparabile est, ut si dicas coruum nigrum, cygnum album; a quibus haec accidentia separari non possunt. nascitur autem huiusmodi dubietas, utrum superior definitio uera sit et omnium accidentium nomen includat. nam quoniam sunt quaedam, ut ipse ait, accidentia inseparabilia, in his talis definitio uidetur conuenire non posse. nam si separari non possunt, non est in illis uera definitio quae dicit accidens esse quod et inferri et auferri potest sine eius in quo est interitu. nam cum inseparabilia sunt, auferri non possunt. sed haec tam uehemens quaestio soluitur sic, quod haec ipsa definitio de accidentibus facta est potestate, non

9 s.] Porph. p. 12, 24 s. 14—p. 101, 16] Porph. p. 12, 25—13, 3.

1 e *om. CFP* semper bipes *C* 2 similiter *om. C* *post* modo *add.* (scil. *S)* quo et risibile *GSm2, post* proprietas *F* 4 respondebitur *T* *post* hinnibile *add.* interroges *F* 7 *post* habeatur *add.* DE ACCIDENTI *CKPS, om. F (linea uacua) T, ante* Accidens *(9) add. bm,* DE ACCIDENTI. De accidenti porphirius sic definit *G* Tum Fabius *om. CGP* *post* Definit *add.* igitur *C* 11 constare potest *C* 12 cuique *T* 14 diuiditur *brm; Porph. p. 12, 25* διαιρεῖται δὲ εἰς δύο 18 huiusce modi *T* 22 quae] qua *GK* 23 *pr.* et *om. F* 24 sint *G* 25 resoluitur *F*

actu, et intellegentia, non ueritate, non quia Aethiops et coruus colorem amittunt, sed sine isto colore ad intellegentiam nostram possunt subsistere. nam uerum est quoniam Aethiopem aut coruum color niger numquam deserit. sed si quis subintellegat colorem istum Aethiopem uel coruum posse amittere, plumarum tantum color in coruo mutabitur et erit auis alba specie et forma corui, si quis hoc intellegat, at uero hominis, id est Aethiopis, amisso nigro colore, erit eius species candida, sicut etiam aliorum hominum. ergo hoc non ideo quia fiat dicitur, sed ideo quia, si posset fieri, huius accidentis susceptrix substantia non periret. quod ipse hoc modo demonstrat:

Potest autem subintellegi et coruus albus et Aethiops|colorem suum perditurus sine interitu suo p. 36
in quo color fuit.

Nihil enim ad speciem impedit, si Aethiops uel coruus amisso colore in propriae substantiae natura permaneat. Est autem alia definitio, quae est huiusmodi:

Accidens est quod contingit alicui et esse et non esse.

Nam quod in substantiam non conuertitur, id accidens esse dicimus, id est non in substantia insitum, sed extrinsecus ueniens. ergo ea quae contingunt et esse et non esse, ideo accidentia uocata sunt, quoniam in substantiae ratione non accipiuntur. si enim in substantiae ratione ponerentur, numquam non essent, et si non essent, numquam esse possent. nam quoniam uerbi gratia ratio in substantia hominis est, numquam homo esse poterit inrationalis, quoniam inrationabilitas in substantia hominis non est. ex hoc ergo uenit etiam alia defi-

12—14] Porph. p. 13, 1—3. 18 s.] Porph. p. 13, 3 s.

2 amittant *brm* 6 tamen *G* in] et in *K* 7 species *ex* specie *K* intellegit *K* 8 erit *post* species *F, om. K* ei *P* 9 aliorum etiam *PST* hoc *om. P* hac *F* fit *P* 15 ad] et ad *CG* 20 substantia *CFGPT* uertitur *GPST* 21 dicimus] monstratur *K* exterius *G* 22 ea] ea ratione *F* 24 accipiuntur] ueniunt *T* perueniuntur *(sic) P* 27 homo *om. G* irrationabilis *edd.* irrationalitas *P* 28 alia] illa *K*

nitio, accidens esse illud quod neque genus sit neque species neque differentia neque proprium. nam quoniam genus, species, differentia et proprium in substantia sunt et cuiuscumque illius rei substantiam monstrant, idcirco quicquid horum aliquid non fuerit, id accidens merito praedicatur.

10. [DE COMMUNIBUS GENERIS, DIFFERENTIAE, SPECIEI, ACCIDENTIS PROPRIIQUE.]

Explicitis igitur atque expeditis his quae proposuit, id est genere, specie, propriis, differentiis accidentibusque, tractare nunc exequitur illa quae inter haec communia omnia uel quae differentiae sint. et primo omnium simul inter se communiones explicat, post etiam singulorum, et dicit omnium esse commune de pluribus praedicari. namque genus praedicatur de speciebus et de indiuiduis, eodem modo praedicatur et differentia de speciebus et de indiuiduis, etiam proprium et de speciebus et de indiuiduis praedicatur, at uero species de solis tantum indiuiduis appellatur. genus enim praedicatur de equis, hominibus, bobus et canibus, id est speciebus, praedicatur item et de his quae sub ipsis speciebus indiuidua continentur; nam sicut species ipsae canis uel equi uel hominis

1 s.] Porph. p. 13, 4 s. 7—12] Porph. p. 13, 6—9. 12—p. 103, 17] Porph. p. 13, 9—21. 13 s.] Porph. 13, 10.

3 et *om.* *C* in *om.* *F* 5 praedicabitur *GK* 7 *post* praedicatur *inscript. habet K, post* sint *(12) CG, post* dicit *(13)* DE COMMVNIB. *in ras. Pm2, post* praedicatur *add.* quae sit omnium communio *Sm1, del. et s. l.* QVĘ *** SIT OMNIV̄ COMMVNIO VEL PROPRIETAS *m2, inscript. om. FT; inscriptiones capitum uncis inclusimus ut ex Edit. sec. inlatas; cf. Proleg.* DE COMMVNIBVS] *Porph. p. 13, 9* Περὶ τῆς κοινωνίας *(cod. M* Περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων*)* τῶν πέντε φωνῶν, *item fere (plerumque* καὶ ἰδίων *om.) in seqq. capp.* 8 ante ACCIDENTIS *add.* ET *GK* PROPRII *C* proprii accidentisque *brm* 9 igitur *om. C* 10 genere] de genere *F* differentiis accidentibusque] *C* differentiisque *cett.* 12 sunt *G* 13 *post* singulorum *add.* proprietates *FGK, s. l. Sm2* 14 plurimis *T* 16 *post.* et *om. CK* 18 enim] autem *C* praedicatur] ut *(om. FK)* animal praedicatur *FKbrm* 19 bubus *GT* et *om. K* 21 ipse species *K* species ipsa *PT* ipsa *(om.* species*) CG* equus uel homo *C*

animalia sunt, sic et unus quisque equus uel homo animalia praedicantur. differentiae uero praedicantur de speciebus et de indiuiduis hoc modo. namque homo et equus species sunt, sed rationalis dicitur et ad speciem hominis differentia praedicatur. eodem modo et ad Ciceronem. nam cum sub hominis specie indiuiduum sit, et ipse rationalis appellatur. proprium autem de specie praedicatur. cum dicitur species, quod est homo, risibilis et cum dicitur Cicero risibilis, quod est indiuiduum, monstratur proprium de indiuiduis praedicari. species uero de suis tantum solis indiuiduis praedicatur. interrogatur enim: quid est Cicero? et homo respondetur. accidens uero ante praedicatur de indiuiduis et postea de speciebus. nam si quis dicat: homo sedet, quod est accidens separabile, cum quicumque singulum hominem, id est indiuiduum, sedere uiderit, tunc id et de specie praedicat, ut dicat: quoniam Cicero sedet, Cicero autem homo est, homo sedet. eodem modo inseparabile de speciebus et de indiuiduis praedicatur.

11. [DE COMMUNIBUS GENERIS ET DIFFERENTIAE.]

Expeditis ergo omnium communionibus, generis et differentiae primum communiones differentiasque declarat. et primum dicit generi cum differentia esse commune quod ab utrisque species continentur. nam genus, quod est animal, continet speciem hominis atque equi. porro autem rationale, quod est differentia, continet et hominem et deum, et inratio-

18—p. 105, 9] Porph. p. 13, 22—14, 10. 21 s.] Porph. p. 13, 23.

2 differentia uero praedicatur *S* 3 et] uel *KT* 5 eodem] eo *CGPST* et *om. C* 7 autem] uero *T* 12 ante *om. C* 13 quod] et quod *G* 14 uiderit] uidere *KSa.c.* 15 praedicatur *GKS* ut dicat *om. FS* quoniam *om. P* 16 Cicero autem—sedet] cicero sedet. cicero homo est *Pm1* cicero homo est. homo sedet *m2* *post* inseparabile *add.* accidens *brm* 18 *inscript. hic habent KP, in mg. Sm2, post* declarat *(20) CG, om. F (spatium uacuum) T, post* praedicatur *add.* CAPITVLVM. *et s. l.* In quo sibi genus differentiae atque *('lege* atque diff.' *Schepss)* communicent atque ab inuicem differant *S; cf. ad p. 102, 7* CŌMVNI *S* GENERIS *ex* -RE *S* 19 communibus *F* 24 et deum et hominem *KP* *pr.* et *om. ST* inrationale] *K* inrationalis *(uel* irr-*) CFP* inrationabilis *GST*

nale, quod est differentia, continet equum, bouem atque auem, sed ita continet, ut genus semper plures species contineat quam continet differentia. namque genus et ipsas differentias continet. genus enim, id est animal, rationale atque inrationale continet illasque species quae sunt sub rationali; etiam eas p. 37 ⟨quae sunt sub⟩ inrationali, continet genus, | id est animal. at uero differentia, id est rationale, inrationale non continet, sed tantum hominem atque deum. plus igitur genus continet quam differentia. Est autem et alia communio. si quid enim ad quodlibet genus ita praedicatur, ut eius genus sit, et de illis speciebus quae sunt sub illo genere ad quod praedicatur, illud genus appellatur et de indiuiduis quae sub illis speciebus sunt. namque animal genus est hominis, et de animali praedicatur ut genus substantia; genus enim substantia animalis est. ergo illa substantia quae ad hominis genus, id est animal, ita praedicatur ut genus, praedicatur etiam et ad ipsum hominem; dicitur enim homo substantia. praedicatur item illud generis genus etiam de his quae sunt sub specie indiuiduis; dicitur enim Cicero, quod est sub hominis specie indiuiduum, substantia. differentia eodem modo. nam si qua differentia dicta fuerit de alia differentia, ut differentia intellegatur, praedicabitur et ad speciem quae sub illa differentia est ad quam praedicatur, et de illis indiuiduis quae sub eadem specie sunt. nam 'ratione uti' differentia ad rationalem differentiam ueluti cognata differentia praedicatur, rationabile autem praedicatur ad hominem:

1 equum] et equum *P* 2 *post.* continet *F* 3 quam] quod *K* continet *om. C* *post.* continet differentias *C* 4 id] quod *T* atque *om. Sm1* et *s. l. m2* 5 illas *CPSm1T* illasque—continet *(7) om. K* etiam *in ras. Pm2, s. l. T,* uel *F* eas *om. FP* 6 quae sunt sub *add. edd.* inrationali] *F (post add.* etiam*), om. cett.* 7 id est rationale] rationalis *T* inrationale *om. FT* *post* sed *add.* rationale *K, post* tantum *s. l. Sm2* 9 et *om. K* 10 ita *om. K* eius *om., litt. er., P* 11 illo] ipso *C* 12 *ante* indiuiduis *add.* illis *brm* 14 est *om. C* 16 et *om. K* 18 sub *om. G* indiuidua *F* 20 fuerit *in mg. Cm2* 22 est *om. P, er. C, s. l. S* quam] quae *K* 23 differentia *om. Kp* 24 rationabilem *KPSa.r.T* 25 rationalem *F* rationale *T*

ergo et ratione uti praedicatur ad hominem. idem etiam ratione uti praedicatur ad Ciceronem, quod est indiuiduum sub illa specie ad quam speciem illa differentia, id est rationalis, praedicabatur, de qua praedicabatur ut cognata illa differentia, id est ratione uti. igitur est ista generis differentiaeque communitas, quod ea quae de genere speciei praedicantur ut genus, et de sub eodem genere specie praedicantur et de indiuiduis, et illa quae de differentia praedicatur ut differentia, et de sub eadem differentia specie praedicatur et de indiuiduis. Est autem alia communio, quod quemadmodum interempto genere species interimuntur, sic interempta differentia species sub eadem differentia interimuntur. nam si interierit animal, homo atque equus continuo periturus est, sin uero differentia, id est rationale, dii atque homines interibunt et nihil eorum erit quod uti ratione possit.

12. [DE PROPRIIS GENERIS ET DIFFERENTIAE.]

Post demonstrationem igitur communium proprietates eorum differentiasque designat et dicit differentiam primam eam qua genus non solum ⟨a⟩ differentiis, sed etiam speciebus uel propriis uel accidentibus differat. namque dicit g e n u s m u l t o d e p l u r i b u s p r a e d i c a r i q u a m p r a e d i c e t u r d i f f e r e n t i a u e l s p e c i e s u e l a c c i d e n s u e l p r o p r i u m. namque genus dicitur, id est animal, de quadrupede, de bipede, ⟨de⟩ reptili, id est

9—15] Porph. p. 14, 10—12. 16—106, 23] Porph. p. 14, 13—19.

1 ergo—Ciceronem *om.* *K* et *om.* *C* 3 illa *om.* *CK, post* differentia *F* 6 specieque *S* 8 quae de differentia] differentia quae *F* quae differentia *S* praedicantur *brm* 9 praedicantur *brm* autem *om.* *K* 11 sic] sic et *FK* 13 continuo *om.* *C* 14 di *T* diique *(tamen* atque*)* *F* erit] est *C* 16 *inscript. om. FT, ad* namque *(20, supra quod* HIC*) in mg. add. Sm2;* DE PROPRIIS] *item Edit. secund. lib. V c. 4 ss.; Porph. p. 14, 13* Περὶ τῆς διαφορᾶς, *cod. M (et B)* περὶ τῶν ἰδίων, *item fere in seqq. capp.* ET *om.* *C* 17 communionum *FGPT* proprietas *GT* 18 primam differentiam *ST* quae *Cm1* 19 a *add. edd.* de *G* uel *om.* *C* 21 praedicatur *CPST* 22 uel proprium uel accidens *F* 23 quadrupe *Cm1F* *alt.* de *om.* *FT* *tert.* de *add.* *brm*

de serpentibus, uel de natabili, id est de pisce. quadrupes autem, quod est a bipede differentia, de solis illis dicitur quae quattuor pedes habent, id est equus uel bos, de ceteris autem aliis, id est bipede uel reptili uel natabili, unde genus aequaliter praedicatur, appellari non potest. plus autem genus ab speciebus praedicatur, quod, cum hominis species sit et de solis indiuiduis praedicetur, idem tamen homo de equo uel boue uel cane non praedicatur. at uero animal, quod est genus, de pluribus speciebus praedicatur, id est de homine et de equo et cane et boue et de omnibus quae sunt sub ipsis posita indiuiduis. genus autem a proprio praedicationibus abundat, quod proprium unius speciei semper est et de sub eadem indiuiduis, genus uero de multis speciebus et propriis praedicatur et de sub eisdem indiuiduis. ab accidentibus uero genus magis de plurimis praedicatur, quod, cum unius cygni inseparabile fortasse accidens sit album, animal non solum de cygno praedicatur, sed de omnibus animalibus, etiam non albis, at uero accidens de solis tantum illis quibus inseparabiliter continetur uel quibus separabiliter; nam principaliter de indiuiduis dicitur. quare constat multo de pluribus praedicari genus quam accidentia praedicantur, quod accidentia principaliter de indiuiduis, genera uero de indiuiduis et de speciebus et de differentiis praedicantur.

1 de *om. KP* serpente *edd.* natatili *FKSm2* de *om. K* 2 dicitur illis *K* 4 natatili *FKSm2* 5 appellari] appellari quadrupes *C* predicari *P* autem] enim *F* 6 a *FT* quod] quia *P* homo *FT* *post* species *s. l.* una *Pm2* sit *om. K* 7 idem *del. Sm2* 8 *pr.* uel] de *K* uel de *T* 9 plurimis *GPST* et de] et *Kr* uel *T* 10 et cane et boue] et de cane et de boue *P* et cane et de boue *K* et de boue et de cane *C* uel boue uel cane *T* hominibus *GPST* qui *PSm2, om. F* sunt *om. F* 11 posita] *K* positis *CGFPa.r.Sm1* positi *Pp.r.Sm2T* 13 eadem—sub *(14) om. F* *post* indiuiduis *add.* praedicatur *C* *ante* propriis *s. l.* de *Sm2* 14 de *om. GK, s. l. Sm2* 15 pluribus *FG* 16 fortasse *om. C (recte?), post* cigni *T* fit *C* de cigno non solum *F* 17 sed—albis] *C* sed etiam de albis non (non albis *Pm2* non *om. F* albis non *om. T)* omnibus (aliis *add. T)* animalibus *cett.* 21 *ante* praedicantur *add.* quae *F* 22 *tert.* de *om. G* 23 de *om. T*

Sed nunc illas differentias accipiamus quibus genus diuiditur, non quibus species formantur.

Hoc autem tale est. quoniam duas diximus differentiarum esse formas, ut aliae sint diuisibiles, aliae constitutiuae, constitutiuas illas diximus quae sub eodem filo positae et a subalter|nis generibus descendentes speciem quandam informant p. 38
atque efficiunt, ut est rationale uel mortale, quae hominis speciem constituunt, alias uero diuisibiles, quae genus diuidunt, non speciem informant, id est rationale et inrationale, mortale et inmortale. nunc de illis differentiis iste tractatus habetur quae genus diuidunt, non quae speciem constituunt. nam illae quae genus diuidunt, in differentiarum integro loco accipiuntur, illae uero quae speciem constituunt, in generum specierumque substantia recipiuntur. namque rationale mortalis genus est, porro mortale hominis genus est, et istae constituunt speciem, at uero rationale inrationalis species non est neque genus, nec mortale inmortalis neque genus neque species est. atque ideo quoniam propriam uim differentiarum ista retinent quae neque genera neque species sibi inuicem esse possunt, ipsas nunc differentias accipiamus in quibus nulla quantum ad genus est speciemque communitas. Est etiam generis differentia. namque genus a propriis differentiis prius est. namque si abstuleris genus, omnes simul differentias abstulisti. nam si abstuleris animal, rationale atque inrationale non remanent. porro autem si rationale abstuleris, remanet

1 s.] Porph. p. 14, 19 s. 3 (diximus)—10] p. 89, 25 ss. 21—p. 108, 10] Porph. p. 14, 21—15, 2; locus Porph. p. 14, 20 s. ἔτι—ἄλογον deest.

2 informantur *FK* 3 tale *om. F* 4 formas esse *F* *post post.* aliae *repet.* sint *F* 5 diximus *om. T, ante* illas *P* a] *K, om. cett.* 6 formant *F* 7 uel] et *K* hominum *F* 8 alia *Sm1* aliae *m2* 9 formant *CPST* 11 diuidunt *om. K* species *S* illa *PS* 13 illa *PS* specierum generumque *PST* 15 mortalis *P* 20 nulla *post* speciemque *F* 21 *pr.* est *om. C* *post* etiam *s. l.* alia *Sm2* *post* generis *add.* et differentiae *F, fort. recte* 22 a *om. T* 23 nam *F*

animal. sed si utrasque interemeris differentias, id est rationale uel inrationale, potest tamen quiddam intellegi, quod sit substantia animata sensibilis, id est animal. ita genus sublatum omnes secum auferet differentias, sublatae differentiae genus secum non interimunt, quod intellegentia genus remanet, id est quoniam potest animal intellegi praeter differentias, ut eius tantum definitionem animo capias et esse dicas substantiam animatam atque sensibilem. quae autem talia sunt, ut ipsa interempta interimant, non simul aliis interemptis ipsa interimantur, priora sunt illis quae possunt interimere. Est etiam alia differentia, quod genus semper in eo quod quid sit praedicatur, ut dictum est, differentia uero in eo quod quale sit. sed hoc frequentius inculcatum est atque ideo a nobis praetermittendum est. Est etiam alia differentia, quod ad omnem speciem unum semper genus aptatur. homo enim unum tantum genus habet, ut animal appelletur, in unam autem speciem plurimae differentiae poterunt commodari. namque homo et rationale est, quae differentia est, et mortale, quae eadem differentia est, et sensibile, quibus scilicet omnibus ab aliis differt. differt enim his omnibus, quod sensibilis est ab insensibilibus, quod rationalis ab inrationabilibus, quod mortalis ab inmortalibus. Est etiam alia differentia, quae superius dicta est. nam genus speciei ita est ut materies, differentia uero ut figura. nam sicut in aeris materiem ueniens figura statuam efficit, ita animali, id est generi, ueniens differentia, id est rationale uel inrationale, facit hominis uel pecudis speciem. Quae autem communi-

10—13] Porph. p. 15, 2—4. 14—22] Porph. p. 15, 4—6. 23—27] Porph. p. 15, 6 s. 23 superius] p. 94, 11 ss. 27—p. 109, 3] Porph. p. 15, 7 s.

1 interemeris] *CFPSm1* interimeris *GSm2T* interimis *K* 2 uel] *FKPS* et *GT* atque *C; cf. ad p. 94, 13* quoddam *CK* 4 aufert *FK* auferet *(aufer*et C) post* differentias *CK* 9 non] non autem *F* 11 semper *in mg. Cm2, ante* genus *F* 14 ideo] *CT* id *cett.* ideo id *edd.* 17 una *C* specie *Cp.r.* 19 est *om. C* 21 inrationalibus *T* 25 facit *C* 27 fecit *Sa.c.T*

tates uel proprietates generis ⟨et differentiae⟩ fuerunt, hactenus dixit. et fortasse erunt etiam aliae, quae propter breuitatem supersedendae atque omittendae sunt.

13. [DE COMMUNIBUS GENERIS ET SPECIEI.]

Nunc autem de generis uel speciei communitatibus proprietatibusque tractatur. et dicit genus et speciem commune habere de pluribus praedicari, sicut dictum est. nam genus et de speciebus pluribus praedicatur et earum indiuiduis et item species de sub se plurimis indiuiduis appellatur. et hic quoque illae species accipiuntur quae magis species sunt. nam si subalternae accipiuntur, non magis species quam genera uidebuntur. nam quae subalternae species sunt, etiam genera sunt, et erit absurdum et huic propositioni inconueniens de generum inter se differentiis communibusque tractare. accipiantur illae tantum species quae uere species et magis species appellantur. Est etiam alia eorum communio, quod sicut genus ab specie primum est, sic species ab indiuiduis primae sunt. nam si genus auferas, species abstulisti, si species abstuleris, genera non peribunt. porro si species abstuleris, indiuidua morientur, si indiuidua interierint, species manent. Est etiam his alia communio, quod quemadmodum genus quid sit totum declarat, sic etiam species. nam totum quod est rationale atque inrationale, a genere declaratum est; dicitur enim quicquid fuerit rationale uel inrationale, id esse animal.

4—16] Porph. p. 15, 9–12. 16—20] Porph. p. 15, 12 s. 21—p. 110, 5] Porph. p. 15, 13 (τὸ ὅλον κτλ.).

1 et differentiae *add. brm; cf. Porph. p. 15, 7* fuerint *CFm1, recte?* 3 sunt *ante* atque *CG* 4 *inscript. om. F (linea uacua) T, in mg. add. Sm2; cf. ad p. 102, 7* ET *om. C* 6 tractatus est (est *om. F*). et *FS* speciem] *T* species *cett.; Porph. p. 15, 10* εἶδος 8 *post.* et] et de *S* earum] *G* eorum *cett.* 10 *post.* species *om. F* 11 accipiantur *S* nam *Sm1* quae *s. l. m2* namque *FP* 12 subalterna *C* 13 *post.* et *om.*, inconueniensque huic propositioni *C* 14 communibusque] *KPp.r.Sm1* communionibusque *FGPa.r.Sm2T* communitatibusque *C* *post* accipiantur *add.* igitur *edd.* 15 uerae *FS* 16 etiam] enim *F* 17 *pr.* a *S* 18 *pr.* speciem *F* 21 alia his *C* quid] quod *Cm1F*

sic igitur totum quid sit, a genere declaratur. porro autem quid sit tota hominum diuersitas, id est indiuiduorum, a sola specie declaratur, cum dicitur homo. nam et Scytha et Indus et totum quicquid in indiuiduis est, uno solo hominis, id p. 39 est speciei nomine continetur. |

14. [DE PROPRIIS GENERIS ET SPECIEI.]

Dissertis igitur generis speciei que communibus ad proprietates eorum uel differentias transitum fecit dicens differre inter se genus et species, quod genera species continent, numquam rursus genera ab speciebus propriis continentur. oportet autem, ut dictum est, in hoc tractatu non subalternas, sed magis species considerari. genus enim plurimarum specierum est continens et unum omnium et totum et omnibus et singulis. quod si ita est et genus a suis speciebus singulis maius est atque ideo eas dicitur continere, non est dubium quin ea ipsa genera quae continent species, ab his ipsis contineri non possint. Insuper omnia genera praeiacent. hoc uidetur dicere quod omnia genera prius sint ab his speciebus quae sub ipsis positae continentur. nam sicuti materies prima est ab illa re quae ueniens in materiem formam constituerit atque figurauerit, sic etiam prius est genus ab illa specie quam ueniens differentia formabit atque constituet. nisi enim in generibus differentia uenerit, species numquam constituentur. quare praeiacent, id est praesunt et antiquiora sunt genera speciebus suis. atque ideo si genera interimantur,

6—11] Porph. p. 15, 14—16. 17—25] Porph. p. 15, 16—18. 25—p. 111, 5] Porph. p. 15, 18—21.

3 cum] quoniam *S* 4 in *om. KGP, add. Cm2,* et *S* 6 *inscript. om. F (linea uacua) T, in mg. add. Sm2; cf. ad p. 105, 16* 7 Disseratis *Ga.c.PSa.c.* communionibus *KT* 8 uel] et ad *C* 10 rursum *PS* 11 in *del. Sm2* 12 enim] autem *F* 14 *pr.* et *om. FK, s. l. Sm2* 15 dicitur eas *C* 16 genera ipsa *C* 17 possunt *FPT* praeiacent] placent *F* 18 ab *om. C* 19 posita *CGPS* sicut *K* 20 prima *in* prius *mut. Sm2* materiem] *KPSm2* materiam *CFGSm1T* 23 differentiae uenerint *S* constituetur *Ga.c.T* 25 suis *om. C*

species quoque peribunt; nam si animal sustuleris, hominem pecudemque sustulisti. si uero species interimantur, non continuo genus interibit; nam si homo perierit, animal continuo non interemptum est, alia enim remanebit species de qua ipsum animal, id est genus praedicetur. atque ideo genera ab speciebus suis priora dicuntur. Et quod omnia genera uniuoce de speciebus praedicentur, species ipsae de generibus numquam. hoc, ut arbitror, in hesterna lucubratione iam dictum est. nam genera semper de speciebus uniuoce praedicantur. homo enim et homo est et animal. porro autem animal genus est hominis et praedicatur animal de homine. quoniam ergo animal de homine praedicatur et dicitur homo animal, animal et homo uno animalis nomine nuncupantur. sed his ipsis definitio una conueniet. est enim animal substantia animata sensibilis, quod non absurdum est in homine dici. nam si homo ipse animal dicatur, non erit absurdum dici de homine 'substantia animata sensibilis'. igitur genus de speciebus suis uniuoce praedicatur, quod eodem nomine et eadem definitione conueniat. at uero species non modo uniuoce non praedicantur de generibus suis, sed nec omnino praedicantur; nulla enim res minor de maiore poterit praedicari. atque ideo, quoniam species minores sunt suis generibus, de generibus suis neque uniuoce neque aliquo modo poterunt appellari.

Amplius omnia genera abundant complexione sub se positarum specierum, ipsae species abundant generum suorum propriis differentiis.

6—8] Porph. p. 15, 20 s. 8 in hesterna lucubratione] p. 18, 1 ss. 25—27] Porph. p. 15, 21—23.

1 quoque *om. F* 3 interibit] peribit *C* non continuo *C* 5 a *G* 8 ut *om. PS* 10 et homo est et] est *C* *post* animal *repet.* est *F* 11 hominis est *C* 14 *ante* his *s. l.* et *Sm2* 15 quod] sed quod *G* in] de *C* 16 si] cum *CT* animal ipse *C* 17 de homine dici *C* 19 conueniet *PT* 20 *pr.* praedicatur *Ca.c.K* 22 sunt *om. F* suis *om. K, post* generibus *FGPT* de generibus suis *om. KP* 23 poterint *FS*

Quod dicit proinde est ac si diceret: omne quod genus est, plures sub se species continet, omne quod species, plures in se differentias habet. genus enim, id est animal, in hoc homine, id est specie, superabundat et superest, quod homo solum homo est, animal uero non solum homo, sed etiam bos uel auis uel alia huiusmodi. species uero in eo superant genera sua, quod eas differentias quas species in actu habent, eas genera non habent. nam, sicut superius dictum est, genera differentias illas quas habent sub se species positae, potestate continent, non etiam re. atque ideo species quae est homo, uel alia species, sicut est equus, a genere suo, animali, in hoc abundant et supersunt, quod animal ipsum per se neque rationale neque inrationale est, at uero homo uel equus hoc rationale, illud uero rationis expers.

Illud etiam, quod species numquam magis genus fiet, rursus et genus numquam magis species fit.

Et ut sciremus hic non de subalternis speciebus, sed de illis magis speciebus specialissimisque tractari, quid ait? quod ea quae sunt genera, magis species fieri numquam possunt neque magis species aliquando fieri magis genus. nam species numquam genus est. quicquid enim fuerit species, genus non erit neque quicquid fuerit genus, species erit. quare constat in his eum tractatibus de speciebus solis, non etiam de subalternis disserere. subalternae enim possunt esse etiam genera, magis species uero, ut ipse ait, numquam genera esse possunt.

8] superius] p. 93, 5 ss. 15 s.] Porph. p. 15, 23 s.

2 omne] omneque *C* *post* species *add.* est *C* *post* in se *add.* habet *G* 3 hoc *om. F* nomine *Sm2* 4 species *F* in specie *G* superhabundabat *C* 6 eo] hoc *T* genera superant *C* 9 species sub se *P* 11 est *om. P* *ante* animali *add.* id est *C* 13 uero *om. GK* 14 rationis expers] irrationale *F, post* expers *s. l. add.* est *Sm2, ante* rationis *edd.* 16 rursum *T* et magis *(in mg. Sm2)* genus numquam *FS* 17 alternis *PST* 18 quid] quod *C* 19 numquam fieri *CSa.c.* 20 *pr.* magis *om. C* magis genus fieri *C* 22 *post.* erit] non erit *CGKP, fort. recte* 24 etiam] et *T* etiam et *KS*

Sed postquam de generum specierumque communitatibus differentiisque tractatus est habitus, ad genera propriaque transgressus est. |

15. [DE COMMUNIBUS GENERIS ET PROPRII.] p. 40

Generis et proprii commune hoc est, adhaerere speciebus et amplecti.

Dicit genera et propria in hoc sibi esse consimilia, quod omne genus a suis speciebus numquam recedit. eodem modo et propria. nam si dixeris 'homo', cum ipso homine continuo animal nominasti, quod ipsius hominis, id est speciei genus est. at uero etiam si hominem dixeris, eius etiam proprium continuo cum homine nominasti; omnis enim homo risibilis est. ita semper genus et propria suis speciebus inserta et quodammodo conglutinata sunt.

Similiter et genus praedicatur de speciebus et proprium de his quae sui participantia sunt.

Et aequaliter, inquit, omnes species eidem generi supponuntur et ad eas genus illud appellatur, sicut propria ad ea praedicantur quae sui participare possunt. namque aequaliter genus animal de homine dicitur et de equo et de boue et de ceteris animantibus, quemadmodum et risibile, id est proprium, de Hortensio dicitur et Cicerone et de singulis indiuiduis quae sub eadem specie continentur, ad quam speciem proprium, id est risibile, poterit praedicari.

Adhuc commune est ipsis uniuoce praedicari. nam genus

4—14] Porph. p. 16, 1—3. 15—24] Porph. p. 16, 3—6. 25—p. 114. 7] Porph. p. 16, 6 s.

3 *post* est *add.* sermo *FGK, s. l. Sm2* 4 *inscript. om. F (linea uacua) T; cf. ad p. 102, 7* COMMVNIONE *S* 5 hoc *om. C* 6 et] et eas *brm* amplectari *CPSm1T, ad* amplecti *s. l.* ł tari, *sed del. G* amplexari *r, recte?* 7 in *om. K* conscia *P* 8 numquam *ante* a *C* 13 proprium *T* 16 hiis *F* iis *K* 17 Et *om. P, s. l. S* 18 ea *CPS* sicut] *Cm2T* sic *cett.* 19 sibi *T* participari *F* participantur *(om.* possunt*) T* 20 animal *om. CST* *alt. et tert.* de *om K* *tert. et quart.* de *om. C* et de boue *om. F* 24 *post* risibile *repet.* proprium *GS* 25 Adhuc—praedicari *om. CP, del. Sm2*

de suis speciebus, ut dictum est, uniuoce praedicatur et risibile de ea specie cuius est proprium, uniuoce praedicatur; namque et homo est et risibile. porro autem si quis dicat hominem esse animal rationale et mortale et dixerit risibile esse animal rationale et mortale, non errabit. aequaliter igitur et genus de speciebus suis et propria de ea specie cuius sunt propria, uniuoce praedicantur.

16. [DE PROPRIIS GENERIS ET PROPRII.]

Differt autem utrumque, quod genus primum et secundum est proprium. genus enim si ab specie primum est, proprium autem uni tantum speciei adhaeret et eidem aequale est, non est dubium quoniam genus, quod specie maius est, proprio etiam speciei maius sit. nam ut sit risibile, animal prius est. namque ut aliqua species informetur, propriis et differentiis primo erit genus, ubi illa conueniant, sicut frequentius inculcatum est. Accedit etiam quod genus de plurimis speciebus praedicatur. namque genus, id est animal, de pluribus, at uero proprium, id est risibile, de sola tantum hominis specie praedicatur. unde fit ut semper propria de speciebus suis conuersim praedicari possint, species autem de generibus numquam. neque enim omne quod animal est, homo est neque omne quod animal est, risibile est. potest enim esse et equus et hinnibile id

1 ut dictum est] p. 111, 6 ss. 8—16] Porph. p. 16, 8—10. 16—p. 115, 4] Porph. p. 16, 10—14.

1 de] et de *S* et—praedicatur *om. P, del. Sm2* 2 eadem *FGK* 3 nam qui est homo, est *Brandt* risibile] risibile est *CK* 4 *pr.* et *om. F* 5 et] *KT edd., om. cett.* 6 et *om. CK* genus *post* suis *F* eadem *KSm2* 8 *inscript. om. F (linea uacua) Sm1T, in inf. mg.* DE GENERE Q̄D prius est et proprium postea *Sm2; cf. ad p. 105, 16* 10 a *FT* 12 quoniam *in* quin *mut. Sm2* quo *Cm1* 13 est] *FT* est sit (sit *del. m2*) *S* sit *CGKP* *ante* proprio *add.* quin *FGKP* quia *CSm1* quod *m2* quasi *T* namque *CF* risibile sit *K* 14 nam *ST* informentur *F* formetur *T* 15 conueniant] *GKPm2T* conueniat *S* conuenient *C* conueniet *FPm1* 16 pluribus *T* 17 est *(del. Pm2)* id est *PT* *post* pluribus (plurimis *F*) *add.* dicitur *F, s. l. Sm2* 20 praedicari possint] praedicentur *FK* genere *G edd.* 21 enim *om. CG* *alt.* est *om. C*

quod animal nominatur. porro autem omne quod est homo, id risibile est et omne quod risibile est, id homo est. possunt autem propria et species sibi ipsa conuerti et conuersim ad se inuicem praedicari. Praeterea omni speciei quicquid fuerit proprium, omni et soli est. namque risibile et omnibus hominibus est et solius hominis speciei euenit. at uero animal, quod genus est, etsi uni speciei inest, non tamen soli. namque animal omni homini inest, non soli tamen homini, quia inest etiam pecudi et ceteris animantibus. oportet autem hic illa propria intellegere quae magis propria sunt, id est quae integre propria nominantur; quae sunt huiusmodi, ut et uni speciei et omnibus insint. differunt ergo in hoc quoque genera et propria, quod propria et uni speciei et omnibus indiuiduis in ea specie sunt, genera uero omnibus quidem indiuiduis in ea specie sunt sub eodem genere, non tamen uni soli speciei, quoniam genus semper de plurimis praedicatur. unde fit ut sublata propria non auferant genus, sublatis uero generibus ipsa quoque propria auferantur. nam si sustuleris proprium, id est risibile, remanet hinnibile, remanet natabile. si uero genus sustuleris, simul quoque species sustulisti, si species sustuleris, propria etiam quae sunt speciebus, simul interibunt. itaque sublatis generibus propria sustuleris, sublatis propriis simul genera non auferuntur.

17. [DE COMMUNIBUS GENERIS ET ACCIDENTIS.]

Peractis igitur generum propriorumque differentiis ad generum accidentiumque communitates uel proprietates transitum

4—23] Porph. p. 16, 14—18. 24—p. 116, 7] Porph. p. 16, 19—17, 2.

1 id] idem *uid. F* 3 autem] enim *ST* ipsa *om. F ante* sibi *K* 4 Praeterea *om. P* 5 omni] et omni *edd., fort. recte; Porph. p. 16, 15* καὶ μόνῳ καὶ ἀεί 6 soli *brm* conuenit *F* 7 uni] omni *C* 12 sint *P* 13 *alt.* et *om. F* 14 eadem *K* sunt] nominantur *(del. m2)* insunt *C* genera—sunt *om. K* 15 in ea specie sunt *om. CPT* tamen *s. l. Cm2* 16 pluribus *FKSa.c.* 18 uero] quoque *C* quoque] uero *C* auferuntur *G* 20 natatile *FGKSm2* quoque *om. K* 22 *post* itaque *add.* si *G* 23 auferantur *PS* auferentur *edd.* 24 *inscript. om. F (linea uacua) T; cf. ad p. 102, 7*

fecit et unam eorum praedicat communitatem, quae est quod de pluribus praedicantur. namque sicut genus de plurimis speciebus praedicatur, ita etiam separabile accidens uel inseparabile de plurimis speciebus appellatur. dicitur enim et de coruo et de homine Aethiope nigrum et de equo et de
p. 41 homine moueri, quod illud est insepa|rabile accidens, illud uero separabile. et quoniam longius a se distant, idcirco unam eorum solam communionem dixit et alias si quae forte essent quaerere supersedit.

18. [QUID INTER GENUS ET ACCIDENS SIT.]

Differt autem genus ab accidenti, quod genus ante species est, accidentia uero speciebus posteriora sunt. semper genera super species et his praeiacere et esse maiora superius demonstratum est. namque prius est animal ab homine, atque ideo consumptum animal species quoque consumit, consumptae species non interimunt genera. at uero accidens postea necesse est ut sit, quam sunt ipsae species. erit enim prius aliquid cui possit accidere. omne enim accidens praeter illud cui accidit, esse non potest. atque ideo prius erit aliqua res ubi accidat, quam est ipsum accidens. necesse est igitur omne accidens post species inueniatur et magis post indiuidua, quibus principaliter possit accidere. Huc accedit quod generis participantia aequaliter participant. sicut omne genus speciebus suis aequaliter genus est, ut saepius dictum est,

10—22] Porph. p. 17, 3—6. 14 superius] p. 110, 17 ss. 22—p. 117, 15] Porph. p. 17, 6—10.

2 quod] quae *P* plurimis *T; Porph. p. 16, 20* κατὰ πλειόνων praedicatur *GKS* nam *S* 3 pluribus *K* 4 pluribus *K* appellatur] praedicatur *FK* et *om. FGKP* 5 *quart.* de *om. CG* 6 est illud *(*illud *del. m2) P* 9 super dixit *P* 10 *inscript. om. F (linea uacua) Sm1T,* SIT *om. K,* DE PROPRIIS GENERIS *(-*RI *S)* ET ACCIDENTIS *(-*TI *S) PSm2; cf. ad p. 105, 16* 11 accidente *C* genus *om. PST* 12 posteriora] *CGT* propria *Pa.c.* propiora *p.c.* priora *Sm1* inferiora *FKSm2* 13 genus *FGPST* species <esse> *Brandt* maius *F* 17 sunt] sint *F* 18 praeter] propter *CF* 20 ubi] *CPST* cui *FGK; cf. p. 129, 4* accidit *PSm1* *pr.* est *om. T* *post.* est *del. C* 24 sepe *KP*

et species omnes aequaliter suo generi participant. namque equus et homo aequaliter animalia sunt neque equus homine plus neque homo equo. at uero accidentia non aequaliter participant. nam cum separabile accidens sit moueri, possunt aliae inter se species eodem accidenti participantes tardius uelociusque moueri. et de inseparabili accidenti eodem modo. est enim ut aliquis nigrioribus oculis sit et alius quamuis nigris, tamen purpureis. atque ideo et intentionem et remissionem recipit accidens. nam et candidum quod dicitur, et magis et minus dicitur et alia huiusmodi. quare distant haec duo, quod genere quae participant, aequaliter participant, accidenti fortasse non aequaliter. huc accedit quod genera non modo ante indiuidua, sed ante species sunt, accidentia uero non modo post species, sed etiam post indiuidua sunt; ipsis enim principaliter accidunt, ut dictum est. Est etiam differentia quae iam superius dicta est. nam genus in eo quod quid sit praedicatur, accidens uero in eo quod quale sit aut quomodo se habeat. nam si quid sit Socrates interroges, 'homo' atque 'animal' respondetur, si uero qualis sit, fortasse 'caluus' aut 'simus', quae accidentia sunt inseparabilia. sin uero quomodo se habeat, aut 'iacet' respondetur aut 'sedet' aut quod aliud faciens contigerit.

16 superius] p. 56. 14 ss. 16—22] Porph. p. 17, 10—14.

1 generi suo *PST* 2 animalia sunt] generi suo participant in eo quod animalia sunt *T* 3 *ante* equo *add.* plus *FGK* 5 species inter se *GP* eidem *Cm2GK* 6 uelociusue *S* (ue *add. m2)* uel cicius *T* accidente *CP* 8 *post* tamen *add.* ita *CPS (del. m2) T* *post* purpureis *add.* ut candidius appareant *C* et remissionem et intentionem *C* 9 candidus *(ras. ex* candidius *PS) PST* magis candidum *C* quod *om. C* quid *PSm2* 10 magis] maius *GPS* uelocius *C* et minus *om. CPS* dicitur *om. PT* alia] cetera *C* 11 generi *K* 12 accidentia *FKSm2* 15 etiam] enim *CF* *post* differentia *add.* inter genus et accidens *C* 16 nam—habeat *om. P* 17 in eo *om. C* 18 socrates sit *F* 21 si *S* quoquo modo *F* sese *GPSm1* 22 quod] *F* quid *cett. edd.* ⟨si⟩quid *Brandt* facere *brm*

19. Ergo quoniam generis ad speciem et differentiam, ad proprium et accidens diuisa substantia est, nunc uero posteriora persequitur. sunt autem omnes differentiae uiginti. nam cum quinque res sint et una quaeque ipsarum ad alias quattuor quattuor item differentias habeat, quinquies quaternis uiginti differentiae efficiuntur. nam si genus differt ab specie, proprio, differentia, accidenti, quattuor differentiae fiunt. sin uero species differt a genere, proprio, differentia, accidenti, item quattuor; quae iunctae cum superioribus octo fiunt. et si differentia distat ab specie, proprio, genere, accidenti, aliae quattuor supercrescunt; quae iunctae cum octo prioribus duodecim faciunt. at uero si proprium differt a genere, specie, differentia et accidenti, aliis quattuor differentiis super duodecim positis omnes sedecim differentiae fiunt. quodsi accidentis quoque differentias ad quattuor reliqua duxeris, quattuor super sedecim crescentibus uiginti omnes differentiae perficiuntur. quarum ita uiginti sunt, ut ad sufficientem doctrinae cumulum decem tantum differentiae numerentur. nam quod dictum est genus differre a differentia, specie, proprio et accidenti, quattuor fuere differentiae. si autem differentiam dicamus differre ⟨ab⟩ specie, proprio et accidenti, super-

1—p. 119, 24] Porph. p. 17, 14—18, 9.

1 *post* quoniam *add.* substantia, *om. post* diuisa *F* ad speciem generis *Cm1GKP* ad speciem—accidens] a specie et differentia et proprio et accidenti *F* ad] et *T* et ad *K* 2 et *om. P* uero *om. F* 3 subsequitur, *del.* sub *C* *ante* sunt *add.* QVOT SINT DIFFERENTIAE OMNIVM *P* 4 sint quinque res *C* quaeque *om. CPST* ad alias] ab aliis *FKSm2* *post* quattuor *add.* distet et *F edd.* distet *K* 5 item *om. G* et item *K* et item quatuor *edd.* quaternis] *Cp.c.* quaternas *a.c.* quaterni *cett.* 6 a *F* 7 *ante* accidenti *add.* et *Tbmr* quattuor—accidenti *(8) om. T* fiunt] sunt *FK* 8 *ante* accidenti *add.* et *S* *ante* quattuor *add.* aliae *F edd.* 9 iuncta *G* cum *om. FT* fiant *P* 10 a *FT* *ante* accidenti *add.* et *Tbmr* *ante* aliae *add.* sin *G* 11 coniunctae, *del.* con *C* superioribus *P* fiunt *CP* 14 fiunt *in* sunt *mut. F* 15 dixeris *KP* crescentibus] positis *T* 16 quae *brm* ita—ut] uiginti *FK* ita *om., post* sunt *add.* quae *P* 17 numerantur *FK* 18 a *om. T* proprio specie *F* 20 a *add. brm,* ab *Brandt*

uacuum est differentiae cum genere differentias commemorare, cum iam prius commemorauerimus, quando generis ad differentiam differentias diximus. eisdem enim, ut opinor, differt differentia a genere quibus differebat genus a differentia. itaque relinquenda est haec differentia qua distat differentia a genere, quoniam iam superius dicta est, cum diceretur quid genus, distaret a differentia. remanent igitur tres differentiae, quibus p. 42 ipsa differentia ab specie, proprio et accidenti distat. et cum superioris generis ad alia quattuor differentiae fuerint, nunc uero differentiae ad alia tres distantiae uideantur, septem hae distantiae fiunt. at uero species quid a genere distet, iam tunc dictum est, cum dicebatur quid genus distet ab specie. quid autem a differentia discreparet, tunc demonstratum est, cum diceremus in quo differentia ab specie discerneretur. remanent igitur duae speciei, id est cum proprio et accidenti differentiae, quae iunctae cum superioribus septem nouem differentias efficiunt. restat igitur una proprii et accidentis differentia quae dicatur. nam quid a genere distet dictum est, cum quid genus distaret a proprio diceretur, porro quid ab specie, dudum dicebatur, cum quid species a proprio differret enumerabatur, porro autem quid a differentia, etiam id dictum est, cum a proprio differentia separaretur.

Sed nunc quemadmodum differentia ab specie, proprio accidentique discernatur, uideamus.

3 differentias *ante* generis *F* eisdem] *Schepss* hisdem *codd. p* iisdem *brm* ut *s. l. C* 6 quid] *C* quod *FGPST* uel quod quid *(sic) K* 8 a *FT* 9 superiores *C* 10 uero *om. C* alias *CP* uidentur *F* 11 distat *P* 12 quid] *Cm2PS* quod *Cm1FGT* quo *K* a *FP* quid] quo *FK* 13 a *om. FKP* discrepet *C* distaret *FK* 14 dicerem *CPSm1* (diceretur *m2) T* a *FT* 15 *post* duae *add.* differentiae *FK* id est *om. FK, del. et ante* speciei *s. l. add. Sm2* differentiae *om. FK* 16 efficiunt] accipiunt *P* 17 una *om. P* 18 nam quid] nunquid *F* a] de *CGPSm1T* 19 ab *om. P* a *F* *post* specie *add.* distaret *FK, s. l. Sm2* 21 quod *C* ad differentiam *CP* 23 discernitur *CPST*

20. [DE COMMUNIBUS DIFFERENTIAE ET SPECIEI.]

Et est communio differentiae et speciei quod aequaliter species sub se indiuiduis se permittit et aequaliter indiuidua specie ipsa participant; namque omnes homines aequaliter homines sunt et hominis participatione aeque participant. eodem modo etiam differentia; namque omnes homines aequaliter rationales sunt et rationabilitate, quae est differentia, omnes qui ratione participant, aeque participant. Est etiam alia communitas, quod quemadmodum species numquam deserit ea quorum species est et quibus superest, sic et differentia numquam ea deserit quae distare ab aliis facit. namque Socrates quoniam sub specie hominis est, numquam ab hominis specie deseritur; semper enim Socrates homo est. at uero differentia Socratem, quoniam Socrates rationalis est, numquam deserit; semper enim Socrates rationale animal est.

21. [DE PROPRIIS DIFFERENTIAE ET SPECIEI.]

Differunt autem inter se species et differentia, quod differentia semper in eo quod quale sit praedicatur — nam dicitur quale animal sit ⟨Socrates⟩, ut rationale respondeatur —, species uero in eo quod quid sit praedicatur; nam dicitur quid sit Socrates, ut homo respondeatur. namque hominis qualitas rationale est, sed non simpliciter. illa enim qualitas pro differentia accipitur, quae ueniens in

1—15] Porph. p. 18, 10—14. 16—122, 4] Porph. p. 18, 15—19, 3.

1 inscript. *om. F (linea uacua) T; cf. ad p. 102, 7* 2 Et *om. FK* Item *(om.* Et est*) P* 3 sub se *om. C* indiuiduis se permittit] *GPT* se indiuiduis permittit *C* indiuidua esse permittit *K* indiuiduis *(*-dua *m2)* semper mitit *(sic) S* indiuidua* *(*m *er.)* semper mittit *F* speciei *K, alt.* i *er. GS* 6 *post* namque *add.* sicut homines omnes aequaliter homines sunt ita *T* aeque *T* 7 rationabilitate] *FK* rationalitate *cett.* 10 sic et] ita *T* deserit ea *FT* 12 deseritur] separatur *P* 13 homo] et homo *GPT* differentia *in mg. Cm2* socraten *C* 16 *inscript. om. FT,* H *(i. e.* HIC*)* DE PROPRIIS*, cet. om. S; cf. ad p. 105, 16* 18 semper *om. F* 19 Socrates *ante* quale *add. brm, post* sit *Brandt* 20 species—respondeatur *om. F* 21 respondeatur] dicatur *ST* 22 rationale *post* est *C* rationabile *T*

genere speciem constituit et de qualitate substantiali facta est substantialis et specifica differentia. ista igitur talis qualitas differentia nominatur et ea in eo quod quale sit ad hominem praedicatur. Hoc etiam est in eorum differentiis. namque differentia frequenter in pluribus speciebus consideratur. differentia enim quadrupes in bouis et in equi et in canis specie est et differentia rationalis hominis et dei. species uero numquam aliis nisi solis sub se indiuiduis praeest. numquam enim alia res homo est nisi quod est indiuiduum, ut est Socrates et Plato et Cicero. unde fit ut sublata differentia species quoque tollatur. nam si sustuleris rationale, hominem sustuleris, si uero sustuleris speciem, differentia manet. nam si sustuleris hominem, rationalis dei differentia remanebit. Est uero etiam haec differentia, quod differentia cum alia differentia iungi potest, ut aliqua ex his species informetur. namque rationalis differentia et mortalis differentia iunctae hominis unius speciem reddiderunt, iunctae uero species numquam aliquam ex se speciem constituent. si enim iungas hominem boui, nulla ex his species informabitur. sed fortasse dicat quis: asini atque equi coniunctione mulus nascitur. sed non ita est: namque indiuidui coniunctione natum est aliquid indiuiduum. si autem sic simpliciter speciem ipsam asini atque equi coniungas, nulla ex his umquam species constituitur. neque enim si se possunt indiuidua commiscere, idcirco etiam species indiuiduorum in alterutram substantiam transeunt.

3 ea *om. C* 4 etiam] enim *F* 5 frequenter *om. FGK; Porph. p. 18, 19* πολλάκις 6 *alt.* in *om. C* *tert.* in *s. l. C* 7 speciebus *FK* speciem *(om.* est*) P* *post* rationalis *add.* et inrationalis *PS* in *Engelbrecht* *post* dei *add.* et pecudum *P* 8 praeest *ante* aliis *G* 9 enim *om. PS* uero *T* 10 *post* Cicero *add.* et richerus *K* 11 tuleris *CGPT* rationalem *FSa.r.* 12 sin *FGKP, recte?* 13 tuleris *CGPS* 14 uero *om. P* etiam *om. GK* 17 unius hominis *ST* 18 aliam *K* speciem ex se *F* 19 formabitur *(*in *cum mg. desectum) in mg. Cm2* 20 dicit *G* aliquis *FGK* 21 nam *FK* indiuiduorum *Brandt, add.* et indiuidui *Engelbrecht* aliquod *K, recte?* 22 si autem] sed iam *P* istam *T* 23 species *s. l. Cm2* constituetur *Sm2* 24 enim *om. G* 25 alterutrum *CFa.c.PT*

atque ideo constat iunctas species unam speciem non posse componere, quod differentiae iunctae unius speciei constitutiuae sint. His itaque transactis ad differentiae et proprii communia ueniamus.

22. [DE COMMUNIBUS DIFFERENTIAE ET PROPRII.]

Differentia et proprium commune habent quod quibus differentia est et a quibus ipsa differentia participatur, aequaliter participatur, sicut etiam et quibus proprium est, proprium ipsum participatur. nam rationalis differentia quoniam est hominibus et omnes homines rationali differentia participant, non est dubium quia omnes homines aequaliter sint rationales atque aequaliter rationabilitate participent. at uero proprium, quod risibile est, aequaliter omnibus hominibus est; omnes enim homines aequaliter risibiles sunt. Est etiam haec eorum communitas, quod sicut potestate risibile dicitur, etiamsi non rideat, ita etiam potestate bipes dicitur, etiamsi quis uno pede minuatur. non enim quod est dicitur, sed quod esse possit; nam quoniam ille ridere potest, risibilis nominatur, quod ille p. 43 duos pedes | habere possit, bipes. atque ideo numquam ab illis in quibus sederint, proprium differentiaque discedunt. semper enim homo risibilis est, etiamsi non rideat, semper bipes, etiamsi uno pede minuatur. in his enim differentiis et propriis, ut dictum est, quod potestate esse possit, non quod uere sit consideratur.

5—24] Porph. p. 19, 4—9.

1 ideo] iccirco *F* 2 quod] cum *FKSm2* 3 sunt *GPST* His itaque] his *F* hisque *G* isque *K* communionem *T* 5 *inscript. om. F (linea uacua) T; cf. ad p. 102, 7* 8 sic *GKT* et] *Sm2* e *CSm1* ę *T* a *P*, *om. FGK* proprium *ante* quibus *FGK* est *om. K* est et *CPT* et *er. uid. S* 9 ipsum *om. FG* rationabilis *PST* 10 *pr.* hominis *C* rationabili *GKPS* 11 quia] quin *FSm2* quod *T* sunt *FK* rationabiles *T* 12 participent] *CT* participant *cett.* 15 horum *P* 17 minuatur] innitatur *G* 20 resederint *FSm2* se sederint *Sm1Tm1* sese dederint *m2* proprio *P* propria *CST* 21 *post* semper *add.* enim *C* 23 est *om. KS* *pr.* quid *PS*

23. [DE PROPRIIS DIFFERENTIAE ET PROPRII.]

Differunt autem inter se, quod differentia de pluribus speciebus praedicatur, proprium uero de una. namque differentia quae est mortalis, praedicatur de homine et de boue et equo et ceteris animantibus et rationale praedicatur et de deo et de homine, at uero risibile de sola tantum specie hominis praedicatur. unde euenit ut omnis differentia, quoniam plurimarum continens est specierum, a suis speciebus maior sit, atque ideo ipsa de speciebus praedicari potest. porro autem de ipsa species praedicari non possunt, neque conuersim dici potest. nam quoniam homo dicitur rationalis, non contra dicitur 'quod rationale est, id homo est'; potest enim esse etiam non homo, sed deus. at uero proprium, quoniam aequaliter et ad unam speciem semper aptatur, aequa uice atque appellatione conuertitur. dicitur enim: quid est homo? risibile; quid est risibile? homo. Quibus pertractatis ad differentiam et accidens transgressa disputatio est.

24. [DE COMMUNIBUS DIFFERENTIAE ET ACCIDENTIS.]

Differentia et accidens commune habent de pluribus praedicari. namque differentia dicitur et de homine et de deo, quoniam utrique rationales sunt, et accidens dicitur de homine et de equo, ut homo Aethiops niger et equus niger. Est etiam ista communio, quod inseparabile accidens, cuicumque speciei fuerit, inseparabiliter et omnibus inest ut differentia.

1—17] Porph. p. 19, 10—15. 18—p. 124, 4] Porph. p. 19, 16—19.

1 *inscript. om. F (linea uacua) T; cf. ad p. 105, 16* DE DIFFERENTIA DIFFERENTIAE *K* De diffr̄ et proprii *(sic) S* 2 *post* se *add.* differentia et proprium *FGK; cf. p. 124, 6. 126, 8* plurimis *PS* 4 quae] quod *FGK* mortale *F* praedicatur *om. FP* 5 de *om. G* equo] de equo *P* 6 *alt.* de *om. KPS* 7 hominis specie *C* uenit *CKSm1T* 8 specierum est *C* 9 porro—potest *om. P* 10 *post* neque *add.* enim *C* 11 rationalis dicitur *C* 12 enim] etiam *C* esse] esse rationale *C* 17 et] et ad *C* 18 *inscript. om. F (linea uacua) T, in mg.* DE ACCIDENTI ET CV̄ ET DIFFE *Sm2; cf. ad p. 102, 7* 21 quoniam] cum *K* *post* dicitur *add.* et *brm* 22 et *om. C, s. l. Sm2* equo] boue *C* equus] bos *C* 23 ista] *CGSm1T* alia *FKPSm2*

namque inseparabile accidens quod est nigrum coruo, inseparabiliter accidit coruo et omnibus coruis. eodem modo etiam differentia. nam quoniam accidit homini ut bipes sit, semper et omnibus hominibus est esse bipedibus.

25. [DE PROPRIIS DIFFERENTIAE ET ACCIDENTIS.]

Differunt autem inter se, quod omnis differentia species continet, non contra ipsa ab speciebus continetur. nam si differentia plures sub se species habet, ut dictum est, maior erit sub se positis speciebus, si maior erit, numquam eam quaelibet species continet; maior enim a minori numquam continetur. namque quod est rationale, continet hominem et deum, homo uero rationale non continet. accidentia uero aliquotiens continent, aliquotiens continentur. namque continent, quoniam frequenter unum accidens duas sub se species habet, ut nigrum habet Aethiopem, habet et coruum, continentur uero, quoniam species una habet duo uel tria uel quamlibet plurima accidentia. si quis enim sit glaucus uel crispus uel candidus uel procerus, haec omnia accidentia ille unus cui accesserunt complectitur et continet. atque ideo species illa quae illud indiuiduum continet quod indiuiduum plura in se accidentia suscepit, accidentis illius complexiua est.

Dehinc differentia numquam intenditur neque relaxatur.

Quod dicit hoc est. rationale in una quaque specie neque plus neque minus est. nullus enim homo alio homine ad sub-

5—21] Porph. p. 19, 20—20, 3. 22—p. 125, 4] Porph. p. 20, 3—5.

1 inseparabile *om.* *C* inseparabiliter *PS* est *s. l.* *Cm2* coruo *del.* *G* 4 est] adest *C* bipedes *G, in mg. ad* bipedibus *F*, bipes *C* 5 *inscript. om.* *FT*, DE DIFE ET ACCIDENTI *S* PROPRIIS] DIFFERENTIA *K; cf. ad p. 105, 16 et codd. Porph. p. 19, 20* 7 a *FK* 8 habet] continet *KT* 9 numquam] nunquid *F, item 10* 10 a *om.* *P* 11 nam *CFGK* rationabile *S* 15 *post.* habet *om.* *T* et *om.* *CGPS* continetur *T* 16 quamlibet] *GT* qualibet *Cm1* quaelibet *Cm2KPS* quotlibet *F* 19 illud *om.* *C* illum *PST* 21 complexiuum *(uel* cō-*)* *FGKPT* 22 Dehinc *in mg.* *Cm2, post* differentia *T* 25 nullus—minus *in inf. mg.* *Pm2*

stantiam plus rationalis est neque minus. at uero accidens et intenditur et relaxatur. dicitur enim quicumque procerior, dicitur quicumque uelocior, dicitur quicumque crispior, quae omnia accidentia esse non dubium est.

Praeterea inmixtae semper sunt contrariae differentiae.

Inmixtae ait, id est inmixtibiles, quae misceri non possunt. neque enim rationale cum inrationali misceri potest neque in una specie conuenire. at uero contraria accidentia manifestum est in una specie posse congruere. namque nigrum uel album potest in una non modo specie, sed etiam indiuiduo congruere. potest enim quicumque homo, cum ipse sit candidus, nigros tamen capillos habere.

Ergo ⟨quoniam⟩ quemadmodum species differat a genere uel differentia dictum est, cum de generis ad speciem et differentiae ad speciem distantia diceremus. nunc dicemus, id quod reliquum est, de speciei propriique communibus.

26. [DE COMMUNIBUS SPECIEI ET PROPRII.]

Et est una eorum communio, quod de se ipsa inuicem praedicantur. nam quoniam aequa sibi sunt, neque species hominis alii proprio conuenit nisi risibili neque risibile alii conuenit speciei nisi homini, atque ideo dicitur:

5—13] Porph. p. 20, 5 s. 14—16] Porph. p. 20, 8—10. 17—p. 126, 6] Porph. p. 20, 11—15.

2 et relaxatur] relaxaturque *C* et remittitur *Kbmr* 3 *post.* dicitur *om F* uel dicitur *C* 5 Praeter haec *C* admixtae *Pm1T* 7 inmistibiles *Ga.c.* inmiscibiles *T* 8 neque enim] *FP* neque *GKST* namque neque *C* neque] *KP* neque enim *cett.* 10 namque] potest *(idem etiam post* album*) F* 14 quoniam *add. Brandt* a genere differat *C* 15 et] uel *K* 16 distantia] differentia *PSm2* 17 de—communibus *om. F* 18 *inscript. om. FT, post* habere *(13) P, post* diceremus *(16) cett. (in mg.* DE SPETIE ET PROPRII, *sic, Sm2) et edd., transpos. Brandt; cf. ad p. 102, 7* 19 Et *om. F* sese *K* 20 in inuicem *K* praedicatur *G* aequalia *F* 21 neque—homini] neque species hominis alio proprio conuenit speciei nisi homini uel ita *del. m1 uel m2, add.* neque species hominis. neque proprium conuenit alii speciei nisi homini *P*

quid homo? quod risibile; quid risibile? quod homo. Commune est etiam illud, quod omne proprium aequaliter ad sub se p. 44 posita praedicatur, namque | omnes homines aequaliter risibiles sunt, et species aequaliter ad sub se posita praedicatur, namque omnes homines indiuidui aequaliter uno nomine homines nuncupantur.

27. [DE PROPRIIS SPECIEI ET PROPRII.]

Differunt autem a se, quoniam species potest etiam genus alteri esse, proprium esse non potest. sed hic illam speciem intellegamus quae subalterna est, non illam quae magis species est et genus esse numquam potest. atque ideo nos illam modo solam quae subalterna species est intellegamus, quae scilicet poterit esse et genus: namque mortale cum rationalis generis species sit, hominis genus est, at uero risibile de nulla umquam specie alia poterit praedicari neque alii esse proprium, sicut est hominis. illa enim semper, ut dictum est, propria sunt quae nulli alii nisi ad unam speciem semper aptantur.

Deinde species praecedit et sic proprium sequitur

Quod dicit tale est. omnis species ut habeat proprium, primo eam esse et constare necesse est. oportet enim prius esse hominem, ut sit risibilis, non prius esse risibile, ut sit homo. nam quoniam proprium dicitur, per se proprium non constat, nisi alicuius speciei sit. atque ideo prius esse necesse est illud cuius est proprium, quam sit proprium.

7—18] Porph. p. 20, 16—18. 19—25] Porph. p. 20, 18—20.

1 *pr.* quid] quid est *F* *pr.* quod *om. F* 2 aequaliter *post* posita *C* 3 posita *om. K* positas *P* 6 nominantur *P* 7 *inscript. om. F (linea uacua) T* DE SPETIE ET PROPRIO *S* PROPRIIS] DIFFERENTIA *KP; cf. ad p. 105, 16* 8 a] inter *P* *post* se *add.* species propriumque *F* 9 *ante* proprium *add.* et *Cm1* quod *m2* 11 est *om. C* numquam esse *GK* 12 nos *post* modo *C* solam modo *P* est species *C* 13 et *om. CP* 15 de *om. CGPT, s. l. Sm2* alia specie *FST* 17 speciem *om. F* 19 *post* sic *add.* ut, *sed del. G* 24 esse *post* illud *P, om. F* 25 proprium est *C*

Huc accedit quod species semper in opere intellegitur cuiuscumque subiecti. species enim semper in actu est, non solum potestate. homo enim re uera et opere et actu homo est, id est numquam poterit esse non homo. at uero risibile, quod est proprium, potestate tantum dicitur, etiamsi in actu non sit. potest enim quilibet ille non ridere, tamen quia ridere potest, risibile nominatur. distant igitur in hoc, quod semper species in actu est et in opere, proprium uero aliquotiens potestate.

Deinde quorum definitiones diuersae sunt, necessario etiam ipsa quoque diuersa sunt. omnis definitio substantiam definit. ergo si qua eiusdem substantiae fuerint, eadem etiam definitione monstrantur, si qua eadem definitione fuerint, eadem substantia praedicantur. at uero si qua definitionibus differant, differunt etiam substantiis, quae substantiis differunt, longe a se ipsis alia sunt. nunc igitur quoniam definitiones proprii et speciei differunt, species quoque ipsa et proprium a se differunt. est autem speciei definitio sub genere esse et ad plurima numero differentia in eo quod quid sit praedicari, at uero proprii uni tantum inesse speciei et sub ipsa de omnibus indiuiduis praedicari. sed quoniam et definitiones differunt, ipsa quoque species a proprio distabit.

28. [DE COMMUNIBUS SPECIEI ET ACCIDENTIS.]

Post haec ad communitates speciei et accidentis disputationem transtulit et dicit eorum raras esse alias communi-

1—9] Porph. p. 20, 20—22. 10—22] Porph. p. 20, 23—21, 3. 23—128, 6] Porph. p. 21, 4—7.

1 semper *ante* species *C, post* opere *P* 2 in *om. ST* *post* solum *add.* proprium *P* propria *FK* 3 potestate *om. P* id est] uel *P* 5 in *om. FGK, del. Sm2* 7 semper *om. P* 8 *post.* in *om. T* 10 quo *G* sunt] erunt *T* 11 diuisa *P* 12 substantiae *(*ae *ex* a *m2)* substantia *(del. m2) C* 13 monstratur *Cm1Sa.c.* eiusdem definitionis *K* 14 praedicatur *GSa.c.* 16 ipsa *(om.* alia*) C* 17 ipsa quoque *GKPT* 18 autem *om. C* 20 proprium *GT* proprii est *FK* unitatum *GS* uni *om. T* speciei inesse *F* 22 et *om. T* 23 *inscript. om. F, post* transtulit *(25) habet T; cf. ad p. 102, 7* DE COMMUNIBUS] COMMUNITAS *P* Communio *T* ACCIDENTI *S* 24 hoc *T*

tates nisi has solas, quod de pluribus praedicantur. longe enim a se distare uidentur in substantia sui et in potestate patiendi atque faciendi id quod alicui accidit et id cui accidit. namque illud cui accidit, quasi quoddam accidentis est fundamentum, illud uero quod accidit, praeter id cui accidit, esse in sui substantia non potest.

29. [DE PROPRIIS SPECIEI ET ACCIDENTIS.]

Propria uero singulorum sunt haec, quod species in eo quod quid sit praedicatur, accidens uero in eo quod quale sit et quodammodo se habens. nam si quis dicat: quid Socrates est? homo dicitur; si quis dicat, qualis sit, caluus uel simus appellatur, si quis uero, quomodo se habens, sedens aut iacens appellabitur. Item quod una quaeque substantia unam speciem habet. namque hominis substantia unam solam hominis speciem habet, substantia uero equi unam solius equi speciem habet. at uero una substantia plura frequenter accidentia continebit. nam et in eodem equo quaedam pars frequenter nigra, quaedam alba et est in eo proceritas, est altitudo, est aquilum caput et alia huiusmodi. habet etiam non solum inseparabile accidens eadem substantia, sed etiam separabile. nam fortasse quidam uelox est et idem etiam corpore ualidus est, idem etiam sagittator et cetera. Huc accedit quod species praeno-

7—23] Porph. p. 21, 8—12. 23—p. 129, 15] Porph. p. 21, 12—17.

1 quae *F* plurimis *T* 2 a se *om. KP, post* distare *T* sui *om. P, post* potestate *T* 3 alicui] *CK* alicui rei *cett.* 6 esse *post* substantia *C* 7 *inscript. om. FT; cf. ad p. 105, 16* 9 uero *om. FGT, s. l. Sm2* 10 sit *om. F* et] ἤ *Porph. p. 21, 10* quomodo *K, sed* aliquo modo *etiam Boethius Ed. sec. V 22,* ΠΩΣ *Porph. p. 21, 10 indefinitum interpretatus* qui *P* 11 quod *F* est *ante* Socrates *KT,* sit *P* qui *GP* 12 qui *CGPSm1* quodammodo *GPSTm1* 13 aut] uel *CF* *post* Item *add.* in hoc differunt *FK* 16 *pr.* equi] quae *G* qui *Sm1* 17 est *Brandt* 18 alba] alba est *FK* 19 aquilum] *KPSm2T* acilum *Ca.c.G* acylum *Cp.c.* aquile *Sm1* aquiculum *F* aquilinum *edd.; cf. Indic. uerb.* 20 inseparabilis accidentis *C (ante* insep. *add.* quiddam*) GPSm1Tm1* 21 separabilis *CGPSm1Tm1* 23 noscuntur *C*

scuntur, id est praeintelleguntur, hoc est ante esse cognoscuntur quam accidentia. et prius erit aliqua res ubi accidat, quam illa quae accidat. et quoniam species est subiectum accidentis ubi accidens accidat, ideoque ante species intellegitur esse quam accidens. accidentia uero postnatiua sunt, id est a foris uenientia et extranea a qualibet illa substantia, | etiamsi inseparabilia sunt. haec quoque est p. 45 eorum separatio, quod semper omnia quae participant specie, aequaliter participant; aequaliter enim et Socrates et Cicero et Plato homines sunt. at uero illa quae participant accidenti, etiamsi inseparabile accidens sit, tamen non aequaliter participant. namque quamuis inseparabile sit accidens Aethiopibus nigros esse, tamen est aliquis inter ipsos nigrior nec omnes illa nigredine aequaliter participant.

Relinquitur igitur de communibus proprii accidentisque tractare; nam proprium quid distaret uel ab specie uel a genere uel a differentia, superius demonstratum est.

30. [DE COMMUNIBUS PROPRII ET ACCIDENTIS.]

Proprium autem et inseparabile accidens commune habent, quod sine his numquam consistunt ea quae

16—19] Porph. p. 21, 18 s. 20—p. 130, 12] Porph. p. 21, 20—22, 1.

1 praeintellegentia *T* ante esse cognoscuntur] interesse praenoscuntur *T* 2 quam accidentia *om. CGPST; Porph. p. 21, 12* καὶ τὰ μὲν εἴδη προεπινοεῖται τῶν συμβεβηκότων 3 *pr.* accidit *F* *post.* accidit *G* et quoniam—accidat *om. GK* 4 ideo *P* ideo quoque *(cf.* ita quoque *p. 84, 10) Brandt; cf. Indic. uerb.* 5 postnatiua] *uel* post natiua *FKPSm2T* post posteriora noua *Sm1* postea *Cp* posita *G* postea nata *brm* 6 id est *om. CGP* 9 et *om. T* 11 sit accidens *FGK* 12 nam *K* 13 accidens sit *C* nigris *Sm1Tm1* 14 alius *CGST* illam *F* nigredinem *FS* 15 *post* participant *inscriptionem (cf. 20) habent CG, in inf. mg. positam, sed hic ut uid. inserendam S* 16 et accidentis *F* 17 quod *G* a *KT* 18 *pr.* a] ab *P* differentiis *F* sepius *F* 20 *inscript. hic cum Porph. p. 21, 18—20 habet K, om. F (linea uacua) PT, de CGS cf. ad 15; cf. ad p. 102, 7* 21 et] uel *C*

eorum participant et in quibus ipsa considerantur. nam neque homo amittit risibile esse nec Aethiops aut coruus nigrum. atque ideo sine his ipsis, id est propriis et accidentibus, quae eorum participant, constare non possunt, ne forte contra superiorem definitionem accidentis uenire uideatur ista communio — est enim ita definitum: accidens est quod infertur et aufertur sine eius in quo est interitu —, quod nunc dici uidetur sine his constare non posse, cum superius sine eorum interitu posse dicerentur auferri. sed hoc modo dicitur, non quod, si auferatur hoc accidens inseparabile, intereat illud cui accidit, sed quoniam separari non potest, idcirco sine hoc constare non possit. Est etiam inseparabilis accidentis et proprii alia communio, quod sicut et omni et semper inest proprium cui inest, id est homini — semper enim et omnis homo risibile est —, sic etiam quodlibet accidens inseparabile et semper et omni est accidens inseparabile; namque et omnis coruus et semper niger est. sola autem separabilibus accidentibus illa communio est, quod quemadmodum de multis indiuiduis proprium praedicatur, ita etiam accidens de multis indiuiduis potest praedicari. plures etiam currunt, plures ambulant, quae scilicet accidentia separabilia sunt, quemadmodum plures possunt esse risibiles.

31. [DE PROPRIIS ACCIDENTIS ET PROPRII.]

Differunt autem ista, quod proprium semper uni speciei inest, accidens uero et pluribus. namque acci-

6 s.] supra p. 100, 9. 12—22] Porph. p. 22, 2 s. 23—p. 131, 16] Porph. p. 22, 4—10.

1 ipsa] ea *F* namque *(om.* neque*) PTm1, s. l.* nec *m2, post* homo *add.* non *P* 2 amittat *F* 3 his *om. CT* 5 ne] cauendum est ne *F* 7 est] esse *CGT* 8 dicere *PSm2* 9 diceretur *FGK* hoc] his *Gm1 (s. l.* ł id *m2?) P* 12 hoc] his *KSm2* hos *F* 14 id est] uelut *C* *post* homini *add.* risibile *C* 15 risibilis *FKSm2Tm2* 16 *post.* et *s. l. FSm2* omne *C* est *om. F* inseparabiliter *F* 18 autem] enim *C* inseparabilibus *KT* cum separabilibus *edd.* 21 etiam] enim *T brm* *ante* ambulant *add.* etiam *FK* 22 esse possunt *F* 23 *inscript. om. FT* PROPRIIS] DIFFERENTIA *KPS; cf. ad p. 105, 16* 24 ista *om. P* 25 et *om. C* nam *C*

dens pluribus speciebus et animatis et inanimatis euenit, ut est hebeno nigrum, coruo nigrum, homini Aethiopi nigrum, risibile uero nulli nisi soli homini. atque ideo conuersim proprium praedicatur, quia unius speciei continens est et illi speciei soli aequalis est, at uero accidens conuersim praedicari non potest, quia plures sub se species habet. non enim potes dicere id esse nigrum quod hebenum, cum dicas hoc esse hebenum quod nigrum; potest enim esse nigrum et non esse hebenum. deinde omne proprium aequaliter se his rebus quae sub se fuerint dat et ab his aequaliter participatur — Socrates enim et Cicero et Vergilius aequaliter et risibili participant et aequaliter risibiles sunt —, at uero accidens non semper aequaliter; potest enim quicumque esse procerior et alius esse uelocior, quod scilicet illud separabile est accidens, illud inseparabile.

Et fortasse aliae eorum quaedam proprietates uel communiones esse uideantur, sed nunc quantum introductioni sat est, ista sufficiant.

32. Sed iam tibi, mi Fabi, omnia quaecumque ad Introductionem Porphyrii pertinent, plenius uberiusque tractata sunt. post uero si quid umquam mei egueris, studiis praesertim tuis, quae nulla umquam honestate caruerunt, libens animo hortatorque ad easdem cupiditates parebo. — Hic Fabius: Tu, inquit, paterno haec mihi animo polliceris, uerum ego numquam deficiam ab his studiis, te praesertim docente,

17—19] Porph. p. 22, 11—13.

1 animantis et inanimantis *F* 2 est *om. F* hebeno] *plerique codd., item 8. 9* 3 nisi *om. F* 5 aequalis est] aequaliter *coni. Brandt; cf. Porph. p. 22, 8* διὸ τὸ μὲν ἴδιον ἀντικατηγορεῖται οὗ ἐστιν ἴδιον καὶ ἔστιν ἐπίσης *et interpret. Boethii Ed. sec. V 24* quare proprium—aequaliter 7 potes] *Schepss* potest *codd. et edd.* 9 esse enim *C* *post.* esse *om. CGT* 12 uirgilius *FPST* 13. 14 *post* aequaliter *add.* est accidens *FK* 14 aliquis *F* 19 ista *om. C* sufficiunt *T* 20 introductiones *KPS* 22 quid *om. F* umquam *om. C, post* mei *T* 24 parabo *G* 25 mihi haec *P* 26 ducente *C* decente *S*

a quo totam fortasse logicae Aristotelis, si uita suppetet, capiam disciplinam. — Et ego: Faciam, inquam, libentissime. sed quoniam iam matutinus, ut ait Petronius, sol tectis arrisit, surgamus, et si quid illud est, diligentiore postea consideratione tractabitur.

1 a *exters.*, qui *C* suppetet] *CPT* suppetit *cett.* 2 cupiam *G* inquam *om. F* 3 *post* sol *add.* iam *T* 4 illud est] *C* est illud *G* illud sit *FKS* illud *T* restat *P* diligentiori *T* EXPLICIT EDITIONIS *(*AED- *CG)* PRIMAE COMMENTORVM *CGK;* ANICII. MALLII. SEVERINI. BOECII. V̄. C̄. ET ILLVSTRIS EX CONSVLARIS ORD̄. PATRICII. IN ISAGOGAS PORPHIRII. IN CATĘGORIAS EDICIONIS PRIMĘ. LIBER PRIMVS *(sic)* EXPLICIT. *P;* EXPLICIT EDITIO BOETII IN YSAGOGIS PORPHIRII SECVNDVM TRANSLATIONEM VICTORINI *S;* ANITII MALLII SEUERINI. BOETII. Ū. C. ET ILL. ET CONS̄; ORD̄; PATRITII. IN ISAGOGEN. PORPHIRII. ID̄. INTRODUCTIONĒ IN CATEGORIAS A SE TRANSLATAS. AEDITIONIS PRIMĘ EXPLITIUNT DŌ GRATIAS MARII. VICTORINI DE XV SPETIEBUS DEFFINITIONUM. *T (de hac subscript., cuius extrema uerba ad Marii Victorini librum* De definitionibus *spectant, cf. Brandt, Philologus uol. 62, 1903, p. 623); subscriptione caret F*

II.

ANICII MANLII SEVERINI BOETHII

IN ISAGOGEN PORPHYRII COMMENTORVM

EDITIO SECVNDA

Commentarium Isagogae Boethianum lemmata Isagogae a Boethio translatae sequentem continent codices:

C = Monacensis 6403 saec. X.
E = Einsidlensis 338 saec. X.
F = Coloniensis 187 saec. XI pertinens usque in lib. III c. 10.
G = Parisinus 13955 saec. X.
H = Coloniensis 188 saec. XI.
L = Monacensis 14516 saec. X.
N = Bambergensis 325 saec. XI.
P = Parisinus 11129 saec. XI.
R = Vaticanus Reginensis 1332 saec. X.
S = Parisinus 12958 saec. X pertinens usque in lib. IV c. 1.
Codicum *FLNPRS* in lemmatis Isagogae lectiones omnes, in commentario Boethii potiores exhibentur.

Isagogen tantummodo a Boethio translatam continent:

Γ = Coloniensis 191 saec. XI.
Δ = Parisinus *nouv. acquis.* 1611 saec. X—XI.
Σ = Sangallensis 831 saec. X.; cf. cod. *G* p. 2.
Ψ = Erlangensis 579 saec. XII.

Isagogen a Boethio translatam etiam separatam continent:

Λ = Monacensis 14516, supra *L*.
Π = Parisinus 11129, supra *P*.
Φ = Coloniensis 187, supra *F*.
Ω est septem codicum Γ—Φ consensus.
Codicum ΣΨΛΠ potiores tantum lectiones exhibentur.

ANICII MANLII SEVERINI BOETHII p. 46

IN ISAGOGEN PORPHYRII COMMENTORVM

EDITIONIS SECVNDAE

LIBER PRIMVS.

1. Secundus hic arreptae expositionis labor nostrae seriem translationis expediet, in qua quidem uereor ne subierim fidi interpretis culpam, cum uerbum uerbo expressum comparatumque reddiderim. cuius incepti ratio est quod in his scriptis in quibus rerum cognitio quaeritur, non luculentae orationis lepos, sed incorrupta ueritas exprimenda est. quocirca multum profecisse uideor, si philosophiae libris Latina oratione compositis per integerrimae translationis sinceritatem nihil in Graecorum litteris amplius desideretur. et quoniam humanis animis excellentissimum bonum philosophiae comparatum est,

ANICII. MALLII. SEVERINI. BOECII. IN YSAGOGAS PORPHIRII. A SE TRANSLATĘ EDITIONIS SECVNDĘ LIBER PRIMVS INCIPIT. *P;* BOETII EXPOSITIO SCD̄A IN YSAGOG. *E;* BOETII COMMENTA IN ISAGOGAS *G;* INCIP̄ COMENTV̄ BOETII. in isagogis porphirii; Expos̃ Scđa *L;* COMENTV̄ BOECII IN ISAGOGAS *R; inscriptione carent CFHNS (nisi quod in FH recens quaedam est), item e codd. Isagogen tantum a Boethio translatam continentibus* ΛΣ; ISAGOGAE PORPHYRII TRANSLATAE DE GRECO IN LATINVM A VICTORINO ORATORE *(sic)* ΓΦ; INCIP̄ LIBER YSAGOGARVM *(*HYS- Δ*)* PORPHYRII *(*I *pro* Y Π*)* ΔΠ; Īcipiũt isagoge porphyrii *(m. poster.)* Ψ; *de titulo operis cf. Prolegomena*

6 fidi—reddiderim] cf. Horat. Ars poet. 133. 11—13] cf. Cic. Acad. post. I 3, 12.

6 fędi *C* foedi *Hm1N* infidi *FGm1* 7 uerbo] e uerbo *N* 8 incoepti *CEGHPRS* 10 corrupta *Em1Sm1* incorruptae *Em2 (*e *in mg. add., sed del.) Lm1* 11 uidebor *brm* 13 graecis *Lm2*

ut uia et filo quodam procedat oratio, ex animae ipsius efficientiis ordiendum est. triplex omnino animae uis in uegetandis corporibus deprehenditur. quarum una quidem uitam corpori subministrat, ut nascendo crescat alendoque subsistat, alia uero sentiendi iudicium praebet, tertia ui mentis et ratione subnixa est. quarum quidem primae id officium est, ut creandis, nutriendis alendisque corporibus praesto sit, nullum uero rationis praestet sensusue iudicium. haec autem est herbarum atque arborum et quicquid terrae radicitus adfixum tenetur. secunda uero composita atque coniuncta est ac primam sibi sumens et in partem constituens uarium de rebus capere potest ac multiforme iudicium. omne enim animal quod sensu uiget, idem et nascitur et nutritur et alitur. sensus uero diuersi sunt et usque ad quinarium numerum crescunt. itaque quicquid tantum alitur, non etiam sentit, quicquid uero sentire potest, ei prima quoque animae uis, nascendi scilicet atque nutriendi, probatur esse subiecta. quibus uero sensus adest, non tantum eas rerum capiunt formas quibus sensibili corpore feriuntur praesente, sed abscedente quoque sensu sensibilibusque sepositis cognitarum sensu formarum imagines tenent memoriamque conficiunt, et prout quodque animal ualet, longius breuiusque custodit. sed eas imaginationes confusas atque ineuidentes sumunt, ut nihil ex earum coniunctione ac compo-

1 uia et filo quodam] *CEm2H (*uia *fort. ras. ex* uiae*),* uiae et filo quodam *N* uiae *(s. l. R)* ex filo quodam *Em1GPR edd.* uiae *(ex* uia *S)* ex quodam filo *LS* uiae *(s. l.* filo *m1)* quodam *F* ratio *CEm1GLRS* ex] ab *Hm1NP* efficienti *Em1* efficientis *Fa.c.* 3 *post* uitam *add.* solum *CFHP* solam *N* corporis *GNRLa.r.Sa.r.* 5 rationis *FGRS* 6 procreandis *CHNP* 7 nutriendisque *(om.* alendis*) EL* sit *s. l. Gm2Nm2* 9 terra *CN* 10 ac] ad *FSm1* at *LSm2* et *G* 11 rebus] quibus *GRS* de rebus de quibus *L* 12 poterit *E* *post* iudicium *add.* capit *E (sed del.) L, s. l. m2 in HRS* 13 et nutritur *om. CHP, s. l.* nutritur *(om.* et*) Lm2* 14 ita *CHR* 16 poterit *E* quoque prima *FGm2H* 19 praesente *ante* feriuntur *FHN* praesentes *CHm1N* abscedente] *Em2FGHm1NRSa.r.* absente *CEm1Hm2LPSp.r.* 20 repositis *GR* 22 imagines *FHN* 23 *ante* sumunt *add.* sic *brm*

sitione efficere possint. atque idcirco meminisse quidem possunt, nec aeque omnia, admissa uero obliuione memoriam recolligere ac reuocare non possunt. futuri uero his nulla cognitio est. sed uis animae tertia, quae secum priores alendi ac sentiendi trahit hisque uelut famulis atque oboedientibus utitur, eadem tota in ratione constituta est eaque uel in rerum praesentium firmissima conceptione uel in absentium intellegentia uel in ignotarum inquisitione uersatur. haec tantum humano generi praesto est, quae non solum sensus imaginationesque perfectas et non inconditas capit, sed etiam pleno actu intellegentiae quod imaginatio suggessit, explicat atque confirmat. itaque, ut dictum est, huic diuinae naturae non ea tantum cognitione sufficiunt quae subiecta sensibus comprehendit, uerum etiam et insensibilibus imaginatione concepta et absentibus rebus nomina indere potest et quod intellegentiae ratione comprehendit, uocabulorum quoque positionibus aperit. illud quoque ei naturae proprium est, ut per ea quae sibi nota sunt ignota uestiget et non solum unum quodque an sit, sed quid sit etiam et quale sit nec non cur sit, optet agnoscere. quam triplicis animae uim sola, ut dictum est, hominum natura sortita est. cuius animae uis intellegentiae motibus non caret, quia in his quattuor propriae uim rationis exercet. aut enim aliquid an sit inquirit aut si esse constiterit, quid sit addubitat. quodsi etiam utriusque scientiam ratione possidet, quale sit

2 admissa] *CR* amissa *EFGm1NP* amissam *Gm2LS, ras. et s. l. ex* admissam *H* memoriam *om. FGR, s. l. Sm2*, memoria *H* 3 hiis *F, sic saepe* cogitatio *CNm2* 4 animae uis *CEL* 5 *ante* trahit *add.* uires *brm* 6 ea *CHm1N* est *ante* constituta *CEGS*, *om. R* 7 contentione *EGm1Sm1* contemplatione *R, m2 in GLS* 8 in *s. l. Gm1Pm2, del. Lm2* ignotorum *Hm1N* 9 imaginationes *EN* 11 conformat *Gm2Pm2* 13 cognitione] in cognitione *FHNP* 14 et] ex *Em1HN* sensibilibus *CEm1Hp.c.Nm2* sensibus *Ha.c.Nm1* *ante* imaginatione *add.* sibi *E (del. m2) NPSm2* imaginatione] in agnitione *Gm1Sm1* agnitione *Gm2R* *post* concepta *add.* nomina *Hm1, idem post* rebus *s. l. m2* 17 sint *E* 19 optat *LR* 22 quia] qua *Gm1* atque *EHm1Pm1* 24 scientiam *post* ratione *E* sententiam *Hm1* possedit *FRS*

unum quodque uestigat atque in eo cetera accidentium momenta perquirit, quibus cognitis cur ita sit quaeritur et ratione nihilo minus uestigatur.

2. Cum igitur hic actus sit humani animi, ut semper aut in ⟨rerum⟩ praesentium comprehensione aut in absentium intel-
p. 47 legentia aut in ignotarum inquisitione | atque inuentione uersetur, duo sunt in quibus omnem operam uis animae ratiocinantis inpendit, unum quidem, ut rerum naturas certa inquisitionis ratione cognoscat, alterum uero, ut ad scientiam prius ueniat quod post grauitas moralis exerceat. quibus inquirendis permulta esse necesse est, quae uestigantem animum a recti itinere non minimum progressione deducant, ut in multis euenit Epicuro, qui atomis mundum consistere putat et honestum uoluptate metitur. hoc autem idcirco huic atque aliis accidisse manifestum est, quoniam per imperitiam disputandi quicquid ratiocinatione comprehenderant, hoc in res quoque ipsas euenire arbitrabantur. hic uero magnus est error; neque enim sese ut in numeris, ita etiam in ratiocinationibus habet. in numeris enim quicquid in digitis recte computantis euenerit, id sine dubio in res quoque ipsas necesse est euenire, ut si ex calculo centum esse contigerit, centum quoque res illi numero subiectas esse necesse est. hoc uero non aeque in disputatione seruatur; neque enim quicquid sermonum decursus inuenerit,

4 aut *om. CNR, s. l. Gm2Sm2* 5 rerum *add. edd. post* praesentium, *ante Brandt; cf. p. 137, 6* 6 ignotorum *Gm2Hm1Lm2N* *ante* inuentione *s. l.* in *Hm2* 8 inpendat *FPSa.c.* naturam *FHm1N* certa inquisitionis] *Gm2H* certae inquisitionis *FNP* inquisitionis certa *CELm2, om.* certa *Gm1Lm1RS (fort. recte)* 10 quod] eius quod *r* exercet *Hm1* 12 minimum *ante* non *E* minime *FSm1* diducant *FGm2* 13 athomis *plerique codd.* consistere *in mg. Hm2* constare *CFP, post er.* ł consistere *C* honestam *Em1P* honestatem *F* 14 uoluptate *om. F* uoluptatem *CEHm2* (-te∗ *m1) LNR, add.* corporis *L (del. m2) R, s. l. Gm2, ante* uol. *edd.* mentitur *CEGHPRSm1* hoc] haec *H* 16 racione *CN* comprehenderent *m1 in EHN* 17 uero] ergo *H* maximus *E* error est *CFHNP* *post* sese *add.* res *FR, s. l. Pm2* 19 digitos *CEFN*

id natura quoque fixum tenetur. quare necesse erat eos falli qui abiecta scientia disputandi de rerum natura perquirerent. nisi enim prius ad scientiam uenerit quae ratiocinatio ueram teneat disputandi semitam, quae ueri similem, et agnoscere quae fida, quae possit esse suspecta, rerum incorrupta ueritas ex ratiocinatione non potest inueniri. cum igitur ueteres saepe multis lapsi erroribus falsa quaedam et sibimet contraria in disputatione colligerent atque id fieri inpossibile uideretur, ut de eadem re contraria conclusione facta utraque essent uera quae sibi dissentiens ratiocinatio conclusisset, cuique ratiocinationi credi oporteret, esset ambiguum, uisum est prius disputationis ipsius ueram atque integram considerare naturam, qua cognita tum illud quoque quod per disputationem inueniretur, an uere comprehensum esset, posset intellegi. hinc igitur profecta est logicae peritia disciplinae, quae disputandi modos atque ipsas ratiocinationes internoscendi uias parat, ut quae ratiocinatio nunc quidem falsa, nunc autem uera sit, quae uero semper falsa, quae numquam falsa, possit agnosci. huius autem uis duplex esse perpenditur, una quidem in inueniendo, altera in iudicando. quod Marcus etiam Tullius in eo libro cui Topica titulus est, euidenter expressit dicens: Cum omnis ratio diligens disserendi duas habeat partes, unam inueniendi, alteram iudicandi, utriusque princeps, ut mihi quidem uidetur, Aristoteles fuit. Stoici

20 Tullius] Top. 2, 6 s.

1 *ante* natura *add.* in *HLSpr, s. l. Pm2* 3 *post* nisi *add.* quis *r* prius enim *E* 4 disputandi *om. GRS* *ad* ueri similem *s. l.* al que ueri se similem agnouerit *Hm2* et agnoscere] *FSm1 (om.* et*)* et agnouerit *EGLPRSm2 (om.* et*) edd.* ut ex hoc delectu rationum queamus agnoscere *Hm1, s. l.* al et agnouerint quae fida et reliqua *m2* ut ex diligentia rationum queamus *(ex* quaeramus *C)* agnoscere *CN* 7 et sibimet] sibimet *C* sibi et *EGRS* 9 *post* re *s. l.* si *Cm1?* 10 cuique] *CHm1N* cuiue *cett.* 13 tunc *FHNPm1R* *post* an *add.* id *R, s. l. Gm2Lm2, 2 litt. er. C* 15 ipsis ratiotinationibus *Hm2* 16 *ante* internoscendi *add.* et *brm* uiam *CFHN* 19 inueniendi *et* iudicandi *(om.* in*) Hm2* 24 quidem uidetur] *FHNPCic.* uidetur quidem *GRS* quidem *om. CEL*

autem in altera elaborauerunt; iudicandi enim uias diligenter persecuti sunt ea scientia quam διαλεκτικὴν appellant, inueniendi artem, quae τοπικὴ dicitur quaeque ad usum potior erat et ordine naturae certe prior, totam reliquerunt. nos autem quoniam in utraque summa utilitas est et utramque, si erit otium, persequi cogitamus, ab ea quae prima est, ordiemur. cum igitur tantus huius considerationis fructus sit, danda est huic tam sollertissimae disciplinae tota mentis intentio, ut primis firmati in disputandi ueritate uestigiis facile ad rerum ipsarum certam comprehensionem uenire possimus.

3. Et quoniam qui sit ortus logicae disciplinae praediximus, reliquum uidetur adiungere, an omnino pars quaedam sit philosophiae an ut quibusdam placet, supellex atque instrumentum, per quod philosophia cognitionem rerum naturamque deprehendat. cuius quidem rei has e contrario uideo esse sententias. hi enim qui partem philosophiae putant logicam considerationem, his fere argumentis utuntur, dicentes philosophiam indubitanter habere partes speculatiuam atque actiuam. de hac tertia rationali quaeritur an sit in parte ponenda, sed eam quoque partem esse philosophiae non potest dubitari. nam sicut de naturalibus ceterisque sub speculatiua positis solius philosophiae uestigatio est itemque de moralibus ac

2 uias] *ENPCic.p, om. cett. codd.*, uiam *brm* ea scientia] *Pm1Cic.* eam scientiam *EPm2 edd.* eam scilicet scientiam *CN* artem et scientiam *FSm2* scientiam *GHLRSm1* 3 διαλεκτικὴν] *Cic.* dialecticen *CFGHLNPm2RS* dialecticam *E* dialectica *Pm1* τοπικὴ] *Cic.* topice *Gm2LNS* topica *CEFGm1HPR* 4 quaeque] quae et *Cic.* 5 prior] prior est *GLa.c.RS* 6 in—est et] *CN Cic., s. l. Pm2, om. cett. codd., Boethius etiam in comment. in Cic. Top. lib. I p. 1047 D haec uerba respicit* 8 prima] prior *Cic.* ordiemur] *EHm1NCic.* ordiamur *CGHm2LPRS* ordinamus *F* 13 quid *FHm1NPp.c.* quod *a.c.* 14 *ante* reliquum *add.* esse *GHP* pars sit quaedam *GN* quaedam pars sit *L* 18 hii *EHL* 20 *ante* habere *add.* duas *L m 1860* 21 *post* rationali *add.* uel orationali *EFGH (del. m2) RS (del. m2)* id est logica *L (s. l. m2) edd.* *ad* an *s. l.* si *Cm2* 24 inuestigatio *L*

reliquis quae sub actiuam partem cadunt, sola philosophia perpendit, ita quoque de hac parte tractatus, id est de his quae logicae subiecta sunt, sola philosophia iudicat. quodsi speculatiua atque actiua idcirco philosophiae partes sunt, quia de his philosophia sola pertractat, propter eandem causam erit logica philosophiae pars, quoniam philosophiae soli haec disputandi materia subiecta est. iam uero inquiunt: cum in his tribus philosophia uersetur cumque actiuam et speculatiuam consideratio|nem subiecta discernant, quod illa de rerum naturis, p. 48
haec de moribus quaerit, non dubium est quin logica disciplina a naturali atque morali suae materiae proprietate distincta sit. est enim logicae tractatus de propositionibus atque syllogismis et ceteris huiusmodi, quod neque ea quae non de oratione, sed de rebus speculatur neque actiua pars, quae de moribus inuigilat, aeque praestare potest. quodsi in his tribus, id est speculatiua, actiua atque rationali, philosophia consistit, quae proprio triplicique a se fine disiuncta sunt, cum speculatiua et actiua philosophia partes esse dicuntur, non dubium est quin rationalis quoque philosophia pars esse conuincatur. qui uero non partem, sed philosophiae instrumentum putant, haec fere afferunt argumenta. non esse inquiunt similem logicae finem speculatiuae atque actiuae partis extremo. utraque enim illarum ad suum proprium terminum spectat, ut speculatiua

2 tractat *Ep.r.FR, m2 in GLP* 3 diiudicat *CHm2* 5 sola philosophia *CFN* pertractet *Em1* tractat *Hm1* 7 iam] tam *R* ita *FL* 9 subiectas discernat *Em2* 10 dubium non est *CEL* non est dubium *F* 11 a *om. LS, s. l. Gm2Pm2, postea add. R* disiuncta (iunc *in ras. m1?) R* 12 est enim] etenim *GLRS* *post* tractatus *add.* est *LR, s. l. Pm2* 14 orationibus *E* ratione *Lm1, add.* est *L* 17 sint *Rm1, ex* sit *Sm2* cumque *H* (q. *er.) Lm2N* 18 et] atque *EFNP* philosophiae *pbr* dicantur *Lm2N* non est dubium *EFHNP* 21 haec—argumenta *del. G* asserunt (ss *in ras. m1?) C* similem *om. GR, post* finem *s. l. Sm2, ad* similem *s. l.* ł proprium *Pm2* 22 *ante* speculatiuae *add.* sed *R, s. l. Gm2Lm2* extremum *E* (ũ *ex* a *uel* o *m2) GL* (um *ex* am *m2) Pm2RSm1* 23 proprium suum *C* ut] ita ut *brm*

quidem rerum cognitionem, actiua uero mores atque instituta perficiat, neque altera refertur ad alteram. logicae uero finis esse non potest absolutus, sed quodammodo cum reliquis duabus partibus colligatus atque constrictus est. quid enim est in logica disciplina quod suo merito debeat optari, nisi quod propter inuestigationem rerum huius effectio artis inuenta est? scire enim quemadmodum argumentatio concludatur uel quae uera sit, quae ueri similis, ad hoc scilicet tendit, ut uel ad rerum cognitionem referatur haec scientia rationum uel ad inuenienda ea quae in exercitium moralitatis adducta beatitudinem pariunt. atque ideo quoniam speculatiuae atque actiuae suus certusque finis est, logicae autem ad duas reliquas partes refertur extremum, manifestum est non eam esse philosophiae partem, sed potius instrumentum. sunt uero plura quae ex alterutra parte dicantur, quorum nos ea quae dicta sunt strictim notasse sufficiat. Hanc litem uero tali ratione discernimus. nihil quippe dicimus impedire, ut eadem logica partis uice simul instrumentique fungatur officio. quoniam enim ipsa suum retinet finem isque finis a sola philosophia, consideratur, pars philosophiae esse ponenda est, quoniam uero finis ille logicae quem sola speculatur philosophia, ad alias eius partes suam operam pollicetur, instrumentum esse philosophiae non negamus; est autem finis logicae inuentio iudiciumque rationum. quod scilicet non esse mirum uidebitur, quod eadem pars, eadem quoddam ponitur instrumentum, si ad partes corporis animum reducamus, quibus et fit aliquid, ut his quasi quibusdam instrumentis utamur, et in toto tamen corpore partium obtinent locum. manus enim ad tractandum, oculi ad

1 rerum] *Em2H (in mg. m1?) Lm2 edd., post* cognitionem *add.* rerum *s. l. Pm2Sm2, add.* naturalium rerum *F, s. l. Gm2, om. cett.* 2 ad alteram] de altera *Em2* 3 non potest esse *FGN* 4 est *om. C* 5 aptari *FGm1Hm1Pm2R* 6 affectio *EFHLm2Pm1Rm1* 8 intendit *F* 9 rationum scientia *CLP* 10 mortalitatis *bm* 11 parant *Ea.c.* pariant *Hm1* 15 alterutra] utraque *EP, add. post* alterutra *H, del. m2* *ante* dicta *add.* supra *EP, s. l. Lm2* 18 enim] uero *CFHN* 21 ei *F* 24 uidetur *Em1FGm2LNPm2* 28 optineant *Fp.c.S*

uidendum, ceteraeque corporis partes proprium quoddam uidentur habere officium. quod tamen si ad totius utilitatem corporis referatur, instrumenta quaedam corporis esse deprehenduntur quae etiam partes esse nullus abnuerit. ita quoque logica disciplina pars quidem philosophiae est, quoniam eius philosophia sola magistra est, supellex uero, quod per eam inquisita philosophiae ueritas uestigatur.

4. Sed quoniam, quantum mihi quoque breuitas succincta largita est, ortum logicae et quid ipsa logica esset explicui, nunc de eo nobis libro pauca dicenda sunt quem in praesens sumpsimus exponendum. titulo enim proponit Porphyrius introductionem se in Aristotelis Praedicamenta conscribere. quid uero ualeat haec introductio uel ad quid lectoris animum praeparet, breuiter explicabo. Aristoteles enim librum qui De decem praedicamentis inscribitur hac intentione composuit, ut infinitas rerum diuersitates quae sub scientiam cadere non possent, paucitate generum comprehenderet, atque ita quod per incomprehensibilem multitudinem sub disciplinam uenire non poterat, per generum, ut dictum est, paucitatem animo fieret scientiaeque subiectum. decem igitur genera rerum esse omnium considerauit, id est unam substantiam et accidentia nouem, quae sunt qualitas, quantitas, relatio, ubi, quando, facere et pati, situs, habere, quae quoniam genera essent suprema et quibus nullum aliud superponi genus posset, omnem necesse est multitudinem rerum horum decem generum spe-

1 quoddam] quod *Em1* (aliquod *m2*) *G* 2 utilitatem *post* corporis *EG, ante* totius *L* 4 quas *FSm2* 5 quidem *post* philosophiae *H* quaedam *L* 6 uero] uero est *L* 8 quoque *om. L* quidem *edd.* ueritas *Cm1N* succincta] *CNPSm2* sua mora *EFGHR* sua mota *Sm1* succincta suam moram *L* 9 ortum *om. L* et de ortu *CNP* quod *CF* est *G* explicaui *CELm2PRS* 11 titulum *CHm1N* 13 lectoris *s. l. Gm2, post* animum *CN, post* praeparet *H, om. E* 14 paret *EFGNRS* 15 scribitur *EGRSm1* 17 ita quod *s. l. Gm2* (itaque *m1*) *Rm2* quod (*om.* ita) *s. l. Sm2* 20 decem] in decem *C* 23 et *om. FLNP* situm habere *CR a.c.* situm esse habere *Gm1S* 24 genus superponi *H* possit *E a.c. FGm1NPRS* 25 *ante* horum *add.* per *s. l. Pm2, ante* species *CFLR, s. l. Gm2Sm2*

cies inueniri. quae quidem genera a se omnibus differentiis distributa sunt nec quicquam uidentur habere commune nisi p. 49 tantum nomen, quoniam omnia | esse praedicantur. quippe substantia est, qualitas est, quantitas est, et de aliis omnibus 'est' uerbum communiter praedicatur, sed non est eorum communis una substantia uel natura, sed tantum nomen. itaque decem genera ab Aristotele reperta omnibus a se differentiis distributa sunt. sed quae aliquibus differentiis disiunguntur, necesse est ut habeant proprium quiddam quod ea in singularem solitariamque uindicet formam. non est autem idem proprium quod accidens. accidentia enim et uenire et abesse possunt, propria ita sunt insita, ut absque his quorum sunt propria, esse non possint. quae cum ita sint cumque Aristoteles decem rerum genera repperisset, quae uel intellegendo mens caperet uel loquendo disputator efferret — quicquid enim intellectu capimus, id ad alterum sermone uulgamus —, euenit ut ad horum decem praedicamentorum intellegentiam quinque harum rerum tractatus incurreret, scilicet generis, speciei, differentiae, proprii, accidentis. generis quidem, quoniam oportet ante praediscere quid sit genus, ut decem illa quae Aristoteles ceteris anteposuit rebus, genera esse possimus agnoscere, speciei uero cognitio plurimum ualet, ut quae cuiusque generis sit species, possit agnosci. si enim quid sit species intellegimus, nihil impediti errore turbamur. fieri enim potest, ut per speciei inscientiam saepe quantitatis species in relatione ponamus et cuiuslibet primi generis species alteri cui-

4 omnibus aliis *FHLN* 9 quoddam *S* 10 uendicet *HLP* uindicent (ent *in ras.) S* constituat *CN* 11 euenire *FGm2R (om.* et*)* abire *NP* 12 propria ita] propria enim ita *H* proprietates *EGm1S* propria uero ita *edd.* insitae *EGm1S* 14 uel *om. FP* 16 cupimus *E* alterutrum *FPm2S* 19 *ante* accidentis *add.* atque *FHNP* et *L* 21 interposuit *m1 in EGS* superposuit *Em2NP* praeposuit *FGm2* possemus *FN* 22 cognitio *post* ualet *LP* 24 impedito *(uel* in-*) Ca.c.EGm1HNS* impedit *R* turbari *CS* 25 inscitiam *F* 26 cuilibet] cuiuslibet *Gm1N,a.r. in EFS*

libet generi subdamus atque ita fiat permixta rerum atque indiscreta confusio; quod ne accidat, quae sit natura speciei ante noscendum est. nec uero in hoc tantum prodest speciei cognoscenda natura, ne priorum generum species inuicem permutemus, uerum etiam ut in eodem quolibet genere proximas species generi nouerimus eligere, ut ne substantiae mox animal dicamus esse speciem potius quam corpus aut corporis hominem potius quam animatum corpus. at uero differentiarum scientia in his maximum retinet locum. qui enim omnino qualitatem a substantia uel cetera a se genera distare cognoscimus, nisi eorum differentias uiderimus? quomodo autem discernere eorum differentias possumus, si quid ipsa sit differentia nesciamus? nec hunc solum nobis inscientia differentiae offundit errorem, uerum etiam specierum quoque tollit omne iudicium. nam omnes species differentiae informant, ignorata differentia species quoque necesse est ignorari. quomodo uero fieri potest, ut quamlibet differentiam possimus agnoscere, si omnino quae sit nominis huius significatio nesciamus? iam uero proprii tantus usus est, ut Aristoteles quoque singulorum praedicamentorum propria perquisiuerit. quae propria esse quis deprehenderit, antequam quid omnino sit proprium discat? nec in his tantum propriis haec cognitio ualet quae singulis nominibus efferuntur, ut hominis risibile, uerum etiam in his quae in locum definitionis adhibentur. omnia enim propria rem subiectam quodam termino descriptionis includunt, quod suo quoque loco

25 suo loco] lib. IV c. 15 s.

1 generis *Gm1REa.r.Sa.r.* fiet *CH* fit *N* permixtio *FHm2LNP* 4 primorum *FNP* 5 in *om. CERS, s. l. Gm2* 6 *ante* generi *add.* cuilibet *brm* 7 aut—corpus *om. E, s. l. Gm2Sm2* 8 corpus *om. FP, del. Hm2* 9 qui] quomodo *Ep.c.HPp.c.R* 11 nouerimus *R* quomodo—ignorari *(16) in inf. mg. Em2* autem] uero *E (m2)* 14 offundit] *E (m2) Pm1* obfundit *Hm2* diffundit *Gm1* effundit *cett.; cf. p. 159, 16* 15 informant differentiae *brm* 16 quomodo] qui *FNP* uero *om. G* 18 huius nominis *FNP* 20 perquisierit *R* quis esse *FR* 21 deprehenderit *in ras. E* deprehenderet *Np.c.* deprehendet *(ex* -it*) P* 22 proprii *Gm2N* *post* singulis *add.* tantum *FHLNP* 24 subiecto *EGm1RS*

oportunius commemorabo. accidentis quoque cognitio quantum afferat, quis dubitare queat, cum uideat inter decem praedicamenta nouem accidentis naturas? quae quomodo accidentia esse putabimus, si omnino quid sit accidens ignoremus, cum praesertim nec differentiarum nec proprii scientia nota sit, nisi accidentis naturam firmissima consideratione teneamus? fieri enim potest, ut differentiae loco uel proprii per inscientiam accidens apponatur, quod esse uitiosissimum etiam definitiones probant, quae cum ipsae ex differentiis constent et fiant unius cuiusque definitiones propriae, accidens tamen non uidentur admittere. Cum igitur Aristoteles rerum genera collegisset, quae nimirum diuersas sub se species continerent, quae species numquam diuersae forent, nisi differentiis segregarentur, cumque omnia in substantiam atque accidens, accidens uero in alia nouem praedicamenta soluisset cumque aliquorum praedicamentorum fere sit propria persecutus, de his ipsis quidem praedicamentis docuit, quid uero esset genus, quid species, quid differentia, quid illud accidens, de quo nunc dicendum est, uel quid proprium, uelut nota praeteriit. ne igitur ad Praedicamenta Aristotelis uenientes, quid significaret unum
p. 50 quodque eorum quae superius dicta sunt ignora|rent, hunc librum Porphyrius de earum quinque rerum cognitione perscripsit, quo perspecto et considerato quid unum quodque eorum quae supra praeposuit designaret, facilior intellectus ea quae ab Aristotele proponerentur addisceret.

5. Haec quidem intentio est huius libri, quem Porphyrius ad introductionem Praedicamentorum se conscripsisse ipsa, ut

1 opportunius *NR* *post* accidentis *add.* teneri *L, post* naturas *(3)* tenere *HN* 3 quonam modo *FHLNP* 5 tota *EN, m1 in GPS* 6 tenemus *C* 7 insciciam *FN* 11 *ante* rerum *add.* decem *cod. Monac. 4621 brm, recte?* 15 nouem *om. S edd., s. l. Em2Gm2* 16 fere *om. EFGS, er. H* 18 nunc *om. GRS* est dicendum *CL* 21. 24 eorum *delendum esse coni. Engelbrecht* 23 quo] ut *CHLNP* inspecto *FNP* perfecto *EGm1* 24 eorum] *cod. Monac. 4621 (om.* quae*), om. codd. nostri* proposuit *FP* proposui *H* posuit *NR* 25 ab *om. ENR* praeponerentur *CHm2NR* 27 ipse *L* ita *F*

dictum est, tituli inscriptione signauit. sed licet ad hoc unum huius libri referatur intentio, non tamen simplex eius utilitas est, uerum multiplex et in maxima quaeque diffusa est. quam idem Porphyrius in principio huius libri commemorat dicens: Cum sit necessarium, Chrysaori, et ad eam quae est apud Aristotelem praedicamentorum doctrinam, nosse quid genus sit et quid differentia quidque species et quid proprium et quid accidens, et ad definitionum adsignationem et omnino ad ea quae in diuisione uel demonstratione sunt, utili hac istarum rerum speculatione, compendiosam tibi traditionem faciens temptabo breuiter uelut introductionis modo ea quae ab antiquis dicta sunt adgredi altioribus quidem quaestionibus abstinens, simpliciores uero mediocriter coniectans.

Utilitas huius libri quadrifariam spargitur. namque ad illud etiam ad quod eius dirigitur intentio, magno legentibus usui

5—16] Porph. p. 1, 3—9 (Boeth. p. 25, 2—9 Busse).

2 eius utilitas est] *FGm2 (in mg. add.) HP* utilitas eius est *in mg. add. Em2* est eius utilitas *s. l. add. Lm2* eius est utilitas *N, om. RS;* est tamen simplex eius utilitas *C* 3 uerum *in mg. Em2* sed *GLS* sed et *R* multiplex et *in mg. Em2, s. l. Sm2* est *er. uid. E* 5 *ante* Cum *add.* PROLOGVS *RS, de inscript. codicum Isagogen tantum continent. cf. ad initium libri* Chrysaori] *G* chrisaori *EHNPa.c.*Γ *(s. l.* menanti*)* Π*m2*ΣΦ chrysaoni *S* chrisarori *(uel* cris- *uel* chriss-*) CFLPp.c. R*ΔΛΠ*m1*Ψ *(*-oui*)* *ante* et *add.* te *C (er.) FLN*Λ *(del.)* Σ, *s. l.* scil. te *E* 6 *ante* praedicamentorum *add.* X Δ 7 sit genus *L*Λ et *om.* Φ quidue *N* 8 *pr.* et *s. l. E, om.* Λ 9 diffinitionem *Em1*Δ*m2, in* -nes, *hoc in* -num *mut. F* 10 in] ad *FHP, ante* in *er.* ad *uid. C* diuisionem *Ca.r.FHNP*Γ*a.r.*Δ*a.r.*Φ uel] et *N* et ad *FHP* uel in ΛΣΦ demonstrationem *Ca.r. (*-ne *ras. ex* -nē *ut uid.) FHNP*Γ*a.r.*Δ*a.r.*Φ utili] *edd.* utilia *codd.* 11 hac] *HP, s. l. Sm2* hanc *CLN*ΓΛΠΣΦ, *del.* Δ, *om. EFGRS*Ψ speculationem *CEa.r.Hm2L*Δ*a.r.*ΛΦ, *in* -num *corr.* Σ compendiosa *ras. ex* -sā *C*Λ 12 traditione *(uel* -cione*) CLN*Φ, *ras. ex* -nem *H*ΓΛ 14 altioribus] ab altioribus Λ 17 quadrifaria *S* *ante* ad *add.* et *EGP, s. l. L* 18 etiam *om. G*

est et ad cetera, quae cum extra intentionem sint, non tamen minor ex his legentibus utilitas comparatur. est enim per hoc corpusculum et praedicamentorum facilis cognitio et definitionum integra adsignatio et diuisionum recta perspectio et demonstrationum ueracissima conclusio. quae res quanto difficiles atque arduae sunt, tanto perspicaciorem studiosioremque animum lectoris expectant. dicendum uero est quod in omnibus libris euenit. nam primum si quae sit intentio cognoscatur, quanta quoque utilitas inde prouenire possit expenditur et licet extra multa, ut fit, huiusmodi librum sequantur, tamen illam proxime utilitatem uidetur habere, ad quod eius refertur intentio, ipso libro quem sumpsimus exponente. cum eius intentio sit ad Praedicamenta intellectum facilem comparandi, non dubium quin haec eius principalis probetur utilitas, licet non minores sint comites definitio, diuisio ac demonstratio, quorum nobis quaedam hic principia suggeruntur. sensus uero totus huiusmodi est: 'cum sit, inquit, utilis generis, speciei, differentiae, proprii accidentisque cognitio ad Praedicamenta Aristotelis eiusque doctrinam, ad definitionum etiam adsignationem, ad diuisionem et demonstrationem, quae sit harum rerum utilis uberrimaque cognitio, compendiosam, inquit, tra-

2 utilitas legentibus *FHP* 3 opusculum *CEp.r.FGm2HLN, recte? cf. p. 149, 3* 4 integra *om. ER, s. l. Gm2Sm2* recta] perfecta *CFGm2-Hm1N* 8 *post* libris *add.* his *HNP* hoc *R, s. l., sed exters. G* sit] est *H* 9 id est *(add. Lm2)* perpenditur *Em2Lm2* 10 *ante* huiusmodi *add.* in *CE (del.) G (del. m2) N* librum] *LPm2RSm2, om. Hm1,* libros *FGm1Sm1, s. l. Hm2,* libro *CE (del.) Gm2NPm1* sequntur *(uel* sec-*) R, m1 in EGS* 11 uidentur *FH* ad quod] aliquod *Cm1* ad quam *FGm2Pm2* eius] eorum *FGm2HPm1* 12 *ante* ipso *add.* ut *(s. l.* est *Lm2)* in hoc *CFHLNP, s. l.* ut in *Em2* hoc *Gm2* exponendum *CE (*dum *in er.* te*?) FHLNP (ex* -dus *m1* exponere *m2) Sm1 post* cum *s. l.* enim *Hm2* 13 praeparandi *H* 14 *ante* dubium *add.* est *FHNP, s. l. Gm2, post s. l. L* 15 minoris *CGm1N* 16 nobis *om. C* hic quaedam *C* principalia *NSm1* 17 huiusmodi totus *EG* 19 eamque *Hm1Sm1* 20 ad *om. C, s. l. Gm2,* et *FHN* et ad *P* et] ac *H, om. CFNP,* et ad *edd.* demonstrationemque *CN* demonstrationumque *FP* quae] quia *Lm2R, om. CFNP* 21 traditione *ras. ex* -nē *H*

ditionem faciens ea quae ab antiquis large ac diffuse dicta sunt, temptabo breuiter aperire'. neque enim esset compendiosa, nisi totum opus breuitate constringeret. et quoniam introductionem scribebat, 'altiores, inquit, quaestiones sponte refugiam, simpliciores uero mediocriter coniectabo', id est simpliciorum quaestionum obscuritates habita in eis quadam coniecturae ratiocinatione tractabo. Tota quidem sententia huiusce prooemii talis est, quae et utilitate uberrima et facilitate incipientis animo blandiatur. sed dicendum uidetur quidnam celet amplius altitudo sermonum. necessarium in Latino sermone, sicut in Graeco ἀναγκαῖον, plura significat. diuersa enim significatione Marcus Tullius dicit necessarium suum esse aliquem atque nos, cum nobis necessarium esse dicimus ad forum descendere, qua in uoce quaedam utilitas significatur. alia quoque significatio est qua dicimus solem necessarium esse moueri, id est necesse esse. et illa quidem prima significatio praetermittenda est, omnino enim ab eo necessario quod hic Porphyrius ponit aliena est. hae uero duae huiusmodi sunt, ut inter se certare uideantur quae huius loci obtineat significationem, in quo dicit Porphyrius: Cum sit necessarium, Chrysaori; namque, ut dictum est, neces-

12 Marcus Tullius] cf. infra apparatum.

2 enim *om. E* 3 corpus *HNPm1* 4 refugio *EGR* 5 simplicium *Gm2LPm2* 6 eas *EFGm1HNSm1* 7 *ad* quidem *s. l.* autem *Gm2* 8 prohemii *EPS* uberrima <sit> *Brandt* 9 animum *EGLm2Pm2R* uidetur *om. ERS, s. l. Gm2* 11 ANAΓAION *uel* ANAKAION *uel sim. codd.* ANAΓΓCION ł ANAKAION *C* 12 etenim *F* *ad* Marcus Tullius *in mg.* Marcus enim tullius pro fundanio inquit descripsistine eius necessarium id est adiutorem danium *(leg.* fundanium*) add. Hm2, ex Mario Victorino De defin., Boeth. p. 906 B, haustum, Cic. IV 3 p. 236 frg. 6 Mueller* 13 aliquod *C* aliquid *Hm1NPm2* nos] *Hm1Pp.c.Sm1* nostrum *cett.; an* nostrum est *scribendum? ante* cum *add.* ut *EG (del. m2) HLm2P* uel *F* nos *Hm2* 14 dicamus *L* 16 *post.* esse] esset *F* est *Hm1LNP* 18 uero *om. N* ergo *F* 21 Chrysaori] *CEm1* chrisaori *uel* cris- *uel* crys- *uel* crisar- *uel sim. cett.* necessarium] harum *E (s. l.* duarum necessitatum *m2) Gm1S* necessarium harum *F*

sarium et utilitatem significat et necessitatem. uidentur autem huic loco utraque congruere. nam et summe utile est ad ea p. 51 quae superius dicta sunt, de genere et specie | et ceteris disputare, et summa est necessitas, quia nisi sint haec ante praecognita, illa ad quae ista praeparantur, non possunt cognosci. nam neque praeter generis uel speciei cognitionem praedicamenta discuntur nec definitio genus relinquit et differentiam, et in ceteris quam sit utilis iste tractatus, cum de diuisione et demonstratione disputabitur, apparebit. sed quamquam necesse sit haec quinque de quibus hic disputandum est, prius ad cognitionem uenire quam ea quibus illa praeparantur, non tamen ea significatione hic a Porphyrio positum est qua necessitatem significari uellet ac non potius utilitatem. ipsa enim oratio contextusque sermonum id clarissima intellegentiae ratione significat. neque enim quisquam ita utitur ratione, ut aliquam necessitatem referri dicat ad aliud. necessitas enim per se est, utilitas uero semper ad id quod utile est refertur, ut hic quoque. ait enim Cum sit necessarium, Chrysaori, et ad eam quae est apud Aristotelem praedicamentorum doctrinam. si igitur hoc necessarium utile intellegamus et id nomine ipso uertamus dicentes: cum sit utile, Chrysaori, et ad eam quae est apud Aristotelem praedicamen-

1 et *om. R, del. CGm2* significans *R* *ante* necessitatem *add.* altera *R, s. l. Gm2* 4 necessitas est *E* quia *om. NS* sint pos^{t} haec *F, post* praecognita *H* 5 agnosci *CN* *post* cognosci *add.* quae *(om. E)* praedicamenta dicuntur *CEGL (in sup. mg. m2) PR* cognitiones *(del. et s. l.* quae *add. m2)* praedicamentarum *(*rum *del. m2)* dicuntur *S* nam—discuntur *om. GRS, in sup. mg. Lm2* nam—cognitionem *in mg. Em1?, reliqua om.* 7 nec] sed istis cognitis nec *C* sed nec *S* neque *N* 10 sit] erit *Em2GLm1RS* 13 significare *FN* 15 utatur *Sm1* oratione *CHm1N* 16 aliud] aliquid *CHm1N* 17 *post* se *add.* quiddam *CFHPN, s. l. Em2Lm2,* quidem *edd.* quod] ad quod *NP* defertur *Gm1Lm1RS* 18 enim *om. C* Chrysaori] *eaedem fere quae p. 147, 5 et 149, 21 in codd. scripturae* 19 et] te et *L* 20 *post* doctrinam *add.* nosse quid genus sit *C* nosse quid sit genus et cetera *in mg. Lm2* 22 Chrysaori] *ut 18* et *om. EFGS* te et *L* doctrinam praedicamentorum *C*

torum doctrinam, nosse quid genus sit et cetera, recte se habebit ordo sermonum; sin uero id ad 'necesse' permutetur atque dicamus: cum sit necesse, Chrysaori, et ad eam quae est apud Aristotelem praedicamentorum doctrinam, nosse quid genus sit et cetera, rectae intellegentiae sermonum ordo non conuenit. quocirca hic diutius immorandum non est. quamquam enim sit summa necessitas his ignoratis non posse ad ea ad quae hic tractatus intenditur perueniri, non tamen de necessitate hic dictum est necessarium, sed potius de utilitate.

6. Nunc uero, licet idem superius dictum sit, tamen breuiter quid ad praedicamenta generis, speciei, differentiae, proprii atque accidentis prosit agnitio, disputemus. Aristoteles enim in Praedicamentis decem genera constituit rerum quae de cunctis aliis praedicarentur, ut quicquid ad significationem uenire posset, id si integram significationem teneret, cuilibet eorum subiceretur generi de quibus Aristoteles tractat in eo libro qui De decem praedicamentis inscribitur. hoc ipsum uero referri ad aliquid uelut ad genus tale est, quale si quis speciem supponat generi. hoc uero neque praeter cognitionem speciei ullo modo fieri potest nec uero ipsae species quid sint uel cuius magis sint possunt perspici nisi earum differentiae cognoscantur. sed differentiarum natura incognita, quae unius

1 recte—sermonum] recte intellegentiae sermonum ordo conuenit *CLP (ex 5)* 2 uero] autem *C* 3 atque] itaque *FN* ut *CLH (in ras.)* Chrysaori] *ut p. 150, 18* 4 est] sit *GLRS* nosse—sit *om. EH* 5 ordo *ante* sermonum *E* 7 *post* his *s. l.* quinque *Lm2* *pr. (sic)* ad *om. G, in mg. Em1?* 8 tractatus hic *H* intendit *L* peruenire *Lm1S* 9 *ante* hic *add.* solummodo *F* 10 nunc] nam *F* 11 quod *EN* 12 possit *Lm2* cognitio *R* 15 possit *Fa.c.LS* 16 Aristoteles *delend. esse coni. Brandt* eo *om. E* 17 De *om. NS,* de *s. l. Lm2* uero *s. l. Gm2* 18 *post.* ad *om. GRS, s. l. Em2Lm2P* qui *S* 19 neque *er. L* nec *N* *post* cognitionem *add.* generis neque praeter cognitionem *CFHP (in mg. m2)* generis nec *E (s. l. m1?) N, s. l.* generis et *Lm2* 20 nullo *Lm2* neque *F* 21 magis] modi *CEm2 (*in aliis *m1) Hm1Pp.c. (corr. m1?)* modo *N* possint *S* possumus *Gm1Lm2* possemus *m1* possimus *E* perspici] scire *EGm1 (*sciri *m2) L* agnosci *RS*

cuiusque speciei sint differentiae, modis omnibus ignorabitur. quare sciendum est quoniam, si de generibus Aristoteles tractat in Praedicamentis, et generum natura cognoscenda est, cuius cognitionem speciei quoque comitatur agnitio. sed hoc cognito, quid sit differentia non potest ignorari, quamquam in eodem libro plura sint ad quae nisi maximam peritiam et generis et speciei et differentiae lector attulerit, nullus omnino intellectus patebit, ut cum ipse Aristoteles dicit: diuersorum generum et non subalternatim positorum diuersae secundum species et differentiae sunt, quod his ignoratis intellegi inpossibile est. sed idem Aristoteles proprium unius cuiusque praedicamenti diligentissima inquisitione uestigat, ut cum substantiae proprium post multa dicit esse quod idem numero contrariorum susceptibile sit, uel rursus quantitatis, quod in ea sola aequale atque inaequale dicatur, qualitatis etiam, quod per eam simile et dissimile aliud alii esse proponimus, et in ceteris eodem modo, ut quae sit proprietas contrarii, quae secundum relationem oppositionis, quae priuationis et habitus, quae affirmationis et

8—10] Aristot. Categ. c. 3, p. 1^{b}, 16 s. 13 s.] ibid. c. 5, p. 4^{a}, 10 s. 15 s. (dicatur)] ibid. c. 6, p. 6^{a}, 26 s. 16 s.] ibid. c. 8, p. 11^{a}, 15—19. 18 (quae sit)—153, 1 (negationis)] ibid. c. 10.

1 sit differentia *S* 5 non potest *s. l. Gm2* quamquam] cum *F* 6 et generis—differentiae *post* attulerit *E* 8 pateat *EGLRS* dicit] *Brandt* dicat *codd. edd.; cf. 13. p. 154, 14. 21. 155, 2. 6* 10 *post* secundum *add.* se *EGL (del.) RS, er. uid. H* et *om. CN, del. Lm2, er. uid. H; cf. Aristot. Cat. c. 3* τῶν ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί *et Boethii interpretat. In Categ. Arist. p. 177 A (om.* se*)* quid *GRS* 11 possibile *EG (post* est *signum interrogat.) RS* propria *FHNP* 14 *ante* numero *s. l.* cum *E* 15 aequum *Em1FGLm1RS; cf. p. 153, 17* atque] aut *N* 16 dicitur *FHLm2P* et dissimile] *F* uel dissimile *s. l. Em2* aut dissimile *s. l. Gm2Pm1?, om. cett.; cf. Aristot. Cat. c. 9* Τῶν μὲν οὖν εἰρημένων — τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον — αὐτήν *et Boethii interpretat. p. 259 A (*simile et dissimile*)* 17 aliis *DGPm1RS (*s *in ras); cf. Aristot. ibid.* ἑτέρῳ, *Boeth. ibid.* alteri 18 *post* relationem *add.* contrarii *Em1, del. et s. l.* ut sapientia stulticiae *m2*

negationis. in quibus ita tractat tamquam iam peritis scientibusque quae sit proprietatis natura; quam si quis ignorat, frustra ea quae de his disputantur adgreditur. iam uero illud manifestum est, quod accidens maximum praedicamentorum obtineat locum, quod proprio nomine nouem praedicamenta circumdat.

7. Et ad praedicamenta quidem quanta sit huius libri utilitas ex his manifestum est. quod uero ait et ad definitionum adsignationem, facile cognosci potest, si prius substantiae rationum diuisio fiat. substantiae ratio alia quidem in descriptione ponitur, alia uero in definitione. sed ea quae in descriptione est, pro|prietatem quandam colligit eius rei cuius substantiae p. 52 rationem prodit, ac non modo proprietate id quod monstrat informat, uerum etiam ipsa fit proprium, quod in definitionem quoque uenire necesse est; si quis enim quantitatis rationem reddere uelit, dicat licebit: quantitas est secundum quam aequale atque inaequale dicitur. sicut igitur proprietatem quidem quantitatis in ratione posuit quantitatis et ipsa tota ratio ipsius quantitatis propria est, ita descriptio et proprietatem colligit et propria fit ipsa descriptio. definitio uero ipsa quidem propria non colligit, sed ipsa quoque fit propria. definitio namque substantiam monstrat, genus differentiis iungit et ea quae per se sunt communia atque multorum in unum redigens uni speciei quam definit reddit aequalia. ita igitur ad descriptionem utilis est proprii cognitio, quoniam sola proprietas in descriptione colligitur et ipsa fit propria sicut definitio quoque, ad definitionem uero genus, quod primum

1 ita *om. RS, s. l. m2 in EGL* tamquam iam] quasi *C* 5 optinet *FHm1Lm2N* obtineat *ante* praedicamentorum *E* 7 libri huius *CGLRS; cf. p. 155, 14. 17. 156, 8* utilitas] *brm* intentio *codd.* 10 *post* substantiae *add.* uero *F*, *s. l.* enim *Lm2* 16 *ante* dicat *s. l.* sc. ut *Lm2* 20 proprietates *CFHNP* ipsa] ita *G* 22 nam qui *Gm2Lm1 (*namque qui *m2) S* 26 proprietas sola *CLP* sola proprietas sola *FGm1S* 27 *ad* sicut *s. l.* ł sic *Em2* uero *s. l. Hm2* quod *om. F* quidem *R*

ponitur, et species, ad quam genus illud aptatur, et differentiae, quibus iunctis cum genere species definitur. sed si cui haec pressiora quam expositionis modus postulat uidebuntur, eum hoc scire conuenit, nos, ut in prima editione dictum est, hanc expositionem nostro reseruasse iudicio, ut ad intellegentiam simplicem huius libri editio prima sufficiat, ad interiorem uero speculationem confirmatis paene iam scientia nec in singulis uocabulis rerum haerentibus haec posterior colloquatur.

8. Ad diuisionem uero faciendam tam hic liber est utilis, ut praeter earum scientiam rerum de quibus in hac libri serie disputatur, casu fiat potius quam ratione partitio. hoc autem manifestum erit, si diuisionem ipsam diuidamus, id est si nomen ipsum diuisionis in ea quae significat partiamur. est namque diuisio generis in species, ut cum dicimus ‘coloris aliud est album, aliud nigrum, aliud uero medium’. rursus diuisio est, quotiens uox plura significans aperitur et quam multa sint quae ab ea significantur ostenditur, ut si quis dicat ‘nomen canis plura significat, et hunc latrabilem quadrupedemque et caeleste sidus et marinam bestiam’, quae omnia a se definitione disiuncta sunt. diuidi autem dicitur et quotiens totum in partes proprias separatur, ut cum dicimus ‘domus aliud sunt fundamenta, aliud parietes, aliud tectum’. et haec quidem triplex diuisio secundum se partitio nuncupatur. est autem

4] in prima editione nihil eiusmodi.

1 *post* ponitur *add.* utile est *CN, post* species *s. l.* utilis est *Lm2* et species—aptatur *in mg. Em2Gm2* illud genus *C* 3 eum *om. E, s. l. Gm2,* ei *R* 4 uti *FGLRSm1* 5 reseruasse] *CPm2 edd.* reseruare *E (*-re *in ras.) FGm2HNPm1 (ante* reseruare *add.* se *m1, del. m2)* reseruantes *Gm1S* seruantes *Lm1* seruare *m2* reseruantes sumus *R* 8 colloquatur] *m1 in GLS* eloquatur *CEm2 (in ras.) HN* collocatur *Em1R, m2 in GLS edd.* loquatur *FP* 9 utilis est *LP* 10 rerum *om. E* 12 *post.* si *om. EG, s. l. Sm2* 13 *ante* partiamur *s. l.* si *E* partiatur *Gm1* 14 aliud est] *CEp.c.R edd.* aliud esse *Ea.c.GHLPS* esse aliud *FN* 15 rursum *CEGNPm1R* est *s. l. Sm2, ante* diuisio *FHNP, et ante* rursus *et post* diuisio *R* 16 quam] quod *EGa.c.* (quae *p.c.) LRS* sunt *CFLNPa.c.* 18 quadripedemque *Sm1* 20 distincta *FHm1NP* 23 partitio] separatio *EGLm1Pm1RS*

alia quae secundum accidens dicitur. ea quoque fit tripliciter, aut cum accidens in subiecta diuidimus, ut cum dico 'bonorum alia sunt in animo, alia in corpore', uel rursus cum subiectum in accidentia, ut 'corporum alia sunt alba, alia nigra, alia medii coloris', rursus cum accidens in accidentia separamus, ut cum dicimus 'liquentium alia sunt alba, alia nigra, alia medii coloris', et rursus 'alborum alia sunt dura, alia liquentia, quaedam mollia'. cum igitur ita omnis sit diuisio aut secundum se aut per accidens, utraque uero partitio tripliciter fiat cumque in superiore secundum se triplici partitione sit una diuisionis forma genus in species separare, id neque praeter generum scientiam fieri ullo modo potest neque uero praeter differentiarum, quas necesse est in specierum diuisione sumi. manifestum est igitur, quanta utilitas huius libri ad hanc diuisionem sit quae primo aditu genus ac species et differentias tractat. secunda uero ea diuisio quae est secundum se in uocis significantias, nec haec quidem ab huius libri utilitate discreta est. uno enim modo cognosci poterit, utrum uox cuius diuisionem facere quaerimus, aequiuoca esse uideatur an genus, si ea quae significat definiantur. et si ea quae sub communi nomine sunt, definitione clauduntur, species esse necesse est, et illud commune eorum genus. quodsi illa quae proposita

3 sunt alia *H* uel] aut *brm* rursum *FS* 4 corporalium *Ca.c.Hm1N* 5 rursum *F* 6 liquentia *Ea.c.Gm1* 8 fit *G* sit *ante* omnis *F, post* diuisio *N* 9 accidentia *S* 10 superiori *Sm2* 11 separare *om. EN* 12 possit *Em2* uero *om. C* *post* praeter *s. l.* scientiam *Sm2* 16 ea *del. L, er. uid. P* *ante* quae *add.* est *N* *(om. post* quae*) P (er. uid.)* secundum—significantias] *FHN* uocis *post* significantias *C* se *et* in *om. cett.* 18 uno] nullo *F* quo *m2 in HLP* enim] quidem *N* 20 si] nisi *FLm2Pm2* significant *CNPm2* et *(om.* si*) in ras. Hm2* si et *RS (*et *s. l. m2)* si *om. EL, s. l. Gm2Pm2,* etenim *L (ex* et *m2) Pm1* communi nomine] *CEm2 (in ras.) FHNP (*nomine *s. l. m2)* communione *cett.* 21 sunt *del. L, s. l. Pm2* *ante* definitione *add.* una *FHL (del. m2) R, s. l. Em2Pm2* diffinitione *s. l. Gm2* claudantur *EGLRS* 22 earum *ES* *post* genus *s. l.* necesse est *Gm2* praeposita *EGPS*

uox designat, non possunt una definitione concludi, nemo dubitat quin illa uox sit aequiuoca neque ita sit communis his de quibus praedicatur ut genus, quandoquidem ea quae sub se posita significat, secundum commune nomen non possunt una definitione comprehendi. si igitur ex definitione manifestum fit quid genus sit, quid uero nomen aequiuocum, definitio uero per genera differentiasque discurrit, quisquamne dubitare potest aeque in hac diuisionis forma plurimum huius libri auctoritatem ualere? illla uero secundum se diuisio quae est totius in partes, quemadmodum discernitur ac non potius p. 53 generis in species diuisio esse putabitur, nisi sint genus | et species et differentiae earumque uis ante disciplinae ratione tractata? cur enim non quisquam dicat domus species potius esse quam partes fundamenta, parietes et tectum? sed cum occurrit generis nomen in una quaque specie totum posse congruere, totius uero in una quaque parte sua nomen conuenire non posse, manifestum fit aliam diuisionem esse generis in species, aliam totius in partes. conuenire autem nomen generis singulis speciebus ostenditur per id, quod et homo et equus singuli animalia nuncupantur. neque tectum uero neque parietes aut fundamenta singillatim domus nomine appellari solent, sed

1 concludi *om.*, nemo—comprehendi *(5) in inf. mg. Gm1?* nemo—ita sit *in ras. Em2* 2 uox—communis] uox non *(*non *er. L, om. S)* sit communis *Gm1 uel 2 Lm1Sm1, post* uox *add.* sit aequiuoca neque *(*non, *sed del. G)* ita *(om. G* etiam *S) s. l. Gm2 uel alia Sm2, in mg. Lm2* 3 *ante* his *add.* de *E (er.) G (del. m2) RS* his *s. l. Lm2* 4 *post* posita *s. l.* sunt *Hm2* non possunt] definiri *(uel* diff-*)* *(*-ri *ex* -re *Cm2)* non possunt *(add.* neq. *Cm1, er. et* una *add. m2)* nec *CFN* 6 fit] *H* est *C* sit *cett.* 8 aeque] etiam *CFHm1NPSm1* 9 auctorem *GR* utilitatem *Lm2* 10 discernetur *Hm2 (fort. recte)* discernatur *N* ac] et *FHNP* 11 esse *om. R, ante* diuisio *FN* sit *FSm1* sunt *G* et] ac *R* 12 earum quauis *ELR, m2 in GHPS,* earum quis *Fm1* quamuis *(om.* earum*) m2; cf. p. 157, 3* 13 quisque *CFHR* esse potius *FNR* 14 dum *F* 15 quaque *om. FN* 17 sit *ELRm1 (*est *m2) S* 19 id *om. RS, s. l. Em2Gm2* singula *CEa.r. (ut uid.) GLPm1* singularis *Sa.c.* singulaque *R* 20 aut] ac *FHLNP* neque *S* 21 singulatim *CNR* appellari] nuncupari *FHLNP*

cum fuerint iunctae partes, tunc recte totius nomen excipiunt. de ea uero diuisione quae secundum accidens fit, nullus ignorat quin incognito accidenti incognitaque ui generis ac differentiarum facile euenire possit, ut accidens ita in subiecta soluatur quasi genus in species, et postremo omnem hunc ordinem partitionis foedissime permiscebit inscientia.

9. Et quoniam quid hic liber ad diuisionem prosit ostendimus, nunc de demonstratione dicemus, ne per ardua atque difficilia haereat qui in tanta hac disciplina uigilantissimo ingenio et sollertissimo labore sudauerit. fit enim demonstratio, id est alicuius quaesitae rei certa rationis collectio, ex ante cognitis naturaliter, ex conuenientibus, ex primis, ex causa, ex necessariis, ex per se inhaerentibus. sed genera speciebus propriis priora naturaliter sunt; ex generibus enim species fluunt. item species sub se positis uel speciebus uel indiuiduis priores naturaliter esse manifestum est. quae uero priora sunt, ea et praenoscuntur et notiora sunt sequentibus naturaliter. duobus enim modis primum aliquid et notum dicitur, secundum nos scilicet et secundum naturam. nobis enim illa magis cognita sunt quae sunt proxima, ut indiuidua, dehinc species, postremo genera, at uero natura conuerso modo ea sunt magis cognita quae nobis minime proxima. atque ideo quamlibet se longius

1 tunc *er. C* accipiunt *F* 3 incognita *m1 in GRS* accidente *CN* accidentia, *del.* a *EGm2Rm2* accidenti—differentiarum *in mg., ante* facile *add.* ea accidentia, *sed del. E* incognitaque—differentiarum *om. GR* cognitaque *(sic)* ut generis ac differentiarum *Sm1, del. m2* 4 soluamus *FHNP* 5 postremum *HP* hunc *ante* omnem *L, post* ordinem *R* 6 inscitia *FHN* 7 quid hic liber] *FGm1NP* quid liber hic *Em2HL* hic quid liber *Gm2* liber quid hic *Em1R* liber hic quid *S;* quid ad diuisionem hic liber *C* 8 ne—haereat] rem perarduam atque difficilem illi etiam *FN;* ne *et* -ia *in* difficil**ia *et* hereat *in ras. C* 9 hereat *s. l. Sm2* etiam *m1* tota *CFN* 11 alicuius *om. CL* 13 priora propriis *C* 15 *pr.* uel *om. L, del. Pm2* 19 enim] uero *N* 21 natura] *Ea.c.GR* naturae *Ep.c.FHLPS* secundum naturam *CN; cf. Boeth. Post. Analyt. Aristot. interpret. lib. I c. II p. 714 B* non enim idem est natura prius et ad nos prius neque notius natura et nobis notius. 22 quantumlibet *Em2* quantolibet *Pm2*

a nobis genera protulerint, tanto magis erunt lucida et naturaliter nota. differentiae uero substantiales illae sunt quas per se inesse his rebus quae demonstrantur agnoscimus. praecedere autem debet generum ac differentiarum cognitio, ut in una quaque disciplina quae sint eius rei quae demonstratur conuenientia principia, possit intellegi. necessaria uero esse ea ipsa quae genera et differentias dicimus, nullus dubitat qui speciem sine genere et differentia intellegit esse non posse. genera uero et differentiae sunt causae specierum. idcirco enim species sunt, quia genera earum et differentiae sunt quae in syllogismis posita demonstratiuis non rei solum, uerum conclusionis etiam causae sunt, quod postremi Resolutorii locupletius dicent.

Cum igitur perutile sit et definitione quodlibet illud circumscribere et diuisione dissoluere et demonstrationibus comprobare, haec autem praeter earum rerum scientiam de quibus in hoc libro disputabitur, neque intellegi neque exerceri ualeant, quis umquam poterit dubitare quin hic liber maximum totius logicae adiumentum sit, praeter quem cetera quae in ea magnam uim tenent, nullum doctrinae aditum praebent?

10. Sed meminit Porphyrius introductionem sese conscribere neque ultra quam institutionis modus est, formam tractatus egreditur. ait enim ‘se altiorum quaestionum nodis abstinere,

1 protulerunt *FLR* praetulerint *N* 2 substantiales] substantiae uel *E* 3 inesse *post* rebus *C* esse, *del.* in *E* 4 in *om. C, s. l. Sm2* 6 possint *Hm1P* 7 *ante* genera *add.* et *LP* 8 intellegit *in mg. Cm2, post* esse *in ras. N* 9 causae sunt *FHL* sunt *om. R* causa *G* 11 demonstrantibus *EFGLPm1RS; cf. Boeth. ibid. c. VI p. 718 D* demonstratiuus syllogismus 12 postremis *L* in *(s. l.)* postremis *Pm2* postremo *EFGPm1RS* resolutoriis *L* resolutarii *F* resoluturi *RS* resoluituri *G* resolutius ac *E* 13 dicemus *EGLPm1RS* 15 demonstratione *N* 16 in *om. FGPR, s. l. Hm2S* 17 ualeant] *m2 in EHLS* ualent *CEm1F (*n *del.) GHm1NP (*n *in ras.) RSm1* 22 nec *N* 23 egreditur] *CF (*aegr-*) HNPm1* aggreditur *L* egredi *EGRS* aggredi *Pm2* altioribus *FN* nodis *om. Cm1Sm1* modis *FNR a.c., s. l. Cm2, in mg. Sm2*

simplices uero mediocri coniectura perstringere'. quae uero sint altiores quaestiones quas se differre promittit, ita proponit: Mox, inquit, de generibus ac speciebus illud quidem, siue subsistunt siue in solis nudisque intellectibus posita sunt siue subsistentia corporalia sunt an incorporalia et utrum separata a sensibilibus an in sensibilibus posita et circa ea constantia, dicere recusabo. altissimum enim est huiusmodi negotium et maioris egens inquisitionis.

Altiores, inquit, quaestiones praetereo, ne eis intempestiue lectoris animo ingestis initia eius primitiasque perturbem. sed ne omnino faceret neglegentem, ut nihil praeterquam quod ipse dixisset, lector amplius putaret occultum, id ipsum cuius exequi quaestionem se differre promisit, addidit, ut de his minime obscure penitusque tractando nec le|ctori quicquam p. 54
obscuritatis offunderet et tamen scientia roboratus quid quaeri iure posset agnosceret. sunt autem quaestiones quas sese reti-

3—9] Porph. p. 1, 9—14 (Boeth. p. 25, 10—14). 8 altissimum—negotium] Abaelardus, Epistolae, Opp. I p. 5 ed. Cousin.

1 simpliciores *L* praestringere *G* perscribere *CFN* 2 sunt *N* 3 inquit *om.* Ω ac] et *HN*Ω *post* quidem *add.* quod *EG (del.) Sm2* quae *m1* 4 subsistant *L* nudisque] nudis purisque Ω; *Porph. p. 1, 10* ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις 5 substantia *Em1* sunt *ante* corporalia Σ, *post* incorporalia Δ sint *LR*Λ*m2*, *ras. ex* sunt Π 6 separat *R* a sensibilibus *om. Gm1 (s. l. m2) Sm1 (cf. proxima), ras. ex* ab insensibilibus Δ*m2; om. Porph. p. 1, 12* ab *CEa.r.*Δ*m1*Λ*m1* an in sensibilibus posita et] *FG* (posita *s. l. m2) LR*Ψ an in sensibilibus (a sensibilibus *m2)* et *S* an ipsis sensibilibus (posita *om.)* iuncta *(in mg.)* et *(om.* Π*)* Γ, *s. l.* Π*m2* et *(cetera om.) CEHPm1*Δ*m1 (s. l.* an et in sensibilibus posita *m2)* Λ*m1 (in mg.* an sensibilibus iuncta *m2)* Φ an *(cet. om.) NPm2* Σ 7 consistentia *CHF*Δ*m1* 8 enim—negotium] *FHLP*Ω *(sed* est enim Λ*) Abaelard.* negotium *ante* est *CEGRS* enim est negotium huius modo *(sic) N; Porph. p. 1, 13* βαθυτάτης οὔσης τῆς τοιαύτης πραγματείας 10 *ante* eis *add.* in, *sed del. E* 11 primitiaque *R* perturbent *FN* 12 neglegentiam *Gm1P* praeter *(s. l.)* quam *C* praeter id quam *L* 13 putasset *C* 14 exequi quaestionem] executionem *(uel* exs-*) EGHm1LRS* 15 penitus *Em1FG* ne *L* 16 effunderet *Ca.c.EGLNR* infunderet *Cp.c.FS; cf. p. 145, 14* 17 possit *C a.c. F a.c.* se *N*

cere promittit, et perutiles et secretae et temptatae quidem a doctis uiris nec a pluribus dissolutae. quarum prima est huiusmodi. omne quod intellegit animus aut id quod est in rerum natura constitutum, intellectu concipit et sibimet ratione describit aut id quod non est, uacua sibi imaginatione depingit. ergo intellectus generis et ceterorum cuiusmodi sit quaeritur, utrumne ita intellegamus species et genera ut ea quae sunt et ex quibus uerum capimus intellectum, an nosmet ipsi nos ludimus, cum ea quae non sunt, animi nobis cassa cogitatione formamus. quod si esse quidem constiterit et ab his quae sunt, intellectum concipi dixerimus, tunc alia maior ac difficilior quaestio dubitationem parit, cum discernendi atque intellegendi generis ipsius naturam summa difficultas ostenditur. nam quoniam omne quod est, aut corporeum aut incorporeum esse necesse est, genus et species in aliquo horum esse oportebit. quale erit igitur id quod genus dicitur, utrumne corporeum an uero incorporeum? neque enim quid sit diligenter intenditur, nisi in quo horum poni debeat agnoscatur. sed neque cum haec soluta fuerit quaestio, omne excludetur ambiguum. subest enim aliquid quod, si incorporalia esse genus ac species dicantur, obsideat intellegentiam atque detineat exsolui postulans, utrum circa corpora ipsa subsistant an et praeter corpora subsistentiae incorporales esse uideantur. duae quippe incorporeorum formae sunt, ut alia praeter corpora esse

1 promisit *C* 2 doctissimis *P* 4 statutum *L* discribit *E* 5 id *s. l. C* 8 capiamus *C* ipsi nos] ipsos *FR* ipsos** *(*-os *ex* i *m2) S* ipsi *Hm1* nos *s. l. m2* 9 eludimus *Hm2* cogitatione] imaginatione *F* 11 intellectu *ras. ex* -tū *E* ac] et *R* 12 parat *FHm1PRS* discernendae atque intellegendae . . naturae *EFGHNRS* 13 natura *L* ostendatur *N* 16 utrum *FHm1NP* 17 an] aut *ex* ut *F* uero *om. N* 19 excluditur *Cm2GHp.c.LPRS* 20 aliquid quod] alia quae *(*que *N) FN* aliud *(ex* aliquid*)* quod *E* esse *post* species *FHL, om. N* 21 ac] et *H* intellegentiam atque] animum intelligentiamque *F* intellegentiamque *N* 22 ipsa corpora *EFGHN* et *om. CFHLN (fort. recte), del. Pm2* 23 subsistentia *Ca.c.Gm2L* substantiae *Cp.c.FN (s. l.* ł subsistentes*)* incorporalia *Gm2L*

possint et separata a corporibus in sua incorporalitate perdurent, ut deus, mens, anima, alia uero cum sint incorporea, tamen praeter corpora esse non possint, ut linea uel superficies uel numerus uel singulae qualitates, quas tametsi incorporeas esse pronuntiamus, quod tribus spatiis minime distendantur, tamen ita in corporibus sunt, ut ab his diuelli nequeant aut separari aut, si a corporibus separata sint, nullo modo permaneant. quas licet quaestiones arduum sit ipso interim Porphyrio renuente dissoluere, tamen adgrediar, ut nec anxium lectoris animum relinquam nec ipse in his quae praeter muneris suscepti seriem sunt, tempus operamque consumam. primum quidem pauca sub quaestionis ambiguitate proponam, post uero eundem dubitationis nodum absoluere atque explicare temptabo. Genera et species aut sunt atque subsistunt aut intellectu et sola cogitatione formantur, sed genera et species esse non possunt. hoc autem ex his intellegitur. omne enim quod commune est uno tempore pluribus, id unum esse non poterit; multorum enim est quod commune est, praesertim cum una eademque res in multis uno tempore tota sit. quantaecumque enim sunt species, in omnibus genus unum est, non quod de eo singulae species quasi partes aliquas carpant, sed singulae uno tempore totum genus habent. quo fit ut totum genus in pluribus singulis uno tempore positum unum esse non possit; neque enim fieri potest ut, cum in pluribus totum uno sit tempore, in semet ipso sit unum

1 a *om. CS, s. l. Em2* corporalitate *ELS* 3 possunt *ELNPR* 4 tamenetsi *Ca.c.* (tam *ras. ex* tam̄) *L* tam si *Em1* tamensi *GRS* 5 quod] eo quod *L* tamen *om. G* tam *N* 6 uti *EGLPa.r.RS* *ante* diuelli *add.* aut *Hm1, del. m2* 7 a *om. ERS, s. l. Gm2* separatae *ex* -ta *H* 8 quaestiones licet *FHLPN* 9 rennuente *Ca.r.Ga.c.LNS* ut] ita ut *R* 13 dubietatis *L* exsoluere *CF* 14 atque] et *EGLPRS* 15 solo *(s. l. Pm2)* et *FHNP* 17 uno tempore pluribus] multorum uno tempore *N* 18 est *(s. l. m2)* enim *G* 19 tota sit] transit *F* 20 est unum *Fm2H* 21 non, *s. l.* quod *S,* ut non *CHm1N* 22 carpunt *RS* capiant *F* participant *Nm1* habeant *Hm2Lm2P* 24 possunt *F* possint *S* enim *om. FN, del. L* 25 unoque *Gm2* sit uno *FHN* tempore *in mg. Gm2*

numero. quod si ita est, unum quiddam genus esse non poterit, quo fit ut omnino nihil sit; omne enim quod est, idcirco est, quia unum est. et de specie idem conuenit dici. quodsi est quidem genus ac species, sed multiplex neque unum numero, non erit ultimum genus, sed habebit aliud superpositum genus, quod illam multiplicitatem unius sui nominis uocabulo includat. ut enim plura animalia, quoniam habent quiddam simile, eadem tamen non sunt, idcirco eorum genera perquiruntur, ita quoque quoniam genus, quod in pluribus est atque ideo multiplex, habet sui similitudinem, quod genus est, non est uero unum, quoniam in pluribus est, eius generis quoque genus aliud quaerendum est, cumque fuerit inuentum, eadem ratione quae superius dicta est, rursus genus tertium uestigatur. itaque in infinitum ratio procedat necesse est, cum nullus disciplinae terminus occurrat. quodsi unum quiddam numero genus est, commune multorum esse non poterit. una enim res si communis est, aut partibus communis est et non iam tota communis, sed partes eius propriae singulorum, aut in usus habentium etiam per tempora transit, ut sit commune
p. 55 ut seruus communis uel equus, aut uno | tempore omnibus commune fit, non tamen ut eorum quibus commune est, substantiam constituat, ut est theatrum uel spectaculum aliquod, quod spectantibus omnibus commune est. genus uero secundum nullum horum modum commune esse speciebus potest; nam

1 numero] in numero *NR* quoddam *FS* quodque *N* quidem *R* 5 *ad* ultimum *s. l.* maximum *E* super se *(*se *s. l. G)* positum *GR* 6 sui] *LP edd.* ui *cett. (post* nominis *F)* hominis *R* 7 uocabulo] *HLP edd., om. cett.* concludat *H* concludit *Lm1* includat *m2* includit *R* 12 requirendum *F* perquirendum *N* 13 ratio *Hm1N* tertium genus *CL* 14 uestigabitur *FH* uestigabit *N* 15 quodsi] quod *NR* quiddam] quoddem *(sic) R* 17 si communis] sic omnis *F* quae communis *CN* si *om. R* *post post.* communis est *add.* ut puteus et *(*uel *H)* fons *CHNP (del. m2), in mg. E, s. l. Lm2* 18 proprie *CFLNR* *post* singulorum *add.* sunt *HP, s. l. Lm2, post* sunt *s. l.* ut puteus et fons *Pm2* 19 habent *G* etiam *om. FNP* iam *LS* 21 sit *NP (ras. ex* fit*)* est *R*

ita commune esse debet, ut et totum sit in singulis et uno tempore et eorum quorum commune est, constituere ualeat et formare substantiam. quocirca si neque unum est, quoniam commune est, neque multa, quoniam eius quoque multitudinis genus aliud inquirendum est, uidebitur genus omnino non esse, idemque de ceteris intellegendum est. quodsi tantum intellectibus genera et species ceteraque capiuntur, cum omnis intellectus aut ex re fiat subiecta, ut sese res habet aut ut sese res non habet — nam ex nullo subiecto fieri intellectus non potest —, si generis et speciei ceterorumque intellectus ex re subiecta ueniat, ita ut sese res ipsa habet quae intellegitur, iam non tantum in intellectu posita sunt, sed in rerum etiam ueritate consistunt. et rursus quaerendum est quae sit eorum natura, quod superior quaestio uestigabat. quodsi ex re quidem generis ceterorumque sumitur intellectus neque ita ut sese res habet quae intellectui subiecta est, uanum necesse est esse intellectum qui ex re quidem sumitur, non tamen ita ut sese res habet; id est enim falsum quod aliter atque res est intellegitur. sic igitur, quoniam genus ac species nec sunt nec cum intelleguntur, uerus eorum est intellectus, non est ambiguum quin omnis haec sit deponenda de his quinque propositis disputandi cura, quandoquidem neque de ea re quae sit

1 sit] *s. l. Lm1? brm, om. cett.* 2 *post* tempore *add.* sit *Np, s. l. Em2* 3 conformare *N* substantias *FHNP* *ante* si *add.* et *Hm1, del. m2* *ad* quoniam *s. l.* quod *Hm2* 4 multiplex *m2 in CEGP, Lm1* 8 habeat *N* aut—habet *in mg. Gm2* ut *s. l. Lm2Sm2* 9 habeat *N, post add.* uanus est intellectus (intellectus *om. brm)* qui de nullo subiecto capitur *in mg. Lm2, s. l. Rm1? brm* intellectus *post* potest *C* 11 ipsa res *HLN* 12 *pr.* in *om. ENR, s. l. F* 13 etiam *om. CL* 14 uestigabit *Lm2* inuestigabat *F* 17 esse *post* intellectum *F, post* uanum *N, om. R* 18 enim falsum est *CKNP* est *om. H, er. L* enim *om. R* 19 si *CNPS, m1 in GHL,* nec *R* igitur—intelleguntur *om. R* quoniam *om. CN* ac] et *S* neque *FHN* quae *Sm1* 20 neque *FH* cum *om. GLPS s. l. add. E, sed del.* uerus] nec uerus *GLR* earum *HN* est eorum *CL* non] neque *N* 22 fit *Lm2*

neque de ea de qua uerum aliquid intellegi proferriue possit, inquiritur.

11. Haec quidem est ad praesens de propositis quaestio; quam nos Alexandro consentientes hac ratiocinatione soluemus. non enim necesse esse dicimus omnem intellectum qui ex subiecto quidem fit, non tamen ut sese ipsum subiectum habet, falsum et uacuum uideri. in his enim solis falsa opinio ac non potius intellegentia est quae per compositionem fiunt. si enim quis componat atque coniungat intellectu id quod natura iungi non patitur, illud falsum esse nullus ignorat, ut si quis equum atque hominem iungat imaginatione atque effigiet Centaurum. quodsi hoc per diuisionem et per abstractionem fiat, non quidem ita res sese habet, ut intellectus est, intellectus tamen ille minime falsus est; sunt enim plura quae in aliis esse suum habent, ex quibus aut omnino separari non possunt aut, si separata fuerint, nulla ratione subsistunt. atque ut hoc nobis in peruagato exemplo manifestum sit, linea in corpore quidem est aliquid et id quod est, corpori debet, hoc est esse suum per corpus retinet. quod docetur ita: si enim separata sit a corpore, non subsistit; quis enim umquam sensu ullo separatam a corpore lineam cepit? sed animus cum confusas res permixtasque in se a sensibus cepit, eas propria ui et

4 Alexandro] testimonia Simplicii in Categ. Aristot. p. 50 [a], 45 ss., Dexippi p. 50 [b], 15—31 (= p. 45, 12—28 Busse), Dauidis p. 51 [b], 10 ss. (Brandis) adfert Prantl, *Gesch. d. Logik im Abendlande* I 623 n. 24.

6 sit *CEFH (ex* fit*) NPR* *ante* ut *add.* ita *FN*, *s. l. Gm2Pm2* habeat *FHm1NP* 7 *post* uideri *add.* ut si quis dicat lineam esse cum longitudine sine latitudine non est omnino falsum *F* 8 compositionem] coniunctionem *EGLPRS*, *recte?* 9 quisquam *HP* quisque *N* ponat *H* intellectu] in intellectu *F* id *om. N* 10 patiatur *NR* 11 *pr.* atque] aut *N* efficiet *L (c ex* g *m2)* efficiat *CF* effigiat *Sa.c.* 12 haec *E ad* abstractionem *s. l.* ł c̄positionem *Lm2* ł abscisionem *Pm2* fit *R* 13 ita *post* res *C, om. R* 14 ille] ipse *R* 16 ut *s. l. Cm2, del. Lm2, post* hoc *F* 17 *ad* peruagato *s. l.* ł uulgato *Pm2* 18 hoc *om. F* est *om. ELS*, *s. l. Gm2*, et *F* 19 *ante* docetur *add.* et *CHNP*, *in mg. Lm2* 20 a *om. ERS*, *s. l. Gm2* 21 anima *Em1Gm1Pm2Sm1* 22 *post* permixtasque *add.* corporibus *brm* capit *C* eas *in mg. Hm2*

cogitatione distinguit. omnes enim huiusmodi res incorporeas in corporibus esse suum habentes sensus cum ipsis nobis corporibus tradit, at uero animus, cui potestas est et disiuncta componere et composita resoluere, quae a sensibus confusa et corporibus coniuncta traduntur, ita distinguit, ut incorpoream naturam per se ac sine corporibus in quibus est concreta, speculetur et uideat. diuersae enim proprietates sunt incorporeorum corporibus permixtorum, etsi separentur a corpore. genera ergo et species ceteraque uel in incorporeis rebus uel in his quae sunt corporea, reperiuntur. et si ea in rebus incorporeis inuenit animus, habet ilico incorporeum generis intellectum, si uero corporalium rerum genera speciesque perspexerit, aufert, ut solet, a corporibus incorporeorum naturam et solam puramque ut in se ipsa forma est contuetur. ita haec cum accipit animus permixta corporibus, incorporalia diuidens speculatur atque considerat. nemo ergo dicat falso nos lineam cogitare, quoniam ita eam mente capimus quasi praeter corpora sit, cum praeter corpora esse non possit. non enim omnis qui ex subiectis rebus capitur intellectus aliter quam sese ipsae res habent, falsus esse putandus est, sed, ut superius dictum

20 superius] p. 164, 8.

2 corpore *EGLRS* 3 at uero *om. C* animi *(om.* cui*) R* et *om. GRS, s. l. Lm2* *post* disiuncta *add.* ut equum et hominem quae iungi non patitur natura, *post* composita *add.* ut corpus et lineam et *(sic)* disiungi natura non patitur *R* 4 a *s. l. m2 in EGLS* 5 *ante* incorpoream *add.* in *FLNS* 7 et] ut *S* sunt proprietates *CLR, add.* ut equum et cetera *R* 8 *ante* corporibus *add.* et *C* etiamsi *R* et, *s. l.* si *Cm2F* separarentur *F (*ra *s. l.) R* separantur *Lm1N* 9 ergo *om. FN, del. Lm2,* uero *H, s. l. Lm2* corporeis *Cm1GHLPa.c.R* 10 incorporeis] corporeis *Cm1* 11 animus inuenit *FHNP* *post* ilico *add.* ibi *F, s. l. Gm2, add.* quo *E, sed del.* 12 incorporalium *Em1* speciesque] et species esse *F* prospexerit *HR* 14 *ante* haec *add.* et *H (del. m2) N, s. l. Cm2* animus cum accipit *F* 15 accepit *Pm1S* animus accipit *C* *post* incorporalia *add.* ea *CHm2LPN* diuisa *Gm2* 16 desiderat *Em1G a.c.* falso *ante* dicat *F* falsam *CGm1Lm1* *(post* nos*) NRS* 17 capiamus *Cm2N* 19 sese *om. F* ipsae *om. H, s. l. Em2,* ipsa *F*

est, ille quidem qui hoc in compositione facit falsus est, ut cum p. 56 hominem atque equum | iungens putat esse Centaurum, qui uero id in diuisionibus et abstractionibus assumptionibusque ab his rebus in quibus sunt efficit, non modo falsus non est, uerum etiam solus id quod in proprietate uerum est inuenire potest. sunt igitur huiusmodi res in corporalibus atque in sensibilibus, intelleguntur autem praeter sensibilia, ut eorum natura perspici et proprietas ualeat comprehendi. quocirca cum genera et species cogitantur, tunc ex singulis in quibus sunt eorum similitudo colligitur ut ex singulis hominibus inter se dissimilibus humanitatis similitudo, quae similitudo cogitata animo ueraciterque perspecta fit species; quarum specierum rursus diuersarum similitudo considerata, quae nisi in ipsis speciebus aut in earum indiuiduis esse non potest, efficit genus. itaque haec sunt quidem in singularibus, cogitantur uero uniuersalia nihilque aliud species esse putanda est nisi cogitatio collecta ex indiuiduorum dissimilium numero substantiali similitudine, genus uero cogitatio collecta ex specierum similitudine. sed haec similitudo cum in singularibus est, fit sensibilis, cum in uniuersalibus, fit intellegibilis, eodemque modo cum sensibilis est, in singularibus permanet, cum intellegitur, fit uniuersalis. subsistunt ergo circa sensibilia, intelleguntur autem praeter corpora. neque enim interclusum est ut duae res eodem in subiecto sint ratione diuersae, ut linea curua atque caua, quae

1 cōpositionem *GHR* facit *post* hoc *H* 2 quia *Gm1R* quod *Sm2* 3 id *om. N, s. l. Em2H, post* diuisionibus *F* assumptionibus *Em1Gm1P* atque assumptionibus *CL* 5 *post* solus *add.* intellectus *F,* scil. intellectus *s. l. Lm2* 6 corporibus *FHN* *post* sensibilibus *add.* rebus *CHLNP* 8 *ante* genera *add.* et *CFS;* et species et genera *R* 11 *post pr.* similitudo *add.* colligitur *N,* scil. colligitur *s. l. Hm2Sm2* cognita *Cm1F* cognita uel cogitata *N* 12 ueraciter *Lm2N* perfecta *Em1NP* sit *FN* 13 in *om. C* 14 earum] *Pp.c. (corr. m1?)* eorum *cett.* 17 substantiarum *R* 18 collecta cogitatio *Cm1LP* 22 autem] tamen *R* 23 eadem *Em1Gm1Ha.c.* eidem *Gm2Lm1 (*in eodem *m2) PR* e*dem *(sic) S* in *ante* subiecto *s. l., post* eodem *er. uid. C, om. EGLPRS* 24 sint *om. L* concaua *Cm2N* cauata *Lm1*

res cum diuersis definitionibus terminentur diuersusque earum intellectus sit, semper tamen in eodem subiecto reperiuntur; eadem enim linea caua, eadem curua est. ita quoque generibus et speciebus, id est singularitati et uniuersalitati, unum quidem subiectum est, sed alio modo uniuersale est, cum cogitatur, alio singulare, cum sentitur in rebus his in quibus esse suum habet. His igitur terminatis omnis, ut arbitror, quaestio dissoluta est. ipsa enim genera et species subsistunt quidem alio modo, intelleguntur uero alio, et sunt incorporalia, sed sensibilibus iuncta subsistunt in sensibilibus. intelleguntur uero ut per semet ipsa subsistentia ac non in aliis esse suum habentia. sed Plato genera et species ceteraque non modo intellegi uniuersalia, uerum etiam esse atque praeter corpora subsistere putat, Aristoteles uero intellegi quidem incorporalia atque uniuersalia, sed subsistere in sensibilibus putat; quorum diiudicare sententias aptum esse non duxi, altioris enim est philosophiae. idcirco uero studiosius Aristotelis sententiam executi sumus, non quod eam maxime probaremus, sed quod hic liber ad Praedicamenta conscriptus est, quorum Aristoteles est auctor.

12. Illud uero quemadmodum de his ac de propositis probabiliter antiqui tractauerunt et horum maxime Peripatetici, tibi nunc temptabo monstrare.

Praetermissis his quaestionibus quas altiores esse praedixit,

21—23] Porph. p. 1, 14—16 (Boeth. p. 25, 14—16).

1 earum] *HPp.c. (corr. m1?)* eorum *cett.* 3 enim *om. LP* quippe *P, s. l. Lm2* concaua *Cm2N* eademque *FLRS* 6 *post* singulare *add.* est *R, s. l. Sm2* 9 *post.* alio] alio modo *LR* 10 *post* uero *s. l.* praeter corpora *Pm2* 11 subsistentia *in ras. E* substantia *GSm1* 13 *ante* esse *s. l.* ea *E* praeter *s. l. Cm2* 15 *ante* sensibilibus *add.* ipsis *G* 16 dixi *Lp.c.Sa.c.* 17 uero *s. l. Cm2* 20 auctor est *CLP* est *om. G* 21 *ante lemma* ISTORIA *add. S, sic (uel* HIST-*) ante omnia paene lemmata* uero] autem Σ *post.* de *om. E* 22 probabiliter] λογικώτερον *Porph. p. 1, 15* tractauerint *Cp.c.GHΔm1* 23 monstrare *(*demonstrare *N)* temptabo *FLN* 24 *ante* Praetermissis *add.* EXPOSITIO *S, sic paene ubique ante explicat. lemmatum* Missis *Sm1*

exoptat mediocrem introductorii operis tractatum, sed ne haec ipsa sibi harum quaestionum omissio uitio daretur, apposuit quemadmodum de propositis tractaturus est, ex quorumque hoc opus auctoritate subnixus adgrediatur, ante denuntiat. cum mediocritatem quidem tractatus promittit detracta obscuritatis difficultate, animum lectoris inuitat, ut uero adquiescat ac sileat ad id quod dicturus est, Peripateticorum auctoritate confirmat. atque ideo ait de his, id est de generibus et speciebus, de quibus superiores intulerat quaestiones, ac de propositis, id est de differentiis, propriis atque accidentibus, sese probabiliter disputaturum. probabiliter autem ait 'ueri similiter', quod Graeci λογικῶς uel ἐνδόξως dicunt. saepe enim et apud Aristotelem λογικῶς 'ueri similiter' ac 'probabiliter' dictum inuenimus et apud Boethum et apud Alexandrum. Porphyrius quoque ipse in multis hac significatione hoc usus est uerbo, quod nos scilicet in translatione, quod ait λογικῶς, ita interpretari ut 'rationabiliter' diceremus omisimus. longe enim melior ac uerior significatio ea uisa est, ut probabiliter sese dicere promitteret, id est non praeter opinionem ingredientium atque lectorum, quod introductionis est proprium. nam cum ab imperitorum hominum mentibus doctrinae secretum altioris abhorreat, talis esse introductio debet,
p. 57 ut praeter opinionem ingredi|entium non sit. atque ideo melius

1 haec *om. S* 2 harumque *LS* horumque *Gm1* quaestionum] institutionum *Gm1Lm1RS* omissi *Em1* omisso *Lm1Sm1* amissio *F* 3 est *s. l. Em2,* esset *Gm1* ex] et *FHN, s. l. (om. ex) Em2* quorum *FHN* 4 subnisus *EGm1Sm1* aggreditur *EGLPRS* 8 et] ac *R* 10 de] *R, om. cett.* 11 *post* ait *add.* id est *C* 12 λογικῶς uel ἐνδόξως] *edd., ante* λογικῶς *add.* uel *CGLPR;* ΛΟΓΙΚΟC *uel* ΛΩΓΙΚΩC *uel alia sim. codd.;* ΕΝΔΩΧΟΝ *C, sim. H* endoΧΩC *E* ΕΝΛΟΓΩC *S, alia uarie cett.* 13 et *om. GR* est *S* λογικῶς] *S, in cett. eadem fere quae 12* 14 Boethum] *b* boetum *p* boethon *Em2GNS (recte?)* boeton *CEm1PR* boethion *F* bęthon *H* boetoton *Lm1* boeten *m2* Boethum *(*-tium *m) rm* 16 uerbo usus est *CEGLRS* 17 λογικῶς] *item ut 13,* λογικώτερον *edd.* 19 se *L* *mitteret, *s. l.* pro *Cm2* 23 ingredientium opinionem *C* non *ante* praeter *CEG (corr. m2) L* atque ideo] ergo *Gm1 (*atque ita *m2) LPm1RS* melius probabiliter quam *om. R, s. l. Gm2Sm2*

probabiliter quam rationabiliter, ut nobis uidetur, interpretati sumus. antiquos autem ait de eisdem disputasse rebus, sed ⟨se⟩ eorum illum maxime tractatum insequi quem Peripatetici Aristotele duce reliquerint, ut tota disputatio ad Praedicamenta conueniat.

2 eisdem] *E (*eis *in ras.)* hisdem *cett.* disputasse *post* rebus *C, ante* de eisdem *L,* disputare *N* 3 se *post* illum *add. brm, post* sed *Brandt* sequi *CEm2HN* 4 reliquerint] *Gm1HPp.r.* relinquerint *FSm1Pa.r.* relinquerunt *Ra.r.Sm2* reliquerunt *CEGm2LNRp.r.* EXPLICIT *(*COMMENTARIORV̄ *add. C,* CŌMENTORVM *add. F,* CŌM̄TV̄ PLOLOGI, *sic, add. S)* LIB. I. INCIPIT *(*LIB. *add. F)* II. *(*INCIPIT II. *om. R) CEFGPRS (uariis cum scripturis compendiisque), subscriptio deest in HLN*

LIBER SECVNDVS.

1. Quaeri in expositionum principiis solet, cur unum quodque ceteris in disputationis ordine praeponatur, uelut nunc in g e n e r e dubitari potest, cur genus speciei, differentiae, proprio accidentique praetulerit; de eo enim primitus tractat. respondebimus itaque iure factum uideri; omne enim quod uniuersale est, intra semet ipsum cetera concludit, ipsum uero non clauditur. maioris itaque meriti est ac principalis naturae quod ita cetera cohercet, ut ipsum naturae magnitudine nequeat ab aliis contineri. genus igitur et species intra se positas habet et earum differentias propriaque, nihilo minus etiam accidentia, atque ita de genere inchoandum fuit, quod cetera naturae suae magnitudine cohercet et continet. praeterea illa semper priora putanda sunt quae si auferat quis, cetera perimuntur, illa posteriora quibus positis ea quae ceterorum substantiam perficiunt, consequuntur, ut in genere et ceteris. nam si animal auferas, quod est hominis genus, homo quoque, quod species est, et rationale, quod differentia, et risibile, quod proprium, et grammaticum, quod accidens, non manebit et

2 *ante* Quaeri *codd. et p exhibent idem lemma (sine inscript.) quod p. 171, 10 habent, om. brm* expositione *CGm1L* expositionis *S* principii *CGm1L* 3 dispositionis *N* 5 praetulerat *C* tractat *in ras., s. l.* scil. conamur *Em2* tractare *Em1Sm1* 6 respondemus *F* 8 cluditur *(*i *ex* e *m2) S* naturae] naturae suae *F* 10 igitur] itaque *C* et *om. CN* 11 etiam minus *HS* 12 etiam *om. R* etiam et *C* ita] idcirco *CE (in ras.) HLm2NP* ideo *F* inchoandum fuit] erat inchoandum *FHNP* 13 *ante* cetera *add.* et *L* natura suae magnitudinis *FHN* coerceat et contineat *Lm2* 14 priora] propria *LS* aufert *Ca.c.* 19 *ante* proprium *add.* est *P, s. l. Lm2* *post* grammaticum *add.* esse *FHP, s. l. Em2* *post* accidens *add.* est *FP, ante N*

interemptum genus cuncta consumit. si uero hominem esse constituas uel grammaticum uel rationale uel risibile, animal quoque esse necesse est. siue enim homo est, animal est, siue rationale, siue risibile, siue grammaticum, ab animalis substantia non recedit. sublato igitur genere et cetera consumuntur, positis ceteris sequitur genus; prior est igitur natura generis, posterior ceterorum. iure est igitur in disputatione praepositum.

2. Sed quoniam generis nomen multa significat — hoc est enim quod ait: Videtur autem neque genus neque species simpliciter dici; ubi enim non est simplex dictio, illic multiplex significatio est —, prius huius nominis significationes discernit ac separat, ut de qua significatione generis tractaturus est, sub oculis ponat. sed cum neque genus neque species neque differentia nec proprium nec accidens significatione simplici sint, cur de his tantum duobus, genere inquam ac specie, dixit non simpliciter dici, cum proprium, differentia atque accidens ipsa quoque sint significatione multiplici? dicendum est quoniam longitudinem uitans tantum speciem nominauit eamque idcirco, ne solum genus significationis esse multiplicis putaretur. enumerat autem primam quidem generis significationem hoc modo:

Genus enim dicitur et aliquorum quodammodo se habentium ad unum aliquid et ad se inuicem collectio,

10 s.] Porph. p. 1, 18 (Boeth. p. 26, 1). 23—p. 172, 5] Porph. p. 1, 18—23 (Boeth. p. 26, 1—8).

1 esse *om. P* 2 *post* grammaticum *add.* esse *FHP, s. l. Em2* 3 esse *post* est *Gm2L, om. EGm1RS, post* esse *add.* constituas *EP, s. l. Lm2* *alt.* est] sit *FHNP* 5 et *om. FHNR* consummantur *S* 9 enim est *L* 10 *ante* Videtur *add.* INCIPIT Δ DE GENERE ΓΔΛΠΣΦ Incipit diffinicio generis Ψ *m. post., om. cett.* autem *om. HN* 12 est significatio *C* 13 tractatus *R* 14 est] sit *P* oculos *HN* neque genus *om. C* 15 *pr.* nec *FHP* neque proprium neque *N* 16 simplicia *G (*a *add. m1 uel 2) LSm2* ac] et *C* 17 non] nec *G* 18 atque *om. C* 19 est *om. G* 20 solem *Gm1* 21 quidem *om. C* 24 ad] et ad *S* aliquod *EN*ΡΠΣ aliquem *in ras. Cm2, fort.* aliquid *m1*

secundum quam significationem Romanorum dicitur genus ab unius scilicet habitudine, dico autem Romuli, et multitudinis habentium aliquo modo ad inuicem eam quae ab illo est cognationem secundum diuisionem ab aliis generibus dictae. |

p. 58 Una, inquit, generis significatio est quae in multitudinem uenit a quolibet uno principium trahens, ad quem scilicet ita illa multitudo coniuncta est, ut ad se inuicem per eiusdem unius principium copulata sit, ut cum Romanorum dicitur genus; multitudo enim Romanorum ab uno Romulo uocabulum trahens et ipsi Romulo et ad se inuicem quasi quadam nominis hereditate coniuncta est. eadem enim quae a Romulo societas descendit, Romanos inter se omnes uno generis nomine deuincit et colligat. uidetur autem secuisse hanc generis significationem in duas partes, cum copulatiuam coniunctionem admiscuit dicens: genus dicitur et aliquorum quodammodo se habentium ad unum aliquid et ad se inuicem collectio, tamquam et illud genus dicatur ad unum se aliquo modo habere et hoc rursus genus dicatur, quod ad se inuicem unius generis significatione coniuncti sint. hoc uero minime; eadem enim a quolibet uno propagata societas et ad illum qui princeps est generis, totam multitudinem refert et ipsam

1 significationem] diffinitionem Φ romanum *Cm1G* 2 scilicet *om. Porph. p. 1, 20* 3 *ante* inuicem *add.* se *L (s. l. m2) brm Busse; cf. p. 173, 12* 4 eam quae] eamque *CR* 5 dicṭae] *Hm1Lm2RΔm2Ψ* dictam *cett.; cf. p. 173, 14 et Porph. p. 1, 23 (τοῦ πλήθους)* κεκλημένου 7 uno *om. FGRS, s. l. Em2,* unum *H; cf. 21* *ad* quem *s. l.* ał quod *Lm2* 8 est coniuncta *F* 9 dicitur—Romanorum *in mg. E, s. l. Gm2, uerba* multitudo enim Romanorum *del. Lm2* 11 *post* trahens *add.* sit *E (del.) G (del. m2), s. l. Lm2* 12 ea *E (ras. ex* eadem*) FHN* ab *CEH* 14 colligit *CFPm2RS* alligat *L* 16 genus *om. H, s. l. N* dicitur] *edd., om. H* dici *cett. (s. l. N)* 17 ad] et ad *S* aliquod *N* 18 collectionem *FH* aliquo modo *om. EGRS* 19 rursus *post* genus *C* rursum *S* dicatur—generis *om. GRSm1* dicatur unius generis *s. l. m2* 20 coniunctiua *EGR* coniuncta *Sm2* sint] *NS* sunt *CFHLP, om. EGR* *post* minime *add.* est *LPm2* 22 refert—multitudinem *om. EGSm1, s. l. m2 (sed* praefert*)*

inter se multitudinem uno generis nomine conectit et continet. quocirca non est putandus diuisionem fecisse, sed omne quicquid in hac generis significatione intellegendum fuit, aperuisse. ordo autem uerborum ita sese habet — qui est hyperbaton intellegendus —: ‘genus enim dicitur et aliquorum ad unum se aliquo modo habentium collectio et ad se inuicem aliquo modo habentium’ — rursus ‘collectio’ subaudienda; est enim zeugma —, cuius significationis adiecit exemplum: secundum quam significationem Romanorum dicitur genus ab unius scilicet habitudine, dico autem Romuli, et multitudinis rursus habitudine habentium aliquo modo ad inuicem cognationem, eam scilicet quae ab illo est, id est Romulo, secundum diuisionem ab aliis generibus dictae, scilicet multitudinis. haec enim multitudo aliquo modo ad unum et ad se inuicem habens genus dicta est, ut ab aliis discerneretur, ut Romanorum genus ab Atheniensium ceterorumque separatur, ut sit integer uerborum ordo: ‘genus enim dicitur et aliquorum collectio ad unum se quodammodo habentium et ad se inuicem, secundum quam significationem Romanorum dicitur genus ab unius scilicet habitudine, dico autem Romuli, et multitudinis secundum diuisionem ab aliis generibus dictae, habentium scilicet hominum aliquo modo ad inuicem eam quae ab illo est, id est Romulo, cognatio-

1 nomine] *EGLRS* uinculo *CFHN* nomine uel uinculo *P* 4 se *FHNP* qui *om. ER, s. l. Gm2Sm2* 6 *pr.* sese *L* 7 *ante* collectio *s. l.* et *(ut uid.) C* subaudiendo *N, post* sub. *add.* est *LR, ante s. l. Pm2* 8 zeuma *EFGHPS* 14 dictam *EGm1Lm1PSm2* haec enim multitudo *om. ERS, s. l. Gm2* aliquo modo *om. FP, ante add.* et *C, post add.* se *P (del. m1?), s. l. Gm2H* 15 *post* unum *s. l.* aliquid *Gm2* *post* habens *add.* cognationem *Pm2 edd.* 17 separetur *Fa.c.N* separaretur *CFp.c.HLm1* sit] sic *H (*sit *post* uerborum*) P (*sit *post* ordo*)* sic sit *F;* integer sit *C;* ordo uerborum, *post repet.* sit *N* 18 collectio *om. E* 20 ab] ad *F* habitudinem *F, post repetit uerba post.* aliquo—exemplum *(6—8) G* 22 dictam *CEGm1Lm1Sm2* *post* habentium *add.* se *Lm2P* 23 id est *om. S, in quo post* cognationem *locus p. 172, 4—13* secundum—deuincit et collegit *(sic) repetitus (5* dicta est, *12* ea *script.)*

nem.' Atque haec hactenus; nunc de secunda generis significatione dicendum est.

3. Dicitur autem et aliter rursus genus, quod est unius cuiusque generationis principium uel ab eo qui genuit uel a loco in quo quis genitus est. sic enim Orestem quidem dicimus a Tantalo habere genus, Hyllum autem ab Hercule, et rursus Pindarum quidem Thebanum esse genere, Platonem uero Atheniensem; etenim patria principium est unius cuiusque generationis, quemadmodum et pater. haec autem uidetur promptissima esse significatio; Romani enim sunt qui ex genere descendunt Romuli, et Cecropidae, qui a Cecrope, et horum proximi.

Quattuor omnino sunt principia quae unum quodque principaliter efficiunt. est enim una causa quae effectiua dicitur, uelut pater filii, est alia quae materialis, uelut lapides domus, tertia forma, uelut hominis rationabilitas, quarta, quam ob rem, uelut pugnae uictoria. duae uero sunt quae per accidens unius

3—13] Porph. p. 1, 23—2, 7 (Boeth. p. 26, 8—16).

4 generationis *om.* Λ, *in ras. C* quae *Gm1Πm1* 5 a loco] ab eo loco *CEGLRS; Porph. p. 2, 1* ἀπὸ τοῦ τόπου sic *ex* si *Cm2* enim *in ras. Cm2* 6 oresthē *C* oresten *LN*ΛΣΦ horestem *FH*Γ dicemus *S* genus habere *F* 7 Hyllum] *Gm1* yllum *m2* illum *(ad* quod *s. l.* tantalum Λ*m2) cett.* autem *om. G* 8 *ante* Thebanum *add.* dicimus Σ 9 principium] *Porph. p. 2, 4* ἀρχή τις; *cf. infra p. 178, 17* 10 et] *N*Ψ *(er. uid.) brm, s. l.* Δ, *om. cett. Busse; Porph. p. 2, 5* καί *om. codd. quidam (habet M); cf. p. 176, 1* 11 esse *om. H* sunt *om. EFGHNS*ΔΛΣ, *s. l. Lm2, in mg.* Π*m2* dicuntur *edd.; Porph. p. 2, 6* λέγονται; *cf. p. 176, 7* 12 cecropides Σ 13 a Cecrope] cecropis *Ea.c. (*a cecropis *p.c.) G (*cae- *m1* ci- *m2) R* ex genere descendunt cecropis *LS*ΔΛΣ, *s. l. Em2 (om.* cecropis*), fort. ex p. 176, 8; Porph.* Κεκροπίδαι οἱ ἀπὸ Κέκροπος eorum *HL*Λ, *in ras.* Σ 14 efficiunt principaliter *H* 16 filii] et filius *Em1FGLPRS* *post* materialis *add.* dicitur *FPR* 17 *ante* forma *add.* a *R, s. l. Sm2, ras. in E* uelut* *(*i *er.) C* quam] *NS, om. R,* quae *cett., fort. recte* ob rem *s. l. Rm2* 18 pugnae uictoria] *N* pugna uictoriae *cett.* duo *CNP* accidentes *Ea.c.GHm1 (in mg.* al' accidentialiter *m2) Lm1RSm2* accidentis *m1*

cuiusque dicuntur esse principia, locus scilicet ac tempus. quoniam enim omne quod nascitur uel fit, in loco ac tempore est, quicquid loco uel tempore natum factumue fuerit, eum locum uel id tempus accidenter dicitur habere principium. horum omnium in hac secunda generis significatione duo quaedam ex alterutris assumit, quae ad significationem generis uidebuntur accommoda, ex his quidem quae principalia sunt, effectiuum, | ex his uero quae accidentia, locum. ait enim 'genus p. 59 dicitur et a quo quis genitus est', quod est effectiua principalium causa, 'et in quo quis loco est procreatus', quae est accidens causa principii. itaque haec secunda significatio duo continet, eum a quo quis procreatus est, et locum in quo quis editus, ut exempla quoque demonstrant. Orestem enim dicimus a Tantalo genus ducere; Tantalus quippe Pelopem, Pelops Atreum, Atreus Agamemnonem, Agamemnon genuit Orestem. itaque a procreatione genus hoc dictum est. at uero Pindarum dicimus esse Thebanum, scilicet quoniam Thebis editus tale generis nomen accepit. sed quoniam diuersum est illud, a quo quis procreatus est, locusque in quo quis editus, uidetur diuersa esse generis significatio procreantis et loci, quam in secunda scilicet parte enumerans unam fecit. sed ne uideretur duplex, per similitudinem coniunxit dicens: etenim patria principium est unius cuiusque generationis,

2 uel *in ras. E* et *C* 3 quicquid *ex* quo quid *Cm2, ante add.* et *F, post add.* enim *L* 4 accidentaliter *CLN* accidentialiter *EGPSm2; cf. indicem Meiseri* 5 ex alterutris duo quaedam *FP* 6 consumit *S* sunt *Cm1H* sumit *Cm2, s. l. N* generis significationem *H* 7 uidebantur *LPRS* uideantur *EG* accommodata *R* *post* quidem *add.* causis *codd., om. unus F, del. Hm2* 8 *ante* effectiuum *add.* sumit *H* accidentalia *N* 9 dici *CFNP* et *om. C, s. l. Lm2* quisque *CGRS* 10 loco procreatus est *L* procreatus est loco *N* quod *GKS* 13 editus] editus est *FHNP* *post* quoque *add.* ipsa *FHP, s. l. Lm2* oresten *LN, item 16* 14 pelopen *E* 15 agamemnonen *EG (-men)* 17 quoniam] quia *FHN* *ante* Thebis *s. l.* a *Hm2?* 18 editus] editus est *CL* accipit *C* est *om. G* 19 *pr.* quisque *R* editus] editus est *NP (*est *s. l. m2)* 22 *post* uideretur *add.* tamen *EP, s. l. Lm2* adiunxit *FN* 23 patria *s. l. Cm2, in mg. F* generati *Em1* generis *RSm1*

quemadmodum et pater. sed quoniam in significationibus euenit fere, ut sit aliquid quod intellectui significatae rei propinquius esse uideatur, quoniam duas generis apposuit significationes, multitudinis scilicet et procreantis, cui generis nomen conuenientius aptetur, iudicat atque discernit dicens hanc esse promptissimam generis significationem quae a procreante deducta sit; hi enim maxime Cecropidae sunt qui a Cecrope descendunt, hi Romani, qui a Romulo. quae cum ita sint, confundi rursus generis significationes uidentur. si enim hi sunt maxime Romani qui a Romulo originem trahunt, et haec significatio illa est quae a procreante deducitur, ubi est reliqua, quam primam quoque enumerauit, quae est 'multitudinis ad unum et ad se inuicem quodammodo se habentium collectio'? sed acutius intuentibus plurimae admodum differentiae sunt. aliud est enim a quolibet primo procreante genus ducere, aliud unum genus esse plurimorum. illud enim et per rectam sanguinis lineam fieri potest et non in multa diffundi, ut si per unicos familia descendat, huic enim aptabitur secunda illa generis significatio, quae a procreante deducitur; prima uero illa non nisi in multitudine consistit. illud quoque est, quod prima procreationis principium non requirit, sed, ut ipse ait, sufficit aliquo modo se habere ad id unde huiusmodi generis principium sumitur, secunda uero significatio nullam uim nisi procreante sortitur. item in illa primae significationis multitudine huius secundae particularitas continetur, ut in

2 fere] saepe *C* (*ante* euenit) *LNPm2S* intellectu *G* significandae *FRSm2* propinquis *F* propinquus *Gm1PR* propinquum *N* 3 quoniamque *Em2HLm2P*, *post* quoniam *add.* qui *Sm1*, *del.* *m2* 4 generi *EGH* (s *er.*) 6 esse *om.* *G* 7 ducta *R* cecropides *R* 8 Cecrope] cecropede *FR* (-ide) *post* Romulo *add.* descendunt *N* 9 significationes generis *C* 11 ducitur *Lm1* 15 est *s. l.* *F*, *post* enim *CL* enim *om.* *N* aliquolibet (*om.* a) *G* 16 deducere *CLm1* et *om.* *N* 18 si *s. l.* *Lm2*, *del.* *Sm2* per—descendat] puer unicus familiam distendat *Cm1FHN* aptatur *N* 21 est] est intellegendum *C* primae *Hm2* 24 <a> procreante *Engelbrecht* prima *EGHLm1RS*

Romanorum genere Scipiadarum genus; nam cum sint Romani, Scipiadae sunt. quoniam enim ad Romulum et ad ceteros Romanos secundum Romuli habitudinem iuncti sunt, Romani sunt, Scipiadae uero dicuntur ad secundam generis significationem, quia eorum familiae Scipio et sanguinis principium fuit.

Et prius quidem appellatum est genus unius cuiusque generationis principium, dehinc etiam multitudo eorum qui sunt ab uno principio, ut a Romulo; namque diuidentes et ab aliis separantes dicebamus omnem illam collectionem esse Romanorum genus.

Sensus facilis et expeditus, si tamen ambiguitas una soluatur. cum enim prius multitudinis significationem retulerit ad generis nomen, post autem ad procreationis initium, nunc contrario modo illam prius a se enumeratam significationem dicere uidetur quae est procreationis, illam uero posteriorem quae est multitudinis; quod contrarium uideri potest, si quis ad ordinem superius digestae disputationis aspexerit. sed hic non de se loquitur, sed de humani consuetudine sermonis, in quo prius eam significationem generis fuisse dicit quae a procreante sit tracta, accedente uero aetate loquendi usu nomen generis etiam ad multitudinem habentem se quodammodo ad aliquem fuisse translatum, hoc uero idcirco, quoniam

7—11] Porph. p. 2, 7—10 (Boeth. p. 26, 16—19).

1 nam] natura *CFL* 2 scipiades *HNP* *ante pr.* ad *add.* et *FHNP, s. l. Em2Lm2* *post.* ad *om. L* 4 scipiades *N* 5 quia] quod *E* et *om. NP, s. l. Cm2* 8 generationis *in ras. Cm2* generis *PR* 9 namque *(sic etiam B Bussii)*] *om.* ΛΦ, *add. Hm2Δm2* nam Σ quam *edd. Busse; Porph. p. 2, 8* τὸ πλῆθος—ὅ 10 *post* aliis *add.* generibus *F, s. l. Lm2* 11 collationem Δ collectionem *post* esse *HP;* romanorum esse collectionem *F* 12 *post* facilis *s. l.* est *Lm2Pm2* facile *(om.* et*) FN* expeditur *FNP a.c.* 13 retulerat *F* retulit *R* 14 *post.* ad *om. FHNR, s. l. Sm2* *post* nunc *s. l.* autem *Lm2* 15 prius] posterius *CLm2NP* numeratam *N* 16 *post* uidetur *add.* priorem *CGLNP* 18 perspexerit *C* 21 loquendique *CN* et *(s. l. m1?)* loquendi *H* 23 *ante* hoc *s. l.* dicit *Lm1?, post* idcirco *in mg.* dixit *Pm2*

superius dixerat: haec enim uidetur promptissima esse significatio, ut ab hac, id est secunda, quam promptissimam significationem esse dixit, illa quoque nuncupata uideretur, quae est multitudinis. prius enim genus inter homines appellatum est quod quis a generante deduceret, post autem factum est, ut per loquendi usum etiam multitudinis ad aliquem
p. 60 quodammo|do se habentis genus diceretur propter diuisionem scilicet gentium, ut esset inter eas nominis societatisque discretio.

4. His igitur expletis uenit ad tertium genus quod inter philosophos tractatur cuiusque ad dialecticam facultatem multus usus est. horum quippe generum historia magis uel poesis tractat exordium, tertium uero genus apud philosophos consideratur. de quo hoc modo loquitur:

Aliter autem rursus genus dicitur cui supponitur species, ad horum fortasse similitudinem dictum. etenim principium quoddam est huiusmodi genus earum quae sub ipso sunt specierum, uidetur etiam multitudinem continere omnem quae sub eo est.

Duplicem significationem generis supra posuit, nunc tertiam monstrare contendit, hanc autem ad superiorum similitudinem

1 superius] p. 174, 10. 14—18] Porph. p. 2, 10—13 (Boeth. p. 26, 19—23).

1 enim] autem *p. 174, 10* 2 secundum *GR* a *(s. l.)* secunda *E* 5 quis *Cm2* prius *m1* 7 duceretur *Cm1* diuisiones *EFHLm2NP* 8 esset] est *(s. l.)* et *E* has *FH* 9 expeditis *N* ad *om. F* 10 cuius *CF* multus *post* usus *Lm1R*, multum *G* 11 poesi *Cm1* 13 hoc] *2 litt. er. C* 14 genus *ante* rursus Λ, *post* dicitur Φ cui—genus *(16) om. N*, *quod indicatur uoce* usque *addita (*dicitur usque earum*); sic (saepe etiam* usque ad*) paene constanter in N aliisque codd. ubi mediae lemmatum partes omissae sunt* 15 ab . . similitudine *GLΔm2ΛΣ* 16 eorum *Δm2Λ* earum—specierum] *Porph. p. 2, 12* τῶν ὑφ' ἑαυτό 17 ipso *om. Δm1* se *m2Lp.c.*ΛΣΦ sunt *add. Gm2Δm2* uideturque *brm Busse; Porph.* καὶ δοκεῖ καί etiam] enim *F* autem Λ 18 omnem] Ω *(Δm1Πm1)* omnium *CEGLPRSΔm2Πm2* earum *FHN, s. l. post* omnium *Lm2* sub eo est] ΓΔ*m1*ΛΠ*m1*ΣΨ est Φ sub eo *(*ipso *FΔm2* se *Lm2)* sunt *(*est *E, s. l. G)* specierum *EFGHLNPp.c. (*sunt eo sub *a.c.) RSΔm2Πm2* sunt sub eo specierum *C; cf. Porph. p. 2, 12 s.* 19 proposuit *edd.* 20 superiorem *FLm1Pm1*

dictam esse arbitratur. superius autem dictae significationes sunt una quidem, cum nomen generis quadam principii antiquitate ad se iunctam multitudinem contineret, alia uero, cum genus ab uno quoque procreante duceretur, quod eorum quae procreantur principium est. cum igitur sint superius duae generis propositae significationes, tertium nunc addit de quo inter philosophos sermo est, illud scilicet cui supponitur species, quod idcirco genus uocatum esse sub opinionis credit ambiguo, quoniam habet aliquam similitudinem superiorum. nam sicut illud genus quod ad multitudinem dicitur, uno suo nomine multitudinem claudit, ita etiam genus plurimas species cohercet et continet. item ut genus illud quod secundum procreationem dicitur, principium quoddam est eorum quae ab ipso procreantur, ita genus speciebus suis est principium. ergo quoniam utrisque est simile, idcirco nomen quoque generis etiam in hac significatione a superioribus mutuatum esse ueri simile est.

Tripliciter igitur cum genus dicatur, de tertio apud philosophos sermo est; quod etiam describentes adsi-

18—p. 180, 3] Porph. p. 2, 14—17 (Boeth. p. 26, 24—27, 2).

1 dictam esse arbitratur] ut dictum est *GRS* autem *om. C, s. l. Lm2, del. Pm2* dictae] duae *Lm1, ante* sunt *s. l.* dictae *m2,* duae *ex* dictae *H (ras.) Sm2, ante* dictae *s. l. Pm2, ante* sunt *edd., post R* 2 quidem *om. C* cum *in mg. Cm2* quae *m1N* quadam *om. EFG* quandam *H* qua *RSm1* antiquitatem *H* 3 ad se iunctam] *CLm2* ad se et adiunctam *HN* ad se iniunctam *Sm1* ab uno quoque iniunctam *R* adiunctam *cett.; cf. p. 177, 2* continet *Cm1 (corr. in mg. m2) Nm2* aliam *G* 4 deduceretur *E* 5 qui *P* 6 tertiam *et* qua *F* 7 *post* scilicet *add.* genus *F, s. l. Sm2* 8 *ante* opinionis *add.* suae *N, post CHLP, s. l. Em1?, in mg. Sm2* se *m1* 9 creditur *Ca.r.FR* 10 a multitudine *Ep.c.FHN* 11 suo] sub *C (*nomine sub uno*) FHNPm2, ex* suo *EL* ita *in mg. Cm2, s. l. Nm2* 13 est] esse *EGLm2RS* 14 *post* suis *add.* constat *FHN, post* genus *s. l. Em2* est] *CLm1P* esse *cett.* 15 idcirco] id *C* nomen *post* generis *FHNP, post* quoque *L* 16 in hac etiam *FHN* hanc significationem *CP* 18 cum genus—sit *(p. 180, 2) om. N* dicitur *SΔm1ΛΣ* 19 etiam] etiam et *R*

gnauerunt genus esse dicentes quod de pluribus et differentibus specie in eo quod quid sit praedicatur, ut animal.

Iure tertium genus philosophi ad disputationem sumunt; hoc enim solum est quod substantiam monstrat, cetera uero aut unde quid existat aut quemadmodum a ceteris hominibus in unam quasi populi formam diuidatur ostendunt. nam illud quod multitudinem continet genus, illius multitudinis quam continet substantiam non demonstrat, sed tantum uno nomine collectionem populi facit, ut ab alterius generis populo segregetur. item illud quod secundum procreationem dictum est, non rei procreatae substantiam monstrat, sed tantum quod eius fuerit procreationis initium. at uero genus id cui supponitur species, ad speciem accommodatum speciei substantiam informat. et quia inter philosophos haec maxima est quaestio, quid unum quodque sit — tunc enim unum quodque scire uidemur, quando quid sit agnoscimus —, idcirco reiectis ceteris de hoc genere quam maxime apud philosophos sermo est, quod etiam describentes adsignauerunt ea descriptione quam subter annexuit. diligenter uero ait describentes, non definientes; definitio enim fit ex genere, genus autem aliud genus habere non poterit. idque obscurius est quam ut primo aditu dictum pateat. fieri autem potest ut res quae

1 esse *ante* genus *Pm1, post* dicentes Σ et *om. F* 2 differentiis *R* quid] *iterum* quod *P* praedicetur Γ 3 ut animal *om.* ΛΣ 5 est solum enim *CN* enim est solum *FP* 6 existit *E (*it *in ras.) GLPS* existet *Sm1* extitit *HN* <multitudo> a *Brandt* 7 una . . forma *EGRS* diuidantur *G* ostendit *EGLPm1S* 8 multitudinis] multitudinem *G* 12 procreantis *Nm1* 13 atque *G* 14 ad speciem *om. N* ad differentiam *Cm2FLm1Pm2 edd.* 15 quaestio est *FHN* 16 unum *om. EGRS* enim] etenim *FN* quodque unum *G* 17 uidemur] debemus *E (in ras.) GPm1RS, post* uidemur *add.* uel debemus *Hm1, del. m2* *post* reiectis *add.* quia non demonstrant substantiam *L* temptatis temporum *Sm1, del. m2* 19 *post* quod *add.* genus *EPm1, del. m2* 20 ait *ex* aut *Em1* addit *m2NP* addidit *F* 21 ex] de *H* 23 dictum *om. FH* dictu *GLS* autem] enim *FNP*

alii genus sit, alii generi supponatur, non quasi genus, sed tamquam species sub alio collocata. unde non in eo quod genus est, supponi alicui potest, sed cum supponitur, ilico species fit. quae cum ita sint, ostenditur genus ipsum in eo quod genus est, genus habere non posse. si igitur uoluisset genus definitione concludere, nullo modo potuisset; genus enim aliud quod ei posset praeponere, non haberet, atque idcirco descriptionem ait esse factam, non definitionem. descriptio uero est, ut in priore uolumine dictum est, ex proprietatibus informatio quaedam rei et tamquam coloribus quibusdam depictio. cum enim plu|ra in unum conuenerint, ita ut omnia simul rei p. 61
cui applicantur aequentur, nisi ex genere uel differentiis haec collectio fiat, descriptio nuncupatur. est igitur descriptio generis haec: genus est quod de pluribus et differentibus specie in eo quod quid sit praedicatur. tria haec requiruntur in genere, ut de pluribus praedicetur, ut de specie differentibus, ut in eo quod quid sit. de qua re quoniam ipse posterius latius disputat, nos breuiter huius rei intellegentiam significemus exemplo. sit enim nobis in forma generis animal. id de aliquibus sine dubio praedicatur, homine scilicet, equo, boue et ceteris. sed haec plura sunt. animal igitur de pluribus praedicatur, homo uero, equus atque bos talia sunt, ut a se discrepent, nec qualibet mediocri re, sed tota specie, id est tota forma suae substantiae. de quibus dicitur animal; homo enim et equus et bos animalia nuncupantur. praedicatur ergo animal de pluribus specie differentibus. sed quonam modo fit

9 in priore uolumine] cf. p. 42, 8—43, 6 potius quam p. 153, 10 ss.; cf. Proleg. adn. 7.

1 genere *G* *post* supponatur *add.* sed cum (alii *add. P)* subponitur *(uel* sup-*) CFHN, s. l. Pm2* non—potest *(3) del. E* 2 collocatur *CFHNPm2* non] enim *EF* 7 ei (eius *HN)* aliud quod *HNPm1RS* possit *EGS* 9 priori *LN* ex *om. GHS, s. l. Em2Lm2* 11 plurima *L* plura *post* unum *C* 16 *post.* ut *om. FG* 18 late *E (in ras.) FHP, recte?* 19 exemplo] hoc modo *CLP* 20 praedicetur *CEGPm1RS* *ante* equo *add.* et *FHLN, er. P* 21 boue] et boue *L* et *er. uid. C* 22 a] ad *Lm1S* 23 mediocri re] mediocritate *H* 24 forma tota *E (del.* tota*) G* 26 fit *om. G*

haec praedicatio? non enim quicquid interrogaueris, mox animal respondetur: non enim si quantus sit homo interrogaueris, 'animal' respondebitur, ut opinor; hoc enim ad quantitatem pertinet, non ad substantiam. item si 'qualis' interroges, ne huic quidem responsio conuenit animalis, ceterisque omnibus interrogationibus hanc animalis responsionem ineptam atque inutilem semper esse reperies, nisi ei tantum apta est quae quid sit interroget. interrogantibus enim nobis quid sit homo, quid sit equus, quid sit bos, 'animalia' respondebitur. ita nomen animalis ad interrogationem 'quid sit' de homine, equo atque boue ac de ceteris praedicatur, unde fit ut animal praedicetur de pluribus specie differentibus in eo quod quid sit. et quoniam generis haec definitio est, animal hominis, equi, bouis genus esse necesse est. omne autem genus aliud est quod in semet ipso atque in re intellegitur, aliud quod alterius praedicatione. sua enim proprietas ipsum esse constituit, ad alterum relatio genus facit, ut ipsum animal, si eius substantiam quaeras, dicam substantiam esse animatam atque sensibilem. haec igitur definitio rem monstrat per se sicut est, non tamquam referatur ad aliud. at uero cum dicimus animal genus esse, non, ut arbitror, tunc de re ipsa hoc dicimus, sed de ea relatione qua potest animal ad ceterorum quae sibi subiecta

2 non] num *FHN* rogaueris *Cm1GS* 3 *ante* animal *add.* mox *F* respondetur *F* ut] non *FHN* 4 *post* qualis *add.* sit *FHNP, s. l. Em2, s. l.* homo sit *Lm2* interroges] *Em1Lm1P* roges *cett.* nec *CG* haec *CSm2* id *m1* hic *FN* 5 interrogantibus *EG* 6 ineptam] *CFHNPp.c.Lm2* idiotam *E (s. l.* i. inertem *m2) GLm1 (s. l.* inpropriam *m1 ?) Pa.c.S Hilgard* idiotam uel ineptam *R* idiotae *Engelbrecht* 7 nisi] ni *C* 8 interrogat *Em2HN* enim] autem *F* *post.* quid] quidque *R* 9 sit *om. E* animal *C* item *EGLm1PRS* 11 ac] et *R* 13 *ante* bouis *add.* atque *FHNP* 14 genus autem *C* 15 *ante* alterius *add.* ad *CEm2HN* praedicationem *Em1PSm1 edd., post add.* refertur *Pm2 edd.* 18 dicas *Lm2* 21 esse *om. EGRS, s. l. Lm2* re *om. EGR, s. l. Sm2* *post* hoc *add.* nomen *C, s. l. Em2Pm2, ante FHNS* de *del. L, s. l. Pm2* 22 relatione *in ras. E* ratione *GLPm1R*

sunt praedicationem referri. itaque character est quidam ac forma generis in eo quod referri praedicatione ad eas res potest, quae cum sint plures et specie differentes, in earum tamen substantia praedicatur.

5. Huius autem definitionis rationem per exempla subiecit dicens:

Eorum enim quae praedicantur, alia quidem de uno dicuntur solo, sicut indiuidua ut Socrates et hic et hoc, alia uero de pluribus, quemadmodum genera et species et differentiae et propria et accidentia communiter, sed non proprie alicui. est autem genus quidem ut animal, species uero ut homo, differentia autem ut rationale, proprium ut risibile, accidens ut album, nigrum, sedere.

Omnium quae praedicantur quolibet modo, facit Porphyrius diuisionem idcirco, ut ab reliquis omnibus praedicationem generis seiungat ac separet, hoc modo. omnium, inquit, quae praedicantur, alia de singularitate, alia de pluralitate dicuntur.

7—14] Porph. p. 2, 17—22 (Boeth. p. 27, 2—7).

1 *post* itaque *add.* ut *P, s. l. Lm2* est *om. R, post* generis *F* quiddam *Ea.r.G* quidem *CNPm1* 2 praedicatione *post* res *C* 3 eorum *CGNS, m1 in ELP* 4 tantum *E* substantiam *NR,* -a *ex* -ã *CS; cf. p. 187, 11. 18* 5 autem *om. C, in mg. Lm2* 8 indiuiduum *C* indibus *(s. l.* indiuidua *Em2)* diabus *(*a *ex* e *E) EG* ut Socrates—hoc *om. CLNP,*—risibile *(13) om. E (in mg.* sicut socrates et hic et hoc*) GH* ut] sicut *Em2 (in mg.) RSΛΣ* et hic et hec et hoc *F* 9 uero *om. CFLNPR* autem Σ quemadmodum—risibile *(13) om. CL (sed uerba* est autem *11*—sedere *14 exhibet p. 184, 14) NP* ut genera, *om. reliqua usque* accidens *(13) F* 10 differentia *Sm1Σm1* proprium Γ 11 sed] et ΛΣ proprie] *L (p. 184, 14) RΨ* propria ΓΔΛΠ *(ras. ex* -ae*)* Σ *(*a *in ras.)* Φ *(post* alicui*); Porph. p. 2, 20* ἰδίως est—risibile *om. R* est—sedere *(14) om. S* 12 uero *s. l. Δm2Φm2* 13 *ante* accidens *add.* ut *CL* ut] id est *CLm2P* uel *E* et *R; Porph. 2, 22* οἷον 14 *ante* nigrum *add.* et *R* 16 a *LPS* 17 *post* separet *add.* et *(F)* id facit *FHN, s. l. Em2* 18 *pr.* alia] alia quidem *FHN* alia de singularitate *om. G, s. l. Em2, post* pluralitate *CLm1* *post.* alia] alia uero *FHNS* dicuntur] praedicantur *post* singularitate *FHN*

de singularitate uero, inquit, praedicantur quaecumque unum quodlibet habent subiectum de quo dici possint, ut ea quibus singula subiecta sunt indiuidua, ut Socrates, Plato, ut hoc album quod in hac proposita niue est, ut hoc scamnum in quo nunc sedemus, non omne scamnum — hoc enim uniuersale est —, sed hoc quod nunc suppositum est, nec album quod in niue est — uniuersale est enim album et nix —, sed hoc album quod in hac niue nunc esse conspicitur; hoc enim non potest de quolibet alio albo praedicari quod in hac niue est, quia ad singularitatem deductum est atque ad indiuiduam formam constrictum est indiuidui participatione. alia uero sunt quae de pluribus praedicantur, ut genera, species, differentiae et propria et accidentia communiter, p. 62 sed non proprie alicui. | genera quidem de pluribus praedicantur speciebus suis, species uero de pluribus praedicantur indiuiduis; homo enim, quod est animalis species, plures sub se homines habet de quibus appellari possit. item equus, qui sub animali est loco speciei, plurimos habet indiuiduos equos de quibus praedicetur. differentia uero ipsa quoque de pluribus speciebus dici potest, ut rationale de homine ac de deo corporibusque caelestibus, quae, sicut Platoni placet, animata sunt et ratione uigentia. proprium item etsi de una specie praedicatur, de multis tamen indiuiduis dicitur, quae sub conuenienti specie collocantur, ut risibile de Platone, Socrate et ceteris indiuiduis quae homini supponuntur. accidens etiam

1 uero *om. FHN* 2 possunt *CLm1* 3 *ante* Plato *add.* ut *FH, s. l. Lm2* et *N edd.* 4 quod] ut *F* ut] et *N* 6 sed] sed et *F* 7 niui *Gm2Sm1* enim est *FL* 8 niui *Sm1, item 9* 9 hac] alia *EFGR (a.c. ut uid.* ac *p.c.) Sm1* 10 *post.* ad *om. GHLR, s. l. Em2Nm2,* in *FSm2* 14 propriae *FG a.c. Sm1* propria *CHLN* *post* alicui *uerba lemmatis p. 183, 11—14* est autem—sedere *add. L* 15 plurimis *FN* 16 *post* indiuiduis *add.* suis *CFHP* 17 qui] quod *FHN* 19 praedicatur *FHN* 20 potest dici *E* 21 quae *om. R, s. l. Sm2* q. *er. N* 22 item] autem *Lm2P* specie *om. C* 23 tamen *ante* de *H* 25 *post* indiuiduis *add.* dicitur *CLP, s. l. Hm2* hominibus *EG* homini* *(b.? er.) L* supponantur *Em1GS* supponuntur *ante* homini *C*

de multis dicitur; album enim et nigrum de multis omnino dici potest quae a se genere specieque seiuncta sunt. sedere etiam de multis dicitur; homo enim sedet, simia sedet, aues quoque, quorum species longe diuersae sunt. accidens autem quoniam communiter accidens esse potest et proprie alicui, idcirco determinauit dicens et accidentia communiter, sed non proprie alicui. quae enim proprie alicui accidunt, indiuidua fiunt et de uno tantum ualentia praedicari, ea quae communiter accipiuntur, de pluribus dici queunt. ut enim de niue dictum est, illud album quod in hac subiecta niue est, non est communiter accidens, sed proprie huic niui quae oculis ostensionique subiecta est. itaque ex eo quod communiter praedicari poterat — de multis enim album dici potest, ut albus homo, albus equus, alba nix —, factum est, ut de una tantum niue praedicari illud album possit cuius participatione ipsum quoque factum est singulare. omnino autem omnia genera uel species uel differentiae uel propria uel accidentia, si per semet ipsa speculemur in eo quod genera uel species uel differentiae uel propria uel accidentia sunt, manifestum est quoniam de pluribus praedicantur. at si ea in his speculemur in quibus sunt, ut secundum subiecta eorum formam et substantiam metiamur, euenit ut ex pluralitate praedicationis ad singularitatem uideantur adduci. animal enim,

3 enim *om. C* et *(s. l. m2)* enim *L* sedit *CN* simia] *post* sedet *FH* et simia *R* aues] auis *N* set et aues *F* sedet auis *H* 4 quoque *om. FN,* uero *L* quarum *Lm1* *post* sunt *s. l.* sedent *Pm2* scil. sedent *Sm2* 5 *ante* communiter *add.* et *FHN, s. l. Em2Pm2* 7 propria *HN* *pr.* alicui *om. GLR* quae *s. l. Sm2* cum *E (s. l. m2) FH* enim proprie *s. l. Em2Sm2* propria *N* accidunt alicui *E* 8 ea quae] et quae *E* ea quidem quae *N* eademque cum *P* et cum *F* cum *H* 9 queunt *om. Em1G, s. l. Sm2* possunt *Em2Pm1* (potest *m2) R* 10 niui *Sm1* niue est subiecta *HL* niui *Sm1* nunc *G* 12 ostensione *GRS* ita* *(q. er.) C* ita quoque *Sm2, ad* itaque *s. l.* quoque *Hm2* 15 niui *GSm1* 17 differentias *CE* (s *in er.* e*?) GL* 20 quoniam] quod *G* 21 ut] et *FN* subiectam *CEGHa.r.Lm1PSm2* 22 substantiamque *(om.* et*) FHNP* metiantur *E* mentiamur *Ca.r.Sa.c.* eueniet *HN* pluritate *Gm1P*

quod genus est, de pluribus praedicatur, sed cum hoc animal in Socrate consideramus — Socrates enim animal est —, ipsum animal fit indiuiduum, quoniam Socrates est indiuiduus ac singularis. item homo de pluribus quidem hominibus praedicatur, sed si illam humanitatem quae in Socrate est indiuiduo consideremus, fit indiuidua, quoniam Socrates ipse indiuiduus est ac singularis. item differentia ut rationale de pluribus dici potest, sed in Socrate indiuidua est. risibile etiam cum de pluribus hominibus praedicetur, in Socrate fit unicum. communiter quoque accidens, ut album, cum de pluribus dici possit, in uno quoque singulari perspectum indiuiduum est. Fieri autem potuit commodior diuisio hoc modo. eorum quae dicuntur, alia quidem ad singularitatem praedicantur, alia ad pluralitatem, eorum uero quae de pluribus praedicantur, alia secundum substantiam praedicantur, alia secundum accidens. eorum quae secundum substantiam praedicantur, alia in eo quod quid sit dicuntur, alia in eo quod quale sit, in eo quod quid sit quidem, genus ac species, in eo quod quale sit, differentia. item eorum quae in eo quod quid sit praedicantur, alia de speciebus praedicantur pluribus, alia minime; de speciebus pluribus praedicantur genera, de nullis uero species. eorum autem quae secundum accidens praedicantur, alia quidem sunt quae de pluribus praedicantur, ut accidentia,

1 plurimis *R* 5 si *s. l. Lm2Sm2* quae *et* est *om. F* est—indiuidua *in mg. Cm2* 7 est *post* singularis *E* 9 hominibus *om. FN* praedicatur *CEGL (ante* hominibus*) Pm1RS* dici possit *N* in Socrate *om. ER* unica *Em1GS* unicam *Lm1* unita *R* 10 cum *s. l. Em2Sm2* 11 possit dici *E* singulari] singulari corpore *CFHN* perspectum] *CE (in ras.) FH, m2 in LPS* perspecta *Lm1a.c. (*perfecta *m1p.c.) R* perfectam *Pm1Sm1* profecto *(alt.* o *in ras.) N* profecto perfecta *G* indiuidua *EGLm1RS* 12 *ante* eorum *add.* ut *GRS, del. EL* 13 dicuntur] praedicantur *Pm2* praedicantur] dicuntur *L (ex* dicantur *m2) P* 14 plurimis *R* praedicantur] dicuntur *N* 17 *pr.* quod—differentia *(19) in ras. Em2* *post.* in eo—differentia *(19) om. GR* 19 iterum *FN* 20 pluribus *(*plurimis *H)* praedicantur *FHN* 21 *post* speciebus *add.* quidem *FHNP* pluribus *om. GRS, s. l. Lm2, post* praedicantur *Em1Fm1* 23 *post* pluribus *add.* speciebus *CFHN, s. l. Em2*

alia quae de uno tantum, ut propria. Posset autem fieri etiam huiusmodi diuisio. eorum quae praedicantur, alia de singulis praedicantur, alia de pluribus. eorum quae de pluribus, alia in eo quod quid sit, alia in eo quod quale sit praedicantur. eorum quae in eo quod quid sit, alia de differentibus specie dicuntur, ut genera, alia minime, ut species, eorum autem quae in eo quod quale sit de pluribus praedicantur, alia quidem de differentibus specie praedicantur, ut differentiae et accidentia, alia de una tantum specie, ut propria. eorum uero quae de differentibus specie in eo quod quale sit praedicantur, alia quidem in substantia praedicantur, ut differentiae, alia in communiter euenientibus, ut accidentia. et per hanc diuisionem quinque harum rerum definitiones colligi possunt hoc modo. genus est quod | p. 63 de pluribus specie differentibus in eo quod quid sit praedicatur. species est quod de pluribus minime specie differentibus in eo quod quid sit praedicatur. differentia est quod de pluribus specie differentibus in eo quod quale sit in substantia praedicatur. proprium est quod de una tantum specie in eo quod quale sit non in substantia praedicatur. accidens est quod de pluribus specie differentibus in eo quod quale sit non in substantia praedicatur.

1 quae *om. FN* una *C (s. l. add.* specie*) FHN* possit *FRS* potest *N* 2 etiam *om. LP* 4 *post pr.* sit *add.* praedicantur *CFHNP, s. l. Lm2* 6 specie] speciebus *Ea.r.FLNPS* 7 autem *in mg. E, s. l. Lm2* 9 accidentia et differentiae *C* *post* accidentia *add.* communiter *Pm2 edd.* 10 uero *om. GRS, in mg. Em2Lm2* quae *in mg. Em2* de differentibus specie *om. GLRS, in mg.* de specie differentibus *Em2* de *om. C* 11 substantiam *RSa.r.* 12 conuenientibus *Pm2* 13 definitiones] diuisiones *FHm1* 14 specie differentibus *hic F, post* quid sit *(15) cett.; cf. proxima et p. 193, 1* 15 est] autem *E* 18 substantiam *R* proprium—praedicatur *(20)*] *om. GR, in mg. Em2* proprium *(*uero *s. l. add. Lm2)* est quod de pluribus minime specie differentibus in eo quod quale sit *(*sit *s. l. Lm2)* non in substantia praedicatur *LPm2* non in substantiam praedicatur *Sm1, del. m2, in sup. mg. (ante* non *inserenda) haec* proprium est quod de pluribus specie minime differentibus, *deinde pauca uerba, quorum extremum* ⟨praedi⟩cat⟨ur⟩, *cum mg. abscisa, sequuntur uerba* accidens est *(20)*—praedicatur *(21), m2* 20 *ante* specie *add.* et *CE (del.) GLP*

6. Et nos quidem has diuisiones fecimus, ut omnia a semet ipsis separaremus, Porphyrio uero alia fuit intentio. non enim omnia nunc a semet ipsis disiungere festinabat, sed tantum ut cetera a generis forma et proprietate separaret. idcirco diuisit quidem omnia quae praedicantur aut in ea quae de singulis praedicantur, aut in ea quae de pluribus, ea uero quae de pluribus praedicantur, aut genera esse dixit aut species aut cetera, horumque exempla subiciens adiungit:

Ab his ergo quae de uno solo praedicantur, differunt genera eo quod de pluribus adsignata praedicentur, ab his autem quae de pluribus, ab speciebus quidem, quoniam species etsi de pluribus praedicantur, sed non de differentibus specie, sed numero; homo enim cum sit species, de Socrate et Platone praedicatur, qui non specie differunt a se inuicem, sed numero, animal uero cum genus sit, de homine et boue et equo praedicatur, qui differunt a se inuicem et specie quoque, non numero solo. a proprio uero differt genus, quoniam proprium quidem de una sola specie, cuius est proprium, praedicatur et de his quae sub una specie sunt indiuiduis, quemadmodum

9—p. 189, 16] Porph. p. 2, 22—3, 14 (Boeth. p. 27, 8—28, 7).

2 separemus *GNRm1Sm1* porphirii *Lm1* fuit alia *CN* 4 forma generis *H* separet *NPa.c.Sm1* *ante* idcirco *add.* hic *FRS* 5 diuisit *s. l. Em2* separauit *m1* quidem *s. l. R, ante* diuisit *L* 6 praedicarentur *FHLm2Pm2* plurimis *Em1Lm2* uero] autem *C* 7 plurimis *FGm2N* praedicarentur *FHLm2* 8 horum *F* 9 Ab *om. GHP, s. l. ER* ergo] uero *H* praedicarentur *N* 10 praedicantur *Em1GLm2PRSm2 Busse* 11 ab his—accidens *(p. 189, 14)*] Ω, *om. cett., sed in S particulae lemmatis plerumque* HISTORIA *(cf. ad p. 167, 21) inscriptae uariis locis expositionis p. 189, 17—193, 16 insertae sunt, item particulae quaedam in L; quorum locorum lectiones hic proponentur* *post.* ab] Ω *(etiam B Bussii)* a *edd. Busse* 12 *post* quidem *add.* differunt genera Γ praedicatur ΛΣ 13 sed non] sed *om.* Σ non tamen Π*m2*Ψ 14 Platone] de platone Λ 16 sit genus Σ 17 boue] de boue Γ 18 et *om.* ΓΦ non] *Porph. p. 3, 1* ἀλλ' οὐχί solum *edd. cum Porph.* τῷ ἀριθμῷ μόνον 20 hiis Φ 21 una *om. Porph. p. 3, 3*

risibile de homine solo et de particularibus hominibus, genus autem non de una specie praedicatur, sed de pluribus et differentibus specie. a differentia uero et ab his quae communiter sunt accidentibus differt genus, quoniam etsi de pluribus et differentibus specie praedicantur differentiae et communiter accidentia, sed non in eo quod quid sit praedicantur, sed in eo quod quale quid sit. interrogantibus enim nobis illud de quo praedicantur haec, non in eo quod quid sit dicimus praedicari, sed magis in eo quod quale sit. interroganti enim qualis est homo, dicimus rationalis, et in eo quod qualis est coruus, dicimus quoniam niger. est autem rationale quidem differentia, nigrum uero accidens. quando autem quid est homo interrogamur, animal respondemus; erat autem hominis genus animal.

Nunc genus a ceteris omnibus quae quolibet modo praedi-

3 specie *s. l.* Γ, *om. optimi codd. Porph. p. 3, 5, delend. uid. Bussio* 5 *locum* quoniam—animal *(16) post* genus *p. 193, 18 add. LS* etiamsi *LS*ΠΨ specie differentibus ΛΣ; *Porph. p. 3, 6* διαφερόντων τῷ εἴδει 6 differentia *Lm2S* 7 sed non] Δ *(ad* sed *s. l.* id est tamen *m1?)* Π *(ad* sed *s. l.* uel tamen *m1?)* Λ *Busse* tamen non *LS*ΓΣΦ non tamen Ψ *edd.; Porph. p. 3, 8* ἀλλ' οὐκ, *cf. supra p. 188, 13, infra 190, 12* 7 sit *om. L* sed in eo quod quale quid sit] *codd. cum Porph. p. 3, 8 codicib. Lm2Mm2* ἀλλ' ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν, *delend. uid. Bussio* 8 quid *om. S*Φ interrogantibus—sit *(11) om.* Φ *ad* interrogantibus *s. l.* uel interrogati Δ nobis] *LS*Λ*m2*Π *(del. m2) Busse* nos Λ*m1* (enim *post* nos) Ψ, *om.* ΓΔΣ *(deest* Φ); *Porph. p. 3, 8* ἐρωτησάντων γὰρ ἡμῶν *uel* τινῶν *codd.* 9 *post* illud *s. l.* quomodo *(m1?)* uel de quo *(m2)* Δ haec *s. l. Lm2* 10 *post* quale *add.* quid Π *(del. m2)* Ψ*m Busse, om. LS*ΓΔΣ*pbr, om. etiam p. 194, 7 (cf. p. 195, 4. 196, 8. 15)*, aliquid *s. l.* Λ *(deest* Φ*); Porph. p. 3, 10* ἐν τῷ ποῖόν τί ἐστιν 11 interroganti] ΛΣ*a.r.*Ψ interrogantibus *S* interrogati *cett.; Porph. p. 3, 10* ἐν γὰρ τῷ ἐρωτᾶν 12 dicimus] Π*m2*ΣΨ, *om.* Φ, dicitur *cett.; Porph. p. 3, 11* φαμέν 14 autem *om. N* quid est] quidem *FN* qui *Gm1, s. l.* est *m2* quod est *L* 15 interrogamus *P*Λ, *m1 in EGR*Σ interrogemus *S* erat] *RS, m1 in P*ΔΛ, est Ψ erit *cett.; Porph. p. 3, 13* ἦν genus hominis Σ

cantur separare contendit hoc modo. quoniam enim genus de pluribus praedicatur, statim differt ab his quidem quae de uno tantum praedicantur quaeque unum quodlibet habent indiuiduum ac singulare subiectum; sed haec differentia generis ab his quae de uno praedicantur, communis ei est cum ceteris, id est specie, differentia, proprio atque accidenti idcirco, quoniam ipsa quoque de pluribus praedicantur. horum igitur singulorum differentias a genere colligit, ut solum intellegendum genus quale sit sub animi deducat aspectum, dicens: ab his autem quae de pluribus praedicantur, differt genus, ab speciebus quidem primum, quoniam species etsi de pluribus praedicantur, non tamen de differentibus specie, sed numero. species enim sub se plurimas species habere non poterit, alioquin genus, non species appellaretur. p. 64 si enim genus est quod de pluribus specie | differentibus in eo quod quid sit praedicatur, cum species de pluribus dicatur et in eo quod quid sit, huic si adiciatur ut de specie differentibus praedicetur, speciei forma transit in generis; id quoque exemplo intellegi fas est. homo enim praedicatur de Socrate, Platone et ceteris quae a se non specie disiuncta sunt, sicut homo atque equus, sed numero: quod quidem habet dubitationem quid sit hoc quod dicitur numero differre. numero enim differre aliquid uidebitur quotiens numerus a

2 quidem *om. CHN* qui *G, ex* quae *Lm2* 3 *post* praedicantur *add.* ut socrates et hic et hoc *H* quae *CN* 5 uno] uno solo *LS* est ei *L* est *om. CEHN* 6 *post* specie *add.* et *FHP, s. l. Lm2* accidente *Lm2Pm1N* 9 aspectum deducat *E* ab] *CL (s. l.) NSm2, om. cett.* 10 autem] enim *P* *post* pluribus *add.* id est *(add.* specie*, sed del. E)* ab his quae *(haec s. l. E)* de pluribus *Em2GPRS* 11 a *R* primum *om. S, s. l. Lm2; deest p. 188, 12* 12 praedicatur *S* non tamen] sed non *S* de *om. FHNP* 15 plurimis *Em2GPRS* 16 plurimis *EGR* dicatur] praedicetur *C* praedicatur *edd.* 19 fas est] placet *HNPm1* *post* enim *s. l.* cum sit species *Em2Pm2 (ex p. 188, 14)* quod est species *Lm2* 20 et ceteris *del. E* qui *Ep.c.* disiuncta *(ad quod s. l.* differunt*)*—equus *del. E* 21 *post* equus *add.* uel bos *LP* 23 differre *(in mg. H) post* aliquid *FHLN* aliquis *GS* quoties *(-*cies*) EPRS*

numero differt, ut grex boum qui fortasse continet triginta boues, differt numero ab alio boum grege, si centum in se contineat boues; in eo enim quod grex est, non differunt, in eo quod boues, ne eo quidem: numero igitur differunt, quod illi plures, illi uero sunt pauciores. quomodo igitur Socrates et Plato specie non differunt, sed numero, cum et Socrates unus sit et Plato unus, unitas uero numero ab unitate non differat? sed ita intellegendum quod dictum est numero differentibus, id est in numerando differentibus, hoc est dum numerantur differentibus. cum enim dicimus 'hic Socrates est, hic Plato', duas fecimus unitates, ac si digito tangamus dicentes 'hic unus est' de Socrate, rursus de Platone 'hic unus est', non eadem unitas in Socrate numerata est quae in Platone. alioquin posset fieri ut secundo tacto Socrate Plato etiam monstraretur. quod non fit. nisi enim tetigeris Socratem uel mente uel digito itemque tetigeris Platonem, non facies duos, dum numerantur. ergo differunt quae sunt numero differentia. cum igitur species de numero differentibus, non de specie praedicetur, genus de pluribus et differentibus specie dicitur, ut de boue, de equo et de ceteris quae a se specie inuicem differunt, non numero solo. tribus enim modis unum quodque uel differre ab aliquo dicitur uel alicui idem esse,

3 continet *EGLRS* differt *C, add.* neque *CP, s. l. Hm2, s. l.* nec *Lm2* 4 ne—differunt] *H (post* quidem *del.* haec *m2) N* igitur *om. EG* nec in eo *(recte?)* quidem differunt. Igitur numero differunt *L* non nisi quidem numero. Igitur differunt numero *F* non nisi *(*eo *add. S, sed del.)* quidem numero differunt *RS* Numero igitur *(*Igitur numero *C)* differunt, *cet. om. CP* 5 quomodo] quo *R* igitur] uero *C* 6 specie—Plato *om. F* 7 *pr.* unum *PS* 8 differt *CEm2NPR* *post* intellegendum *add.* est *CL* 10 dum] cum *F* 12 *ante* rursus *s. l.* et *S* 14 possit *FLRS* posset fieri *in mg. Cm2* ut] in *Cm2Em2G* tactu socrates *Em1G* 15 *ante* etiam *add.* et *(sed* et *in* etiam *del. uid. E) EG* demonstraretur *LP* 19 speciebus *CFHN* *post* genus *s. l.* quoque *Lm2* et *om. Em1 (s. l.* et de *m2) R* specie differentibus *EF* 20 *pr.* de *om. CL* et *om. FH* de *s. l. Em2Lm2* ceterisque quae *F* inuicem specie *FN*

genere, specie, numero. quaecumque igitur genere eadem sunt, non necesse est eadem esse specie, ut si eadem sint genere, differant specie. si uero eadem sint specie, genere quoque eadem esse necesse est, ut cum homo atque equus idem sint genere — uterque enim animal nuncupatur —, differunt specie, quoniam alia est hominis species, alia equi. Socrates uero atque Plato cum idem sint specie, idem quoque sunt genere; utrique enim et sub hominis et sub animalis praedicatione ponuntur. si quid uero uel genere uel specie idem sit, non necesse est idem esse numero, quod si idem sit numero, idem et specie et genere esse necesse est; ut Socrates et Plato, cum et genere animalis et specie hominis idem sint, numero tamen reperiuntur esse disiuncti. gladius uero atque ensis idem sunt numero, nihil enim omnino aliud est ensis quam gladius, sed nec specie diuersi sunt, utrumque enim gladius est, nec genere, utrumque enim instrumentum est, quod est gladii genus. quoniam igitur homo, bos atque equus, de quibus animal praedicatur, specie differunt, numero ergo etiam eos differre necesse est. idcirco hoc plus habet genus ab specie, quod de specie differentibus praedicatur. nam si integram generis definitionem demus, dabimus hoc modo: genus est quod de plu-

1 *ante* genere *add.* id est *P, s. l. Hm2Lm2* genere—esse specie *om. EGRS* numero] et numero *C* 2 esse *post* specie *C, ante* eadem *FH* ut si—differant specie *om. FHNPm1, in mg. add., sed del. m2* genere—eadem sint *om. C* 3 sunt *F* 4 est] esse *(idem ante* necesse*) GSm1* sunt *EFGKHm1NRSm1* 5 animalia *FHN* nuncupantur *FHNS* differentia *Hm1N* 6 species *om. FG, ante* est *C* 7 uterque *EGLPRS, recte?* 8 et *om. CP* sub hominis et *om. GLRS, s. l. Em2Pm2 post.* sub *om. C* ponitur *Lm2Sm2* 9 sit] sint *S* sunt *Fm1 (in mg.* est *m2) Nm1* 10 quod si—necesse est *post* disiuncti *(13) transpos. et 13* enim *pro* uero *scr. brm* 12 tamen] tantum *CLm1* 15 diuersi* *(s er.), om.* sunt *C* est gladius *FN* 16 *ad* instrumentum *s. l.* bellicum *Em2* 17 bos *ante* homo *EG* atque bos *post* equus *FN* 18 ergo *om. FHNP, del. Cm1? Lm1? Sm2* etiam *s. l. Lm1?* 19 *ante* idcirco *add.* et *F, s. l. Sm2* ab specie *om. EGLS* a *R* de] a *R* ab *CEGLS* 20 *post* specie *s. l.* quidem *L* definitionem *(uel diff-)* generis *FHNP* 21 dabimus *om. EG (add.* dicimus *post* modo*) RS, s. l. Lm2, post* modo *C*

ribus specie et numero differentibus in eo quod quid sit praedicatur, at uero speciei sic: species est quod de pluribus numero differentibus in eo quod quid sit praedicatur. A proprio uero differt genus, quoniam proprium quidem de una sola specie, cuius est proprium, praedicatur et de his quae sub una specie sunt indiuiduis. proprium semper uni speciei adesse potest neque eam relinquit nec transit ad aliam, atque idcirco proprium nuncupatum est, ut risibile hominis; itaque et de ea specie cuius est proprium praedicatur et de his indiuiduis quae sub illa sunt specie, ut risibile de homine dicitur et de Socrate et Platone et ceteris quae sub hominis nomine continentur. genus uero non de una tantum specie, ut dictum est, sed de pluribus. differt igitur genus a proprio eo quod de pluribus speciebus praedicatur, cum proprium de una tantum de qua dicitur appelletur et de his quae sub illa sunt indiuiduis. A differentia uero et ab his quae communiter sunt accidentibus differt genus. differentiae atque accidentis discrepantiam a genere una separatione concludit. omnino enim quia haec in eo quod quid sit minime praedicantur, eo ipso segregantur a genere; nam in ceteris quidem propinqua sunt generi, nam et

1 specie—differentibus] specie non (non *Lm2 s. l. et R* et *cum cett. P)* numero solo (solo *s. l. Lm2, om. P)* differentibus *LPR* 2 plurimis *S* 3 in—sit *om. HN* 4 proprium] prius *S* proprium—praedicatur] proprium praedicatur et de una sola specie *C* quidem—est proprium *om. G, s. l. Em2* quidem *om. etiam S* 6 *post* proprium *add.* uero *N* enim *brm* 7 uni *om. GS, post* speciei *E (s. l. m2) HR* 9 *post* hominis *add.* est *edd.* 11 et] ut *RS* de *om. FN, s. l. Pm2* Platone] de platone *G* et ceteris] ceterisque *FHNP* 12 qui *Em2* 13 ut *s. l. Hm2Pm2* de *om. N* plurimis *CEm1GNR, add.* et differentibus specie *S, in mg. Pm2 (om.* specie*)* 14 praedicetur *Lm2P* 15 *post* tantum *s. l.* specie *Lm2* appellatur *FHm1NR* 17 sunt accidentibus] accidunt *HN* 18 genus] *cf. ad p. 189, 5; post locum p. 189, 5—16 uerba* Quare—praedicantur *p. 194, 20 s. add. L* discrepantia *FL* 19 separatione *del. et s. l.* diffinitione *Em2, post* separatione *add.* uel definitione *Hm1, del. m2* 20 sint *Em2HN* 21 in] *CL (s. l. m2) N, om. cett.*

de pluribus praedicantur et de specie differentibus, sed non p. 65 in eo quod quid sit. si quis enim | interroget: qualis est homo? respondetur rationalis, quod est differentia; si quis: qualis est coruus? dicitur niger, quod est accidens. si autem interroges: quid est homo? animal respondebitur, quod est genus. quod uero ait: haec non in eo quod quid sit dicimus praedicari, sed magis in eo quod quale sit, hoc magis quaestioni occurrit huiusmodi. Aristoteles enim differentias in substantia putat oportere praedicari. quod autem in substantia praedicatur, hoc rem de qua praedicatur, non quale sit, sed quid sit ostendit. unde non uidetur differentia in eo quod quale sit praedicari, sed potius in eo quod quid sit. sed soluitur hoc modo. differentia enim ita substantiam demonstrat, ut circa substantiam qualitatem determinet, id est substantialem proferat qualitatem. quod ergo dictum est magis, tale est tamquam si diceret: uidetur quidem substantiam significare atque idcirco in eo quod quid sit praedicari, sed magis illud est uerius, quia tametsi substantiam monstret, tamen in eo quod quale sit praedicatur.

7. Quare de pluribus praedicari diuidit genus ab his quae de uno solo eorum quae sunt indiuidua praedicantur, differentibus uero specie separat ab his quae

20—p. 195, 5] Porph. p. 3, 14—19 (Boeth. p. 28, 7—13).

1 plurimis *FH* 3 respondebitur *R* rationabilis *N* quis *om. R, post s. l.* scil. *(om. brm)* interroget *Hm2brm* *post.* est *om. HN* 4 dicetur *FHN* interrogetis *N* 9 autem] uero *FHN* 10 qualis *Cm2FHP* 16 tamquam] ac *F* 20 *uerba* Quare—praedicantur *(21) et p. 193, 18 et hic (hic om.* praedicantur*) habet L, eadem iam ante lemma add. S* predicari *ex* preditur *Pm2* genus diuidit *hic L* hiis *F* 21 sola *F* eorum—accidentibus *(p. 195, 3)*] Ω, *in sup. mg.* non sunt indiuidua *(21)*— accidentibus *add. Lm2?* dicuntur ut indiuidua quae de una solummodo substantia dicuntur *R, om. cett. codd.* eorum quae sunt indiuidua *om. p. 193, 18 L* eorum *om. L (hic)* Λ 22 *ante* differentibus *add.* de ΓΔΦ*;* differentibus—quibus praedicantur *(195, 5) post* colligamus *p. 196, 1 inseruit S, itaque uerba* quae *(195, 3)*—quibus praedicantur *(195, 5) et illic et hic habet* separatur Φ, *in mg.* genus *add.* Γ

sicut species praedicantur uel sicut propria; in eo autem quod quid sit praedicari diuidit a differentiis et communiter accidentibus, quae non in eo quod quid sit, sed in eo quod quale sit uel quodammodo se habens praedicantur de quibus praedicantur.

Tria esse diximus quae significationem hanc tertiam generis informarent, id est de pluribus praedicari, de specie differentibus et in eo quod quid sit. quae singulae partes genus a ceteris quae quomodolibet praedicantur distribuunt ac secernunt, quod ipse breuiter colligens dicit; id enim quod de pluribus praedicatur, genus ab his diuidit quae de uno tantum praedicantur indiuiduo. indiuiduum autem pluribus dicitur modis. dicitur indiuiduum quod omnino secari non potest, ut unitas uel mens; dicitur indiuiduum quod ob soliditatem diuidi nequit, ut adamans; dicitur indiuiduum cuius praedicatio in reliqua similia non conuenit, ut Socrates: nam cum illi sint ceteri homines similes, non conuenit proprietas et praedicatio Socratis in ceteris. ergo ab his quae de uno tantum praedicantur, genus differt eo quod de pluribus praedicatur. restant igitur quattuor, species et proprium, differentia et acci-

6 diximus] p. 181, 15.

2 diuiditur Φ, *s. l.* genus *add. Lm2* differentibus *S* 3 *ante* quae *add.* et *CEGP* quae *om. R* non *om. S (hic)* quod] quia *R* 4 *post.* sit] Σ est *cett.; cf. p. 196, 8* quodammodo *in ras. Em2* quod ad modum *CG* quemadmodum *LP* quod a modo *R* quomodo Ψ *edd. Busse; Porph. p. 3, 19* πῶς; *cf. supra p. 128, 10* 5 praedicantur *om.* ΓΦ *ante* de quibus *add.* de his *S (ad p. 194, 22)* ab his Σ his Λ hiis Φ de quibus praedicantur] *S (ad p. 194, 22)* ΓΛ *(*de *s. l.)* ΣΦ, *om. cett.* 7 informant *FHm1N* *post.* de] *Hm2LPm2, om. CEGNRS,* sed *FHm1Pm1; cf. p. 181, 16* 8 et *om. R* 9 quolibet modo *CL (*modo *s. l. m2) N* quo****libet *(*libe *er. uid.) F* praedicatur *GPm1* 10 colligens breuiter *EGS* 12 dicitur pluribus *C* 13 non potest secari *CFN* 14 indiuiduum—dicitur *(15) om. G* 15 adamas *HLm1P (*-as *ras. ex* -ans*)*, amans *R* 18 ceteros *NP* 20 igitur] ergo *FP* differentiae *EHa.c.NP, ante add.* et *H, s. l. Lm2*

dens, quorum a genere differentias colligamus. singulis igitur differentiis ab his rebus segregabitur genus. ea quidem differentia qua de specie differentibus genus dicitur, separat ab his quae sicut species praedicantur uel sicut propria. species enim omnino de nulla specie dicitur, proprium uero de una tantum specie praedicatur atque ideo non de specie differentibus. item genus a differentia et accidenti differt, quod in eo quod quid sit praedicatur; illa enim in eo quod quale sit appellantur, ut dictum est. itaque genus quidem ab his quae de uno praedicantur differt in quantitate praedicationis, ab speciebus uero et proprio in subiectorum natura, quoniam genus de specie differentibus dicitur, proprium uero et species minime. item genus in qualitate praedicationis a differentia accidentique diuiditur. qualitas enim praedicationis quaedam est uel in eo quod quid sit uel in eo quod quale sit praedicari.

8. Nihil igitur neque superfluum neque minus continet generis dicta descriptio.

Omnis descriptio uel definitio debet ei quod definitur aequari. si enim definitio definito non sit aequalis et si quidem maior sit, etiam quaedam alia continebit et non necesse est ut semper definiti substantiam monstret; si minor, ad omnem definitionem

16 s.] Porph. p. 3, 19 s. (Boeth. p. 28, 13 s.)

1 quarum *Cm1Lm1* colligamus *ante* differentias *C* colligemus *(*e *ex* i*) H; cf. ad p. 194, 22* 2 ea quidem—dicitur *om. S* 3 *post* differentibus *add.* praedicari *edd.* separat ab his] *FLm1R* dum separat ab his *S* differt ab his *CN* differt *(s. l. Hm2)* ab *(*a *L)* specie et proprio *HP, s. l. Lm2 (*separat—propria *[4] del. Lm2, om. P), s. l.* et ab his *add. Hm2, om. EG* separatur ab his *edd.; cf. p. 194, 20* 4 praedicantur *post* propria *H* 5 nulla] nulla alia *LS* 8 enim] uero *FHN* 10 a *LNR* 13 ab *FHP (*b *er.)* 15 praedicare *GR* 16 Nihil *ex* Nil *Pm1?* *pr.* neque *om.* ΔΛΠΣΨ *Porph. p. 3, 19 Busse, del.* Γ*m2* 17 genus *F* dicta *om. E, s. l.* Σ, *post* descriptio *G* *locus Porph. p. 3, 19 s. plenior est (cf.* τῆς ἐννοίας, *quod deest ap. Boeth.)* 18 Omnis descriptio *in mg. Em2 (in contextu ras.), om. GR, s. l. Sm2* *post* Omnis *add.* enim *L, s. l. Sm2, post* debet *C (er.) EGR* 19 definito *om. FPS* et *om. CFN* 21 definitio *(uel* diff-*) Ca.r.N* *post* si *s. l.* sit *L* definitio *C* definiti *(uel* diff-*) Em2HN*

substantiae non peruenit. omnia enim quae maiora sunt, de minoribus praedicantur, ut animal de homine, minora uero de maioribus minime; nemo enim uere dicere potest 'omne animal homo est'. atque idcirco si sibi praedicatio conuertenda est, aequalis oportebit sit. id autem fieri potest, si neque superfluum quicquam habet neque di|minutum, ut in ea ipsa generis p. 66
descriptione. dictum est enim esse genus quod de pluribus specie differentibus in eo quod quid sit praedicetur, quae descriptio cum genere conuerti potest, ut dicamus quicquid de pluribus specie differentibus in eo quod quid sit praedicetur, id esse genus. quodsi conuerti potest, ut ait, nec plus neque minus continet generis facta descriptio.

1 substantiam *CEm2* 4 *pr.* est *om. C* 5 oporteat *EGHL (*a *del.) PRS ante* sit *add.* ut *E (in ras. m2) FLNPR, s. l. Cm2Hm2* 6 habeat *R* diminutiuum *Em1* 7 enim est *G* esse *s. l. Em2L, post* genus *Pm2* 8 praedicatur *Em2FN a.c.* 9 *post* ut *s. l.* si *Lm2* quicquid] quod *EGLm1RS* 10 praedicatur *Em2* 11 conuerti potest] * *(*ñ *er.)* conuertitur *C* conuertitur. est *F* conuerti *(*non *del.)* potest *S* neque—neque *FLm2P* nec—nec *HLm1* neque—nec *N* 12 continet *s. l. Nm2 Sm2, om. F, post* generis *CEGL* facta] dicta *p. 196, 17* ANICII MANLII *(*MALLII *G)* SEVERINI BOETII V̄. C̄. ET IH̄H̄ EXCONS. ORD̄. PATRICII IN ISAGOGAS *(*YSAGOḠ. *E)* PORPHYRII ID EST INTRODVCTIONEM *(*introductiones *C)* A SE TRANSLATAS EDITIONIS SECVNDAE COMMENTARIVS SECVNDVS EXPLIC̄. *(*commentum in secđo liƀ. explič. *C, post* PORPHYRII *add.* SCD̄E EXPOSITIONIS LIB. II. EXPLICIT *E)* INCIPIT LIBER TERTIVS *C (pleraque litt. minusc. scr.) GE (uariis cum scripturis compendiisque);* scđe translationis cōm̄tarius expł incip̄ liƀ· III. *L;* EXPL̄ COMMENTARIVS. II. INCIPIT LIB̄ TERTIVS. *S;* EXPLIC̄ CŌMENTORV̄ LIBER SCDS. INCIPIT TERTIVS *N;* EXPLICIT LIBER SECD̄S. INCIPIT LIBER TERTIVS *(*TERCIVS LIBER *P) FP;* INCIPIT LIBER TERTIVS *R; subscriptio deest in H*

LIBER TERTIVS.

1. Superior de genere disputatio uideatur forsitan omnem etiam speciei consumpsisse tractatum. nam cum genus ad aliquid praedicetur, id est ad speciem, cognosci natura generis non potest, si speciei quae sit intellegentia nesciatur. sed quoniam diuersa est in suis naturis eorum consideratio atque discretio, diuersa in permixtis, idcirco sicut singula in prooemio proposuit, ita diuidere cuncta persequitur. ac primum post generis disputationem de specie tractat. de qua quidem dubitari potest. si enim haec fuit ratio praeponendi generis reliquis omnibus, quod naturae suae magnitudine cetera contineret, non aequum erat speciem differentiae in ordine tractatus anteponere, quod differentia speciem contineret, cum praesertim differentiae ipsas species informent. prius autem est quod informat quam id quod eius informatione perficitur. posterior igitur est species a differentia, prius igitur de differentia tractandum fuit. etenim prooemio etiam consentiret, in quo eum ordinem collocauit quem naturalis ordo suggessit, dicens utile esse nosse quid genus sit et quid differentia. huic respondendum est quaestioni, quoniam omnia quaecumque

19 dicens] p. 147, 5. 7. 148, 17.

2 uidetur *CGHL, ras. ex* uideatur *PS* 3 sumpsisse *CHN* 5 nescitur *FHm1* 7 mixt̄is *Fa.c.Lm1* 8 posuit *H* diuidere *ante* ita *G, post* cuncta *CLP,* diuise *HNa.c.* prosequitur *Gm1PR* 10 proponendi *CFNR* genus *R* 12 nonne *Em2FHPSm2* *ante* aequum *add.* et *HP, s. l. Em2* speciei differentiam *EFHLm2P; cf. p. 239, 9* 13 obtineret *CLm1* 14 ipsae *CNP* est *s. l. Gm2Lm2* 15 informet *E* 16 post *Em1GLm1RS* igitur] ergo *C* a *om. CRS, er. L* 17 ut enim *N* ut *CH* etiam *om. CF* 18 *post* quo *add.* prius *CN* eam ordine *CFN* quam *CFN* 19 *post* dicens *add.* ubi ait *E* 20 *ante* huic *add.* sed *E*

ad aliquid praedicantur, substantiam semper ex oppositis sumunt. ut igitur non potest esse pater, nisi sit filius, nec filius, nisi praecedat pater, alteriusque nomen pendet ex altero, ita etiam in genere ac specie uidere licet. species quippe nisi generis non est rursusque genus esse non potest, nisi referatur ad speciem; nec uero substantiae quaedam aut res absolutae esse putandae sunt genus ac species, ut superius quoque dictum est, sed quicquid illud est quod in naturae proprietate consistat, id tunc fit genus ac species, cum uel ad inferiora uel ad superiora referatur. quorum ergo relatio alterutrum constituit, eorum continens factus est iure tractatus:

2. De specie igitur inchoans ait hoc modo.

S p e c i e s autem dicitur quidem et de unius cuiusque forma, secundum quam dictum est: 'primum quidem species digna imperio'. dicitur autem species et ea quae est sub adsignato genere, secundum quam solemus dicere hominem quidem speciem animalis, cum sit genus animal, album autem coloris speciem, triangulum uero figurae speciem.

Sicut generis supra significationes distinxit aequiuocas, ita idem in specie facit dicens non esse speciei simplicem significationem. et ponit quidem duas, longe autem plures esse

7 superius] cf. p. 158, 3 ss. 180, 23 ss. 13—19] Porph. p. 3, 21—4, 4 (Boeth. p. 28, 15—21). 20 supra] p. 171, 9 ss.

1 positis *Gm1Sm1* 3 nomen] non *Ea.c.Ga.c.* 4 uideri *EP* 8 in *om. R* 9 consistit *CLNPSm2* constat *Em1* tum *R* ac] et *H* 10 referuntur *FLm1* referantur *NS* refertur *Pm2R* 11 continuus *CN* 12 *ante* De *add.* sed *CH, m1 in LRS,* si *E* de *ex* sed *Sm2* sed *del. Lm2Rm2* 13 *ante* Species *inscriptio* DE SPECIE (EXPLICIT DE GENERE. INCIPIT DE SPECIE Ψ) *additur in* Ω et *om. L* 14 primum] *G edd.* primi *L* primis *Sm1* priami *cett. Busse; Porph. p. 4, 1* πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος *(Eurip. Aeol. frg. 15, 2 N.); cf.* quemlibet illum *infra p. 200, 22* 15 *post* digna *add.* est *HNPR*ΔΛΦ, *s. l. LSm2, edd. Busse; om. Porph.* *post* et *ras., s. l.* etiam Γ 17 quidem *om. N, post add.* esse *FR, s. l. L,* esse *post* speciem *s. l. Pm2* cum—animal *om. S* 18 autem *om. E*ΛΣ 20 ita *om. HN*

manifestum est, quas idcirco praeteriit, ne lectoris animum prolixitate confunderet. dicit autem primum quidem speciem uocari unius cuiusque formam, quae ex accidentium congre-
p. 67 gatione perficitur. cautissime autem dictum est unius|cuiusque, hoc enim secundum accidens dicitur. quae enim uni cuique indiuiduo forma est, ea non ex substantiali quadam forma species, sed ex accidentibus uenit. alia est enim substantialis formae species quae humanitas nuncupatur, eaque non est quasi supposita animali, sed tamquam ipsa qualitas substantiam monstrans; haec enim et ab hac diuersa est quae unius cuiusque corpori accidenter insita est, et ab ea quae genus deducit in partes. postremumque plura sunt quae cum eadem sint, diuersis tamen modis ad aliud atque aliud relata intelleguntur, ut hanc ipsam humanitatem in eo quod ipsa est si perspexeris, species est eaque substantialem determinat qualitatem; si sub animali eam intellegendo locaueris, deducit animalis in sese participationem separaturque a ceteris animalibus ac fit generis species. quodsi unius cuiusque proprietatem consideres, id est quam uirilis uultus, quam firmus incessus ceteraque quibus indiuidua conformantur et quodammodo depinguntur, haec est accidens species secundum quam dicimus quemlibet illum imperio esse aptum propter formae

1 praeterit *CEGLPR* 2 primo *FHNP* 3 formam] *CN* figuram *cett.* 5 haec *GL (s. l. add.* species *m2) RSm1* uni *om. EGRS* 6 ea *om. HN* 7 *ante* species (specie *H) add.* ac *CHN* ex *om. CH* 8 forma, *s. l.* species *(m. 2) E* *pr.* quae] sed quae *E* eaque] ea quae *EFGH Lm1Sm2* 9 *post* sed *add.* est *brm, post* qualitas *S* 11 unius cuiusque corpori] *CNPm2R* in *(s. l. Lm2)* unius cuiusque (in *add. Lm1, del. m2)* corpore *(ex* -ri *Lm2) FHLPm1* unius cuiusque (in *s. l. Sm2)* corpore *EGS* accidentaliter *CLm2P* sita *FHLm1* si ita *N a.c.* ea] hac *F* 12 postremoque *CNPm2 (recte?)* postremo quoque *Rm1* postremum quae *Rm2S* postremum *H* 13 sunt *FH* *post* atque *add.* ad *CHR* 14 intelligantur *LRm1* 15 si *post* humanitatem *FHN* respexeris *N* eaque] *Cm1N* ea quae *cett.* determinet *R* 16 eam *om. GPRS (recte?), s. l. Em2* 17 se *Lm1N* 18 species generis *C* 20 informantur *LPm2* 21 accidentalis *Lm2Pm2* 22 quamlibet *FLm1* quodlibet *Sm2* illum *om. CHLNP* illud *RS*

eximiam dignitatem. huic aliam adiungit speciei significationem, id est eam quam supponimus generi. nos uero triplicem speciei significationem esse subicimus, unam quidem substantiae qualitatem, aliam cuiuslibet indiuidui propriam formam, tertiam de qua nunc loquitur, quae sub genere collocatur. credendum uero est propter obscuritatem eius quam nos adiecimus, quia nimirum altiorem atque eruditiorem quaereret intellectum, ea tacita praetermissaque ceteras edidisse. cuius quidem speciei haec exempla subiecit, ut hominem quidem animalis speciem, album autem coloris, triangulum uero figurae; haec enim omnia species nuncupantur eorum quae sunt genera, animal quidem hominis, albi autem color, trianguli figura.

Quodsi etiam genus adsignantes speciei meminimus dicentes quod de pluribus et differentibus specie in eo quod quid sit praedicatur, et speciem dicimus id quod sub genere est.

Dudum cum generis descriptionem adsignaret, in generis definitione speciei nomen iniecit dicens id esse genus quod de pluribus specie differentibus in eo quod quid sit praedicaretur, ut scilicet per speciei nomen definiret genus. nunc uero cum speciem definire contendat, generis utitur nuncupatione dicens speciem esse quae sub genere ponatur.

13—16] Porph. p. 4, 4—7 (Boeth. p. 28, 21—23). 18 (dicens)—20] p. 180, 1 s.

3 subiecimus *CLN* substantialem *FLm2Rm2* 4 indiuiduam *G* 5 collocatur (-catur *in ras. m2*) *E* colligatur *GLm2* (colligitur *m1*) *Rm1S* 6 est] est quod *EPRS* 7 quia] quae *CN* quaerit *C* quaeret *Hm1N* 8 praetermissa quae *Em1Sa.c.* praetermissa *Rm1* dedisse *Gm1* edidisset *R*, *ante* edid. *add.* ipsum *r* 9 ut] et *EGLm1Ra.c.S* 11 eorum quae] *CFHN* earum quae *EGR* earumque *LPS* 12 trianguli figura] *Lm1* figura trianguli *Pm2* forma trianguli *HNPm1* trianguli forma *cett.*; *fort.* trianguli ⟨uero⟩; *cf. 10. 199, 19* 13 Quodsi] Quid sit *FPm1* (Quod sit *m2*) Quod *CL* Sic ΛΣ signantes *F* 14 et *om. F*, *s. l. R* 15 sit *om. ERS* praedicatur—quid sit (*19*) *om. N* id *s. l. Hm2* 16 quod sub assignato genere ponitur (est *p*) *edd.*, *Porph. p. 4, 6* τὸ ὑπὸ τὸ ἀποδοθὲν γένος 19 et differentibus *p. 180, 1* 20 genus definiret *C* 21 nunc] nam *Cm1*

cui quidem dicto illa quaestio iure uidetur opponi. omnis enim definitio rem declarare debet quam definitio concludit, eamque apertiorem reddere quam suo nomine monstrabatur. ex notioribus igitur fieri oportet definitionem quam res illa sit quae definitur. cum igitur per speciei nomen describeret uel definiret genus, abusus est uocabulo speciei uelut notiore quam generis atque ita ex notioribus descripsit genus. nunc uero cum speciem uellet termino descriptionis includere, generis utitur nomine rerumque conuertit notionem, ut in generis quidem sit notius speciei uocabulum, in speciei autem descriptione sit notius generis, quod fieri nequit. si enim generis uocabulum notius est quam speciei, in definitione generis speciei nomine uti non debuit. quodsi speciei nomen facilius intellegitur quam generis, in definitione speciei nomen generis non fuit apponendum. cui quaestioni occurrit dicens:

Nosse autem oportet ⟨quod⟩, quoniam et genus alicuius est genus et species alicuius est species, idcirco necesse est et in utrorumque rationibus utrisque uti.

Omnia quaecumque ad aliquid praedicantur, ex his de quibus praedicantur, substantiam sortiuntur; quodsi definitio unius cuiusque substantiae proprietatem debet ostendere, iure ex alterutro fit descriptio in his quae inuicem referuntur. ergo quoniam genus speciei genus est et substantiam suam et

16—18] Porph. p. 4, 7—9 (Boeth. p. 28, 23—29, 1).

2 *post.* definitione *(uel* diff-*) CHNPm2* claudit *C* nec concludit *F* 3 monstrabat *E (*-bat *ex* -batur*? m2) R* 5 sit] est *FHN* 6 notiorem *FR* 8 uelit *FHNPm1* 9 conuertit] uidetur conuertere *CHLm2P* genere *R* 10 *post* quidem *add.* descriptione *CFHLN, in mg. Em2, fort. recte* autem] quidem *C* uero *FHNP* 11 sit *om. G* *pr.* genus *FH* 16 autem *om. Porph.* quod *add. edd.; Porph. p. 4, 7* εἰδέναι χρὴ ὅτι, ἐπεί κτλ. 17 *pr.* est *om. FN, s. l.* Λ, *ante* alicuius Σ idcirco in utrisque necesse est utrorumque rationibus uti Σ 18 et] hoc *N om. FPS*ΛΣ neutrorumque *Em1* utrasque *Em1* utriusque Λ 20 *post* definitio *add.* uel descriptio *CFHNP, s. l. Em2Lm2* 22 *ante* inuicem *add.* ad *CL, s. l. Pm2,* ad se *F, s. l. Rm2* 23 *ante* substantiam *add.* in *FHm1, del. m2* *post.* et *om. F, s. l. Hm2Sm2*

uocabulum genus ab specie sumit, in definitione generis speciei nomen est aduocandum, quoniam uero species id quod est sumit ex genere, nomen generis in speciei descriptione non fuit relinquendum. quoniam uero diuersae sunt specierum qualitates — aliae enim sunt species, quae et genera esse possunt, aliae, quae in sola speciei | permanent proprietate neque p. 68
in naturam generis transeunt —, idcirco multiplicem speciei definitionem dedit dicens:

Adsignant ergo et sic speciem: species est quod ponitur sub genere et de quo genus in eo quod quid sit praedicatur. amplius autem sic quoque: species est quod de pluribus et differentibus numero in eo quod quid sit praedicatur. sed haec quidem adsignatio specialissimae est et quae solum species est, aliae uero erunt etiam non specialissimarum.

Tribus speciem definitionibus informauit, quarum quidem duae omni speciei conueniunt omnesque quae quolibet modo species appellantur, sua conclusione determinant, tertia uero non ita. cum enim duae sint specierum formae, una quidem, cum species alicuius aliquando etiam alterius genus esse potest, altera, cum tantum species est neque in formam generis

9—15] Porph. p. 4, 9—14 (Boeth. p. 29, 2—7).

1 genus *om. H* generis *FLS* ab *om. F* a *NR, s. l. Hm2* specie *s. l. Hm2* species *F* definitionem *(uel* diff-*) FGHP* 2 *pr.* est] fuit *Lm2 (post* aduocandum*) Pm2* 3 descriptione] definitione *(uel* diff-*) CFHLm2N* diffinicione uel descripcione *P* 4 relinquendum] omittendum *FHN* uero *post* sunt *H* 8 reddit *FN* 9 ergo] uero *PLm2* autem Σ et *er.* Δ speciem sic *F* quae *CNRΔm1 (*quo *m2)* ΛΣ 10 quo] *EGHLm2Pm1*Φ qua *cett.* 11 amplius—praedicatur *(13) om. L* 12 et *om.* Σ ac *EGRS* 13 *post* praedicatur *add.* ut homo equs *(sic)* bos et asinus et cetera *C* 14 specialissimae] ΔΨ*p* (-me) specialissima *cett. codd. brm; Porph. p. 4, 12* αὕτη μὲν ἡ ἀπόδοσις τοῦ εἰδικωτάτου ἂν εἴη et *om. FHR, s. l. Pm2, del. Sm2* sola *C* 17 omnis *G* 18 determinantur *Hm2* 19 *post* ita *s. l.* est *Hm2* sint *om. Em1* sunt *CEm2GR ante* specierum *add.* species *Cm1, del. m2* 20 *post* cum *s. l.* sit *Lm2, post* aliquando *EP (del. m1?), post* species *s. l.* scil. sit *N*

transit, priores quidem duae, illa scilicet in qua dictum est id esse speciem quod sub genere ponitur, et rursus in qua dictum est id esse speciem de quo genus in eo quod quid sit praedicatur, omni speciei conueniunt. id enim tantum hae definitiones monstrant quod sub genere ponitur. nam et ea quae dicit id esse speciem quod sub genere ponitur, eam uim significat speciei qua refertur ad genus, et ea quae dicit id esse speciem de quo genus in eo quod quid sit praedicatur, eam rursus significat speciei formam quam retinet ex generis praedicatione. idem est autem et poni sub genere et de eo praedicari genus, sicut idem est supponi generi et ei genus praeponi. quodsi omnis species sub genere collocatur, manifestum est omnem speciem hoc ambitu descriptionis includi. sed tertia definitio de ea tantum specie loquitur quae numquam genus est et quae solum species restat. haec autem species ea est quae de differentibus specie minime praedicatur. nam si id habet genus plus ab specie, quod de differentibus specie praedicatur, si qua species praedicetur quidem de subiectis, sed non de specie differentibus, ea solum erit superioris generis species, subiectorum uero non erit genus. igitur praedicatio ea quam species habet ad subiecta, si talis sit, ut de differentibus specie non praedicetur, distinguit eam ab his speciebus

2 ponitur—genere *(5) om. N* rursum *CR* 3 quo] *Schepss* qua *codd. et edd.; cf. p. 203, 10* 4 praedicaretur *EGLRS* praedicetur *edd.* 5 ponuntur *Cm2HN* 6 speciem *om. Sm1* species *m2G* *post* eam *add.* tantum *FHNP, s. l. Lm2* 7 qua] *CNP* quae *cett.* 8 quo] *p Schepss* qua *codd. brm; cf. 3* genus *s. l. Em2, ante add.* species *G* praedicetur *FHLm2NP* praedicaretur *S* 9 speciei *om. C* 10 est *post* autem *E (s. l. m2) R* supponi *EFGHLRS* 11 generi] genere *CGm1* 12 omnes *(sed* collocatur*) ELN* 13 *post* est *add.* autem *CEGL (del. m2) S (del. m2)* 15 est *om. EGS, ante* genus *HR,* fit *L* perstat *E (*pers *in ras.) HNa.c.* 17 habet *ante* plus *FH, post N,* plus *post* habet *L* a *RS* 18 si qua species *om. N* praedicetur *om. N* praedicatur *Em1HSm2* *post* subiectis *add.* Species uero differentibus numero *N* 19 de *om. N* 21 de—non] non differentibus specie *N* 22 *ante* distinguit *add.* sed hanc terciam, *sed del. E, post add.* enim, *sed del. RS*

quae genera esse possunt et monstrat eam solum speciem esse nec generis praedicationem tenere. illa igitur tertia descriptio speciei quae magis species ac specialissima dicitur, definitur hoc modo: species est quod de pluribus numero differentibus in eo quod quid sit praedicatur, ut homo; praedicatur enim de Cicerone ac Demosthene et ceteris qui a se, ut dictum est, non specie, sed numero discrepant.

3. Ex tribus igitur definitionibus duae quidem et specialissimis et non specialissimis aptae sunt, haec uero tertia solam ultimam speciem claudit. ut autem id apertius liqueat, rem paulo altius orditur eamque congruis inlustrat exemplis:

Planum autem erit quod dicitur hoc modo. in uno quoque praedicamento sunt quaedam generalissima et rursus alia specialissima et inter generalissima et specialissima sunt alia. est autem generalissimum quidem super quod nullum ultra aliud sit superueniens genus, specialissimum autem, post quod non erit alia inferior species, inter generalissimum autem et specialissimum et genera et species sunt eadem, ad aliud

7 ut dictum est] p. 188, 13 ss. 12—p. 206, 18] Porph. p. 4, 14—5, 1 (Boeth. p. 29, 7—30, 2).

1 et *(s. l. m2)* monstrabat *S* monstratque *FHNP* solam *Sm2* 3 speciei] solum species est *N* speciei—species ac] quae *(s. l. m2)* solum * species magisque *(in ras.)* species *H* 4 hoc modo *in mg. Hm2 ante* species *add.* Dicitur enim *FHP* et differentibus numero *p. 203, 12* 6 Cicerone] socrate *N post* ac *add.* de *R* 8 duae—claudit] *C (om. pr.* et*) E (in ras. m2) FH (*solum*) LNP* duabus quidem et specialissimas et non specialissimas species claudit *GR* una quidem et specialissimam et non specialis ultimam speciem claudit *Sm1, del. et in mg. corr. m2 (*apte sunt *post* duae quidem*)* 10 id *om. LR* rem *om. EGS, s. l. Pm2, post* orditur *Lm2* 12 in uno quoque—solum species *(p. 206, 17)*] *RSΩ, om. cett.* 14 rursum Γ et inter—alia *om. RS* 15 sunt *om.* Γ*m1, in mg.* scil. sunt ut corpus *m2,* est *ut uid.* Δ 16 super—ultra] ultra quod nullum *RS* ultra nullum ΓΦ 17 specialissima *R* quod] quam *RS* 18 autem *om.* Γ 19 *ante* et genera *add.* alia *p* alia sunt quae *brm; Porph. p. 4, 19* ἄλλα, ἃ καὶ γένη

quidem et ad aliud sumpta. Sit autem in uno praedicamento manifestum quod dicitur. substantia est quidem et ipsa genus, sub hac autem est corpus, sub corpore uero animatum corpus, sub quo animal, sub animali uero rationale animal, sub quo homo, sub ho- p. 69 mine uero Socrates et Plato et qui | sunt particulares homines. sed horum substantia quidem generalissimum est et quod genus sit solum, homo uero specialissimum et quod species solum sit, corpus uero species quidem est substantiae, genus uero corporis animati; et animatum corpus species quidem est corporis, genus uero animalis. animal autem species quidem est corporis animati, genus uero animalis rationalis, sed rationale animal species quidem est animalis, genus autem hominis, homo uero species quidem est rationalis animalis, non autem etiam genus particularium hominum, sed solum species. et omne quod ante indiuidua proximum est, species erit solum, non etiam genus.

Praediximus ab Aristotele decem praedicamenta esse dis-

19 Praediximus] p. 151, 12.

1 quidem *post* eadem *R*Δ ad *om.* Λ, *s. l.* *R*Γ uno] uno quoque *R*Δ *(*quoque *er.)* Φ, *ad* uno *s. l.* isto Λ*m2* 2 est quidem] *R*ΓΦ est quiddam *(repet.* est *S) cett.* 3 est *post* corpus *S, om.* Φ 5 uero] *RS*ΓΠ *(s. l. m2)* Φ, *om.* ΔΛΣΨ *Busse; Porph. p. 4, 23* δέ 6 uero] *codd. nostri, om. Busse; Porph. p. 4, 24* δέ *post.* et *om. RS* 7 eorum *RS* generalissimum] *codd. PQ (non L) Bussii edd.* generalissima *codd. nostri; Porph. p. 4, 25* τὸ γενικώτατον 8 uero *om. R* 9 *ante* et *add.* est Σ *pr.* specie *R* 10 est *om.* Σ, *s. l.* Δ 11 et] sed et *brm, recte ut uid.; Porph. p. 4, 27* ἀλλὰ καί est *om. R* 12 animal autem] rursus animal *brm; Porph. p. 4, 28* πάλιν δὲ τὸ ζῷον 13 uero] ΓΔ *(s. l. m2)* ΠΨ, *om. cett.* animalis] Δ *(s. l. m2)* ΣΨ *(post* rationalis*), om. cett.; Porph. p. 4, 29* γένος δὲ τοῦ λογικοῦ ζῴου 14 animal— est *om. R* 15 autem] uero *RS* 16 autem *del.* Δ*m2* genus etiam *R* 17 et *om. CEGP* indiuiduum *F* 18 est *s. l. E* erit *CGR* solum species erit *LS* erit solum species *E* solum species est *CR* solum speciem non etiam genus esse liquet *G* 19 Praedicimus *R, add.* etiam *L*

posita, quae idcirco praedicamenta uocauerit, quoniam de ceteris omnibus praedicantur. quicquid uero de alio praedicatur, si non potuerit praedicatio conuerti, maior est res illa quae praedicatur ab ea de qua praedicatur. itaque haec praedicamenta maxima rerum omnium, quoniam de omnibus praedicantur, ostensa sunt. in uno quoque igitur horum praedicamentorum quaedam generalissima sunt genera et est longa series specierum atque a maximo decursus ad minima. et illa quidem quae de ceteris praedicantur ut genera neque ullis aliis supponuntur ut species, generalissima genera nuncupantur, idcirco quia his nullum aliud superponitur genus, infima uero quae de nullis speciebus dicuntur, specialissimae species appellantur, idcirco quoniam integrum cuiuslibet rei uocabulum illa suscipiunt quae pura inmixtaque in ea de qua quaeritur proprietate sunt constituta. at quoniam species id quod species est ex eo habet nomen, quia supponitur generi, ipsa erit simplex species, si ita generi supponatur, ut nullis aliis differentiis praeponatur ut genus. species enim quae sic supponitur alii, ut alii praeponatur, non est simplex species, sed habet quandam generis admixtionem, illa uero species quae ita supponitur generi, ut minime speciebus aliis praeponatur, illa solum species simplexque est species atque idcirco et maxime species et specialissima nuncupatur. inter genera igitur quae sunt generalissima et species quae specialissimae sunt, in medio

1 uocauit *Lp.c.P* dicuntur *N* 3 poterit *CNSm1* res *om. E, sed ras.*, ratio *R* 4 *post.* praedicatur] dicitur *HNP* 5 maxime *Em1Ga.c.* 7 quaedam] quae *CFHN* genera *om. CN, ante* sunt *F* et *om. CHN* 8 maximis *CFHNPm2* 11 quia] quoniam *HN* 14 inpermixtaque *Em2HPm2* intermixtaque *NPm1* de qua *s. l. Sm2* de quo *R* quae *E (ex alia uoce) N* 15 at] ut *CFN* quod] quoniam *E* 16 nomen *om. FN* quia] quoniam *F* 17 aliis *om. C* 18 *ante* alii *add.* generi *CL (del. m2), post s. l. P* 19 simplex *om. GRS, s. l. Em2Lm2* 22 atque idcirco maxime (*-ma H)* species est (*est om. H) in mg. Hm1?, s. l. Lm2* *ante* species *add.* est *P, post C, s. l. Lm2* 24 specialissima *EGSm1* sunt *om. EG, s. l. Pm2, post* quae *L*

sunt quaedam quae superioribus quidem collata species sunt, inferioribus uero genera. haec subalterna genera nuncupantur. quod ita sunt genera, ut alterum sub altero collocetur. quod igitur genus solum est, id dicitur generalissimum genus, quae uero ita sunt genera, ut esse species possint, uel ita species, ut sint genera nonnumquam, subalterna genera uel species appellantur. quod uero ita est species, ut alii genus esse non possit, specialissima species dicitur.

4. His igitur cognitis sumamus praedicamenti unius exemplum, ut ab eo in ceteris quoque praedicamentis atque in ceteris speciebus in uno filo atque ordine quid eueniat possit agnosci. substantia igitur generalissimum genus est; haec enim de cunctis aliis praedicatur. ac primum huius species duae, corporeum, incorporeum; nam et quod corporeum est, substantia dicitur et item quod incorporeum est, substantia praedicatur. sub corporeo uero animatum atque inanimatum corpus ponitur, sub animato corpore animal ponitur; nam si sensibile adicias animato corpori, animal facis, reliqua uero pars, id est species, continet animatum insensibile corpus. sub animali autem rationale atque inrationale, sub rationali homo atque deus; nam si rationali mortale subieceris, hominem feceris, si inmortale, deum, deum uero corporeum; hunc enim mundum ueteres deum uocabant et Iouis eum appellatione

1 quidem *om. EG* collata] *FHm1NPm2* collatae *Cm2EGHm2 (add.* e, *sed exters.) Lm2* collocata *Pm1* collocatae *Cm1Lm1RS (in ras.)* sunt species *CLR* 2 haec] et *C* nominantur *FHNP* 3 alterutrum *Ea.r.Pm1* alterutro *Pm2* 5 ita *s. l. Em2Lm2, ante* ut *C* 6 ut sint—est species *(7) s. l. Em2* 9 igitur] ergo *E* 11 *ante* in *add.* ut *Lm2Pm2* uno quoque *Em2H (*quoq. *del. m1?) PRS* quod *Ea.c. GLm2Pm1R* 14 duae *om. HN* sunt *add. C, s. l. Pm2, ante* duae *L* *post pr.* corporeum *add.* et *C, s. l. Pm2,* atque *FHN* 15 *ante post.* substantia *add.* et *ES (del.),* ex *R* 17 sub animato—ponitur *om. R* *post.* ponitur] collocatur *FHNP* 18 adicies *RS* 19 inanimatum *Cm1Lm2NPm2S (*in *s. l. minus cert.), post add.* et *s. l. Pm2* 20 *post* rationali *add.* autem *L* 22 feceris *om. GRS, s. l. Em2,* scil. fecisti *(ante* hominem*) s. l. Sm2* constituis *L* *post* uero *s. l.* dico *Lm2, post* corporeum *Sm2* 23 deum ueteres *LN*

dignati sunt deumque solem ceteraque caelestia corpora, quae animata esse cum Plato, tum plurimus doctorum chorus arbitratus est. sub homine uero indiuidui singularesque homines ut Plato, Cato, Cicero et ceteri, quorum numerum pluralitas infinita non recipit. cuius rei subiecta descriptio sub oculos ponat exemplum. |

substantia p. 70

corporea | incorporea

corpus

animatum | inanimatum

animatum corpus

sensibile | insensibile

animal

rationale | inrationale

rationale animal

mortale | inmortale

homo

Plato | Cicero

Cato

Superius posita descriptio omnem ordinem a generalissimo usque ad indiuidua praedicationis ostendit. in qua quidem substantia generalissimum dicitur genus, quoniam praeposita est omnibus, nulli uero ipsa supponitur, et solum genus propter eandem scilicet causam, homo autem species solum, quoniam Plato.

1 dignati sunt] designauerunt *Em2* deum quoque *HLm2P* 2 cum] tum *Em2F* platone *Lm2PSm1* tunc *CGLSm1* 4 cato *om. C, ante* plato *L,* tito *N* 5 oculis *CFP* 6 ponit *Lm1* *figuram supra depictam exhibent P (est altera de duabus ipsa quoque a m1 facta, prior minus dilucida est), nisi quod ad pr.* animal *add.* sensibile *et* rationale *post post.* animal *pos., et E, in quo ordo nominum* cato plato cicero *est, simillima est in G, sed extrema pars* homo—Cicero *deest, et in H, nomina tamen* socrates plato cicero *sunt; in S uoces mediae tantum* substantia—homo *extant, sub uoce* homo *unum nomen est* FVLCO GONCŁ *(explicare non potuimus); figura deest in CFLNR, in F post* ponat exemplum *est* SVBSTANTIA 8 ad *om. H, s. l. Em2* indiuiduum *FLN* in qua] et *E* 10 uero] ergo *H*

Cato et Cicero, quibus est ipsa praeposita, non differunt specie, sed numero tantum. corporeum uero, quod secundum a substantia collocatur, et species esse probatur et genus, substantiae species, genus animati. at uero animatum genus est animalis, corporei species. est enim animatum genus sensibilis, animatum uero sensibile animal est; ipsum igitur animatum propter propriam differentiam, quod est sensibile, recte genus esse dicitur animalis. animal uero rationalis genus est et rationale mortalis. cumque rationale mortale nihil sit aliud nisi homo, rationale fit animalis species, hominis genus. homo uero ipse Platonis, Catonis, Ciceronis non erit, ut dictum est, genus, sed est solum species. nec solum differentiae rationalis species est homo, uerum etiam Platonis et Catonis ceterorumque species appellatur, propter diuersam scilicet causam. nam rationalis idcirco est species, quoniam rationale per mortale atque inmortale diuiditur, cum sit homo mortale. idem uero homo species est Platonis atque ceterorum; forma enim eorum omnium homo erit substantialis atque ultima similitudo. est autem communis omnium regula eas esse species specialissimas quae supra sola indiuidua collocantur, ut homo, equus, coruus — sed non auis; auium enim multae sunt species, sed hae tantum species esse dicuntur —, quorum subiecta ita sibi sunt consimilia, ut substantialem differentiam habere non possint. in omni autem hac dispositione priora genera cum inferioribus coniunguntur, ut posteriores efficiant species; nam

1 Cato] tito *N* et *om. P, s. l. Lm2* 5 corporis *FN* enim] autem *CLSm2* 6 ipsum *post* igitur *FL (s. l. m2), om. EGRS* propter] praeter *H* 7 quae *ER* 8 *post* rationale *add.* est genus *R, s. l.* scil. genus *L* 11 Catonis *om. CLN* titonis *N* *ante* Ciceronis *add.* et *CFHP* 12 species est solum *C* 13 catonis et platonis *CL* platonis titonis *N* 15 *post* rationalis *add.* homo *G* 16 homo *om. EGLS* 17 atque] et *C* eorum enim *E* 18 erit] est *FHNP* 19 *ante* omnium *add.* et *R* *post* regula *add.* est *EG* esse *ante* eas *FNS (s. l. m2), om. EGR* 21 enim] uero *CEGLRS* 22 haec *Gm1NR* hee *P* species *om. E* quarum *Em2FSm2* sibi *om. R* 24 disputatione *F* 25 iunguntur *CLm1* coniungantur *m2* efficiunt *Fa.c.Sm1* efficiat *m2*

ut sit corpus substantia, cum corporalitate coniungitur et est substantia corporea corpus. item ut sit animatum, corporeum atque substantia animato copulatur et est animatum substantia corporea habens animam. item ut sit sensibile, eidem tria illa superiora iunguntur. nam quod est sensibile, tantum est, quantum substantia corporea animata retinens sensum, quod totum animal est. item superiora omnia rationi iuncta efficiunt rationale postremumque hominem superiora omnia nihilo minus terminant; est enim homo substantia corporea, animata, sensibilis, rationalis, mortalis. nos uero definitionem hominis reddimus dicentes animal rationale, mortale, in animali scilicet includentes et substantiam et corporeum et animatum atque sensibile. et in ceteris quidem speciebus atque generibus ad hunc modum uel genera diuiduntur uel species describuntur.

5. Quemadmodum igitur substantia, cum suprema sit, eo quod nihil sit supra eam, genus erat generalissimum, sic et homo, cum sit species post quam non sit alia species neque aliquid eorum quae possunt diuidi, sed solum indiuiduorum | — indiuiduum enim est p. 71 Socrates et Plato —, species erit sola et ultima species

15—p. 212, 18] Porph. p. 5, 1—16 (Boeth. p. 30, 2—20).

4 eadem *H* idem *ex* eidem *Lm2* 6 retinet *CN* habens *L* 7 rationali *Pm2* coniuncta *HL* efficiuntur *Ea.r.GS* 8 postremoque *CHNP (recte?)* postremum *(*-mo *L)* uero *LS* 11 *inter* mortale *et* in animali *add.* quia animal includit[ur] in se et substantiam et corporeum et animatum atque sensibile *R* 12 atque] et *H* 14 describuntur] distribuuntur *FN* 15 cum] *R (sed ante breuis ras.)* Ψ quae cum *cett.* (quae *del. et in mg. scr.* parentesis Δ*m2); an* quae *scribend.?* suprema *om. S* summa *G* 16 eo quod] et Δ*a.c.* nihil] nullum *N*ΔΛ sit *om. F*, *s. l.* Δ, est *post* eam ΛΣ erat] *RSm1* erit *m2F* sit *P* est *cett. codd. edd. Busse; Porph. p. 5, 2* ἦν 17 sic et—species dicitur *(p. 212, 15)*] *RS*Ω, *om. cett.* et] etiam *RS*ΓΦ, *glossa ut uid. ad* et *in* Π 18 alia] aliqua *RS; add.* inferior ΔΛΠΣΨ *Busse, post* species Γ, *om. RS*Φ *edd. Porph. p. 5, 3* aliud *R* 19 *post* diuidi *add.* in species *edd., recte ut uid., etiam Bussio placet; Porph. p. 5, 3* τῶν τέμνεσθαι δυναμένων εἰς εἴδη *post* indiuiduorum *add.* species *R* 20 *post* Plato *add.* et hoc album *brm, fort. recte; Porph. p. 5, 4* καὶ τουτὶ τὸ λευκόν solum *R* solam *S*

et, ut dictum est, specialissima. quae uero sunt in medio, eorum quidem quae supra ipsa sunt, erunt species, eorum uero quae post ipsa sunt, genera. quare haec quidem habent duas habitudines, eam quae est ad superiora, secundum quam species ipsorum esse dicuntur, et eam quae est ad posteriora, secundum quam genera ipsorum esse dicuntur. extrema uero unam habent habitudinem. nam et generalissimum ad ea quidem quae posteriora sunt, habet habitudinem, cum genus sit omnium id quod est supremum, eam uero quae est ad superiora, non habet, cum sit supremum et primum principium, specialissimum autem unam habet habitudinem, eam quae est ad superiora, quorum est species, eam uero quae est ad posteriora, non diuersam habet, sed etiam indiuiduorum species dicitur, sed species quidem indiuiduorum uelut ea continens, species autem superiorum, uelut quae ab eis contineatur.

2 ipsa *om. R, post* sunt Γ species erunt *RS; Porph. p. 5, 6* εἴη ἂν εἴδη 3 uero—sunt *om. S, s. l.* autem quae sunt sub se erunt *m2* uero] autem *RSm2*ΓΦ, *fort. recte* post ipsa] sub ipsis *R* 4 duas habent ΔΛΣ *Busse; Porph. p. 5, 7* ἔχει δύο σχέσεις habentes *S* 7 dicuntur esse *R* extremae *(*-me*) Sm1*Δ*m1*ΛΣ*m2*Φ 8 habent unam Δ et generalissimum] id quod generalissimum est *RS; Porph. p. 5, 9* τό τε γὰρ γενικώτατον 9 habet] habet unam Δ 10 genus *post* omnium *R, post* sit *S*Σ id] hic *R* ea *R* 11 *post* uero *add.* habitudinem Γ non habet *hic om., post* principium *add.* non habet habitudinem *R, add.* et (ut diximus) supra quod non est aliud superueniens genus *edd. cum Porph. p. 5, 12* 12 *ante* specialissimum *add.* et *brm Busse, fort. recte, om. codd. (etiam LPQ Bussii); Porph. p. 5, 12* καὶ τὸ εἰδικώτατον δέ specialissimam *R*Γ*m1* specialissima *S* autem] etiam *brm* 13 eam *om. RS* 14 posteriora] inferiora *RS*Π, *recte?* 15 non diuersam] *Sm1 edd.* quorum diuersam Δ*m1* non *(del. uel om.* diuersam*) Sm2*Δ*m2 et cett. Busse; Porph. p. 5, 14* οὐκ ἀλλοίαν species dicitur—indiuiduorum *om. FHN,* sed—indiuiduorum *om. C*Γ 16 quidem *om.* Σ, *post add.* dicitur *edd.; codd. quidam Porph. p. 5, 15* λέγεται eam *N* 17 *post* continens *add.* est Σ autem] uero *L* 18 his *NR* illis *F* contineantur *CEm2H* continetur *N*Ω *(sed corr.* Δ*m2, ex* -entur Π*m2)*

Ex proportione speciei nomen et generis ostendit. nam ut genus, quoniam non habet genus supra se, generalissimum genus dicitur, ut substantia, ita species, quoniam non habet sub se speciem, sed indiuidua, specialissima species dicitur, ut homo. quid est autem species non habere? his praeesse quae neque in dissimilia diuidi possunt, ut genera diuiduntur, neque in similia secantur, ut species. quae uero inter genera generalissima speciesque specialissimas constituta sunt, ea et species et genera nuncupantur, quoniam et ipsa aliis supponuntur et his alia subiciuntur, quorum uel in dissimilia uel in similia possit esse partitio. cumque duae sint habitudines et quasi comparationes oppositae, quae in omnibus generibus speciebusque uersentur, una quidem quae ad superiora respiciat, ut specierum, quae suis generibus supponuntur, alia uero quae ad inferiora, ut generum, cum speciebus propriis praeponuntur, generalissima quidem genera unam tantum retinent habitudinem, eam scilicet quae inferiora complectitur, illam uero quae ad praeposita comparatur, non habent. generalissimum enim genus nulli supponitur. item species specialissima unam possidet habitudinem, per quam scilicet ad sola genera comparatur, illam uero quae ad inferiora committitur, non habet; nullis enim speciebus ipsa praeponitur. at uero quae subalterna sunt genera, utraque habitudine funguntur.

1 propositione *FPm1* et *om. N, del. Sm2,* etiam *FL* 2 super *F* se *om. CN, s. l. Lm2* 4 species specialissima *FHN* 5 speciem *Lm2* *post* habere *add.* nisi *(ex 2 al. litt. m2) L* hoc est *N* id est *R, inseruit Pm1?* 6 possint *ESm2* 7 *ante* neque *add.* sed *P, del. m1?, s. l. Lm2* quae—constituta] specialissimae constitutae, *cet. om. EGRS* 8 ea et] illae *(*illa *L)* uero *EGLRS* 9 et *om. FP* quoniam] quae *EGLm1R* subponantur *S* 10 subiciantur *S* *pr.* uel *om. EGR, s. l. Lm2* uel in similia *om. EGRS* 11 possint *EGLm1S* possunt *R* paratio *Cm1* partitiones *EGLa.r.RS* cumque—comparationes *om. EGRS, in mg. Lm2* duo *Cm1* sunt *NPa.c.* 12 subpositae *CHm1Lm1N, om. F* 13 uersantur *EGL* 16 una *Cm1* retinent *ante* tantum *H* retinet *R* habent *N* 18 illam—comparatur *(21) om. S* habet *G, m1 in CEH* 19 genus enim *H* nullis *F* 23 quae] illa quae *F* utramque habitudinem *G*

nam et illam possident quae ad superiora respicit, quoniam quae subalterna sunt, habent superpositum genus, et illam quae de inferioribus praedicatur; habent enim subalterna genera suppositas species, ut corporeum ad substantiam quidem eam retinet habitudinem qua potest poni sub genere, ad animatum uero eam qua potest de specie praedicari. specialissimae uero species licet ipsae indiuiduis praeponantur, tamen praepositi habitudinem non habebunt, idcirco quoniam illa quae speciei ultimae supponuntur, talia sunt, ut quantum ad substantiam unum quiddam sint non habentia substantialem differentiam, sed accidentibus efficitur, ut numero saltem distare uideantur, ut paene dici possit et pluribus praeesse speciem et quodammodo nulli omnino esse praepositam. nam cum species substantiam monstret unam, quae omnium indiuiduorum sub specie positorum substantia sit, quodammodo nulli praeposita est, si ad substantiam quis uelit aspicere. at si accidentia quis consideret, plures de quibus praedicetur species fiunt, non substantiae diuersitate, sed accidentium multitudine. itaque fit ut genus quidem semper plurimas sub

1 *ad* illam *et* quae *s. l.* al illud *et* al quod *L* ad *om. CGHLPS* quoniam quae] quantum que *S* 2 *post* sunt *add.* genera *P, s. l. Lm2* 3 praedicantur *Hm1Sm1* 4 superpositas *Hm1* 5 qu*a *(i er.) C* poni potest *E* 6 quae *EHm1LPN* specie] speciebus *R* 7 praeponuntur *Hm1Pm1* 8 subpositi *E* habent *EP* habebit *Gm2* 9 ultima *EGLm1S* ad substantiam] substantia *F* 10 quidem *GLm2S* non] nec *FHLm2NP* habentia] *Em2* habentes *CEm1GL (*es *ex al. litt. m2) PS* habentem *R* habent *FHN* 11 *post* sed *s. l.* scil. ex *Hm1?* accidentibus *del. et s. l.* al accidentalem *Hm2 uel al.,* accidentalem, *s. l.* al accidentibus *Lm1, s. l.* Nam accidentibus *m2* saltim *Lm2NPR* 12 possint *EFGLRS* et] nec *F, m1 in HLN* 13 species *EGL (*es *in er.* em*? m2) Pm1RS* esse *om. FHN* praepositae *EGLRSm2 (*-tum *m1)* nam cum—praeposita est *(16) in sup. mg. Lm2* 14 monstraret *HPm1* monstrat *RS* unam, quae] *S* unaque *CFHNP (ras. ex* -quę*)* unam quamque *EGR* unam* *L* 15 substantiae *GLR* sit *s. l. ante* substantia *Pm2, om. EGLR,* est *S* *ante* quodammodo *add.* fit *HN, post* nulli *C, om.* est *(16) CHN* 16 ad *om. EGPRS* 17 ac *GR* praedicatur *EGLRS*

se habeat species; de differentibus enim specie praedicatur, differentia uero nisi pluralitati non conuenit. at uero species etiam uni aliquando indiuiduo praeesse potest. si enim unus, ut perhibetur, est phoenix, phoenicis species de uno tantum indiuiduo praedicatur; solis etiam species unum solem intellegitur habere subiectum. ita nullam multitudinem | species p. 72 per se continet, cum etiam si unum sit tantum indiuiduum, speciei tamen non pereat intellectus; quibusdam enim suis quasi similibus partibus praeest, ut si aeris uirgulam diuidas, secundum id quod aes dicitur, idem et partes esse intellegitur et totum. idcirco dictum est speciem, licet sit indiuiduis praeposita, unam tamen habitudinem possidere, unam scilicet qua species est. quoniam enim praepositis subditur, species nuncupatur, et est superiorum species tamquam subiecta inferiorum quoque species, idcirco quoniam eorum substantiam monstrat. speciem uero substantiam nuncupamus, nec ita est species substantia indiuiduorum, quemadmodum speciei genus; illud enim pars substantiae est, ut animalis homo. reliquae enim partes rationale sunt atque mortale, homo uero Socratis atque Ciceronis tota substantia est; nulla enim additur differentia substantialis ad hominem, ut Socrates fiat aut Cicero,

1 de differentibus enim] quod de differentibus *CL* 2 ni *C* 4 est *post* unus *FHP, post* phoenix *N* 5 solem] *EGPpr* solum *cett. codd. bm; cf. p. 218, 3. 219, 17.* 7 cum *om. S* ut *CFN* tantum *om. ENRS; cf. p. 219, 11* *post* indiuiduum *add.* unius generis *G* 8 tamen *om. C* perit *Sm2, add.* sensus et *F* 9 *post* uirgulam *add.* in partes suas (suas partes *P)* id est (id est *om. F)* aeneas particulas (particulas *om. F,* aeneas uirgulas, *sed del. L) CFHLN, in mg. Pm2* 10 intelliguntur *H* 12 possidet *FN* unam] illam *L,* eam unam *F* 13 *ante* qua *s. l.* in *Sm2* 14 nuncupatur] nominatur *FHN* 16 demonstrat *CEGLP* est *om. S, post* species *in ras. N,* esset *F* 17 substantia (ia *ex* ie *F) ante* species *FNa.c.RS, post* indiuiduorum *C* 18 animalis homo] *EGLm1* homo animalis *Sm2P* animal hominis *CLm2Sm1* hominis animal *FH* (inis *in ras. m2 et post* animal *2 litt. er.) NR* 19 etenim *R* sunt *om. EGR* *post* mortale *add.* adduntur *(om. N)* animali ad diffiniendam substantiam hominis *N edd.* uero *om. CFGLRS*

sicut additur animali rationale atque mortale, ut homo integra definitione claudatur. idcirco igitur species specialissima tantum species est atque hanc solam possidet habitudinem ad superiora quidem, quoniam ab his continetur, ad inferiora uero, quoniam eorum substantiam format et continet.

6. Determinant ergo generalissimum ita, quod cum genus sit, non est species, et rursus, supra quod non erit aliud superueniens genus, specialissimum uero, quod cum sit species, non est genus et quod cum sit species, numquam diuiditur in species et quod de pluribus et differentibus numero in eo quod quid sit praedicatur. ea uero quae in medio sunt extremorum, subalterna uocant genera et species, et unum quodque ipsorum speciem esse et genus ponunt, ad aliud quidem et ad aliud sumpta. ea uero quae sunt ante specialissima usque ad generalissimum ascendentia, et genera dicuntur et species et subalterna genera, ut Agamemnon Atrides et Pelopides et Tantalides et ultimum Iouis.

Posteaquam naturam generum ac specierum diuersitatemque monstrauit, eorum ordinem definitionis descriptionisque commemorat. ac primum quidem generalissimi generis terminum

6—19] Porph. p. 5, 17—6, 3 (Boeth. p. 30, 21—31, 7).

1 rationalis atque mortalis *N* 3 possidet] optinet *P* 6 *post* determinant *add.* philosophi *C* ergo *om. CN* enim *EGLm1*Φ*p.c.; Porph. p. 5, 17* τοίνυν ita *om. CGHP, s. l. Em2*Δ*m2* quod] quoniam *S* 7 sit genus *NR* et rursus—genera ut *(17)*] *LRS*Ω, *om. cett.* rursum *S* 8 erit] *LRS*Γ est *cett.; Porph. p. 5, 18* οὐκ ἂν εἴη 9 *pr.* quod] quae *S*Δ*a.c.* *post.* quod—et quod *(10) om. L* 10 diuidatur *S* 11 et] et de *L* 13 uocant] ΔΣΦ uocantur *cett. edd. Busse; Porph. p. 5, 21* καλοῦσι 14 ipso eorum *S* speciem] *Brandt* species *codd. Busse* ponunt] Λ*m2*Π*m2, e coni. scr. Busse,* ponuntur Γ*m1* possunt *m2 cum cett.;* species esse potest et genus *edd.; Porph. p. 5, 22* καὶ ἕκαστον αὐτῶν εἶδος εἶναι καὶ γένος τίθενται 17 *post.* et *om. R* ut *om. FS* 18 et *om. CEG* pelides *F* *post.* et *om. C* 19 ultimo *F* 20 Post**quam *CL* diuersitatem *GLm1R,* -que *in ras. E, er. P*

inducit, id esse generalissimum genus quod cum ipsum genus sit, non habet superpositum genus, hoc est speciem non esse, et rursus, supra quod non erit aliud superueniens genus. si enim haberet aliud genus, minime ipsum generalissimum uocaretur. specialissima uero species hoc modo: quod cum sit species, non est genus, ex opposito, quoniam opposita ex oppositis describuntur interdum. nam quoniam praepositio opposita est suppositioni, genus autem praeponitur, species uero supponitur, si idcirco erit primum genus, quia ita superponitur, ut minime supponatur, idcirco erit ultima species, quia ita supponitur, ut praeponi non possit, oppositorum igitur recte ex oppositis facta est definitio. Est alia rursus descriptio: quod cum sit species, numquam diuidatur in species, id est genus esse non possit. si enim omne genus specierum genus est, si quid non diuiditur in species, genus esse non poterit. Est rursus alia definitio: quod de pluribus et differentibus numero in eo quod quid sit praedicatur. de qua definitione saepe est superius demonstratum. nunc

18 saepe superius] p. 188, 12. 190, 11 ss. 203, 11. 205, 4.

1 inducit] *RSm1* indicit *Em1* indicat *GLa.c.* dicit *CEm2FHLp.c. NPSm2* inducit dicens *brm* indicat dicens *p* id *om. EGRS, s. l. Lm2* 3 non *om. EGRS, s. l. Lm2* superueniens *om. EGRS, s. l. Lm2* si—genus *om. EGRS, in mg. sup. Lm2* 5 uocetur *EGLm1Sm2; post inlatus est locus p. 219, 14—220, 3* quoniam ridere—exemplum *in EGL,* quoniam irridere *(sic)*—praedicatur *p. 219, 15 (qui locus tamen infra quoque extat) in S* specialissima—idcirco erit *(10) in ras. C post* modo *add.* describitur *edd.* 6 opposito] opposita *F* opposito est *H; post add.* Quia sicut genus *(*genus *in mg. F)* generalissimum est cui non aliud genus superponitur, ita et species specialissima nuncupatur, cui alia species non subponitur *(*superponitur *F)* et utrumque ex opposito dicitur alterius sicut pater ex opposito dicitur filii *F, in inf. mg. cum nota* d(esunt) h(aec) *Hm1?* opposita *om. EGR, s. l. Sm2* 7 quoniam *om. EN* 9 si *er. E* sed *La.c, Pm2* 11 *ante* ut *add.* rursus *RS* ut praeponi non possit] ut minime praeponatur *CFHN (in mg. add. m2)* oppositorum *om. EGLRS* recte *om. C* 13 quod] *Lm1 edd.* quae *cett. ante* numquam *add.* quae *CGHm1, del. m2* diuiditur *CLRSm1* 14 est *om. C* possit] posse *CFN* potest *edd.* 16 potest *EGLRS* Est] et *FHNS* et *om. N*

illud attendendum est. si, ut paulo superius dictum est, speciei unum indiuiduum potest esse subiectum, ut phoenici atomum suum, ut soli corpus hoc lucidum, ut mundo uel lunae, quorum species singulis suis indiuiduis superponuntur, qui conuenit dicere speciem esse quae de pluribus numero differentibus in eo quod quid sit praedicatur? sunt enim quaedam quae de numero differentibus minime dicuntur, ut phoenix, sol, luna, mundus. sed de his illa ratio est de qua etiam superius pauca reddidimus, quae paululum inflexa commodissime nodum quae-
p. 73 stionis absoluit. | omnia enim quae sub speciebus specialissimis sunt, siue infinita sint siue finito numero constituta siue ad singularitatem deducantur, dum est aliquod indiuiduum, semper species permanebit neque indiuiduorum deminutione, dum quodlibet unum maneat, species consumitur. ut enim dictum est, tametsi plura sint indiuidua, substantiales differentias non habebunt. id uero in genere dici non conuenit, quod his praeest quae substantiali a se differentia disgregata sunt; praeest enim speciebus quae diuersis differentiis informantur.

1 paulo superius. 8 superius] p. 215, 2 ss.

1 est *om. G; s. l. Lm1* si, ut] sicut *FGPSm1* sic *La.c.* supra *RS* 3 suam *S* solis *F* mundi *FR, add.* hoc inane spacium *s. l. Lm2, post* lunae *in mg.* et hoc immane spacium quod uidemus *P* quorum] quae *Lm1* 4 indiuiduis *om. EGRS* *post* superponuntur *add.* quod si ita est ut species de uno quolibet indiuiduo praedicetur (praedicatur *P)* ut de phoenice (phe- *P) P edd.* qui] quomodo *Hm2LP* 6 praedicetur *L* 8 mundus *om. EGRS, s. l. Lm2* illa his *EG* ratio est *om. EG* 9 paulum *N* inplexa *(uel* im-*) EHm1LP* nodum *ras. ex* modum *EN* 10 sub] suis *EGS* in suis *R* specialissima *GPm1RS* 11 sint] sunt *CHa.c.Lm1R* finita *CHm2N* 12 deducuntur *Lm2R* adducuntur *P, add.* ut fenix uel sol *R* aliquid *FL* semper—deminutione *om. EGRS, in mg. Lm2* semper *s. l. Pm1?, post* species *N, om. L (m2)* 13 deminutione] *C* diminutione *cett.* dum *om. S* si *EGLm1R* 14 *ante* consumitur *add.* non *EGL (del. m2) RS* ut] quod *EGLRS* 15 tamenetsi *G* tamen si *RS* sunt *F* *ante* substantiales *add.* si *G, s. l. Sm2, ras. in E* 16 id uero *om. EG* quod *L* idcirco id *R* id circo *Sm1,* circo *del. m2* 18 *ante* speciebus *s. l.* genus *E*

si igitur earum una perierit et ad unitatem speciei reducta sit ratio, genus esse non poterit, quia de differentibus specie praedicatur. non ita in speciebus. si enim omnium indiuiduorum natura consumpta sit et ad unius singularitatem indiuidui superpositae speciei praedicatio peruenerit, est tamen species ac permanet. talia enim sunt illa quae pereunt ac desunt, quale est id quod permansit et subiacet. quod uero dicimus de pluribus numero differentibus speciem praedicari, duobus id recte explicabitur modis, uno quidem, quia multo plures sunt species quae de numerosis indiuiduis praedicantur, quam hae quibus unum tantum indiuiduum uidetur esse suppositum, dehinc hoc, quia multa secundum potestatem dicuntur, cum actu non semper ita sint, ut risibilis homo dicitur, etiamsi minime rideat, quoniam ridere potest. ita igitur species de numero differentibus praedicatur; nihilo enim minus phoenix de pluribus phoenicibus praedicaretur, si plures essent, quam nunc, quando unus esse perhibetur. item solis species de hoc uno sole quem nouimus, nunc dicitur, at si animo plures soles et cogitatione fingantur, nihilo minus de pluribus solibus indiuiduis nomen solis quam de hoc uno praedicabitur. idcirco igitur species de pluribus numero differentibus dicitur praedicari, cum sint aliquae quae de singulis indiuiduis appellentur. Illa uero quae subalterna uocantur ita definiri queunt: subalternum

1 eorum *EFGLm1RS* redacta *EGLPm2RS edd.* 2 de *om. E* 3 si enim] nam si *EGLRS* 5 suppositae *LNR* superposita *S* uenerit *EGLRS* 6 alia *EGLa.c.RS* *ante* sunt *s. l.* non *E* 7 quale] quam *EGLa.c.RS* et] ac *CFHNP* 8 de numero pluribus *Ca.c.* numero de pluribus *p.c.* 9 excusatur *EGLRS* quidem uno *EG* multo *om. FN, s. l. H* 11 hae *om. ER* hee *C* eae *H* ea *N* *ante* quibus *add.* e *CR, er. uid. E* tantum *om. S* suppositum esse *RS* 12 dehinc] deinde *EGLRS* hoc *om. FHNS* 13 semper *om. CFH* 14 etiamsi—praedicatur *om. F* *de loco* quoniam ridere *eqs. in EGLS cf. ad p. 217, 5* igitur] etiam *E* 15 nihil *EGLPRS* 16 phoenicibus *om. F* 17 ita *(a in ras. m2) E* hoc *om. S, post* uno *F* 18 ac *EGR* *ante* animo *s. l.* in *Pm2* 19 cogitationes *Ca.c.F* *ante* de *add.* enim *EG* 20 praedicatur *EGLRS* 22 appellantur *FHN*

genus est quod et genus esse poterit et species, ad eumque modum est ut in familiis, quae procreant et procreantur, ut etiam subiectum monstrat exemplum: ut Agamemnon Atrides et Pelopides et Tantalides et ultimum Iouis. Atreus enim Pelopis filius tamquam eiusdem species quasi Agamemnonis genus est. item Agamemnon Pelopides et Tantalides, cum Pelops ad Tantalum comparatus Tantalusque ad Iouem quasi species itemque Tantalus ad Pelopem, Pelops ad Atreum tamquam genera esse uideantur, cum Iuppiter ueluti sit horum generalissimum genus.

7. Sed in familiis quidem plerumque ad unum reducuntur principium, uerbi gratia ad Iouem, in generibus autem et speciebus non se sic habet. neque enim est commune unum genus omnium ens nec omnia eiusdem generis sunt secundum unum supremum genus, quemadmodum dicit Aristoteles. sed sint posita, quemad-

11—221, 7] Porph. p. 6, 3—11 (Boeth. p. 31, 7—17). 16 Aristoteles] Metaph. II, 3, p. 998^b, 22.

1 et *om.* *RS* et genus *om.* *EG* ad—ut] *CG* (ut *om.*) *Hm2* ad eumque (et ad eum *N*) modum sunt ut *Hm1N* ad eumque (eum que* *L* eundem *Pm2*) modum qui (*s. l. Lm2, part. in ras. Pm2*) est (*s. l. Pm2*) *LP* ad eum modum qui est *EFR* ad eum (eum *del. m2, post* quē eū *er.*) modum, *in ras.* quae est *m2 S* 4 et Tantalides—Iouis] *Lm2Pm2* (*om.* et Tantalides) *R edd., post* species (*5*) *Lm1S, om. cett.* 5 quasi] quae si *Sm1, del. m2, ante add.* et *F, s. l. Pm2,* est *R* 6 Agamemnonis] tamen his (is *R*) *EGLm1R* tamen non his *Sm1, del. m2* genus est *del. Sm2* est *om. P* *ante* Pelopides *add.* non *E* atrides non (non *del. m2*) *L* 7 comparatus] (s *in ras. m2*) *H* comparatur (cō-) *cett.* Tantalusque] ut tantalus quae *G* 8 idemque *CP* idem *N* 9 Atreum] creontum *EG* creontem *Lm1* tareontum *S* tamquam] quasi *EGLR* quae *S* uelut *HP* 11 reducuntur *ante* ad *N, post* reducuntur *add.* omnes *L, s. l. Pm2;* reducunt *coni. Busse; cf. p. 224, 19* reduci; *Porph. p. 6, 3* ἀνάγουσι 12 ad *om.* *EGRSΔ* 13 speciebus] in speciebus *R* sic se *NΣ* habetur *EG* neque—dicerentur (*p. 221, 5*)] *RSΩ, om. cett.* enim *om. R* 14 neque *Busse* 15 sunt generis Γ 16 sunt *Δm2Σ; Porph. p. 6, 6* κείσθω quemadmodum *om. S, add.* dictum est *edd., idem post* Praedicamentis *Δm2Πm2* (*cf. p. 224, 19*); *om. Porph. p. 6, 7*

modum in Praedicamentis, prima decem genera quasi prima decem principia; uel si omnia quis entia uocet, aequiuoce, inquit, nuncupabit, non uniuoce. si enim unum esset commune omnium genus ens, uniuoce entia dicerentur; cum uero decem sint prima, communio secundum nomen est solum, non etiam secundum rationem, quae secundum nomen est.

Cum de subalternis generibus diceret, familiae cuiusdam posuit exemplum, quae ab Agamemnone peruenit ad Iouem, quem quidem pro numinis reuerentia ultimum posuit. quantum enim ad ueteres theologos, refertur Iuppiter ad Saturnum, Saturnus ad Caelum, Caelus uero ad antiquissimum Ophionem ducitur, cuius Ophionis nullum principium est. ne igitur quod in familiis est, id in rebus quoque esse credatur, ut res omnes possint ad unum sui nominis redire principium, idcirco determinat hoc in generibus ac speciebus esse non posse; neque enim sicut familiae cuiuslibet, ita etiam omnium rerum unum esse principium potest. fuere enim qui hac opinione tenerentur, ut rerum omnium quae sunt unum putarent esse genus quod ens nuncupant, | tractum ab eo quod dicimus 'est'; omnia enim p. 74

3 inquit] sententia, non uerba Aristotelis.

1 quasi *in ras.* Σ sic Λ*m1* sicut Ψ 2 prima *om.* Γ, *post* decem Π 2 uocat Δ*m1*Π 3 nuncupauit *S*, *in ras. ex* -bit Γ 4 genus omnium *Busse* entia uniuoce *R* *post* uniuoce *add.* omnia *edd. cum Porph. p. 6, 9* πάντα 5 uero] autem Γ enim ΔΛΣΦ; *Porph. p. 6, 10* δέ sunt *FH* prima] principia *Lm1* prima genera *m2P* (genera *s. l. m2)*, prima principia *N*Σ 7 *ante* rationem *(ante* nomen *E) add.* definitionis *(uel* diff-*) ELRS*Ω, *om. Porph. p. 6, 11* quam *E* *post* est *add.* solum *CHN* 8 Cum] Quoniam *CLm1NS* Quoniam *(del. m2)* cum *H* dicens *CLm1N* dicit *in ras. S* cuius *Pm1* cuiusque *F* eiusdem *R* 9 ponit *Sm2* ab *om. F*, *s. l. Gm2* 10 nominis *EGLS* nomini *R* 11 ad ueteres] aduertere *Sm1* aduertisse *CEFGLm2P* aduertit se *R* referuntur *Hm1N* 12 caelium *(uel* ce-*) LPm2RS* zethum *F* zechum *N* Caelus] *Hm2* caelius *(uel* ce-*) LPm2Sm2* celium *R* caelum *CEGHm1Pm1Sm1* zetus *F* zehus *N* othionem *F (sed* ophionis*)* 14 esse *(Pm2* est *m1)* quoque *FHNP* 15 *ante* sui *exters. uid.* proprii *E* 17 familia *H* 19 ut] et *Fa.c.S* ut et *N* 20 est] esse *S*

sunt et de omnibus esse praedicatur. itaque et substantia est et qualitas est itemque quantitas ceteraque esse dicuntur; nec de his aliquid tractaretur, nisi haec quae praedicamenta dicuntur, esse constaret. quae cum ita sint, ultimum omnium genus ens esse posuerunt, scilicet quod de omnibus praedicaretur. ab eo autem quod dicimus 'est' participium inflectentes Graeco quidem sermone ὄν Latine ens appellauerunt. sed Aristoteles sapientissimus rerum cognitor reclamat huic sententiae nec ad unum res omnes putat duci posse primordium, sed decem esse genera in rebus, quae cum a semet ipsis diuersa sint, tum ad nullum commune principium reducantur. haec autem decem genera statuit substantiam, qualitatem, quantitatem, ad aliquid, ubi, quando, situm, facere, pati, habere. quod uero occurrebat quoniam de his omnibus esse praedicaretur — omnia enim quae superius enumerata sunt genera, esse dicuntur —, ita discussit ac reppulit dicens non omne commune nomen communem etiam formare substantiam nec ex eo debere genus esse commune arbitrari, quod de aliquibus nomen commune praedicaretur. quibus enim definitio communis nominis conuenit, illa communis nominis iure species iudicabuntur et communi illo uocabulo uniuoce praedicantur, quibus uero non conuenit, uox his communis tantum est, nulla uero substantia. id autem manifestius declaratur exemplis hoc modo. animal hominis atque equi genus esse praedicamus; demus igitur

1 *post.* et *om.* *EGRS*, *s. l.* *Lm2* 2 cetera *C* 3 de] in *GLm1RS* 5 esse *om.* *EGRS*, *s. l.* *Lm2* 6 autem *s. l.* *L* enim *C* est] esse *FS* principium *EG*, *m1 in LPS* inflectentes *post* quidem *N* 7 quidem *ante* Graeco *R* *ante* sermone *add.* de *P*, *s. l.* *L* *post* Latine *add.* autem *FHN*, *s. l.* *Pm2* 8 prudentissimus *FNP* rerum] principiorum *EGLm1Pm1RS* 9 omnes *ante* res *C*, *om.* *EGRS*, *s. l.* *Lm2* dici *FGm1Pm2* 10 ad *FHNRm1* ipso *Em1GPm1S* ipsa *FHN* ipsos *Rm1* sunt *CLm1R* *edd.* 11 reducuntur *EFGLm2RPm1S* 15 numerata *CEGL* innumerata *S* 16 repulit *CEFHRP* 17 eo debere] eodem uere (e re *add.* *S*) *EGSm1* 18 *post* arbitrari *add.* debet *E* 19 praedicatur *E* praedicetur *FHNP* nominis communis *FN* 22 his uox *FHNP* 23 manifestis *FLp.c.* 24 praedicatur *S* dicamus *CHN*

animalis definitionem, quae est substantia animata sensibilis; hanc si ad hominem reducamus, erit homo substantia animata sensibilis, nec ulla falsitate definitio maculatur. rursus si ad equum, erit equus substantia animata sensibilis; id quoque uerum est. conuenit igitur haec definitio et animali, quod commune est homini atque equo, et eidem equo atque homini, quae species ponuntur animalis. ex quo fit ut homo atque equus utraque animalia uniuoce nuncupentur. at si quis hominem pictum hominemque uiuum communi animalis nomine nuncupauerit, definiat si libet animal hoc modo, substantiam animatam esse atque sensibilem. sed haec definitio ei quidem homini qui uiuus est conuenit, ei uero qui pictus est, minime; neque enim est animata substantia. igitur homini uiuo atque picto, quibus communis nominis definitio, id est animalis, non potest conuenire, non est animal commune genus, sed tantum commune uocabulum diciturque hoc nomen animalis in uiuo homine atque picto non genus, sed uox plura significans; uox autem plura significans aequiuoca nuncupatur, sicut uox ea quae genus ostendit, uniuoca dicitur. itaque id quod dicitur ens, etsi de omnibus dicitur praedicamentis, quoniam tamen nulla eius definitio inueniri potest quae omnibus praedicamentis possit aptari, idcirco non dicitur uniuoce de praedicamentis, id est ut genus, sed aequiuoce, id est ut uox plura significans. Conuincitur etiam hac quoque ratione id quod dicimus, ens praedicamentorum genus esse non posse.

2 hanc] uel hanc *E* 3 facultate *Em1* 4 equus] equi *CFPm2* 5 definitio *(uel* diff-*)* haec *FHN* 6 homini] et homini *CNP* atque] et *FHNPR* eidem] *CEm2FHa.r.NPR* idem *Em1GHp.r.Lm1S* eadem *Lm2brm* ea eidem *p* 8 animalis *EGLa.c.* una uoce *E* nuncupantur *C* nominentur *FHN* 9 uiuum] uerum *EGLm1PRS* 10 si libet] scilicet *CHm1N* animal *om. E* 12 uero] *FHP*, *om. S*, quidem *cett.* 13 est *post* substantia *LP* 16 dicitur quae *Em1Sm1* dicitur quod *LSm2* dicitur quia *CFN* 17 genus] genus est *FN* uox—significans *om. CEGP, s. l. Lm2Sm2* 18 autem] enim *RS* *ante* aequiuoca *add.* quae *CEGP* nuncupantur *GS* 19 ita *ELm1* 23 id est *om. CFN* ut genus *om. F* 24 quoque *om. N*

unius enim rei duo genera esse non possunt, nisi alterum alteri subiciatur, ut hominis genus est animal atque animatum, cum animal animato uelut species supponatur. at si duo sint sibimet ita aequalia, ut numquam alterum alteri supponatur, haec utraque eiusdem speciei genera esse non possunt. ens igitur atque unum neutrum neutri supponitur; neque enim unius dicere possumus genus ens nec eius quod dicimus ens, unum. nam quod dicimus ens, unum est et quod unum dicitur, ens est; genus autem et species sibi minime conuertuntur. si igitur praedicatur ens de omnibus praedicamentis, praedicatur etiam unum. nam substantia unum est, qualitas unum est, quantitas unum est ceteraque ad hunc modum. si igitur, quoniam esse de omnibus praedicatur, omnium genus erit, et unum, quoniam de omnibus praedicatur, erit omnium genus. sed unum atque ens, ut demonstratum est, minime alterum alteri praeponitur; duo igitur aequalia singulorum praedicamentorum genera sunt, quod fieri non potest. cum haec igitur ita sint, id Porphyrius determinauit dicens non ita in rebus, ut in familiis omnia ad unum principium posse reduci nec omnium rerum commune esse genus posse, ut Aristoteli placet; sed sint posita, inquit, quemadmodum in Praedi-
p. 75 camentis dictum est, prima decem ge|nera quasi decem prima principia, scilicet ut nulla interim ratio perquiratur, sed auctoritati Aristotelis concedentes haec decem genera nulli

3 ac *R* sint *post* aequalia *pos. RS, repet. FL (s. l. m2) P* 4 sibimetque *(*quae *F) FLm2Pm1* ita *s. l. Lm2* 5 *ante* haec *add.* aequa *C, sed del.* eidem *Pm2* eius *S* 6 neutris *Em1* 8 *pr.* unum *post* nec, *om. post* ens *H* dicitur *om. S* dicimus *Rbrm* 13 esse] ens *Lm2P post* omnibus *add.* his *CP, in mg. Hm2, add.* praedicamentis *(s. l. m2)* his *L* *post* erit *add.* ens *CHN* et unum—omnium genus *om. R* 15 sed] si *in ras. Em2* ut *om. FH* 16 praeponi *FH* 17 hoc *Ea.c. edd.* 18 sit *edd.* 19 deduci *LS* duci *Em1* 20 genus *ante* esse *CFN, post* posse *S* poterit *F* 21 sint] *FHm1* sunt *cett.* 23 prima *om. N, post* principia *R* ut *om. EGS* 24 auctoritate *Em1Hm1* ad auctoritatem *FN* accedentes *CFNS*

alii generi esse credamus subiecta, quae si quis entia nuncupat, aequiuoce nuncupabit, non uniuoce; neque enim una eorum omnium secundum commune nomen definitio poterit adhiberi. quae res facit, ut non uniuoce de his aliquid praedicetur. si enim uniuoce praedicaretur, genus esset eorum commune nomen quod de omnibus praedicaretur; at si genus esset, definitio generis conueniret in species. quod quia non fit, commune his id quod dicimus ens, uocabulum est uocis significatione, non ratione substantiae.

8. Decem quidem generalissima sunt, specialissima uero in numero quidem quodam sunt, non tamen infinito, indiuidua autem quae sunt post specialissima, infinita sunt. quapropter usque ad specialissima a generalissimis descendentem iubet Plato quiescere, descendere autem per media diuidentem specificis differentiis; infinita, inquit, relinquenda sunt; neque enim horum posse fieri disciplinam.

10—17] Porph. p. 6, 11—16 (Boeth. p. 31, 17—32, 1). 14 Plato] Phileb. p. 16 C. Polit. p. 262 A—C. Sophist. p. 266 A. B adfert Busse.

1 entia nuncupat] *ERS (*-pet*),* etiam entia nuncupat *N* ab ens entia nuncupat *(*-pet *Lm2) CGL* etiam nuncupat *(*nuncupat *post* ens *P)* ab ens entia *HP* entia nuncupat ens *F* 2 nuncupabit *(*-uit *FHN) post* uniuoce *FHNP,* nuntiauit *S* unam—definitionem *(uel* diff-*)* poterit adhibere *FHN* 3 nomen *ex* non *Em2G* 5 esse *Hm1, add.* ens *s. l. L, ante* esset *P* eorum *om. CN, post* commune *L* 6 nomen *in mg. Hm2, del. Lm2* ens *CH (in mg.) Lm2 (s. l. ante* eorum*) N* 7 conuenerit *Em1* 8 his *om. GS* 10 sunt *om. S* 11 in numero *om.* Δ quodam] quaedam *Pm1* sunt *om., post* indiuidua *add.* est *S* tam *C* infinito] *Fp.c. (*finito *a.c.) Hm2S*ΓΛΠ*p.c.*Φ in infinito *Hm1N*Π*a.c.* indefinito *C (ras. ex* -tio*) EGLa.c. (*in indefinito *et* ał definito *corr. m1) PR*ΔΣΨ *(*in *er.)* 12 indiuidua—quiescere] *LRS*Ω, *om. cett.* 13 sunt infinita *LRS Busse; cf. p. 226, 22* a *om. R* 15 *ante* descendere *post* usque *(cf. ad p. 178, 14) add.* ad id *CHP* diuidentem per media Γ 16 *ante* infinita *add.* indiuidua uero Δ, *sed del., post add.* uero ΓΦ 17 enim *s. l. L, del.* Γ horum] *N*Ω *(ante add.* et ΛΦ, *er. uid.* Γ, *post add.* indiuiduorum Γ*)* eorum *cett.; Porph. p. 6, 16* τούτων disciplina *Cm1*

Quoniam specierum nosse naturam ad sectionem generum pertinet quoniamque scientia infinita esse non potest — nullus enim intellectus infinita circumdat —, idcirco de multitudine generum, specierum atque indiuiduorum rectissima ratione persequitur dicens supremorum generum numerum notum — decem enim praedicamenta ab Aristotele esse reperta quae rebus omnibus generis loco praeferenda sint —, species uero multo plures esse quam genera. nam cum decem suprema sint genera cumque uni generi non una, sed multae species supponantur proximaeque species supremis generibus subalterna sint genera usque dum ad ultimas species descendatur, nimirum unius generis multas species esse necesse est utrobique diffusas, specialissimas uero multo plures esse quam subalterna, quoniam per multitudinem generum subalternorum ad specialissimas descenditur species. quas multo plures esse quam genera subalterna hoc maxime ostenditur, quod inferiores sunt; semper enim genera in plura subiecta diiuiduntur. decem uero generum species multo plures quam unius existere manifestum est. uerum tamen etsi plures sunt, certo tamen numero continentur; quem facile si quis discutiat omniumque generum species persequatur, possit agnoscere. indiuidua uero quae sub una quaque sunt specie, infinita sunt uel quod tam multa

1 generis *EGLRS, recte?* 2 scienti *GRS* scienti alicui *Lm2* 5 supremorum] supra horum *EG, m1 in LPS* *ante* numerum *add.* esse *FHNP, post* notum *L* 6 *post* reperta *s. l.* commemorat *Em2* 7 generis *om. R, post* loco *L,* generum *S* sunt *CFH (ras. corr.) NPRSm2* 8 nam cum—genera *om. EGRS* 9 sunt *FLP (ras. corr.)* 11 sint *post* genera *C* sunt *F* 13 subalternas *FH (*s *in ras. m2) N, ante* sub. *add.* genera *PS, s. l. Lm2* 16 hoc] in hoc *F* inferiora *FHm1Lm2NP* 17 semper enim genera] *FHN* semper si genera *Cm1* semper enim subalterna *(*genera subalterna *P) Cm2 (part. in mg.) P* et semper subalterna genera *RS* et *(om. G)* semper subalterna *EGL* plurima *N* 18 generis *G* unius] generis unius *R* species unius generis *Lm1* 19 sint *L* compraehenduntur *L* 21 prosequatur *NR* 22 species *G* specie *ante* sunt *FHLNR* tam] *FHN* ea *EGLPRS* tam ea *C*

sunt diuersisque locis posita, ut scientia numeroque includi comprehendique non possint, uel quod in generatione et corruptione posita nunc quidem incipiunt esse, nunc uero desinunt. atque idcirco suprema quidem genera et subalterna et species eas quae specialissimae nuncupantur, quoniam finitae sunt numero, potest scientiae terminus includere, indiuidua uero nullo modo. idcirco igitur Plato a magis generibus usque ad magis species id est specialissimas praecipiebat facere sectionem; per ea enim quae finita essent numero, iubebat descendere diuidentem, ubi autem ad indiuidua ueniretur, standum esse suadebat, ne, quod natura non ferret, infinita colligeret. ita uero genera in species diuidi comprobabat, ut specificis differentiis soluerentur. de specificis autem differentiis melius in eo titulo ubi de differentia disputatur, ac largius disseremus. hic enim hoc tantum dixisse sufficiat, eas esse specificas differentias quibus species informantur, ut rationale uel mortale hominis. cum igitur diuidimus animal, rationali atque inrationali, mortali inmortalique separamus. ⟨hoc ergo⟩ ceteraque genera talibus differentiis quae subiectas species informent, Plato censuit esse diuidenda usque dum ad specialissima

13 de specificis—disputatur] lib. IV c. 8.

1 sint *EFGHp.r.* (*ex* sunt) *LPRS* numeroque] *FHN* in unum *EGLm1* (numero *m2*) *RS* numeroque in unum *CP* concludi *LS* 3 uero] *ex* quidem uero *P recepit Brandt,* quidem *CEGLRS, om. FHN; cf. p. 223, 12* 5 easque (*om.* quae) *LR* specialissime *GS* 7 igitur *om. C* magis a *EGLPRS* usque ad magis species] *FHN* magis *om. C* quam a speciebus *cett.* 8 id est] ẽ *ut uid. er. C* specialissimas] *CFHN* a (*add. L*) specialissimis *cett.; cf. p. 225, 13* 9 essent] sunt *FN* 10 diuidentem] diuisionem *EGHm1* (diuisorem *m2*) *Lm1PRS* 11 nec *HN* 12 comprobat *ELm1* (probabat *m2*) *R* ut *et* soluerentur *om. EGPm1* (*s. l. m2*) *RS* *post* ut *add.* in *edd.* 13 autem *om. EGLPm1* (uero *m2*) *RS* 14 de *om. FG* differentiis *CSa.c.* 16 rationabile *E* uel *om. ERS* et *Lm1* 17 *ante* rationali *et* inrationali *add.* in *Em2* rationale atque inrationale (*uel* irr-) *EGNp.c.RS* 18 mortali *om. N* mortale *EGLPS* inmortaleque *EGNp.c.PRS;* mortale (*sic*) ac (*s. l.*) inmortali *L* 18 hoc ergo *add. Brandt,* cetera ⟨quo⟩que *Engelbrecht* separabimus *FHN* separauimus *R* 19 informant *Fa.c.Lm1NR*

ueniretur, dehinc consistere nec infinita sequi, quoniam indiuiduorum numquam esset nec disciplina nec numerus.

9. Descendentibus igitur ad specialissima necesse est diuidentem per multitudinem ire, ascendentibus uero ad generalissima necesse est colligere multi-
p. 76 tu|dinem. collectiuum enim multorum in unam naturam species est et magis id quod genus est, particularia uero et singularia e contrario in multitudinem semper diuidunt quod unum est; participatione enim speciei plures homines unus, particularibus autem unus et communis plures; diuisiuum est enim semper quod singulare est, collectiuum autem et adunatiuum quod commune est.

Diuidere est in multitudinem quod unum fuerat ante dissoluere, omnisque diuisio e contrario compositionem coniunctionemque meditatur. quod enim, cum sit unum, dispertiendo diuiditur, id ipsum ex pluribus rursus partibus adunando componitur. ut igitur superius dictum est, indiuiduorum quidem similitudinem species colligunt, specierum uero genera; similitudo uero nihil est aliud nisi quaedam unitas qualitatis. ergo substantialem similitudinem indiuiduorum species colligere manifestum est, substantialem uero similitudinem specierum genera contrahunt et ad se ipsa reducunt. rursus

3—13] Porph. p. 6, 16—23 (Boeth. p. 32, 1—8). 9 participatione—11 plures] Abaelardus, Theolog. christ., II p. 486 ed. Cousin. 18 superius] p. 166, 8 ss.

3 *ante* igitur *add.* illis *L* necesse—singulare est *(12) om. N* 4 ire *ante* per *LΓ* ascendentibus—plures *(11)*] Ω, *om. cett.* 6 *post* multitudinem *excidisse* in unum *coni. Busse (cum Porph. p. 6, 18* εἰς ἕν*), add. edd.* 8 e contrario—semper] Γ *edd. cum Porph. p. 6, 20* semper in multitudinem e contrario *cett. codd. Busse* 9 est unum Φ 10 unus, unus autem et communis particularibus plures *Abaelard.* 11 commune Γ*a.c.* communes Φ enim *post* est *FS*Φ, *om. CELR, ante* est *cett.* 12 est *om. E* 14 est] enim *C* est enim *L* in *om. G, s. l. Lm2* 15 *post* dissoluere *add.* est *C* 17 plurimis *F* 19 uero] ergo *CEGLm1RS* 20 nisi] ni *C*

generis adunationem differentiae in species distribuunt, specieique adunationem in singulares indiuiduasque personas accidentia partiuntur. cum igitur haec ita sint, necesse est semper cum a genere descendis ad speciem, diuidendo semper facere multitudinem, cum uero ab speciebus ascendis ad genera, componendo colligere et plura quae in specierum differentiis fuerant similitudine qualitatis adunare. in speciebus etiam idem considerari potest. ut enim ipsae indiuidua, quae sunt infinita, una similitudine substantiali colligunt, ita indiuidua speciem propria infinitate distribuunt. omnia enim indiuidua disgregatiua sunt et diuisiua, species uero et genera collectiua, species quidem indiuiduorum collectiua atque adunatiua, specierum uero genera, ut ita dicendum sit: genus quidem species distribuunt et species ab indiuiduis in multitudinem deducuntur, rursus autem genus quidem multas species colligit, species autem particularem singularemque multitudinem ad singularitatis deducit unitatem. igitur plus genus adunatiuum est quam species. species namque sola indiuidua colligit, genus uero tam species quam ipsarum quoque specierum indiuiduas contrahit singularesque personas. sed in hoc conuenienti utitur exemplo dicens quoniam participatione speciei, id est hominis, Cato, Plato et Cicero pluresque reliqui homines unus, id est milia hominum

1 *post* generis *s. l.* ergo *E* species] specie *G* speciem *Lm1* 2 *ante* indiuiduasque *s. l.* in *Hm2* 3 haec igitur *LNP* 4 species *ELm2R* 5 a *ELS* ad *(tamen* speciebus*) G* 6 et *om. EGLPRS* plures *EFGLPm1RS* quae *ante* fuerant *EGLPRS* 7 fuerint *S* similitudinum *(*-nem *Pm2)* qualitates *(ex* -tis *Pm2) EFGLPRS* *ante* adunare *add.* et *EGLPR* 8 poterit *Lm2* *ante* ipsae *add.* species *N, post in mg. Cm1?* ipsae] *Cm2H* ipsa *cett.* 9 unam similitudinem substantialem *EFGLRS* 10 propriam infinite *(uel* -tae, -tate *H) EGHLPRS* 12 *post* adunatiua *add.* est *CGH (in mg. m1?) Lm2 NPm2* 13 specierum uero genera *s. l. Hm2* 14 distribuit *EGRS* 15 ducuntur *EGHN* 17 ducit *HN* 19 cum species tum *N* 20 indiuidua *EGHLPRS* 21 participationi *G* 23 *post* unus *add.* est *Hm2*

in eo quod sunt homines, unus homo est; at uero unus homo, qui specialis est, si ad hominum multitudinem qui sub ipso sunt consideretur, plures fiunt. ita et plures homines in speciali homine unus est et specialis unus in pluribus infinitus. sic igitur quod singulare quidem est, diuisiuum est, quod uero commune, quoniam multorum unum est, ut genus ac species, collectiuum atque adunatiuum.

10. A d s i g n a t o   a u t e m   g e n e r e   e t   s p e c i e ,   q u i d   e s t   u t r u m q u e ,   e t   g e n e r e   q u i d e m   u n o ,   s p e c i e b u s   u e r o   p l u r i b u s — s e m p e r   e n i m   i n   p l u r e s   s p e c i e s   d i u i s i o   g e n e r i s   e s t —, g e n u s   q u i d e m   s e m p e r   d e   s p e c i e   p r a e d i c a t u r   e t   o m n i a   s u p e r i o r a   d e   i n f e r i o r i b u s ,   s p e c i e s   a u t e m   n e q u e   d e   p r o x i m o   s i b i   g e n e r e   n e q u e   d e   s u p e r i o r i b u s ;   n e q u e   e n i m   c o n u e r t i t u r .   o p o r t e t   a u t e m   a u t   a e q u a   d e   a e q u i s   p r a e d i c a r i ,   u t   h i n n i b i l e   d e   e q u o ,   a u t   m a i o r a   d e   m i n o r i b u s ,   u t   a n i m a l   d e   h o m i n e ,   m i n o r a   u e r o   d e   m a i o r i b u s   m i n i m e ;   n e q u e   e n i m   a n i m a l   d i c e s   e s s e   h o m i n e m ,   q u e m a d m o d u m   h o m i n e m   d i c e s   e s s e   a n i m a l .   d e   q u i b u s   a u t e m   s p e c i e s   p r a e -

8—231, 19] Porph. p. 6. 24—7, 21 (Boeth. p. 32, 9—33, 4).

1 est. ut *et 3* fiunt, ita *r*   2 *pr.* qui] quamuis *FNm1*   *post.* quae *EPR*   3 et] ut *Cm1*   4 unus est] unum est ał *(haec del. m2)* unus est *C*   *post.* unus] unus est *LS*   infinitis *CLm1* diffinitus *R*   5 quidem *om. FN*   diuisum *Em1* diuisuum *N*   quod] quia quod, *s. l.* est *G*   6 uero commune] *FS* commune uero *Cm1 (post* uero *add.* est *m2) HN* commune est uero *LPm2R* commune est numero *EGPm1*   ac] et *R* ad *Em2GLPm1*   8 Assignati *Pm1*   quid est] *FHPm2Δm1* quidē *CNRS* quid sit *Πm2Ψ edd.* quod est *cett. Busse; cf.* sunt *p. 236, 14*   9 utrumque—uno] *CEGHPm1 (*quidem *ex* quodem*) RSΔm2Πm2Ψ* utrumque quodque sit genus unum *(*unum genus *N) FNΔm1ΛΣΦ* utrumque et *(*et *om. LΠ)* cum *(*cumque *Π)* sit genus unum *LPm2Πm1* utrumque unum *Γ*   species uero plurimae *FLNPm2ΓΔm1ΛΣΦ; ad* utrumque—pluribus *cf. Porph. p. 7, 1*   11 genus—indiuiduis *(p. 231, 16)*] *RSΩ*, *om. cett.*   speciebus *R*   14 autem] *Porph. p. 7, 4* γάρ   15 aut] *RS edd.*, *om. Ω Busse; Porph. p. 7, 4* ἤ   aequis] aequo *R*   ignibile *R*   17 uero] autem *S*   *post* minime *add.* praedicantur *Γ*   18. 19 *utroque loco* dices] *RS* dicis *Ω edd. Busse; Porph. p. 7, 7* εἴποις ἄν

dicatur, de his necessario et speciei genus praedicabitur et generis genus usque ad generalissimum; si enim uerum est Socratem hominem dicere, hominem autem animal, animal uero substantiam, | uerum est et Socratem animal dicere atque sub- p. 77
stantiam. semper igitur superioribus de inferioribus praedicatis species quidem de indiuiduo praedicabitur, genus autem et de specie et de indiuiduo, generalissimum autem et de genere et de generibus, si plura sint media et subalterna, et de specie et de indiuiduo. dicitur enim generalissimum quidem de omnibus sub se generibus speciebusque et de indiuiduis, genus autem quod ante specialissimum est, de omnibus specialissimis et de indiuiduis, solum autem species de omnibus indiuiduis, indiuiduum autem de uno solo particulari. indiuiduum autem dicitur Socrates et hoc album et hic ueniens, ut Sophronisci filius, si solus ei sit Socrates filius.

Breuiter quaecumque superius dicta sunt commemorat hoc modo. cum, inquit, adsignauerimus quid sit genus et quid species, cumque suis ea definitionibus comprehenderimus docuerimusque unum genus semper in plurimas species solui,

2 generalissima *Sm2 (*specialissimum *m1)* ΓΔΛ 3 enim] autem *S* 4 autem] uero Δ uero] autem Δ 5 et Socratem animal] Δ*m2*Λ*m2* *(om.* et*)* Ψ hominem et *(*et *om.* ΔΛ*)* animal Δ*m1*Λ*m1*Φ et hominem animal *RS*Σ et *(om.* Π*)* socratem et *(*et *om.* Γ*)* hominem *(del.* Γ*m2)* et *(om.* Γ*)* animal ΓΠ; *cf. Porph. p. 7, 11* 6 igitur] *RS* enim Ω; *Porph. p. 7, 12* οὖν superioribus] superiora *RS*ΓΔ *a.c.* 7 praedicantur *RS*ΓΔ *a.c.* species] et species *R* indiuiduo] *cod. Q. Bussii brm* indiuiduis *RS*Ω *(ante add.* eius Σ*)*; *Porph. p. 7, 13* τοῦ ἀτόμου 10 sunt *RS*ΓΛ*m2*Φ *p.c.* subalterna] de subalternis Δ 11 enim] autem *S* 13 et de *om. R* de *om. S* 14 de] Ω *cum Porph. p. 7, 17* et de *RS* 15 *pr.* de *om. S* *post.* de] et de *R* 17 autem] enim *N*ΓΔΛΣ; *Porph. p. 7, 19* δέ 18 album] aliud Γ*m1 (*et illud *m2)* Λ*m1* ut] et *N*ΓΔ*m2*ΛΣ 19 socrates sit *CEGLPRS*; *Porph. p. 7, 21* εἴη Σωκράτης 20 quae *FHN* 21 et *om. R*

illud, inquit, adiungimus quoniam omnia superiora de inferioribus praedicantur, inferiora uero de superioribus minime. et ea quae sunt utilia de praedicationis modo rite pertractat. ostendit autem genus in plurimas species semper solui adsignata generis definitione. quod enim de pluribus rebus specie iffdiertenbus in eo quod quid sit praedicaretur, esse definiuit genus. nihil autem sunt plurimae res specie differentes nisi plurimae species; de quibus autem praedicatur genus, in ea ipsa dissoluitur. ostensum est igitur ex definitionis adsignatione unius generis esse species plures. quae cum ita sint, genus quidem de specie praedicatur, species uero de indiuiduis omniaque superiora de inferioribus, inferiora de superioribus nullo modo. id quare eueniat paucis absoluam. quae superiora sunt, substantialiter ea genera esse praediximus, qua uero sunt genera, ampliora sunt quam una quaeque species. neque enim in plurima diuideretur genus, nisi ab una quaque specie maius existeret. id cum ita sit, nomen generis toti conuenit speciei; non enim coaequatur solum speciei generis magnitudo, uerum etiam speciem superuadit. idcirco igitur omnis homo animal est, quoniam intra animalis uocabulum et homo et cetera continentur. at uero nullus dixerit: omne animal homo est; non enim peruenit ad totum animal hominis nomen, quia, cum sit minus, nullo modo generis uocabulo coaequatur. itaque quae maiora sunt, de minoribus praedicantur, quae minora, non conuertuntur, ut de maioribus praedicentur. at uero si qua sint aequalia, ea secundum naturae parilitatem conuerti necesse est, ut hinnibile atque equus, quoniam ita sibimet

1 quoniam] quod *S* 2 uero *om. ES* 4 *ante* genus *add.* unum *FHNPR, in mg. Cm2, recte?* 5 definitio *(uel* diff-*) Ea.c.GLPm1S* 6 esse] et esse *R* definiuit] designauit *Sm1* 10 *ante* esse *add.* semper *FHNP* 13 id cur *HN* idcirco *F* 14 ea *add. Em2* quae *L (s. l.* illa*) PS* 15 quaque *E* quoque *S* 17 toti] totum non *R* 18 *post* enim *repet.* non *R* 21 cetera] cicero *F* cetera animalia *G* 23 itemque *Lm1S* 24 *post post.* quae *s. l.* uero *Hm2* 26 sunt *FHLN* paritatem *EGLp.c.RS* 27 ignibile *R* ita] si ita *H*

coaequantur, ut neque equus non sit hinnibilis neque quod sit hinnibile, non sit equus. fit ergo ut omne hinnibile equus sit et omnis equus hinnibilis. quae cum ita sint, ea quae superiora sunt, non modo de sibi proximis inferioribus praedicantur, uerum etiam de inferiorum inferioribus. nam si illud recipitur, ut ea quae superiora sunt, de inferioribus praedicentur, inferiorum inferiora superioribus multo magis inferiora sunt, uelut substantia praedicatur de animali, quod est inferius; sed animali inferius est homo, praedicabitur igitur etiam substantia de homine. rursus Socrates inferius est homine, praedicabitur igitur substantia de Socrate. itaque species quidem de indiuiduis praedicantur, genera uero et de speciebus et de indiuiduis. quod conuerti non potest; nam neque indiuidua de speciebus aut generibus praedicantur nec species de generibus. ita fit ut genus quod est generalissimum, de omnibus subalternis generibus praedicari et de speciebus et de indiuiduis possit, de ipso nihil. ultimum uero genus id est quod ante specialissimas species collocatur et de solis speciebus specialissimis dici potest, species uero de indiuiduis, ut dictum est, indiuidua autem de singulis praedicantur, ut Socrates et Plato, eaque maxime sunt

1 non *om. brm* *post* sit (si *R*) *add.* nisi *CH (s. l. m2) LNPS* ni *R* inhinnibilis *EG* nec *FN* quid *CF* 2 *pr.* sit *om. S* *post.* sit] est *CEGLm1RS;* non sit *om. brm; post add.* nisi *CLNPRS, s. l. Hm2* ergo *om. H* enim *F* sit equus *FHNP* 3 hinnibile *N, post* hinn. *add.* sit *L, ante P* 4 sunt *om. S, ante* superiora *EGP* sibi *om. H* 5 si *om. S, s. l. Hm1?* 8 uelut *om. LS* ut *C* 9 *pr.* est *s. l. Lm2* *post.* est *s. l. Gm2* praedicatur *CELm2RS* 10 etiam *om. FG* 11 *ante* de *add.* et *EGLR* ita *R* 13 de speciebus] *hic desinit cod. F* 14 aut] ac *R* 15 itaque *CHNP* quod est] quidem *CP* quidem est *R* 16 *post* praedicari *add.* potest *L (s. l.) m1* possit *m2 N* 17 possit *om. N* potest *L* *post* ipso *add.* uero *HNPR, s. l. Cm2Lm2* 18 uero] autem *L* id est] *CHm2NS* id est autem est *Hm1* id autem est *EGLa.c.* (id est autem *ut uid. p.c.) RP* ante *om. EGR, s. l. Pm1?* 19 collocat *EGR* et *om. HN* 20 *post* uero *add.* quae *post* indiuiduis *add.* dici potest *R* autem] enim *Lm1* 21 ea quae maximae *G*

p. 78 indiuidua quae sub ostensionem | indicationemque digiti cadunt, ut hoc scamnum, hic ueniens atque quae ex aliqua proprie accidentium designantur nota, ut, si quis Socratem significatione uelit ostendere, non dicat 'Socrates', ne sit alius qui forte hoc nomine nuncupetur, sed dicat 'Sophronisci filius', si unicus Sophronisco fuit. indiuidua enim maxime ostendi queunt, si uel tacito nomine sensui ipsi oculorum digito tactuue monstrentur, uel ex aliquo accidenti significentur uel nomine proprio, si solus illud adeptus est nomen, uel ex parentibus, si illorum est unicus filius, uel ex quolibet alio accidenti singularitas demonstratur, eo quod ad esse unam praedicationem habeat eiusque dictio non transeat ad alterum, sicut generis quidem ad species, specierum uero ad indiuidua.

11. Indiuidua ergo dicuntur huiusmodi, quoniam ex proprietatibus consistit unum quodque eorum, quarum collectio numquam in alio eadem erit. Socratis enim proprietates numquam in alio quolibet erunt

14—p. 235, 4] Porph. p. 7, 21—27 (Boeth. p. 33, 4—10).

1 ostensione *EGPS* ostentationem *HN* indicationeque *EGPS* indagationemque *N* 2 *ante* hic (is *ex* hic *E*) *add.* ut *CEGR* et *L* atque quae] *Hm2LNP* atque *EGHm1* atque ea quae *S* eaque quae *CR* propria *CH* proprietate *R* 4 qui *post* forte *HP* 5 forte *ante* alius *N* 6 sophronisci *LNRS; cf.* ei *p. 231, 19* 7 quaeant *R* si uel *ex* siue *Lm2* sensu *GL* (*ante add.* siue) *P* (*ras. ex* -sui) *R* ipso *Cm1LPm1R* tactuque *H* tactu uel *R* 8 monstrantur *R* accidenti significentur uel *om. EGR* accidente *N* *ante* uel *add.* id est *CH* (*del. m2*) *Lm2NP* 9 nomine *om. EGR, post* proprio *S* illud *om. S, del. Lm2* 10 *post* uel *add.* si *HR, s. l. Lm2* 11 demonstretur *S* eo quod *in ras. Cm2* eaque *H* (que *add. m2, post er.* quod) *N* ea quae *P; post* quod *add.* accidentia *in mg. Cm2* de (*s. l.*) accidenti *in contextu,* ał eo quod accidentia *in mg. L* ad esse unam] unam ad sese *C* ad sese unam *HN* ad se unam *L* (*s. l. et in mg.* de se *a.c.*) *P* 12 habeat] *EGHm2Lp.c.PRS* habet *Cm1Hm1La.c.N* habeant *Cm2L in mg.* dictio] praedicatio *CNSp.c.* transit *CHNR* 13 species] *m2 in CH (in mg.) P, La.c.* specierum *cett.* 16 quarum—pluribus (*p. 235, 3*)] *RΩ, om. cett.* quarum] Π*m2*Ψ quorum *cett.* in alio *post* eadem *s. l.* Λ*m2* in alium *R, post* alio *add.* quolibet Σ

particularium, hae uero quae sunt hominis, dico autem eius qui est communis, proprietates erunt eaedem in pluribus, magis autem in omnibus particularibus hominibus in eo quod homines sunt.

Quoniam superius indiuiduum appellauit, huius nominis rationem conatur ostendere. ea enim sola diuiduntur quae pluribus communia sunt; his enim unum quodque diuiditur quorum est commune quorumque naturam ac similitudinem continet. illa uero in quae commune diuiditur, communi natura participant proprietasque communis rei his quibus communis est conuenit. at uero indiuiduorum proprietas nulli communis est. Socratis enim proprietas, si fuit caluus, simus, propenso aluo ceterisque corporis lineamentis aut morum institutione aut forma uocis, non conueniebat in alterum; hae enim proprietates quae ex accidentibus ei obuenerant eiusque formam figuramque coniunxerant, in nullum alium conueniebant. cuius autem proprietates in nullum alium conueniunt, eius proprietates nulli poterunt esse communes, cuius autem proprietas nulli communis est, nihil est quod eius proprietate participet. quod uero tale est, ut proprietate eius nihil parti-

1 *post* particularium *add.* eaedem *edd. cum Porph. p. 7, 24* haec Δ eae Φ *post* hominis *s. l.* proprietates Δ dico—communis *om. R* 2 proprietates *er.* Δ proprietatis Γ 3 eadem Δ*m1*Σ *pr.* in] et in Γ *post.* in] et in ΓΛ*m2*Φ omnibus *om. S* 4 in *om.* Φ *post* sunt *add.* continentur *(ex p. 236, 7) R* 6 ostendere conatur *C* 7 <in> his *brm* quodque unum *Cm1* quibus *EGLPRS edd.* 10 participantur *R* *post.* communi *(om.* est*) Gm1* 11 proprietas *om. E* proprietates *Gm1* 12 caluus, simus] caluissimus *EGHm1 (*caluus uel simus *m2) Lm1PR* 13 perpenso *ESp.c.* albo *Em1 (*caluitio *m2) G* uentre *N* corporis *linea del., sed lin. er., s. l.* corruptus *Hm2* liniamentis *CEG LNPm2S* 14 *post* institutione *add.* probatus *EP, s. l. Lm2* uocis] *Cm1EGPRS* uocisue sono *Cm2HLm2 (*uocis uel sonus *m1) N* conueniebant *EGm1Hm1P* haec *G* 16 in nullo alio *EGHLm1PS* 17 cuius—conueniunt *om. EGLRS* cuius] eius *P* autem] uero *N* itaque *P* in nullum—eius *om. P* *post* eius *add.* itaque *N* igitur *L* 18 poterant *EGL* potuerunt *ex* poterunt *P* potuerant *R* autem *om. LS* 19 proprietatem *EGLRS* proprietate* *(*s *er.) H* 20 proprietatem *EGH LPRS* nihil] nulli *Lm2P* participat *ER*

cipet, diuidi in ea quae non participant, non potest; recte igitur haec quorum proprietas in alium non conuenit, indiuidua nuncupantur. at uero hominis proprietas, id est specialis, conuenit et in Socratem et in Platonem et in ceteros, quorum proprietates ex accidentibus uenientes in quemlibet alium singularem nulla ratione conueniunt.

12. Continetur igitur indiuiduum quidem sub specie, species autem sub genere. totum enim quiddam est genus, indiuiduum autem pars, species uero et totum et pars, sed pars quidem alterius, totum autem non alterius, sed aliis; partibus enim totum est.

De genere quidem et specie et quid generalissimum et quid specialissimum et quae genera eadem et species sunt, quae etiam indiuidua, et quot modis genus et species dicitur, sufficienter dictum est.

Hic retractat omnia breuiter quae supra latius absoluit dicens indiuiduum ab specie contineri, species uero ipsas a genere, huiusque causam reddens ait: omne enim genus totum est, indiuiduum pars. totum enim genus in eo quod genus est, continet, tametsi species esse potest; totum enim non ut genus species est, sed ut ea quae supponitur generi. genus igitur in eo quod genus est, totum est speciebus, semper enim continet eas. at uero indiuiduum pars semper est, num-

7—15] Porph. p. 7, 27—8, 6 (Boeth. p. 33, 10—17).

2 proprietates *Em1NR* conueniunt *N* 4 *pr.* et *om. C* *secund.* in *om. S* *tert.* in *om. HNP* 5 uenientes ex accidentibus *C* ex accidente *(om.* uenientes*) EGLm1RS* 7 Continetur *om. R (cf. ad p. 235, 4)* continentur Δm2Λm1Σ quidem *om.* Φ est quidem Δ 8 totum—indiuidua *(14)*] *RΩ, om. cett.* 9 pars—uero] pars est species autem Δ 10 *pr.* totum] totum est ΛΦ 11 sed in aliis. in partibus *edd. cum Porph. p. 8, 2* 12 quod ΛΣ 13 et quid specialissimum *om.* Δ quod ΛΣ 14 sint *R*ΓΛΠΣ; *cf. p. 237, 15* quod *GS* tot *Pm1* modis *om. S* 15 dicatur *N*ΔΛΠΦΨ, *s. l. add.* Σ; *cf. p. 237, 19* 16 Hic *om. NR, s. l. Hm2* 17 teneri *C* ipsas *om. E* ipsa *Cm1* 18 huiusce *Lm2* 19 pars *om. E* genus enim *Cm1 (ante* genus *s. l.* totum *m2) HN* 20 totum] tum *Hm1* tunc *N* enim] autem *S* 23 est *ante* semper *CN* pars *post* est *LS*

quam enim ipsum aliquid sua proprietate concludit. species uero et totum est et pars, pars quidem generis, totum uero indiuiduis. et cum pars est, ad singularitatem refertur, cum totum, ad pluralitatem. quoniam enim unum genus pluribus speciebus superest, una quaelibet species pars est generis, id est unius, quoniam autem species pluribus indiuiduis | praeest, p. 79 non est uni indiuiduo totum, sed plurimis. idcirco enim totum dicitur, quia plura continet et cohercet. nam ut pars sit aliquid, una ipsa unius pars esse poterit, ut uero totum sit, unum ipsum unius totum esse non poterit. idcirco alterius quidem pars est species, aliis uero totum.

Et de genere quidem et specie dictum est et quid sit generalissimum genus, quoniam id cui nullum aliud superponitur genus, et quid specialissima species, quoniam ea cui species nulla supponitur, et quae genera eadem sunt, eadem et species, scilicet subalterna quibus aliquid superponitur, aliquid uero supponitur, quae etiam indiuidua, ea scilicet quorum proprietates alteri nequeunt conuenire, et quot modis genus uel species dicitur, genus quidem aut in multitudine aut in procreatione aut in participatione substantiae, species uero aut ex figura aut ex generis suppositione, sufficienter dictum est. quibus absolutis modum uoluminis terminabo, ut quarti area libri differentiae reseruetur.

2 *ante post.* pars *add.* et *C, post er.* que *L* totum *in mg. Cm2* uero *om. HN* autem *C (in mg. add. m2) L* quidem *S* 3 indiuidui *Cm1NS* et] sed *CHN* *post post.* cum *add.* uero *R* 4 quoniam] quod *L* 7 pluribus *HLm2NS* 9 unum ipsum *brm* 12 Et] sed *in er.* et *Lm2* specie] de specie *EG* 13 *post* id *add.* est *P, s. l. Em2* 14 quod *C* specialissimum *(om.* species*) HN* nulla species *NR* 15 superponitur *(ras. corr. E)* nulla *EG* eadem *s. l. Lm2* 16 supponitur *HR* aliquid uero supponitur *om. ENR, in mg. Cm2* 17 ea *om. EGLPRS* 18 non queunt *G* quod *Em1GN* quod quot *R* 20 aut in participatione *s. l. Gm2* *post* substantiae *add.* aut ex figura *S* consistit *edd.* uero aut] autem *N* 21 figura] genere *S* ex *om. E* est *om. S* 22 *post* area *s. l.* ubi discutiamus ea *Em2* 23 *ante subscriptionem initium libri IV usque ad p. 239, 6* iniecta *scriptum, post subscrip-*

tionem repetit., E ANICII MANLII (MALLII *G)* SEVERINI BOETII (BOECII *G)* V̄. C̄. ET ILL. EXCONS̄ (EXC̄. *E)* ORD̄. PATRICII IN ISAGOGEN (YSAGOGAS *E)* PORPHYRII (PORPHIRII *E)* ID EST INTRODVCTIONĒ A SE TRANSLATAE (ID *eqs. om.,* SCDAE *E)* EDITIONIS LIB. III. EXPL̄. INCIP̄. LIB. IIII. *EG;* EXPLICIT LIBER TERTIVS. (LIB̄. III. EXPLICIT *L)* INCIPIT (LIBER *add. LS)* QVARTVS *L (add. m2) NPRS (uariis cum compendiis);* LIBER QVARTVS *C; subscriptio deest in H*

LIBER QVARTVS.

1. De differentia disputanti non aeque illud debet occurrere quod in generis specieique tractatu de collocationis ordine quaerebatur. illic enim meminimus inquisitum, cur esset omnibus praepositum genus, ut id primum ad disputationem ueniret, cur post genus species esset iniecta, nunc uero superuacuum est dicere, cur post speciem differentia sumpta sit, cum illud iam fuerit inquisitum, cur non ante speciem collocata sit. quodsi mirum uidebatur speciem differentiae in disputationis loco fuisse praepositam, quod differentia continentior et magis amplior esset specie, quid est quod possit quisque mirari, si eandem differentiam ante proprium atque accidens collocauerit, cum proprium unius semper sit speciei, ut posterius demonstrabitur, accidens uero exteriorem quandam ostendat naturam nec omnino in substantia praedicetur, differentia uero utrumque contineat, et de pluribus speciebus et in substantia praedicari? sed haec hactenus, nunc ad ipsa Porphyrii uerba ueniamus.

Differentia uero communiter et proprie et magis

3 quod—inquisitum] p. 170, 2 ss. 198, 10 ss. 18—p. 240, 13] Porph. p. 8, 8—17 (Boeth. p. 33, 18—34, 7).

2 De differentia] Differentiae *E* Differentia *G* Differentiam *La.c.* disputanti] in disputando *CEGLm1N* non aeque illud] non illud quoque *C* 3 quod] ut *HN* collationis *Cm1HN* 4 quaerebatur] *hic desinit cod. S* 11 *ante* specie *add.* ea *EG* ab *HL* est quod *om. GR (post* quid *add.* interrogatiue*), s. l. Lm2,* sit *Em1* sit quod *m2* *an* quisquam*? ad* quisque *add.* iure possit *Em2* 12 *post* eandem *add.* iure *E, s. l. Lm2* 13 sit unius speciei semper *C* unius sit semper speciei *R* unius semper speciei sit *N* 15 substantiam *NR* 16 substantiam *Em1* 18 *ante* Differentia *inscriptio* DE *(om. Ψ)* DIFFERENTIA *additur in* Ω et magis proprie *in mg. Cm2?*

proprie dicitur. communiter quidem differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate quadam differt quocumque modo uel a se ipso uel ab alio. differt enim Socrates a Platone alteritate et ipse a se uel puero uel iam uiro et faciente aliquid uel quiescente et semper in aliquo modo habendi alteritatibus. proprie autem differre alterum ab altero dicitur, quando inseparabili accidenti ab altero differt. inseparabile uero accidens est ut nasi curuitas, caecitas oculorum. cicatrix, cum ex uulnere obcalluerit. magis proprie differre alterum ab altero dicitur, quando specifica differentia distiterit, quemadmodum homo ab equo
p. 80 specifica differentia differt rationali qualitate. |

Tribus modis aliud ab alio distare praediximus, genere. specie, numero, in quibus omnibus aut secundum substantiales quasdam differentias alia res distat ab alia aut secundum accidentes. nam quae genere uel specie distant, substantialibus quibusdam differentiis disgregata sunt, idcirco quoniam genera et species quibusdam differentiis informantur. nam quod homo ab arbore genere distat, animalis sensibilis qualitas in eo differentiam facit. addita enim sensibilis qualitas

14 praediximus] p. 191, 21.

1 dicitur] λεγέσθω *Porph. p. 8, 8; cf.* nuncupatur *infra p. 241, 18.* communiter—distiterit *(12)*] *RΩ, om. cett.* 2 ab *om.* Λ, *s. l.* Γ 3 ipso *om. R* 4 *pr.* a *om. RΔ* puero] a puero ΣΦ 5 uiro] a uiro Φ et] *R*Γ uel *cett.; Porph. p. 8, 11* καί aliquod Σ 6 habendi] habendi se Φ; *Porph. p. 8, 12* τοῦ πῶς ἔχειν 7 ab *om.* ΔΛΣ quandam *R* 8 accidente *R; post add.* alterum *edd. cum Porph. p. 8, 13* ab *om.* Σ 10 coaluerit Σ*m2* *post* proprie *add.* autem ΓΔ *(fort. recte)* uero Φ; *Porph. p. 8, 15* δέ 11 ab *om.* ΛΣ 12 destiterit ΓΔ*m1*ΛΣ quemadmodum—differt *del. Lm1?* 13 differentia *om. N*Σ *ante* rationali *add.* id est *CEGL, s. l. Hm2*Λ*m1?* rationabili *CEGLPR* 14 ab] *LP, om. cett.* 17 accidens *CEm2* accidentales *Lm2* 18 disgregata—quibusdam *om. N, s. l. R* 19 *post* quibusdam *add.* substantialibus *Hm2 edd., recte?* *ad* informantur *s. l.* disgregantur *N* 21 ea *Hm1Lm2NP*

animato animal facit, eidem detracta facit animatum atque insensibile, quod uirgulta sunt. igitur homo atque arbor genere differunt — utraque enim sub animalis genere poni non possunt —, differentia sensibili secundum genus discrepant, quae unius ex propositis tantum genus, id est hominis informat, ut dictum est. illa uero quae specie distant manifestum est quod ipsa quoque differentiis substantialibus discrepant, ut homo atque equus differentiis substantialibus discrepant, rationabilitate atque inrationabilitate. ea uero quae indiuidua sunt et solo numero discrepant, solis accidentibus distant. haec autem sunt uel separabilia uel inseparabilia, separabilia quidem, ut moueri, dormire; distat enim alius ab alio, quod ille somno prematur, hic uigilet. distat item inseparabilibus accidentibus, quod hic staturae sit longioris, hic minimae. Quae cum ita sint, in ternarium numerum has differentiarum diuersitates Porphyrius colligit hisque ipse nomina quibus post utatur, apponit dicens: omnis differentia uel communiter uel proprie uel magis proprie nuncupatur, communiter quidem eam differentiam sumens quae quodlibet accidens monstret, quae in quadam alteritate consistit, ut si Plato a Socrate differat, quod ille sedeat, hic ambulet, uel quod ille sit senex, hic

5 ut dictum est] p. 208, 17 ss.

1 eiusdem *E* et idem *G* eadem *L* inanimatum *L*, in- *er. EP; cf. p. 208, 14 ss.* 2 *post* arbor *add.* quae *H (linea del., sed lin. er.) L (del. m1) N* 3 animali *(om.* genere*) N* 4 *ante* differentia *add.* sed ex *E* nam *brm, post s. l.* igitur *Pm2* 5 praepositis *CLm1N* positis *Em1, s. l.* homine et arbore *Lm2Em2* 6 distant specie *C* quod *om. CHN* 7 discrepare *CHN* ut—discrepant *om. EGL, s. l. R* 8 discrepant *om. C* 9 *post* inrationabilitate *add.* distant *L* 10 sunt *add. Lm2, in mg. Pm2* 13 distant *Hm1Pm2* distet *L* distat enim *E* 14 sit *om. R, ante* staturae *HN* staturae sit *post* longioris *L* minimae] *Ppr* minime *cett. codd. bm* 16 isque *EG* ipsis *C* post utatur] postulatur *EGR* 17 propria *Ca.c.L* 18 propria *L* differentiam eam *HNP* a differentia *(om.* eam*) E* 19 *ad* sumens *s. l.* exordium *Em2* monstraret *EGLm1 (*demonstraret *m2) R* 20 ut si] uti *EGLm1 (*uti si *m2) R* a *om. CGR, s. l. Lm1?Pm2* differt *ex* -rat *E* 21 sit *om. C* est *EGL (s. l.) R*

iuuenis. a se ipso etiam saepe aliquis differre potest, ut si nunc quidem faciat aliquid, cum ante quieuerit, uel si nunc adulescens iam factus sit, cum prius tenera uixisset infantia. communes autem differentiae nuncupatae sunt, quoniam nullius propriae esse possunt differentiae, sed separabilia accidentia sola significant. nam et stare et sedere et facere aliquid ac non facere multorum atque adeo omnium et separabilia esse accidentia manifestum est. quibus si qui differunt, communibus differentiis distare dicuntur. praeterea puerum esse atque adulescentem uel senem, ea quoque separabilia sunt accidentia. nam ex pueritia ad adulescentiam atque hinc ad senectutem, ab hac denique ad decrepitam usque aetatem naturae ipsius necessitate progredimur. illud forsitan sit dubitabile de unius cuiusque forma corporis, an ullo modo separari queat. sed ea quoque est separabilis, nullius enim diuturna ac stabilis forma perdurat. idcirco nec peregrinus pater relictum domi puerum, si adulescentem redux uiderit, possit agnoscere; forma enim semper quae ante fuerat, permutatur atque ipsa alteritas qua distamus ab altero, semper diuersa est. Constat igitur hanc communem differentiam separabilibus maxime accidentibus applicari, propria uero est quae inseparabilia significat accidentia. ea huiusmodi sunt, ut si quis caecis nascatur oculis, si quis incuruo naso; dum enim adest nasus atque oculi, ille caecus, ille erit semper incuruus. atque haec per naturam. sunt uero alia quae per accidens corporibus fiunt, ut si cui uulnus

1 *post* differre *add.* quidem *L* 2 cum ante *in mg. Cm2* nunc si *C* 3 iam *er. L, post* nunc *N* 5 proprie *CL* sed] *CLm2NP, om. EG,* et *R* quae *HLm1* separabiles *E, post add.* enim *Lm1, del. m2* 6 *pr.* et *om. P* ac] et *HNP* 7 ideo *EGL* *post* omnium *add.* sunt *edd.* et *om. H* esse *om. G, post* accidentia *EL;* separabilium esse accidentium *N* 8 si *om. N* quid *EG* qua *R* 9 discuntur *E* 10 *ante* separabilia *add.* ueraciter *R* 14 eo *Lm1* 15 est separabilis] est separabilis forma *PR* separabilis forma est *EGL* nullius—perdurat *om. GR, in mg. Cm2, s. l. Pm2* ac stabilis] et stabilis *C (ut uid.) N* ac stabili *P* estimabilis *E* 18 alteritas ipsa *EG* 19 altera *EGLm2R* 22 nascetur *Em1* 24 *ante* erit *add.* etiam *R* semper *om. C*

inflictum cicatrice fuerit obductum, haec si obcalluerit, propriam differentiam facit; distabit enim alter ab altero, quod hic cicatricem habeat, ille uero minime. postremoque in his omnibus uel separabilibus accidentibus uel inseparabilibus alia sunt naturaliter accidentia, alia extrinsecus, naturaliter quidem ut pueritia uel iuuentus et totius conformatio corporis, sic caeci oculi et curuitas nasi. et superiora quidem exempla separabilis accidentis per naturam sunt, posteriora uero inseparabilis. item extrinsecus uel ambulare uel currere; id enim non natura, sed sola affert uoluntas, natura uero posse tantum dedit, non etiam facere. atque haec sunt separabilis accidentis extrinsecus uenientis exempla, illa uero inseparabilis, ut si qua cicatrix obducta uulneri obcalluerit. Magis propriae autem differentiae praedicantur, quae non accidens, sed substantiam formant, ut hominis rationabilitas; differt enim homo a ceteris, quod rationalis est uel quod mortalis. | hae sunt p. 81 igitur magis propriae, quae monstrant unius cuiusque substantiam. nam si illae quidem idcirco communes dicuntur, quia separabiles atque omnium sunt, aliae autem propriae, quoniam separari non possunt, quamuis sint in accidentium numero, illae iure magis propriae praedicantur, quae non modo a subiecto separari non possunt, uerum subiecti ipsius speciem substantiamque perficiunt. ex his igitur tribus differentiarum diuersitatibus, id est communibus, propriis ac magis propriis, fiunt secundum genus uel speciem uel numerum discrepantiae. nam ex communibus et propriis secundum numerum distantiae nascuntur, ex magis propriis uero secundum genus ac speciem.

1 *ante* cicatrice *add.* si *H* 6 uel *om. C* formatio *HNPm2* sic] *HPm1* (et si *m2*) *Rm1* (sicque *m2*) si *EGLm1* (sique *m2*) tum *CN* 9 *post* currere *add.* sunt *E* 10 uoluptas *L* 11 at *Em1* atqui *m2* separabilis sunt *C* 13 uulneris *Lm2P* autem propriae *La.c.R* 14 substantia *Cm1* 15 informant *Pm2, recte?* 16 a *om. HN* rationabilis *EGLPR* *post* mortalis *add.* est *C* hae] *Hp.r.L* haec *cett.* sunt igitur] enim sunt *H* 20 quoniam] quod *R* 22 ab *G* *post* ipsius *add.* suis *Em1, del. m2* 23 tribus igitur *CG* 24 ac *s. l. Em2,* et *CR*

2. Uniuersaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuilibet adueniens, sed ea quae est communiter et proprie, alteratum facit, illa autem quae est magis proprie, aliud. differentiarum enim aliae quidem alteratum faciunt, aliae uero aliud. illae quidem quae faciunt aliud, specificae uocantur, illae uero quae alteratum, simpliciter differentiae. animali enim differentia adueniens rationalis aliud fecit et speciem animalis fecit, illa uero quae est mouendi, alteratum solum a quiescente fecit; quare haec quidem aliud, illa uero alteratum solum fecit.

Omnis differentia alterius ab altero distantiam facit. sed haec uel est communis et continens uel cum quodam proprio et magis proprio differentiarum modo. quare quicquid qualibet ratione ab alio diuersum est, alteratum esse dicitur. si uero accesserit illi diuersitati ut etiam specifica quadam differentia sit diuersum, non alteratum solum, uerum etiam aliud esse praedicatur. alteratio igitur continens est, aliud uero intra alterationis spatium continetur; nam et quod aliud est, alteratum est, sed non omne quod alteratum est, aliud dici potest. itaque si accidentibus aliquibus fuerit facta diuersitas, alteratum

1—11] Porph. p. 8, 17—9, 2 (Boeth. p. 34, 7—15).

1 ergo] uero *CEGR; Porph. p. 8, 17* οὖν   alterum *E*Δ*m2*Λ   2 sed ea—quiescente fecit *(10)*] Ω, *om. cett.*   ea quae est *eqs.*] *cum cod. A Porph. p. 8, 18, cett.* αἱ μὲν—ποιοῦσιν, αἱ δὲ ἄλλο   3 alterum Λ, *item* 4 autem] uero ΔΣΦ   7 altera Φ   enim] autem Δ*a.c.*   8 rationale Σ   facit ΓΣΦ *item 9; Porph. p. 9, 1* ἐποίησεν   et speciem animalis fecit *om. codd. quidam Porph., deleri uult Busse*   10 facit ΓΔ*m2*ΣΦ   qua* *(ī ? er.)* re* *C* qua in re *(*si *add. GLm1, s. l.* siquidem *m2) EGL*   11 ille *Gm1* illae Δ   solum *om. EG, s. l. Cm2,* solum modo *P*   fecit] ΔΛ, *om. P,* facit *cett.; Porph. p. 9, 2* ἐποίησεν 13 uel est] *L* uel ex *EG* est uel *N, om.* est *CR, om.* uel *HP (ante* est *add.* quidem*)*   communi *EG*   continenti *E (*-ti**) G*   cum *om. N, s. l. Em2* eo *m1*   14 proprio] proximo *GR, post* proprio *add.* uel maximo *P*   18 inter *Gm1*   19 nam et] *Hm1NR* igitur et *EG* igitur omne *(*et *add. C) CHm2L*   21 erit *HN*

quidem effectum est, quoniam quidem quolibet modo uel ex quibuslibet differentiis considerata diuersitas alterationem facit intellegi, aliud uero non fit, nisi substantiali differentia alterum ab altero fuerit dissociatum. itaque communes et propriae differentiae, quoniam accidentium, ut dictum est, sunt, solum efficiunt alteratum, aliud uero minime, magis propriae autem, quoniam substantiam tenent et in subiecti forma praedicantur, non modo alteratum, quod est commune uel substantiali uel accidenti differentiae, sed etiam aliud faciunt, quod ea sola retinet differentia quae substantiam continet formamque subiecti. atque hae quidem differentiae quae faciunt aliud, specificae nuncupantur idcirco, quod ipsae efficiunt speciem; quam cum substantialibus differentiis informauerint, faciunt ab aliis ita esse diuersam, ut non alterata solum sit, uerum etiam tota alia praedicetur. itaque fit huiusmodi diuisio, differentiarum ut aliae alteratum faciant, aliae uero aliud. et illae quidem quae faciunt alteratum, simpliciter puro nomine differentiae nuncupantur, illae uero quae aliud, specificae differentiae praedicantur. atque ut planius liqueat quid sit alteratum, quid aliud, tali describuntur termino uel declarantur exemplo: aliud est quod tota speciei ratione diuersum est, ut equus ab homine, quoniam rationalis differentia animali adueniens hominem fecit aliudque eum quam equum esse constituit. item si unus homo sedeat, alter assistat, non efficietur homo diuersus ab homine, sed eos alteratio sola disiungit, ut eum qui assistit ab eo qui

5 ut dictum est] p. 242, 4 ss. 19 ss.

1 *post.* quidem *om. HNP, del. Lm2* uel ex quibuslibet *om. H* 2 *ad* differentiis *s. l.* uel diuersitatibus *Rm1?* 7 formam *N* 9 accidentali *Hm2NPm2* facit *EGLP* 10 quae *er. C* 11 hee *P* 12 ipsae *om. EGLR* 14 alteratum *E (in ras. m2) P* alterum *GLR* 15 aliud *R* sit *E* 16 ut *om. EH* faciunt *HNR* facient *Em2* facie *m1* 20 describantur *Em1* 21 ratione specie *(sic) E* ab *om. EGL, s. l. HP* 22 facit *HLNPm1* 23 esse] est *Em1* ita *R* itaque *N* 24 efficitur *N* efficiatur (ur *add. m2) P*

sedet faciat alteratum. item si ille sit nigris oculis, ille caesiis, nihil, quantum ad formam humanitatis attinet, permutatum est. ita secundum has differentias alteratio sola consistit. at si equus quidem iaceat, homo uero ambulet, et aliud est equus ab homine et alteratum, dupliciter quidem alteratum, semel uero aliud. alteratum est enim, uel quod omnino specie diuersum est — et est aliud; omne enim aliud, ut dictum est, etiam alteratum est —, uel quod accidentibus distat, quod ille iaceat, hic ambulet, semel uero est aliud, quod rationabili
p. 82 atque inrationabili differentiis dis|gregatur, quae specificae sunt et substantiales dicuntur. est igitur alteratum quod ab alio qualibet ratione diuersum est.

3. Secundum igitur aliud facientes diuisiones fiunt a generibus in species et definitiones adsignantur, quae sunt ex genere et huiusmodi differentiis, secundum autem eas quae solum alteratum faciunt, alteratio sola consistit et aliquo modo se habendi permutationes.

Quoniam in principio operis huius generis, speciei, differen-

13—17] Porph. p. 9, 2—6 (Boeth. p. 34, 15—19). 18 in principio o. h.] p. 147, 5.

1 facit *Em1G* item *om. EGR, in mg. Hm2, s. l. Lm2* si *om. EGL, post* ille *R, in mg. Hm2* *post.* ille] iste *N* caesius *La.c.* (ce-) *Pm1* caecis *N* cecus *C* 3 item *in ras. L* *post* has *add.* quoque *HNP, s. l. Lm2* sola *s. l. Em2* ut *GN* 4 uero *om. E* 5 ab] de *P* *pr.* alterum *GLm1* 6 *post* uero *add.* est *C* enim *om. H* (quidem *add. post* est) *N, ante* est *CGPR* 7 enim *om. G* 8 distet *R* 9 iacet *HLm1N* ambulat *H* rationali atque inrationali *HLm2R* 10 differentia *N* segregatur *CR* specificae sunt] differentiae specificae *C* 13 *post* facientes *add.* differentias *edd., om. codd. cum cod. C Porph. p. 9, 3 et Dauide commentatore p. 177, 23 (Busse); post add.* et *edd. cum Porph.* τέ 14 quae—faciunt *(16)*] *LΩ, om. cett.* 15 *ante* sunt *add.* definitiones Γ definitiones scilicet Δ et] ex *Δm2* 16 *ante* alteratio *add.* at *CG* alteratio sola consistit] αἱ ἑτερότητες μόνον συνίστανται *Porph. p. 9, 5* 17 et] in *CEGLR* ad Δ; *Porph.* καί aliquo modo] aliquando Γ se *add. Em2* habentis *R* habentibus *EGLm1* permutatione *R* permutationibus *CEGLm2* 18 huius *om. EGR, ante* operis *s. l. Lm2* specieique *EGLNPR; cf. p. 148, 17*

tiae, proprii accidentisque notitiam ad diuisionem atque ad definitionem utilem esse praedixit, idcirco nunc differentiarum ipsarum facta diuisione easdem partitur et segregat, quaenam differentiae diuisionibus ac definitionibus accommodentur, quae uero minime. quoniam igitur diuisio generis ita in species facienda est, ut illae a se species omni substantiae ratione diuersae sint, idcirco non probat assumendas esse eas ad diuisionem differentias quae uel separabilis uel inseparabilis accidentis significationem tenent, idcirco quoniam, ut dictum est, solum faciunt alteratum, aliud uero perficere et informare non possunt. inutiles igitur sunt ad diuisionem hae differentiae quae faciunt alteratum. segregandae igitur sunt communes et propriae a generis diuisione, illae assumendae tantum quae sunt magis propriae. illae enim faciunt aliud, quod generis diuisio uidetur exposcere. ad definitionem quoque eaedem magis propriae plurimum ualent, communes et propriae uelut inutiles segregantur; communes enim et propriae, quoniam accidens diuersi generis ferunt, nihil substantiae ratione conformant, definitio uero omnis substantiam conatur ostendere. specificae uero differentiae illae sunt quae, ut superius dictum est, speciem informant substantiamque perficiunt; hae sunt magis propriae. eaedem igitur sicut in diuisionem, ita etiam in definitionem assumuntur. ut enim dictum est, eaedem diffe-

9 ut dictum est] cf. p. 244, 2. 245, 4 (et p. 242, 19—21). 20 superius] p. 245, 11. 23 ut enim dictum est] infra p. 253, 12 ss. 258, 9 ss. 260, 6 ss.

2 definitionem] defensionem *G* utile *E* 4 ac definitionibus *om. EG* 5 diuisio igitur *E* 7 eas *ante* assumendas *P, ante* esse *HN* diuisiones *NRm1* 8 uel inseparabilis *om. EGR* 9 idcirco—faciunt] uel eas differentias quae faciunt (faciant *R) EGL (del. m2) R* 10 aliud—alteratum *(12) om. EGR* 14 aliud faciunt *C* 15 definitionem] diuisionem *Cm1EGLm1* eadem *Em1G* 16 plurimum *om. EG* *post* ualent *add.* nam *EGL (del. m2) P* 17 uelut—propriae *om. EGR* enim *om. CH* 18 proferunt *Lm2Pm2* procedent *m1* praecedunt *Na.c.* 19 informant *N* 21 hee̜ *CP* haec *E* 22 eaedemque *C* eadem *Em1GL* diuisione *GN, add.* generis *GL* etiam *om. HN* et *P* 23 diffinitione *N* ut enim—sumuntur *om. edd.*

rentiae nunc quidem constitutiuae ad definitionem specierum sumuntur, nunc diuisiuae ad partitionem generis accommodantur. ita igitur cum diuisiuae sunt generis, aliud constituunt, in substantiae uero definitione speciei informationem faciunt, cumque magis propriae et aliud faciant et specificae sint, eo quidem quo aliud faciunt, diuisionibus aptae sunt, eo uero quo speciem informant, definitionibus accommodatae sunt. communes autem et propriae quoniam neque aliud faciunt, sed alteratum, neque omnino substantiam monstrant, aeque a diuisione ut a definitione disiunctae sunt.

4. A superioribus ergo rursus inchoanti dicendum est differentiarum alias quidem esse separabiles, alias uero inseparabiles. moueri enim et quiescere et sanum esse et aegrum et quaecumque his proxima sunt, separabilia sunt, at uero aquilum esse uel simum uel rationale uel inrationale inseparabilia. inseparabilium autem aliae quidem sunt per se, aliae

11—249, 4] Porph. p. 9, 7—14 (Boeth. p. 34, 20—35, 6).

2 assumuntur *Ea.c.* partitionem] cōparationem *N* 3 ita—faciunt *(4) in mg. sup. Hm2* Ita igitur cum diuisio generis aliud quaerat. substantia uero speciei informationem *Hm1, eadem uerba loco* ita—faciunt *adiungit N* Ita igitur cum ad diuisionem generis aliud querant. aliud uero ad speciei informacionem faciunt *Hm3* 3 diuisiuae] *CHm2LN (priore loco) Pm1* diuisione *EG* ad diuisionem *Hm3R* diuisio *Hm1N (post. l.) Pm1* sunt] *CHm2LN (pr. l.), om. EGHm1 et 3 N (post. l.) R, s. l. Pm2* constituunt] *CHm2N (pr. l.) Pm2* quaerat *Hm1N (post. l.) Pm1* quaerant *(uel* que-*) Hm3R* quam erat *EG* constituunt quam erat *L* in substantiae uero definitione] *CHm2LN (pr. l.) Pm2* in substantia uero *Pm1R* substantia uero *EGHm1N (post. l.)* aliud uero *Hm3* 4 *post* uero *add.* ad *Hm3* faciunt *om. EHm1N (post. l.)* 5 *pr.* et *om. HN, s. l. Pm2* faciunt *Lm1Pm1* et] ac *C* eo] in eo *N* 6 quidem *om. L* quod *HLm1NP (*d *er.)* uero] modo *N* 7 quod *HRm1* 9 sed] sub *G* monstrat *CGm1* 11 ergo *om. H* uero *NΣ; Porph. p. 9, 7* οὖν rursus *om. H* 12 aliae . . . aliae *Δm1* separabiles esse Φ 13 alias uero—perceptibile *(p. 249, 2) om. C* moueri—perceptibile] *RΩ, om. cett.* 14 *ante* quaecumque *s. l.* omnia Δ 15 at—inseparabilia *in sup. mg. Δm2* acylum ΓΦ acilum ΛΣ, *sim. p. 249, 3. 250, 20. al.* 16 *post* inseparabilia *add.* sunt ΓΛΣΦ *edd. Busse, om. RΔ cum Porph. p. 9, 10*

uero per accidens; nam rationale per se inest homini et mortale et disciplinae esse perceptibile, at uero aquilum esse uel simum secundum accidens et non per se.

Superius differentias triplici diuisione partitus est dicens aut communes esse aut proprias aut magis proprias, dehinc easdem alia diuisione in duas secuit partes dicens has quidem aliud facere, illas uero alteratum. nunc tertiam earum quidem facit diuisionem dicens alias esse separabiles, alias inseparabiles, posse autem de uno quoque cuius multae sunt differentiae, plurimas fieri diuisiones ex ipsa differentiarum natura manifestum est. nam si omnis diuisio differentiis distribuitur, quorum multae sunt differentiae, multas etiam diuisiones esse necesse est. fit autem ut animal diuidatur quidem hoc modo: animalis alia quidem sunt rationabilia, alia inrationabilia, item alia mortalia, alia inmortalia; item alia pedes habentia, alia minime; rursus alia herbis uescentia, alia carnibus, alia seminibus. ita nihil mirum uideri debet, si multiplex differentiae est facta partitio. ac primum quidem cum in ternarium numerum differentiae membra secuisset, communes et proprias et magis proprias nuncupauit. secunda uero diuisio communes et
proprias intra nomen alteratum | facientis inclusit, magis proprias p. 83
uero intra aliud facientis. haec uero tertia diuisio, quae ait differentiarum alias esse separabiles, alias inseparabiles,

5 Superius ... dicens aut eqs.] p. 239, 18. 7 dicens has eqs.] p. 244, 2.

2 perceptibile] ΦΨ perceptibilem *cett.* *(in mg.* capacem Γ*)* 3 uel] et Γ simium *P* *post* accidens *add.* est Γ, *s. l. Lm2, ras. in E* et *om. ΝΛΣ* 4 *post* se *add.* est *P* 5 differentia *R* 7 dicens *in mg. Hm2* 8 earum quid *R* earundem *CN* quidem *post pr.* alias *C* 9 *post post.* alias *add.* uero *C* 14 animal] in animali quod *H* diuiditur *H* quidem *ante* diuidatur *Lp, om. brm* 15 animalium *N edd.* quidem *post* sunt *NP, om. H* rationalia alia inrationalia *H* 18 item *P* 20 *post* secuisset *add.* ait *HP* aut *CN* et magis—et proprias *om. EG* 21 nuncupari *H* nuncupauerit *LPR* 22 facientes *CNPm1* propria *R* proprium *Em1GLp.c.* 23 facientes *CN* qua *CLNRm1*

unam quidem ex alteratum facientibus separabilibus differentiis adiungit, ceteras uero intra inseparabilis differentiae uocabulum claudit. una quidem ex alteratum facientibus, id est propria differentia, et reliqua quae aliud facere demonstrata est, id est magis propria, inseparabiles differentiae esse dicuntur. quarum subdiuisio fit. inseparabilium differentiarum aliae sunt per se, aliae secundum accidens, per se quidem magis propriae, secundum accidens uero propriae. per se autem aliquid inesse dicitur quod alicuius substantiam informat. si enim idcirco quaelibet species est, quoniam substantiali differentia constituitur, illa differentia per se subiecto adest neque per accidens aut per quodlibet aliud medium, sed sui praesentia speciem quam tuetur informat, ut hominem rationabilitas. homini enim huiusmodi differentia per se inest, idcirco enim homo est, quia ei rationabilitas adest; quae si discesserit, species hominis non manebit. et has quidem quae substantiales sunt, inseparabiles esse nullus ignorat; separari enim a subiecto non poterunt, nisi interempta sit natura subiecti. secundum accidens uero inseparabiles differentiae sunt hae quae propriae nuncupantur, ut aquilum esse uel simum; quae idcirco per accidens nuncupantur, quoniam iam constitutae speciei extrinsecus accidunt nihil subiecti substantiae commodantes.

5. Illae igitur quae per se sunt, in substantiae

24—p. 251, 14] Porph. p. 9, 14—23 (Boeth. p. 35, 6—17).

1 ex *om. EG, in inf. mg. L* alteratum *post* facientibus *R, om. G post* facientibus *add.* id est communem *L (in inf. mg.) P* 2 adiungit] ponit *La.c.* cetera *R* ceterasque *Lm2* alteram *C* 3 una *ras. ex* unã *C* quidem] quidem fit *G* quippe *HN* 4 et *om. G, s. l. E* 5 inseparabilis *E* esse *om. G* 6 *post* quarum *add.* quidem *Lp* ita *brm* *post* aliae *add.* enim *EGL* 8 inesse aliud *(ex* aliquid *m2) L* 11 neque] non *Lm2R, ante* neque *add.* quae *Hm2* 12 *post* medium *add.* quae sunt propria *Hm1, del. m2* 13 rationalitas *H, item 15* 15 ei *s. l. Hm2* 16 quidem eas *(sic) C* 17 nullus esse *C* 18 nisi] ni *EG* 20 proprie *CN* aquilum] *cf. p. 248, 15* 22 accedunt *Hm1N* subiecto *Hm1* subiectae *Lm1N (-te)* 24 Igitur illae *C* in *om. N*

ratione accipiuntur et faciunt aliud, illae uero quae secundum accidens, nec in substantiae ratione dicuntur nec faciunt aliud, sed alteratum. et illae quidem quae per se sunt, non suscipiunt magis et minus, illae uero quae per accidens, uel si inseparabiles sint, intentionem recipiunt et remissionem; nam neque genus magis aut minus praedicatur de eo cuius fuerit genus, neque generis differentiae, secundum quas diuiditur; ipsae enim sunt quae unius cuiusque rationem complent, esse autem uni cuique unum et idem neque intentionem neque remissionem suscipiens est, aquilum autem esse uel simum uel coloratum aliquo modo et intenditur et remittitur.

Differentiis rite partitis earum inter se distantiam monstrat atque unam quidem repetit quam superius dixit. cum enim tres esse dixisset differentias, communes, proprias, magis proprias, alteratum facere dixit proprias, sicut etiam communes, aliud minime, sed hoc solis magis propriis reseruauit. nunc igitur idem repetit dicens quoniam inseparabiles differentiae quae substantiam monstrant, id est quae per se subiectis speciebus insunt easque perficiunt, aliud faciunt, illae uero

16. 252, 3 superius] p. 244, 1 ss.

1 rationem *GRΔ* suscipiuntur *Lm2* percipiuntur Φ aliud] illud *E* illae—suscipiens est *(12)*] Ω, *om. cett.* 3 dicuntur] accipiuntur Φ *(ex 1); Porph. p. 9, 16* λαμβάνονται *uel* παραλαμβάνονται *codd.,* λέγονται *Dauid comment. p. 184, 16* alteratum] alterum ΔΛΣ*m1* et *om.* Γ 4 quidem *om.* Λ uero Γ 5 uero quae] quidem Γ si *om.* Φ 6 sunt ΔΣΦ*brm Busse; Porph. p. 9, 18* κἂν—ὦσιν 7 aut] Λ *Busse* et *cett. codd. edd. (cf. 4); Porph. p. 9, 19* ἢ *cod. M* καί *cett.* 9 ipsae] αὗται *Porph. p. 9, 20* 10 *post* rationem *add.* id est diffinitionem Φ 11 neque—remissionem *cum Porph. p. 9, 21 cod. M,* οὔτε ἄνεσιν οὔτε ἐπίτασιν *cett.* 12 aquilum] *cf. ad p. 248, 15* autem *om. P* 13 *pr.* uel] et Γ colorari *Em1* et *om. CLR* 14 et] uel *R* 17 esse *post* dixisset *HNP, ante* tres *P* 18 alteratum—proprias] proprias alteratum facere dixit *HNP* 19 *post* aliud *add.* uero *HNPR, s. l. Lm2*

quae sunt propriae, id est secundum accidens inseparabiles differentiae, neque in substantia insunt nec aliud faciunt, sed tantum, ut superius dictum est, alteratum. item alia distantia est earum differentiarum quae secundum substantiam sunt, ab his quae secundum accidens, quoniam quae substantiam monstrant, intendi aut remitti non possunt, quae uero sunt secundum accidens, et intentione crescunt et remissione decrescunt. id autem probatur hoc modo. uni cuique rei esse suum neque crescere neque deminui potest; nam qui homo est, humanitatis suae nec crementa potest nec detrimenta suscipere. nam neque ipse a se plus aut minus hodie uel quolibet alio tempore homo esse potest nec homo rursus ab alio homine plus homo potest esse uel animal. utrique enim aequaliter animalia, aequaliter homines esse dicuntur. quodsi uni cuique esse suum nec cremento ampliari potest nec inminutione decrescere, quod per id facile monstrari potest, quoniam quae genera sunt uel species, nulla intentione uel remissione uariantur, non est dubium quin differentiae quoque, quae unius cuiusque speciei substantiam formant, nec remissionis detrimenta suscipiant nec intentionis augmenta. itaque substantiales differentiae neque intentionem neque remissionem suscipiunt. huius causa haec est. quoniam esse uni cuique unum et idem est, et
p. 84 intentionem re|missionemue non suscipit huius exemplum. genus

2 nec *N* substantiam *N* sunt *EN* neque *edd.* 4 est] *L (s. l. m2) P edd., om. cett.* sunt *om. E* 5 secundum accidens quoniam quae *om. EGP* 6 *ante* intendi *add.* quae *EGP* *post* possunt *add.* secundum *(s. l. E)* accidens *EGP* sunt *om. CHL* 7 intentione] intensione *Pm2 edd., item 17—p. 253, 6* 9 deminui] *Pm1* minui *L (ex* diminui *m2) N* diminui *cett.* quia *C* 10 decrementa *Em1G edd.* 11 uel] aut *L* 12 neque *N* 13 uterque *P* aequaliter—dicuntur] aequaliter corporales. aequaliter animati. aequaliter homines esse dicuntur *H, eadem uerba loco* aequaliter—dicuntur *adiungit sic* utrique enim aequaliter *eqs. N* 15 ampliorari *EGLPm1* 17 *ante* non *s. l.* et ob hoc *Em2* 19 informant *Pm2* 21 suscipient *N* cuius *HNP* 22 *post* unum *add.* est *L* 23 remissionemque *N* *post* exemplum *add.* sit *Lm1 edd. (ante* huius *distinctio),* est *Lm2, s. l. Hm2*

enim dici non potest plus minusue cuilibet genus; omnibus enim genus aequaliter superponitur. differentiae quoque quae diuidunt genus et informant speciem, quoniam speciei essentiam complent, nec intentionem recipiunt nec remissionem. quae uero secundum accidens differentiae sunt inseparabiles, ut aquilum esse uel simum uel coloratum aliquo modo, et intentionem suscipiunt et remissionem. fieri enim potest ut hic paulo sit nigrior, hic uero amplius simus, ille minus aquilus, at uero quod non omnes homines aequaliter rationales mortalesque sint, nec specierum nec differentiarum natura uidetur admittere.

6. C u m i g i t u r t r e s s p e c i e s d i f f e r e n t i a e c o n s i d e r e n t u r e t c u m h a e q u i d e m s i n t s e p a r a b i l e s, i l l a e u e r o i n s e p a r a b i l e s, e t r u r s u s i n s e p a r a b i l i u m c u m h a e q u i d e m s i n t p e r s e, i l l a e u e r o p e r a c c i d e n s, r u r s u s e a r u m q u a e s u n t p e r s e d i f f e r e n t i a r u m a l i a e q u i d e m s u n t s e c u n d u m q u a s d i u i d i m u s g e n e r a i n s p e c i e s, a l i a e u e r o s e c u n d u m q u a s e a q u a e d i u i s a s u n t s p e c i f i c a n t u r, u t c u m p e r s e d i f f e r e n t i a e o m n e s h u i u s m o d i s i n t, a n i m a t i e t i n a n i m a t i,

12—p. 254, 8] Porph. p. 9, 24—10, 8 (Boeth. p. 35, 18—36, 6). 16 differentiarum—19 specificantur] Abaelardus, Introduct. ad theolog., II p. 94.

1 *post* cuilibet *add.* esse *L edd.* 2 quae *om. GPR, del. Hm1?* 3 formant *CEGLm1R* species *Lm2NP* 3 *ante* quoniam *add.* quae *EGHLPR* essentiam] substantiam *N* 4 *ante* quae *add.* ill<a>e *G* 6 aquilum] *cf. ad p. 248, 15* colorari *EG* 8 nigrior sit *HNP* hic—aquilus] hic uero minus hic magis acilus ille autem minus hic amplius simus illo uero minus *E* amplius simus] amplissimus *G, add.* sit *L* aquilus] *ut 6* 9 non quod *R* ut non *HNPm1* quoniam non *m2* rationabiles *ELm2P* 12 considerantur *Λm2 (in er.* -entur*)* Σ 13 haec *EG* illae—sensibilis *(p. 254, 5) om. CEG* 14 et—sensibilis *(ibid.) om. HLNP* 16 rursus—sensibilis *(ibid.) om. R* per se sunt ΔΣΦ 17 quidem *om.* ΛΣ 18 ea] ΓΔΦΨ *edd.* haec ΛΠΣ 20 animatum et inanimatum sensibile et insensibile rationale et inrationale mortale et inmortale Δ*m1* animati—insensibilis] *Porph. p. 10, 4* ἐμψύχου καὶ αἰσθητικοῦ *ante* sint *add.* animalis *edd. cum Porph.* τοῦ ζῴου *quattuor* et *(20—p. 254, 2) om.* Σ

sensibilis et insensibilis, rationalis et inrationalis, mortalis et inmortalis, ea quidem quae est animati et sensibilis differentia, constitutiua est substantiae animalis — est enim animal substantia animata sensibilis —, ea uero quae est mortalis et inmortalis differentia et rationalis et inrationalis, diuisiuae sunt animalis differentiae; per eas enim genera in species diuidimus.

Fit nunc differentiarum plena et suprema diuisio, quae est huiusmodi. differentiarum aliae sunt separabiles, aliae inseparabiles, inseparabilium aliae sunt secundum accidens, aliae substantiales. substantialium aliae sunt diuisibiles generis, aliae constitutiuae specierum. quod uero ait: cum igitur tres species differentiae considerentur, ad hoc retulit, quod in prima differentiarum diuisione partim eas communes esse, partim proprias, partim magis proprias dixit, quas rursus tres differentias alias separabiles esse monstrauit, alias inseparabiles, separabiles quidem communes, inseparabiles uero proprias ac magis proprias. inseparabilium uero fecit diuisionem dicens alias esse secundum accidens, quae propriae nuncupantur, magis proprias uero secundum substantiam considerari. earum uero quae secundum substantiam sunt, subdiuisionem facit, quod

3 constituta Γ*m1* 4 *post* animata *add.* et ΓΛ *Busse, om.* ΔΠΣΦΨ *Porph. (p. 10, 6) edd.* 5 ea] hẹ *ex* ẹ *Rm2* est] sunt *R* 6 differentia *om. CEGPR* et *om. CLR*ΔΛ rationabilis et inrationabilis (rac- *et* irrac- *P*) *Lm2P* 7 diuisi *Em1* diuisae *GPm1* has *HP; Porph. p. 10, 8* δι᾽ αὐτῶν 8 genera in] *L (s. l. m2)* ΓΔΠ *(in mg. m2)* Ψ *Porph., om. cett.* 11 *post* inseparabilium *add.* uero *C* 12 generis *om. EGR, in mg. Lm2* 15 *post* esse *add.* dixit *HNP* dicit *R* 16 dixit *om. HPR, s. l. Em2* rursum *H* 17 alias inseparabiles esse (esse *om. N*) monstrauit *HNP* 18 ac] et *HN* 20 accidens] se *EG (er.), s. l. Pm2, add.* substantiam *Em1* alias (alia *E*) secundum substantiam considerari *G edd., in mg. Em2, s. l.* alias secundum *Pm2, post* considerari *add.* et illas esse secundum accidens *edd.* quae—considerari *om. E* *post* quae *s. l.* uero secundum accidens *Pm2* propria *C* proprias *Pm2* nuncupari *Pm2* 21 eorum *(sic)* uero quae secundum substantiam *s. l. add. Em2* 22 *post* quae *add.* et *C*

aliae earum genus diuidant, aliae speciem informent. ad cuius rei facilem cognitionem illa tertii libri specierum generumque dispositio transcribatur. sitque primum substantia, sub hac corporeum atque incorporeum, sub corporeo animatum atque inanimatum, sub animato sensibile atque insensibile, sub quo animal, sub animali rationale atque inrationale, sub rationali mortale atque inmortale et sub mortali species hominis, quae solis deinceps indiuiduis praeponatur. in hac igitur diuisione omnes hae differentiae specificae nuncupantur, generum enim specierumque differentiae sunt, sed generum quidem diuisiuae, specierum autem constitutiuae. id autem probatur hoc modo. substantiam quippe corporei atque incorporei differentiae partiuntur, corporeum uero animati atque inanimati, animatum sensibilis atque insensibilis. ita igitur genera substantiales differentiae partiuntur et dicuntur generum diuisiuae. at uero si eaedem differentiae quae a genere descendentes genus diuidunt, colligantur et in unum quae possunt iungi copulentur, species informatur. nam cum animal species sit substantiae — omnia enim superiora de inferioribus praedicantur et quicquid inferius fuerit, species erit etiam superioris —, animatum tamen atque

2 illa tertii libri . . dispositio] p. 208, 12 ss.

1 diuidunt *N* diuident *R* informant *CNR, add.* atque construant *H* atque constituunt *(*-ant *ex* -ent *P) NP, s. l. Lm2 (ex p. 256, 3)* at *E* 2 facilitatem *G* cognitionem *om. EG* illa *s. l. Hm2* 3 transferatur *Hm1N; post* transcribatur *spatium ad inscribendam figuram ut uid. relictum in EG* sub] ubi *E* hoc *Em1GLm1R* 4 atque incorporeum *in mg. Em2* sub corporeo *om. GR, in mg. Em2, s. l. Lm2* 6 animal sub *om. E* sub animali *om. GR* 6 rationabile *E* 7 et *om. HN, del. Em2* 12 patiuntur *Em1G* corporeum—partiuntur *(15) om. Em1, in mg.* corporeum *(ex* corpore *m3)*—inanimati *(*animatum autem *s. l. add. m3)* sensibilis—partiuntur *add. m2* 13 animatum *om. G, post add.* autem *Em3* enim *Lm1, del. m2,* et *er. N* 14 *post* insensibilis *add.* partiuntur *CL* substantialis *Gm1Pm2* 15 si *del. Lm2, post* si *del.* et *R* heaedem *P (*dem *er.) R (*h *del.)* hae *HN* 16 quae *post* descendentes *L* 17 in *ex al. litt. Em2* 18 informantur *EHN* informant *part. ras. ex* informatur *Lm2* fit *E*

sensibile quae sunt differentiae, si referantur ad genera, diuisiuae sunt, constitutiuae uero fiunt animalis eiusque substantiam formant atque constituunt definitionemque conformant, ut sit animal substantia animata sensibilis, substantia quidem genus, animatum uero atque sensibile eiusdem differentiae consti- p. 85 tutiuae. | item animal rationabilitas atque inrationabilitas diuidit, mortali etiam atque inmortali diuiditur, sed iuncta rationabilitas atque mortalitas, quae animalis diuisiuae fuerant, fiunt hominis constitutiuae eiusque perficiunt speciem atque omnem eius rationem definitionis informant atque perficiunt. at si inrationabilitas cum mortalitate iungatur, fiet equus aut quodlibet animal, quod ratione non utitur, rationabilitas uero atque inmortalitas copulatae dei substantiam informant. ita eaedem differentiae cum referuntur ad genera, diuisiuae generum fiunt, si uero ad inferiores species considerentur, informant species earumque substantiam conuenienti copulatione constituunt. In hoc quaesitum est, quemadmodum dicerentur esse hae diffe-

1 *post* sunt *add.* eiusdem *P (s. l. m2) edd.* diuisiua *Em1G* 2 *post* sunt *s. l.* si ad speciem *Lm2Pm2* uero *om. N, del. Pm1?, s. l. Hm2Rm2* fiunt *s. l. Rm2* 3 definitionemque] diuisionemque *EG* formant *Hm1* 4 quidem] uero *N* 5 *ante* genus *add.* eiusdem *CN, post add.* est *s. l. LPm2* *ante* differentiae *add.* generis *GP, post add.* diuisiuae *R* *post* constitutiuae *add.* animalis *R, s. l.* speciei animalis *Lm2* 6 rationabilitas—diuiditur] *P* rationalitas atque inrationalitas diuidit mortalitas *(ex* mortali *m2)* etiam atque inmortalitas *(ex* inmortali *m2)* diuidit** *H* rationabilitas atque irrationabilitas mortale atque inmortale diuidit *C* rationale atque inrationale *(*diuidunt *add. N)* mortale atque *(*et *N)* inmortale diuidit *(*diuidit *om. N) NR* inrationabile *(*inrationale *L)* atque inmortale diuiditur *EGLm1, in mg. ante* atque *add.* irracionale. mortale etiam atque *m2* rationabilitas atque irrationabilitas, mortalitas atque immortalitas diuidit *brm* 7 rationalitas *E* 8 diuisiua *Em1GLm1R* 9 constitutiua *GLm1R* eiusque] hominisque *HNP* nominis *(del. Lm2)* eiusque *EGL* 10 atque perficiunt *s. l. Rm2* 11 irrationalitas *EP* mortali *Lm2Pm1* fiat *G* aut] atque *L* 12 rationalitas *HP* 13 inmortalitas] inrationabilitas *R* dei *om. G, post* substantiam *E (s. l. m2) L* formant *HN* item *HL* 14 diuisae *E* 17 esse *om. C* eae *EGR* heae *P*

rentiae specierum constitutiuae, cum inrationabilis differentia atque inmortalis nullam speciem uideantur efficere. respondemus primum quidem placere Aristoteli caelestia corpora animata non esse; quod uero animatum non sit, animal esse non posse; quod uero non sit animal, nec rationale esse concedi. sed eadem corpora propter simplicitatem et perpetuitatem motus aeterna esse confirmat. est igitur aliquid quod ex duabus his differentiis conficiatur, inrationabili scilicet atque inmortali. quodsi magis cedendum Platoni est et caelestia corpora animata esse credendum, nullum quidem his differentiis potest esse subiectum — quicquid enim inrationabile est corruptioni subiacens et generationi, inmortale esse non poterit —, sed tamen hae differentiae, quoniam substantialium differentiarum in numero sunt, si iungi ullo modo potuissent, earum naturam et speciem quoque possent efficere. atque ut intellegatur, quae sit haec potentia efficiendae substantiae specieique formandae, respiciamus ad proprias atque communes, quae tametsi iungantur, speciem substantiamque nulla ratione constituunt. si quis enim loquatur ambulans, quae sunt duae communes differentiae, uel si albus ac longus, num idcirco isdem eius substantia constituitur? minime. cur? quia non eiusdem sunt generis, quae alicuius possint constituere et conformare sub-

3—7 Aristoteli] cf. De caelo II 12, p. 292 [a], 18 ss.; ed. Didot IV part. II p. 38 [a], frg. 24 (Cic. de nat. deor. II 15, 42 cum locis ab Heitzio adlatis). 9 Platoni] Tim. p. 38 E. 39 E ss.; cf. supra p. 209, 2.

1 species *G* inrationalis *CEGP* differentiae *E* 5 concedit *Lm1N* 7 est] esse *CN, ad* est *s. l.* al esset *L* aliud *G* 8 conficeretur *H, s. l. (add.* al*) ad* conficiatur *L* irrationali *Lm2P* 9 accedendum *CN* (ac *er.) H* (ac *in ras. m2),* concedendum *edd.* est platoni *CN* et *om. C* 10 credendum *om. CN* 11 inrationale (irr- *P) HP* 13 *ante* substantialium *add.* in *CHN, post* diff. *om. CHNR* 16 efficientiae *G* 17 tametsi] etsi *C* etiam (si *er. H)* etsi *H (in mg.* ł tametsi *m2) NP* 19 loquitur *HN* 20 sit *H* num *ex* non *Rm2* isdem] *NP* eisdem (ei *in ras. m2) L* hisdem *cett., post s. l.* differentiis *add. Em2* 21 *ante* cur *add.* id *HNP, s. l. Lm2* eius *EG* sunt *ante* eiusdem *N, post* generis *L* 22 possunt *NP* confirmare *Em1GRm1*

stantiam. ita igitur hae, id est inrationale atque inmortale, etiamsi subiectum aliquod habere non possunt, possent tamen substantiam efficere, si ullo modo iungi copularique potuissent. praeterea inrationale iunctum cum mortali substantiam pecudis facit: est igitur constitutiua inrationalis differentia. item inmortale ac rationale coniuncta efficiunt deum: est igitur inmortale quod speciem formet. quodsi inter se iungi nequeunt, non idcirco quod in natura earum est, abrogatur.

7. Sed hae quidem quae diuisiuae sunt differentiae generum, completiuae fiunt et constitutiuae specierum; diuiditur enim animal rationali et inrationali differentia et rursus mortali et inmortali differentia. sed ea quae est rationalis differentia et mortalis, constitutiuae fiunt hominis, rationalis uero et inmortalis dei, illae uero quae sunt inrationalis et mortalis, inrationabilium animalium. sic etiam et supremae substantiae cum diuisiua sit animati et inanimati differentia et sensibilis et insensibilis, animata et sensibilis congregatae ad substantiam animal perfecerunt.

9—19] Porph. p. 10, 9—17 (Boeth. p. 36, 7—15).

2 aliquod *om.* *C* aliquid *LP* possunt—substantiam] possent tamen substantiam possent *C* 4 mortale *EGPm1* 5 irrationabilis *NP* ita *R* 6 coniunctae *HN* 8 eorum *edd.* 9 haec *CL* heae *P* 10 generum *om.* *EG* fiant *Cm1Em1G* sunt Σ 11 diuiditur—insensibilis *(18)*] Ω, *om. cett.* 12 *pr.* et—differentia *om.* Σ, *add.* Δ*m2* 13 ea ... differentia] *Porph. p. 10, 12* αἱ ... διαφοραί rationalis . . mortalis *cum cod. M Porph., cett.* τοῦ θνητοῦ καὶ τοῦ λογικοῦ 14 fiunt] definiunt Δ*m1*ΛΣ hominem Δ*m1*ΛΣ 15 dñi *in ras.* Σ, *add.* sunt et angeli Δ, *sed del., ante* dei *add.* angeli et Π*m2, sed del.; codd. Porph. p. 10, 13 aut* θεοῦ *aut* ἀγγέλου quae sunt *add.* Δ*m2* *post* mortalis *add.* constitutiuae sunt Γ 16 inrationalium Δ*m2*Λ*m1*, *add.* sunt Φ etiam] enim Φ supremae substantiae] Γ*m2* (suae substantiae *m1)* Δ*m2* (superna substantia *m1)* suprema substantia *cett. codd. edd. Busse; cf. Porph. p. 36, 12 et infra p. 259, 23* 18 animatum *EGR* sensibile *E* (le *in ras.) R* 19 congregata *ER* perficerent *G* perficiunt *in ras.* Σ *post* perfecerunt *add.* animata uero et insensibilis perfecerunt plantam *edd. cum Porph. p. 10, 17, om. Boethius etiam in commentario*

Geminum differentiarum usum esse demonstrat, unum quidem quo genera diuiduntur, alium uero quo species informantur; neque enim hoc solum differentiae faciunt, ut genera partiantur, uerum etiam dum genera diuidunt, species in quas genera deducuntur efficiunt. itaque quae diuisiuae sunt generum, fiunt constitutiuae specierum, huiusque rei illud exemplum est quod ipse subiecit: animalis quippe differentiae sunt diuisiuae rationale atque inrationale, mortale atque inmortale; his enim praedicatio diuiditur animalis. omne enim quod animal est, aut rationale aut inrationale aut mortale aut inmortale est. sed istae differentiae quae diuidunt genus quod est animal, speciei substantiam formamque constituunt. nam cum sit homo animal, efficitur rationali mortalique differentiis, quae dudum animal partiebantur. item cum sit equus animal, inrationali mortalique differentiis constitui|tur, quae dudum animal diui- p. 86
debant. deus autem cum sit animal, ut de sole dicamus, rationali inmortalique efficitur differentiis, quas diuidere genus habita partitio paulo ante monstrauit. sed hic, ut diximus, deum corporeum intellegi oportet, ut solem et caelum ceteraque huiusmodi, quae cum animata et rationabilia Plato esse confirmat, tum in deorum uocabulum antiquitatis ueneratione probantur assumpta, de primo quoque genere, id est substantia demonstrantur uenire. nam cum eius diuisiuae sint differentiae

18 ut diximus] p. 208, 22 ss. 20 Plato] cf. p. 257, 9.

2 aliud *EHm1Rm2* alio *m1* uero *om. R* 4 partiuntur *GPm1* diuidendo *N* 5 deducantur *HN* dicuntur *R* diuiduntur *C (*uid *in er.* duc*? m2)* diuisae *Em1Gm2HR* 6 huius *C* rei *om. EGR s. l. Lm2* 7 ipse] ille *R* diuisae *Em1Gm2* 8 mortale atque inmortale *om. EGR, in mg. Lm2* 9 quod animal est] animal *HNR* 10 *pr.* aut *om. R* *post* rationale *add.* est *HN* 11 est *om. HR* quod] hoc *C* 13 *post* efficitur *add.* ab his *EPm1, del. m2, s. l. Lm2* *post* differentiis *add.* constituitur *Cm1, del. m2* 14 partiebantur] diuidebant *Lm1R* 15 diuidebant] parciebantur *R* 16 ut] si *CH, in ras. N, recte?; cf. p. 208, 22* 20 confirmet *C (*et *in ras. m2) HLm2N* 22 substantiam *Em1* 23 demonstrantur] idem monstratur *HN* idem *(super ras. Cm2, s. l. Pm2)* demonstrantur *Cm1Pm1, alt.* n *del. Cm2Pm2* euenire *HNPm2, add. s. l.* differentiae *Lm2* diuisae *Em1Pm1* sunt *EHm1*

animatum atque inanimatum, sensibile atque insensibile, iunctae differentiae sensibilis atque animati efficiunt substantiam animatam atque sensibilem, quod est animal. iure igitur dictum est, quae diuisiuae sunt differentiae generum, easdem esse constitutiuas specierum.

8. Quoniam ergo eaedem aliquo modo quidem acceptae fiunt constitutiuae, aliquo modo autem diuisiuae, specificae omnes uocantur. et his maxime opus est ad diuisiones generum et definitiones, sed non his quae secundum accidens inseparabiles sunt, nec magis his quae sunt separabiles.

Omnes a genere differentias procedentes genus ipsum a quo procedunt, diuidere nullus ignorat. ipsae autem quae diuidunt genus, si ad posteriores species applicentur, informant substantias easque perficiunt. eaedem igitur sunt constitutiuae specierum, eaedem diuisibiles generum, alio tamen modo atque alio consideratae, ut si ad genus relatae quidem in contrariam diuisionem spectentur, diuisibiles generis inueniuntur, si uero iunctae aliquid efficere possint, specierum constitutiuae sunt. quae cum ita sint, hae differentiae quae genus diuidunt, rectissime diuisiuae nominantur — quae enim constituunt speciem, specificae sunt, sed constituunt speciem hae differentiae quae

6—11] Porph. p. 10, 18—21 (Boeth. p. 36, 15—19).

4 *post* constitutiuas *add.* et completiuas *C* completiuasque *HNP (ex p. 258, 10)* 6 ergo] igitur *P* hęedem *uel* heędem *hic et 15. 16. p. 261, 1 codd. quidam* alio *P (ras. ex* aliquo*)* Γ *(*o *in ras.)* quidem] ΓΔΛΠΨ, *om. cett.; Porph. p. 10, 18* μέν 7 aliquo—inseparabiles sunt *(10)*] Ω, *om. cett.* alio *ras. ex* aliquo *ut uid.* Γ autem modo Φ autem *add.* Δ*m2* 10 sunt inseparabiles Γ his *om.* Γ 12 *post* Omnes *add.* enim *R* 13 quo] quibus *EGR* procedent *Em1* 15 *post* substantias *s. l.* earum *L* eas substantiasque *(*quae *N) HNR* sunt igitur *HL* 16 *post* eaedem *add.* sunt *LR* 19 sint *CHPRm1* 21 diuisiuae] specificae *Lm2* nominantur] nuncupantur *HPN* enim *om. C post* speciem *add.* eaedem speciem faciunt. quae uero speciem faciunt *CHN*

sunt generis diuisiuae — eaedemque sunt specierum constitutiuae. quare iure quae generum diuisiuae sunt et quae specierum constitutiuae, specificae nuncupantur. has igitur in diuisione generis et in definitione specierum accipi oportere manifestum est. quoniam enim diuisiuae sunt, per eas diuidi oportet genus, quoniam autem constitutiuae, per eas species definiri; quibus enim unum quodque constituitur, isdem etiam definitur. constituitur autem species per differentias generis diuisiuas, quae sunt specificae. iure igitur specificae solae et in generis diuisione et in specierum definitione ponuntur. et de specificis quidem haec ratio est, de his autem quae uel separabilia uel inseparabilia continent accidentia, nihil in generum diuisione uel definitione specierum poterit assumi, idcirco quoniam quae diuisibiles sunt, substantiam generis diuidunt, et quae constitutiuae sunt, substantiam speciei constituunt. quae uero sunt inseparabilia accidentia, nullius substantiam informant. unde fit ut multo minus separabilia accidentia ad diuisiones generum uel specierum definitiones accommodentur; omnino enim dissimiles sunt substantialibus differentiis. nam inseparabilia accidentia hoc fortasse habent commune cum specificis, hoc est substantialibus differentiis, quod aeque subiectum non relinquunt, sicut nec specificae differentiae. separabilia autem accidentia ne hoc quidem; sepa-

1 diuisae *Gm1* eaedemque] *H (*hee-*) NP* eaedem *C* igitur eaedem *(*eaedem *s. l. Lm2)* quae *(*que *E)* sunt *EGLR* constitutiuae specierum *C* 2 quare—constitutiuae *om. EGLR* quare iure] iure igitur *P* 4 diuisionem *HLm2P* et] uel *R* definitionem *(uel* diff-*) HL (s. l.* al constitutione*) P* diuisione *Em1* 6 eius *Em1* 7 *post* definiri *add.* oportet *CN, s. l. (*scil. *add. E) EL* quibus—definitur *om. EGLR, in mg. Pm2* hisdem *CHN* 9 solae *s. l. Em2* 10 *post.* in *om. HN* 12 continent] concedunt *EG, s. l.* uel faciunt *Gm1?* 13 *post* uel *add.* in *L* 16 substantiam] *HN, om. Em1,* speciem *CGLm1R (post* informant*), s. l. Em2,* speciei substantiam *Lm2P edd.* 17 formant *H* multo *om. C* 18 ad diuisiones—accidentia *(20) in inf. mg. Gm2* definitiones] diuisiones *Em1G* 19 *ante* substantialibus *add.* a *HN, recte?* 22 *ante* quod *add.* id *H (linea del., sed linea er. uid.) N* *ad* quod aeque *s. l.* al quod hae similiter *L* sic *G (*ut *er.) L (*ut *del. m2)* 23 ne] nec *LN*

rari enim possunt, nec tantum potestate et mentis ratiocinatione, sed actus etiam praesentia, et omnino ueniendi uel discedendi uarietatibus permutantur.

9. Quas etiam determinantes dicunt: differentia est qua abundat species a genere. homo enim ab animali plus habet rationale et mortale: animal enim neque ipsum nihil horum est — nam unde habebunt species differentias? — neque enim omnes oppositas habet — nam in eodem simul habebunt opposita —, sed, quemadmodum probant, potestate quidem omnes habet sub se differentias, actu uero nullam. ac sic neque ex his quae non sunt, aliquid fit neque opposita circa idem sunt.

Specificas differentias definitione concludit dicens substan-
p. 87 tiales differentias a qui|busdam tali descriptionis ratione finiri: differentia specifica est qua abundat species a genere. sit enim genus animal, species homo: habet igitur homo differentias in se, quae eum constituunt, rationale atque mortale; omnis enim species constitutiuas formae suae differentias in se retinet nec praeter illas esse potest, quarum congregatione perfecta est. si igitur animal quidem solum genus est, homo uero est animal rationale mortale, plus habet homo ab animali id quod rationale est atque mortale. quo igitur abundat species

4—13] Porph. p. 10, 22—11, 6 (Boeth. p. 36, 20—37, 5).

1 nec] non *brm* 4 Quae *Δm1* dicuntur *Δm1* est *add. Δm2* 5 que *Em1* quae *Ga.c.* abundant (ha- *G*) *Em1G* a *om. N* homo—nullam *(11)*] *RΩ, om. cett.* ab *om.* ΓΦ 6 enim] enim tamen *R* autem Λ 7 horum nihil Γ 8 enim *om.* Φ, *add. Δm2,* autem *er.* Γ; *Porph. p. 11, 3* οὔτε δέ; enim *pro* autem: *cf. ad p. 16, 15; an* autem *(cf.* Γ*) Boethius scripsit?* opposita *R* habet] Π*m2*ΦΨ habent *cett. codd. et edd.* 9 nam] nec *R* habebit Φ *(post* opposita*)*, non habebunt Δ 11 habet] Γ*p.c.*ΦΨ habent *cett.* ac sic *om. N* sic *ex* si *Em2G* 12 hiis Φ sint Σ*a.c.* opposita] ex oppositis quae *RΔm1* 13 circa idem sunt] *Porph. p. 11, 6* ἅμα περὶ τὸ αὐτὸ ἔσται 15 diffiniri *Pm2R* 19 constitutiuae *Em1GLp.c.Rm1* in se *om. C* 22 est uero *E* 23 id] id est *EGP*

a genere, id est quo superat genus et quo plus habet a genere, hoc est specifica differentia. sed huic definitioni quaedam quaestio uidetur occurrere habens principium ex duabus per se propositionibus notis, una quidem, quoniam duo contraria in eodem esse non possunt, alia uero, quoniam ex nihilo nihil fit. nam neque contraria pati sese possunt, ut in eodem simul sint, nec aliquid ex nihilo fieri potest; omne enim quod fit, habet aliquid unde effici possit atque formari. quae propositiones talem faciunt quaestionem. dictum est differentiam esse id qua plus haberet species a genere. quid igitur? dicendum est genus eas differentias quas habent species, non habere? et unde habebit species differentias quas genus non habet? nisi enim sit unde ueniant, differentiae in speciem uenire non possunt. quodsi genus quidem has differentias non habet, species autem habet, uidentur ex nihilo differentiae in speciem conuenisse et factum esse aliquid ex nihilo, quod fieri non posse superius dicta propositio monstrauit. quod si differentias omnes genus continet, differentiae autem in contraria dissoluuntur, fiet ut rationabilitatem atque inrationabilitatem, mortalitatem atque inmortalitatem simul habeat animal, quod est genus, et erunt in eodem bina contraria, quod fieri non potest. neque enim sicut in corpore solet esse alia pars alba, alia nigra, ita fieri in genere potest; genus enim per se consideratum partes non habet, nisi ad species referatur. quicquid igitur habet, non partibus, sed tota sui magnitudine retinebit. nec illud dubium est, quin in partibus suis genus habeat

1 *post.* quo] quod *Em1 (*quid *m2) GHm1R* a *om. H* 2 hoc—differentia *om. C* huic] hunc *Em1N* 4 per se *ante* notis *brm* unam *GHa.r.* 5 aliam *C (sic) Ha.r.* *post* quoniam *add.* quidem *C* 6 sit *C* nec *N* 10 id *om. R* qua] quod *GHLm1P; cf. p. 270, 12* dicendumne *Lm2* 11 genus *ante* non habere *HNP* habent] habet *Lm2* 12 habet] habebit *CEGLm1, in mg. Rm2 (om. m1)* 13 ueniunt *R* 15 uidetur *GLm1P* differentia *EGL (ex* -tias*) P* 16 esse] est *CLP* aliquando *Em1* 18 contrarium *HLm2NPm1* contrario *R* 19 mortalitatem atque inmortalitatem] *CNP, s. l. Lm2, om. cett.* 22 esse *post* alba *N, post* alia *P* 25 detinebit *N* 26 in] *HNP, s. l. Lm2, om. cett.*

contrarietates, ut animal in homine rationabilitatem, in boue contrarium. sed nunc non de speciebus quaerimus, de quibus constat, sed an ipsum per se genus eas differentias quas habent species, habere possit atque intra suae substantiae ambitum continere. hanc igitur quaestionem tali ratione dissoluimus. potest quaelibet illa res id quod est non esse, sed alio modo esse, alio uero non esse, ut Socrates cum stat, et sedet et non sedet, sedet quidem potestate, actu uero non sedet. cum enim stat, manifestum est eum non agere sessionem, sed potius standi inmobilitatem. sed rursus cum stat, sedet, non quia iam sedet, sed quia sedere potest; ita actu quidem non sedet, potestate uero sedet. et ouum animal est et non est animal. non est quidem animal actu, adhuc namque ouum est nec ad animalis processit uiuificationem, sed idem tamen est animal potestate, quia potest effici animal, cum formam ac spiritum uiuificationis acceperit. ita igitur genus et habet has differentias et non habet, non habet quidem actu, sed habet potestate. si enim ipsum per se animal consideretur, differentias non habebit, si autem ad species reducatur, habere potest, sed distributim atque ut eius speciebus separatim nihil possit euenire contrarium. ita ipsum genus si per se consi-

1 *post* homine *s. l.* habet *E, post* rationabilitatem *Lm2* 2 nunc *om. EGR, s. l. Lm2* 4 suae intra *C* 6 quaelibet illa res] *HLm2NPm1* quaelibet res (res *s. l. E) CEPm2* quidlibet *Lm1R* quodlibet *G* 7 alio uero non esse *om. Hm1, s. l.* alio non esse *m2* 8 *secund.* sedet *om. CEGR* 9 enim *om. CEGLPm1 (s. l.* autem *m2) R* sessione *G* 10 mobilitatem *CEGLm1P* mobilitate *N* cum stat *in* constat *mut. ERm2* 13 actu *om. EG* 14 neque *CL* ad *om. E* animal *G* animalis quidem *L* 16 spiritum] speciem *CHR* genus et] *ELm2NP* et genus et *H* genus *CGLm1R* 17 non habet quidem—potestate] habet quidem potestate sed non habet (habet *om. C) actu CEm2P* habet quidem actu sed non habet potestate *Em1G* 18 consideretur] quis *(s. l.)* consideret *E* 19 autem] enim *R* reducat *E* 20 distributim] *HLm2PRm2* distributum *CN* distribute *EGLm1* distributam *Rm1* atque—contrarium] atque in species separatum (separatim *H)* ut nihil possit esse (euenire *H)* contrarium *CHN, add. locum* atque ut eius—contrarium *C* nihil] et nihil *G* 21 si ipsum genus *HN*

deretur, differentiis caret; quod si ad species referatur, per distributas species uel in partibus suis contraria retinebit, atque ita nec ex nihilo uenerunt differentiae quas genus retinet potestate nec utraque contraria in eodem sunt, cum contrarias differentias in eo quod dicitur genus, actu non habet. inpossibilitas enim eius propositionis quae dicit contraria in eodem esse non posse, in eo consistit quod contraria actu in eodem esse non possunt. nam potestate et non actu duo contraria in eodem esse nihil impedit. quae uero nos contraria diximus, Porphyrius opposita nuncupauit. est enim genus contrarii oppositum; omnia enim contraria, si sibimet ipsis considerantur, opposita sunt.

10. Definiunt autem eam et hoc modo: differentia est quod de pluribus et differentibus specie in eo quod quale sit praedicatur; rationale enim et mortale de homine|praedicatum in eo quod quale quiddam est p. 88
homo dicitur, sed non in eo quod quid est. quid est enim homo interrogatis nobis conueniens est dicere animal, quale autem animal inquisiti, quoniam rationale et mortale est, conuenienter adsignabimus.

Tres sunt interrogationes ad quas genus, species, differentia, proprium atque accidens respondetur, haec autem sunt: quid

13—20] Porph. p. 11, 7—12 (Boeth. p. 37, 6—12).

1 species] differentias *H* 2 uel *om. Lm1* uelut *HLm2* 5 in eo] id *HN* quot *E* 7 actu *ante* contraria *H, post* eodem *CLN* in eodem esse—in eodem *om. EG* 8 *post* non possunt *add.* quantum ad genus potestate solum. quantum ad species actu et potestate *Rm2* 9 nil *L* contraria nos *C* 11 si *om. HN, s. l. Cm2* si in semet *Lm2P* considerentur *CLm2* 12 sunt *om. HN* 13 autem *om. H* enim *C* et *om. CEGHNPΣ, ante* eam *Δ; Porph. p. 11, 7* καὶ οὕτως 14 quae *EP* de *om. C* et *om. CEGLR; Porph.* καί; *cf. infra p. 267, 1* 15 rationale—animal *(19)*] *RΩ, om. cett.* 16 praedicatur *Γa.c.Δm1* quiddam *om. ΓΦ* 18 homo *om. RΔΦ, s. l.* scil. homo *Λm2; Porph. p.11, 10* ὁ ἄνθρωπος 19 *post post.* animal *add.* sit *C, ante EG* inquisiti] *Porph. p. 11, 11* πυνθανομένων 20 et *om. CEGLR; Porph. p. 11, 12* καί est *om. HNR, s. l: Σm2* assignauimus *E* assignamus *G* 22 hae *Hp.r.LR edd.* heedem *P*

sit, quale sit, quomodo se habeat. nam si quis interroget: quid est Socrates? responderi per genus ac speciem conuenit aut animal aut homo. si quis quomodo se habeat Socrates interroget, iure accidens respondebitur, id est aut sedet aut legit aut cetera. si quis uero qualis sit Socrates interroget, aut differentia aut proprium aut accidens respondebitur, id est uel rationalis uel risibilis uel caluus. sed in proprio quidem illa est obseruatio, quod illud proprium dici potest quod de una specie praedicatur, accidens uero tale est quod qualitatem designet quae non substantiam significet, differentia uero talis est quae substantiam demonstret. interrogati igitur qualis una quaeque res sit, si uolumus reddere substantiae qualitatem, differentiam praedicamus. quae differentia numquam de una tantum specie praedicatur, ut mortale uel rationale, sed de pluribus. quod igitur de pluribus speciebus inter se differentibus praedicatur ad eam interrogationem, quae quale sit id de quo quaeritur interrogat, ea est differentia cuius talem posuit definitionem: d i f f e r e n t i a e s t q u o d d e p l u r i b u s

1 se *om. G, s. l. E* habet *CEGLR* 2 per *om. H* ac *N* 3 *pr.* aut] ut *CHm1N* *post.* aut] ut *Hm1N* habet *R, post* habeat *del.* se habet *G* 4 iure—legit] differentia aut legit *G* aut differentiam *ut *(a er.)* legit *E* differentia respondetur *(*respondetur *etiam R)* id est aut sedet aut legit *Lm1* 5 aut] et *HLm1NP* quale *H* 6 proprio aut accidenti *EGR* respondebitur] *CLm2P* respondebit *EGR* respondetur *HLm1N* 7 *pr.* uel *om. LN* uel risibilis uel caluus] *Lm1 edd.* uel mortalis uel caluus *CHLm2N* uel mortalis uel alicuius *EGR* uel mortalis uel saluus uel caluus *Pm1* uel mortalis uel risibilis uel caluus *m2* 10 quae non—demonstret] Differentia uero talis est *(haec om. L)* quae *(*que *ELm1* atque *m2)* non substantiam significet *(*-cat *Lm1, add. m1* Differentia uero talis est quae substantiam significat*, del. m2).* Differentia uero talis est quae *(*non *add., sed del. E)* substantiam demonstret *(*-at *Lm1) EGL* *post* significet *in mg.* Proprium uero est quod non substanciam significat *H* 11 quae] quia *R* demonstrat *CLm1* interroganti *R (ex* -tis*)* quale *R* 12 constantiae *G* 13 numquam] non *C* tantum de una *C* 14 sed *om. EG, s. l. Lm2* 15 quod] quodsi *R* 16 *ad* praedicatur *in mg.* respondetur *E* 18 pluribus—differentibus] *cf. p. 265, 14*

specie differentibus in eo quod quale sit praedicatur; cuius definitionis causam rationemque pertractans ait:

11. Rebus enim ex materia et forma constantibus uel ad similitudinem materiae et formae constitutionem habentibus, quemadmodum statua ex materia est aeris, forma autem figura, sic et homo communis et specialis ex materia quidem similiter consistit genere, ex forma autem differentia, totum autem hoc animal rationale mortale homo est, quemadmodum illic statua.

Dixit superius differentias esse quae in qualitate speciei praedicarentur, nunc autem causas exequitur, cur speciei qualitas differentia sit. omnes, inquit, res uel ex materia formaque consistunt uel ad similitudinem materiae atque formae substantiam sortiuntur. ex materia quidem formaque subsistunt

3—10] Porph. p. 11, 12—17 (Boeth. p. 37, 12—17).

1 *post* quale *add.* quid *Lm2 (in ras.) E (sed er.) Rm1, del. m2, add.* quid *post* sit *s. l. Hm2* 4 *post* similitudinem *add.* proportionemque *LNRΩ (in mg.* nempe communionem Γ*); om. Porph. p. 11, 13* et] ac ΓΔΠΨ, *om. LΛΣΦ* formae] Δ*m2*ΠΨ speciei *CEGHNPRΔm1* specieique *LΛΣΦ* formae speciei *cr. uid.* Γ; *cf. Porph. et infra 13 ss.* 5 quemadmodum—differentia *(8)*] *LRΩ, om. cett.* *post* materia *add.* quidem *edd., recte ut uid.; Porph. p. 11, 14* μέν 6 aeris] et *(s. l. m2)* aere *(in ras. m2)* Ψ forma] ex *(in al. litt.* Ψ*m2)* forma *LΨbrm Busse; Porph.* εἴδους *post* figura *haec* Proportionale autem *(*enim Φ*)* dicitur *(*est Σ*)* quod proportionem omnium specierum teneat *(*tenet Σ*)* id est communionem omnium partium uel *(*et Γ*)* specierum quae diuidi *(*diuidendo *RΔm1* diuidendae ΓΔ*m2*Π*m1*ΣΦ*)* ex ea *(*eo *LΣ)* contingunt *(*contingant *R)* per *(del.* Σ*)* differentiam *(*differentiarum figuras ΓΠ*m2* differentiam figuras Δ*) add. LRΓm1Δm1ΛΠΣΦ, om.* Ψ, *del.* Γ*m2*Δ*m2* 7 similiter] *Busse* similiter proportionaliter *LRΛΠm1* similiter proportionaliterque ΓΔΠ*m2*ΦΨ*p* proportionaliter Σ*brm; cf. Porph. p. 11, 15* 8 *ante* genere *add.* in Γ*m2 (*ex *m1) LΣ* toto *Ga.c.* 9 ratione *E* *ante* mortale *add.* et *CEGHLPR, om. NΩ cum Porph. p. 11, 16* homo est *om. N, ex* homine Δ*m2* 11 differentiam *HN* 12 praedicaretur *HN* causis *Em1* *post* cur *add.* autem *Hm1, del. m2* qualitas speciei *H* 13 omnis *ELm2N* uel *om. EGR* 14 consistit *Ea.c.HLm2* subsistit *N* 15 sortitur *HLm2N* ex *om. CEGR* formaque] et forma *P*

omnia quaecumque sunt corporalia; nisi enim sit subiectum corpus quod suscipiat formam, nihil omnino esse potest. si enim lapides non fuissent, muri parietesque non essent, si lignum non fuisset, omnino nec mensa quidem, quae ex ligni materia est, esse potuisset. igitur supposita materia ac praeiacente cum in ipsam figura superuenerit, fit quaelibet illa res corporea ex materia formaque subsistens, ut Achillis statua ex aeris materia et ipsius Achillis figura perficitur. atque ea quidem quae corporea sunt, manifestum est ex materia formaque subsistere, ea uero quae sunt incorporalia, ad similitudinem materiae atque formae habent suppositas priores antiquioresque naturas, super quas differentiae uenientes efficiunt aliquid quod eodem modo sicut corpus tamquam ex materia ac figura consistere uideatur, ut in genere ac specie additis generi differentiis species effecta est. ut igitur est in Achillis statua aes quidem materia, forma uero Achillis qualitas et quaedam figura, ex quibus efficitur Achillis statua, quae subiecta sensibus capitur, ita etiam in specie, quod est homo, materia quidem eius genus est, quod est animal, cui superueniens qualitas rationalis animal rationale, id est speciem fecit. igitur speciei materia quaedam est genus, forma uero et quasi qualitas differentia. quod est igitur in statua aes, hoc est in specie genus, quod in statua figura conformans, id in specie differentia, quod in statua ipsa statua, quae ex aere

2 potest] putem *G* putemus *R* 4 nec *om. Gm1* ne *EGm2L* 5 materia est] fit materia *HNP* *ante* igitur *add.* si *E, sed del.* 6 in *om. R* ipsa *ER* figuram *Hm1La.r.* peruenerit *HN* 9 corporalia *HNP* ex *om. C* 11 prioris *Em1G* 12 antiquiorisque *G* 13 tamquam *om. CLP, del. Hm2* ex] ea *GL (in ras. m2) R* 14 materia ac figura] *brm* materia *(in ras. Lm2)* forma ac figura *(*ac figura *del. Lm2) LP* forma ac figura *CEGHRp* figura ac forma *N* 15 generi] generis *EG* 16 aes—statua *(17) om. N* materiae *G* 17 et quaedam—statua] *CH, om. Lm1 (in mg.* et quaedam figura *m2) P* statua *(cet. om.) EGR* 18 quod] quae *edd.* 22 et *om. EGR, s. l. Lm2* qualitatis *R* igitur est *(*est *s. l. Pm2) HNP* 23 figura] forma *N* 24 *post* quod *add.* est igitur *Pm2*

figuraque conformatur, id in specie ipsa species, quae ex genere differentiaque coniungitur. quodsi materia quidem speciei genus est, forma autem differentia, omnis uero forma qualitas est, iure omnis differentia qualitas appellatur. quae cum ita sint, iure in eo quod quale sit interrogantibus respondetur.

12. Describunt autem huiusmodi differentias et hoc modo: differentia est quod|aptum natum est diuidere p. 89 quae sub eodem sunt genere; rationale enim et inrationale hominem et equum, quae sub eodem sunt genere, quod est animal, diuidunt.

Haec quidem definitio cum sit usitata atque ante oculos exposita, eam tamen plenius dilucideque declarauit. omnes enim differentiae idcirco differentiae nuncupantur, quia species a se differre faciunt, quas unum genus includit, ut homo atque equus propriis discrepant differentiis; nam sicut homo animal est, ita etiam equus, ergo secundum genus nullo modo distant.

6—10] Porph. p. 11, 18—20 (Boeth. p. 37, 18—38, 1).

1 formatur *CHNP* 2 quidem] quaedam *CHLm2PR* 3 autem] uero *N* uero] ergo *Lm1* autem *N* qualitas] *HNPm1* qualis *CEGLR* uel qualis *s. l. Pm2* 5 *ante* respondetur *excidisse* differentia *coni. Brandt* 6 *post* autem *add.* et *L (del.) R; Porph. p. 11, 18 post* δὲ *add.* καί *cod. B* differentias] *Em2GHPm1Ψ* differentiam *CLPm2* ΓΔΛΠΣΦ differentia *Em1NR; Porph.* τὰς τοιαύτας διαφοράς et] *LPRΩ, om. cett.; Porph.* καὶ οὕτως 7 qua *CG* actum *R* natum] *HL (del. m2)* ΓΔΛΠΦΨ, *om. cett.; Porph. p. 11, 19* πεφυκός; *cf. infra p. 272, 5—9. 275, 12* 8 *ante* quae *add.* ea ΓΣ, *s. l.* Δ*m2, del. m. al.,* illa *s. l.* Λ*m2* genere sunt *L*ΛΨ rationale—sunt genere *om. EG* 9 et equum] equumque *C* 10 diuidit *L* 11 cum—oculos *in mg. E* sit usitata] sita sit situr *(sic) Em1* ita sit *m2* situ sit sita *G* ante *om. HNR, s. l. Lm2* oculis *HN* 12 *post* exposita *add.* superius *R* ea *GNR* plenius dilucideque declarauit] (claruit *Em1Gm1) CEm2Gm2* plenius dilucideque declarauit *L* plenius lucidiusque declarauit *Hm2* plenius dilucidiusque claruit *R* exempli insuper luce declarauit *(ex* declaruit *N) NP* plenius dilucideque exempli insuper luce declarauit *Hm1* exempli insuper luce reserauit *edd.* 13 species a se differre] specie *(ex* specierum, *sequ. rasura)* differentiam *E* species in aere differentiam *G* species a se differentiae *Lm1* 14 a] ad *R* concludit *N* 15 nam *in ras. Lm2* sed *EG*

quae igitur secundum genus minime discrepant, ea differentiis distribuuntur. additum enim rationale quidem homini, inrationale uero equo equus atque homo, quae sub eodem fuerant genere, distribuuntur et discrepant, additis scilicet differentiis.

13. Adsignant autem etiam hoc modo: differentia est qua differunt a se singula; nam secundum genus non differunt. sumus enim mortalia animalia et nos et inrationabilia, sed additum rationabile separauit nos ab illis, et rationabiles sumus et nos et dii, sed mortale adpositum disiunxit nos ab illis.

Vitiosa ratione et non sana quod uult explicat definitio quorundam. id enim esse dicunt differentiam qua una quaeque res ab alia distet. in qua definitione nihil interest quod ita dixit an ita concluserit: differentia est id quod est differentia. etenim differentiae nomine in eiusdem differentiae usus est

5—10] Porph. p. 11, 21—12, 1 (Boeth. p. 38, 1—5).

2 describuntur *EG* 3 *post* equo *distinguunt edd.*, '*post* equus *expectatur* igitur' *Schepps,* additum *eqs. nominatiuum absolut. (cf. indicem Meiseri) interpretatur Brandt* qui *Lm2P* 5 autem *om.* Δ, *del. Lm2Δm2* etiam *om. H* etiam et Δ eam et *NΣ*; *Porph. p. 11, 21* δὲ καί 6 qua] *Porph.* διαφορά ἐστιν ὅτῳ διαφέρει ἕκαστα; '*an* quo?' *Busse, sed cf. infra p. 271, 1. 7. 18. 272, 17.* 6 nam—ab illis *(9)*] *LRΩ, om. cett.* *post* nam *add.* homo et equus *cum Porph. edd. (cf. etiam infra p. 271, 9. 12, sed etiam supra p. 269, 9), etiam Bussio* homo atque equus *addendum uid.* 7 enim] autem Γ 8 inrationalia *(uel* irr-*) R*ΓΠ *(in ras.)* ΣΨ, *ras. ex* -bilia Δ sed—illis *(9) om. R* rationabile] Δ*p.r.*Λ rationale Δ*a.r. et cett.* separauit] disiunxit ΓΦ 9 et] *CHP, s. l. er. uid.* Δ, *om. cett.* rationabiles] *L*Δ*m1*Σ rationale *CP* rationales *cett., add.* enim *EGH*ΛΠΦΨ; *codd. Porph. aut* λογικοί *aut* λογικά sumus *om. CEGHP; Porph.* ἐσμέν et nos *om. E* et *om. N* di *C* dei *ut uid.* Σ sed—ab illis *om. EG* 11 *ante* Vitiosa *in ras.* Haec *E* ratione] *L edd., om. cett. (recte?), in ras.* est *E* et *om. G* sane *E (in ras.) NP* explicans *HNP* non *(s. l. m2)* explicat *L* 12 id] *cf. p. 263, 10* 13 aliis *R* distat *HN* differt *P* 14 dixerit *Lm2P* an] utrum *R* concluderit *L* concludat *EGR* id quod est *om. E* *ante* differentia *add.* ipsa *ER* differentia *om. G* 15 etenim *om. EGR* differentiae nomine] qua differt una res ab alia. id est id quod est differentia est differentia. Differentiae nomine *(*id est—nomine *in ras. m2) E* in—definitione] usus in eius diffinitione *N*

definitione dicens: *differentia est qua differunt a se singula.* quodsi adhuc differentia nescitur, nisi definitione clarescat, differre quoque quid sit qui poterimus agnoscere? ita nihil amplius attulit ad agnitionem qui differentiae nomine in eiusdem usus est definitione. est autem communis et uaga nec includens substantiales differentias, sed quaslibet etiam accidentes hoc modo: *differentia est qua a se differunt singula;* quae enim genere eadem sunt, differentia discrepant, ut cum homo atque equus idem sint in animalis genere, quoniam utraque sunt animalia, differunt tamen differentia rationali, et cum dii atque homines sub rationalitate sint positi, differunt mortalitate. rationale igitur hominis ad equum differentia est, mortale hominis ad deum, atque hoc quidem modo substantiales differentiae colliguntur. quodsi Socrates sedeat, Plato uero ambulet, erit differentia ambulatio uel sessio, quae substantialis non est. namque istam quoque differentiam definitio uidetur includere, cum dicit: *differentia est qua differunt singula;* quocumque enim Socrates a Platone distiterit — nullo autem alio distare nisi accidentibus potest —, id erit differentia secundum superioris terminum definitionis. quam rem scilicet uiderunt etiam hi qui definitionis huius uagum communemque finem reprehendentes certae conclusionis terminum subiecerunt.

2 nesciatur *Lm2 (*non noscitur *m1) P* definitione] in definitione *N* 3 qui] *LN* quomodo *CEGPR* qui* *(*d *er.) H* possemus *EG* possimus *R* 4 ita *om. EGR* cognitionem *NPm2, post* agnitionem *add.* a cogitatione *Hm1, del. m2, s. l.* uel cognitione *m2, del. m. al.* 5 et *om. EG* 7 accidentales *Lm2Pm2* 9 sunt *EGHLm1R* in *om. GNR* 11 et *om. EGR* rationabilitate *CGLm1* rationale *N* sunt *CEGLm1R* 12 positi] post *EG* *post* differunt *add.* tamen *L* rationabile *L* 13 est *om. C* 15 ambulatio uel *om. EG, s. l. Lm2* 16 nam *HLm1* ista *E* 18 quo *EGHm1* *post* differunt *add.* a se *R* cumque *EG* quoque *Rm1* quocumque modo *P* *post* enim *s. l.* modo *Lm2* 19 destiterit *CEm1HPRm2* distauerit *m1* *post* alio *s. l.* modo *Em2* accidentibus] ex accidentibus *P*

14. Interius autem perscrutantes de differentia dicunt, non quodlibet eorum quae sub eodem sunt genere diuidentium esse differentiam, sed quod ad esse conducit et quod eius quod est esse rei pars est; neque enim quod aptum natum est nauigare erit hominis differentia, etsi proprium sit hominis. dicimus enim 'animalium haec quidem apta nata sunt ad nauigandum, illa uero minime', diuidentes ab aliis, sed aptum natum esse ad nauigandum non erat completiuum substantiae nec eius pars, sed aptitudo quaedam eius est, idcirco, quoniam non est talis quales sunt quae specificae dicuntur differentiae. erunt igitur specificae differentiae quaecumque alteram faciunt speciem et quaecumque in eo quod quale est accipiuntur. — Et de differentiis quidem ista sufficiunt.

Sensus propositionis huiusmodi est. quoniam superius dixit determinasse quosdam differentiam esse qua a se singula dis-
p. 90 creparent, ait alios diligentius de differentia | perscrutantes non

1—15] Porph. p. 12, 1—11 (Boeth. p. 38, 6—17).

1 perscrutantes] *EGHP* perscrutantes et speculantes *cett.; Porph. p. 12, 1* προσεξεργαζόμενοι de differentia] *CH (linea del., sed lin. er.)* Σ differentiam *cett. edd. Busse; Porph. p. 12, 1* τὰ περὶ τῆς διαφορᾶς 2 non] non solum *R* quodlibet] quod habet *ELm1Δm1Λ, post* quodlibet *er.* habet Σ 3 diuidentium esse *om.* Λ, *s. l. Lm2* sed quod—dicuntur differentiae *(12)*] *LRΩ, om. cett.* 5 aptum] actu *R* natum *om. LR; Porph. p. 12, 4* τὸ πεφυκέναι πλεῖν 6 dicimus] *Porph. p. 12, 5* εἴποιμεν γὰρ ἄν, *unde* dicemus *coni. Brandt, cf. supra p. 230, 18. 19; infra 12* erunt εἶεν ἄν; *p. 234, 16. (*erit*). 17. 235, 2 (*erunt*)* 7 animalia Λ acta *Rm1* nata *om. LR* 8 aliis] illis Λ 9 actum *Rm1* natum *om. R* est *R* erit *Δm2* 10 neque *Busse* 11 est *om. R* quoniam *om. LR* 12 quae *om.* Φ igitur] ergo *L* 13 alteram—quaecumque *om. H* 14 et] ea *EG* quale *in er.* quid *ut uid. Hm2* quid *EG* *post* est *add.* esse *EG* accipiunt *EG* 15 Et—sufficiunt *om. N* Et *om. CEGP; Porph. 12, 11* Καί de *om. EGΛ* differentiis] *Porph.* περὶ μὲν διαφορᾶς quidem *om. H* sufficiant *CLΔm2; Porph.* ἀρκεῖ 18 alios] ilico *EGLa.c.* ilico alios *P* de differentia] differentiam *CLm1P*

fuisse arbitratos recte esse superius propositam definitionem. neque enim omnia quaecumque sub eodem posita genere differre faciunt, differentiae hae de quibus nunc tractatur, id est specificae, numerari queunt. plura enim sunt quae ita diuidunt species sub uno genere positas, ut tamen eorum substantiam minime conforment, quia non uidentur esse differentiae specificae nisi illae tantum quae ad id quod est esse proficiunt et quae in definitionis alicuius parte ponuntur. hae autem sunt ut rationale hominis. nam et substantiam hominis conformat et ad esse hominis proficit et definitionis eius pars est. ergo nisi ad id quod est esse conducit et eius quod est esse rei pars sit, specifica differentia nullo modo poterit nuncupari. quid est autem esse rei? nihil est aliud nisi definitio. uni cuique enim rei interrogatae 'quid est?' si quis quod est esse monstrare uoluerit, definitionem dicit. ergo si qua definitionis pars fuerit, eius erit pars quae unius cuiusque rei quid esse sit designet. definitio est quidem quae quid una quaeque res

1 positam *EG* 2 posita] posita sunt *EGL* *post* genere *add.* quae *Lm1, del. m2* 3 differentiae—id est *om. CN* hae *om. H* id est *om. R, er. uid. H, s. l. Lm2* 4 nominari *HLm2NR* 5 earum *H* 6 quia] quae *CH* specificae *ante* esse *H, post N* 7 proficiant *R* et quae] eaeque *G* eae quae *Em1, del. m2, etiam proxima* in—ponuntur *del. m2* 8 in *del. Lm2, om. P* diffinitiones *N* definitionibus *EGLm1* aliqua *N* partes *EGLP* *post* ponuntur *add.* ut mortalis rationalis *Em1, del. m2* hae] ea *EGLm2P* 9 et *s. l. Lm2* et ad *G* conformat—hominis *om. EG* 11 conducat *EHm2Lm2N* et eius—pars sit] *N* et eius quod *(add.* quid *Rm1, del. m2,* quidem *ex* quid *Hm2, del. m3)* est esse rei pars sit *(*est *Hm1) HR* et eius rei quod est *(*est *del. Lm2)* esse pars est *(*est *om. Lm1, s. l.* sit *m2) CL* et eius quod quidem esse rei pars est *P* eius rei quod quidem *(*aliquid *add. E) EG* 13 esse *om. G, ante* autem *H* nihil *del. Em2* est *s. l. Lm2Rm2* esse *E (del. m2) G* unius cuiusque *R* 14 interrogatae] ad interrogationem *CHN* quis] quid *Lm2* quod] id quod *CHNP* 15 qua] quid *CHN* 16 *post* eius *s. l.* rei *Lm2* quae] quod *HLm1N* quid] quod *N* sit esse *L* esse fit *G* est esse *Hm1N* 17 designat *Lm2P* significet *Hm1N* est quidem] enim est *HN* quae quid] quia *N*

sit, ostendit ac profert, demonstraturque quid uni cuique rei sit esse per definitionis adsignationem. illae uero differentiae quae non ad substantiam conducunt, sed quoddam quasi extrinsecus accidens afferunt, specificae non dicuntur, licet sub eodem genere positas species faciant discrepare, ut si quis hominis atque equi hanc differentiam dicat, aptum esse ad nauigandum. homo enim aptus est ad nauigandum, equus uero minime, et cum sit equus atque homo sub eodem genere animalis, addita differentia 'aptum esse ad nauigandum' equum distinxit ab homine. sed aptum esse ad nauigandum non est huiusmodi, quale quod possit hominis formare substantiam, sed tantum quandam quodammodo aptitudinem monstrat et ad faciendum aliquid uel non faciendum oportunitatem. idcirco ergo specifica differentia esse non dicitur. quo fit ut non omnis differentia quae sub eodem genere positas species distribuit, specifica esse possit, sed ea tantum quae ad substantiam speciei proficit et quae in parte definitionis accipitur. concludit igitur esse specificas differentias quae alteras a se species faciunt per differentias substantiales. nam si uni cuique id est esse quodcumque substantialiter fuerit, quaecumque differentiae substantialiter diuersae sunt, illas species quibus adsunt, omni substantia faciunt alteras ac discrepantes, atque hae in definitionis parte sumuntur. nam si definitio substantiam monstrat

1 ostendit *om. E* ostenditur *N* ac *er. E, om. N* profert *om. N* demonstratque *CLm1* quid] quod *Lm1Pm1R* quidem quid *N* 2 per *om. EGR, in mg. Lm2* assignatione *EG* 3 ad *om. EP* quasi *om. EGPR* 5 faciant *om. EG* facient *CLm1Rm1* 7 homo enim (autem *LR*)—equus] *HLNR* hominem equum *(cet. om.) CEGP* 10 esse ad—sed tantum *(11) om. EG* 11 quale *om. EGR, del. Lm2* *ante* quod (quid *P) add.* per *L (del. m2), s. l. Pm2* *post* substantiam *add.* sicut rationale quae est substantialis qualitas *C* 12 habitudinem *Hm1* 13 opportunitatem *CR* differentia specifica *C* 18 *ante* esse *add.* eas *HNP, s. l. Lm2* quae—differentias *om. EGR* *ad* faciunt *s. l.* ł informant *Lm2* 19 differentias *ex* distantias *Lm2* idem est *(in ras. m2)* esse *H* idem esse est *R* 21 sint *Hm1* omnes *EGP* 22 substantias *P* substantiae *Hm1* substantiae ratione *N*

et substantiales differentiae species efficiunt, substantiales differentiae erunt partes definitionum.

15. DE PROPRIO.

Proprium uero quadrifariam diuidunt. nam et id quod soli alicui speciei accidit, etsi non omni, ut homini medicum esse uel geometrem, et quod omni accidit, etsi non soli, quemadmodum homini esse bipedem, et quod soli et omni et aliquando, ut homini in senectute canescere, quartum uero, in quo concurrit et soli et omni et semper, quemadmodum homini esse risibile. nam etsi non semper rideat, tamen risibile dicitur, non quod iam rideat, sed quod aptus natus sit; hoc autem ei semper est naturale et equo hinnibile. haec autem proprie propria perhibent esse,

3—p. 276, 2] Porph. p. 12, 12—22 (Boeth. p. 38, 18—39, 9).

1 et *om. EG, s. l. Pm2* 2 erunt *post* partes *Lm2* sunt *m1* sunt *post* definitionum *CGR, s. l. Em2* 3 DE PROPRIO *om. H, add. Lm2* EXPLICIT DE DIFFEREN̄. *(*DIFFERENTIIS Ψ*)* INCIPIT DE PROPRIO ΣΨ 4 et *s. l. C* 5 hominem *R*Δ*m1*Λ 6 uelut *H* geometram *CEm1G edd. Busse* et quod—perhibent esse *(14)*] *LR (locum hic om., p. 277, 7 post* adest *inserit)* Ω, *om. cett.* omni] *Porph. p. 12, 14* παντὶ—τῷ εἴδει 7 etsi] et *R*Γ*m1 ante* homini *add.* et *R* 8 homini] *Porph. p. 12, 16* ἀνθρώπῳ παντί, *unde* homini omni *coni. Busse* 9 *post* uero *add.* est Φ in quo concurrit et *del., in mg.* conuenit Γ*m2* 10 hominem *R*Σ 11 risibilem *R*ΓΣΦ*; Porph. p. 12, 17* ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν non semper rideat] *L*Σ non rideat ΓΛ non ridet *(hic ut uid. s. l.* semper *add., sed er.* Δ*)* *R*ΔΠΦΨ semper non rideat *Busse* non rideat semper *edd.; Porph. p. 12, 18* κἂν γὰρ μὴ γελᾷ ἀεί risibile tamen *L*Λ *edd. Busse; Porph.* ἀλλὰ γελαστικόν 12 iam] semper Σ *edd.; Porph. p. 12, 19* ἀεί, *cod. Mm2* ἤδη rideat—natus sit *om.* Φ 13 sit natus *R, add.* ad ridendum *R*ΓΔ ridere Σ, *ante* sed *add.* ridendum Φ*; om. Porph.* semper ei est naturale *L* semper est ei naturale Γ ei semper naturale est Σ *ante* et *add.* ut *(om. etiam B Bussii) edd. Busse; Porph. p. 12, 20* ὡς, *om. cod. A* 14 autem] *Porph.* δὲ καί, *om.* καί *cod. A* proprie—esse] *L*Λ *(*esse *s. l. m2)* Σ *(*esse *om.),* proprie dominanterque *(*nominantur Γ*m2)* propria perhibentur *(*perhibentur *del.* Γ*m2)* ΓΦ proprie nominantur *(*nominant Π*)* propria *R*ΔΠ uere dicuntur propria Ψ*; Porph.* κυρίως ἴδιά φασιν

quoniam etiam conuertuntur. quicquid enim equus, hinnibile, et quicquid hinnibile, equus.

Superius dictum est omnia propria ex accidentium genere descendere. quicquid enim de aliquo praedicatur, aut substantiam informat aut secundum accidens inest. nihil uero est quod cuiuslibet rei substantiam monstret nisi genus, species et differentia, genus quidem et differentia speciei, species uero indiuiduorum. quicquid ergo reliquum est, in accidentium numero ponitur. sed quoniam ipsa accidentia habent inter se aliquam differentiam, idcirco alia quidem propria, alia priore
p. 91 atque antiquiore nomine accidentia nun|cupantur. et de accidentibus paulo post, nunc de propriis. quae quadrifariam diuiduntur, non tamquam genus aliquod proprium in quattuor species diuidi secarique possit, sed hoc quod ait diuidunt, ita intellegendum est, tamquam si diceret 'nuncupant', id est propria quadrifariam dicunt. cuius quadrifariae appellationis significationes enumerat, ut quae sit conueniens et congrua nuncupatio proprietatis ostendat. dicit ergo proprium accidens quod ita uni speciei adest, ut tamen nullo modo coaequetur ei, sed infra subsistat ac maneat, ut hominis dicitur proprium medicum esse, idcirco quoniam nulli alii inesse ani-

3 superius eqs.] fort. p. 186, 12—187, 1.

1 enim equus *om. N* equus—equus] *CEGHNP*Π *(sed add.* et si homo. risibile. si risibile. homo est*) cum Porph. p. 12, 21, post pr.* equus *add.* et *R*Λ est et *L* est etiam est et *(sic)* Φ equus est et hinnibile est *(*est *s. l.* Γ*Δm2)* et quicquid hinnibile equus est ΓΔ est equus est hinnibile et quicquid est hinnibile est equus *(quattuor* est *s. l. m2)* Ψ equus est hinnibile et quicquid hinnibile est equus est et si homo est risibile est et risibile homo est Σ 4 alio *N* 6 *ante* species *add.* et *Lm1, del. m2* 7 et *om. R* genus—differentia *om. EGR, s. l. Hm2* 11 *ante* antiquiore *add.* in *ER* 12 nunc *ex* nam *Hm2* quadrifarie *N* in quadrifariam *(-*um *GP) EGP* diuidunt *H (*ur *er.) P (*ur *del. m2)* 13 aliquid *CPm1* 14 ait *om. E (in mg.* dicitur *m2) G* est *R* diuiduntur *EG* 15 nuncupantur *EGR* 16 proprie *CEm1G* propriam *ut uid. Pm1* proprium *m2* dicuntur *EGHm1La.c.NR* quadrifariam *C* 18 proprietas *Ea.c.* *(*proprii *p.c.) G* dicitur *CEHLa.c. (corr. m1 et 2) P* ergo *om. C* proprium *s. l. Cm2* primum *m1* 20 ei *ante* nullo *HN* ac] et *HNP* dicimus *HN*

malium potest. nec illud adtendimus, an hoc de omni homine praedicari possit, sed illud tantum, quod de nullo alio nisi de homine dici potest medicum esse. et haec quidem significatio proprii dicitur inesse soli, etsi non omni; soli enim speciei, etsi non omni coaequatur, ut medicina soli quidem inest homini, sed non omnibus hominibus ad scientiam adest. Aliud proprium est quod huic e contrario dicitur omni, etsi non soli; quod huiusmodi est, ut omnem quidem speciem contineat eamque transcendat. et quoniam quidem nihil est subiectae speciei quod illo proprio non utatur, dicimus omni, quoniam uero transcendit in alias, dicimus non soli; hoc huiusmodi est quale homini esse bipedem, proprium est enim homini esse bipedem. omnis enim homo bipes est etiamsi non solus, aues enim bipedes sunt. geminae igitur significationes proprii quae superius dictae sunt, habent aliquid minus, prima quidem quia non omni, secunda uero quia non soli. quas si iungimus, facimus omni et soli. sed demimus aliquid secundum tempus, si ei adiciatur aliquando, ut sit haec tertia proprii nuncupatio 'omni et soli, sed aliquando', ut est in senectute canescere uel in iuuentute pubescere; omni enim homini adest in iuuentute pubescere, in senectute canescere, et soli. pubescere enim solius hominis est, sed ali-

1 hoc *om. EG* homini *EN* 2 quod] quia *HN* nisi de homine *post* esse *N* 3 medicus *Hm1N* 4 inesse] *CP, s. l. Hm2Lm2, om. EGR* inest *N* etiamsi *Em2 (*et *m1) Hm1LR* 5 etiamsi *EHm1L (repet. post* inest*) PR* coaequetur *Em2Hm1* *ante* medicina *add.* homini *H (del. m2) LNR* 6 homini *om. NR, s. l. Hm2* adest] adesse potest *CLN* potest esse *H; de R cf. ad p. 275, 6* 7 est *ante* aliud *HN, post CG, om. E* 8 etiamsi *HLNR* quid *HN* 10 quod illo—non soli *in inf. mg. Em2* *post* dicimus *add.* enim *C* 11 aliis *Em2G* 12 hoc] id *N* *post* quale *add.* est *s. l. Hm2, post* homini *CG* 13 hominis *R, post* homini *add.* proprium *Em2* enim *in mg. Em2* 14 etiamsi—geminae *om. EGR* 17 sed *Hm2* si *m1* demimus] *HN* deminus *Cm1* ł demimus ł deest minus *m2* dempsimus *R* dedimus *Em1 (*addimus *m2) G* deest minus *LP* 18 eis *HLP* ei *post* adiciatur *N* 19 omni et soli] et soli et omni *C* sed] si *G* 21 *post.* in] et in *HN* 22 est hominis *HN*

quando, neque enim omni tempore, sed in sola tantum iuuentute. haec igitur determinatio proprii in eo quidem modo quod omni et soli inest, absoluta est, sed ex eo minuit aliquid uel contrahit, cum dicimus aliquando. quod si auferamus, fit proprii integra simplexque significatio hoc modo: proprium est quod omni et soli et semper adest. omni autem et soli speciei et semper intellegendum est ut homini risibile, equo hinnibile; omnis enim et solus homo risibilis est et semper. neque illud nos ulla dubitatione perturbet, quod semper homo non rideat; non enim ridere est proprium hominis, sed esse risibile, quod non in actu, sed in potestate consistit. ergo etiamsi non rideat, quia ridere tamen posse soli et omni homini semper adesse dicitur, conuenienter proprium nuncupatur. nam si actus separatur ab specie, potestas nulla ratione disiungitur.

16. Quattuor igitur significationes proprii dixit. nam prima quidem, quando accidens ita subiectae speciei adest, ut soli ei adsit, etiamsi non omni, ut homini medicina; secunda uero,

1 in *om. EGR, s. l. L, post* tantum *P* tamen *L* *post* iuuentute *add.* pubescit *N* 2 *post* proprii *add.* integra simplexque significatio *GHP (del. m1? ex 5)* in eo—fit proprii *(4) om. R* modo *om. N, del. Lm2* 3 inest *om. EG* est *Lm1* minus *La.c.* minui *N* minuens *P* aliquid uel] atque significationem *in ras. Em2* uel] *CNP* et *GL, om. EH* 4 quod] quam *N* 5 simplexque] et simplex *HLNR* proprii *R* 6 soli et omni *N* *secund.* et *om. GLR, s. l. Pm2* omni autem—intellegendum est *om. Rbrm* 7 et semper *om. EGR, del. Lm2, s. l. Hm2Pm2* intellegendum est *del. et s. l.* adest *scr. Hm2, in mg.* quod soli et omni adest *m. al.* 8 *post.* et *om. EGPR* *post* semper *add.* similiter et equus hinnibile *brm* 9 illud *Hm2* enim *Hm1N* 10 proprium est *NPR* sed] si est *R* esse *del. Lm2* est *R* 11 sed] si *R* 12 si non rideat etiam *C* quia *om. N, s. l. Hm2* tamen *om. R* autem *HN* possit *La.c.N* potest *Em2* *post* omni *add.* adsit *H (del. m2)* adest *N* 13 *ante* semper *s. l.* et *Hm2* semper *om. R* *ante* conuenienter *add.* et *H (er.) L (del. m2) NP* 14 si] etsi *Hm1Lm1N* separetur *Em2* a *C* 15 proprii *om. EG* nam prima] unam *CHm1 (*primam *m2) N* nam *(s. l.)* primam *P* 17 homini medicina] hominem esse medicum *C* secundam *CHN; in mg. al.* secunda autem cum omni accidit etsi non soli ut homini esse bipedem *add. L* uero] autem *CL (in mg.)*

cum soli quidem non adest, omni uero semper adiungitur, ut homini esse bipedem; tertia uero, cum omni et soli, sed aliquando, ut omni homini in iuuentute pubescere; quarta, cum omni et soli et semper adest, ut esse risibile. atque ideo cetera quidem conuerti non possunt: neque enim coaequatur quod soli, sed non omni speciei adest. species quidem de ipso dici potest, ipsum uero de specie minime. qui enim medicus est, potest dici homo, homo uero qui est, medicus esse non dicitur. rursus quod ita est alii proprium, ut omni adsit etiamsi non soli, ipsum quidem de specie praedicari potest, species uero de eo minime. nam bipes praedicari de homine potest, homo uero de bipede nullo modo. rursus quod ita adest, ut omni et soli, sed aliquando adsit, quoniam de tempore habet aliquid deminutum nec simpliciter semper adest, reciprocari non poterit. possumus enim dicere 'omnis qui pubescit homo est', non 'omnis homo pubescit': potest enim minime ad iuuentutem uenire atque ideo nec pubescere; nisi forte non sit pubescere hominis proprium, sed in iuuentute pubescere, aut, etiam cum nondum est in iuuentute aut etiam praeteriit, tamen sit ei proprium non tale quale tunc fieri possit, cum praeter iuuentutem est, sed quale cum in iuuentute consistit. atque ideo hoc

1 cum] quae *N* soli—adiungitur *del. Hm2* omni accidit etsi non soli *CHm2L* semper *s. l. Hm2* 2 hominem *C* tertiam *CHN* soli et omni *N* 3 omni*o m. LNR* homini *om. N* quartam *CG (sic) HN* 4 *post.* et *om. EG, add. Pm2* inest *CHm1N* ideo *om. E* adeo *HLR* 5 coaequantur *HN* 6 quod] quia cum *Hm1N* non omni sed soli *N* sed] si *R* 7 qui enim—dici homo *om. EGR* 8 homo dici *C* 9 *ad* alii *s. l.* al' illud *L, post add.* una pars *R* 11 de homine praedicari *C* 13 adest *ex* est *Em2* distat *Hm1* assit *ex* sit *Hm2* 14 diminutum *EN* nec] et *Hm1* 16 non] non tamen dicimus *L* homo] qui est homo *L* qui homo est *(*qui *et* est *s. l. m2) H* 18 *ante* sed *add.* solummodo *Hm2, ante* in *CN, post post.* pubescere *L* aut] *Hm2La.c.Pm2* ut *EGHm1Lp.c.Pm1R* autem *CN* 19 cum] *Hm1NR* quod *CEGHm2LP* etiam *s. l. Hm2* iam *Em1* 20 sit] adsit *CHN* ei *om. G* fieri *om. C, in ras. Lm2* fieri possit *del.,* est *s. l. scr. Hm2* potest *L (in ras. m2) P* est *C* 21 *post* quale *add.* tunc fieri potest *(*posset *CHLm1N) CH (s. l. m2) LNP*

quod non in omne tempus tenditur, etiamsi tale est, ut omni
p. 92 speciei adsit, quod ta|men in tempus aliquod differatur, integrum atque absolutum proprium esse non dicitur. quartum est quod ita alicui adest, ut et solam teneat speciem et omni adsit et absolutum sit a temporis condicione, ut risibile quod a superiore plurimum distat; nam qui risibilis est, semper ridere potest. rursus qui potest in iuuentute pubescere, cum ipsa iuuentus non sit semper, non ei adest semper ut in iuuentute pubescat. haec autem quarta proprii significatio quoniam nulla temporis definitione constringitur, absoluta est atque ideo etiam conuertitur et de se inuicem proprium atque species praedicantur; homo enim risibilis est et risibile homo.

17. DE ACCIDENTI.

Accidens uero est quod adest et abest praeter subiecti corruptionem. diuiditur autem in duo, in separabile et in inseparabile. namque dormire est separabile accidens, nigrum uero esse inseparabiliter coruo et Aethiopi accidit, potest autem subintellegi et coruus albus et Aethiops amittens colorem praeter subiecti corruptionem. definitur autem sic quoque: accidens est

13—p. 281, 7] Porph. p. 12, 23—13, 8 (Boeth. p. 39, 10—21).

1 quod] quia *HN* 2 speciei] tempori *EGR* aliquid *C* 4 alicui *om. EG, del. Hm2* ali *R* alii *Lm1* *pr.* et *om. EGLR* *post.* et] ut *La.c.R* 5 *post.* a *s. l. Hm2* 6 qui *ex* quod *Lm2* 7 *ante* cum *add.* sed *CH (del. m2) NP, s. l. Lm2* 8 adest] est *EGR* in iuuentute *deleri uult Hilgard* 9 quoniam] quam *EGLm2P* 10 definitio *(uel* diff-*) EGLm2R* constringit *EG* 11 et de se] et ideo de se *P* de se *om. R* De specie *EG* 12 risibile *C* et *om. EGHR* 13 *inscript. om. HLΛ* ACCIDENTE *NRΔΣ* 14 uero *om.* Λ 15 diuiditur—subsistens *(p. 281, 3)*] *LRΩ, om. cett.* duobus *L* 16 in *om.* Φ nam Λ *Busse* 19 amittens colorem] *Δm1Ψ* nitens colore *cett. edd. Busse; Porph. p. 13, 2* ἀποβαλὼν τὴν χροίαν; *cf. supra p. 101, 13* corruptionem subiecti *LRΓΦ; codd. Porph.* φθορᾶς *aut ante* τοῦ ὑποκειμένου *aut post; cf. infra p. 281, 17. 282, 3. 8* 20 definitur] *Porph. p. 13, 3* ὁρίζονται

quod contingit eidem esse et non esse, uel quod neque genus neque differentia neque species neque proprium, semper autem est in subiecto subsistens.

Omnibus igitur determinatis quae proposita sunt, dico autem genere, specie, differentia, proprio, accidenti, dicendum est quae eis communia adsint et quae propria.

Quoniam, ut superius dictum est, quae de aliquo praedicantur, uel substantialiter uel accidentaliter dicuntur cumque ea quae substantialiter praedicantur, eius de quo dicuntur substantiam definitionemque contineant et sint eo antiquiora atque maiora, quod ex substantialibus praedicatis efficiuntur, cum ea quae substantialiter dicuntur pereunt, necesse est ut simul etiam ea interimantur quorum naturam substantiamque formabant. quae cum ita sint, necesse est ut quae accidenter dicuntur, quoniam substantiam minime informant, et adesse et abesse possint praeter subiecti corruptionem. ea enim tantum cum absunt subiectum corrumpere poterunt, quae efficiunt atque conformant quae sunt substantialia, quae uero

8 superius] p. 276, 4.

1 contigit *RΛ* *ante pr.* esse *add.* et *R, s. l. Δm2; om. Porph. p. 13, 4* *post.* et] uel *L (post* uel *littera er.) edd.; Porph.* ἤ, *codd. CM* καί 2 *post* genus *s. l.* est *Δm2* neque species neque differentia *ΔΛΣ edd. Busse; Porph.* οὔτε διαφορὰ οὔτε εἶδος *post* proprium *add.* sit *LR* 3 consistens *Λ* 4 praeposita *Δm1* 5 dico—accidenti *om.* Γ propria Φ proprio et *LΔΛΣ* accidente *H* et accidenti *LΔm2 (*et accidente *m1) ΛΣ* de accidenti *EG* 6 eis] his *CHP* hiis Φ uel his *R, om. EG; Porph. p. 13, 7* αὐτοῖς adsint] sint *R* sunt *LΔm1ΛΣ; Porph.* πρόσεστιν et *om. G* 7 *post* propria *add.* EXPLICIT DE GENERE SPECIE DIFFERENTIA PROPRIO ACCIDENTE Σ 8 ut *om. EG* alio *CEGR* 9 accidentialiter *CP* accidenter *HR* dicuntur] praedicantur *R* cum *EG* 11 definitione *EG* maiora atque antiquiora *C* 12 quod] quia *R* substantialiter *CN* efficitur *CHm2LN* 13 cumque *N, post* cum *s. l.* accidenter *E* intereunt *P* 15 *an* informabant? accidentaliter *Lm2* 16 et *om. EGR, s. l. Lm2* abesse et adesse *H* 17 possunt *N* tantum enim *C* 18 perrumpere *E* potuerunt *LR* 19 informant *HN*

non efficiunt substantiam, ut accidentia, ea cum adsunt uel absunt, nec informant substantiam nec corrumpunt. est igitur accidens quod adest et abest praeter subiecti corruptionem. id autem diuiditur in duas partes. accidentis enim aliud est separabile, aliud inseparabile, separabile quidem dormire, sedere, inseparabile uero ut Aethiopi atque coruo color niger. in qua re talis oritur dubitatio. ita enim est definitum: accidens est quod adesse et abesse possit praeter subiecti corruptionem. idem tamen accidens aliquando inseparabile dicitur; quod si inseparabile est, abesse non poterit. frustra igitur positum est accidens esse quod adesse et abesse possit, cum sint quaedam accidentia quae a subiecto non ualeant separari. sed fit saepe ut quae actu disiungi non ualeant, mente et cogitatione separentur. sed si animi ratione disiunctae qualitates a subiectis non ea perimunt, sed in sua substantia permanent atque perdurant, accidentes esse intelleguntur. age igitur, quoniam Aethiopi color niger auferri non potest, animo eum atque cogitatione separemus. erit igitur color albus Aethiopi. num idcirco species consumpta sit? minime. item etiam coruus, si ab eo colorem nigrum imaginatione separemus, permanet tamen auis nec interit species. ergo quod dictum est et adesse et abesse, non re, sed animo intellegendum est. alioquin et substantialia, quae omnino separari non possunt, si animo et cogitatione disiungimus, ut si ab homine rationabilitatem auferamus

1 cum—absunt] uel cum adsunt uel cum absunt *H* uel cum absunt uel cum adsunt *N* cum uel (uel *s. l. m2*) absunt uel adsunt *L*; *ante* assunt *(sic) add.* uel *P* 3 *ante* adest *add.* et *P* 4 diuidunt *EGLR* accidens *edd.* aliud est enim *H* 5 *ante* dormire *add.* ut *brm* 6 ut *om. HR edd.* 7 dubietas *CEG (recte?) post.* est *add. Hm2* 8 et] uel *N* potest *CL* 9 dicit *EG* 11 abesse et adesse *E* 12 ab *CRm1* 14 animi] hac *C* 15 eas *EGN* permaneant *G* ac *R* 16 accidenter *CG* intellegantur *Em1* igitur] enim *HN* 17 eum *om. G, ante* separemus *C,* uero *E* atque] et *HLNPR* 18 num *ex* non *Rm2* 19 consumptae (consumpta *R*) sunt *EGLR edd.* ita *CEP* 20 imagine *EGR* 21 interiit *Lm1PR* *pr.* et *om. EGR, s. l. Lm2* 22 et *om. CEG* 23 si] saepe *Hm1LNP* 24 rationalitatem *P*

— quam licet actu separare non possumus, tamen animi imaginatione disiungimus —, statim perit hominis species, quod idem in accidentibus non fit: sublato enim accidenti cogitatione species manet. Est alia quoque accidentis defini|tio ceterorum omnium priuatione, ut id dicatur esse acci- p. 93
dens quod neque genus sit neque species nec differentia nec proprium; quae definitio plurimum uaga est ualdeque communis. sic enim etiam genus definiri potest, quod neque species neque differentia nec proprium sit nec accidens, eodemque modo species ac differentia et proprium. cum autem eadem similitudine definitionis plura definiri queant, non est terminans et circumclusa descriptio, praesertim cum longe sit a definitionis integritate seiunctum quod cuiuslibet rei formam aliarum rerum negatione demonstrat.

Quibus omnibus expeditis, id est genere, specie, differentia, proprio atque accidenti, descriptisque eorum terminis quantum postulabat institutionis breuitas, ea ipsa communiter pertractanda persequitur, ut quas inter se habeant differentias haec quinque, de quibus superius disputatum est, quas uero communiones, mediocri consideratione demonstret, ut non solum

1 separari *EG* possimus *EL* *post* tamen *add.* si *L, s. l. Hm2Pm2* 2 imaginatione] cogitatione *N* statimque *C (*q. *er.) H (*q. *del. m2) N* periit *PR* 3 item *CHm1* sit *EN (ut uid.)* sublata *EGR* enim *s. l. Cm2* accidenti *om. EGR, post* cogitatione *N* 4 *ante* cogitatione *er.* et *C* quoque *om. EGP (sic)* accidentis *om. C, post* definitio *R* 5 *ad* priuatione *s. l.* quae fit per priuantiam *Em2* id *om. EG* dicat *EGR* 6 fit *C* neque differentia neque proprium *LNR* 8 enim *om. NR* nec *(ante* differentia*) CH* 9 neque *NR* sit *om. L, post* accidens *R* neque *N* 10 proprio *HPm1* 11 plurima *L* queunt *EGLm1R* termino *Ep.c.R* et *om. EGR* 12 ab *LR* ac *G* 13 negatione rerum *E* 14 demonstret *N* 15 *post* genere *add.* quidem *CP* 16 *ante* proprio *add.* et *H* *ante* quantum *add.* et *PR, s. l. Lm2* 17 *post* breuitas *repet.* expeditis *PR, s. l. Em2* pertractanda *om. C* retractanda *HNP* 18 *ante* quas *s. l.* quia *Em2* 19 de quibus *om. E* disputandum *G* quas uero] quasue *CL*

quid ipsa sint, uerum etiam quemadmodum inter se comparentur, appareat.

1 quid] *H, m2 in CLP* quod *NPm1* quae *Cm1EGLm1R* comparantur *E* 2 ANICII MALLII SEVERINI BOETII *(*BOETI *E)* V̄. C̄. ET ILL. *(*EXINĪ *sic E)* EXCONS̄. ORDINAR̄. PATRICII IN ISAGOGAS PORPHYRII *(*Y *ex* I *Gm2)* ID EST INTRODVCTIONEM IN CATEGORIAS A SE TRANSL̄A. *(sic EG)* EDITIONIS SECVNDAE LIBER IIII. EXPL. *(*EXPLICIT' *E).* INCIPIT LIBER V. *EG;* EXPLICIT LIBER *(*LIBER *om. C)* QVARTVS. INCIPIT LIBER *(*LIBER *om. HN)* QVINTVS *CHLNP, add.* DE COMMVNIBVS GEN̄RIS. DIFFER. SPEC. ACCID. ET PROP̄I *N;* EXPLICIT LIBER QVARTVS *R*

LIBER QVINTVS.

1. Expeditis per se omnibus quae proposuit et quantum in unius cuiusque consideratione poterat, ad scientiae terminum breuiter adductis nunc iam non de singulorum natura, id est uel generis uel differentiae uel speciei uel proprii uel accidentis, sed de ad se inuicem relatione pertractat. nam qui communiones ac differentias rerum colligit, non ut sunt per se res illae considerat, sed ut ad alias comparentur. id autem duplici modo, uel similitudine, dum communitates sectatur, uel dissimilitudine, dum differentias. quae cum ita sint, nos quoque, ut adhuc fecimus, propter planiorem intellectum philosophi uestigia persequentes ordiemur de his communionibus quae adsunt generi et speciei et differentiae uel proprio et accidenti.

C o m m u n e quidem omnibus est de pluribus praedi-

15—p. 286, 18] Porph. p. 13, 9—21 (Boeth. p. 40, 1—16).

3 cuiuscumque *C* considerationem *Ea.r.G* 4 id est *om. N, add. Rm2* 5 *pr.* uel *om. P* *secund.* uel] et *P* 6 nam quia *R* namque *Hm1N* 7 sunt *om. C* 8 ille *GLNP, post* illae *s. l.* sint *Cm2* ut *om. R* ad *s. l. LRm2* *post* alias *add.* qualiter *CHPR, s. l. Lm2* comparantur *EGHm2, recte? cf. p. 284, 1* *post* autem *s. l.* fit *Cm2L, in mg. Em2, post* duplici *s. l. Pm2* 9 dum—dum *om. EG* sectatur] retractat *R* retractantur *L (*n *del., s. l.* al sectatur*) P* 10 differentiae *La.c.P* uel differentia *EG* 11 *ad* adhuc *s. l.* id est *(*uel *G)* hac tenus *EGm2* 12 his] his omnibus *R* communibus *EGR* 13 *utrumque* et *om. EGLR* uel *om. R* et *NP* 14 et] uel *EGL* atque *R* 15 *ante* Commune *add. inscriptionem* DE COMMVNIBVS GENERIS *(*ET *add.* ΔΠ*)* SPECIEI DIFFERENTIAE PROPRII ET ACCIDENTIS ΔΠ *Busse, N in subscript. libri IV cum alio ordine uerborum,* DE HIS *(*HIIS Φ*)* COMMVNIBVS QVAE ASSVNT *(*sunt Λ*)* GENERI ET SPECIEI *(*ET SPECIEI *om.* Γ*)* ET DIFFERENTIAE ET PROPRIO ET ACCIDENTI *(*accidenti proprio et differentiae Λ*)* ΓΛ *(litt. minusc.)* Φ, INCIP. DE EORV̄ COM̄VNIBVS Σ DE COMMVNITATIB; OMNIVM. Ψ, *inscript. om. CEGHLPR*

cari, sed genus quidem de speciebus et de indiuiduis, et differentia similiter, species autem de his quae sub ipsa sunt indiuiduis, at uero proprium et de specie cuius est proprium et de his quae sub specie sunt indiuiduis, accidens autem et de speciebus et de indiuiduis. namque animal de equis et bobus [et canibus] praedicatur, quae sunt species, et de hoc equo et de hoc boue, quae sunt indiuidua, inrationale uero et de equis et de bobus praedicatur et de his qui sunt particulares, species autem, ut homo, solum de his qui sunt particulares praedicatur, proprium autem, quod est risibile, et de homine et de his qui sunt particulares, nigrum autem et de specie coruorum et de his qui sunt particulares, quod est accidens inseparabile, et moueri de homine et de equo, quod est accidens separabile, sed principaliter quidem de indiuiduis, secundum posteriorem uero rationem de his quae continent indiuidua.

Antequam singulorum ad unum quodque habitudinem tractet, illam prius respicit quam omnes ad se inuicem habere uide-

1 sed—separabile *(16) om. HNP* *post.* de *om. R* 2 autem] quidem Δ hiis Φ, *item 4* 3 *post* indiuiduis *s. l.* praedicatur *Em2* at uero —separabile *(16) om. CEG* at uero—indiuiduis *(5) om.* Σ 4 de his *om. R* 5 *post.* de *om. R* 6 bubus *Lm1*Λ bobis *R, ante add.* de *L*Γ de bobus *Busse* et canibus *cum Porph. p. 13, 14 om. edd., delend. uid. Bussio* 7 praedicatur *post* species *R* *pr. (sic)* de *om. R* 8 inrationabile *L* et *om. Porph. p. 13, 15; ante* et *add.* similiter *R* 9 de *om. R* bubus *RLm1*Λ praedicatur *s. l.* Δ*m2 (*dicitur *m1), post* particulares ΛΣ quae *L*ΓΛ 10 quae *R*ΓΛ 11 particularia *R, add.* homines *L*ΔΛΦ; *om. Porph. p. 13, 16* proprium—particulares *(12) om. R* quod est] οἷον *Porph. p. 13, 17* 12 *pr.* et *om. L*ΛΣ *Busse (casu ut uid., cf. eius adnot. ad Porph. p. 13, 17* καί*), add.* Δ*m2* 13 *pr.* et *om. Busse; Porph. p. 13, 18* τοῦ τε εἴδους 14 qui] quae *R* 15 de homine—equo *post* separabile *R* 16 sed *om. H*Σ *post* principaliter *add.* accidens praedicatur Φ, *s. l.* accidens *Lm2* 17 secundum—rationem] secundo uero *(cet. om.) N*ΛΣΦ; secundo *etiam* Γ*m1;* uero *post* secundum *C* posteriore *E* ratione *E* orationem Δ *ante* de *add.* et *edd. cum Porph. p. 13, 21* 18 *post* indiuidua *add.* speciebus *N*Σ 20 uidentur *RG*

antur. haec est autem una communio quae pro|positarum p. 94
quinque rerum numerum pluralitate praedicationis includit; omnia enim de pluribus praedicantur. in hoc ergo sibi cuncta communicant. nam et genus de pluribus praedicatur, itemque species ac differentia et proprium et accidens. quae cum ita sint, est eorum una atque indiscreta communio de pluribus praedicari. disgregat autem ipsam de pluribus praedicationem, quemadmodum in singulis fiat, quod unum quodque propositorum de quibus pluribus praedicetur ostendit. ait enim genus quidem de pluribus praedicari, id est speciebus ac specierum indiuiduis, ut animal praedicatur de homine atque equo ac de his indiuiduis quae sub homine sunt atque sub equo. item genus praedicatur de differentiis specierum atque id iure. quoniam enim species differentiae informant, cum genus de speciebus praedicetur, consequens est ut etiam de his dicatur quae specierum substantiam formamque efficiunt. quo fit ut genus etiam de differentiis praedicetur ac non de una, sed de pluribus; dicitur enim quod rationabile est, esse animal et rursus quod inrationabile est, esse animal. ita genus de speciebus ac differentiis praedicatur ac de his quae sub ipsis sunt indiuiduis. differentia uero de speciebus dicitur pluribus ac de earum indiuiduis, ut inrationabile et de equo praedicatur ac boue, quae sunt plures species, et de his quae sub ipsis sunt indiuiduis eodem modo dicitur; nam quod de uniuersali praedicatur, praedicatur et de indiuiduo. quodsi differentia de speciebus dicitur, praedicabitur etiam de eiusdem speciei sub-

1 praepositarum *HN* 5 *post.* et] atque *R* 7 autem] ut est *E* 8 quod] ut *Em2P* et quod *L a.c.* et ut *p.c., ante* quod *s. l.* in eo *Hm2* praepositorum *HN* 9 ostendat *ELm2P* 10 id est *om. HNR, er. G* 11 atque] et *CL* equo ac de *om. EG* ac] atque *CL* et *R* 12 de *om. L, s. l. Cm2* qui *EGP* *post.* sub *om. LNP* 14 enim *del. E* 15 praedicatur *HN* 16 perficiunt *HNP* 18 rationale *EGHNP* 19 quod *om. R, in ras. E,* quoniam *GLm1* inrationale *HNP* est *om. R* 21 differentiae ... dicuntur *R* 22 inrationale *(uel* irr-*) Em2* *(*rationabile *m1) HLm2NP* 23 boue] de boue *N* et de] deque *EG* 25 et *ante* praedicatur *C* 26 praedicatur *C* etiam *om. EN*

iectis. species uero de suis tantum indiuiduis praedicatur; neque enim fieri potest, ut quae species est ultima quaeque uere species ac magis species nuncupatur, haec alias deducatur in species. quod si ita est, sola post speciem indiuidua restant. iure igitur species de suis tantum indiuiduis praedicantur, ut homo de Socrate, Platone, Cicerone et ceteris. proprium item de specie praedicatur cuius est proprium, neque enim esset proprium alicuius, si de alio diceretur; de quo enim una quaeque res 'et soli et omni et semper' dicitur, eiusdem proprium esse monstratur. quae cum ita sint, proprium de specie dicitur, ut risibile de homine; omnis enim homo risibilis est. dicitur etiam de indiuiduis speciei de qua praedicatur; est enim Socrates, Plato et Cicero risibilis. accidens uero et de speciebus pluribus dicitur et de diuersarum specierum indiuiduis. dicuntur enim coruus atque Aethiops nigri et hic coruus et hic Aethiops, qui sunt indiuidui, nigri secundum nigredinis qualitatem uocantur. atque hoc quidem est accidens inseparabile. sed multo magis separabilia accidentia pluribus inhaerescunt, ut moueri homini et boui — uterque enim mouetur —, et rursus ea quae sub homine sunt atque boue indiuidua, moueri saepe praedicantur. sed aduertendum est auctore Porphyrio quod ea quae accidentia sunt, principaliter quidem de his dicuntur in quibus sunt indiuiduis, secundo uero loco ad uniuersalia indiuiduorum referuntur. atque ita praedicatio

1 praedicabitur *CLP* 3 uero *C* 5 praedicatur *Cm1EGLRm2* 7 esse *E* 8 nisi *HPR, ex* si *CLm2* aliquo *CHP* *ante* diceretur *add.* non *R, s. l. Lm2* 9 *pr.* et *om. EGHN* *secund.* et *om. G* *tert.* et *om. EG, del. Lm2, s. l. Pm2; ad* et—semper *cf. p. 275, 10* 12 etiam] autem *HPm1* 13 Plato] et plato *N* et *om. CEG* risibiles *CH* et *om. EGLP* 14 pluribus *om. CN* dicitur *om. H, post* indiuiduis *s. l.* scil. praedicatur *m2* specierum *om. HN* 15 dicuntur *in ras. Hm2* dicitur *GNR* niger *NR* et *om. EGHN* 16 et *om. EG* *post* nigri *add.* autem *R, s. l. Lm2* 19 et *om. EG* 20 et *om. CEGP* 21 mouere *Ea.c.Gm2* actore *Ea.c.R* 23 *post* dicuntur *add.* nam non subsistunt praeter haec quibus adsunt et nulli prius accidunt quam indiuiduis *R* 24 *post* uniuersalia *add.* ad speciem *G*

superiorum redditur, ut quoniam nigredo singulis coruis adest, dicitur adesse coruo. nam quia omnia particularia qualitas ista accidentis nigredinis inficit, idcirco eam de specie quoque praedicamus dicentes coruum, ipsam speciem, nigrum esse.

2. In quibus omnibus mirum uideri potest, cur genus de proprio praedicari non dixerit nec uero speciem de eodem proprio nec differentiam de proprio, sed tantum genus quidem de speciebus ac differentiis, differentiam uero de speciebus atque indiuiduis, speciem de indiuiduis, proprium de specie atque indiuiduis, accidens de speciebus atque indiuiduis. fieri enim potest ut quae maioris praedicationis sint, ea de cunctis minoribus praedicentur, et quae aequalia sunt, sibimet conuertuntur, eoque fit ut genus de differentiis, de speciebus, de propriis, de accidentibus praedicetur, ut cum dicimus 'quod rationale est, animal est', genus de differentia, 'quod homo est, animal est'. genus de specie, 'quod risibile est, animal est,' genus de proprio, 'quod nigrum est', si forte coruum uel Aethiopem demonstremus, 'animal est,' genus de accidenti praedicamus. rursus 'quod homo est, rationale est', differentia de specie,

1 superiorum] *E (s. l.* id est specierum*) GP* superioribus *cett.* subteriorum superioribus *brm* ut—dicitur *om. EG* 2 *post* coruo *s. l.* speciali *Lm2* 3 nigredinis accidentis *C* infecit *HLm1* eam] eamdem *Lm2Pm2 (*de eadem *m1)* eadem *EG* eo *Rm1* ea *m2* de *om. P* 4 ipsum specie *EGPRm2* *post* ipsam *add.* scilicet *C* nigram *C* 5 omnibus *s. l. Cm2* 6 *utroque loco* neque *R* 7 differentias *R* 8 atque *Rbrm* et de *p* differentiis] indiuiduis *pr cum p. 286, 1,* differentiis <atque indiuiduis> *coni. Brandt; cf. p. 287, 12—21* differentias *HLPR* 9 proprium de specie atque indiuiduis *om. H* 11 maiores praedicationes *EGR* sunt *Ca.c. (ras.* i *ex* u*) Pm2R* ea *s. l. L* eadem *C* eaedem *(om.* de *G)* eae *Pm1* hae *ER* cunctis] dictis *EGR* 12 et *om. EG* conuertuntur] *Em1GLm1Rm2 (*conuertentur *m1)* conuertantur *CEm2HLm2NP* *ad* eoque *s. l.* ł ideo *G* fit] quale sit *EG* 13 *pr.* de] et de *HNP* *secund.* de *om. R* et de *HLNP* *tert.* de *om. E* et *HNPR* et de *L* *quart.* de] et *NP* et de *HL* atque *R* 14 praedicatur *EG* rationabile *CEGLm1NR* 15 animal est] sit animal *E (ad* sit *s. l.* pro est*) GLR* de *s. l. EGm2L* *post* differentia *add.* praedicatur *GP (del. m1?), s. l. Lm2, s. l.* praedicari *Em2* 16 est genus *om. G* 18 accidente *R* 19 rationabile *Em1G* *post* specie *add.* praedicatur *G*

'quod risibile est, rationale est,' differentia de proprio, 'quod nigrum est, rationale est', si Aethiopem demonstremus, differentia de accidenti; item 'quod risibile est, homo est', spe-
p. 95 cies de proprio, 'quod nigrum est, homo | est,' si Aethiopem designemus, species de accidenti. qua in re etiam 'quod nigrum est, risibile est' in Aethiopis demonstratione ut proprium de accidenti praedicatur. conuerti autem ad totum accidens potest, ut quoniam in indiuiduis singulorum esse proponitur, idcirco de superioribus etiam praedicetur, ut quoniam Socrates animal est, rationalis est, risibilis est et homo est, cumque in Socrate sit caluitium, quod est accidens, praedicetur idem accidens de animali, de rationali, de risibili, de homine, ut accidens de quattuor reliquis praedicetur. sed horum profundior quaestio est nec ad soluendum satis est temporis, hoc tantum ingredientium intellegentia expectet, quod alia quidem recto ordine praedicantur, alia uero obliquo, quoniam moueri hominem rectum est, id quod mouetur hominem esse conuersa locutione proponitur. quocirca rectam Porphyrius in omnibus propositionem sumpsit. quodsi quis uim praedicationis et solutionis adtenderit in singulis praedicationibus comparans, eas quidem

1 differentiam *HR* 3 accidentia *G* *post* item *add.* quod rationale est homo est species de differentia *Hm1, del. m2* speciem *ELm2PR, item 5* 6 ut *om. R, del. ELm2* *post* proprium *s. l.* etiam *Pm2, post* accidenti *N, s. l. Cm2* 7 praedicetur *CHLm1NPm2* ad *om. N, s. l. Cm2* 8 ut *ex* et *Hm2* in] *N, s. l. m2 in EHP, om. cett.* praeponitur *Ca.c.EGHLNR* 9 praedicatur *CHLNR* *ante* animal *add.* et *HN* 10 *ante* rationalis *add.* et *HNP, s. l. Cm1?* rationabile *Lm1* *ante* risibilis *add.* et *HNPR, s. l. Cm1? Lm2* risibile *Cm1EGLm1* et *(s. l. m1?)* homo est *post* rationalis est *C* et *om. EG* 11 praedicatur *CHLm2NP* 12 *secund.* de *om. CEGR* *tert.* de *om. R* *quart.* de *om. C* ut] et *CHN* 13 praedicatur *CHN* 14 dissoluendum *N* 15 expectet *idem quod* spectet 16 quoniam] nam *HLm2NP* moueri *post* hominem *Cm2Pm2* 17 moueatur *N* 18 *ante* proponitur *s. l.* non *Hm2* proportionem *EL* 19 uim quis *EGLR* uim *om. Hm1, ante* adtenderit *s. l. m2* praedicatae *H* praedictae *Lm2Pm2* et solutionis] *CN* solutionisque *L* solutionis *Gm1Hm2 (*locutionis *m1), s. l. add. Pm2* solutione *Gm2R* soluę *(sic) E* 20 attenderit *in ras. Em2* ostenderit *R*

prolationes quae rectae sunt, inueniet a Porphyrio esse enumeratas, eas uero quae conuerso ordine praedicantur, fuisse sepositas.

3. DE COMMVNIBVS GENERIS ET DIFFERENTIAE.

Commune est autem generi et differentiae continentia specierum. continet enim et differentia species, etsi non omnes quot genera. rationale enim etiamsi non continet ea quae sunt inrationabilia quemadmodum animal, sed continet hominem et deum, quae sunt species. et quaecumque praedicantur de genere ut genera, et de his quae sub ipso sunt speciebus praedicantur, et quaecumque de differentia praedicantur ut differentiae, et de ea quae ex ipsa est specie praedicabuntur. nam cum sit genus animal, non solum de eo praedicantur ut genera substantia et animatum, sed etiam de his quae sunt sub animali speciebus

4—p. 292, 10] Porph. p. 13, 22—14, 12 (Boeth. p. 40, 17—41, 12).

1 esse *om. GN, add. Hm2* enumeratas] *N* numeratas *cett.* 2 praedicantur] proferuntur *HN* 3 positas *Gm1Hm1* suppositas *Pm2* 4 *de Porph. cf. ad p. 102, 7* 5 Communis Σ, *m1 in EHΔ* est *om. E Porph. (p. 13, 23) Busse, post* autem *N* 6 continet—sunt *(p. 292, 8)*] *LRΩ, om. cett.* 7 etiamsi ΔΣ quod *Δm1* quas *Δm2R* 8 enim *om. R, s. l.* Δ inrationalia ΣΦ, *add.* ut genus *codd. praeter RΣ, om. etiam Porph. p. 14, 2, delend. uid. Bussio* 9 sed] tamen *brm* 10 deum] angelum *R* angelum et deum *L; Porph. cod. A* θεόν, *cett.* ἄγγελον 11 genera] Σ genus *cett. Busse (sed* genera *probare uid.); cf.* ut genera *16. p. 293, 20,* ut differentiae *13; Porph. p. 14, 3* ὅσα τε κατηγορεῖται τοῦ γένους ὡς γένους et] eadem *in ras. Λm2* 12 et] Σ*p, s. l. Λm2, om. cett. (*aliter *er.* Γ*) Busse* item *brm; cf. ad 13* quaecumque] *Lm2RΣ* quaeque *cett.* 13 de differentia] differentiae *Lm1Λ* differentia *RΓΦ; cf.* ut differentiae *p. 294, 1; Porph. p. 14, 4* ὅσα τε τῆς διαφορᾶς ὡς διαφορᾶς 14 ex] sub *LΔ* et *R; Porph.* ἐξ praedicantur Γ 15 genus sit ΔΛΣ 16 praedicatur *R* ut *om. edd.* genera] *LΣ Busse* genus *cett. codd., om. edd.; cf. p. 294, 3—5; Porph. p. 14, 5* γένους . . . ὡς γένους κατηγορεῖται ἡ οὐσία 17 sunt *om. L* animalis Δ

omnibus praedicantur haec usque ad indiuidua. cumque sit differentia rationalis, praedicatur de ea ut differentia id quod est ratione uti, non solum autem de eo quod est rationale, sed etiam de his quae sunt sub rationali speciebus praedicabitur ratione uti. commune autem est et perempto genere uel differentia simul perimi quae sub ipsis sunt; quemadmodum enim si non sit animal, non est equus neque homo, ita si non sit rationale, nullum erit animal quod utatur ratione.

Post eam quae cunctis adesse uisa est communitatem, singulorum ad se similitudines ac dissimilitudines quaerit. et quoniam inter quinque proposita genus ac differentia uniuersalioris praedicationis sunt, siquidem genus species continet ac differentias, differentiae uero species continent neque ab his ullo modo continentur, primum generis ac differentiarum similitudines colligit. ac primam quidem ponit hanc. dicit enim commune esse generi ac differentiae, ut species claudant;

1 praedicatur *LR* *ante* haec *add.* et *s. l. Lm2, in mg.* Γ, *post* haec Δ haec *del.* Δ*m2* 2 rationalis] *codd. (etiam Bussii LQ* rationał, *in P uox paene tota euanuit)* rationale *edd. Busse; Porph. p. 14, 7* διαφορᾶς τε οὔσης τῆς τοῦ λογικοῦ; *cf. infra p. 293, 14* rationalis differentia; *295, 11* sub rationali differentia, *unde* rationalis *nominatiuum potius intellegas quam cum Porph. genetiuum* praedicantur Φ 3 eo *coni. Busse* non] et non *L*Φ 4 autem] ΓΦ, *s. l.* Δ*m2, om. cett.; Porph. p. 14, 8* δέ 5 *ante* sunt *s. l.* sub ipsa Δ*m2* sub rationabilibus Δ*m1, del. m2* *post* rationali *add.* animali ΠΦ, *s. l. Lm2* praedicatur ΓΔΛΣΦ *a.c.; Porph. p. 14, 9* κατηγορηθήσεται 6 *ante* ratione *add.* id quod est *s. l.* Δ*m2*Ψ*m2 Busse* id quod potest *LR* *post* commune *s. l.* illis Γ est autem Φ *ante* perempto *add.* hoc Λ genere] *Porph. p. 14, 10* ἢ τοῦ γένους, *om.* ἢ *cod. M* 8 enim] Σ, *s. l.* Ψ*m2, om. cett.; Porph. p. 14, 11* γάρ sit] est *CEGHP* 9 ita] sic *L* ac Δ*m1*Λ 12 ad se] ad esse *EGP* et *om. CEG, s. l. Pm2, del. Lm2* 13 generis ac differentiae *CN* uniuersaliores praedicationes *CEGNP* 14 *ante* species *add.* et *LR* 15 nec *N* 16 ac] et *N* 17 primum *LNP* hanc] hanc communionem *H* 18 commune] hoc commune *H* communionem *LR* ac] et *CGLP* concludant *HN*

nam sicut genus sub se habet species, ita etiam differentia, tametsi non tantas quot habet genus. etenim genus quoniam differentiam etiam claudit et non unam tantum sub se differentiam cohercet ac retinet, plures necesse est habeat sub se species, quam quaelibet una earum differentiarum quas claudit. ut animal praedicatur de rationabili et inrationabili. quodsi ita est, praedicabitur et de his quae sub rationali sunt positae speciebus et de his quae sub inrationali. est ergo commune animali et rationali, id est generi et differentiae, quod sicut genus de homine et de deo praedicatur, ita etiam rationale, quod est differentia, de deo ac de homine dicitur. sed non in tantum haec praedicatio funditur quantum animalis, id est generis. animal enim non de deo solum atque homine, sed de equo et boue praedicatur, ad quae rationalis differentia non peruenit. sed quandocumque deum supponimus animali, secundum eam opinionem facimus quae solem stellasque atque hunc totum mundum animatum esse confirmat, quos etiam deorum nomine, ut saepe dictum est, appellauerunt. Secunda item communio est generis ac differentiae, quoniam quaecumque praedicantur de | genere ut genera, eadem de his quae sub p. 96
ipso sunt speciebus praedicantur; ad hanc similitudinem

15 quandocumque — 18 appellauerunt] Abaelardus, Introduct. ad theolog., II 34. 376. 18 saepe] p. 208, 22. 259, 19.

1 habeat *Lm2* differentiae *EGR* 2 *post.* genus *om. EGR, post* quoniam *Cm1, corr. m2* 3 differentias *CHm1L* etiam *del. Lm2, om. N* et *om. EG, s. l. Lm2* tantum *om. H, s. l. Lm2* 4 *ante* plures *add.* sed *EGL* adhibeat *R* ut habeat *L* 5 quas *om. L* quam *EGHPm1R* 6 rationali *CHLN* inrationali *(uel* irr-*) HLN* 7 rationabili *Cm1EGm2P* 8 inrationabili *(uel* irr-*) CEGNP* commune est, *post s. l.* ergo *C;* ergo *om. EG, add. Pm2* 10 et de deo *om. EG* rationabile *CEGR* 11 in *om. LN* 12 haec *om. EG* 14 rationabilis *R* 16 opinionem] *CHNPm2 Abaelard.* propositionem *EGLPm1R* qua *EGLm1P* solem] coelum *Abaelard.* 17 confirmant *EGLm1* confirmet *N* 20 de genere praedicantur *C* *post* eadem *add.* et *L* 21 ipso] genere *H* ad hanc similitudinem *om. EGR; ante* ad *s. l.* et *Pm2*

quaecumque de differentia praedicantur ut differentiae, et de his quae sub differentia sunt ut differentiae praedicantur. cuius sententiae talis est expositio. sunt plura quae de generibus praedicantur ut genera, ut de animali dicitur animatum, dicitur substantia, atque haec ut genera. haec igitur praedicantur et de his quae sub animali sunt, ut genera rursus; nam hominis et animatum et substantia genus est, sicut ante fuerat animalis. item in ipsis differentiis quaedam differentiae inueniuntur quae de ipsis differentiis praedicantur, ut de rationali duae differentiae dicuntur. quod enim rationale est, utitur ratione uel habet rationem. aliud est autem uti ratione, aliud habere rationem, ut aliud est habere sensum, aliud uti sensu. habet quippe sensum et dormiens, sed minime utitur, ita quoque dormiens habet rationem, sed minime utitur. ergo ipsius rationabilitatis quaedam differentia est ratione uti, sed sub rationabilitate homo positus est: praedicatur igitur de homine ratione uti ut quaedam differentia. differt enim a ceteris animalibus homo, quia ratione utitur. demonstratum igitur est quia sicut ea quae de genere praedicantur, dicuntur de generi subiectis, ita etiam ea quae de differentia praedicantur, dicuntur de his quae differentiae supponuntur. Tertium commune est quod

1 *ante* quaecumque *add.* et *EGL (del. m2), er. uid. C* quaeque *GPR* praedicantur *om. EGR, post* ut differentiae *H* ut differentiae *om. EG* *post* differentiae *add.* eadem quoque *L, post* de his *P (om.* et*),* eadem *s. l. Nm2* 2 *post* sub *add.* ipsa *NR* sunt *ante* sub *H* ut differentiae *om. H, s. l. Nm2* ut differentia *EG* 4 *post.* dicitur *om. L* 5 *ante* substantia *add.* et *LPm2* 6 rursus *ante* ut *GR, post L* 7 antea fuerat *H* ante fuerant *(*n *s. l. m2) L* fuerant ante *R* 8 quaedam *s. l. Cm2* 9 praedicentur *Cm2* ut *om. HN* 11 autem habere rationem aliud uti ratione *NR* 12 ut *om. H* sicut *N* est *om. H* 13 sed minime utitur *om. N* sed—dormiens *om. EGPR, del. Lm2* ita—rationem *in sup. mg. Nm2* 15 sed *om. EG, s. l. Pm2* 16 positus est homo *R* esse *(om.* est *EGP* est *ex* esse *Lm2* esse *del. Pm2)* praedicatur. Igitur *EGLP* 17 ut *om. EG, s. l. Cm2* *post* differentia *add.* est *EGP* a] *L, om. cett.* 18 homo *ante* ceteris *H* est igitur *HLN* quia] quod *CL* 19 *post.* generum *EGLm2P* 20 *post* his *add.* quoque *HN* 21 *post* Tertium *add.* uero *P, s. l. Lm2* quod] quia *C*

sicut absumptis generibus species interimuntur, ita absumptis differentiis species de quibus differentiae praedicantur, intereunt. commune enim est hoc, uniuersalium in substantia pereuntium perire subiecta. sed prima communio demonstrauit genera de speciebus praedicari, sicut etiam differentias. propter hanc igitur similitudinem si auferantur genera, species pereunt, sicut etiam species perire necesse est quae sub differentiis sunt, si uniuersales earum differentiae consumantur. cuius exemplum est: si enim auferas animal, hominem atque equum sustuleris, quae sunt species positae sub animali, si auferas rationale, hominem deumque sustuleris, qui sunt sub rationali differentia collecti. Et de communitatibus quidem hactenus, nunc de generis et differentiae dissimilitudine perpendit.

4. DE PROPRIIS GENERIS ET DIFFERENTIAE.

Proprium autem generis est de pluribus praedicari quam differentia et species et proprium et accidens; animal enim de homine et equo et aue et serpente, quadrupes uero de solis quattuor pedes habentibus, homo uero de solis indiuiduis et hinnibile de equo et de his qui sunt particulares, et

14—297, 2] Porph. p. 14, 13—15, 8 (Boeth. p. 41, 13—42, 14).

1 sicut—ita *om. EG* consumptis *(post* ita*) Pm2* 6 igitur] quidem *E* sicut] sic *GHm2LN* 7 species etiam *HNP* 10 quae] quia *H* qui *ex* quia *Nm2* 12 collocati *HNP, recte? cf. 10. p. 300, 18* Et *om. CEGP, del. Lm2* 13 perpendet *G* 14 PROPRIO *C* PROPRIIS *post* DIFFERENTIAE *L* GENERI *R* DE PROPRIIS EORVM *(*EORVNDEM Ψ*) P*Ψ*; de Porph. cf. ad p. 105, 16* 15 autem *om.* ΓΦ generi *LNR*Λ*; cf. infra p. 297, 15. 16 s. 299, 17. 300, 23. 301, 10. (13) 302, 11* est *ante* generis *s. l.* Λ, *om.* Σ, *om. Porph. p. 14, 14* 16 *ante* quam *add.* magis *L (er.)* Λ *(del. m2)* differentiae *EGHLPm1R; Porph. p. 14, 15* ἡ διαφορά et species—differentia *(p. 296, 21)*] *LR*Ω, *om. cett.* et proprium] propriumque Δ 17 de equo et *(*de *add.* Λ*)* homine ΔΛ 18 *post* uero *add.* uidetur ΓΦ, *m1 in L*ΔΛ, *del. m2; om. Porph. p. 14, 17* solis *om. R* 20 *ante* equo *add.* solo *edd. cum Porph. p. 14, 18* μόνον, *fort. recte post.* de *om. R, s. l. Lm2*

accidens similiter de paucioribus. oportet autem differentias accipere quibus diuiditur genus, non eas quae complent substantiam generis. amplius genus continet differentiam potestate; animalis enim hoc quidem rationale est, illud uero inrationale. amplius genera quidem priora sunt his quae sunt sub se positae differentiis, propter quod simul quidem eas auferunt, non autem simul auferuntur; sublato enim animali aufertur rationale et inrationale. differentiae uero non auferunt genus; nam si omnes interimantur, tamen substantia animata sensibilis subintellegitur, quae est animal. amplius genus quidem in eo quod quid est, differentia uero in eo quod quale quiddam est, quemadmodum dictum est, praedicatur. amplius genus quidem unum est secundum unam quamque speciem, ut hominis id quod est animal, differentiae uero plurimae, ut rationale, mortale, mentis et disciplinae perceptibile, quibus ab aliis differt. et genus quidem consimile est materiae, formae uero differentia. cum autem sint et alia communia.

1 autem *om.* Σ enim *Lm1* 4 continet genus *LR; Porph. p. 14, 20* τὸ γένος περιέχει 5 enim *om.* Σ uero *Λm1* est *in mg. Lm2* 6 quidem genera *Lm1R* priora *om. L* 7 sub se *ante* sunt *L, post* positae *R* positis ΓΛΦ, *m1 in L*ΔΣ 8 quidem *om. L, ante* simul *R* auferunt] Δ*m1*Ψ aufert *cett.; Porph. p. 14, 22 (τὰ γένη)* συναναιρεῖ αὐτάς auferuntur] Δ*m1*Ψ aufertur *cett.; Porph. p. 14, 23* συναναιρεῖται 9 aufertur rationale—auferunt genus *om. R* 11 si] etiamsi *brm cum Porph. p. 15, 1* κἄν; *fort.* etsi *scribendum* tamen *om.* Σ, *s. l.* Δ*m2*Λ*m2* 12 sensibili *R* subintellegitur] Φ subintellegitur potest *R* subintellegi potest *cett.; Porph. p. 15, 2* ἐπινοεῖται quod Λ *Busse; Porph.* οὐσία...ἥτις ἦν τὸ ζῷον 14 uero *om. L* quiddam *om. R* quid *edd.* est *om. LR*ΓΛΦ 15 quemadmodum] sicut *LR* est dictum Λ *Busse* 16 quidem genus ΔΛ*m1*Σ est unum *LR* 17 *ante* hominis *add.* est *edd. Busse; om. Porph. p. 15, 4* 18 plures *brm cum Porph. p. 15, 5* πλείους; *cf. infra p. 301, 21; post* plurimae *add.* sunt ΛΣ *Busse; om. Porph. p. 15, 5* mentis Δ*m2* risus *m1* 20 cum simile *R* 21 autem *Cp.c.* haec *a.c.* et *om. G*

et propria generis et differentiae, nunc ista sufficiant.

|Proprium quidem quid sit, conuenienti atque integro uocabulo definitum est. sed per abusionem illa etiam propria quorumlibet dicuntur quae in una quaque re ab aliis continent differentiam, licet cum aliis sint ea ipsa communia. per se quippe proprium est homini quod ei omni et soli et semper adest, ut risibilitas, per usurpatam uero locutionem etiam proprium hominis rationabilitas dicitur non per se proprium, quippe quod ei cum deorum est natura commune, sed homini rationabilitas proprium dicitur ad discretionem pecudis, quod rationale non est; id uero propter hanc causam, quoniam id proprium unius cuiusque dicitur quod habet suum. quo igitur quis ab alio differt, proprium eius non absurda usurpatione praedicatur. sed nunc quod dicit proprium generis esse de pluribus praedicari quam cetera quattuor, id ipsum generis tale proprium est, quale per se proprium dici solet, id est quod semper ⟨et⟩ omni et soli adsit generi. generi enim soli adest, ut differentia, specie, proprio, accidenti uberius atque affluentius praedicetur. sed de his differentiis, speciebus, propriis atque accidentibus id dici potest quae sub quolibet p. 97

1 proprii *P* et] ac *EGP* nunc *om. Porph. p. 15, 8* sufficiunt *Λm1Σ; Porph.* ἀρκείτω ταῦτα, *cod. B* ἀρκεῖ τοσαῦτα 3 quidem] autem *C* quod *R* 5 in una quaque re] *CLP* re *om. N* una quaque *E* una quaeque *G* unam quamque *HR* 6 differenda *EGLm1* 7 omni et soli] et soli et omni *C* *pr.* et *s. l. Lm2* *post.* et *om. EG* 10 *post* ei *add.* quoque *HNP* 12 rationabile *HR* *post* uero *add.* fit *L, s. l. Pm2* 14 aliquo *Lm2* differat *Cm2Hm1N* 15 nunc *om. EG, post* quod *C* 17 tale *ante* quale *P* est proprium *LP* *post.* est *om. CN* 18 et *add. brm* adest *C* generi enim *in mg. Hm2* enim] uero *C* autem *L* 19 *post* ut *add.* et *H (del. m2) N* et specie *HLN* et proprio *HLR* et *(*atque *R)* accidente *HLm1 (*-ti *m2) NR* 20 affluentius] *CHNPm2* fluentius *Lm1, s. l.* ł lucidius *m2* cluentius *E (s. l.* habundantius*) Pm1* licentius *G* luculentius *R* de] e *R* speciebus *post* differentiis *pos. Brandt, ante codd. pr, om. bm* et propriis *CHLN* 21 atque *om. P*

genere sunt, id est differentiae quidem quae quodlibet diuidunt genus, species uero quae diuisibilibus generis differentiis informatur, proprium autem illius speciei quae sub illo genere est quod differentiis est diuisum, accidentiaque quae his haereant indiuiduis quae sub ea specie sunt quam designatum genus includit. hoc facilius exempla declarant. sit enim genus animal, quadrupes ac bipes differentiae sub animalis positae continentia, homo atque equus species sub eodem genere constitutae, risibile atque hinnibile propria earundem specierum, uelox uero uel bellator accidentia quae his indiuiduis accidunt quae sub speciebus equi atque hominis continentur: animal igitur, quod est genus, praedicatur et de quadrupede et bipede, quae sunt differentiae, quadrupes uero de bipede non dicitur, sed tantum de his animalibus quae quattuor pedes habent; plus igitur praedicatur genus quam differentia. rursus homo de Platone ac Socrate praedicatur, animal uero non modo de hominibus indiuiduis, uerum etiam de ceteris inrationabilibus indiuiduis dicitur; plus igitur genus quam species praedicatur. sed cum sit proprium hinnibile equi speciei cum-

1 differentiae] *CNp* differentias *EG, m1 in HLP* de *(om. HPR)* differentiis *m2 in HLP, Rbrm* quidem *om. R, ante add.* sunt *C, post N* genus diuidunt *HN* 2 speciebus *Hm2Lm2* specie *Pm2brm* diuisibilis *Hm1Pm1R (add.* est*)*, dissimilis *E (add.* est*) G, ad* diuisibilibus *in mg.* al' quae diuisiuis *Lm2, sed cf. p. 254, 12* *ante* generis *add.* est *ERm2, add.* sunt, *post* et *(del. m2) P* informantur *CLm2* 3 proprio *m2 in HLP (ante s. l.* de *add.) brm* *post* autem *add.* quod est *EGP (del. m2)* illi *Lm1* 4 diuisiuum *Lm1* diuiditur *(om.* est*) N* accidentiaque] *CEGHm1Lm1* accidentia quoque *Pm1 (*de accidentibus quoque *m2)* accidentia *Rp* accidensque *N* accidentibusque *Hm2Lm2brm* quae] quod *N* hereat *N* haerent *Pm2 edd.* 5 sint *G* 10 uelox—bellator] *HNP (*uel *om.,* et *s. l. m2)*, uelox uero dux uel bellator *C* uelox uero uel bellator dux *L* uelox uero bellator dux *EG* ferax uerox *(sic) (s. l.* equus *m2)* bellator dux *R* 11 accidant *H* accidencia *Pm1* 12 et *om. EGP* 13 et bipede] *HNP, om. R* bipede *C* de bipede *EGLm1* et de bipede *m2* quadrupedes *G* 14 his *om. GR, s. l. Cm2Lm2* 16 ac] et *P* *post* praedicatur *add.* et ceteris *HNP* 17 hominis *C (*s *in er.* b.? *m2) GHm1N* 19 sed—praedicetur *om. EG* hinnibile *ante* proprium *N, om. LR* simile *H* equi *om. H*

que genus quam species uberius praedicetur, praedicatio quoque generis proprii supergreditur praedicationem. accidens quoque etsi pluribus inesse potest, tamen saepe genere contractius inuenitur, ut bellator non proprie nisi homo dicitur, ut uelocitas in paucis animalibus inuenitur. quo fit, ut genus differentia, specie, proprio et accidentibus amplius praedicetur. Atque haec est una proprietas generis quae genus ab aliis omnibus disiungat ac separet. oportet autem, inquit, nunc eas differentias intellegere quibus diuiditur genus, non quibus informatur. illae enim quibus informatur genus, plus quam ipsum genus sine dubio praedicantur, ut animatum et corporeum ultra animal tenditur, cum sint differentiae animalis, sed non diuisiuae, sed potius constitutiuae; omnia enim superiora de inferioribus praedicantur. quae uero de inferioribus praedicantur neque conuerti possunt, haec ab eis quae inferiora sunt amplius praedicantur.

5. Post hoc aliud proprium generis ostendit quo ab his differentiis quae sub eodem sunt positae, segregatur. omne enim genus continet differentias potestate, differentia uero genus non potest continere. animal enim rationale atque inrationale continet potestate; neque enim inrationabilitas neque rationabilitas animal poterit continere. potestate autem ait continere animal differentias quia, ut superius dictum est,

23 superius] p. 264, 16.

1 praedicatur *Cm1R* 3 inesse] inest *C* *ante* saepe *add.* semper uel *Hm1, del. m2* contractius genere *H* inueniri *C* 5 *pr.* ut *er. uid. C, om. HPm1* et *LN, s. l. Pm2* 6 *ante* differentia *add.* et *Hm2LN* *ante* specie *add.* et *HL* et de *N* *ante* proprio *add.* et *HL* et de *N* et *om. E* accidente *R* 8 inquit *om. N, del. Hm2* 10 *post* informatur *add.* genus *C* illae—informatur *om. EGLR, post* praedicantur *(11) add.* Ipsae enim differentiae a quibus informatur genus *Lm1, ante* plus quam *transpos. m2* illae enim] nam illae *P* *ante* plus *add.* nam *GR* 11 sine dubio *om. HN* et *om. EG* 12 tendit *EG* tenduntur *R* sunt *H* 15 ab *om. H* 18 eodem] eo *HN* eodem genere *C* segregetur *HN* 20 rationabile *ELm2P* atque *om. EGR, s. l. Pm2* inrationale *om. EGPm1R* inrationabile *Lm2, s. l. Pm2* 21 inrationalitas neque rationalitas *HN* 22 poterunt *CHLP* 23 *post* differentias *add.* proprias *CL (del. m2), ante HNP*

genus quidem omnes sub se habet differentias potestate, actu uero minime. ex quo fit ut alia proprietas oriatur. sublato enim genere perit differentia, ueluti sublato animali interimitur rationabilitas, quod est differentia. at si rationale interimas, inrationale animal manet. sed obici potest: quid? si utrasque differentias simul abstulero, num poterit remanere genus? dicimus: potest. unum quodque enim non ex his de quibus praedicatur, sed ex his ex quibus efficitur, substantiam sumit. itaque fit ut genus sublatis diuisiuis differentiis permanere possit, dum tamen maneant illae quae ipsius generis formam substantiamque constituunt. quoniam enim animal animata p. 98 atque sensibilis differentiae consti|tuunt, hae si maneant atque iungantur, perire animal non potest, licet ea pereant de quibus animal praedicatur, rationale scilicet atque inrationale. unum quodque enim, ut dictum est, ex his substantiae proprietatem sumit ex quibus efficitur, non ab his de quibus praedicatur. amplius si utrasque differentias genus potestate continet, ipsum per se neutram earum intra se positam collocatamque concludit. quodsi actu quidem eas non continet, sed potestate, actu etiam ab his poterit separari; hoc ipsum enim, potestate eas continere, id erat actu non continere. genus uero, quod quaslibet differentias actu non continet, actu ab eisdem etiam separatur. Rursus aliud est proprium generis, quod ex pro-

1 omne *GR* 2 alia ut *EGP* 4 rationalitas *HN* at *om. EGR* rationabile *CLm1R* 5 inrationale *om. EG* inrationabile *Lm1R* quod *CEGLP* qui *R* 6 *post* abstulero *add.* rationales et inrationales *E* num] non *EGLm1P* 7 dicimus] sed dici *EP* de quibus—his *in mg. Hm2* 8 *post.* ex] de *P* 9 itaque] atque *GR* atque ita *C* atque ideo *EP* 10 *post* tamen *add.* earum *P* illa *C* (a *in er.* ae *m2) N* quod *E* 11 quoniam—constituunt *in mg. inf. Em2* animati *Cm2LR* 12 differentia *HN* differenciis *Pm1* haec *C* (c *er.) EGHN* manent *E* 15 dictum est] diximus *C* 17 *ante* ipsum *s. l.* tunc *Hm2* 18 neutra *G* neutrum *R* positum collocatumque *LPm1R* 20 etiam] quidem *E* *post* poterit *add.* genus *EG* *post* enim *add.* quod est *R, s. l. Pm2* 21 erit *Lm2R* quod] quae *E* 23 est *om. ENR*

prietate praedicationis agnoscitur. omne enim genus ad interrogationem ‘quid est unum quodque?’ responderi conuenit, ut animal in eo quod quid est de homine praedicatur, differentia uero minime, sed in eo quod quale sit; omnis enim differentia in qualitate consistit. sed hoc proprium tale est quale superius diximus, non per se, sed secundum alicuius differentiam dictum. alioquin commune est hoc generi cum specie, ut in eo quod quid sit praedicetur. sed quia hoc genus a differentia discrepat, quoniam differentia quidem in eo quod quale est, genus uero in eo quod quid est praedicatur, generis proprium dicitur non per se, sed ad differentiae comparationem. et in omnibus reliquis eandem rationem conueniet speculari; quodcumque enim ita generi proprium dicitur, ut nulli sit alii commune, sed tantum hoc habeat genus ut omne genus et semper, id secundum se proprium nuncupatur, quicquid uero cum quolibet alio commune est, id non per se, sed ad alterius differentiam proprium dicitur. Alia rursus generis et differentiae separatio est, quod genus quidem speciei unum semper adest, scilicet proximum — plura enim possunt esse superiora, uelut hominis animal atque substantia, sed proximum eiusdem hominis animal tantum —, differentiae uero plures uni speciei

5 superius] p. 297, 9.

1 *post* agnoscitur *add.* Omne enim genus ex proprietate cognoscitur praedicationis *P, in inf. mg. Lm2* generis *E* 2 quid est] quidem *E* quidem quid est *HN* unum *om. E* respondere *CLR* 4 sit] est *HN* 7 hoc *ex* huic *Em2* 8 ac *G* 9 est] sit *N* 11 et *om. EG* 12 conuenit *CHNP* 13 generis *Pm2* alii sit *C* 14 tamen *E* habeat—semper] *Cm2Hm1N* habeat genus et omne genus et (et *om. Lm2R)* semper *Cm1Hm2Lm2R* habeat omne genus semper *EG* habeat genus omne semper *Lm1* genus hoc *(del. m2)* habeat omne genus (genus omne *m2)* et *(s. l. m2)* semper *P* 15 se *om. CN,* illud *Cm2 (s. l.)* id *H* *post* proprium *add.* dicitur quod per se proprium *CHN* 16 ad *om. C, in mg. Hm2* 17 *pr.* differentia *C* 18 est *om. HNR, s. l. E* uni *R* 19 proximum *Cp.c.* proprium *a.c.* *ad* plura *in mg.* genera *Lm2,* enim genera *P* 20 *ante* animal *s. l.* sed genus *Cm2* 21 *post* speciei *add.* semper adsunt *E*

adesse poterunt, ut rationale atque mortale homini. itaque fit definitio ex uno quidem genere, sed pluribus differentiis, ut hominis animal rationale mortale. Rursus alia discretio est, quod genus quidem quasi subiecti locum tenet, differentia uero formae, ita ut illud sit materia quaedam quae figuram suscipiat, haec uero sit forma quae superueniens speciei substantiam rationemque perficiat. Idcirco uero pluribus differentiis a genere differentiam segregauit, quia haec maxime generis quandam similitudinem contineat, quia est uniuersalis et praeter genus inter ceteras maxima. sed cum alia plura communia pluraque propria generis inter se ac differentiae ualeant inueniri, nunc, inquit, ista sufficiant. satis est enim ad discretionem quaslibet differentias assumere, etiamsi non quae dici possunt omnia colligantur.

6. DE COMMVNIBVS GENERIS ET SPECIEI.

Genus autem et species commune quidem habent de pluribus, quemadmodum dictum est, praedicari. sumatur autem species ut species et non etiam ut genus, si fuerit idem et species et genus.

15—303, 3] Porph. p. 15, 9—13 (Boeth. p. 42, 15—20).

1 adesse—mortale *om. EGR* ut *om. HN* ut. homini *C* Hominis itaque *C* hominis. itaque *P* 2 *ante* pluribus *add.* de *Lm2* 3 *post* rationale *add.* atque *edd.* est *om. HNR* 4 quidem *om. C* 5 ita ut *om. EGLm1* ut *m2* quaedam *om. EG, s. l. Lm2, ante* materia *P* quae *om. R, s. l. Cm1?* quod *Em1* 6 suscipiens *Lm1R* 7 uero *om. EGLR* 8 differentias *CEGHm1Pm1* 9 continet *EGLPR* 10 et *om. N* praeter] post *HPm1* maxima inter ceteras *H* in *N* cetera *Lm1Pm2 edd.* maximi *G* maximae *Pm1* 12 nunc—sufficiant] *HLNR (recte? an ex p. 297, 1?)* ista inquit sufficiunt *GP* sufficiunt inquit ista *C* ista quidem sufficiunt *E* 14 non *post* omnia *E (s. l.) p, ante brm* colliguntur *Hm1R* 15 ET SPECIEI] SPECIEIQVE *C; de Porph. cf. ad p. 102, 7* 17 de pluribus *om. G* 18 sumatur—praedicantur *(p. 303, 2)*] *LRΩ, om. cett.* autem] autem et *LΔΛΦ; Porph. p. 15, 11* δέ et *om.* ΓΔ sed *RΣ* 19 ut *add.* Δ*m2* *pr.* et] *L cum Porph. p. 15, 12, om. codd. cett. edd. Busse* genus et species *LΣ*

commune autem his est et priora esse eorum de quibus praedicantur, et totum quiddam esse utrumque.

Generis et speciei enumerat tria communia, unum quidem, de pluribus praedicari; genus enim et species de pluribus praedicantur, sed genus de speciebus, ut dictum est, species uero de indiuiduis. sed nunc de illa specie loquitur quae tantum species est, id est quae non etiam genus est, sed ultima species. quodsi talem speciem ponamus quae etiam genus esse potest, ac de ea dicamus quoniam commune habet cum genere de pluribus praedicari, nihil interest an ita dicamus, ipsum genus id secum habere commune de pluribus praedicari. talis enim species quae non est solum species, ea etiam genus est. Est autem commune his quoque quod utraque priora sunt his de quibus praedicantur. omne enim quod de aliquibus praedicatur, si recto, ut dictum est superius, ordine dicatur, prius est his de quibus praedicatur. Praeterea est illis hoc etiam commune, quod genus ac species totum sunt eorum quae intra suum ambitum continent et cohercent; omnium enim specierum totum est genus et omnium indiui|duorum totum species. aeque enim genus et species aduna- p. 99
tiua sunt plurimorum, quod uero multorum adunatiuum est, id eorum quae ad unitatis formam reducit, recte dicitur totum.

16 superius] p. 290, 15 ss.

1 est *om.* *L* priora] propria *La.c.*Γ*Δa.c.*Λ*m1* 2 esse] est *C* 5 *ante* genus *add.* et *H (er.)* *N* 6 *post* genus *add.* quidem *L* 8 est, sed] est ut est *H* ut est *N* 12 secum] *H* (cum *in ras. m2)* *LR* secundo *CEGNPm2* (-da *m1)* de pluribus—commune *(14) post* praedicantur *(15)* *E* 13 quod *E* 14 his commune *HN* 15 omne—praedicatur *(16) in mg.* *Hm2* 17 dicatur] praedicatur *CN* his] de his *G* 18 etiam hoc *N* eorum sunt *C* 20 genus est *NR* et] ut *Hm1* 21 *ante* species *add.* est *CNP, post* *E (in ras.)* *H* 23 quod *E* reducuntur *Ca.c.N*

7. DE PROPRIIS GENERIS ET SPECIEI.

Differt autem eo quod genus quidem continet species sub se, species uero continentur et non continent genera; in pluribus enim genus quam species est. genera enim praeiacere oportet et formata specificis differentiis perficere species; unde et priora sunt naturaliter genera et simul interimentia, sed quae non simul interimantur. et species quidem cum sit, est et genus, genus uero cum sit, non omnino erit et species. et genera quidem uniuoce de speciebus praedicantur, species uero de generibus minime. amplius genera quidem abundant earum quae sub ipsis sunt specierum continentia, species uero a generibus abundant propriis differentiis. amplius neque species fiet umquam generalissimum neque genus specialissimum.

Expeditis communibus generis ac speciei nunc de eorum discretione pertractat. differre enim dicit genus ab specie, quoniam genus continet species, ut animal hominem, species

1—15] Porph. p. 15, 14—24 (Boeth. p. 42, 21—43, 10).

1 PROPRIO *H* DIFFERENTIIS *C; de Porph. cf. ad p. 105, 16* 2 Differunt *ENR edd.; Porph. p. 15, 15* διαφέρει *post* autem *add.* genus a specie Φ continet quidem *N* 3 sub se *er. uid.* Δ, *s. l.* Σ*m2, ante* species *(2)* ΓΦ; *Porph. p. 15, 15* περιέχει τὰ εἴδη species *s. l. Gm2* continetur *C*Λ continetur a genere Γ; *Porph.* τὰ δὲ εἴδη περιέχεται et *om. EG* continet *C*ΛΦ 4 in pluribus—differentiis *(14)*] *LR*Ω, *om. cett.* enim] quidem Σ; *Porph. p. 15, 16* ἔτι τὰ γένη 5 *ante* oportet *s. l.* et Δ*m2* et *s. l.* Δ*m2, hic om., sed ante* perficere *pos. LR*Δ*m1 (del. m2)* Λ; *Porph. p. 15, 17* καὶ διαμορφωθέντα 7 sed] si *R* 9 est] *Porph. p. 15, 19* πάντως ἔστι; *exciditne* omnino? *pr.* et *om. LR*Σ, *s. l.* Λ*m2; Porph. p. 15, 19* ἔστι καὶ γένος *post.* et] Δ *(del. m2)* Φ *cum Porph. p. 15, 20, om. cett. edd. Busse* 10 uniuoce quidem ΔΛΣ; *Porph.* τὰ μὲν γένη de speciebus] *Porph. p. 15, 21* τῶν ὑφ' ἑαυτὰ εἰδῶν 12 quidem genera *L*Δ*m2*ΛΣ *Busse; Porph.* τὰ μὲν γένη sunt *(s. l. L)* sub ipsis *LR; Porph. p. 15, 22* τῶν ὑπ' αὐτὰ εἰδῶν 13 a *om.* ΓΦ ab Λ*m1, del. m2* 14 fiet *post* umquam *C* fit *HN* 15 neque genus specialissimum *om. H post* genus *add.* fiet *CEGR* fiet umquam ΔΛΣ fiet species *L; Porph. 15, 24* οὔτε τὸ γένος εἰδικώτατον 16 ac] et *CE* 17 differt *GR* a *HLNR* 18 *pr.* speciem *HN*

uero non continet genera; neque enim homo de animali praedicatur. itaque fit ut species quidem contineantur a generibus, numquam uero contineant genera. omne enim quod amplius praedicatur, illius est continens quod minus dicitur. quodsi genus amplius praedicatur quam species, necesse est ut species quidem contineatur a genere, genus uero speciei nullo ambitu praedicationis includatur. huius autem ratio est quoniam genus semper suscipiens differentiam speciem facit, hoc est, genus quod habebat latissimam praedicationem, coartatum differentia et contractum speciem facit; omnino enim generi iuncta differentia speciem reddit et ex uniuersalitate atque latissima praedicatione in angustum speciei terminum contrahit. animal enim, cuius praedicatio per se longe lateque diffusa est, si arripiat rationalis differentiam, si etiam mortalis, deminuit atque contrahit in unum hominis speciem. unde fit ut minor sit semper species quam genus atque ideo contineatur, sed non contineat, sublatoque genere auferatur et species; si enim totum auferas, pars non erit. quodsi species auferatur, genus manet, ueluti cum animal sustuleris, interimitur etiam homo, si hominem auferas, animal restat. haec etiam causa est, ut genus de specie uniuoce praedicetur, id est ut species suscipiat definitionem generis et nomen, sed

1 continent *HN* enim *om. C* 6 contineantur *NR* speciei *om. R* specie *Cm1* in specie *Lp.c.* species *N* *post* nullo *add.* modo *EGHPR, s. l. Lm2* 7 includitur *EGLm1P* includat *N* *post* autem *s. l.* rei *Cm2* 8 semper *om. HN* species *N* hoc—facit *(10) om. EG* 9 est *s. l. C, om. HN, del. Pm2* habet *Lm2Pm2* coartatum *ex* coaptatum *Lm2, in mg.* al' coaptata ipsa diffinitio et contracta speciem facit *m1* coaptata *Hm2P* apta *Cm1 (*aptata *m2) Hm1N* 10 et] *LR, s. l. Pm2, om. CHN (de EG cf. ad 8)* contracta *Lm2* omni *Hm2Lm2* 11 et *om. G, s. l. ELm2* atque] et *EHNPR* 12 *post* praedicatione *add.* generis *CNP, s. l. Lm2* speciem *EG* contrahitur *Hm2* 14 differentia *C (ras. ex* -ã*) R* etsi etiam *E* et *s. l., del.* si etiam *Lm2,* et *R* 15 diminuit *EHLPR;* diminuitur atque contrahitur *N* unam *C (*am *in ras. m2) Hm2NR* 16 continentur sed non continent *N* 17 et *om. EGR* 19 remanet *C* cum] si *P* 21 est causa *C* 22 generis et nomen] et generis nomen *E* et nomen generis *N* generis nomen *R*

non e conuerso. definitionem quippe speciei genus suscipere non uidetur; substantiam enim priorum inferiora suscipiunt. si enim definias animal et dicas substantiam esse animatam atque sensibilem aut si praedices de homine 'animal', uerum dixeris. si etiam animalis definitionem de homine praedicaueris dicasque hominem esse substantiam animatam atque sensibilem, nihil fuerit in propositione falsi. sed si hominis definitionem reddas 'animal rationale mortale', ea animali non conueniunt; neque enim quod animal est, id dici poterit animal rationale mortale. fit igitur, ut sicut species generis nomen suscipit, ita etiam capiat definitionem, et sicut genus nomen speciei non suscipit, ita nec eiusdem definitione monstretur, sed cuius nomen et definitio de aliquo praedicatur, id uniuoce dicitur. cum igitur generis et nomen et definitio de specie praedicetur, genus de specie uniuoce dicitur. quoniam uero speciei de genere neque nomen neque definitio praedicatur, non conuertitur uniuoca praedicatio. Differunt genera ⟨ab⟩ speciebus hoc quoque modo, quod genera superuadunt species suas aliarum continentia specierum, species uero genera differentiarum pluralitate. animal enim, quod est genus, superuadit hominem, quod est species, quia non hominem solum continet, uerum etiam bouem, equum aliasque species, quas suae spatio praedicationis includit. species uero, ut homo, superuadit genus, ut animal, multitudine differentiarum. nam quod actu genus

1 e conuerso] est *(om. R)* conuersio *EGLPR* 2 non *er. H* substantiae *EGLm2 (*-tia *m1) PR* enim priorum] enim proprium *EGP* diffinitionem *(om.* en. pr.*) R* 3 et *om. CHNP* 4 aut] *brm* at *CHLNP, om. EGR* 5 definitione *E* 7 nil *C* fuerat *Cm1* fueris *HN* falsi] mentitus *HN* sed] quod *CHN* hominis definitionem *om. EGR* hominis rationem *L* 8 addas *EGR, post* si *(om.* reddas*) add. P,* reddas addas *L* *pr.* animali *Ea.c.LR* animal est *G* conuenit *CNPa.c.* 9 *ante* quod *add.* id *HNPR, s. l. Lm2* id dici] *EGLa.r.P* dici *Lp.r.R* idcirco dici *HN* id circo id dici *C* 11 et *om. EG* 12 definitionem *(uel* diff-*)* monstret *EGR* 14 *pr.* et *om. CEG, s. l. Lm2* 15 praedicatur *E* uniuoce de specie *C* 17 a *add. brm,* ab *Brandt* 18 modo *om. NR* 19 continentia aliarum *C* 21 quod] quae *N* non *s. l Cm2* 22 equum bouem *HN* 24 namque quod *Lp.c.*

non habet rationale uel mortale — nullas quippe actu genus retinet | differentias —, easdem species suae substantiae inhae- p. 100 rentes atque insitas tenet. homo enim rationalis est atque mortalis, quod genus minime est; animal enim neque mortale est per se neque rationale. quodsi genus quidem plus unam continet speciem, at uero species multis differentiis informantur, superat quidem genus speciem continentia specierum species uero uincit genus differentiarum pluralitate. Illa quoque est differentia, quod genus quoniam omnium primum est, numquam in tantum descendere poterit, ut fiat ultimum, species uero, quae cunctis est inferior, in tantum ascendere non poterit, ut suprema omnium fiat; numquam igitur nec species generalissimum fiet nec genus specialissimum. Sed ex his quae dictae sunt differentiae aliae sunt quae genus ab specie propriae coniunctaeque disterminant, aliae uero quae non solum genus ab specie, uerum etiam a ceteris diducunt ac disterminant. neque in his tantum differentiae quae sunt dictae, uerum etiam in ceteris considerentur oportet, si proprie normam quaerimus discretionis agnoscere.

1 uel *om. R* 4 mortale] rationale *CHN* 5 rationale] *R* inrationale *CHN* per se rationale *EGLP* unam continet speciem] *EG (*unam *s. l. m2) Lm1* quam unam continet speciem *Lm2R* una continet *(*continet una *C)* specie *CHNP* 6 species uero *(om.* at*) C* informatur *Lm1Pm1* 7 species *G* 9 quoniam] quod *Hm2* 11 in tantum ascendere non] numquam in tantum ascendere *LNR* 12 nec . . . nec] et . . . et *Hm1N* et . . . nec *C, pr.* nec *om. P* 14 ex his *om. EG, s. l. Lm2* sunt *om. E* differentiarum *CN* differentiis *R* genus *s. l. Cm2* a *R* 15 proprie coniuncteque *(ras. ex* -tęque *H) HNR (recte?)* propriaeque *G* coniunctaeque *om. EG* 16 ab] a *R* diducunt] *Em2R* deducunt *cett.* distinguunt ac deducunt *(om.* disterminant*) HN* 17 neque *(*et quae non *CHN, s. l.* ał quae *L)* in his tantum differentiis quae sunt dictae *(L* quae sunt dicta *G* quae dictae sunt *CHNP* quid sint *in ras. E)* uerum etiam in ceteris *(add.* quoque *HLm1N, del. Lm2)* considerentur oportet *CEGHLNP* neque in his tantum oportet considerare differentias quae sunt dicta uerum etiam in ceteris oportet *R;* differentiae *scr. Brandt;* neque enim in *(*de *bm)* his tantum oportet *(*oportet *om. p)* differentiis quae sunt dictae, uerum etiam in ceteris considerare *(*considerari oportet *p) edd.* 18 propriae *CEGLP* 19 discretionis quaerimus *HR*

8. DE COMMVNIBVS GENERIS ET PROPRII.

Generis autem et proprii commune quidem est sequi species — nam si homo est, animal est, et si homo est, risibile est — et aequaliter praedicari genus de speciebus et proprium de his quae illo participant; aequaliter enim et homo et bos animal et Cato et Cicero risibile. commune autem et uniuoce praedicari genus de propriis speciebus et proprium quorum est proprium.

Tria interim generis ac proprii dicit esse communia. quorum primum illud est, quoniam ita genus sequitur species ut proprium. posita enim specie necesse est intellegi genus ac proprium; neutrum enim species proprias derelinquit. nam si homo est, animal est, si homo est, risibile est; ita quemadmodum genus, sic proprium ab ea specie cuius est proprium, non recedit. Illud quoque, quod aequalis est generis participatio, sicut etiam proprii. omne enim genus aequaliter speciebus participatur, proprium uero indiuiduis omnibus aequaliter adhaerescit. manifestum uero est participationem esse generis aequalem; neque enim plus homo animal est quam equus

1—8] Porph. p. 16, 1—7 (Boeth. p. 43, 11—17).

1 COMMVNITATIBVS Ψ; *de Porph. cf. ad p. 102, 7* 2 Genus *Em1Gm1* consequi *Pm1* 3 nam—risibile *(6)*] *LRΩ, om. cett.* *pr.* est *s. l.* *Δm2* 5 illo] sub illo *R* participant] continentur *R, add.* indiuiduis *edd. cum plerisque codd. Porph. p. 16, 4* 6 *post* animal *add.* est ΓΦ, *om. Porph. p. 16, 5* et Cato et Cicero] *Porph.* καὶ Ἄνυτος καὶ Μέλητος *post* risibile *add.* est Φ 7 autem et] autem *CEGP* autem est (est *s. l.* *Δm2)* et *(om. R)* *RΔ* autem his Ψ autem hiis et Φ his *(s. l. m2)* autem et Γ; *Porph. p. 16, 6* δὲ καί speciebus propriis *R* 8 *post pr.* proprium *add.* de his *NΣ, s. l.* de propriis *Gm2* 10 illud est primum *R* 11 *post* proprium *add.* quoque *CH (del. m2)* *N* ac] et *C* 13 si] et si *HN* risibilis *EGHNP* 15 *post* quoque *add.* est commune *R, s. l. Lm2, s. l.* scil. commune est *Hm2* a genere (generis *Hm2)* participatio est *HN* 16 proprii] a proprio *Hm1N* *ante* speciebus *add.* a *H* ab *L (del. m2) NR, post add.* suis *R* 17 participat** (ur *er.) E* 18 adheret *N* participatione *EGR* generi *E* *(ex* genere *m2) R* 19 aequale *EG* aequale proprium *R, post* aequalem *add. s. l.* et proprii *Lm2, in mg.* et proprium *Pm2*

atque bos, sed in eo quod sunt animalia, aequaliter animalis, id est generis ad se uocabulum trahunt. Cato etiam et Cicero aequaliter risibiles sunt, etiamsi aequaliter non rideant; in eo enim quod apti ad ridendum sunt, dici risibiles possunt, non quod iam rideant. aequaliter ergo ea quae sub genere sunt, suscipiunt genus, sicut ea quae sub propriis, propria. Tertium illud, quod sicut genus de speciebus propriis uniuoce praedicatur, ita etiam proprium de sua specie uniuoce dicitur. genus enim quoniam substantiam speciei continet, non modo eius nomen de specie, uerum etiam definitio praedicatur. proprium uero quia speciem non relinquit eamque semper sequitur nec in aliam speciem transgreditur nec infra subsistit, definitionem quoque propriam speciebus tradit; cuius enim nomen uni tantum conuenit speciei cui coaequatur, dubitari non potest quin eius quoque definitio speciei conueniat. quo fit ut sicut genus de speciebus, ita proprium de sua specie uniuoce praedicetur.

9. DE PROPRIIS GENERIS ET PROPRII.

Differt autem, quoniam genus quidem prius est, posterius uero proprium; oportet enim esse animal, dehinc diuidi differentiis et propriis. et genus qui-

18—p. 310, 13] Porph. p. 16, 8—18 (Boeth. p. 43, 18—44, 11).

1 eo] eodem *HLm2NR* 2 ad se *om. EGR, s. l. Lm2* etiam *om. H* et *om. R* 3 *pr.* aequaliter *om. C* 6 suscipiant *Em1Lm1* genera *EGLPm2* gen. *ante* suscipiunt *HNP* 7 illud] illud commune est *G* quid *Cm1* 9 enim *om. E* nomen eius *C* 11 quia *om. EGLP* derelinquit *Lm2P* eamque] eique *HN* ei quae *R* ea quae *Pm1* aequatur *Pm2* 12 definitio *(*diff-*) ELm2 (*diffinitione *m1) Pm1* definitio enim *R* 13 proprium *Ea.r.R* proprii *Ep.r.L (ras. ex* propriis*) P* traditur *EGLm2Pm1* 14 cui] uel ei *C* eique *HNPm2 (*cuique *m1),* et *(del. m2)* cui *L* aequatur *L* 18 De proprietatibus Δ; *de Porph. cf. ad p. 105, 16* GENERIS ET PROPRII] EORVM *P* PROPRII] SPECIEI *L* 19 Differunt *C edd.* autem *om. N* autem genus et proprium *LRΔΣ; Porph. p. 16, 9* Διαφέρει δὲ ὅτι τὸ μὲν γένος quidem *om. HNR* est *om. H* 20 oportet—interimunt genera *(p. 310, 10)*] *LRΩ, om. cett.* 21 *pr.* et *om. L*

dem de pluribus speciebus praedicatur, proprium uero de una sola specie cuius est proprium. et proprium quidem conuersim praedicatur de eo cuius est proprium, genus uero de nullo conuersim praedicatur. nam neque si animal est, homo est, neque si animal est, risibile est; sin uero homo est, risibile est, et e conuerso. amplius proprium omni speciei inest cuius est proprium, et soli et semper, genus uero omni quidem speciei cuius fuerit genus, et semper, non autem soli. amplius species quidem interemptae non simul inter- p.101 imunt | genera, propria uero interempta simul interimunt ea quorum sunt propria. et his quorum sunt propria interemptis et ipsa simul interimuntur.

Rursus tale proprium sumit, quod ad alterius comparationem proprium nuncupetur. dicit enim proprium esse generis prius esse quam propria. oportet enim prius esse genus, quod ueluti materia differentiis supponatur, uenientibusque differentiis fieri speciem, cum quibus propria nascuntur. si igitur prius est

1 praedicatur] *RΔm2Π edd.* praedicari *cett. codd. Busse (*propriis, et genus *distinguit, sed cf. 16* oportet *et p. 311, 9* Rursus differt*); Porph. p. 16, 11* κατηγορεῖται 2 una sola] *Porph.* ἑνός, *cod. C add.* μόνου est *om.* Φ 6 si *R* homo est] homo et ΔΛΠΨ *(*et *er.),* homo, et *Busse* homo est *(*est *s. l. m2)* et *L; Porph. p. 16, 13* εἰ δὲ ἄνθρωπος et e conuerso] et conuerso *LΔm1* et conuersim si risibile est homo est *R* si risibile est homo est Σ*; Porph. p. 16, 14* καὶ ἔμπαλιν, *add.* εἰ γελαστικόν, ἄνθρωπος *cod. C* 8 et soli] Γ*Δm2* et uni *Δm1*ΛΣ et uni et soli *LR*ΠΦΨ*; Porph. p. 16, 15* καὶ μόνῳ speciei quidem Σ 9 *post* speciei *add.* inest *LR*ΓΛ *(s. l.)* ΠΦΨ *(in mg. m2) edd. Busse, om.* ΔΣ *cum Porph.* soli] *Porph. p. 16, 16* καὶ μόνῳ 10 species *s. l. L* propria *brm cum Porph.* interempta Φ interimuntur *HL* 11 *post* genera *add.* quorum sunt species Λ propria] genera *brm Busse (in adn.) cum Porph. p. 16, 17* interimuntur *HP* 12 ea *om. H*ΓΦ species *brm cum Porph.* quarum *brm* et his— interemptis *om. EG* et] quare *edd., Porph. p. 16, 18* ὥστε καί 13 interemptis *ante* et his *CP* et ipsa] et ipsa etiam propria Φ ipsa propria Σ interimuntur simul *CGLR* *ad 10—13 cf. p. 312, 13 ss.* 14 Rursus *om. EG, s. l. Pm2,* sed *R* ad *om. H, s. l. Pm2* comparatione *HPm1* 15 nuncupatur *Cm2Em2G a. c. N* 16 *pr.* esse *om. N, s. l. Pm2* uelut *N* 18 species *Lm2* nascantur *N*

genus quam differentiae, prius etiam differentiae quam species et speciebus propria coaequantur, non est dubium quin propria generibus posteriora sint, ac per hoc quod dictum est, proprium esse generis prius esse quam propria, commune est hoc generi cum differentia. differentiae enim species conformantes priores considerantur esse quam propria, siquidem speciebus ipsis priores sunt, quas propria ratione determinant. sed ut dictum est, hoc proprium ad differentiam proprii intellegendum est, non quale superius per se proprium constitutum est. Rursus differt genus a proprio, quod genus quidem de pluribus praedicatur speciebus, proprium uero minime; nam neque genus est, nisi plures ex se species proferat, nec proprium, si alteri cuilibet speciei possit esse commune. fit igitur ut genus quidem plurimas sub se species habeat, ut animal hominem atque equum, proprium uero unam tantum, sicut risibile hominem. Quo fit ut illa quoque differentia nascatur: genus enim praedicatur quidem de speciebus, ipsum uero in nulla praedicatione supponitur, proprium uero et species alterna praedicatione mutantur. fit enim praedicatio aut a maioribus ad minora aut ab aequalibus ad aequalia. genus igitur, quod maius est, de speciebus omnibus praedicatur, species uero, quoniam minores sunt, de generibus non dicuntur, ut animal de homine dicitur, homo uero de animali nullo modo praedicatur. at uero proprium, quoniam speciei aequale est, aeque

1 etiam] enim *Lm2* 2 et *om. EG* et si *H* 4 est hoc] *HL (*hoc *del. m2) N* est et hoc *C* esse *Pm1* et hoc est *m2* est *EGR* 5 differentia] differentiis *CHN* differentiae *om. EG* enim *s. l. Cm2, post* species *EG* informantes prius *N* 6 considerentur *Hm1R* esse *s. l. Cm2* 7 quam *G* 8 hoc *om. EGR* 10 a *om. NR* quod] quoniam *L* de] a *C* 12 proferet *Lm2* 14 species sub se *C* 16 quoque *del. Em2, post add.* proprietas *(s. l. Lm2)* ex *GL, s. l. Pm2* nascantur *Ep.c.* 17 de speciebus quidem *C* ipsis *CN* in *om. CN* 19 mutuantur *La.c.Pm2* praedicatio *om. EGR, s. l. Lm2* 20 quod] quoniam *E (in ras.) Gm2* 21 est *s. l. Em2* praedicabitur *N* 22 minora *CEGLm2P*

praedicatur atque supponitur, ut risibile de homine dicitur — omnis enim homo risibilis est —, eodemque conuertitur modo; omne enim risibile homo est. Differt etiam proprium a genere, quod proprium uni et omni et semper speciei adest, genus uero ex his duo quidem retinet, in uno uero diuersum est. nam speciebus suis et semper adest et omnibus, non uero solis; hoc enim haeret propriis, quod singulas tantum species continent, hoc generibus, quod plures. igitur propria quidem singulas optinent species, genera uero non singulas. adest igitur proprium uni soli speciei et semper et omni, genus uero omni quidem et semper, sed non soli, ut risibile homini soli, animal uero eidem homini, sed non soli; praeest enim ceteris, quae inrationabilia nuncupamus. Praeterea si auferatur genus, species interimuntur — nam si non sit animal, non erit homo —, si auferas species, non interimitur genus; nam si non sit homo, animal non peribit. species uero et propria quoniam sunt aequalia, alterna sese uice consumunt; nam si non sit risibile, homo non erit, si homo non sit, risibile non manebit. consumunt igitur genera sub se positas species, non uero ab his inuicem consumuntur, species uero et proprium inuicem perimuntur et perimunt.

1 supponitur] (sub- *HP*) *CHm2Lp.c.P* praeponitur *cett., recte?* 2 enim *om. C* *locus* risibilis est—quidem speciebus *(p. 315, 7) bis in E scriptus, pag. 229—231* (E^{I}), *ubi deletus est, et p. 232—234* (E^{II}) 3 etiam *om. R, del. Lm1,* enim *m2* autem etiam *H* a genere proprium *C* a *om. R* 4 speciei *s. l. Hm2* 5 uero] quidem E^{I} quidem duo *CNR, om.* quidem E^{I} 7 haeret propriis] $E^{I\,II}$ *GL* haeret (ł inerit *m2*) tantum propriis *P* erat (erit *R*) tantum propriis (proprii *N*) esse *CNR* heret propriis uel aliter hoc enim erat tantum *H; ad* haeret *cf. p. 298, 4* tantum species—quidem singulas *om.* E^{I} tantum *del. Lm2, s. l. Pm2, post* species *NR* 8 continerent *CHm2* contineret *N* contineant *Pm2* 10 soli///// E^{I} solius E^{II}*G* 11 sed] et *HN* soli homini *NP* 13 inrationalia *H* auferamus *EGLPR* 14 interimantur *L* erit] est *N* 19 sub se positas] sibi (*om. H*) suppositas *HN* 21 perimuntur] consumuntur *Lm2* perimunt] perimuntur *Lm2* pereunt *HNPm2*

10. DE COMMVNIBVS GENERIS ET ACCIDENTIS.

Generis uero et accidentis commune est de pluribus, quemadmodum dictum est, praedicari, siue separabilium sit siue inseparabilium; etenim moueri de pluribus et nigrum de coruis et de hominibus Aethiopibus et aliquibus inanimatis.

Nihil est quod inter cetera ita sit a generis ratione disiunctum, sicut est accidens. nam cum genus cuiuslibet substantiam monstret, accidens uero a substantia longe disiunctum sit et extrinsecus ueniens, nihil fere notius commune potest habere cum genere quam de pluribus praedicari. genus enim de pluribus praedicatur speciebus, accidens uero de pluribus non modo speciebus, uerum etiam generibus animatis atque inanimatis, ut nigrum dicitur de rationabili homine, de inrationabili coruo et de inani|mato hebeno, album etiam de cygno p.102
et marmore, moueri de homine, de equo et de stellis ac de sagitta, quae sunt separabilis accidentis exempla.

1—6] Porph. p. 16, 19—17, 2 (Boeth. p. 44, 12—16).

1 GENERIBVS ACCIDENTIBVS E^{I} E^{II} *m1* ACCIDENTI *R* *de Porph. cf. ad p. 102, 7* 2 Commune uero est generis et accidentis Σ Generi *N* Generibus E^{I} accidentibus E^{I} *m1* 3 praedicari *ante* quemadmodum *L* siue—pluribus et] *LR*Ω, *om. cett.* separabile Σ*m1* 4 sit] sit accidens Σ inseparabile Σ*m1* 5 *post* et *om. R* de *om.* E^{II}*HNR*ΛΦ, *recte?* homine $E^{I\,II}$ omnibus *L*Λ *(ras. ex* hominibus*)* hominibus *om. brm, delend. uid. Bussio; cf. p. 116, 5. 123, 22. 131, 2* homine Aethiope*; Porph. p. 17, 1* κατὰ κοράκων καὶ Αἰθιόπων aethiopus $E^{I\,II}$ et *(*et de *G, del. m2)* aethiopibus *GPm2*ΓΣ 6 *ante* aliquibus *add.* de *Gm2* in animis E^{I}, *ante* inanimatis *add.* naturis *H (del. m2), post CN,* praedicari Γ *(in mg.* praedicatur*)* Φ; *Porph.* καί τινων ἀψύχων 7 in ceteris $E^{I\,II}$ *GLm1P* 9 a *om. R* 10 uere *GR* uero $E^{I\,II}$ *P* habere potest *C* 11 enim] uero *C* 14 rationabile $E^{I\,II}$ *a.c. Gm1* rationali *HNP* *post* homine *add.* et *N* irrationali *HNP* 15 ebeno $E^{I\,II}$*R* 16 marmore] de marmore *P* *post* homine *add.* et *N* 17 sagitta] *CHLm1NPm1 (*sagittis *m2)* agitatis $E^{I\,II}$ *GR* *edd.* al de agitatis scil. rebus id est mobilibus *Lm2*

11. DE PROPRIIS GENERIS ET ACCIDENTIS.

Differt autem genus ab accidenti, quoniam genus ante species est, accidentia uero speciebus posteriora sunt; nam si etiam inseparabile sumatur accidens, sed tamen prius est illud cui accidit quam accidens. et genere quidem quae participant, aequaliter participant, accidenti uero non aequaliter; intentionem enim et remissionem suscipit accidentium participatio, generum uero minime. et accidentia quidem in indiuiduis principaliter subsistunt, genera uero et species naturaliter priora sunt indiuiduis substantiis. et genera quidem in eo quod quid sit praedicantur de his quae sub ipsis sunt, accidentia uero in eo quod quale aliquid sit uel quomodo se habeat unum quodque; qualis est enim Aethiops interrogatus dices 'niger', et quemadmodum se Socrates habeat, dices quoniam sedet uel ambulat.

1—17] Porph. p. 17, 3—13 (Boeth. p. 44, 17—45, 9).

1 PROPRIIS] DIFFERENTIA *C; de Porph. cf. ad p. 105, 16* QVID INTER GENVS ET ACCIDENS SIT Φ *(ex p. 116, 10)* 2 genus *s. l. Hm2* ab *om. HRE*$^{\mathrm{I\,II}}$Δ accidenti] Δ accidente *cett.* 3 speciem *L*Φ posteriora *ante* speciebus *C* inferiora *L*Δ*m1*ΛΣ 4 nam—unum quodque *(14)*] *LR*Ω, *om. cett.* si etiam] etsi etiam ΓΦ sed *om.* Γ si Σ 5 prius] plus Σ 6 genere] Λ*m2 Busse* genera *cett. codd. edd.* quae] quibus Δ*m1* aeque Δ 7 accidenti] *p Busse* accidentia *codd. brm; ad 5* et—*7 cf. Porph. p. 17, 6 s. et infra p. 315, 12—14* enim *om. L in mg. figuram quandam habet* Δ, *aliam (cf. ad p. 320, 17)* Γ 9 uero *om. R* in *om.* Γ *Busse, s. l. Rm2*Δ*m2*Λ; *cf. p. 315, 21; Porph. p. 17, 9* ἐπὶ τῶν ἀτόμων 10 uero *om.* Δ 11 *post* naturaliter *add.* non principaliter *LR*ΔΛΦ; *om. Porph. p. 17, 9* 12 sit] est *LR*Δ *ante* de *add.* et, *sed del.* ΓΔ 13 hiis Φ 14 *ante* quale *add.* et *R* sit] *cod. Q Bussii edd.* est *cett. codd.* quomodo *om. R* quodammodo Λ*m2* se *s. l.* Δ*m2* habet Δ*m1* 15 est *ante* aethiops ΔΛ, *post HN*ΓΣΦ enim *om. L* interrogatur Φ dices] *LR*Γ dicis *cett. codd. edd. Busse, cf. p. 317, 15* respondebimus; *Porph. p. 17, 12* ἐρεῖς 16 quomodo Δ habeat *ante* socrates Λ habet *HR*Φ dices] Λ*m2* dicis *cett. codd. edd. Busse, cf. p. 317, 16* dicemus; *Porph.* ἐρεῖς 17 ambulet *La.c.N*

Differentiam generis et accidentis hanc primam proponit, quod genus quidem ante species sit, quippe quod materiae loco est et differentiis informatum species gignit, at uero accidens post species inuenitur. oportet enim prius esse cui aliquid accidat, post uero ipsum accidens superuenire; nam si subiectum non sit quod suscipiat, accidens esse non poterit. quodsi genus quidem speciebus subiectum est nec possunt esse species, nisi eis genus ueluti materia supponatur, accidentia uero esse non possunt, nisi eis species supponantur, manifestum est genus quidem esse ante species, accidentia uero post species. Rursus alia differentia, quoniam genus neque intentionem neque remissionem suscipere potest. quo fit ut quae participant genere, aequaliter eius nomen definitionemque suscipiant; omnes enim homines aequaliter animalia sunt eodemque modo equi, nec non inter se homo atque equus et cetera animalia comparata aeque animalia praedicantur. accidentis uero participatio et intenditur et remittitur. inuenies enim quemlibet paulo diutius ambulantem, paulo amplius nigrum et in ipsis Aethiopibus considerabis omnes non aeque nigro colore obductos. Alia quoque differentia est, quoniam omne accidens in indiuiduis principaliter subsistit, genera uero et species indiuiduis priora sunt; nisi enim singuli corui

1 et accidentis] ab accidentibus *HN* ponit *C* 2 *pr.* quod] quid *C* quoniam *(del. m2)* quod *E*II 4 *post* esse *add.* aliquid *P, s. l. Lm2* 5 si—sit] nisi sit subiectum *HN* nisi subiectum sit *R* 6 quid *Cm1* potest *H* 7 speciei *HN* est] sit *N* nec] non *CEGLP* 8 uelut *CEGLP* uel *R* supponitur *C* 9 supponatur *(uel* subp-*) EGH* 10 *ante* manifestum *add.* nam *EGLP* 11 *post* Rursus *add.* uero *C* *post* alia *add.* est *CGP* 13 generi *CEGP* 15 eodem *EHLR* 18 paulo amplius nigrum paulo diutius ambulantem *HN* *post* ambulantem *add.* et *LR* 19 et] et si *(*si *s. l. Lm2) LR* si *EGP* omnis *GLm2R* aequa nigredine coloris *(*coloris *del. Lm2) HLNP* 20 obductus *EGLm1R, post* obd. *add.* esse *C* est *EGLR* est *om. HN* 21 in *om. CG* genera—priora sunt] *C* species uero et genera indiuiduis priora sunt *HLm1N* genera uero speciebus et indiuiduis priora sunt *GP* genera uero et speciebus et indiuiduis posteriora sunt *Lm2* genera indiuiduis priora sunt *E* et indiuiduis posteriora sunt *R* 22 singulariter *EGPR*

nigredine infecti essent, corui species nigra esse minime diceretur. ita fit ut accidentia post indiuidua esse uideantur. nam si prius est id cui aliquid accidit quam illud quod accidit, non est dubium prius esse indiuidua, posterius uero accidens. genera uero et species supra indiuidua considerantur; hoc idcirco, quoniam de his omnibus praedicantur eorumque substantiam propria praedicatione constituunt. sed dici potest genera quoque ipsa et species posteriora indiuiduis inueniri; nam nisi sint singuli homines singulique equi, hominis atque equi species esse non possunt, et nisi singulae species sint, eorum genus animal esse non poterit. sed meminisse debemus superius dictum esse genus non ex his sumere substantiam de quibus praedicatur, sed de eo potius, quod differentiis constitutiuis eorum substantia formaque perficitur. itaque si genus quidem diuisiuis differentiis interemptis non perimitur, sed manet in his quae eius constitutiuae sunt eiusque formam definitionemque perficiunt, cumque differentiae diuisiuae generis speciebus sint priores — ipsae enim species conformant atque constituunt —, non est dubium quin genus etiam pereuntibus speciebus possit in propria manere substantia. idem de speciebus dictum sit; species enim superioribus differentiis, non posterioribus indiuiduis informantur. quae cum ita sint, species quoque ante indiuidua subsistunt. accidentia uero nisi sint

12 superius] p. 300, 7—16.

1 essent *in ras. Lm2,* sunt *N* sint *R* 2 esse *om. EGR* 4 indiuiduum *CHN* 5 super *CN* 8 genera] de genere *R* quoque *om. R* quaeque *EGP* ipsa *om. EGPR* et species] atque species *(*specie *R) LR* speciesque *N* 9 nam nisi] nisi enim *EGR* nam nisi enim *(*enim *del. m2) C* homines—nisi singulae *(10) in mg. Em2* homines *EN* 10 et *om. EG* singulis *E* singuli *G* singulares *Lm2R* 11 eorumque *Lm2* earum *brm* 12 ex *del.,* his *om. E* 13 de eo] eo *Hm1N* ex eis *Hm2* de eis *Lm2* quod *del. Hm2, er. L,* quo *GPR* 14 eorum *om. Lm1* eius *R edd.* quae eius *Hm2* de quibus eius *Lm2* substantiam formamque perficiunt *Hm2* normaque *N* 15 diuisiuae *(post* differentiae *N)* differentiae interemptae non perimunt *HLN* 16 eiusque] quae eius *C* quaeque eius *EGP* 17 speciebus generis *LNR* 20 permanere *Lm2R* 23 quaeque *EG*

quibus accidant, esse non possunt, nullis uero prius accidunt quam indiuiduis; haec enim generationi et corru|ptioni sup- p.103 posita uariis semper accidentibus permutantur. Illam quoque adnumerat differentiam quae est superius dicta, quod genus quidem, quia rem demonstrat et de substantia praedicatur, in eo quod quid est dicitur, accidens uero in eo quod quale est aut in eo quod quomodo sese habet res. nam si qualitatem interroges, accidens respondebitur, ut si qualis est coruus, 'niger', si quomodo sese habeat, aliud rursus accidens, aut 'sedet' aut 'uolat' aut 'crocitat'. nam cum accidens in nouem praedicamenta diuidatur, qualitatem, quantitatem, ad aliquid, ubi, quando, situm, habitum, facere, pati, cetera quidem omnia in 'quomodo se habeat' interrogatione ponuntur, qualitas uero in qualitatis sciscitatione responderi solet. nam si interrogemur qualis est Aethiops, respondebimus accidens, id est 'niger', si quomodo se habeat Socrates, tunc dicemus aut 'sedet' aut 'ambulat' aut superiorum aliquid accidentium.

12. Genus uero quo ab aliis quattuor differat, dictum

4 superius] p. 189, 4 ss. 195, 1 ss. 18—p. 319, 14] Porph. p. 17, 14—18, 9 (Boeth. p. 45, 10—46, 9).

1 *pr.* accidunt *Lm1* accident *N* prius *post* accidunt *C* 2 *post* indiuiduis *add.* quia indiuidua prima sunt quantum ad praedicationem *P, in mg. Lm2* 4 adnumera (ann- *G) EG* annumerant *Hm1* dicta est superius *R* est sepius *(corr. m2)* dicta *C* sepius *(corr. Hm2)* dicta est *HN* 5 quidem *om. EGR* 6 dicitur *om. N, s. l. Hm2* *post* uero *add.* aut *P* 7 se *H* *post* habet *add.* res *CLm1, del. m2* 9 se *EGHN* habet *CLm1* aliud rursus accidens] aliud uero accidens rursus *C* aut uolat aut sedet *HLN* 10 croccit *Hm1* groccitat *N, post add.* egrotat *P* nam] at *EGLm1* ac *(ut uid.) R* 12 quanto *Em1* quantum *G* situm habitum quando *C* *post* omnia *add.* id est VIIII *Hm1, del. m2* 13 habeant *Ep.c.Lm2P* interrogationem *EGR* 14 interrogemur] *C edd. (cf. p. 314, 15)* interrogemus *cett., recte? cf. p. 58, 5 s. 99, 23* 15 respondemus *HNR* 16 dicimus *EHLR brm* 17 aliquod *ELa.c.N* 18 uero] uerus *Pa.c.* ergo *CHL (in ras. m2) RΦ* enim Λ; *Porph. p. 17, 14* μὲν οὖν quod *EGPm1Rm1ΓΦ* ab] ΛΣΨ, *s. l.* Π*m2, om. cett.* quattuor *om. G, s. l. Δm2*

est. contingit autem etiam unum quodque aliorum differre ab aliis quattuor, ut cum quinque quidem sint, unum quodque autem ab aliis quattuor differat, quater quinque, uiginti fiant omnes differentiae, sed semper posterioribus enumeratis et secundis quidem una differentia superatis, propterea quia iam sumpta est, tertiis uero duabus, quartis uero tribus, quintis uero quattuor, decem omnes fiunt, quattuor, tres, duae, una. genus enim differt a differentia et specie et proprio et accidenti; quattuor igitur sunt omnes differentiae. differentia uero quo differat a genere dictum est, quando quo differret genus ab ea dicebatur; relinquitur igitur quo differat ab specie et proprio et accidenti dicere, et fiunt tres. rursus species quo

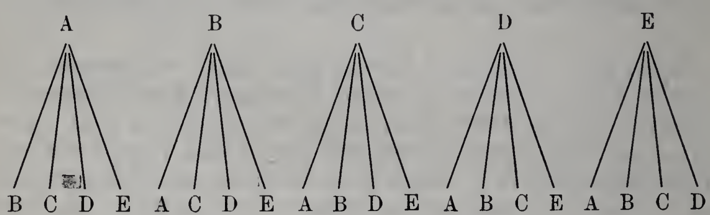
1 contingit—ad accidens *(p. 319, 12)*] *LRΩ, om. cett.* contigit *RΛm1Σm1* 2 aliis *om. Porph. p. 17, 15* quidem *om. LΛ Busse; Porph.* μέν 3 *post* sint *add.* res *L* unum quodque autem] Π*m2Ψp Busse* unum autem *RΓΔΠm1Σ* una autem *LΛΦ* et unumquodque *brm; Porph. p. 17, 16* ἑνὸς δὲ ἑκάστου aliis *om. Porph.* differt Δ 4 uiginti *del.* Δ, *post* XX *add.* uel quinquies quattuor *Rm1* quater V. XX uel *del. et post* fiant *add.* uiginti *m2* fient ΔΛ*m1*Φ fuerint Γ *post* differentiae *add.* sed non sic se res *(*res *om. p)* habet *edd. cum Porph. p. 17, 17* ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει 5 et *om.* Γ 6 superatis] subtractis ΓΦ *(ex* substr-*)* quia] quoniam *LΛ Busse* sumpta] subtracta Γ 7 uero] autem *LR*ΓΦ duobus *R* 8 omnes *om. L* *post* fiunt *add.* differentiae Γ *(s. l.)* Π*m2 edd. Busse (sed om. etiam eius codd. LP) cum Porph. p. 17, 20* 9 enim] autem Γ a *om.* Σ, *s. l.* Δ*m2* et specie et proprio] a specie a proprio *R* specie proprio Σ 10 et *om.* Σ accidente *R*Σ igitur quatuor *R* differentiae omnes *L a.c.* generis differentiae *R; Porph. p. 17, 22* αἱ διαφοραί 11 quo *om. R* differat] *La.c. (*a *del.)* Σ differret *R* differt *cett.* a *om. R* 12 quo] quid *LΛ Busse* quod Ψ*m1, om.* Δ; *ubi* quo *est (hic et 11. 13. 14. 319, 1. 2. 3. 5. 7 bis), Porphyrius* πῇ *scripsit (p. 17, 23 et 22. 24. 25. 26 bis. 18, 1. 2. 3. 4)* differret] *LR*Ψ *(alt.* r *s. l.)* differre Δ differt ΓΠΣΦ 13 igitur] ergo Σ quod *R*Λ differt Λ*a.c.* ab *Brandt* a *LR*Π, *s. l.* Λ*m2, om. cett.* et *om. R*ΓΛΣ a *L* 14 accidente *R*ΓΛΣΦ *post* tres *add.* differentiae Λ *(*et fiunt tres differentiae. rursus *in mg. m2)* Π*m2 (*species *m1)* Γ *(*rursus differentiae *pos.) Busse (cum duobus suis codd.), om. cett. codd. edd. Porph. p. 17, 25* quidem quo ΓΔΣΦ; *Porph.* πῇ ἐν

quidem differat a differentia dictum est, quando quo differret differentia ab specie, dicebatur; quo autem differat species a genere, dictum est, quando quo differret genus ab specie dicebatur; reliquum est igitur, ut quo differat a proprio et accidenti dicatur. duae igitur etiam istae sunt differentiae. proprium autem quo differat ab accidenti relinquitur; nam quo ab specie et differentia et genere differat, praedictum est in illorum ad ipsum differentia. quattuor igitur sumptis generis ad alia differentiis, tribus uero differentiae, duabus autem speciei, una autem proprii ad accidens, decem erunt omnes, quarum quattuor, quae erant generis ad reliqua, superius demonstrauimus.

Quoniam differentias atque communitates generis ad differentiam, ad speciem, ad proprium atque accidens persecutus est, idem quoque ad ceteras facere contendens praedicit, quot omnes differentiae possint esse quae inter se comparatis com-

1 differt *R*Λ quo] quid Λ *Busse* quod *Lm1*Δ 2 differret] *Lm2 Rm2*ΛΠ*p.c.*Ψ*p.c.* differet *Lm1Rm1*Π*a.c.*ΦΨ*a.c.* differt ΔΣ differtur Γ differentia ab specie] ΓΦΨ *(sed* a, *scr.* ab *Brandt),* a *(s. l.* Λ*m2)* specie *(s. l.* et *add.* Δ*m2)* differentia ΔΛΣ *edd. Busse* species a *(*et Π*)* differentia *L*Π differentia ab ea *R; Porph. p. 17, 26* ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους quod Δ*m1* 3 differat] *L* differt *cett. (ex* differet Γ*)* a *om. R*Σ quo] quid Λ *Busse* quod Δ 4 differret] *L*ΛΠΨ differet *R*Φ differt ΓΔΣ 4 ab specie] Γ a specie *L*ΔΠΛΦΨ specie Σ ab ea *R* 5 differt *R, add.* species ΓΔΠΦΨ, *s. l. Lm2; om. Porph. p. 18, 2* a *om.* Σ accidenti] *L* accidente *cett.* dicitur *R* 6 igitur *om.* Σ 7 autem *om. R, s. l.* Δ*m2* ab *om.* Σ accidenti] *edd.* accidente *codd. fort.* relinquetur*; cf. Porph. p. 18, 3* καταλειφθήσεται 8 ab *Brandt* a ΓΦ, *om. cett. pr.* et *om. R* differet Λ*m1* differret *m2* differt Δ*m1*Σ, *s. l.* proprium *add. Lm2* dictum Σ 9 differentia *ante* ad ipsum Σ differentiis *R*ΓΔΦ*; Porph. p. 18, 5* τῇ . . . διαφορᾷ 11 *pr.* autem] uero Δ ad accidens] et accidentis ΓΔ*m1*ΠΦ; *Porph. p. 18, 7* πρὸς τὸ συμβεβηκός 13 erant] erunt *N* reliqua] *N*Λ*m1*ΣΦΨ reliquas *cett. (in mg.* ad aliquas Γ*m2); Porph. p. 18, 8* πρὸς τὰ ἄλλα 16 *utrumque* ad *om. NR* 17 idem quoque] idemque *Lm1NR* ad cetera *C* de ceteris *HLN* praedicit *om. R* nunc dicit *H* 18 possunt *CHLm1N* commissisque *N*

mixtisque rebus his quae supra propositae sunt efficiantur. sunt autem uiginti. nam cum quinque sint res, una quaeque res earum si a quattuor aliis differat, quinquies quater, uiginti differentiae fiunt, quod appositarum litterarum manifestatur exemplo. sint quinque res ueluti quinque litterae A B C D E. differat igitur A quidem ab aliis quattuor, id est B C D E, fient quattuor differentiae. rursus B differat ab aliis quattuor, id est A C D E, erunt rursus quattuor; quae superioribus iunctae octo coniungunt. C uero tertia ab reliquis differt quattuor, scilicet A B D E; quae quattuor differentiae superioribus octo copulatae duodecim reddunt. quarta D reliquis quattuor comparetur differatque ab eisdem, id est A B C E, fient igitur rursus quattuor; quae superioribus duodecim appositae sedecim copulant. quodsi ultima E ab aliis quattuor differat, scilicet A B C D, fient aliae quattuor differentiae; quae compositae prioribus uiginti perficiunt. et sit quidem
p.104 huiusmodi descriptio: |

1 positae *EHLNP* efficiuntur *HN* 2 *ante* una *add.* et *HLNPR* res *om. HN* 3 si *om. HN* a *om. R* uiginti *om. E* 4 fiant *Rm2* 5 uel *E* 6 aliis] reliquis *HN* 7 fiant *R* differt *Ha.c.LN* aliis] reliquis *L* 8 id est *om. HN* 9 ab] *codd.* reliquis] aliis *L* 11 *ante* reliquis *add.* si *L, s. l. Pm2* 12 differatque] differat aeque *EGP (*differt *m2) R* eis *GHNPm1R* 13 fiunt *N* fiant *R* igitur *om. HN* *post* quattuor *add.* differentiae *HN* 15 fiant *R* faciat *L* faciet *HN* aliae *om. H* alias *LN* differentias *HLN* 16 superioribus *C* et sit quidem] *CGP* et quidem sit *R* et sic *(ex* si*)* quidem est *E* quarum *(*quorum *LN)* quidem sit *HLN* 17 discriptio *C* *figuram om. G (duae lineae uacuae) Hm1N, supra depictam dedimus ex E, eandem uarie exornatam habent R (post uerba* quattuor differentiae *supra 7)* Γ *(in mg. ad locum p. 314, 7 ss.), litteras tantum omissis lineis*

Quae cum ita sint, in generibus quoque et speciebus et ceteris idem considerabitur. erunt ergo quattuor differentiae, quibus genus a differentia, specie, proprio accidentique disiungitur; aliae rursus quattuor, quibus differentia a genere, specie, proprio atque accidenti discrepat; rursus quattuor speciei ad genus ac differentiam, proprium atque accidens; quattuor etiam proprii ad genus, differentiam, speciem atque accidens; quattuor insuper accidentis ad genus, differentiam, speciem atque proprium. quae coniunctae omnes uiginti explicant differentias. sed hoc, si ad numeri referatur naturam comparationisque alternationem; nam si ad ipsas differentiarum naturas uigilans lector aspiciat, easdem saepe differentias inueniet sumptas. quo enim genus differt a differentia, eodem differentia distat a genere, et quo differentia distat ab specie, eodem species a differentia disgregatur, et in ceteris eodem modo. in hac igitur dispositione differentiarum, quam supra disposui, easdem saepius adnumeraui. atque si differentiarum similitudines detrahamus, decem fiunt omnino differentiae, quas ad praesentem tractatum uelut diuersas atque dissimiles oportet assumere. age enim differat genus a differentia, specie, proprio

*in mg. sup. add. Hm2, quaternas litteras (*B C D E *cett.) infra singulis litteris* A *cett. positas quadratis inclusas exhibet L; in C in mg. (litt. minusc.) hae duae figurae sunt, quarum posterior spectat ad p. 321, 20 ss. 323, 9 ss:*

A	B	C	D	E
B	A	C	D	E
C	A	B	D	E
D	A	B	C	E
E	A	B	C	D

A	B	C	D	E
	B	C	D	E
		C	D	E
			D	E
				E

in P figura est per quinque oblonga deorsum continuata, quorum primum hic proponitur:

A	differentia	B
A	differentia	C
A	differentia	D
A	differentia	E

3 ab *CEGHP* accidentique] atque accidenti *(*-te *N) HN* 4 differentiae *G* ab *CEGHNP* 6 ac *om. N* ad *LP* 10 *post* hoc *add.* fiet *E (s. l. m2)* fit *H (s. l. m2)* uiget *L (in mg.) R* 13 adsumptas *R* differat *C* 14 ab] a *R* 17 saepius *om. EGPR, s. l. Cm2, post* adnumeraui *L* adnumerauit *Cm2GP* atque] *EGP* at *CR* itaque *HLN* si *om. N* multitudines, *s. l.* al similitudines *L* 18 fient *edd.*

atque accidenti, quattuor differentiis, quas supra iam diximus. item sumamus differentiam, distabit haec a genere primum, dehinc ab specie, proprio atque accidenti. sed quo discrepet a genere, iam superius explicatum est, cum diceremus quo genus a differentia discreparet. detracta igitur hac comparatione, quoniam supra commemorata est, relinquuntur tres distantiae quibus differentia ab specie, proprio accidentique disiungitur; quae iunctae cum superioribus quattuor septem differentias reddunt. post hanc species si sumatur, quattuor quidem eius essent differentiae secundum numeri diuersitatem, cum ad genus, differentiam, proprium atque accidens comparatur, sed priores duae comparationes iam dictae sunt. nam quo species differat a genere tunc dictum est, cum quid genus differret ab specie dicebamus, quid uero species a differentia distet commemoratum est, cum differentiae ab specie dissimilitudines redderemus. quibus detractis duae supersunt integrae atque intactae speciei ad proprium atque accidens discrepantiae; quae iunctae cum septem nouem differentias copulant. proprii uero si ad numerum differentiae considerentur, quattuor erunt, scilicet ad genus, differentiam, speciem atque accidens comparati, quarum quidem tres superiores differentiae iam dictae sunt. nam quid proprium distet a genere, tunc dictum est, cum quid genus a proprio distaret ostendimus, rursus quid proprium a differentia discrepet, in colligenda distantia differentiae propriique superius

1 accidente *N* 3 ab] *HN* a *cett.* accidente *HN* quod *L* discrepet] distet *HN* 5 hac igitur *C* 6 distantiae] differentiae *L* 7 a *LN* accidenti *C* accidenteque *H* disiungitur *ante* ab specie *C* 8 reddunt differentias *C* 9 sumatur] mutatur *E* 11 *ante* differentiam *add.* et *HLNP* *ante* proprium *add.* et *P* cōpararetur *C* cōparantur *N* 12 differat *post* genere *EN* 13 a *om.* *EGHNP* differret] *GLm2Pm2R* differet *ELm1* differat *HNPm1* differt *C* ad speciem *R* ad specie *C* 15 ab specie] *CG* a specie *EHLm2NP* ad speciem *Lm1R* 17 *post* speciei *add.* id est *EGP* 18 differentias copulant] complent differentias *C* 20 comparatae *Ep.c.* *(ex* -ti*)* *GHm2PR* quorum *EGLm1R* 21 quod *C* 22 proprium—cum quid *om.* *EGR* distaret a proprio *H*

demonstratum est, quid uero proprium distet ab specie, tunc expositum est, cum quid species distaret a proprio dicebatur. restat igitur una differentia proprii ad accidens, quae superioribus iuncta decem differentias claudit. accidentis uero ad cetera possent quidem esse quattuor, nisi iam omnes probarentur esse consumptae. nam quid differat uel genus uel differentia uel species uel proprium ab accidenti, supra monstratum est, nec sunt diuersae differentiae accidentis ad cetera quam ceterorum ad accidens. itaque fit, ut cum sit quinque rerum numerus, si prima assumatur, quattuor fiant differentiae, si secunda, tres, uincanturque secundae rei ad ceteras differentiae a prima ad ceteras una tantum distantia; nam cum prima habuerit quattuor, secunda retinet tres. tertia uero si sumatur, duas habebit differentias, quae uincantur a primis quattuor differentiis duabus; quarta si sumatur, unam habebit differentiam, quae uincitur a primis quattuor differentiis tribus, quinta uero quoniam nullam omnino habebit differentiam nouam, totis quattuor a prima differentiis superatur. atque hoc numerorum gradu quidem usque ad denarium numerum tenditur: quattuor, tres, duae, una, ut generis quidem quattuor, differentiae uero tres, speciei duae, proprii una, | accidentis nulla p.105
sit. et primae quidem generis comparationes quattuor nouas tenent differentias, secundae uero differentiae comparationes

1 uero *om. EGR* a *EGLR* 2 cum] quando *R* 5 cetera] extera *Cm1* 6 differret *H* differet *N* 7 accidente *CHN* monstrauimus *H* 8 *ante* diuersae *add.* plus *R, s. l. Lm2* 10 *ad* prima *s. l.* ł una res *Hm2* sumatur *HN* fient *C* 11 uincanturque] *C (pr.* n *om.) Lm1 (*iungantur *m2) N, m2 in HPR (*iungenturque *Rm1),* uincantur *EGHm1Pm1* 12 primis *L* 13 habuerat *C* habeat *Lm2NP* retineat *Lm2* 14 differentias habebit *C* uincuntur *Lm1R* 15 duabus *(s. l. E)* differentiis *EHN* *post* duabus *add.* distantiis *GR* *post* quarta *add.* uero *R, s. l.* autem *Pm2* 16 *post* tribus *add.* subdistantiis *E* distantiis *G* 17 habet *HL* 18 primis *brm* hoc] ex hoc *HLN* numeri *HN* 19 gradus *HLm1N* quidam *HN* 20 *post post.* quattuor *add.* sint *CHm2L (del. m2) P* sunt *Hm1N* 22 sit] *Rbrm* est *CEGLP, om. HN* et *om. EGR* quidem *s. l. Em2L, post* generis *C* 23 teneant *HLm1NR*

tres nouas tenent; una enim superius adnumerata est, uincitur autem a primis quattuor nouis differentiis una tantum. speciei uero tertia comparatio duas tantum habet differentias nouas, duas quippe superius adnumeratas agnoscimus, et uincitur a quattuor primis duabus tantum differentiis nouis. proprium uero unam retineat nouam, quoniam tres habet superius adnumeratas, uincaturque a prima nouis tribus differentiis, quinti uero accidentis comparationes quoniam nullam retinent nouam differentiam, totis quattuor a primis generis transcendantur. atque ad hunc modum ex uiginti differentiis secundum numerum decem secundum dissimilitudinem contrahuntur. ut tamen has secundum dissimilitudinem differentias non in quinario tantum numero, uerum in ceteris notas habere possimus, talis dabitur regula quae plenam differentiarum dissimilitudinem in qualibet numeri pluralitate reperiat. propositarum enim rerum numero si unum dempseris atque id quod dempto uno relinquitur, in totam summam numeri multiplicaueris, eius quod ex multiplicatione factum est dimidium coaequabitur ei pluralitati quam propositarum rerum differentiae continebunt. sint igitur res quattuor A B C D; his aufero unum, fiunt tres; has igitur quater multiplico, fient duodecim; horum dimidium

1 teneant *HLm1NR* ten. *post* nouas *CR* adnumera *(tamen* est*)* *C* uincitur autem] et uincatur *HLm1 (*et *del.,* uincitur *m2)* *N* 2 nouis quattuor primis *HN* 4 adnumeratas *om., in mg.* enumeratas *G* uincatur *Lm1* uincantur *HN* uincuntur *C* 6 *ante* unam *add.* tantum *L, post EGPR* retinet *Lm2Pm2 edd.* 7 uincanturque *N* uincatur qua re *EG* uincitur haec *R* uinciturque *edd.* quinta *N* 8 comparatio *Lm2N* retinet *HLN, post* nouam *HN* 9 primis] *CLPHa.r.* primi *EGHp.r.NR* transcendentur *Lm2* transcendatur *N* transgrediantur *C* transcenduntur *edd.* 11 tamen *er. uid. E* non *G (etiam post* differentias *est* non*)* 13 uerum] uerum etiam *C* ceteris quoque *brm* notas] *Lm1N* notis *CEGHm2 (*totas *m1) Lm2PR* 15 reperiat] pariat *Cm2Hm1N* 17 *post* numeri *add.* si *CHP* simul *EG* 18 ei *om. EGN* 19 sunt *Lm1R* 20 igitur] ergo *CEN* fiant *LR* 21 hos *EGLPR post* igitur *add.* si *N* tres *H* per totam summam *R* multiplica *C* multiplicato *E* fiunt *HN* fiant *R post* horum *add.* si *L*

teneo, sex erunt. tot igitur erunt differentiae inter se rebus quattuor comparatis: A quippe ad B et C et D tres retinet differentias, rursus B ad C et D duas, C uero ad D unam; quae iunctae senarium numerum complent. atque hanc quidem regulam simpliciter ac sine demonstratione nunc dedisse sufficiat, in Praedicamentorum uero expositione ratio quoque cur ita sit explicabitur.

13. DE COMMVNIBVS DIFFERENTIAE ET SPECIEI.

Commune ergo differentiae et speciei est aequaliter participari; homine enim aequaliter participant particulares homines et rationali differentia. commune uero est et semper adesse his quae participant; semper enim Socrates rationalis et semper Socrates homo.

Dictum est saepius ea quae substantiam formant, nec remissione contrahi nec intentione produci; uni cuique enim id quod est, unum atque idem est. quodsi differentia specierum substantiam monstret, species uero indiuiduorum, aequaliter utraque ab intentione et remissione seiuncta sunt; quo

6 in Praedicamentorum expositione] p. 272 C. 8—13] Porph. p. 18, 10—14 (Boeth. p. 46, 10—14). 14 saepius] cf. infra.

1 teneo] sumo *N* sumo tenens (tenens *del. m2*) *H* si (*ex* sumo *m2*) teneo *L* *pr.* erunt *ante* sex *N, s. l. Hm2* *post.* erunt *ante* igitur (ergo *H*) *HL* 2 detinet *HN* 4 complent numerum *H* 5 dedisse nunc *HN* 8 DIFFERENTIAE ET SPECIEI] *plerique codd. fort. ex 9 sumptum, om.* Δ, SPECIEI ET DIFFERENTIAE ΓΣΦ, *recte ut uid.; Porph. p. 18, 10* Περὶ τῆς κοινωνίας τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ εἴδους, *cod. M* Περὶ κοινῶν εἴδους καὶ διαφορᾶς 9 est *add. Hm2* 10 homine—participant (*12*)] *LRΩ, om. cett.* homini *RΓ a.c.* hominem *LΛ* 11 rationalem differentiam *LΛ, post* differentia *add.* nam omnes homines aequaliter homines sunt et aequaliter rationales Σ 12 et *del. uid.* Δ, *om.* Ψ his adesse *LRΦ* *post* quae *add.* eorum ΓΔΠΦ 13 enim *om. R* rationabilis *CEGPR*Π *Busse, add.* est ΓΔΦ, *s. l.* Λ*m2* 14 saepius *i. e. p. 250, 24 ss. 314, 5 ss.;* saepe *de duobus locis etiam p. 293, 18 dictum;* superius *P, fort. recte, cf. ad p. 317, 4. 337, 8* 17 monstrat *HLNP* 18 utraeque *CP* seiunctae *CGPR*

fit ut aequaliter participentur. omnes enim indiuidui mortales aeque sunt atque rationales sicut homines. nam si idem est 'esse' homini quod est 'esse rationale', cum omnes homines aeque sint homines, necesse est ut sint aequaliter rationales. Aliud quoque commune habent quoniam ita differentiae sui participantia non relinquunt ut species. semper enim Socrates rationalis est — Socrates enim rationabilitate participat —, semper homo est, quia scilicet humanitate participat. ut igitur differentiae sui participantia non relinquunt, ita species his quae ea participant, semper adiuncta est.

14. DE PROPRIIS DIFFERENTIAE ET SPECIEI.

Proprium autem differentiae quidem est in eo quod quale sit praedicari, speciei uero in eo quod quid est: nam et si homo uelut qualitas accipiatur, non sim-

11—p. 327, 16] Porph. p. 18, 15—19, 3 (Boeth. p. 46, 15—47, 11).

1 mortales—sicut homines] *(*sunt *ex* sint *Lm2, add.* homines *Lm1, del. m2,* sunt *del. Pm2;* atque*Lm1Pm2* et *HLm2Pm1;* sicut *del. et* sunt *scr. Pm2) HLP* aeque mortales atque rationabiles sunt ut homines *C* aeque *(s. l. m2)* mortales *(ex* -lis *m2)* sunt atque rationabilis *(sic)* sunt *(part. ras. ex* sicut *m2)* homines *E* mortales sunt atque *(*atque sint *N)* rationales sicut homines *NR* mortalis atque rationabilis sicut homines *G* 2 nam—homines *(4) om. N* idem est] *E (*est *in mg.) HR* idē *CL* id est *(*ẽ *G) GP* est *del. Lm2* 3 esse *post* ration. *EL, repetit. post* ration. *P, om. CH* rationali *R* rationalis *Lm1* rationabile *G* rationabili *E* rationabilis *Lm2P* 5 *ante* commune *add.* est *H* habent *om. HR, s. l. EL (*n *del. m2)* differentia *R* 6 relinquit *R* relinquent *Pm1* derelinquunt *Lm1* rationabilis *EG* 7 rationabilitati *CGP* rationalitate *HN* *post* semper *add.* enim *G* 8 quia *ex* qua *Em2* humanitati *EGLP* differentia *HLNR* 9 relinquit *HLNR* participent *E* 11 SPECIEI ET DIFFERENTIAE *(*DIFFERENTIIS *E) EG*ΓΣΦ, *recte ut uid.,* DE PROPRIIS EORVM *(*EORVNDEM Ψ*) P*Ψ; *Porph. p. 18, 15* Περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ εἴδους καὶ τῆς διαφορᾶς, *cod. M* Περὶ τῶν ἰδίων εἴδους καὶ διαφορᾶς 12 autem *om. H* uero *C*Ω quod *ex* quid *C* 13 species *EGHNP* uero *om. H* autem *Busse* eo quod] quo Γ est] sit *R* 14 nam—generationem *(p. 327, 15)*] *LR*Ω, *om. cett.* accipitur Λ*m1* non] *R*ΓΔΨ *cum Porph. p. 18, 17* hic non *L* non hic Λ*m2*Π *Busse* non sic Λ*m1*Σ non homo Φ

pliciter erit qualitas, sed secundum id quod generi aduenientes differentiae eam constituerunt. amplius differentia quidem in pluribus saepe speciebus consideratur, quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus specie differentibus, species uero in solis his quae sub specie sunt indiuiduis est. amplius differentia prima est ab ea specie quae est secundum ipsam; simul enim ablatum rationale interimit hominem, homo uero interemptus non aufert rationale, cum sit deus. amplius differentia quidem componitur cum alia differentia — rationale enim et mortale compositum est in substantia hominis —, species uero speciei non componitur, ut gignat aliam aliquam speciem; quidam enim|equus cuidam asino permiscetur ad muli p.106
generationem, equus autem simpliciter asino numquam conueniens perficiet mulum.

Expositis communitatibus quantum ad institutionem pertinebat differentiae et speciei, eorundem nunc dissimilitudines colligit dicens quoniam differunt, quod species in eo quod quid sit praedicatur, differentia uero in eo quod quale sit. huic differentiae poterat occurri. nam si humanitas ipsa, quae species est, qualitas quaedam est, cur dicatur species in eo quod quid sit praedicari, cum propter quandam suae naturae

1 sed] id *(del.) R* 3 considerantur Δ 4 pluribus] *Porph. p. 18, 20* πλείστων, *cod. B* πλειόνων 6 specie] una specie *R*Γ *(*sunt *ante* specie*)* ΛΦ; *Porph. p. 18, 21* ὑπὸ τὸ εἶδος 7 prima *ante* differentia Λ prior *edd. fort. recte cum Porph.* προτέρα; *cf. p. 328, 22* superioris ab ea] et Γ ab ea—ipsam] ab ea quae est secundum se specie Σ 8 *post* ipsam *add.* differentiam Δ *(del. m2)* Λ 10 deus] angelus *LR* ponitur Δ 12 substantiam *edd. cum Porph. p. 19, 1* εἰς ὑπόστασιν speciei] specie *R* 13 aliquam *ante* aliam ΓΔΛ, *post* speciem Σ 14 equus] asinus Σ asinae Φ equae Σ 15 equus] asinus Σ autem *om. N* enim *C*ΔΛΣ asinae *Pm2* conueniens numquam Σ 16 mulum perficiet *CEG* perfici ad mulum *R* 17 Positis *N* instructionem *H* 18 eorum *L* earundem *edd.; cf. indicem Meiseri s.* neutrum 20 differentiae *C* uero *om. CGP* autem *R* *post* sit *add.* qua inter se differunt differentia et species *Hm1, del. m2* 21 huic] nunc *G* differentia *G* 22 dicitur *CLm2* praedicatur *GR*

proprietatem quaedam qualitas esse uideatur? huic respondemus, quia differentia solum qualitas est, humanitas uero non est solum qualitas, sed tantum qualitate perficitur. differentia enim superueniens generi speciem fecit; ergo genus quadam differentiae qualitate formatum est, ut procederet in speciem, species uero ipsa, qualis quidem est, secundum differentiam illius quae est pura ac simplex qualitas, qua scilicet perficitur et conformatur, qualitas uero ipsa pura simplexque nullo modo est, sed ex qualitatibus effecta substantia. itaque iure differentia, quae pure ac simpliciter qualitas est, in eo quod quale est sciscitantibus respondetur, species uero in eo quod quid sit, licet ipsa quoque quaedam qualitas sit non simplex, sed aliis qualitatibus informata. Rursus illa quoque differentia est, quia plures sub se species differentia continet, species uero tantum indiuiduis praesunt. rationabilitas enim et hominem claudit et deum, quadrupes equum, bouem, canem et cetera, homo uero solos indiuiduos. atque in aliis speciebus eadem ratio est. idcirco enim definitiones quoque secutae sunt, ut differentia uocaretur quod in pluribus specie differentibus in eo quod quale sit praedicatur, species uero quod de pluribus numero differentibus in eo quod quid sit praedicatur. Ideo etiam superioris naturae sunt differentiae, quoniam continentes sunt specierum. nam si quis auferat differentiam, speciem

1 respondebimus *G* 3 tantum *om. EG* solum, *s. l.* ał tantum *L* 4 facit *CLN* 5 formatum est *s. l. Gm2* 6 *ad* qualis *s. l.* ł qualitas *Hm2* *post* quidem *add.* non *EGP (del. m2), in mg. Hm2* 9 *post* sed *s. l.* hec *L* iure itaque *C* 11 species—quid sit *in mg. Gm2* 12 sit] est *HN, add.* iure respondetur *CG (in mg. m2) LP* 13 rursum *E, add.* differentiae et speciei *C* illa *om. E* ipsa *CGP* *post* quoque *add.* his *HN* differentia est] differunt *in ras. E* est *om. P* in hoc a specie distat *G* 15 uero *om. CEGP* rationalitas *HN* 16 *post* quadrupes *add.* enim *P, s. l. Lm2* canem *om. C* camelum *R* 17 sola indiuidua *Lm2R* 19 *pr.* in] de *Pm2* 20 praedicetur *HLN* species—praedicatur *om. E* 21 praedicatur] dicatur *GHLPm1* 22 *post* differentiae *add.* quam species *CLP* speciebus *N* *post* quoniam *add.* enim *HLN* 23 sunt (erunt *L*) *post* specierum *EGL, ante* continentes *R* nam *om. LR, post* quis *s. l.* enim *Lm2*

quoque sustulerit, ut si quis auferat rationabilitatem, hominem deumque consumpserit, si uero hominem tollat, rationabilitas manet in speciebus reliquis constituta. est igitur differentiae specieique distantia quod una differentia plures species continere potest, species uero nullo modo. Alia rursus est differentia, quoniam ex pluribus differentiis una saepe species iungitur, ex pluribus speciebus nulla speciei substantia copulatur. iunctis enim differentiis mortali ac rationali factus est homo, iunctis uero speciebus nulla umquam species informatur. quodsi quis occurrat dicens quoniam permixtus asino equus efficit mulum, non recte dixerit. indiuidua enim indiuiduis iuncta indiuidua rursus alia fortasse perficiunt, ipse uero equus simpliciter, id est uniuersaliter, et asinus uniuersaliter neque permisceri possunt neque aliquid, si cogitatione misceantur, efficiunt. constat igitur differentias quidem plurimas ad unius speciei substantiam conuenire, species uero in alterius speciei naturam nullo modo posse congruere.

15. DE COMMVNIBVS DIFFERENTIAE ET PROPRII.

Differentia uero et proprium commune quidem habent aequaliter participari ab his quae eorum participant; aequaliter enim rationalia rationalia sunt et risibilia risibilia. et semper et omni adesse com-

18—p. 330, 4] Porph. p. 19, 4—9 (Boeth. p. 47, 12—19).

1 rationalitatem *HN* 2 uero] quis *R* rationalitas *HLa.c.N* 3 est *om. CEGP* 4 specieque *R* et species *C* distant *C* distantia est *EGP* species] significationes *Em1* 5 differentia est *C* 6 saepe *om. EGR* *post* pluribus *add.* uero *R* 8 enim] etiam *Lm1* igitur *Lm2Pm1* 10 asinae *HLm2* 11 perficit *GP* 12 perficiant *Lm1R* 14 nec . . nec *C* neque permisceri possunt *om. EGR* neque aliquid] non aliquid *EGR* cogitatione si *HN* 18 COMMVNIBVS] *de Porph. cf. ad p. 102, 7* 20 participari] praedicari *L* ab his—dicitur *(p. 330, 2)*] *LRΩ, om. cett.* ab *om. Σ, del. Λm2* 21 *post* enim *s. l.* quae *Γm2* rationalia rationalia] *ΓΔm2ΦΨm2 edd.* rationalia rationabilia *Π* rationalia *ΛΣΨm1* rationabilia *LRΔm1* rationabilia rationabilia *Busse* sunt *om. R, s. l. Δm2* 22 et *er. uid. Δ* *post.* risibilia *om. LRΛΣ, post add.* sunt *codd., om. L cum Porph. p. 19, 6*

mune utriusque est. si enim curtetur qui est bipes, sed ad id quod natum est semper dicitur; nam et risibile in eo quod natum est habet id quod est semper, sed non in eo quod semper rideat.

Nunc differentiae propriique communia continua ratione persequitur. commune enim dicit esse proprio ac differentiae quod aequaliter participantur — aeque enim omnes homines rationabiles sunt, aeque risibiles —, illud, quia substantiam monstrat, istud, quia est aequum proprium speciei et subiectam speciem non relinquit. Aliud etiam his commune subiungit: aequaliter enim semper differentia subiectis adest ut proprium; semper enim homines rationabiles sunt, ut semper quoque risibiles. sed obici poterat non semper esse bipedem hominem, cum sit bipes differentia, si unius pedis perfectione curtetur. quam tali modo soluimus quaestionem. propria et differentiae non in eo quod semper habeantur, sed in eo quod semper naturaliter haberi possunt, semper dicuntur adesse subiectis.

1 utrisque ΓΔΣΦ si] siue *R*ΓΦ qui est] quies *R* quidem *L*Λ *post* bipes *add.* non substantiam *(*substantia ΛΨ*)* perimit *(*perimitur Ψ*)* *L*ΛΨ *Busse (in adn. deleri mauult),* non substantia perit *(*peribit Σ*)* ΓΠΣΦ*p, om. Rbrm, Porph. p. 19, 8, Boeth. in comment.* 2 sed] tamen *R* ad id quod] ad quod *L*ΛΠ *(post* est *repet.* ad id*)* Σ *Busse* ad id ad quod Ψ, ad id *post* est Δ*m1* *post* est *add.* habet et id quod est *L*Λ *(del. m2)* Σ, *'fortasse* id quod est *recipiendum' Busse; Porph. p. 19, 8* ἀλλὰ πρὸς τὸ πεφυκέναι τὸ *(*τὸ *om. M)* ἀεὶ λέγεται nam *om. R* 3 in eo] eo *EGLR*Δ*m1* ad *C*Σ id *P*Π ad id Ψ aliquod *N* habet id quod est semper] *C (*id *s. l. m1?) L*ΔΛ *(*habet—est *del. m2), pro* id *exhib.* hoc *H* et id Σ, est *om. N* habet semper *P*Π habet *EG* semper dicitur ΓΦΨ, *om. R* 4 sed—rideat] in *om. C, in mg. Hm2,* in quod semper rideat *EG* non quod semper rideat *R*Ψ; *Porph.* ἐπεὶ καὶ τὸ γελαστικὸν τῷ πεφυκέναι ἔχει τὸ ἀεί, ἀλλ' οὐχὶ τῷ γελᾶν ἀεί 6 enim] autem *Lm2P* dicitur *CEGR* proprii *C* 7 rationales *Cm2ELm2P* 8 atque *NR* 9 istud] illud *EGHN (add.* risibilis*) P* aequum *om. H* aeque *EG, recte?* propriae *EGLPR* et *om. EG* ac *N* subiectam *om. C* subiectum *EGPm1* 10 reliquit *ELa.c.* etiam his] hic etiam *HN* 11 subiectis *s. l. Gm2* 12 rationales *Cm2HN* 15 *ante* propria *add.* et *HNP (del. m2), s. l. Lm2* propriae *CEGPm2* proprii *R* et *om. CE, del. Pm2* 16 *post* in] ex *HN*

si enim quis curtetur pede, nihil attinet ad naturam, sicut nihil ad detrahendum proprium ualet, si homo non rideat. haec enim non in eo quod adsint, sed in eo quod per naturam adesse possint, semper adesse | dicuntur. ipsum enim semper p. 107
non actu esse dicimus, sed natura. numquam enim fieri potest, ut per naturae ipsius proprietatem non semper homo bipes sit, etiamsi potest fieri, ut pede curtetur, etiam si deminuto pede sit natus; in his enim non speciei atque substantiae, sed nascenti indiuiduo derogatur.

16. DE PROPRIIS DIFFERENTIAE ET PROPRII.

Proprium autem differentiae est quoniam haec quidem de pluribus speciebus dicitur saepe, ut rationale de homine et de deo, proprium uero de una sola specie, cuius est proprium. et differentia quidem illis est consequens quorum est differentia, sed non conuertitur, propria uero conuersim praedicantur quorum sunt propria, idcirco quoniam conuertuntur.

Distat a proprio differentia, quia differentia plurimas species

10—17] Porph. p. 19, 10—15 (Boeth. p. 48, 1—7).

1 curtetur quis *N* nil *C* attinet *s. l. Lm2, post* naturam *R* 2 ad *om. EG* ualet *om. EGR* 3 *pr.* in *om. CEH, s. l. Lm2Pm2,* ab *Gm1, del. m2* *post.* in *om. EGNP, s. l. Lm2* 4 possunt *HN* dicuntur semper adesse *R* 5 actum . . . naturam *E* umquam *Ea.c.G* 7 potest *om. EG, post* fieri *L,* postea *(om.* fieri ut*) HN* pede] *HLm1N* ambo pede *Em1GR* utroque pede *Em2Lm2P;* ambobus curtetur pedibus *C* *ante* etiam *(om. C) add.* uel *CL (s. l. m2) R* diminuto *CEGLPR* 8 pede *om. C* sit natus] nascatur *C* 10 *de inscript. ap. Porphyr. cf. ad p. 105, 16* 11 autem] uero Δ quoniam] quod ΓΦ 12 saepe—conuertitur *(15)*] *LR*Ω, *om. cett.* saepe *om. Lm1R, ante* dicitur *Lm2*Σ; *Porph. p. 19, 11* λέγεται πολλάκις rationabile *R* 13 *post.* de] Λ, *om. cett.; cf. Porph. p. 19, 12 et infra p. 332, 3* deo] Ω angelo *R* deo et angelo *L; cf. Porph. p. 19, 12 adn.* *ante* proprium *add.* et Δ uero *om. R* de una] *L*Δ*m2*Ψ in una *R*ΓΔ*m1*ΛΠΣ una Φ; *Porph.* ἐφ' ἑνός *post* specie *add.* dicitur Δ 16 *post* praedicantur *add.* de his Δ *(s. l. m2) edd.* ex his Σ hiis Φ, *om. Porph. p. 19, 14* 18 *post.* differentia *om. C* plurimis *R* plures *L* pluribus *EG* speciebus *Em2GR*

claudit ac de his omnibus praedicatur, proprium uero uni tantum speciei cui iungitur adaequatur. rationale enim de homine atque de deo, quadrupes de equo et ceteris animalibus, risibile uero unam tantum tenet speciem, id est hominem. unde fit ut differentia semper speciem consequatur, species uero differentiam minime. proprium uero ac species alternis sese uicibus aequa praedicatione comitantur. sequi uero dicitur, quotiens quolibet prius nominato posterius reliquum conuenit nuncupari, ut si dicam 'omnis homo rationabilis est', prius hominem, posterius apposui differentiam; sequitur ergo differentia speciem. at si conuertam nomina dicamque 'omne rationabile homo est', propositio non tenet ueritatem; igitur species differentiam nulla ratione comitatur. proprium uero et species quia conuerti possunt, mutuo se secuntur: omnis homo risibilis est et omne risibile homo est.

17. DE COMMVNIBVS DIFFERENTIAE ET ACCIDENTIS.

Differentiae autem et accidenti commune quidem est de pluribus dici, commune uero ad ea quae sunt

16—p. 333, 3] Porph. p. 19, 16—19 (Boeth. p. 48, 8—12).

1 clauditur *EGRm2* claude his *(sic) m1* 2 cui iungitur] coniungitur *Lm1N, add.* et *L* rationabile *CGLPR* 3 *pr.* de *om. CH, er. L* *post* deo *add.* praedicatur *R, s. l. Lm2* *post* quadrupes *add.* uero *R* et ceteris] ceteris *E* ceterisque *GP* 6 ac] et *E* 7 aeque *GR (-ae)* comitentur *HN* comitatur *ex* commitetur *Rm2* sequi] si quid *EGPm1* 8 quotiens *om. EG, s. l. Pm2* qualibet re *(re s. l. Pm2)* prius nominata *HLNPm2R* reliquam *HLm2NPm2* reliqua *Lm1Rm2* uero qua *m1* 9 rationalis *Cm2HN* est *om. N* 10 posterius *ex* prius *Em2* opposui *EG* posui *Lm1R* ergo] enim *E* 11 at] et *Hm1* nomina] ut *(in ras. Lm2)* prius differentiam nominem *HNP, in mg. Lm2* 12 rationale *HN* propositi *CG* proposita oratio *in ras. E* 13 nulla ratione differentiam *C* proprium—secuntur *in mg. sup. Hm2* 14 sequuntur *PRm2* sequntur *E* *ante* omnis *add.* ut *L, post add.* enim *HNP* 15 et *om. EG, s. l. Lm2* est *om. R* 16 ACCIDENTIS ET DIFFERENTIAE *E* ET] uel *P* ACCIDENTI *C* *de inscript. ap. Porphyr. cf. ad p. 102, 7* 17 accidentis *Cm2*Π commune—adesse *om. N* 18 *post* uero *add.* est *P*ΛΠ *Busse, om. Porph. p. 19, 18*

inseparabilia accidentia, semper et omnibus adesse; bipes enim semper adest omnibus coruis et nigrum esse similiter.

Duo quidem differentiae et accidentis communia proponit, quorum unum separabilibus et inseparabilibus accidentibus cum differentia commune est, ab altero uero separabile accidens segregatur. tantum uero inseparabile secundo communi concluditur. est enim commune differentiae cum omnibus accidentibus de pluribus praedicari; nam et separabilia et inseparabilia accidentia sicut differentia de pluribus speciebus et indiuiduis praedicantur, ut bipes de coruo atque cygno et de his indiuiduis quae sub coruo et cygno sunt, nuncupatur. item de eodem coruo atque cygno album et nigrum, quae sunt inseparabilia accidentia, praedicantur. ambulare enim uel stare, dormire ac uigilare de eisdem dicimus, quae sunt accidentia separabilia, reliqua uero communitas ea tantum accidentia uidetur includere quae sunt inseparabilia. nam sicut differentia semper subiectis speciebus adhaerescit, ita etiam inseparabilia accidentia numquam uidentur deserere subiectum. ut enim bipes, quod est differentia, numquam coruorum speciem derelinquit, ita nec nigrum, quod accidens inseparabile est. differentia enim idcirco non relinquit subiectum, quoniam eius substantiam complet ac perficit, accidens uero huiusmodi,

1 *post* semper *add.* in eodem genere *P* omni *R; Porph. p. 19, 18* παντί *post* omnibus *add.* hominibus et *L* hominibus Λ *(del. m2)* 2 nigrum esse] ΓΛ*m1*Ψ nigris (nigros *Hm2)* esse *EGHm1* nigredo esse *L* nigrum adest ΔΛ*m2* nigrum *CNPR*ΠΣΦ *Busse; Porph. p. 19, 19* τό τε μέλαν εἶναι *(sic M,* μέλασιν εἶναι *Bm2* μέλαν *cett.)* 4 quaedam *HN* et] atque *HN* 5 separabilibus *om. G, s. l. Em2* 6 uero] autem *E* 7 uero] enim *R, recte? post* inseparabile *add.* accidens *L* accidens cum inseparabilibus differentiis *in mg. Hm2* secunda communione *HLP* 10 differentiae *CEGLm2P* 11 et de his — cygno *om. H,* — cygno sunt *om. EGR* 12 nuncupantur *G* praedicatur uel nuncupatur *C* 14 praedicantur—separabilia *(16) om. N* enim *s. l. C* etiam *H* 15 isdem *CPm2* hisdem *ER* dicitur *LP* 17 *post* inseparabilia *add.* accidentia *C* 19 accidentia inseparabilia *HN* deserere uidentur *C* 20 corui *N* 21 est inseparabile *C* 22 subiectum non relinquit *C* derelinquit *Lm1* 23 *post* huiusmodi *add.* est *edd.*

quia non potest separari; neque enim possit esse accidens inseparabile, si subiectum aliquando relinquit.

18. DE PROPRIIS DIFFERENTIAE ET ACCIDENTIS.

Differunt autem quoniam differentia quidem continet et non continetur — continet enim rationabilitas hominem —, accidentia uero quodam quidem modo continent eo quod in pluribus sunt, quodam uero modo continentur eo quod non unius accidentis susceptibilia sunt subiecta, sed plurimorum. et differentia quidem inintentibilis est et inremissibilis, accidentia uero magis et minus recipiunt. et inpermixtae quidem sunt contrariae differentiae, mixta uero contraria accidentia.

Huiusmodi quidem communiones et proprietates differentiae et ceterorum sunt, species uero quo quidem p.108 differat a genere et differen|tia, dictum est in eo quod dicebamus, quo genus differret a ceteris et quo differentia differret a ceteris.

Post differentiae et accidentis redditas communitates nunc de eorum differentiis tractat. ac primum quidem talem proponit.

3—18] Porph. p. 19, 20—20, 10 (Boeth. p. 48, 13—49, 4).

1 *post.* posset *Lm1* potest *HLm2NPR* *post* accidens *repet.* esse *G, 3 uel 4 litt. er. L* 2 reliquerit *H* relinqueret *N* 3 ACCIDENTIS ET DIFFERENTIAE Γ EARVNDEM *C* EORVNDEM *E de inscript. ap. Porphyr. cf. ad p. 105, 16* 4 Different *Cm1* Differt *L*ΓΛ*m1*Φ *post* autem *add.* differentia ab accidenti Γ 5 et *om. GHP* continet—sunt *(15)*] *LR*Ω, *om. cett.* enim] autem *L* rationalitas ΓΛ*a.c.*ΠΣΦΨ 6 quidem *om.* ΔΣ 7 sint *L*ΓΔΛΠΦ*m1*Ψ uero *post* modo Ψ, *del.* ΓΦ *(ut uid.)* 9 sint Δ 10 intentibilis ΓΣ *Busse* inintensibilis *edd.; Porph. p. 20, 4* ἀνεπίτατος; *cf. Roensch, Collect. phil. p. 299* 12 *post* uero *add.* sunt ΛΦ 14 Huiuscemodi Δ 15 quod *EGR* quidem *om.* Σ quidam *Em2G* 16 a *om. EGH*Σ differentiae *E* est *om. C* 17 quo] quod *R*Δ*m1* differet *R* differt *CEGP*Σ a *om. EGHPR*ΓΠΣΦ quod *EGR*Δ*m1* 18 differet *R* differat *L*Λ differt *G*Σ a *om. EGHR*ΓΠΣ 19 reddit has *E* communicantes *Rm1* communiones *m2* 20 primam *HN* quidem *om. HN* tale *C*

differentia, inquit, omnis speciem continet. rationabilitas enim continet hominem, quoniam plus rationabilitas quam species, id est homo, praedicatur: supergressa enim substantiam hominis in deum usque diffunditur. accidentia uero aliquando quidem continent, aliquando continentur. continent quidem, quia quodlibet unum accidens speciebus adesse pluribus consueuit, ut album cygno et lapidi, nigrum coruo, Aethiopi atque hebeno, continentur uero, quoniam plura accidentia uni accidunt speciei, ut uideatur illa species plurima accidentia continere. cum enim Aethiopi accidit ut sit niger, accidit ut sit simus, ut crispus, quae cuncta sunt accidentia Aethiopis, species, quod est homo, omnia quae habet intra se plurima accidentia uidetur includere. huic occurri potest: quoniam differentiae quoque aliquo modo continentur, aliquo modo continent, ut rationabilitas continet hominem — plus enim quam de homine praedicatur —, continetur quoque ab homine, quia non solum hanc differentiam homo continet, uerum etiam mortalem. respondebimus: omnia quaecumque substantialiter de pluribus praedicantur, ab his de quibus dicuntur non poterunt contineri; quo fit ut differentiae quidem non contineantur ab specie, etsi sint differentiae plures quae speciem forment. accidentia uero continentur, quoniam accidentia speciei substantiam nulla praedicatione constituunt; nam nec proprie uniuersalia dicuntur

1 omnis speciem] species *R* rationalitas *HNP* 2 rationalitas *HNP* 3 substantia *N* 4 aliquando—aliquando] aliquo modo quid *N* 7 *ante* lapidi *s. l.* pario *Em2* *post* nigrum *add.* ut *CEGLP, ante edd.* *ante* Aethiopi *add.* et *E* 8 continentur uero] *HLm2NP* continenturque *cett.* 9 plura *HN* 10 enim] etenim *N* *ad* simus *s. l.* naribus pressis *E* 12 *ex* quod *part. ras.* quae *Cm2* quod est] quidē *G* *ante* intra *add.* et *E* plurima *om. EGH* 13 occurri] opponi *HN* 14 *pr.* aliquo modo] aliquando *EGLm2P* *post.* aliquo modo *om. N* aliquando *Em2Lm2P* 15 rationalitas *H* 17 homo] nomen hominis *HN* mortale *edd.* respondemus *HN* respondebimus contra haec *GLPR* 18 praedicantur de pluribus *C* 20 a *R* 21 sunt *H* differentiae *om. HN* speciem forment] *CEGP* speciem formant *Lm1* (informent *m2 brm) N* formant speciem *H* informant speciem *R* 22 contineantur *HN* 23 *ad* constituunt *in mg.* al subsistunt *Hm2*

accidentia, cum de speciebus pluribus dicuntur, differentiae uero maxime. quae enim quorumlibet uniuersalia sunt, ea necesse est eorum quorum sunt uniuersalia, etiam substantiam continere. quo fit ut quia differentiae substantiam monstrant, intentione ac remissione careant — una enim quaeque substantia neque contrahi neque remitti potest —, at uero accidentia quoniam nullam constitutionem substantiae profitentur, intentione crescunt et remissione decrescunt. Illa quoque eorum est differentia, quod differentiae contrariae permisceri, ut ex his fiat aliquid, non queunt, accidentia uero contraria miscentur et quaedam medietas ex alterutra contrarietate coniungitur. ex rationabili enim et inrationabili nihil in unum iungi potest, ex albo uero et nigro coniunctis fit aliquis medius color.

Expositis igitur distantiis differentiae ad cetera restat de specie dicere, cuius quidem differentias ad genus ante collegimus, cum generis ad speciem differentias dicebamus. eiusdem etiam speciei distantias ad differentiam diximus, cum differentiae ad species dissimilitudines monstrabamus. restat igitur speciem proprii et accidentium communioni coniungere, tum differentia segregare.

19. DE COMMVNIBVS SPECIEI ET PROPRII.

Speciei autem et proprii commune est de se inuicem praedicari; nam si homo, risibile est, et si risi-

21—p. 337, 4] Porph. p. 20, 11—15 (Boeth. p. 49, 5—10).

1 pluribus speciebus *HN* 2 maximae *EH, add.* dicuntur uniuersalia et *(*et *om. R)* proprie *Lm2 (in mg.) R* 4 ut *om. CG, s. l. Lm2* 5 una quaeque enim *HNR* 6 quoniam] quia *E* 7 profitentur] monstrant *R ante* intentione *add.* et *HN* 9 his] se *C* 10 misceantur *N* permiscentur *R* et] ut *C* 11 coniunguntur *LN* fiat *C* 12 rationali *C (*bi *s. l. er.) HN* inrationali *HN* in unum] *L* in *om. cett.; cf. indicem Meiseri s.* unus 13 *post* color *s. l.* ut uenetus *Pm2* 15 ad genus—differentias *om. EG* 16 dicebamus] diximus *EGP* 17 diximus] dicebamus *C* 19 proprio *HLm1NP* accidenti *Lm1* accidenti tum *HPm2* accidentique *(om.* et*) N* communione *HLm1NP* tunc *R* 20 disgregare *N* 21 *de inscript. ap. Porph. cf. ad p. 102, 7* 23 nam—dictum est *(p. 337, 4)*] *LRΩ, om. cett.* *post* homo *add.* est ΔΣ, *s. l.* Λ*m2* et si] ΔΣΨ' et *L*ΓΛΠΦ ita et *R* *post* risibile *add.* est ΔΣΨ'

bile, homo est — risibile uero quoniam secundum id quod natum est sumi oportet, saepe iam dictum est —; aequaliter enim sunt species his quae eorum participant et propria quorum sunt propria.

Commune, inquit, habent propria atque species ad se ipsa praedicationes habere conuersas. nam sicut species de proprio, ita proprium de specie praedicatur; namque ut est homo risibilis, ita risibile homo est; idque iam saepius dictum esse commemorat. cuius communitatis rationem subdidit, eam scilicet, quia aequaliter species indiuiduis participantur, sicut eadem propria his quorum sunt propria. quae ratio non uidetur ad conuersionem praedicationis accommoda, sed potius ad illam aliam similitudinem, quia sicut species aequaliter indiuiduis participantur, ita etiam propria; aeque enim Socrates et Plato homines sunt, sicut etiam risibiles. itaque tamquam aliam communionem debemus accipere quod est additum: aequaliter enim sunt species his quae eorum participant et propria quorum sunt propria. an magis intellegendum est hoc modo dictum, tamquam si diceret 'aequalia enim sunt species et propria'? nam quia species eorum sunt species quae speciebus ipsis participant, et propria eorum propria quae | propriis participant, proprium atque species aequaliter utrisque sunt, id est neque species superuadit ea quae specie parti- p.109

8 saepius] cf. infra.

1 est *om. R* *ante* secundum *add.* et Λ *(s. l.) Busse, om. Porph. p. 20, 13* id *om.* Σ 2 natum] *Porph. p. 20, 14* κατὰ τὸ πεφυκέναι γελᾶν sumi oportet] *LR* dicitur Ω*; Porph.* ληπτέον 3 sunt *om.* Φ, *post* species *P* earum *R, ex* eorum *ut uid.* Δ*m2* 7 ita—est homo *in mg. Hm2* praedicamus *EGHm2Pp.c.R* namque *om. N* nam *R* 8 ita homo risibile est *E* ita est risibile homo *R* , iam] etiam *C* saepius] *HN* superius *cett. (recte?); cf.* saepe *2, et ad p. 317, 4. 325, 14* 10 qua *CGLP* eadem] eodem modo *E* 11 ratio] puto *Em2* 12 accommodata *edd.* 13 qua *CGEm1P* *ante* indiuiduis *add.* ab *HNR, s. l. Lm2* 14 participatur *H* 18 ac *Lp.c.Pm2* est *om. C* 19 aequaliter *N* 20 *post* propria *add.* quorum sunt propria *C* 21 et propria—atque species] atque proprium species *N* 23 *post.* speciei *EGLP*

cipant, neque propria superuadunt ea quae propriis participant. cumque haec propria specierum sint propria, species ac propria aequalia esse necesse est atque inuicem praedicari.

20. DE PROPRIIS SPECIEI ET PROPRII.

Differt autem species a proprio, quoniam species quidem potest et aliis genus esse, proprium uero et aliarum specierum esse inpossibile est. et species quidem ante subsistit quam proprium, proprium uero postea fit in specie; oportet enim hominem esse, ut sit risibile. amplius species quidem semper actu adest subiecto, proprium uero aliquando potestate; homo enim semper actu est Socrates, non uero semper ridet, quamuis sit natus semper risibilis. amplius quorum termini differentes, et ipsa sunt differentia; est autem speciei quidem sub genere esse et de plu-

4—p. 339, 3] Porph. p. 20, 16—21, 3 (Boeth. p. 49, 11—50, 2). 14 quorum—differentia] Abaelardus II, Introduct. ad theolog. p. 94; Theolog. christ. p. 488; De unit. et trinit. diuina p. 58 Stoelzle.

1 nec *CELN* 2 haec *om. LN, del. uid. E* sunt *EHa.c.N, add.* et *CE (del.) GH (del.) P (del. m2)* propriis *(post* sint*) E (del.) G* proprii *Ha.c.* 4 DE PROPRIETATIBVS Δ DE DIFFERENTIA *C; de Porph. cf. ad p. 105, 16* 5 a *om. GHLNR, s. l. Pm2*Π*m2* 6 et *om. R*ΔΣ; *Porph. p. 20, 17 cod. BM* καί proprium—praedicari *(p. 339, 2)*] *LR*Ω, *om. cett.* et *om. Porph.* 9 post *R*Σ *post* enim *add.* ante *L* ut] *Porph. p. 20, 20* ἵνα καί *(*καί *om. cod. M)* ut sit *s. l.* Λ*m2* 11 potestate] *Porph. p. 20, 21* καὶ δυνάμει 12 enim] uero *L* est *om. R* non uero semper] ΔΛΠΨ *edd. Busse* non semper autem ΓΣΦ semper autem non *LR; Porph. p. 20, 22* γελᾷ δὲ οὐκ ἀεί; *cf. infra p. 340, 4* 13 quamquam *(uel* quan-*)* *L*ΓΦ natura *in ras.* Λ*m2* 14 termini] definitiones *(uel* diff-*)* *LR*ΓΦ, *ad* termini *s. l.* ł diffinitiones Δ*m2* differentes] ΓΛ differentes sunt Δ*m1*ΠΣΨ differunt *LR*Δ*m2*Φ; *Porph. p. 20, 23* ὧν οἱ ὅροι διάφοροι; quorum termini, id est diffinitiones *(*id est diff. *om. p. 94)* sunt differentes *(*sunt differentiae *p. 488),* ipsa quoque sunt differentia *Abaelard.* 15 species *R, post* speciei *s. l.* diffinicio Λ*m2* quidem] *R*ΓΔ*m2 (in ras.)* Ψ*brm Busse in adn.,* semper Δ*m1 (ut uid.)* ΛΠ*p Busse in contextu,* esse semper *L* quidam terminus Σ; quidem sub genere semper esse Φ *ante* sub *add.* et *L*Λ *Busse; Porph.* ἔστιν δὲ εἴδους μὲν τὸ ὑπὸ τὸ γένος εἶναι

ribus et differentibus numero in eo quod quid est praedicari et cetera huiusmodi, proprii uero quod est soli et semper et omni adesse.

Primam proprii et speciei differentiam dicit quoniam species potest aliquando in alias species deriuari, id est potest esse genus, ut animal, cum sit species animati, potest esse hominis genus. sed nunc non de his speciebus loquitur quae sunt specialissimae, atque hunc confundere uidetur errorem, quod cum de his speciebus dicere proposuerit quae essent ultimae, nunc de his quae sunt subalternae et saepe locum generis optineant disserit. propria uero nullo modo esse genera possunt, quoniam specialissimis adaequantur: quae quoniam genera esse non queunt, nec propria quae sibi sunt aequalia, genera esse permittuntur. Rursus species semper ante subsistit quam proprium — nisi enim sit homo, risibile esse non poterit —, et cum ista simul sint, tamen substantiae cogitatio praecedit proprii rationem. omne enim proprium in accidentis genere collocatur, eo uero differt ab accidenti, quia circa omnem solam quamlibet unam speciem uim propriae praedicationis continet. quodsi priores sunt substantiae quam accidentia, species uero substantia est, proprium uero accidens, non est dubium quin prior sit species, proprium uero posterius. Dis-

1 est] sit Σ *edd.; cf. p. 340, 13. 341, 22* 2 praedicari] *Porph. p. 21, 2* κατηγορούμενον εἶναι *post* huiusmodi *add.* praedicari Δ*m1, del. m2* proprium *R* quod est *om.* ΓΦΨ, *del.* Δ*m2; Porph.* τὸ μόνῳ .... προσεῖναι 3 soli et omni et semper Λ semper et soli et omni Σ scilicet semper et omni *Gm1, ante* scilicet *in mg.* soli et semper *m2* 4 *ad* dicit *s. l.* dicunt *E* 5 diriuari *EGNPR* 7 specialissimae sunt *H* 8 hunc *s. l. L* nunc *N* hinc *C* hic *Em2* uidetur confundere *C* 9 essent] sunt *L* 11 genera *s. l. Lm2, ante* esse *HRS* 13 non queunt] nequeunt *L* non possunt *NR* 14 permittunt *C* (ur *er.*) *N* species—subsistit] species est semper ante *C* 15 homo sit *LPR* 16 ista] ita *CL a.c.* 18 uero] *Brandt* enim *codd. edd.* accidente *CNR* quia] quod *L* 19 speciem *om. H* propriae *del. Lm2* 20 *post* continet *add.* accidens autem quando continet, ad multas species potest diffundi *EL (in mg. inf. m2) Pbrm* 21 accidens—proprium uero *om. R* 22 uero *om. EG, s. l. Pm2* Decernuntur *GHLP* Disterminantur *E*

cernuntur etiam species a propriis actus potestatisque natura: species enim actu semper indiuiduis adest, propria uero aliquotiens actu, potestate autem semper. Socrates enim et Plato actu sunt homines, non uero semper actu rident, sed risibiles esse dicuntur, quia tametsi non rideant, ridere tamen poterunt. natura itaque species et proprium semper subiectis adest, sed actu species, proprium uero non semper actu, uelut dictum est. At rursus quoniam definitio substantiam monstrat, quorum diuersae sunt definitiones, diuersas necesse est esse substantias; speciei uero et proprii diuersae sunt definitiones, diuersae sunt igitur substantiae. est autem speciei definitio esse sub genere et de pluribus numero differentibus in eo quod quid sit praedicari; quam superius frequenter expositam nunc iterare non opus est. proprium uero non ita: definitur: proprium est quod uni et omni et semper speciei adest. quodsi definitiones diuersae sunt, non est dubium speciem ac proprium secundum naturae suae terminos discrepare.

21. DE COMMVNIBVS SPECIEI ET ACCIDENTIS.

Speciei uero et accidentis commune quidem est de pluribus praedicari; rarae uero aliae sunt communi-

18—p. 341, 2] Porph. p. 21, 4—7 (Boeth. p. 50, 3—6).

1 species *om. EHP, s. l. Lm2, ante* etiam *G* a propriis *in ras. Lm2,* a *(om. R)* proprio *Pm2R* actu *CHLm1N* 2 *post* uero *add.* non semper *(*actu *s. l. add. Lm2)* sed *EGLPR* 3 actu *om. EG, del. R, s. l. Lm2* autem semper *om. EGR* 4 *ante* sunt *add.* semper *N* 5 quia *om. HN, s. l. Lm2* tametsi] etiamsi *C* potuerunt *N* possunt *R* non *(del. E)* poterunt *EG* 6 *ante* species *add.* et *R, ras. L* adest] adsunt *H* 7 uelut] ut *NR* 9 diuersas—definitiones *(10) om. N* 11 igitur—speciei] substantiae igitur. est speciei autem *H* substantiae—de pluribus *in mg. inf. Gm2* speciei definitio] diffinitio speciei species *C* 12 sub genere esse *HN* 14 opus non *H* ita definitur, *om.* non *Hbrm, er. E;* ita, <sed> definitur *Brandt, cf. p. 347, 4* 15 speciei *om. H* 18 *de inscript. ap. Porph. cf. ad p. 102, 7* 19 uero] autem *H* est quidem *C* 20 sunt aliae *HRΓ*

tates propterea, quoniam quam plurimum a se distant accidens et id cui accidit.

Speciei atque accidentis similitudinem communem dicit de pluribus praedicari; de pluribus enim dicitur species, sicut et accidens. raras uero dicit esse alias eorum communiones idcirco, quoniam longe diuersum est id quod accidit et cui accidit. cui enim accidit, subiectum est atque suppositum, quod uero accidit, superpositum est atque aduenientis naturae. item quod supponitur substantia est, quod uero uelut accidens praedicatur, extrinsecus uenit. quae omnia multam eius quod est subiectum et eius quod est accidens differentiam faciunt. tamen inueniri etiam aliae possunt speciei et accidentis inseparabilis communitates, ut semper adesse subiectis — aeque enim homo singulis hominibus | semper adest et inseparabilia p. 110
accidentia singulis indiuiduis praesto sunt —, et quod sicut species de his quae indiuidua continet, aeque de pluribus accidentia indiuiduis praedicantur; nam homo de Socrate et Platone, nigrum uero atque album de pluribus coruis et cygnis quibus accidit nuncupatur.

22. DE PROPRIIS SPECIEI ET ACCIDENTIS.

Propria uero utriusque sunt, speciei quidem in eo quod quid est praedicari de his quorum est species,

20—p. 342, 15] Porph. p. 21, 8—19 (Boeth. p. 50, 7—20).

1 quam *om. HLΛΦΨ (recte?), s. l.* Π*m2,* quem *R* qui *(ut uid.) N; Porph. p. 21, 6* πλεῖστον   distant *ante* a se Δ *(s. l. m2)* Λ, a se *om. N*   2 *ante* accidens *add.* et Γ   id *om.* Ω, *s. l. Pm2,* hoc Σ; *Porph. p. 21, 7* καὶ τὸ ᾧ συμβέβηκεν   accidunt *Em1P*   3 atque] et *HL*   accidens *E*   dicit *om. E, s. l. Lm2Pm2*   de *s. l. Lm2*   5 dicit alias, *post er.* esse *uid. C*   7 atque] et *H*   8 est *om. EGHP*   adueniens *EPm1*   accidentis *N*   11 et eius] eius est *E*   12 possunt] sunt *E*   inseparabiles *Cm1GP*   13 subiectis semper adesse *HN*   *post* adesse *add.* possunt *E*   15 sicut] *L (s. l. m2) Rbrm, om. cett. codd. p*   16 continent *H*   *ante* accidentia *add.* ut *CH*   17 praedicatur *G*   et *om. EGHPR*   20 ET *om. R*   *de inscript. ap. Porph. cf. ad p. 105, 16*   21 in] et *C*   22 est] sunt *Hm1* sit Σ   praedicare *EGm1P,* praedicatur Σ   de his *om.* Σ   hiis Φ   quorum—in eo] in eo accidentis autem quorum est species Φ

accidentis autem in eo quod quale quiddam est uel aliquo modo se habens; et unam quamque substantiam una quidem specie participare, pluribus autem accidentibus et separabilibus et inseparabilibus; et species quidem ante subintellegi quam accidentia, uel si sint inseparabilia — oportet enim esse subiectum, ut illi aliquid accidat —, accidentia uero posterioris generis sunt et aduenticiae naturae. et speciei quidem participatio aequaliter est, accidentis uero, uel si inseparabile sit, non aequaliter; Aethiops enim alio Aethiope habebit colorem uel intentum amplius uel remissum secundum nigredinem.

Restat igitur de proprio et accidenti dicere; quo enim proprium ab specie et differentia et genere differt, dictum est.

Quod nunc proprium speciei et accidentis se exequi pollicetur, tale proprium intellegendum est quod, ut superius dictum est, ad comparationem dicitur differentium rerum. species enim in eo quod quid est praedicatur, accidens uero in eo quod quale est. qua differentia non ab accidentibus solis species

2 unam quamque—4 inseparabilibus] Abaelardus II, Introduct. ad theolog. p. 89; Theolog. christ. p. 479. 17 superius] p. 297, 9. 301, 5.

1 quale] quale est *N* quidem *CEm1* quidam *m2* uel—habens *om. CEGHN* 2 aliquo modo] quomodo ΓΦ; *Porph. p. 21, 10* πῶς; *cf. supra p. 128, 10 adn.* et—nigredinem *(12)*] *LRΩ, om. cett.* 3 unam *R* quidem *om. Abaelard.* participari *LΓΔΣ a.c.Φ* praedicari *Δm1* autem] uero *L Abaelard.* 4 *tert.* et *om.* Γ 5 *post* quidem *add.* sane *LΓΔ (s. l. m2)* ΠΣΦ *Busse, om. RΛΨ cum Porph. p. 21, 12* *post* subintellegi *add.* potest *Lpr* possunt *bm; Porph.* καὶ τὰ μὲν εἴδη προεπινοεῖται uel *om.* Φ *ad* uel si *s. l.* etiamsi *Λm2* 6 inseparabilibus *R* 8 generis *om. R* aduentiuae *R* 9 aequalis Λ accidens *LΓm1Λm1* 10 alio Aethiope] *Porph. p. 21, 16* Αἰθίοπος 13 accidente *HNRΔΣ, ante er.* de *P* 14 enim] etiam *H* a] *cod. Q Bussii (om. cett.) edd. (cf. p. 344, 9),* ab *scr. Brandt* speciei *Ca.r.EGR* et *om. CEGHPR* differentiae *GR* 15 differt *om. L* differat ΦΣ distat *R* est dictum *H, add.* in illorum differentiis ad ipsum Σ 18 dicatur *R* 20 est *om. GP, post add.* praedicatur *H*

discernitur, uerum etiam a differentiis ac propriis, nec solum species ab eisdem, uerum etiam genus. praeterea quod species in eo quod quid est praedicatur, accidens uero in eo quod quomodo sese habeat, id quoque commune est cum genere; genus quippe ab accidenti in eo quod quid est et quomodo se habeat praedicatione diuiditur. Item unam quamque substantiam una uidetur species continere, ut Socratem homo, atque ideo Socrati una tantum propinquitas est species hominis. rursus indiuiduo equo una species equi est proxima, itemque in ceteris; uni cuique enim substantiae una species praeest. at uero uni cuique substantiae non unum accidens iungitur; uni cuique enim substantiae plura semper accidentia superueniunt, ut Socrati quod caluus, quod simus, quod glaucus, quod propenso uentre, et in aliis quidem substantiis de numero accidentium idem conuenit. Dehinc semper ante accidentia species intelleguntur. nisi enim sit homo cui accidat aliquid, accidens esse non poterit, et nisi sit quaelibet substantia cui accidens possit adiungi, accidens non erit. omnis autem substantia propria specie continetur. recte igitur prius species, accidentia uero posterius intelleguntur; posterioris enim sunt, ut ait, generis et aduenticiae naturae. nam quae substantiam non informant, recte aduenticiae naturae esse dicuntur et posterioris generis; his enim substantiis adsunt quae ante differentiis informatae sunt. Rursus quoniam species substantiam

1 decernitur *Rm2* ac *s. l. Lm2* a *EGH* et a *P* 3 praedicatur *post* species *H* quod *om. E, s. l. Gm2* 4 se *EP* habet *LR* id—habeat *(6) om. R* est commune *H* *post* est *add.* speciei *L (s. l. m2) brm* 5 accidenti] *edd.* accidente *codd.* quod *om. E* 8 propinquitate *EPm1* propinqua *L* species est *LR* 9 est equi *H* item *H* 10 una—substantiae *in mg. Hm2* 13 quod simus *om. C* 15 accidentium *ex* accommodantium *Hm2* *post* conuenit *add.* dicere *R* ante *om. C* 16 accidit *CHLNPR, recte?* 18 autem *del. Lm2* enim *P* 20 uero *om. R, in mg. Lm2* posterius] postremo *R* enim] uero *CE* 21 generis ut ait *CR* nam quae] nam *Rm1* namque *EG* nam quia *CN* 22 *ante* recte *add.* ideo *EGL (s. l. m2) P (del. m2)* esse *om. H*

monstrat, substantia uero, ut dictum est, intentione ac remissione caret, speciei participatio intentionem remissionemque non suscipit. accidens uero uel si inseparabile sit, potest intentionis remissionisque cremento et detrimento uariari, ut ipsum inseparabile accidens quod Aethiopibus inest, nigredo. potest enim quibusdam talis adesse, ut sit fuscis proxima, aliis uero talis, ut sit nigerrima.

Restat nunc proprii communiones ac differentias persequi. sed quo proprium differat a genere uel specie uel differentia. superius demonstratum est, cum quid genus uel species uel differentia a proprio distaret ostendimus. nunc reliqua ad communitatem uel differentiam consideratio est, quid proprium accidentibus aut iungat aut segreget.

23. DE COMMVNIBVS PROPRII ET ACCIDENTIS.

C o m m u n e a u t e m p r o p r i i e t i n s e p a r a b i l i s a c c i d e n t i s e s t q u o d p r a e t e r e a n u m q u a m c o n s t a n t i l l a i n q u i b u s c o n s i d e r a n t u r ; q u e m a d m o d u m e n i m p r a e t e r r i s i b i l e n o n s u b s i s t i t h o m o , i t a n e c p r a e t e r n i g r e d i n e m s u b-

14—p. 345, 2] Porph. p. 21, 20—22, 3 (Boeth. p. 51, 1—6).

1 demonstrat *H* ac] et *H* 2 remissionemque] ac remissionem *H* 3 si *s. l. CLm2* 4 in *(del. m2)* incremento *H* decremento *R edd.* uti *R* ita *E* 5 *ante* nigredo *add.* ut *Hm1N* id est *s. l. Hm2* 6 fuscis] *La.c. edd.* fuscus *Lp.c. et cett.* aliis uero] *edd.* uero aliis *codd.* *(*uero *s. l. Lm2)* 8 *post* proprii *add.* et accidentis *N* ac] ad *EGLm1* 9 quo] *Cm2 (part. ras. corr.)* quod *Cm1EGLm1NPR* quid *HLm2; cf. p. 342, 13* 10 quid] quod *N* quicquid *E* uel differentia uel species *H* 11 a *s. l. Lm2* 12 uel] et *N* quod *E* quae *Hm2LR* 13 iungit *EGHm1LPm1R* segregat *LPR* separet *N* 14 ACCIDENTIS] *Porph. p. 21, 20 cod. M* συμβεβηκότος, *cett.* τοῦ ἀχωρίστου συμβεβηκότος; *de Porph. cf. etiam ad p. 102, 7* 16 est *post* commune *L, ante* accidentis *ΔΛm1* accidentis inseparabilis est *m2* praeter ea] propterea Φ constant] *CH Busse (coll. p. 159, 7)* consistant *EGNPR Δm1Λp.c.Ψ edd.* consistunt *LΛa.c.*ΠΣΦ consistent Γ*Δm2* illa *post* quibus *N* 17 quemadmodum—Aethiops *(p. 345, 1)*] *LRΩ, om. cett.* 18 ita *om.* Σ, *s. l. Λm2* subsistit] non subsistit *Λm2; Porph. p. 22, 1* ὑποσταίη ἄν

sistit Aethiops, et quemadmodum semper et omni adest proprium, sic et inseparabile accidens.

|Quoniam proprium semper adest speciebus nec eas ullo p. 111
modo relinquit quoniamque inseparabile accidens a subiecto non potest segregari, hoc illis inter se uidetur esse commune, quod ea in quibus insunt, praeter propria uel inseparabilia accidentia esse non possint. inseparabilia uero accidentia comparat, quoniam, ut in specie dictum est, rarissimae sunt speciei atque accidentis similitudines. quocirca multo magis proprii atque accidentis communitates difficile reperiuntur. accidens enim in contrarium diuidi solet, in separabile accidens atque in inseparabile, quae uero sub genere in contrarium diuiduntur, ea nullo alio nisi tantum generis praedicatione participant. quodsi proprium inseparabile quoddam accidens est, a separabili accidenti plurimum differt, atque ideo nullas proprii et separabilis accidentis similitudines quaerit. sed quia ipsum proprium certis quibusdam causis ab inseparabilibus accidentibus differt, horum et communitates inueniri possunt et inter se differentiae. quarum una quidem ea est quam superius exposuimus, secunda uero quoniam sicut proprium semper et omni speciei adest, ita etiam inseparabile accidens; nam sicut risibile omni homini et semper adest, ita etiam nigredo omni coruo et semper adiuncta est.

8 ut in specie dictum est] p. 340, 20.

1 et omni *om. H* et *om. R; Porph. p. 22, 2* παντὶ καὶ ἀεί   2 sic *om. P* sicut *C*   et *om. R*   3 semper *om. H*   4 quodque *Hm1*   5 inter se *post* commune *H*   6 ea in] eam (in *del. m2) H*   insunt] sunt *R, add.* ipsa propria et inseparabilia accidentia sunt *E (del. et s. l.* glosa est *scr. m2) L (in mg. m2, om.* sunt*) P (om.* sunt*)*   uel] et *LNR*   7 possunt *EHLm2NP*   uero *s. l. Cm2*   *ante* comparat *s. l.* proprio *Cm2, post s. l.* scil. proprio *L*   8 sunt *post* accidentis *H*   10 *ante* accidens *add.* scilicet *E*   11 enim] uero *R*   12 sub genere *om. HNP, del. Lm2*   14 quiddam *CL* quoddam *post* est *H*   16 similitudines—accidentibus *in mg. Em2*   17 causis *om. EG* rationibus *Lm2PR*   18 differentiae] dissentiae uel differentiae *H*   19 est ea *H*   21 *post* accidens *add.* est *H*   22 et semper *om. H* et semper adest *s. l. Gm2 post.* et] *N edd., om. cett.*

24. DE PROPRIIS PROPRII ET ACCIDENTIS.

Differt autem quoniam proprium uni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini, inseparabile uero accidens, ut nigrum, non solum Aethiopi, sed etiam coruo adest et carboni et hebeno et quibusdam aliis. quare proprium conuersim praedicatur de eo cuius est proprium et est aequaliter, inseparabile autem accidens conuersim non praedicatur. et propriorum quidem aequaliter est participatio, accidentium uero haec quidem magis, illa uero minus.

Sunt quidem etiam aliae communitates uel proprietates eorum quae dicta sunt, sed sufficiunt etiam haec ad discretionem eorum communitatisque traditionem.

Proprii atque accidentis prima quidem differentia est quia proprium semper de una tantum specie dicitur, accidens uero minime, sed eius praedicatio in plurimas diuersi generis substantias speciesque diffunditur. risibile enim de nullo alio nisi de homine praedicatur, nigrum uero, quod est inseparabile quibusdam accidens, tam coruo quam Aethiopi, quae diuersa sunt specie, tum coruo atque hebeno, quae differunt generibus, non tantum specie, praesto est. quo fit ut propriis quidem

1—13] Porph. p. 22, 4—13 (Boeth. p. 51, 7—17).

1 PROPRII ET ACCIDENTIS] *CPΔΛ, item Porph. p. 22, 4 cod. M (τῶν αὐτῶν plerique cett.),* ACCIDENTIS ET PROPRII *cett., nisi quod* EORV̄ II EORVNDEM *Ψ; de Porph. cf. etiam ad p. 105, 16* 2 Differunt *CGΔΣΦ; Porph. p. 22, 5* διενήνοχεν proprium *om.* Σ 3 risibili *N* inseparabile—minus *(10)*] *LRΩ, om. cett.* 4 soli *LΛΦ* 5 etiam] aeque *R* hebeno *plerique codd., item 20. p. 347, 7* 6 proprium est ΓΦ 7 *post.* est] ΓΔ *(del. uid.)* ΠΣΦΨ *cum Porph. p. 22, 8, om. LRΛ Busse* 8 autem] uero ΔΛ *Busse* conuersim non] nec conuersim Λ proprii *RΛm2Σ* proprium uero Φ 9 aequaliter] *RΣ, coni. Busse,* aequalis *cett.; Porph. p. 22, 9* καὶ τῶν μὲν ἰδίων ἐπίσης ἡ μετοχή 10 hae Δ 11 uel] *Porph. p. 22, 11* τὲ καί 12 earum *C* dictae *CEGHP* hae *N* et *R* 13 traditionem *ex* distractionem *E* contradictionem *Gm1* 14 est *om. H* 16 praedicatio eius *H* 17 species *Cm1* 19 diuersae *HLNPm2* diuisae *m1* 20 speciei *H (ante* sunt*) N* tunc *R* nec non *Lm1* sed tum *m2* 21 tantum specie] uni tantum speciei *P*

conuersio aequa seruetur, in accidentibus uero minime. quoniam enim propria in singulis esse possunt atque omnes continent, species conuerso ordine praedicantur; nam quod risibile est. homo est, et quod homo, risibile. nigrum uero non ita, sed ipsum quidem de his praedicari potest quibus inest, illa uero ad huius praedicationem conuerti retrahique non possunt; nigrum enim de carbone, hebeno, homine atque coruo praedicatur, haec uero de nigro minime. nam quae plurima continent, de his quae continent praedicari possunt, ea uero quae continentur, de sese continentibus nullo modo nuncupantur. Rursus proprium quidem aequaliter participatur, accidens remissionibus atque intentionibus permutatur. omnis enim homo aeque risibilis est, Aethiops uero non aequaliter niger est, sed, ut dictum est. alius quidem paulo minus niger, alius uero taeterrimus inuenitur.

Et de proprii quidem atque accidentis differentiis satis dictum est. restabat uero accidentis ad cetera communiones proprietatesque explicare, sed iam superius adnumeratae sunt, cum generis, differentiae, speciei et proprii ad accidens similitudines ac differentias adsignauimus. fortasse autem his institutus animus et sollertior factus alias praeter eas quas nunc diximus communitates uel differentias quinque rerum quae superius sunt positae reperiet, sed ad discretionem atque eorum similitudines comparandas ea fere quae sunt dicta sufficiunt. nos etiam, quoniam promissi operis portum tenemus atque huius libri seriem primo quidem ab rhetore Victorino, post uero a nobis

1 conseruetur (con *s. l. m2)* aequa conuersio *H* 2 esse presunt (presunt *del. m2) H* esse *Lm1* esse habent *Lm2R* 4 *post post.* homo *add.* est *CLR* *post* risibile *add.* est *LPR* 5 quibus] in quibus *R* 7 *ante* hebeno *add.* de *H, er. uid. L* 9 continentur *HN* 11 proprium *post* quidem *H (s. l. m2)* quidem *om. G* 12 permittatur *E* 15 deterrimus *CLN* 16 proprii* (s *er.) HL* differentiis *om. G* proprietate *E* 17 accidens *G* 18 replicare *EGLPR* iam] etiam *EG* enumeratae *La.c.* 19 speciei] et speciei *NR* ad accidens] et accidentis *Em1La.c.R* 20 his *om. NR* 23 *ante* eorum *add.* ad *EGLPR* 24 sufficiant *HR* 26 ab *in* a *mut. ut uid. C*

Latina oratione conuersam gemina expositione patefecimus, hic terminum longo statuimus operi continenti quinque rerum disputationem et ad Praedicamenta seruanti.

1 conuersa *ELm1* 2 continenti *om. C* quinque] V *L (in ras. m1?) edd., om. cett.* 3 et *om. C* seruienti *brm* ANICII MALLII SEVERINI BOETII LIBER QVINTVS EXPLICIT SECVNDI SVPER YSAGOGAS COMMENTI *P;* FINIT. EXPLICIT EDITIONIS SECVNDAE COMMENTARIORV̄ LIBER QVINTVS FELICITER. AMEN *(er. uid.)* DEO GRATIAS *C;* ANICII MANLII SEVERINI POETII *(sic)* ILLVSTRIS CONSVLIS EXPLICIT LIBER *L;* ANICII. MANLII. SEVERINI. BOETII. *(*A. M. S. B. *N)* V̄. C̄. ET ILL̄. *(*ILLS. *N)* EXCONS̄. *(*EXCS̄ *N)* ORD̄. PATRICII. *(*EXC.—PATR. *om. G)* IN ISAGOGAS *(*YS- *EG)* PORPHYRII *(*I *pro* Y *N)* IDĒ. INTRODVCTIONES *(*-NE *E)* IN CATEGORIAS *(*KATH- *N)* A SE *(om. N)* TRANSLATAS. *(*-TĘ *E,* IDĒ—TRANSL. *om. G)* EDITIONIS *(*EDICT- *E,* AED- *N)* SCDĘ LIBER V *(*QVINTVS *N)* EXPLICIT *EGN, add.* TIBI PAX. AMEN. *E;* QVINQVAE *(sic)* FIT OPTATVS HIC FINIS ISAGOGARV̄ *R; subscriptione caret H, item e codd. Isagogen tantum a Boethio translatam continentibus* ΓΛΣΦΨ *(nisi quod in* Φ *recens quaedam est); post* traditionem *p. 346, 13 habent* EXPLIC̄. LIB̄. HISAGOGARV̄ PORPHIRII Δ, EXPLICIT Π

INDICES.

Numeri I et II numeris paginarum uersuumque praescripti Editionem primam et secundam significant.

I. LOCI SCRIPTORVM.

Abaelardus, De unitate et trinitate diuina p. 58 Stoelzle . . . 338, 14.
„ Epistolae I p. 5 Cousin . . . . 159, 8.
„ Introductio ad theologiam II p. 34 . . . . 293, 15.
„ „ „ „ „ 89 . . . . 342, 2.
„ „ „ „ „ 94 . . . 253, 16. 338, 14.
„ „ „ „ „ 376 . . . . 293, 15.
„ Theologia christiana II p. 479 . . . . 342, 2.
„ „ „ „ 486 . . . . 228, 9.
„ „ „ „ 488 . . . . 338, 14.
Alexander (Aphrodisiensis) . . . . 164, 4. 168, 14.
Ammonius, In Aristotelem De interpretatione p. 5, 21 Busse . 13, 17.
„ In Porphyrii Isagogen *cf. Prolegomena cap. I adn. 26. 27.*
„ „ „ „ p. 21, 8 Busse . . . . . . 4, 18.
Aristoteles, Categoriae p. 1 a, 1 . . . . 17, 21.
„ „ p. 1 a, 6 . . . . 17, 24.
„ „ c. 3 . . . . 152, 8.
„ „ c. 5 . . . . 19, 2. 152, 13.
„ „ c. 4. 6 ss. . . . . 19, 12.
„ „ c. 6 . . . . 152, 15.
„ „ c. 8 . . . . 152, 16.
„ „ c. 10 . . . . 152, 18.
„ De caelo II 12 . . . . 257, 3.
„ De interpretatione p. 17 a, 6 . . . . 13, 17.
„ Metaphysica II 3 . . . . 220, 16.
„ „ IV 8. VI 3 . . . . 42, 19.
„ frg. 24 Didot . . . . 257, 3.
Boethius, Comment. in Categ. Aristotelis p. 272 C Migne . . . . 325, 6.
Boethus . . . . 168, 14.
Cicero, Academica I 3, 12 . . . . 135, 11.
„ De inuentione I 9, 12 . . . . 12, 3. 22, 20. 23, 2.

Cicero, Pro Fundanio, IV 3 p. 236 frg. 6 Mueller . . . . 149, 12.
„ Topica 2, 6 s. . . . . 139, 20.
Horatius, Ars poet. 1 s. 25, 16.
„ „ „ 133 . . . . 135, 6.
„ Epist. I 1, 11 . . . . Addenda ad 10, 1.
Macrobius, Comment. in Somn. Scip. I, V 5 s. 13 . . . . 31, 22.
Petronius (*cf. Indic. nom.*) . . . . 132, 3.
Plato, Philebus p. 16 C . . . . 225, 14.
„ Politicus p. 262 A—C . . . . 225, 14.
„ Sophista p. 266 A. B . . . . 225, 14.
„ Timaeus p. 38 E. 39 E . . . . 184, 21. 209, 2. 257, 9. 259, 20.
Porphyrius (*cf. Indic. nom.*)
Terentius, Andria prolog. 10 . . . . 12, 19.

II. INDEX NOMINVM ET RERVM MEMORABILIVM.

Achilles 268, 7. 8. 16. 17.
Aeneas 34, 10.
Aethiopia 48, 25.
Aethiops *exempli causa* 48, 21. 23. 101, 13. 15. 130, 2. 280, 19. 288, 15. 16. 314, 15. 317, 15. 342, 10. 345, 1. 347, 13. homo Aethiops 123, 22. Aethiopis 101, 8. 290, 6. 335, 11. Aethiopi 131, 2. 280, 18. 282, 6. 17. 18. 335, 7. 10. 346, 4. 19. Aethiopem 101, 5. 124, 15. 289, 17. 290, 2. 4. Aethiope 342, 11. homine Aethiope 116, 5. Aethiopibus 129, 13. 313, 5. 315, 19. 344, 5.
Agamemnon 175, 15. 216, 18. 220, 3. 6. 221, 9.
Alexander (Aphrodisiensis): (quaestionem de uniuersalibus propositam) nos Alexandro consentientes soluemus 164, 4. σγικῶς 'uer similiter' ac 'probabiliter' dictum inuenimus apud Alexandrum 168, 14.
ab Anchisa 34, 10.
animae uis triplex 136, 2—137, 21 *cf. Proleg. cap. I adn. 27;* animae ratiocinantis duplex opera 138, 7 ss.
animi humani actus triplex 137, 5—138, 7.
Aristoteles sapientissimus rerum cognitor 222, 7. scribit priores Resolutorios, quos Graeci Ἀναλυτικούς uocant 13, 3. primi eius Resolutorii 13, 11. secundi Resolutorii 13, 9. 12. postremi Resolutorii 158, 12. Topica 13, 8. 13. librum Περὶ ἑρμηνείας qui inscribitur, 'de propositionibus' adnotauit 13, 17. *de ordine, argumentis, usu librorum Aristotelis* 12 23—14, 7. Aristotelis Categoriae 4, 13. 7, 7. 15, 3. 16, 12. 17, 6. 19, 18. liber quem de decem praedicamentis scripsit, quae apud Graecos κατηγορίαι dicuntur 14, 1. liber qui De decem praedicamentis inscribitur 143, 14.

151, 16. Praedicamenta 17, 16. 17. 75, 11. 143, 12. 146, 20. 148, 13. 18. 151, 13. 152, 3. 167, 19. 169, 5. 221, 1. 224, 21. 348, 2. qua intentione librum De decem praedicamentis scripserit 14, 1. 143, 16. de primis decem sermonibus genera rerum significantibus disputat 26, 5. praedicamenta decem constituit 42, 11. primorum generum decem praedicamenta constituit 73, 19—75, 6. decem genera ab Aristotele reperta 144, 7. 13. 21. 145, 19. 146, 11. 151, 12. 16. 152, 2. 222, 7. 224. 20. 226, 6. quasi decem principia 221, 1. 224, 22. cur praedicamenta uocauerit 151, 12. 206, 19. omnes res in duas primum diuidit partes, in accidens et substantiam, et accidens in nouem partes dispersit *eqs.* 14, 11. 42, 23. ait quid sint primae substantiae, quid secundae 19, 2. substantiae proprietates requirit, idem facit in accidentibus. et quantitatis et qualitatis et ad aliquid relationis propria collegit 19, 9—14. sunt genera quae genus habere non possunt, ut substantia uel alia quae Aristoteles in praedicamentis constituit 19, 21. quoniam substantiam genus generalissimum definire uolebat et eius nullum genus poterat inuenire, proprietatem quandam et demonstrationem subscriptionemque ipsius rei dixit esse subiectum 42, 19. differentias in substantia putat oportere praedicari 194, 8. intellegi quidem incorporalia atque uniuersalia, sed subsistere in sensibilibus putat 167, 14. 17. Aristoteli caelestia corpora animata non esse placet 257, 3. saepe apud Aristotelem λογικῶς 'ueri similiter' ac 'probabiliter' dictum inuenimus 168, 13. Isagogae Porphyrii ad Aristotelis Categorias utilitas 5, 12. 7, 7. 12, 13—15, 4. 15, 15. 16, 12. 17, 6—19, 17. 143, 12—147, 2. 147, 5. 148, 2—151, 9. 151, 12—153, 8. 167, 17. 169, 4. Boethii commentarius quinque rerum disputationem ad Praedicamenta seruat 348, 2. Boethius totam logicae Aristotelis disciplinam tractare cogitat 132, 1. — Aristoteles 139, 24. 146, 25. 169, 4.

Aristotelicus: Aristotelica subtilitas 17, 19. Aristotelici 31, 9.

Atheniensis 174, 8. Athenienses 73, 12. 13. 173, 16.

Atreus 175, 15. 220, 5. 9.

Atrides 216, 18. 220, 3.

Aureliae in montibus 3, 5.

(Boethius): *de tempore, loco, causa prioris commentarii* 3, 5—4, 16. 347, 25; *de ratione posterioris commentarii* 135, 5—13. 347, 26; *cf. etiam Prolegom. cap. I;* totam logicae Aristotelis disciplinam tradere 132, 1, Praedicamentorum expositionem scribere cogitat 325, 6.

Boethus: λογικῶς 'ueri similiter' ac 'probabiliter' dictum inuenimus apud Boethum 168, 14.

Brutus 82, 4.

caelestia corpora utrum animata sint necne, Plato et Aristoteles quaerunt 184, 21. 209, 2. 257, 3—10. 259, 19. in deorum uocabulum assumpta 259, 21.

caelestium potestatum quaedam animalia rationabilia sunt 50, 8; *cf.* 8, 22.

Caelus 221, 12.
calculi combinatorii formula 324, 11—325, 7.
Capis 38, 11. Capin 38, 12.
Capua 38, 11.
Capuani 38, 12.
Cato *exempli causa* 47, 4. 8. 209, 4. 210, 1. 11. 13. 229, 22. 308, 2. 309, 2.
Catulus (*codd. quidam* Catullus) 82, 4.
causarum tria genera in rhetorica 10, 23. 34, 18. quattuor (in dialectica) 174, 14.
Cecropidae 174, 12. 176, 7.
Cecrops 174, 13. 176, 8.
Centaurus 166, 2. Centauri 25, 7.
Chrysaorius 147, 5. 149, 21. 150, 18. 22. 151, 3.
Cicero: Marcus Tullius 149, 12. in Rhetoricorum primo 12, 3. 23, 2. in prima Rhetoricorum disputatione 22, 20. in eo libro cui Topica titulus est 139, 20. — *Exempli causa saepe*, I 19, 4. 45, 19. 21. 22. 27. 46, 2. 47, 4. 10. 14. 15. 48, 6. 15. 49, 9. 53, 10. 11. 20. 55, 16. 20. 57, 24. 67, 18. 70, 27. *al.* II 205, 6. 209, 4. 210, 1. 11. 215, 20. 21. 229, 22. 288, 6. 13. 308, 6. 309, 2.

Dardanidae 37, 9. Dardanidum genus 32, 8.
Dardanus 37, 9.
Demosthenes 205, 6.
deus: *cf.* caelestia corpora. Sol.
didascalica quae magistri in omni libro praelibant sex 4, 14—5, 10. *cf. Prolegom. cap. I adn. 27.*

Epicurus 138, 13.

Fabius 4, 3. 10. 5, 11. 7, 5. 8, 10. 12, 10. 17. 15, 5. 13. 22. 16, 10. 24, 3. 31, 13. 32, 3. 44, 6. 63, 17. 18. 75, 7. 77, 8. 85, 4. 11. 98, 19. 100, 7. 131, 20. 24. uituperatur 26, 25. *cf. Prolegom. cap. I.*

Graeci: Graecorum litterae 135, 13. (in) Graeco sermone 149, 11. 222, 7. *cf. Indicem Graecum.*
grammatica et octo partes orationis 10, 19.

Hercules 174, 7.
Hermagoras 22, 20.
Horatius 25, 16.
Hortensius 113, 22.
Hyllus 174, 7.

Indus 110, 3.
Iuppiter: hunc mundum ueteres deum uocabant et Iouis eum appellatione dignati sunt 208, 22. — 73, 11. 12. 13. 14. 15. 216, 19. 220, 4. 9. 12. 221, 9. 11.

Latine 222, 7.
Latinus: Latini 42, 15. angustatio linguae Latinae 74, 16. Latina lingua 34, 16. Latina oratione 135, 11. 348, 1. (in) Latino sermone 8, 12. 149, 11.
logica quid sit 9, 23. 139, 15. eius ortus 138, 4—140, 13. utrum pars sit an supellex philosophiae 10, 9. 140, 14—143, 7; *cf. Prolegom. cap. I adn. 6.* eius usus 10, 6—11, 3 ss.

Macrobius Theodosius 31, 22.
Mars 73, 11.
Menantius 16, 12. 17, 4.
Minerua 73, 13.
mundus *cf.* Iuppiter.

Ophion 221, 12. 13.
Orestes 174, 6. 175, 16.

Pelopides 216, 18. 220, 4. 6.
Pelops 175, 14. 15. 220, 5. 7. 8.
Peripatetici 31, 12. 167, 23. 168, 7. 169, 3.
Persae 73, 14. 15.
Petronius 132, 3: *Petronius Arbiter secundum Buechelerum, qui (Petron. sat.*[4] *p. 110 frg. V b) ad l. adnotat 'fortasse excerptum ex hexametris* iam matutinus rutilo sol lumine tectis arrisit'; *uix gentilis Boethii (de Aniciis Petroniis cf. Wissowa-Pauly, Real-Encyclop. d. class. Altertumswissensch. I p. 2198), uel Petronius, pater Petronii episcopi Bononiensis 'eloquentissimus et eruditus in saecularibus litteris uir' (Gennadius, De uir. inl. 41), uel is, ad quem Sidonii Apollinaris sunt epistulae II 5. V 1. VIII 1, legatus prouinciae Galliae (cf. Indicem Luetjohannis p. 433).*
philosophia quid sit 7, 11. de eius diuisione 7, 10. 23—9, 23. 135, 13—138, 10. 140, 19—142, 16. *cf. Prolegom. Excursus I.*
phoenix unus esse perhibetur 219, 15. 17.
Pindarus Thebanus 174, 7. 175, 17.
Plato Atheniensis 174, 8. genera et species ceteraque non modo intellegi, uerum etiam esse atque praeter corpora subsistere putat 167, 12. usque ad specialissima a generalissimis descendentem iubet quiescere *eqs.* 225, 13. 227, 7. 20. corpora caelestia animata esse et ratione uigentia Platoni placet 184, 21. 209, 2. 257, 9. 259, 20. — *Exempli causa saepe:* I 19, 4. 47, 4. 8. 53, 20. 121, 10. 129, 10. II 184, 3. 24. 188, 14. 190. 20. 191, 6. 7. 11. 12. 13. 14. 16. 192, 7. 11. 193, 11. 206, 6. 209, 4. 11. 210, 11. 13. 17. 211, 20. *al.*
Porphyrius: prudentissimus doctor 6, 23. eius Isagoge id est introductio in Aristotelis Categorias 4, 13. P. introductionem se in Aristotelis Praedicamenta conscribere (titulo) proponit 143, 11. 146, 22. 26. 148, 13. 158, 21. primus hic libellus ad logicam ingredientibus legendus 12, 21. 14, 24. eius ad Aristotelis Categorias praedicamentaue utilitas *cf.* Aristoteles. — Porphyrii stilus 15, 7. mos hic Porphyrio est, ut introducenda quaedam praecurrat 15, 8. quemadmodum P. nomen generis diuidat 34, 3—35, 4. 36, 19. Isagoge a Victorino 4, 12. 347, 26, post a Boethio Latina oratione conuersa 135, 5. 347, 26. quaecumque ad Introductionem Porphyrii pertinent, a Boethio tractata sunt 131, 20. Boethii opus continens quinque rerum disputationem 348, 2. huius libelli traditores 12, 21. Porphyrius libro de categoricis syllogismis 15, 10. in multis hac significatione (*sc.* 'ueri similiter' ac 'probabiliter') hoc usus est uerbo (*sc.* λογικῶς) 168, 15. — 5, 15. 6, 15. 14, 8. 16. 26, 10. 29, 17. 30, 22. 31, 11. 33, 2. 43, 7. 53, 15. 59, 7. 63, 15. 68, 27. 77, 17. 94, 12. 95, 15. 100, 7. 149, 18. 20. 150, 12. 183, 15. 188, 2. 224, 18. 239, 17. 241, 15. 265, 10. 288. 21. 290, 18. 291, 1. *cf. Prolegom. cap. I.*

quinque res *(uoces) cf. Indic. uerbor.*

rhetorica 10, 23.
Romani *exempli causa* 34, 6. 37, 6. 7. 73, 10. 12. 172, 1. 9. 10. 13. 173, 9. 16. 20. 174, 11. 176, 8. 10. 177, 1. 3. 11.
Romulus *exempli causa* 34, 7. 37, 6. 7. 73, 11. 172, 2. 10. 11. 12. 173, 10. 13. 21. 23. 174, 12. 176, 8. 10. 177, 2. 3. 9.

Saturnus 221, 11. 12.
Scipiadae 177, 4.
Scipio 177, 5.
Scytha 110, 3.
Socrates Sophronisci filius 231, 18. 234, 5. caluus, simus (117, 20. 128, 12), propenso aluo 235, 13, uentre 343, 13. eius caluitium 290, 10. glaucus 343, 13. *Exempli causa saepissime:* I 19, 4. 44, 12. 49, 18. 53, 20. 117, 18. 120, 11. 13. 14. 15. (19). 21. *al.* II 183, 8. 184, 3. 24. 186, 2. 3. 5. 6. 8. 9. 188, 14. 190, 20. 191, 5. 6. 10. 12. 13. 14. 15. 192, 6. 11. 193, 11. 195, 16. 18. 206, 6. 211, 20. 215, 19. 21. *al.* — Socratem (-en) 120, 13.
Sol 73, 14. sol apud ueteres deus 209, 1; *cf.* caelestia corpora.
Sophroniscus 231, 18. 234, 5. 6.
Stoici 31, 10. 139, 24.

Tantalides 216, 18. 220, 4. 6.
Tantalus 174, 6. 175, 14. 220, 7. 8.
Thebae 175, 17.
Thebanus 174, 8. 175, 17.
Theodosius *cf.* Macrobius.
theologorum ueterum de Ioue, Saturno, Caelo, Ophione sententia 221, 10.
Troianus 34, 10.

Venus 32, 17. 18. 19. 20.
Vergilius 131, 12 *(pars codicum)*. Virgilius *(omnes codd.)* 45, 27. 47, 8. 48, 15. 55, 20. 70, 27.
Victorinus orator sui temporis ferme doctissimus 4, 12. rhetor 347, 26. Porphyrii Isagogen Latine interpretatus est 4, 12. 347, 26. Victorini culpa uel emendatio 35, 5. obscuritas 94, 11. a Victorino uidetur erratum 64, 8. quod Victorinus intellexisse minus uidetur 95, 14—96, 2. — 23, 17. 33, 2. 35, 7. 36, 19. 23. *cf. Prolegom. cap. I.*
uniuersalia *(cf. Indic. uerbor.) i. e.* genera et species, utrum uere subsistant an intellectu solo teneantur 24, 3—31, 12. 159, 3—167, 20.

III. INDEX VERBORVM RERVMQVE GRAMMATICARVM NOTABILIVM.

Loci asterisco (*) signati Victorini sunt.

A, ab: *ante consonantes* a, *nisi quod*, *ante* r *utrumque:* a 138, 11. 172 12 *cf. adn.*). 176, 8. 10. ab 183, 16. 320, 9. 347, 26. *ante* sp *in parte codicum constanter* a, *in editione ubique scriptum est:* 11, 13 (*cf. Addenda*). 22, 11. 18. 51, 14. 53, 5. *17. 54, 1. 9. 58, 12. 106, 6. 109, 17. 110, 10. 111, 5. 114, 10. 118, 6. 10. 119, 8. 14. 23. 124, 7. 188, 11. 192, 19. 203, 1. 204, 17. 236, 17. 278, 4. 304, 17. 307, 14. 321, 14. 322, 3. 7. *al.* *e coniectura (pro* a*)* 318, 13.

319, 8. 342, 14. — *pro ablat. instrum.* 6, 13. 7, 17. 38, 19. 74, 5. 77, 22. 82, 14. 103, 21. 109, 23. 110, 1. 2. 10. 16. 120, 12. 154, 17. 165, 4. 170, 9. 212, 17. 236, 17. 305, 2. 6. 323, 14. 16. 324, 2. 335, 16. 19. *al.* — *pro ablat. comparat. cf.* amplius. magis. maior. minus. plus. posterior. prior. *ad* a *separatiuum cf. etiam* abundare. alius. alter. alterare. differentia. extraneus. primus. secundus. — *cf. etiam* agnoscere. cognatus. ducere. esse. uenire (a foris).

abesse: adesse et abesse = γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι 280, 14. 281, 16. 282, 1. 3. 8. 10 s. 21.

abhorrere a 168, 22.

ablatiuus qualitatis 18, 18. 33, 15. 34, 15. 38, 9. 86, 2. 88, 23 s. 171, 15. 18. 242, 22. 23. *al.* — *abl. et genet. qualit. promiscue* 127, 13. 14 (*cf.* 12). 171, 20 (*cf.* 15. 18). — *ablat. absolut.* supposita materia—cum in ipsam figura superuenerit 268, 5. probato 29, 17, et scito 26, 11. totiens dicto *39, 4.

abnuere *c. acc. c. inf.* 143, 4.

abrogare 258, 8.

abscedere 100, 13.

absoluere 236, 16. paucis 232, 13. nodum 161, 13. 218, 10.

absolutus 142, 3. 199, 6. 278, 3. 280, 3. 10. a 5.

absque his 144, 12.

abstinere *re* 147, 15. 158, 23.

abstractio 164, 12. *plur.* 166, 3.

absurde 16, 8. 94, 3.

absurdus 18, 10. 20, 3. 26, 14. 297, 14. (non) absurdum est (fuit, *sim.*) 17, 2. 15. 29, 20. 33, 11. 36, 16. 45, 16. 81, 11. *al.*

abundanter 75, 7.

abundare *re* (*abl. limit.*) = πλεονάζειν τινί *111, 25. 304, 12. a (= περισσεύειν τινός) 262, 5. 263, 5. *item* 92, 7. *re* a (= πλεονάζειν τινί τινος) 304, 13. *item* 93, 19. 106, 12. 262, 23. *re* de 59, 19 s. in *re* a 112, 12. *c. abl. compar.* 59, 18, *item* 46, 9 (*cf.* 8 ?). *c. gen.* (= τῶν γενῶν πλεονάζει) 111, 26. abundans 46, 23. 24. 59, 10.

abusio participii 74, 16. per abusionem 297, 4.

abuti 97, 3. 202, 6.

ac *cf.* atque.

accedere: accedit etiam quod 114, 16. huc accedit quod 88, 20. 116, 22. 117, 12. 127, 1. 128, 3. — *alicui rei* 124, 18. *sequ.* ut 244, 16 (*cf.* accidere).

accidens: *abl.* accidenti 6, 6. 8. 15. 117, 5. 6. 12. 118, 7. 8. 157, 3. 190, 6. 196, 7. 234, 8. 11. 240, 8. *al.* = συμβεβηκός *16, 15. 147, 8. — 6, 5 ss. 7, 3. 10, 6. 15. 20. 17, 9. 20, 18 ss. 44, 14 ss. 50, 12 ss. 56, 14 ss. 88, 12. 100, 6—102, 5. 144, 11. 146, 1 ss. 183, 10. 184, 13 ss. 187, 20. 280, 13—283, 14. *al.* accidens inseparabile = ἀχώριστον συμβεβηκός 240, 7. 280, 16. 286, 14. 313, 4. 342, 4. 6. *item* 88, 14 ss. 91, 11 ss. 100, 14 ss. 282, 5 ss. *al.* separabile = χωριστόν 280, 15. 286, 15. 313, 3. 342, 4. *item* 100, 14 ss. 143, 26. 242, 5 ss. 282, 4 ss. naturaliter accidentia 243, 5. extrinsecus *ibid. cf.* 250, 22. 274, 3. (quae) communiter (sunt) accidentia (accidunt) = τὰ κοινῶς συμβεβηκότα *56, 14. 183, 10. 186, 10. 189, 4. accidens communiter, (non) proprie alicui (est) 183, 10. 185, 6 ss. proprie accidentia 234, 2. accidentis

nouem membra 14, 13. nouem partes 42, 3. 57, 14. accidens in subiecta diuidere 155, 2. in accidentia separare 155, 5. secundum accidens = κατὰ συμβεβηκός 249, 3. *item* 186, 15. 22. 200, 5. 250, 19. per accidens 242, 25. 250, 21. *de his cf. etiam* differentia. diuisio. principium.
accidentaliter 281, 9.
accidenter 175, 4. 200, 10. 281, 15.
accidere *alicui* = συμβεβηκέναι τινί *98, 21. 275, 5. 7. 314, 5. = συμβῆναι 342, 7. *item* 29, 16. 50, 14. 98, 26. 99, 4 ss. 138, 14. 315, 5. *al.* proprie 185, 7. in *c. abl.* 45, 2. 48, 8. 17. 50, 19. accidit homini medicum esse uel—bipedem (= τὸ εἶναι δίποδι) 275, 5 ss. accidens causa 175, 11. differentia 245, 9. species 200, 21. accidentia accidunt 45, 2. *perf.* accidisse 138, 4, *sed cf.* accesserunt 124, 18. accesserit 244, 16. *cf.* accidens. extrinsecus.
accingere quaestionem 27, 12.
accipere nomen in sese 37, 9. = λαμβάνειν (sumere) *107, 1. 260, 6. 296, 2. *item* 40, 2. 109, 14. 261, 4 (in *c. abl.*). = percipere, intellegere: 34, 20 (*cf.* uocant *ibid.*). 90, 19. 21. 91, 21. 109, 10. 11. 14. corpus . . genus accipitur 71, 6—8. ad 36, 10. 70, 6. contra 90, 17. in *c. abl.* 251, 1 (*cf.* dicuntur 3). 261, 4. 274, 17. in modo materiae 94, 19 s. in integro loco differentiarum 107. 2. loco *rei* 71, 2. pro 68, 19. 21. 70, 7. 120, 23. *c. acc. c. inf.* 78, 14.
accommodare 41, 16. ad 21, 12. 248, 2. 261, 19. *c. dat.* 97, 20. 247, 4. 248, 7. sub *c. abl.* 73, 19.
accommodatus ad 180, 14.
accommodus ad 175, 7. 337, 12.
accusatiuus c. infinit.: subiectum om. 4, 9. 201, 8. debere *sc.* quemquam 222, 17. *cf.* 169, 3. *acc. c. inf. et* quod 5, 15 ss. 6, 14 ss. ita considerandum est ut — *acc. c. inf.* 71, 16 ss. scienda sunt utrum—sint nec esse—disputationem 25, 23. censuit genera esse diuidenda, dehinc consistere (*sc.* nos debere) 227, 20. si quis dicat esse—differentias, non enim haberent species (= non enim habituras esse species) —, nisi—habuisset, aliud continget 92, 18. — *cf.* existere.
actiua species philosophiae 8, 2. pars philosophiae 140, 20. 141, 1—22. 142, 1. (philosophia) 9, 13. consideratio 141, 8. actiua = philosophia act. 142, 11.
actus: actuum 7, 23. 8, 5. actus animi 138, 4. *sim.* 137, 10. actu ipso, quod Graeci ἐνέργειαν uocant 93, 5. actu —potestate = ἐνεργείᾳ—δυνάμει 262, 10 s. 338, 10 ss. *item uel* actus—potestas 93, 5 ss. (quid sit actus et potestas). 99, 18. 100, 26. 262, 1. 264, 8. 11. 17. 265, 4 ss. 278, 11. 14. 300, 1. 19 ss. 340, 1 ss. *al.* in actu—potestate 127, 2. actu—secundum potestatem 219, 12 s. actu—natura 331, 5. 340, 7. actu 282, 13. 283, 1. in actu habere 112, 7.
acute subtilis 25, 20. acutius intueri 176, 14.
ad *relationis* 16, 2. 19, 9. 20, 1. 23, 22. 28, 2. 3. 36, 11. 38, 4. 41, 4. 18. 43, 17 ss. 24 s. 44, 11. 13. 45, 19. 46, 2 ss. 47, 12 ss. 51, 1—8. 54, 5. 7. 55, 11. 58, 5. 63, 6. 65, 7. 70, 6—9. 71, 8. 80, 14 s. 82, 18. 91, 7 s. 95, 4 ss. 101, 2. 15. 118, 1. 4. 119, 2. 10. 153, 7. 155, 14. 168, 7. 178, 10. 15. 179, 10. 198, 3 s. 204, 21. 212, 5 ss. 213, 18.

20. 214, 4. 5. 216, 3 s. 220, 7. 8. 230, 2. 234, 11. 267, 14. 268, 10. 271, 12 s. 277, 6. 285, 8. 19. 292, 12. 293, 21. 301, 11. 311, 8. 20. 319, 15—17. 321, 6—8. 322, 10 ss. 332, 18. 336, 14—18. 342, 18. 347, 17. 19. *al.* ad aliquid *categoria* (πρός τι) 14, 15. 151, 18. 222, 12. 317, 11. ad aliquid relatio 19, 23. — *Cf.* esse. habere. inuicem. quantum. usque.
adaequari *c. dat.* 332, 2. 339, 12.
adamans 195, 15.
addiscere 146, 25.
addubitare 137, 23.
adesse = γίνεσθαι 280, 14. *c. dat.* παρεῖναί τινι 325, 12. 329, 22. 338, 10. 345, 2. 346, 3. 5. = προσεῖναί τινι 281, 6. 333, 1. 2. 339, 3. — 136, 17. 193, 7. 274, 21. 276, 19. 278, 16 ss. *cf.* abesse.
adf- *cf. etiam* aff-
adfixum *c. dat.* 136, 9.
adgredi *rem* 147, 14. 153, 3. 161, 9. 168, 5.
adhaerere *alicui* = ἕπεσθαί τινι *113, 5. 114, 11. — 55, 6.
adhaerescere *alicui* 308, 18. 333, 18.
adhuc 113, 25. 271, 2. 285, 11. *al.*
adicitur ut 190, 17.
adiectiuum pro aduerb. mendax 19, 17. *adiectiui usus compendiarius uelut* differentia animata et sensibilis = ἡ ἔμψυχος καὶ αἰσθητικὴ διαφορά 258, 17 s.: *cf.* differentia.
aditu primo 155, 15. 180, 23.
adiumentum 158, 19.
adiungere 11, 23. 20, 11. *al.* quoniam 232, 1.
admiscere 172, 16.
admittere obliuionem 137, 2. quod non *c. coni.* 253, 11. *cf.* ianua.
admixtio 207, 20.
admodum plurimae 176, 14.
adn- *cf. etiam* ann-
adnotare 13, 18.
adnumerare 317, 4. 321, 17. 324, 1. 4. 347, 18. *al.*
adp- *cf. etiam* app-
adponere (app-) 146, 8. 168, 2. 176, 3. 202, 15. nomina his 241, 16.
adquiescere 168, 6.
adr- *cf.* arr-
ads- *cf. etiam* ass-
adsignare = ἀποδιδόναι 179, 19. 188, 10. 199, 16. 201, 13. 265, 20. *item* 188, 10. 201, 13. 17. 203, 9. 230, 8. 231, 20. 232, 4. 246, 14. 265, 20. *al.*
adsignatio = ἀπόδοσις 147, 9. 203, 13. *item* 148, 4. 232, 9.
adtendere (att-) *aliquid* 218, 1. 290, 20. illud, an 277, 1.
aduenire *alicui* = προσελθεῖν τινι 244, 8. 327, 2. = προσγίνεσθαί τινι 244, 2. *item* 245, 22.
aduenticiae naturae sunt = ἐπεισοδιώδη τὴν φύσιν 342, 8. *item* 341, 8. 343, 22.
aduerbium: nimis acute subtilis 25, 20. *cf.* ita (est). prius (est).
aduertendum est quod *c. ind.* 288, 21.
adulescens. adulescentia *cf.* puer. pueritia.
adunare 13, 15. 26, 8. 78, 9. 228, 17. 229, 7.
adunatio 78, 15. 229, 1. 2.
adunatiuus = ἑνοποιός 228, 12. 229, 12. 230, 7. *c. gen.* 78, 6. 303, 22.
aduocare 203, 2.
aduocatio 7, 18.
aequaeuae species 38, 2.
aequalis 22, 21. 28, 5. 38, 9. 21. 46, 7. 21. 60, 25. 63, 3. 6. 196, 19. 197, 5. *al. c. dat.* 46, 18. 114, 12. 125, 20. 311, 24. sibi 224, 4. aequali modo 41, 6. aequale atque

inaequale (ἴσον τε καὶ ἄνισον) 152, 15. 153, 17.
aequaliter = ἐπίσης *114, 5. 116, 23. 117, 3. 308, 4. 5. 342, 9. 346, 7. 9. — 38, 2. 7. 46, 22. 47, 12. 49, 13. 57, 23. 59, 15. 63, 3. 14. 77, 24. 117, 1. 252, 13. 14. 253, 2. 308, 16 ss. 337, 10. 342, 9. ut 330, 11.
aequare *c. dat.* 181, 12. 196, 18.
aeque 20, 25. 23, 12. 137, 2. 138, 22. 141, 5. 156, 8. 239, 2. 303, 21. *al.* aeque — sicut 261, 22. ut 248, 9.
aequitas 37, 4.
aequiuocatio 32, 13.
aequiuoce = ὁμωνύμως 221, 3. — 18, 3. 22. 74, 19. 23. 75, 2. 3. 225, 2.
aequiuocus = ὁμώνυμος, definit Aristoteles 17, 20 s. uox plura significans aequiuoca nuncupatur 223, 18. 23.—32, 14—34, 1. 64, 4. 155, 21. 156, 2. 6. 199, 20.
aequus 79, 8. 330, 9. 332, 7. *al.* aequa = ἴσα 230, 15. aequa est illi cum specie a genere differentia 58, 22. *cf.* facere.
aes 94, 15 ss. 267, 6. 268, 8—24.
aeternitas 84, 18.
affirmatio (κατάφασις) 152, 19.
affluentius 297, 20.
agere *absolute* 93, 15. 21. rem 93, 11. 12. agere non sessionem, sed standi immobilitatem 264, 9. age enim 79, 14. 321, 20. age igitur 282, 16.
agnitio 151, 12. 152, 4. 271, 4.
agnoscere 23, 10. 32, 13. 41, 10. 70, 19. 137, 19. 139, 4. 18. 144, 23. 145, 17. 159, 17. 160, 17. 18. 226, 21. *al.* puerum (reducem) 242, 17. *c. praedicatiuo* 70, 12. *aliquid* ab (= ex) 208, 12. *c. acc. c. inf.* 144, 22.
ait hoc modo 199, 12. *ante orat. rectam* 29, 18. 44, 10. 150, 18. 194, 6. 236, 18. *cf.* hic.
albus 48, 20. 50, 11. 18. 58, 6. 64, 2. 65, 3. 100, 17. 154, 15. 155, 6 s. 183, 13. 184, 4 ss. *al.*
alias 84, 19. alias—alias 27, 18. *ter* 85, 15. alias—alio tempore 28, 1.
alicubi 67, 3.
alienus a 149, 18.
alioquin 190, 14. 191, 14. 282, 22. 301, 7.
aliquando 68, 24. 70, 1. 215, 3. aliquando—aliquando 335, 5. = umquam 68, 4. 74, 2. 82, 4. 112, 20. *cf.* omnis.
aliquis *substant.:* aliquorum 67, 9. aliquid = quicquam 69, 16. 211, 8. 223, 3. 225, 4. 237, 1. 263, 7. — *adiect.* aliquis color 336, 13. *fem. sing.* aliqua 5, 22. 73, 9. 76, 26. 81, 3. 97, 13. *plur.* aliquae 219, 22. = ullus 47, 13. 74, 10. 75, 5. 76, 26. 111, 23. (aliquo modo) 150, 16. — nisi aliqu(a) 5, 22. 126, 24. si—aliqua alicui 81, 3.
aliquotiens 340, 2. aliquotiens —, aliquotiens 30, 7. 124, 12.
aliter *37, 21. 40, 13. atque 163, 18. quam 165, 19. non aliter nisi 5, 13. 6, 2. *cf.* facere.
alius: *dat. sing.* alii 63, 7. 99, 8. 125, 21. 22. 152, 17. 181, 1. *al.* — aliud facit = ἄλλο ποιεῖ 244, 3. 8. 251, 1. 3. alius quam 79, 17. 245, 23. ab 246, 4. longe a se ipsis alia 127, 16. alius—alius 18, 14. 32, 20. 38, 22. *44, 11. 88, 11 (earum—aliae—aliae). *al. de duobus* 153, 10. 155, 1. 156, 17. 186, 16. 20. 23. *al. ter posit.* 155, 4. 6. *quater* 88, 23. alio modo (atque) alio (modo) 90, 20. 22. 167, 5. 9. 260, 16. *cf.* alter. unus.
alte (*cf.* βαθυτέρων ζητημάτων) *16, 19. *cf.* ordiri.

alter: alterum facere id est permutare 86, 14. 16 ss. 25 ss. alteram faciunt speciem = ἕτερον εἶδος ποιοῦσιν (*uel plur.*) 272, 13. 274, 18. 22. totum non alterius, sed aliis = οὐκ ἄλλου, ἀλλ' ἐν ἄλλοις 236, 11. alteras a se species 274, 18. (differt) alterum ab altero = ἕτερον ἑτέρου 240, 7. alter —alter *69, 13. 142, 2. 244, 12. *al.*
alterare: alteratum facere id est integrum alterum facere 86, 14 ss. 25 ss. alteratum facit = ἑτεροῖον ποιεῖ 244, 1. = ἀλλοῖον ποιεῖ 244, 3. 4. 11. 246, 16. 251, 3. a quiescente = ἀλλοῖον παρὰ τὸ ἠρεμοῦν 244, 9. alterata sit 245, 14. alterantes differentiae 87, 25.
alteratio = ἑτερότης 246, 16. — 244, 18. 19. 245, 2. 25. 246, 3.
alteritas = ἑτερότης 240, 2. 4. 6. — 87, 15. 241, 20. 242, 18.
alternatio 321, 11.
alternus 311, 18. 312, 17. 332, 6.
alteruter: *fem. sing.* alterutra 142, 15. 336, 11. alterutram 121, 25. alterutrum 12, 19. 65, 7. 199, 10. alterutro 202, 22. *neutr. pl.* alterutra 50, 21. alterutris 175, 6.
altitudo (equi) 128, 19. sermonum 149, 10.
altus: alta quaestio 23, 23. altior intellegentia 25, 3. *sim.* 201, 7. philosophia 167, 16. *sim.* 24, 8. 168, 22. altiores quaestiones = βαθύτερα ζητήματα 147, 14. 158, 23. 159, 2—10. altissimum negotium 159, 8.
aluus 235, 13.
ambiguitas 161, 12. 177, 12.
ambiguus 139, 11. ambiguum omne excludetur 160, 19. sub opinionis ambiguo 179, 8. non est ambiguum quin 163, 20.
ambitus 25, 1. 204, 13. 264, 5. 303, 19. 305, 7.
ambo 12, 19.
ambulare 45, 11. 18. 25. 26. 85, 24 ss. 100, 16. 241, 21. 257, 19. 271, 15. 314, 17. 317, 17. *al.*
ambulatio 85, 25. 271, 15.
amicitia sapientiae (*gen. obi.*) 7, 12.
amicus *translate* 10, 22.
amittit homo risibile esse 130, 2.
amor sapientiae 7, 12. 16.
ample: amplius praedicari 299, 6. 305, 3. 5. a 299, 16. = insuper 135, 13. 149, 10. 159, 13. = magis *ap. adiect.* (*pro comparat.*) 253, 8. 315, 18. 342, 11. = ἔτι *111, 25. 203, 11. 252, 15. 296, 3. 6. 300, 17. *al.* amplius, quod = accedit quod 17, 18.
amplecti 59, 24. *113, 6. *al.*
ampliari 252, 15.
amplus: ampliora = maiora (μείζω) 232, 15, *cf.* 230, 17. 232, 24.
an *in interrog. recta* 337, 18. *in interrog. obliqua* 137, 18. 23. 139, 13. 140, 21. 159, 5. 242, 14. 264, 2. 277, 1. 303, 11. an—an 140, 14. *cf.* utrum.
anacoluthon 30, 4. *cf. epanalepsis.*
angustatio linguae Latinae compressioque 74, 16.
angustus speciei terminus 305, 12.
anima 7, 20. 9, 1. 30, 4. 136, 1—137, 20. 138, 7. 161, 2. 211, 4. anima uiuendi, sentiendi 70, 24.
animaduertere *in lusu uerborum* 26, 25. 27, 1.
animal = ζῷον *40, 8. 180, 3. — 11, 7. 8. 18, 5 ss. 21, 5. 33, 5 ss. 41, 1 ss. 45, 9. 67, 22 ss. 76, 7 ss. 81, 10 ss. 111, 14. 136, 12. 170, 17. 183, 12. 206, 4. 12 ss. 208, 17 ss. 224, 2. *al.* animalis definitio est substantia animata sensibilis =

ἔστι γὰρ τὸ ζῷον οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική (18, 8. 33, 10. 60, 4 ss.) 254, 4. 296, 11. *item* 111, 15. 182, 12. 223, 1. 256, 4. animal genus (sub animali genere) 92, 21. 181, 19. 183, 12. 199, 18. hominis 170, 17. rationale et inrationale, mortale et inmortale 70, 25. rationale, inrationale 50, 6. 92, 9. 208, 20. rationale 45, 14. 76, 12. 206, 5. 13. 15. mortale 76, 8. 12. rationale et mortale 76, 15. 89, 10. sensibile et insensibile 70, 22. sensibile 240, 20. animalia rationabilia 50, 8. 97, 4. inrationabilia 97, 5. nauigabile 98, 4.

animans: animantis 95, 13. animantibus 50, 3. 54, 8. 84, 3. 115, 9. 123, 5.

animatio corporum 9, 10.

animatus = ἔμψυχος 254, 4. — 60, 5 ss. 67, 22. 80, 17 ss. 81, 19. *91, 17. 145, 8. 184, 21. 206, 4. 210, 4. 211, 2. 224, 2 s. 253, 20. 254, 2. 255, 4 ss. 257, 3. 4. 9. *al. cf.* differentia. substantia.

animus: reputandi considerandique animos rationemque (nobis natura concessit) 84, 5. libens animo 131, 24.

annectere 180, 20.

annitendum est ut 84, 15.

ante *aliquid* (*sensu logico*) = πρό τινος 231, 13. 314, 3. — 51, 21. *aduerb. superuacan.* ante praediscere 144, 20. praecognita 150, 4. denuntiat 168, 5.

anteponere 198, 13.

antequam *c. coni.* 13, 4. 16, 2. 145, 21. 286. 19.

antiquitas principii 179, 2.

antiquus: antiquior (*sensu logico*) 110, 25. 268, 12. 276, 11. 281, 11.

anxius 161, 9.

aperitur uox plura significans 154, 16.

apodicticus 13, 2. 15. syllogismus 13, 7. 13. 15, 16. apodictica ars 13, 5. disciplina 13, 1. res 14, 19. 20.

appellare 4, 20. 5, 20. 18, 18. 55, 24. 58, 4. *al.* nomine 156, 21. = dicere 46, 6. 57, 12. 59, 6 (*cf.* 5). *64, 1 (*cf. adn.*). 5. 85, 20 (*cf.* 19). 111, 24. 128, 12 (*cf.* 11). = praedicare 41, 19. 21 (*cf.* 40, 7). 58, 2 (*cf.* 3). 115, 4 (*cf.* 3). 196, 9 (*cf.* 8). ad 55, 9 (*cf.* de 10). 11. 13. de 46, 6. 55, 10. 13. 14. 106, 5. 111, 24. 184, 17.

appellatio 64, 10. 22. 208, 23.

applicare ad 74, 3. 10 (se). 260, 14. *c. dat.* 9, 6 (se applicarint). 181, 12. 242, 21.

applicatio 35, 16.

apponere *cf.* adp-

appositio distributiua: si qua res una—altera 38, 5. nigrum—moueri, quod (= quorum) illud —, illud — 116, 6, *cf. tamen Addenda.*

aptare ad 11, 8. 15, 10. 20. 40, 21. 154, 1. *al.* aptatur ad speciem = εἴδους κατηγορεῖται *54, 25. in *c. acc.* 59, 21. in *c. abl.* 18, 16. 20, 8. 63, 14. 79, 20. *c. dat.* 55, 7. 63, 7. 176, 5. 18. 223, 22. aptantur nulli alii nisi ad unam speciem 126, 17. sub *c. abl.* 38, 6. post 16, 9.

apte congruere 43, 13.

aptitudo = ἐπιτηδειότης 272, 10. 274, 12.

aptus *c. dat.* 182, 7. 200, 22. 205, 9. 248, 6. quod aptum natum est (diuidere) = τὸ (χωρίζειν) πεφυκός 269, 2. ad 272, 1. 7. 9. 274, 6 ss.

aquilus = γρυπός 248, 15. 249, 3. 250, 20. 251, 12. 253, 6. 8. — 128, 19. *cf. Proleg. adn.* 19.

arbitrari: arbitrator 54, 11. — 12, 17. 17, 3. 138, 17. *al.* ut arbitror 75, 9. 85, 17. 98, 19. 111, 8. 167, 7. 182, 21. *al.*

arduus 148, 6. 157, 8. 161, 8.
area quarti libri 237, 22.
argumentatio 142, 7.
arridere: matutinus sol tectis arrisit (*in loco Petronii*) 132, 3.
arripere formam 16, 7. differentiam 305, 14. = suscipere 135, 5.
artifex intellegendi animus 25, 5. humanitatis (natura) 84, 4.
ascendere 66, 24. 67, 3. = ἀνιέναι 216, 16. 228, 4. 229, 5.
aspectus: sub animi aspectum deducere 190, 9.
aspicere *aliquid* 32, 13. 54, 17. 90, 16. ad 177, 18. 214, 16. 321, 12.
assensu 26, 11.
assistere 245, 24. 25.
assuescere 12, 13. *c. abl.* 4, 16.
assumere 24, 24. 87, 22. 175, 6. 247, 7. 23. in *c. acc.* 259, 22. *c. abl.* 261, 13.
assumptiones 166, 3.
at 69, 19. 74, 13. *75, 13. 185, 20. 207, 15. 214, 17. *al.* at uero *in opposito* 23, 11. 38, 9. 39, 14. 49, 8. 50, 18. 54, 8. 62, 8. 15. 63, 3. *75, 11. 89, 2. 145, 8. 157, 21. 163, 2. 175, 16. *al. in consensu* 120, 13.
atque *et* ac *ante plerasque consonantes promiscue*, atque *ante* c (ac 136, 23), g, q (ac 78, 15). ac non 167, 11. 287, 17. *al.* ac non potius 150, 13. 156, 10. 164, 7. *cf.* aliter. ideo. proinde. similis.
atomus 138, 13. atomum (= indiuiduum) 218, 2.
atqui 12, 18.
att- *cf. etiam* adt-
attamen 97, 16.
attentissime 73, 3.
attinere: quantum attinet ad 246, 2. nihil attinet ad 331, 1.
attingere 13, 5.
audire: ut dici audio 85, 13.
auditor 12, 13. 17, 5.
auferre, *oppos.* inferre 100, 9. 23. 24. = ἀναιρεῖν *115, 17 (*pr.*). 18 (*pr.*). = συναναιρεῖν 296, 9 (*post.*). 10. *item* ipsa quoque auf. 115, 18 *et* simul auf. 296, 8. *al.* — auferri = ἀπογίνεσθαι *100, 9.
augere se uirtutibus 9, 15.
augmenta intentionis 252, 20.
auster 3, 6.
autem *cf.* enim.

Beatitudo 142, 10.
beatus 8, 22. 9, 5.
bellator 298, 10. 299, 4.
belua 84, 7.
bene commemini 12, 17.
benignus 84, 4.
bestia marina 154, 19.
bina 263, 21.
bipes = δίπους 330, 1. δίπουν 333, 2 (bipes semper adest omnibus). — 28, 2. 29, 6 ss. 99, 4 (accidit *c. dat.*). 105, 23. 277, 12 ss. 330, 13. 14. 331, 6. 333, 20. *al.*
blandiri animo 149, 9.
bonus *cf.* facere.
bos: bobus 102, 19. 286, 6. 9; *cf. adn.*
breuitas succincta 143, 8.
breuiter: longius breuiusque (*de temp.*) 136, 21.

Cadere sub *c. acc.* 141, 1. 143, 16. 234, 1. de 91, 11, *cf.* effundi a 88, 14.
caecitas = γλαυκότης 240, 14. — 88, 6. 91, 12. *cf. Prolegom. adn. 20.*
caecus: caecis oculis 86, 2.
caelestis 154, 19. caelestes potestates 50, 8. uirtutes 84, 17. caelestia corpora 184, 21. 209, 1. 257, 3. 9. omnia caelestia 8, 21.

caesaries 88, 6.
caesiis oculis 246, 1.
calculus 138, 20.
caliginantissimae res 4, 2.
caligines obscurissimae 23, 22.
callere 5, 6.
caluitium 290, 11.
caluus 117, 20. 235, 12.
calx *mascul.* 67, 4.
candidus 50, 20. 101, 8. 117, 9. 124, 17.
canescere 99, 8. 11. 12. 275, 9. 277, 21.
canis nomen plura significat *eqs.* 154, 17.
capax risus 11, 20. 61, 17 ss. disciplinae 61, 17 ss.
capere = sumere 39, 23. 40, 1. *al.* = recipere *77, 11. 132, 2. in se uocabulum animalis 37, 12. = concipere: iudicium 136, 11. *sim.* 75, 21. 25. 160, 8. 165, 19. = percipere, intellegere: 17, 5. 136, 18. animo 108, 7. mente 165, 17. *sim.* 8, 16. 144, 15. 163, 7. sensu 164, 21. 22. 268, 18. 'multitudo capienda' (διὰ πλήθους ἰέναι) proinde est ac si diceret 'multitudo facienda' *78, 11.
capillus 28, 11. 86, 2. 88, 23.
caput generis 73, 10.
carbo 346, 5. 347, 7.
caro: carnibus uescentia (animalia) 249, 17.
carpere quasi partes de 161, 22.
cassa cogitatio 160, 9.
castigata breuitas 66, 13. castigatius 93, 9.
castimonia 7, 23.
casu, *oppos.* ratione 154, 11.
categoriae 14, 8. 10. 21. 15, 10. 18. 20. 19, 16. *cf. Indic. nomin.* Aristoteles.
categorici syllogismi 15, 10.
causa accidens 175, 11. ex causa fit demonstratio 157, 12. causae quattuor (*in dialectica*) 174, 15 ss. causarum (tria) genera in rhetorica 10, 23. 12, 4. 34, 18. genus causae honestum 34, 18. causa est ut 305, 21.
cautissime 37, 26. 200, 4.
cauus: caua linea 166, 24. 167, 3.
celare 149, 10.
censeri *aliqua re* 14, 23. 33, 18. 64, 16. *c. abl. qualit.* (*sc.* esse) 38, 9.
certant sidera 44, 8.
certe 25, 10. 15. 36, 8. 41, 12.
cessare 4, 8. 20, 9.
ceteri alii 106, 3. et cetera 128, 23. inter cetera 313, 7.
character ac forma generis 183, 1.
chorus doctorum 209, 2.
circa *praep.* = περί τι 159, 7. 262, 13. — 30, (10.) 12. 31, 15. 21. 159, 7. 166, 22. 339, 18.
circumdare nomine 153, 6. circumdat nullus intellectus infinita 226, 3.
circumplecti 47, 7.
circumscribere termino 40, 9. definitione 158, 14.
circumscriptio 40, 24.
clarescere 26, 18. 33, 1. 271, 3.
clarissima ratio 150, 14. clarius dicere 69, 5.
claudere = includere: nomine 179, 11. intra uocabulum 250, 3. definitione 155, 21. 216, 2. 250, 3. = continere 205, 10. 292, 18. 293, 3. 5. 328, 16. 332, 1. = efficere (*in computatione*) 323, 4.
coaequare *c. dat.* 84, 11. *item* coaequari 232, 18. 23. 276, 19. 309, 14. 311, 2. sibi 233, 1.
coartare 305, 9.
coeperint *77, 10.
cogitare *oppos.* sentire 167, 5. *rem*

166. 9. 11. 167, 5. super *c. abl.* 4, 5.
cogitatio 7, 22. 8, 20. 161, 15. *al.* cassa 160, 9. *rei* 339, 16. (= notio) collecta ex 166, 16. 18.
cognatio = οἰκειότης 172, 4. — 35, 11. 14. 20. 37, 15. 17. 38, 10. 12. 15. 73, 9 ss. *al.*
cognatus: qui ab eo cognati sunt 37, 6. cognata differentia 104, 24. 105, 4.
cognitio = θεωρία *16, 17. scientiae 11, 27.
cognitor 222, 8.
cognoscere: ex ante cognitis fit demonstratio 157, 11. cognoscuntur *c. nom. c. inf.* 129, 1.
cohercere (*sic plerumque codd.*) 25, 1. 74, 5. 78, 20. 170, 9. 13. 179, 12. 237, 8. 303, 19. *al.* sub se 71, 5.
collatio (*cf. adn.*) 64, 16.
collectio = ἄθροισις *32, 8. 35, 10. 171, 4. = ἄθροισμα 177, 11. 234, 16. — 34, 5. 78, 15. 157, 11. 171, 24. 173, 6. 177, 11. 180, 10. 181, 13 (*cf.* conuenerint 11).
collectiuus = συλληπτικός 228, 12. 230, 7. *c. gen.* = συναγωγός τινος 228, 6. *item* 37, 16. 78, 5. 18. 228, 6. 229, 12.
colligare 19, 17. 35, 21. 36, 3. 172, 14.
colligere 58, 17. 59, 8. 78, 24. *al.* = συναιρεῖν εἰς ἕν 228, 5. — breuiter 195, 10. pauca de 21, 5. in se 78, 3. in *c. abl.* 37, 19. 77, 14. sub *c. abl.* 295, 12. = continere 38, 19. 82, 19. 23. 153, 12. 20. 21. 26. 228, 19. = componere, efficere 26, 7. 38, 12. 146, 11. 21. 166, 10. 229, 6. *al.* definitionem 66, 8. 187, 13. finis definitionis colligitur 20, 18. collige si *c. ind.* 15, 5.
collocare sub *c. abl.* 181, 2. 184, 24. super *c. acc.* 71, 19. supra *c. acc.* 210, 20. medio 9, 9.
collocatio 239, 3.
colloqui *alicui* 154, 8.
color medius 155, 5. 7.
coloratus 251, 13. 253, 6.
com- *cf. etiam* con-
comitari 152, 4. 332, 7. 13.
commemini 12, 17.
commemorare = significare: differentiae artem commemorant 98, 10.
commendare *c. acc. c. inf.* 76, 21.
commentarii introductorii 4, 2.
commentatores 4, 15.
commiscere se 121, 24. commixtis 319, 18.
commodare 250, 22. in *c. acc.* 108, 17.
commoditas 7, 7. 11, 23.
commodus 186, 12. commodissime 218, 9.
communicare *intrans.* nomine 17, 23. communicant in hoc sibi cuncta 287, 3.
communio = κοινωνία *127, 8. 221, 5. = κοινότης 334, 14. — 102, 12. 103, 19. 20. 104, 9. 105, 10. 109, 16. 21. 116, 8. 120, 2. 125, 19. 130, 6. 13. 283, 19. 285, 7. 12. 287, 2. 6. 336, 19. *al.*
communis = κοινός 220, 14. 221, 4. 228, 11. 235, 2. 267, 6. 281, 6. *de sensu uocis* 162, 16 ss. *c. gen.* 17, 22. *102, 13. 113, 5. 122, 3. 155, 22. 162, 16. 163, 2. 308, 2. 313, 2. 329, 22. 336, 22. 340, 19. *al. c. dat.* 51, 8. 55, 4. 113, 25. 156, 2. 161, 17. 162, 17 ss. 222, 22. 223, 6. 225, 7. 235, 10 ss. 285, 15. 291, 5. 301, 14. 16. 332, 17. *al. alicui* cum 190, 5. 297, 10. 301, 7. commune habere *c. inf. praes. pass.* = κοινὸν ἔχειν *109, 6.

*123, 19. 302, 16. *item* 303, 10. 329, 19. quod 122, 6. commune (hoc) est quod 293, 11. 303, 18. ut 292, 18. 301, 7. *c. acc. c. inf.* 295, 3. communia = κοινωνία 125, 17. 291, 4. 302, 15. 308, 2. 313, 1. *al. cf.* homo.
communitas = κοινωνία 346, 13. — 105, 5. 107, 21. 116, 1. 120, 8. 292, 11. *al.* communitates = κοινότητες 340, 20. 346, 11. — 108, 27. 109, 5. 113, 1. 115, 26. 127, 24. 25. 285, 9. 295, 12. *al.*
communiter = κοινῶς 49, 22. *56, 16. *85, 18. 183, 10. 185, 5. 6. 9. 11. 12. 186, 10. 189, 4. 239, 18. 240, 1. 241, 17 s.
commutare 88, 18.
compar *c. dat.* 73, 22.
comparare *c. dat.* 320, 12. ad 91, 7. 95, 5. 213, 18. 20. 285, 8.
comparatio 64, 16. 65, 5. 321, 10. 322, 5. 12 ss. comparationes oppositae 213, 15.
comparationis gradus: diuersus (*pro compar.*) quam 323, 8. plenius dilucideque 269, 12 (*cf. adn.*). utilis uberrimaque 11, 1. 148, 21. *sim.* 16, 10. magis illud est uerius 194, 17. magis amplior 239, 10. tam subtilius 12, 10. tam *c. superl.* 23, 2. 140, 9. admodum plurimae 176, 14. perquam *c. superl.* 7, 8. 85, 8. summe utile 150, 2. plurimum uaga 283, 7. quamlibet plurima 124, 16. *cf.* multus.
comparatiuus: abl. plerumque in e: 36, 12. 60, 27. 28. 66, 5. 70, 15. 79, 9. 11. 132, 4. 202, 6. 276, 10. 11. *al. perraro in* i: 24, 19. 25, 3. 46, 13. 124, 10. — amplius *c. positiuo* 253, 8. 315, 18. 342, 11. magis *c. posit.* 92, 2. 158, 1. 345, 9. *praepositio* a *pro abl. compar. cf.* a. — *Cf. comparationis gradus. datiuus, genetiuus comparat.*
compendiosus = σύντομος 147, 11. 149, 2.
compingere: compactae res 26, 4.
complacitum est 4, 7.
complecti 60, 11. 124, 19. 213, 17.
complere (= συμπληροῦν) rationem 251, 10. substantiam 296, 3.
completiuus *c. gen.* = συμπληρωτικός τινος 258, 10. — 272, 9.
complexio = περιοχή *111, 25. — 13, 6.
complexiuus *c. gen.* 124, 21.
componere ad 8, 18. de 15, 16. in *c. abl.* 57, 14. *c. dat.* 320, 16. 327, 13.
composita: cf. genus (magis genera). homo (non homo). species (magis species).
compositio (intellectu) 164, 8. 166. 1, *cf.* 164, 9. 11. uerbi 8, 13.
comprehendere (*sc.* animo) 139, 14. cogitatione *uel sim.* 8, 20. 75, 26. 137, 15. 138, 16.
comprehensio (actus animi 138, 4) rerum (praesentium) 138, 5. 140, 11.
compressio linguae Latinae 74, 17.
comprobare demonstrationibus 158, 15.
computantis digiti 138, 19.
concedere in montibus 3, 5. auctoritati 224, 24.
conceptio rerum praesentium 137, 7.
conchilia 70, 23.
concipere 24, 15. 137, 14. 160, 11. mente intellegentiaque 25, 2. *sim.* 160, 4.
concludere (*in disputando*) 139, 10. quemadmodum argumentatio concludatur 142, 7. definitio rem concludit 202, 2. concludere (definitione) 156, 1. 181, 6. 193, 19. 270, 14. in definitionibus 65, 7.
conclusio 20, 18. 139, 9. 148, 5. 158, 11. 203, 18.

concretus 165, 6.
concurrere (*translate*) in *c. abl.* (= ἐφ' οὗ συνδεδράμηκεν) 275, 9.
condicio temporis 280, 5.
condicionalis constructio: in protasi praes. ind., in apodosi fut. I (si dicis, appellabis 55, 23): 17, 13 s. 56, 1. 92, 14. 162, 1. 3. 225, 1. *al.* — *praes. ind., perf.:* cum dicis, segregauit 21, 13. 76, 16. 191, 10. — *praes. coni., praes. ind.* (nisi ducatur, colligitur 20, 17): 5, 14. 6, 2. 25, 24. 36, 4. 40, 10. 43, 19. 45, 16. 18. 25. 53, 9—11. 57, 9—11. 15. 145, 11. 17. 148, 8. 151, 2. 153, 9. 160, 18. 164, 12. 170, 14. 177, 12. 181, 12. 182, 4. 185, 18. 20. 234, 7. 264, 19. *al.* — *praes. coni., praes. coni.* (si reddas, dicas 33, 9): 23, 5 s. 8. ut si — 11, 7. 20, 22. 226, 20. — *praes. coni., perf. ind.* (si ponas, posuisti 27, 19): 21, 11. 27, 19. 90, 12. 18. 109, 18. 191, 11. *al.* — *praes. coni., perf. coni.* (si interroges, dixeris 94, 3): 18, 9. 17. 61, 13. 295, 9. 10. 306, 3. *al.* — *praes. coni., fut. I* (si perspicias, miscebis 23, 11): 16, 5. 32, 12. 19. 33, 10. 38, 5. 60, 19. 68, 13. 70, 7. 77, 4. 81, 9. 90, 13. 99. 12. 100, 3. 111, 16. 146, 4. 150, 20. 153, 15. 154, 12. 192, 20. 194, 4. 207, 17. 245, 24. 256, 10. 264, 18. 265, 1. 266, 3. 5. 271, 2. 312, 14. 15. 17. 18. *al.* — *perf. pass. coni.* (*pro coni. fut. II*), *praes. ind.:* 65, 7. 150, 4. si perierit et reducta sit, non poterit 219, 1, *item* 3. 62, 8. — *perf. pass. coni., fut. I:* nisi sint tractata, putabitur 156, 10. 250, 18. — *fut. II act., praes. ind.* (si quis uoluerit, est 22, 16): 52, 20. 55, 1. 62, 2 ss. 11. 21 ss. 63, 1 ss. 107, 24. 25. 138, 20. 139, 3. 145, 11. 165, 12. 177, 17. 182, 1. 207, 3. 243, 1. 244, 15. (*fut. II pass.*): 164, 16. 245, 3. *item* cum 21, 18. 39, 18. 48, 23 s. 76, 25. 84, 8. 157, 1. 162, 12. 245, 13. 268, 6. *al.* qualis 29, 15. qui 63, 11. 97, 19. 131, 10. *al.* quicumque 46, 20. 77, 1. 80, 23. 123, 23. *al.* quilibet 157, 22. quisquis (quicquid) 46, 16. 88, 15. 138, 19. 23. 175, 3. 182, 1. *al.* — *fut. II, praes. coni.:* si interrogaueris, dicas 46, 1. 54, 14 (cum). 71, 16 (quicquid); *cf.* 9, 5. — *fut. II, perf. ind.* (si aspexeris, respexisti 90, 15. 16): 41, 3. 107, 23. 113, 9. 11. 244, 21 (*pass.*). *al.* — *fut. II, fut. I* (si abstulero, poterit 300, 5): 18, 23. 45, 22. 182, 2. *al.* *item* cum 6, 10. 20, 11. 21, 17. 50, 21. 68, 21. 77, 2. 160, 19 (*pass.*). quicquid 74, 8. 112, 21. 255, 19. *al.* — *fut. II, fut. II* (si dixeris, dixeris 61, 16): 11, 12. 12, 19. 208, 21. *al.* — *uariae constructiones coniunctae:* si dicas (et) iunxeris, est 62, 17. si quis dicat et dixerit, non errabit 114, 3. si dixeris et subiungas, est 61, 23. si praedicaueris dicasque, fuerit 306, 5. cum interrogaueris, (cum) respondit, praedicauit 41, 12. si dicas, appellabis et dicis 58, 3. si distent, erunt et perit 40, 14. — cum referuntur, fiunt, si considerentur, informant 256, 14. *sim.* 101, 10. si inuenit, habet, si perspexerit, aufert 165, 10. si dicis, est, si dixeris, est 79, 19; *cf.* 165, 10. qui cognoscimus, nisi uiderimus, quomodo possumus, si nesciamus? 145, 9. si intellegamus, habebit,

sin uero dicamus, non conuenit 150, 20. *item* 264, 18. si reddas, dicas, si uertas, non erit 33, 9 ss. si interroget, respondetur, si interroges, respondebitur 194, 2. *item* 266, 1. si interrogetur, respondetur, si interroges, dixeris 94, 1. si fuerit, est, si non fuerit, erit 55, 1 ss. *item* 115, 19. 21. 121, 12 s. 182, 1 ss. (quicquid, si). si acceperis, diuisisti, si accipias, demonstrasti 90, 16 ss. si abstuleris, morientur, si interierint, manent 109, 19. *item* 219, 1—3. — *Cf. accus. c. inf.* ut (si).

conducere: quod conducit ad 272, 4.

conectere 65, 1. 173, 1. ad 36, 5. *c. dat.* 15, 19.

conexio 65, 4.

conferre (= comparare) *c. dat.* 73, 7. 208, 1.

conficere: confecimus rem de 15, 1.

confiteri 31, 9.

conformare 200, 20. 256, 3. 257, 22. 281, 19.

conformatio 243, 6.

confundere 176, 9. errorem 339, 8. confusus 136, 22. 164, 22. 165, 4.

confusio 145, 2.

conglutinare 26, 4. *c. dat.* 113, 14.

congregare = συλλαμβάνειν 259, 19. — 38, 16.

congregatio 200, 3. 262, 20.

congruentia multitudinis inter se 34, 13. *sim.* 35, 11.

congruere 32, 18. 43, 13. ad 51, 4. 54, 5. in *c. acc.* 125, 10. 11. 329, 17. in *c. abl.* 87, 12. 156, 15. cum *aliquo* in *re* 55, 12. *c. dat.* 34, 17. 54, 2. 57, 17. 22. 150, 2. sibi 53, 7.

congruus 205, 11. 276, 17.

coniectare = στοχάζεσθαι 147, 16. 149, 5.

coniectura 31, 2. 149, 7. 159, 1. in res *16, 21.

coniugatio: (apt)asti 11, 8. 41, 3. 41, 16. 76, 16. 90, 20. 113, 10. 12; *haec forma constanter.* expedisti 7, 4. (degener)arunt 9, 3. 10, 4. fuere *cf.* esse. applicarint 9, 6. nominassem 8, 11. exturbasset 3, 7. (not)asse 142, 16. 154, 5. 169, 2. 272, 17. contemplabere 91, 10. *coniug. periphrastica* (disputaturus) est 5, 14. 20, 23. 35, 4. 39, 12. 47, 16. 50, 16 (*cf.* perire). 168, 3. 7. 171, 13. dicturus erat 56, 22. (acceptae) fueri(n)t 68, 21. 244, 21. 239, 8. *al.* (translatum) fuisse 177, 23. 273, 1. 291, 2. *al.*

coniunctio copulatiua ('et') 172, 15.

coniunctiuus: potentialis praes. 23, 5. 8. 67, 8. 87, 15. 146, 2. 327, 22. *imperf.* 15, 3. *perf.* 11, 5. 145, 21. 232, 11. 282, 19. — *in exemplo ponendo* 21, 5 ss. 45, 9 s. 90, 6. 181, 19. 206, 1. 255, 3 ss. 298, 4. 321, 20. *al. cf. condicionalis. indicatiuus.* qui. quod.

coniungere *c. dat.* 165, 5. 336, 19. ad 172, 8. ipsi et ad se 172, 11. = efficere 235, 16. 336, 11. *in computatione* 320, 9.

conl- *cf.* coll-

consalutare 85, 5.

consecutio temporum: cum—diceret, sumitur 87, 23. cum diceretur, quid —distaret 119, 6 (*sim.* 119, 12—14. 18); quid—distet, dictum est; cum dicebatur, quid distet 119, 11. speculatus si—sunt, (si) uero—insigniretur 14, 8. — *Cf.* proinde, simile, tale (est, ac si *uel* tamquam si diceret).

consentire *c. dat.* 164, 4. 198, 17.

consequi = sequi: 6, 14. 332, 5 (*cf.* 10). consequens est 98, 19. ut

287, 15. illis = ἕπεται ἐκείνοις 331, 14.
considerare in *aliqua re* = θεωρεῖν ἐπί τινος *130, 1. 327, 3. 344, 17. (253, 12.) *item* 121, 5. *aliquid* 28, 16. 139, 12. 142, 19. 146, 23. 166, 13. *al.* per se 263, 23. 264, 18. 21. contraria, si sibimet ipsis (= ad se) considerantur 265, 11. = inuenire 315, 19, *cf.* 17. in eo quod 29, 1—4. ad 230, 3. 256, 15. ut 98, 11. *c. acc. c. inf.* 143, 21. considerantur *c. nom. c. inf.* 311, 6.
consideratio 8, 4. 17. 9, 11. 25, 22. 26, 9. 17. 66, 23. 140, 8. 198, 6. 283, 20. 285, 3. *al.* in res habita 31, 2. actiua et speculatiua 141, 8. logica 140, 18. falsa mentis 25, 19. mentis considerationes quae — finguntur, φαντασίας Graeci dicunt, a nobis uisa poterunt nominari 25, 8.
considere 45, 23.
consimilis (ἔοικεν) *c. dat.* 296, 20. sibi (*reciproc.*) 113, 7. 210, 23.
consistere (*sensu locali*) 67, 3. 5. 75, 25 (ibi). = subsistere, esse = ὑποστῆναι *129, 22. = συνίστασθαι 246, 17. *item* *95, 22. 96, 2. in *c. abl.* 8, 15. 141, 16. 163, 13. 176, 20. 199, 9. 279, 21. circa *c. acc.* 31, 15. = συνεστάναι ἐξ *95, 18. 234, 15. 267, 7. *item* 94, 21. *c. abl.* 138, 13.
conspicere 19, 15.
constantia (= essentia) 25, 13 (*de abl. cf.* re 282, 22).
constare = ὑποστῆναι 344, 16. in *c. abl.* 18, 16. 82, 1. circa *c. acc.* 31, 21. 159, 7. constantia = ὑφεστῶτα 159, 7. = συνεστάναι ἐξ 267, 3. *item* 13, 17. 94, 14. 146, 9. = notum esse: de 264, 3. *c. acc. c. inf.* 26, 15. 55, 5. quoniam 18, 21.
constituere *aliquid* in partem 136, 11. in *c. abl.* 19, 23. = ὑφιστάναι 327, 2. *item* 89, 25 ss. 162, 22. 163, 2. definitione 32, 22. 33, 4. 14. 60, 25. *c. acc. c. inf.* 171, 2.
constitutio fit specierum 90, 4. = σύστασις 267, 4. substantiae 336, 7. *in rhetorica* 10, 24.
constitutiuus = συστατικός 260, 7. — 91, 9. 258, 5. 316, 13. *al.* — *c. gen.* (τινός) 254, 3. 258, 13. *item* 90, 22. 91, 22. 122, 2. 254, 13. 255, 11. 256, 2. 5. 9. 260, 4. 15 ss. 262, 19. 316, 16. *al. cf.* differentia.
constringere 142. 4. 149, 3. 184, 11. 280, 10.
consuescere: consueuit *c. inf.* 335, 6. consuetus 85, 1.
consumere tempus operamque in *re* 161, 11. = interimere 116, 15 s. 171, 1. 312, 17. 19. 20, *cf.* 14 s. = explere 198, 3.
consummare 11, 5.
contemplari: contemplabere 91, 10.
contemplatiuus 8, 6.
contendere *c. inf.* 178, 20. 190, 1. 201, 19. 319, 17.
contextus sermonum 150, 14.
continens *c. gen.* 67, 9. 10. 110, 13. 131, 5. 123, 8. 199, 11. 305, 4. differentia continentior specie 239, 10.
continentia specierum = τὸ περιεκτικὸν εἰδῶν 291, 5. = ἡ τῶν εἰδῶν περιοχή 304, 13. *item* 306, 19. 307, 7. *sim.* 74, 20. 298, 8.
continere = περιέχειν *37, 24. *128, 17. 178, 18. 212, 17. 18. 304, 3 ss. 334, 4 ss. — 78, 2. 20. 79, 16 s. 215, 7. 304, 18 ss. 305, 16. 306, 21. 307, 6. *al.* contineri a 212, 17. 305, 2. 6. 335, 16. 19. *al.*

in *c. abl.* 19, 6. 176, 25. intra *c. acc.* 77, 25. 232, 21. 264, 5 (intra ambitum). sub *c. abl.* = περιέχεσθαι ὑπό τινος 236, 7. *item* 18, 1. 21. 193, 12.
contingere: contingentes = cognati 35, 16. 21. secundo contingentique loco 10, 17. contingit incommodum 92, 19. *aliquid alicui* 88, 16. contingit *c. acc. c. inf.* = συμβέβηκεν 318, 1. si ex calculo centum esse contigerit 138, 21. *alicui et acc. c. inf.* 99, 15. quod contingit eidem esse = ὃ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν *101, 18. 281, 1. ea quae contingunt esse 101, 22. aliud faciens (Socrates) contigerit (*ut Gr.* τυχεῖν) 117, 22.
continuatio operis 85, 5.
continuo 57, 16. 67, 18. 94, 2. 111, 2, 3.
contra *aduerb.* 123, 11. 124, 7. est 62, 23. e contra 100, 1. *praep., in comparatione* 90, 10. 13. 17. 91, 5.
contradere scientiam posteris 13, 2.
contrahere = colligere 228, 23 (*cf.* 21). 229, 20 (*cf.* 19). = intendere (*oppos.* remittere) 336, 6, *cf.* 5. — contractius 299, 3.
contrarietas 27, 14. 93, 4. 264, 1. 336, 11.
contrarius = ἐναντίος *125, 5. 152, 18. 334, 12. — 27, 4—6. 11. 28, 13. 263, 4. 6. 264, 2. 21 ss. sibimet 139, 7. contraria Porphyrius opposita nuncupat 265, 9 ss. contrario modo 177, 15. e contrario 99, 26. 140, 17. 228, 8. 15. *c. dat.* 277, 7.
controuersia 92, 8.
contueri 165, 14.
conueniens: *abl.* conuenienti 184, 24. 229, 21. 256, 16. ex conuenientibus fit demonstratio 157, 12. conuenientia principia 158, 5. conueniens est dicere = οἰκεῖον εἰπεῖν 265, 18.
conuenienter = οἰκείως 265, 20. — 15, 20. 63, 14. 89, 16. 278, 13. conuenientius 176, 5.
conuenire in unum 181, 11. *translate* 75, 1. 79, 12. 151, 6. *al. c. dat.* 15, 7. 18, 7. 68, 8. 125, 21. 22. 156, 18. 182, 5. 203, 17. 204, 4. 222, 19. 22. 223, 5. 235, 11. 237, 18. 306, 8. *al.* — equus asino conueniens = συντεθεὶς ὄνῳ 327, 16. in *c. acc.* 195, 16. 225, 7. 235, 14. 16. 17. 236, 2. 4. 5. *al.* in *c. abl.* (*cf.* ubi 114, 15). 38, 23. 45, 21. 79, 18. 82, 11. 100, 21. 111, 19. 156, 16. 195, 18 (*cf. accus.* 16). *al.* conuenit idem de 343, 15. *c. inf.* 218, 4. 16. 301, 12. *c. acc. c. inf.* 5, 9. 70, 18. 79, 13. 154, 4. 300, 2.
conuersim praedicari = ἀντικατηγορεῖσθαι 346, 8. *item* 131, 4. 6. de (τινός) 310, 3. 4. 346, 6. *item* 114, 19. *c. gen.* 331, 16. conuersim ad se inuicem praedicari 115, 3. c. dici 123, 10.
conuersio (*ut* conuersim praedicare) 337, 12. 347, 1.
conuertere: otium in negotium 4, 11. in substantiam hominis 98, 5. *sim.* 7, 24. Latina oratione 348, 1. = commutare 202, 9. conuerti = ἀντιστρέφειν 230, 14. 276, 1. 331, 5. 7. *item* 18, 5. 60, 27. 61, 7—13. 62, 15. 79, 21. 80, 7. 99, 25. 179, 11. 207, 3. 232, 25. 26. aequaliter 63, 4. sibi 80, 2. 197, 4. 224, 9. sibimet 289, 12. sibi ipsa inuicem 61, 5. suis speciebus 99, 22. ad 290, 7. 337, 6. cum 197, 9. *c. acc. c. inf.* 61, 2. conuersus ordo 291, 2. conuersa locutio 290, 17. conuerso modo 157, 21. ordine 347, 3. e

conuerso = ἔμπαλιν 310, 6. *item* 306, 1.
conuincere 223, 25. conuincitur *c. nom. c. inf.* 141, 19.
copulare 256, 13. *c. dat.* 30, 21. 211, 3. 320, 11. ad 172, 8. ex 329, 7. in unum 255, 17. = efficere, *in computatione*, 320, 14. 322, 18.
copulatio 256, 16.
copulatiuus *cf.* coniunctio.
corporalis 24, 23. 25, 2. 26, 13—24. 27, 18. 20. 28, 2 s. 29, 19—30, 18. 165, 12. *al.* corporalia = σώματα *24, 6. 159, 5. 166, 6. corporalis differentia 28, 2.
corporalitas 210, 1.
corporeus 26, 19. 29, 3. 94, 13. 160, 14. 16. 165, 10. 208, 15 ss. 255, 12. 259, 19.
corpus = σῶμα 206, 3. 9. — 30, 1. 3. 21. 76, 6 ss. 145, 7. 165, 2 ss. 17 s. 209 *med.* 211, 1 s. *al.* corpus animatum = ἔμψυχον σῶμα 206, 4. 10. 11. — 67, 22. 68, 5 ss. 70, 21. 71, 8 ss. 76, 7 ss. 208, 16 ss. 209 *med. al.* inanimatum 70, 21. 76, 10, 208, 16. 209 *med. al.* corpora indiuidua 19, 4. 70, 27. *sensu uniuerso* 29, 22. 30, 5 s. 12 ss. 166, 23. 167, 13. *in geometria* 30, 19. 31, 15, *cf.* 20. 164, 17 ss. corpora caelestia *cf.* caelestis. — corpus = liber 7, 6 (*cf. adn.*).
corpusculum 148, 3 (*cf. adn.*).
corrumpere (= delere, *cf.* corruptio) 281, 18. 282, 2.
corruptio, *oppos.* generatio 227, 2. 257, 11. 317, 2. corruptio subiecti = φθορὰ ὑποκειμένου 280, 14. 19. *item* 281, 17. 282, 3. 8.
coruus albus subintellegi potest 280, 18.
credo *insertum* 85, 2. credendum est *c. acc. c. inf.* 257 10.
crementum 252, 10. 15. 344, 4.
crescere super *c. acc.* 118, 15. *oppos.* decrescere 252, 7. (*sim.* 9.) 336, 7.
crispus 28, 11. 86, 2. 124, 17. crispior 125, 3.
crocitare 317, 10.
culpa = error 35, 5. interpretis 135, 7.
culpari errore 23, 2.
cum *coni.* = tum, cum: cum diceretur (*uel sim.*) 119, 6. 13. 18, cum dicebatur (*uel sim.*) 119, 12. 20; *cf.* 336, 16. 17. cum tractabimus 7, 9. — *c. indic.:* = eo quod (disposuit, cum ait 12, 6): cum dicit *uel sim.* 26, 12. 35, 12. 23. 69, 5. 78, 13. 103, 8. 182, 20. 191, 10. 227, 17. 271, 17. = si, *c. ind.* 10, 8. 21, 13. 22, 15. 66, 8. 78, 13. 85, 26 (*cf. ibid.* si). 100, 24. 149, 13. 154, 21. 155, 2—6. 165, 14. 172, 9. 203, 20. 21. 213, 15. 237, 3. 264, 7. 10. 278, 4. 281, 18. 282, 1. 336, 1. *al.* = si, *c. coni.* 23, 12. 24, 16. 65, 10. *item* tunc—cum 199, 9. cum (*c. ind.*) — tum 259, 20, cum *c. coni.* 222, 10. cum *sine uerbo* 209, 2. cum —, tunc 77, 3, 157, 1. 166, 8. 182, 20. cum praesertim 77, 6. 146, 4. 198, 13. praesertim cum 161, 18. 283, 12. *cf. condicionalis.*
cumulus doctrinae 118, 17. cumulis intentionis augeri 88, 21.
cunctus 7, 20. 38, 12. cuncti 9, 15. 18. 151, 9. 287, 3. 289, 11.
cupiditates (*de studiis honestis*) 131, 24.
curam sui gerens 9, 15.
curatiores 84, 16.
curtare = κολοβοῦν 330, 1. pede 331, 1. 7. *sim.* 330, 14.
curtus: curta ratio 60, 18.
curuitas nasi = γρυπότης 240, 9. *item* 91, 12. 243, 7.

curuus 166, 24. 167, 3.
custodire = seruare 136, 22.
cygnus 100, 17. 106, 15. 17. 313, 15. 333, 11—13. *al.*

Datiuus commodi (*uelut* animal homini genus est 43, 15) 5, 12. 20. 37, 15. *23. 38, 2. 7. 13. 41, 6. 43, 15. 16. 66, 25. 72, 7. 89, 5. 8. 124, 1. 126, 9. 179, 14. 181, 1. 208, 7. 236, 22. 237, 11. 253, 1. 257, 10. *al. promiscue c. gen.* 237, 11 (alterius 10). — *relationis* 265. 11 (= ad se ipsos). — *comparatiuus* 46, 13. 66, 4. 81, 3. *cf.* idem. — *ethicus* 10, 17. 45, 9. 75, 23. 181, 19.
de *cf.* abundare. cadere. inchoare. respondere. uertere.
debilis 23, 15.
decens 10, 1.
declarare = ἀποδιδόναι 39, 6. — 9, 8. 11, 9. 34, 16. 51, 5. 57, 5. 76, 4 s. 14. 202, 2. 222, 23. 269, 12 *al.*
(decrementa *codd. quidam* 252, 10. 344, 4. *cf.* detrimentum).
decrepita aetas 242, 12.
decrescere 88, 22. 89, 6. 252, 7. 15. 336, 8.
decurrere a — usque ad (— per) 76, 1. 78, 10. 90, 2.
decursus a maximo ad minima 207, 8. sermonum 138, 23.
deducere a 138, 12. 176, 7. 11. 19. a — per — usque ad 75, 24. ad 73, 16. ex 73, 9. in *c. acc.* 259, 5. — deductioribus capillis 88, 23.
deficere a studiis 131, 26.
definire (diff-, *cf. ad* 6, 20) = ὁρίζεσθαι 280, 20. 265, 13. = ὑπογράφειν *39, 6. — 6, 22. 11, 4. 7. 13. 17. 20, 23. 127, 12. 180, 21. 201, 20 s. 202, 5 ss. 219, 23. *al.* = describere 202, 5; *cf.* definitio. *c. dupl. accus.* 42, 20. quid sit 32, 20. *c. acc. c. inf.* 28, 16. 232, 6. quod *c. coni.* 283, 8. definitum 196, 19. 21.
definitio (diff-, *cf. ad* 6, 20) temporis 280, 10. = ὅρος 246, 14. = ὁρισμός 147, 9. 153, 8 ss. 260, 9. = ὑπογραφή *59, 13. = ἀπόδοσις *69, 1. — 10, 25 ss. 19, 19 ss. 20, 2. 21, 1. 32, 16 ss. 33, 9. 15. 19. 43, 8. 59, 10 ss. 60, 8. 15. 22. 63, 5. 16. 72, 26. 95, 5. 148, 3. 15. 180, 21 ss. 196, 18 ss. 211, 10. 223, 1. 273, 17. 283, 4. 11 s. *al.* generalis 6, 21. abundans 59, 22. aequalis 60, 25. 63, 3. 196, 19. maior (quam) 59, 22. 60, 1 ss. 13. 196, 19. minor 60, 3 ss. 196, 21. definitiones uerae atque pares 61, 9. = descriptio *et contra* 202, 2. 8. 10. 12. 14, 20 ss. 203, 16. 204, 13. 14. 205, 2. 217, 16, *cf.* 12. — definitionem habere 42, 12. 65, 13. 16. reddere *alicuius rei* 33, 9. 211, 10.
degenerarunt 9, 3.
dehinc *124, 22. 125, 2. 157, 20. 177, 8. 219, 12. 228, 1. 249, 6. 309, 21. 322, 3. 343, 15.
deinceps 255, 8.
deliberatiuum genus 34, 21.
demere 277, 17. 324, 16.
deminuere (dim-) 60, 18. 252, 9. 305, 15. diminutum, *oppos.* superfluum 197, 6. deminuto (= adempto) pede 331, 7.
deminutio 218, 13.
demirari cur 12, 10.
demonstrare 158, 3. 5. de 217, 18. quae (differentia) demonstrata est aliud facere 250, 4. demonstratum est quia 294, 18.
demonstratio = ἀπόδειξις 147, 9 (*cf.* probatio). — 42, 21. 43, 6. 9. 69, 4. 148, 5. 150, 9. 157, 8—158, 15. Aethiopis 290, 6.

demonstratiuus 34, 21. 42, 16. 43, 3. 44, 5. 158, 11.
denarius numerus 323, 19.
densitas intellectus 4, 2.
denuntiare ante 168, 5.
depictio coloribus 181, 10.
depingere 11, 12. 86, 2. 200, 21. sibi imaginatione 160, 5.
deponere curam 163, 21.
deprehendere 136, 3. 140, 17. 145, 21. *c. nom. c. inf.* 143, 3.
derelinquere 308, 12. 333, 21.
deriuari (dir-) 339, 5. a 37, 3.
deriuatio 72, 16.
derogare 331, 9.
descendere ad forum 149, 14. ex genere *alicuius* = κατάγειν ἐκ γένους τινός 174, 12. a Cecrope = ἀπὸ Κέκροπος 174, 13. *item* 172, 13. 176, 8. *sim.* 176, 18. ex genere (*logico*) 276, 4. *in logica* = κατιέναι 225, 15. 228, 3. *item* 67, 4. 76, 3. 24. 80, 12. 229, 4.
describere = ὑπογράφειν 179, 19. 269, 6. — 180, 19 ss. 202, 5. ex 217, 7. sibi ratione 160, 5. — *Cf.* definire.
descriptio = figura 209, 5. 7. 320, 17. = ὑπογραφή 153, 10 ss. 196, 17. — 86, 5. 180, 19 ss. 196, 17 ss. 201, 17. 202, 8. 10. 22. — *Cf.* definitio.
desiderare 135, 13. *c. inf.* 15, 23. 20, 20.
designare 20, 21. 35, 22. 65, 20. 105, 18. 146, 24. 156, 1. 266, 10. 290, 5. designari ex 234, 5. *c. acc. c. inf.* 64, 5. 85, 20.
designatio 34, 15.
designatiuus 44, 5.
desudent pauca in categoriis 14, 21.
determinare = ἀφορίζειν 281, 4. = ἀφορίζεσθαι 216, 6. = ὁρίζεσθαι 262, 4. — 185, 6. 194, 14. 203, 18. 224, 18. 311, 7. *c. acc. c. inf.* 221, 15.
determinatio 278, 2.
detinere 160, 21.
detrahere 168, 5. *in computatione* 321, 8.
detrimentum 252, 10. 344, 4 (*cf. adn. et Woelfflin, Arch. f. lat. Lex. VIII 10*). detrimenta remissionis 252, 19.
deuincire 172, 13.
deus 11, 16. 57, 19. 93, 27. 208, 22. *al.* dii 97, 8. 105, 14. 270, 9. 271, 11.
dialecticus 12, 23. 13, 5. 14. 15, 17. 178, 10. dialectica 13, 2. 8. res 14, 19.
dicere: dicitur *c. nom. c. inf.* 4, 14. 5, 1. dicere, *sequ.* quod *c. ind.* 75, 16. 201, 14. *c. coni.* 27, 12. 43, 6. quoniam *c. ind.* 93, 5. 171, 18. 229, 21. 251, 20. 303, 10. 314, 16. 327, 19. 329, 10. 337, 2. quoniam (= ὅτι) *sine uerbo* 189, 12. in eo quod: *cf.* in. — dici a *35, 24. 36, 3. = κατηγορεῖν *44, 11 (dicuntur). dicere de = λέγειν ἐπί τινος 331, 12. ad = λέγειν κατά τινος *44, 11. 13. *item* 28, 2. 41, 5 (nomen). 45, 19. 49, 17. 51, 1 ss. dicens *saepe uerbis declarandi additum, cf.* 14, 14. 21, 10. 50, 1. 56, 13. 58, 8. 59, 11. 110, 8. 139, 21. 175, 22. 176, 5. 183, 6. 185, 6. 190, 9. 198, 19. 199, 21. 201, 18. 22. 202, 15. 226, 5. 241, 16. *al.* si dixeris dicens 62, 4. (fortasse) dicat quis 19, 23. 74, 13. 121, 19. ut si quis dicat 21, 9. 28, 10. 154, 17. *sim.* 63, 11. 332, 9. nullus dixerit 232, 21. totiens dicto (*abl.*) *39, 11. *cf.* cum.
dictio 171, 11. 234, 12.
didascalica 4, 14.
diducere a 307, 16 (*cf. adn.*).
differentia = διαφορά *16, 14. 147,

7. 183, 15. *passim.* de differentia I 85, 13—98, 17. II 239, 2—275, 2. *eius definitiones* 93, 23. 94, 8. 13 ss. 96, 6. 17. 262, 4. 265, 13. 267, 3. 269, 6. 270, 5. differentia tribus modis fit 65, 20 s. 240, 14. 241, 14. 249, 5. communiter (= κοινῶς) et proprie (= ἰδίως) et magis proprie (ἰδιαίτατα) dicitur 85, 18. 240, 18. 241, 17. — communes 85, 21 ss. 88, 2 ss. 242, 4 ss. 244, 13. 249, 6. 251, 17. 257, 17. — propriae 85, 22. 27 ss. 88, 2 ss. 242, 21 ss. 249, 6. 251, 17. 257, 17. — magis propriae 85, 22. 86, 4 ss. 87, 11. 88, 3 ss. 243, 13 ss. 249, 6. 251, 17. — uniuersaliter omnis differentia alteratum facit = ἑτεροῖον ποιεῖ 244, 1. ea quae est communiter et proprie, alteratum (= ἀλλοῖον) facit 244, 3. 4. 246, 16. *item* (alteratum facientes) 86, 11—17. 23 ss. 88, 2. 245, 15 ss. 247, 12. 249, 8. alterantes 87, 25. *cf.* 251, 2 s. 252, 3. quae alteratum faciunt, simpliciter differentiae uocantur 244, 6. 245, 16. — quae sunt magis proprie, aliud (= ἄλλο) faciunt II 244, 4. 5. 246, 13; *cf.* 251, 1. 22 ss. *eaedem sunt* alterum facientes I 86, 14. 16. 18. 20 ss. 87, 25 ss. 88, 3 ss. — differentiarum plena et suprema diuisio 254, 9. separabiles = χωρισταί *87, 20. 248, 12. 253, 13. *item* 88, 1 ss. 89, 22 ss. 249, 11. 23 ss. 260, 11. inseparabiles = ἀχώριστοι *87, 20. 248, 13. 253, 14. — *item* 88, 1 ss. 89, 22 ss. 248, 9. 24 ss. 254, 10 ss. inseparabilium aliae sunt per se = ὑπάρχουσι καθ' αὑτάς 248, 17. 250, 24. 253, 15. per se ueniunt 8, 12. 13. 89, 23. 250, 6 ss. 254, 10 ss. *eaedem sunt* inseparabiles magis propriae 88, 16. 18. 21. — differentiae per se (sunt) substantiales 254, 12. *cf.* 253, 15 *et* 158, 2. differentia substantialis 22, 4. 86, 19. 26. 121, 2. 210, 23. 214, 10. 215, 21. 218, 15. 17. 240, 15. 241, 7. 8. 245, 3. 8. 13. 246, 11. 250, 10. 252, 20. 257, 13. *al.; cf.* 250, 24 ss. 251, 20 ss. secundum substantiam 252, 4. 254, 21 s. — inseparabilium aliae (sunt) per accidens = κατὰ συμβεβηκός 248, 17. 249, 1. 253, 15. *item* 88, 12. 14. 89, 23. 251, 5. secundum accidens 250, 7. 8. 251, 2. 252, 1. 5. 6. 254, 11. 20. 260, 10. accidens differentia 245, 9. *eaedem sunt* inseparabiles propriae 88, 15. 16. 19. 20. — specificae: quae aliud faciunt, specificae (= εἰδοποιοί) uocantur 244, 5. 245, 11. *item* 225, 15. 240, 11. 13. 260, 8. 272, 12. 13. 304, 5. quae faciunt alterum, substantiales sunt et specificae praedicantur 86, 25. 261, 21. differentia specifica 76, 2 ss. 87, 6. 11. 89, 24 ss. 91, 24. 92, 5. 98, 2. 240, 11. 13. 245, 11 ss. 255, 9. 260, 22 ss. 262, 14. 263, 2. 273, 3 ss. *al.* diuisibiles et constitutiuae nominantur specificae 91, 24. differentiarum quae sunt per se, aliae sunt constitutiuae (substantiae) = συστατικαὶ τῆς οὐσίας 253, 16—254, 8. (specierum) 258, 10. (hominis) 13. 260, 7. *item uel sim.* 91, 9. 22. 107, 4. 248, 1. 256, 2 ss. 258, 5. 259, 6. 260, 15. 19. 261, 1 ss. 262, 19. 316, 13. 16. completiuae specierum = συμπληρωτικαὶ τῶν εἰδῶν 258, 10. quae complent substantiam (= συμπληρωτικαὶ τῆς οὐσίας) gene-

ris 296, 3. differentiarum quae sunt per se, aliae diuisiuae sunt (animalis) = διαιρετικαὶ (τοῦ ζῴου) 253, 16—254, 7. (generum) 258, 9. 17. 260, 7. *item* 256, 1. 260, 21. 261, 5. 300, 9. 316, 5. generis 248, 2 s. 261, 1. 316, 17. generum 255, 10. 15. 256, 14. 259, 5. 260, 4. 261, 2. animalis 256, 8. 259, 7. diuisibiles = διαιρετικαί *91, 17. *item* 107, 4. 8. 261, 14. generis (id est genera diuidentes) 90, 21. 91, 5. 254, 12. 260, 18. 298, 2. generum 260, 16. — differentia accidens 245, 9. — differentia animati et inanimati = ἡ τοῦ ἐμψύχου καὶ ἀψύχου 253, 20. 254, 1. 258, 17. *item* 255, 13. 260, 2. animata atque sensibilis = ἡ ἔμψυχος καὶ αἰσθητική *91, 20. 258, 18. sensibilis et insensibilis = ἡ τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ ἀναισθήτου 254, 1. 3. *item* 255, 13. = ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἀναίσθητος 258, 18. *item* sensibilis 18 s. 260, 2. rationalis et inrationalis = ἡ τοῦ λογικοῦ καὶ ἀλόγου 244, 7. 254, 1. 6. 258, 13. 15. *item* 122, 9. rationalis 42, 5. 51, 20. rationali et inrationali (*Graece genet.*) differentia 258, 11. *item* 42, 5. 96, 14 s. 271, 10. 295, 11. rationale et inrationale, quae sunt differentiae 42, 3; *cf.* 183, 12. differentiis rationabili atque inrationabili 246, 9. mortalis et inmortalis (differentia) = ἡ τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου 254, 1. 5. 258, 13. rationale et mortale differentiae 91, 4. mortali (et inmortali) (*Gr. genet.*) differentia 21, 24. 258, 12. (rationalem et) mortalem 90, 19. 335, 17. rationali mortalique differentiis 97, 21 s. 258, 13. 329, 8. inmortalique 259, 17. differentia quae est mortalis 123, 4. 258, 13. corporei atque incorporei 255, 12. corporalis, incorporalis 28, 2. 3. quadrupes 121, 6. — corpus animatum ab inanimato differentia est 76, 10. *sim.* 11 s. *item* differentia a 51, 2. 58, 22. 190, 4. 8. 196, 1. 297, 5. ad 336, 14 ss. cum 119, 1. — differentia *etiam* 6, 1. 16. 18. 19. 10, 6. 12 ss. 11, 12. 15. 19. 44, 14. 45, 5. 10. 14. 47, 18. 21 ss. 56, 14 ss. 144, 1. 7. 19. 145, 8 ss. 151, 22 ss. 183, 10. 184, 13. 19. 185, 17. 186, 19. 187, 9. 17. *al.*

differre in tempus aliquod 280, 2, *cf.* tendere 1. (*saepe partic.* differentia) = διαφέρειν *51, 15. 53, 19. 21. 23. 180, 1. 240, 3. *al.* = διενηνοχέναι 240, 13. 342, 15. 346, 3. = διαλλάττειν 240, 2. — communiter = κοινῶς 240, 1. 241, 17 s. proprie = ἰδίως 240, 6. 241, 17. magis proprie = ἰδιαίτατα 240, 10. 241, 18. *c. abl. limit.* 6, 1. 18, 23. tribus modis, genere, specie, numero 191, 21. 240, 14. specie = τῷ εἴδει *51, 15. 53, 18. 21. 23. 180, 2. 181, 14. 188, 13. 15 ss. *item* 52, 18 ss. 54, 10. 58, 19. 23. 67, 11. 71, 5. 181, 16 ss. 182, 12. 187, 5 ss. 190, 12. 15. 265, 14. *al.* numero = τῷ ἀριθμῷ *51, 15. 53, 19. 21. 23. 188, 13 ss. *item* 52, 23 ss. 57, 26. 58, 19. 71. 6. 188, 13 ss. 190, 22 ss. *al.* — in *c. abl.* 85, 25. 196, 10. 11. a 29, 8. *51, 11. 13. 14. 53, 23. *54, 19. *56, 14. 66, 5. 85, 23 ss. 92, 13. 97, 15. 188, 9 ss. 191, 7. 22. 196, 10 s. 240, 3 ss. 317, 18 ss. 320, 3 ss. *al. e coniect.* 105, 19. 118, 20. 306, 17. a se ipso 240, 3. 242, 1. a se (*reflex.*).

240, 4. *reciproc.* = διαφέρει ἕκαστα 270, 6. 271, 1. 7. *item* 97, 15. 126, 8. 269, 14. a se inuicem 191, 20. inter se 120, 17. nihil 54, 11.
difficilis: multo magis—difficile 345, 9.
diffundi in *c. acc.* 147, 3. 176, 17. 346, 17. in deum usque 335, 4. utrobique 226, 12.
diffuse 149, 1.
digerere (disputationem) 177, 18.
digito tangere 191, 11. 16. monstrari 234, 7. digiti recte computantis 138, 19.
dignari 209, 1.
digne 23, 5. 6. 71, 22.
diiudicare 167, 16.
diligenter = recte 32, 13.
dilucide 269, 12.
dimidium 324, 18. 21.
diminuere *cf.* dem-
dirigere 11, 27. ad 147, 18.
discedere a 84, 9.
discernere litem 142, 16. a 173, 16. in *aliqua re* a 119, 14. discretus a 155, 17.
disciplina = διδασκαλία *16, 13. = ἐπιστήμη 225, 17. 296, 18. — 156, 12. 158, 5. 162, 15. uenire sub disciplinam 143, 18. disciplinae capax 61, 17 ss. perceptibilis 60, 7 ss. *rei* 4, 6. *16, 13. 19, 19. 22, 23. 132, 1. dialectica 12, 23. *sim.* 139, 15. disciplinae *77, 9.
discrepantia 86, 15. 87, 14. *al.* a 193, 18. 196, 2. *plur.* 243, 25.
discrepare 33, 9. 74, 21. 22. 274, 22. *al.* — *aliqua re* 72, 22. 25. 241, 7 ss. *al.* a 78, 16. 119, 13. a se 86, 8. 181, 23. 205, 7. *al.* secundum 241, 4.
discretio = διάκρισις 346, 13. — 5, 22. 92, 3. 178, 8. 198, 7. 297, 11. 302, 3. 13. 304, 17. 307, 19. 347, 23.
discriminare 87, 17.
discurrit definitio per 156, 7.
discutere 222, 16. 226, 20.
disgregare 33, 20. 34, 3. 86, 22. 240, 18. per 21, 13. *aliqua* re ad *aliquid* in eo quod 19, 9. disgregari a se 218, 17.
disgregatiuus 229, 11.
disiungere = διιστάναι 270, 10. — 22, 1. 27, 2. 165, 3. 282, 13. 14. 24. 283, 2. in *c. acc.* 22, 15. a 22, 8. 51, 10. disiungi a se 141, 17. 154, 20. 190, 20.
disparilitas 6, 4. 14, 4.
dispergere in *c. acc.* 14, 13. 17, 9.
dispertire 57, 5. 77, 21. 78, 4. 79, 4. 228, 16. *al.* sese 77, 16.
disponere 35, 5. 206, 19. per 12, 5.
dispositio 9, 21. 210, 24. 255, 3. 321, 16. aliquid faciendi 87, 10.
disputare 138, 15—140, 10.
disputatio (*dialectica*) 138, 22—139, 13. — generis 10, 6. *sim.* 90, 5. 348, 2. syllogismorum resolutoria 13, 16. — 177, 18. disputatio (= liber) prima Rhetoricorum 22, 20.
disputator 144, 15.
dissecare in *c. abl.* 10, 25.
disserere de 26, 8. 39, 20. 56, 13. *aliquid* 24, 2. 39, 23. 40, 2. quaestione disserta esse (ea) 23, 24.
dissertio 85, 9.
dissimilare *aliqua re* 17, 24.
dissimilis *c. dat.* = ἀνόμοιος 152, 16. *item* 5, 23.
dissimilitudo ad 336, 18.
dissipare 79, 4. 228, 14.
dissoluere 158, 15. quaestionem 160, 2. 167, 8. 264, 5.
distantia 51, 17. 56, 22. 86, 16. 87, 14. 119, 10. 11. a 56, 13. ad 336, 14. 17. *al.*
distare: distiterit 240, 12. 271, 19.

aliqua re = διαλλάττειν τινί 240, 12. specie = διαφέρειν τῷ εἴδει *40, 6. *item* 40, 7. 41, 18. 23 s. 42, 2. 240, 17. 241, 2 ss. *al.* a *constanter* 38, 13. 18. 53, 1. 5. 55, 8. 56, 5. *58, 12. 16. 241, 12. *al. etiam* 84, 16 <a> pecudibus *scribendum.* — a se = ἀλλήλων διεστάναι 341, 1. *item* 53, 1. 5. 116, 7. 128, 2. 145, 10. *aliqua re* a 50, 5. 240, 16. 20. secundum 240, 15. in *aliqua re* 38, 18. 20. 127, 8. nihil 37, 27. 40, 14.
distendi tribus spatiis 161, 5.
disterminare 307, 15. 17.
distinctio 65, 12.
distinctus 44, 17.
distinguere 45, 1. 165, 1. 5. *al.* a 21, 17. 51, 2. 141, 11. 204, 22. 274, 9.
distribuere in *c. acc.* 47, 9. in *c. abl.* 36, 22. = diuidere 11, 25. 22, 16 (per). 40, 16. 229, 10. 14. 249, 12. 270, 2. 274, 15. *al.* in *c. acc.* 229, 1. 14. = separare: a 51, 2. 195, 9. distribui a se 144, 2. 8.
distributim 264, 20.
distributio 11, 26.
diuellere 161, 6.
diuersitas 8, 5. 7. 37, 18. 38, 1. 143, 16. 214, 18. 216, 20. 241, 15. *al.*
diuersus = διάφορος 127, 10. 11. — 32, 16. 22. 73, 8. 9. 18. 75, 5. 136, 14. 166, 13. 24 s. 167, 1. 227, 1. 274, 21. *al.* diuersissimus 73, 16. a 245, 24. 246, 12. a se 222, 10. 247, 7. diuersus (*pro compar.*) quam 323, 8.
diuerticulum erroris 10, 2.
diuidere est in multitudinem quod unum fuerat ante dissoluere 228, 14. *de* diuisione secundum se (*cf.* diuisio): 154, 12. 20, *cf.* 23. = διαιρεῖν 225, 15. 228, 4. 275, 4. 280, 15. 309, 21. = διαιρεῖσθαι 216, 10. 253, 17. 254, 8. = τέμνειν 258, 11. 296, 2. = χωρίζειν 269, 7. 10. 272, 3. — 89, 24. 90, 5 ss. 226, 17. 227, 10. 12. 17. 275, 4. 276, 12 ss. 282, 4. *al.* in *c. abl.* 47, 5 (= *c. acc.* 6). per 11, 27. *de* diuisione secundum accidens: 155, 2 ss. — diuidere a = separare χωρίζειν 195, 2. 272, 8. = διαστέλλειν 194, 20 (= χωρίζειν 195, 2). = ἀφορίζειν 177, 10. *item* 21, 22. 51, 10. 195, 11. 196, 14. per 27, 14. 30, 11. homines a se diuisi 54, 7. — significatio generis quae in cognatione diuiditur 37, 28.
diuinitas 7, 19. 21. 8, 15. 21. 84, 7.
diuisibilis *cf.* differentia.
diuisio: nomen ipsum diuisionis in ea quae significat (si) partiamur II 154, 12. haec triplex diuisio secundum se (*item* 155, 8. 10. 16. 156, 9) partitio nuncupatur II 154, 22. = διαίρεσις *16, 16. 147, 10. 246, 13. 260, 9. = τομή 230, 10 (generis). — omnis diuisio duplex est I 22, 14. una diuisionis forma (est) genus in species separare II 154, 13. 155, 10. 156, 17. *sim.* 246, 13. diuisio, cum genera per species distribuis I 22, 16. 30, 8. secunda, quae est in uocis significantias II 154, 15. 155, 16. *deest in I.* (tertia), quae est totius in partes II 154, 20. 156, 9. 18. diuisio, cum totum corpus in diuersa disiungis I 22, 15. — 7, 10. 24. 9, 14. 32, 13. 44, 9. 17. 68, 1. 70, 19. 71, 15. 87, 22. 90, 3 ss. 148, 4. 15. 150, 8. 164, 12. 166, 3. 247, 1. 4. 5 ss. *al.* — est alia (diuisio) quae secundum accidens (*item* 157, 2. per accidens 155, 9) dicitur 154, 23. ea quoque fit tripliciter 155, 1. 9.

— 183, 16. 186, 12. 187, 2. = discretio (*cf.* 5, 24 *et* 22): diuisio ab aliis generibus = ἀποτομὴ ἡ ἀπὸ τῶν ἄλλων γενῶν 172, 4. *item* 173, 13 ss.
diuisiuus = διαιρετικός 228, 11. *item* 229, 11. 230, 5. *c. gen.* 78, 6. *cf.* differentia.
diuturnus 242, 15.
docere: quod docetur ita 164, 19.
docibilitas 4, 16.
doctrina = διδασκαλία 147, 6.
dubietas 100, 18.
dubitabile (est) an 212, 13.
dubitare cur 170, 4. *c. acc. c. inf.* 156, 7. *item* non (nullus) dub. 26, 3. 140, 22. 158, 7. *c. inf.* 26, 12.
dubitationem habet (= dubium est) 190, 22.
dubium non est quin *c. coni.* 22, 18. 25, 23. 26, 9. 141, 18. *al.* quin *c. ind. praes.* 79, 5. *fut.* 74, 21. *uerbum supplend.* 80, 11. quia *c. coni.* 122, 11. quod *c. coni.* 93, 3. quoniam *c. ind.* 77, 1. *c. coni.* 114, 12. *c. acc. c. inf.* 20, 19. 30, 10. 66, 2. 16. 81, 6. 125, 4. 316, 4. 340, 16.
ducere a 20, 17. 21, 1. 25, 13. 43, 5. genus 175, 14. 176, 16. 179, 4. genus ad 73, 10 ss. 74, 4. ducitur intentio ad 5, 7. = adnumerare 118, 15.
ductus lineae 35, 12. 22. 36, 11. 21.
dudum 31, 13. 50, 2. 119, 19. 201, 17. 259, 13. 15.
dum *tempor. c. ind. praes.* 242, 23. = eo quod 259, 4. 285, 9. dum numerantur id est in numerando 191, 10. *condicion. c. coni.* 96, 8. 218, 13. 285, 9. 10. 300, 10. *c. ind.* 218, 12 (*cf.* 13). *cf.* usque.
duos 33, 21.
duplex: *abl.* duplici 285, 9. = duo: duplicibus modis 42, 8.
dupliciter—semel 246, 5.
duplus 95, 5. 6.

E *cf.* contra. contrarius. conuersus.
eatenus—quatenus 31, 5.
ebenus *cf.* hebenus.
echini 70, 23.
edere res *alicui* 12, 11. editus = natus 175, 13. 18. 19.
edisserere 15, 14.
editio 154, 4. 6. 8.
effectio artis 142, 6.
effectiuus 174, 15. 175, 8. 9.
efferre loquendo 144, 15. nominibus 145, 23.
efficere ex 28, 8. 281, 12. 300, 8. *al.* a 166, 4.
efficientiae 136, 1.
effigiare 164, 11.
effingere 94, 25.
effundere 88, 14.
egere *c. gen.* 131, 22. 159, 9.
egomet 8, 13. nosmet 160, 8.
egredi *aliquid* 158, 23.
elucubratior animus 17, 5.
emendatio 35, 5.
enim *superuacan.* 76, 5. 78, 19. 79, 7. 190, 1. 311, 17. 295, 9. = autem *16, 15 (*cf. adn.*). 23, 17 (?). 178, 1 *cf.* 174, 10. 262, 8 (?). enim *et* autem *in codd. permutata* 8, 8. 18, 5. 23, 6. 17. 60, 25. 106, 5. 115, 3. 130, 18. 180, 23. 182, 8. 190, 10. 210, 5. 222, 6. 223, 18. 231, 3. 11. 233, 20. 236, 20. 262, 8 *al.*
enodare 4, 9. 35, 8.
ens = τὸ ὄν 220, 14. 221, 4. ab eo quod est esse, in participii abusionem tractum 74, 15. *sim.* 221, 20. ab eo quod dicimus ‘est’ participium inflectentes Graeco sermone ὄν Latine ens appellauerunt 222,

5 ss. ens hoc ipsum, id est esse 74, 18. — 74, 24. 223, 20. 25. 224, 5 ss. 225, 8. entia = ὄντα 221, 2. 5. — 74, 14. 17. 23. 225, 1.

ensis nihil aliud est quam gladius 192, 13 ss.

enumerare 171. 21. 177, 15. 222, 15. 291, 1 (*cf. adn.*). 303, 4. in secunda parte 175, 21.

epanalepsis: practicae philosophiae, quam . . dici demonstratum est, huius quoque triplex est diuisio 9, 13. non est dubium genus quoque generis illius . . ., etiam id quoque praedicari posse 81, 6. *cum anacolutho:* omnis res, nisi quid prius sit constiterit, eius tractatus—habebitur 40, 5.

equidem *c. tertia persona coniunctum* 7, 20.

ergo in *primo loco* 40, 17. 45, 22. 55, 1. 59, 21. 71, 21. *75, 10. 76, 24. 179, 15. 202, 23. 278, 11. 282, 21. *al. in secundo loco* 4, 8. 5, 9. 6, 3. 11, 18. 21. 18, 7. 25, 4. 165, 16. 166, 22. 199, 10. 192, 18. *al. in apodosi* 192, 18. *post parenthesim* 6, 3. ergo *et* uero *in codd. permutata* 60, 17. 67, 19. 138, 17. 149, 18. 188, 9. 203, 9. 209, 10. 244, 1. *al.*

erigere (= referre) ad 73, 17. sese uirtutibus 9, 15.

error obscuritatis 66, 3.

eruditior 201, 7.

esse: fuere 77, 4. 118, 19. 221, 18. forent 5, 23. 146, 13. = extare: quod contingit eidem (alicui et) esse et non esse = ὃ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν *101, 18. 22. 281, 1. (= προσεῖναι) 296, 21. *item* 25, 19. 26, 15. 144, 3 ss. 160, 5 ss. 161, 14. 162, 1 ss. 222, 1. *al.* de omnibus 'est' uerbum praedicatur 144, 4. *oppos.* intellegi 167, 13. esse per se = προσεῖναι καθ' αὑτό 250, 24. (= ὑπάρχειν) 248, 17. esse *substantiuum:* eius quod est esse rei = τοῦ τί ἦν εἶναι τοῦ πράγματος 272, 4. unius cuiusque rei quid esse sit 273, 16 (*cf.* 17 ss.). *sim.* 274, 1. 19. — 222, 1. 14. 252, 22. ipsum esse 182, 16. esse suum 164, 10. 18. 165, 2. 167, 6. 11. 252, 8. 14. ad esse = εἰς τὸ εἶναι 272, 3. *item* 98, 1. 9. 14. 15. 234, 11. ad esse hominis 273, 7. 10. ad aliquid esse 97, 19. 98, 14. — hominibus est esse bipedibus 124, 4. homini esse bipedem 277, 12. 279, 2. nec mihi sit quicquam melius agere 85, 7. — esse (= ortum esse) a 73, 11 ss. (= ἀπό) 177, 9. ad (= utile ad) 16, 2. ad *relationis* 43, 17. 19 ss. de: *cf.* liber. — ex eodem genere 34, 7. nomen animalis est in homine 77, 25 s. *sim.* 160, 15. quae in diuisione sunt = τὰ περὶ διαιρέσεως 147, 10. est = fit 121, 4. ut 117, 7. = fieri non potest ut: non est dicere 25, 1. — futuri cognitio 137, 3. in futurum 77, 6. — *Cf.* amittere. ens. sub.

essentia 25, 13 (*de ablat. cf.* 282, 22). 253, 3.

et = etiam 24, 11. 45, 15. 55, 17. 57, 25. *63, 22. 23. 160, 23. 199, 15. 201, 14. 203, 5. 9. *al.* = autem 5, 4. et—et item 208, 14. et —etiam 81, 22. et—, non tamen 62, 7. et—quoque 64, 5. 109, 9. 188, 18. et—uero 94, 10. et ipse 59, 8. 67, 21. 78, 16. 103, 6. 104, 3. 206, 3. *al.* et nihil 31, 18. 93, 13. 105, 14. *al.* et (—) non 76, 19. 196, 20. 330, 9. *al.* et (—) nullus 42, 20. 72, 22. 73, 22. 80,

4. 5. 82, 2. 89, 13. 99, 8. *al.* et numquam 82, 15. *112, 16. 126, 11. *cf.* etiam. idem. quemadmodum. uel.
etenim *37, 23. 86, 3. 87, 12 ss. 174, 9. 178, 15. 198, 17. 270, 15. 292, 2. 313, 4.
etiam: quod Marcus etiam Tullius 139, 20. etiam et 18, 14. 48, 17. 104, 16. 122, 8. etiam—quoque 81, 8. *127, 11. 145, 14. 223, 24. quoque—etiam 179, 16. *cf.* idem. ita. non. quemadmodum. sicut. ut.
etiamsi *sine uerbo* *98, 21. 99, 2. 4. *c. ind.* 129, 7. 258, 2. 280, 1. *c. coni.* 122, 15. 16. 127, 5. 129, 11. 219, 14. 278, 12. 302, 13. 309, 3.
etsi—, non tamen *51, 14. 53, 18. 56, 15. *c. ind.* 115, 7. 184, 22. 188, 12. 189, 5. 223, 20. 226, 19. *c. coni.* 99, 19. 165, 8. 275, 11. 335, 21.
euadere *aliquid* 60, 22.
euenire 27, 11. 77, 17. 208, 11. *al.* eueniente rubore, *oppos.* abscedente 100, 14. communiter euenientia 187, 12. (unde) euenit ut 68, 24. 123, 7. 144, 17. 176, 2. 185, 22. *alicui* 99, 8. 115, 6. 264, 21. hoc in res ipsas euenit 138, 16. 20.
euidenter 139, 21.
ex *cf.* esse. uenire.
excellentissimus 135, 14.
excelsius 84, 2.
excipere nomen 157, 1.
excludere 160, 19. a 41, 1.
exercere: (Aristoteles) dialecticam in Topicis exercuit 13, 8. sese 12, 14.
exercitatae res 12, 11. exercitatior animus 17, 5.
exercitium moralitatis 142, 10.
exequi (*sic plerumque codd.*) 68, 2. 159, 14. 167, 18. 267, 12. *c. inf.* 102, 11.
eximius 201, 1.
existere (*sic constanter codd.*) = esse 226, 18 (*cf.* 19). 232, 17. extitit *c. acc. c. inf.* 102, 11.
exoptare 168, 1.
exordium 178, 12.
exornare se uirtutibus 9, 15.
expectare = spectare 290, 15.
expedire 4, 9. 5, 10. 19, 12. 35, 9. latius 36, 2. expedisti de 7, 4. expeditus sensus 177, 12.
expendere 148, 9.
expers *c. gen.* 112, 14.
explanare 92, 7.
explanatio 15, 23.
explere 178, 9.
explicare: explicui 15, 21. 143, 9 (explicaui *codd. quid.*). explicuerat 85, 10. explicitis his 102, 9. nodum 161, 13. explicantur species proprietatibus 45, 2. — 4, 11. 7, 6. *16, 17. 21. = efficere (*in computatione*) 321, 9.
explodere 39, 22.
exponere ante oculos 269, 11. librum 143, 11. de 85, 12.
exposcere 247, 15.
expositio 4, 17. 36, 9. 85, 10. 154, 3. 5. 294, 3. 325, 6. 348, 1. expositiones 170, 2.
expositores 4, 15.
exprimere 135, 10. 139, 21. *c. dupl. acc.* 68, 7. uerbum uerbo 135, 7.
exsoluere utrum—an 160, 22.
exsuperare 80, 1.
exterior natura 239, 14. extremum logicae 142, 13, *cf.* 141, 22. *cf.* genus.
extollere sese 24, 20.
extra *aduerb.* 148, 10.
extraneus a 129, 6.
extremitates figurarum 31, 20.
extrinsecus accidere 243, 5. 250, 22. 274, 3. uenire 101, 21. 243, 12. 313, 10. 341, 10.
exturbare quietem noctis 3, 7.

Fabrica 16, 4.
fabrilis 7, 14.
facere aequi bonique *aliquid* 35, 5. *c. dupl. accus.* = reddere 159, 12. *c. infin.* 120, 11. *c. accus. et infin.* 86, 8. 13. 245, 2. 13. 269, 14. 273, 3. 274, 5. facere *categoria* (ποιεῖν) 14, 16. 143, 23. 222, 13. 317, 12. factu foedissimum 22, 19. fieri: fit idem *alicui* 73, 18. corporibus 242, 25. ex quo fit 223, 7. postea fit = ἐπιγίνεται 338, 9. fieri aliter non potest nisi *c. coni.* 6, 2 (*cf. Boeth. comment. Aristot.* II. ἑρμ. *I 218, 27 M*). — *Cf.* unde.
facies 100, 13.
facultas dialectica 178, 10.
falsitas 223, 3.
falso 74, 19.
familia 177, 5. = γενεαλογία 220, 11.
familiaris res 9, 20 (*cf. adn.*)
famulus 137, 5.
fas est *c. inf. pass.* 190, 19.
fere 12, 8. 44, 7. 313, 10. 347, 24. *al.*
feriri formis (= eas percipere) 136, 19.
ferme 4, 12.
ferramentum (philosophiae) 10, 3.
ferre: quod natura non fert 227, 11.
festinare *c. inf.* 188, 3.
fictio 95, 12. corporis 96, 3.
fictor 94, 15.
fidus = uerus 139, 5. interpres 135, 6.
figura: formam figuramque *rei* 20, 13. figura corporis 64, 6. figurae in geometria 31, 20. triangulum figurae (= σχήματος) species 199, 19. Graeci in rhetorica arte σχήματα uocant id est figuras 34, 19. figurae syllogismorum 13, 6. figura id est forma (= εἶδος), *oppos.* materia 94, 15 ss., *item* 108, 24 ss. 267, 6.
figurare formam 110, 21.
filum: filo lineae quodam 14, 24. filo quodam procedit oratio 136, 1. (in uno) filo (quodam) atque ordine 66, 18. 70, 11. 208, 11. sub eodem filo positus 107, 5.
finire numero 227, 5. 9. = definire 262, 15.
finis *ubique masc.* fines *partium philosophiae* 141, 17. 22. 142, 2. 12. 19. 23.
firmare 140, 10.
firmissima conceptio 137, 7. *sim.* 146, 6.
fixum id tenetur 139, 1.
flauus 88, 6. flauior 89, 1,
flectere: flexus (*de coniugatione*) est hic sermo ('entia') ab eo quod est esse 74, 15.
flexus erroris 10, 2.
fluere ex (*translate*) 157, 14.
foedissimum factu 22, 19. foedissime 157, 6.
fons 23, 7. 73, 20. generis 75, 4.
foris *cf.* uenire.
forma *rei* 20, 12. 158, 22. uocis 235, 14. substantialis 200, 6. 7. qualitatis (*genet. identit.*) 16, 7. forma = μορφή *63, 21. 199, 14. = εἶδος *oppos.* materia 94, 14 ss. *95, 18. 19. 267, 3. 13 ss. forma est tertia causa 174, 17.
formare 91, 4. 94, 17. 258, 7. 281. 15. *al.* (nobis) cogitatione 160, 10. *sim.* 161, 15.
forsitan *sequ. coniunct.* 198, 2. 242, 13,
fortasse 37, 4 (fortassis *cod. D*). 64, 6. 261, 20. 347, 20. *al.* — *sequ. coniunct.* 121, 19. 131, 17.
forte 37, 15. *18. 234, 5. 289, 17. *cf.* nisi.
forum 149, 14.
frenum moderationis 24, 9.
frequenter 11, 15. 121, 5. 124, 14. 128, 17. 18. 340, 13. frequentius 72, 15. 75, 8. 108, 13. 114, 15.
frustra 75, 27. 153, 3. 282, 10.

fundamentum substantiae 6, 7. 16, 1. scientiae 66, 22. accidentis 128, 5.
fundare 23, 14.
fundere (= diffundere) in *c. acc.* 37, 28. 93, 8. 293, 12.
funditus 86, 22.
fungi uice *rei* 23, 19. 142, 18. habitudine 213, 23.
fuscus 344, 6. fuscior 88, 23.
futurum I: cf. condicionalis. coniugatio. praesens. — futurum II: si maior est definitio quam res fuerit 62, 20. *sim.* 64, 11. *cf. condicionalis.*
futurus *cf.* esse.

Geminus 6, 4. 66, 16. 259, 1. 277, 14. 348, 1. geminus duplexque 90, 2.
generalis 6, 21. generalissimum = γενικώτατον: super quod nullum ultra aliud sit superueniens genus 205, 15. *sim.* 42, 18. — 67, 21. 205, 18. 206, 7. 212, 8. 216, 6. 231, 2. 11. 304, 15. generalissima = γενικώτατα 205, 13. 14. — 20, 22. 24. 26. 225, 10. 14. decem 225, 10.
generare *32, 10. 34, 9.
generatio = γένεσις 174, 4. 10. 177, 8. 327, 15. — 35, 16. 37, 17. 227, 2. 257, 12. 317, 2. loci (= in loco) 36, 12, *sim.* 14. *cf.* natiuitas.
genetiuus comparatiuus 69, 16. 18. *cf.* abundare. — *definitiuus* (*uelut* bonum philosophiae 135, 14): *cf.* iudicium. responsio. terminus. uinculum. *identitatis* (*uelut* nominis uocabulum 162, 6): *cf.* augmenta. cognitio. detrimenta. error. flexus. forma. imago. inscriptio. nuncupatio. simplicitas. speculatio. *fort. etiam* prouidentiae sollertia—temperantiae patientia 9, 18. — *partitiuus:* quid hoc noui sermonis esset 8, 10. nihil est subiectae speciei 277, 9. animalis alia quidem sunt rationabilia, alia inrationabilia 249, 15. coloris aliud est album, aliud nigrum 154, 14. *sim.* 282, 4. quarum (differentiarum) uiginti sunt (*expectatur* quae) 118, 16. — *possessiuus:* ea quae sunt diuisionis *16, 16. propriae expositionis est 36, 18. *sim.* 8, 21 (*cf. Addenda*). 65, 3 s. 94, 22 s. 167, 16. 177, 16. 17. 277, 22. *al.* — *qualitatis:* 9, 2. *16, 17. *31, 8. 38, 22. 40, 8. *44, 15. 49, 21. 72, 4. 82, 3. 84, 9. 127, 12. 155, 5. 170, 8. 171, 8. 183, 11. 241, 14. 257, 21. 289, 11. 292, 13. 328, 22. 341, 8. 342, 7. 8. 343, 20 ss. *genet. et abl. qualit. promiscue cf. ablatiuus. — pro attributo praepositionali cf.* generatio. habitudo. interrogatio. iudicium. suppositio.
genitalis ortus 36, 16.
genus = γένος *16, 14. 147, 7. *passim.* de genere I 32, 4—63, 16. II 170, 2—192, 12. non simpliciter appellatur *32, 5. 171, 10 ss. multa significat 171, 9. quot modis dicitur 237, 18. Porphyrius nomen generis in tres diuidit formas 33, 20 ss. tripliciter 179, 8. Victorinus duo superiora genera in unum redigit 34, 12. totiens id est tertio de genere dictum 39, 4. 7. 11. *cf. Proleg. cap. I adn. 16. primum ap. Porphyrium* genus dicitur quorundam ad aliquid quodammodo habentium collectio *32, 7. 35, 9. 171, 23 ss. 177, 7. multitudo habentium aliquo modo ad inuicem cognationem 173, 3. multitudo eorum qui sunt ab uno principio 177, 8; *cf.* 34, 13. *secundum ap. Porphyrium* genus dicitur unius

cuiusque natiuitatis principium *32, 9. 35, 23—36, 17. 38, 9 ss. cuiusque generationis principium 174, 3 ss. tertium (*ap. Porph.*) (aliter) dicitur genus cui supponuntur species *34, 11. 37, 1 ss. 21. (39, 4. 13.) 178, 14. genus quod ad plures differentias specie distantes in eo quod quid sit praedicatur (τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον) *34, 11. 40, 6—42, 7. quod de pluribus et differentibus specie in eo quod quid sit praedicatur 180, 1. 181, 14. 201, 13. genus supremum = τὸ ἀνωτάτω γένος 212, 10. 11. 220, 15; *cf. infra* decem genera prima. — genus generalissimum = γενικώτατον 205, 15. *item* 42, 20. 43, 8. 52, 7. 67, 2. 208, 4. 211, 16. 213, 2. 7. 216, 6. 22 ss. 237, 12. genera generalissima 207, 7. 10. 23. *cf. infra* decem genera prima. — magis genera (*idem quod* generalissima) = γενικώτατα *69, 7. 8. 15. 75, 11. *item* 21, 2. 42, 10. 72, 5. 26. 89, 28. — quod genus primum et magis genus et generalissimum nuncupatur 67, 1. magis genus 68, 3. 70, 20. 71, 17. 72, 1. 112, 15. 20. *ut uox composita* a magis generibus 75, 23. 27. 76, 2. in 43, 25. (quodlibet) genus primum 81, 15. 144, 26. — subalterna genera = ὑπάλληλα γένη 216, 13. 17. 231, 10. genera subalterna ita sunt genera, ut alterum sub altero collocetur 208, 2. 6. *item* 20, 26. 21, 2. 43, 7. 44, 1. 70, 5. 10. 76, 2. 213, 23 ss. 221, 8. — quae in medio sunt = τὰ μέσα 212, 1. 216, 12. media = μέσα 231, 10. — priora 210, 24. superius 20, 7. 72, 1. 73, 2. — inferiora 210, 25. — extrema = τὰ ἄκρα 212, 7. 216, 12. genus ultimum 162, 5. 233, 18. — eiusdem generis = ὁμογενῆ 220, 14. posterioris generis = ὑστερογενῆ 342, 7. — Aristoteles haec (substantiam atque accidens, accidens in nouem secuit partes) genera generalissima nominauit, id est γενικώτατα *eqs.* 17, 10. decem generalissima = δέκα τὰ γενικώτατα 225, 10. *item* genera suprema 143, 23. 226, 5. 8 (decem). decem genera prima 73, 24. 75, 18. decem genera = δέκα τὰ γενικώτατα *75, 10. *item* 73, 22. 74, 11. 222, 9. 12. 424, 24. 226, 17. genera rerum decem 143, 20. 25. 144, 7. 14. 151, 8. quae prima essent—generis uocabulo nuncupari 5, 17. prima decem genera 221, 1. genera prima rerum 14, 5. Aristoteles primorum generum decem praedicamenta constituit 73, 19. 74, 3. rerum genera collegit 146, 11. — substantia generalissimum genus 206, 7. 208, 12. magis genus 70, 20. — genus causae honestum *34, 18. quae genera causarum Graeci in rhetorica arte σχήματα uocant id est figuras, genera autem sola principalia accipiunt, demonstratiuum, deliberatiuum, iudiciale. quae ipsa εἴδη ῥητορικῆς uocant id est species rhetoricae, genera uero causarum 34, 18. — *cf.* superuenire.

genus: Socrates inferius est homine 233, 10. intentio, quod σκοπός uocatur *eqs.* 4, 18 ss. cum sit homo mortale 210, 16. homo, quod ab animali minus est 60, 5. homo, quod est species 46, 10. 47 23.

59, 19. 170, 18. 184, 16. 306, 21. species, quod est homo 103, 7. 268, 18. species, quae est homo 112, 10. color, quod est accidens 6, 9. actu, quod Graeci ἐνέργειαν uocant 93, 6. *al.* bipes, quod est differentia 333, 20. corpus, quod est substantia 6, 10. rationale, quod est differentia 11, 19. 103, 3. 170, 18 s. *al.* id esse speciem, quae ponitur 65, 15. differentiam esse id, qua 263, 10. 270, 12. species est quod ponitur—et ad quam—praedicatur 68, 8. homo, coruus, equus: ea 78, 2. genus et species, utraque praedicantur 52, 3. genus est et illa—et illa quae—sunt *96, 18. plures homines in speciali homine unus est 230, 3.

geometer 98, 25. geometrem 275, 6. *plur.* geometres 99, 1. *cf. adn.*

geometria 31, 20.

gerens curam sui 9, 15.

germanus 5, 1. 15, 6.

gerundium: a nobis (hoc) praetermittendum est 108, 14. cum eius intentio sit ad Praedicamenta intellectum comparandi 148, 13. commemorandum erit 10, 5. natura cognoscenda prodest 145, 3. *cf.* introducere.

gignere = ἀπογεννᾶν 327, 13.

gladius *cf.* ensis.

glaucus 124, 17. 343, 13.

globus lunaris 8, 22.

grammaticus 98, 8. 25. 170, 19. 171, 2. 4. *al.* grammatica 10, 19.

gratia *cf.* uerbum.

grauitas moralis 138, 10.

Habere = facere: definitionem 42, 12. partitionem 259, 28. habetur speculatio 8, 4. tractatus 40, 5. *sim.* 31, 2. — (Porphyrius) habet scriptum 95, 17. se (sese) habere 151, 2. 163, 8 ss. 164, 6. 13. 314, 14. 16. *al.* se habere quodammodo *uel* aliquo modo (ad *aliquid*) = ἔχειν πως (πρός τι) *128, 10. 171, 23. 173, 18. 246, 17. se habet in *c. abl.*, *impersonal.* 138, 18. 220, 13. habere (= se habere) quodammodo (aliquo modo) ad *32, 7. 35, 10. 13. 19. 172, 3. 240, 6. (habendi). — habere *categoria* (ἔχειν) 14, 15. 143, 23. 222, 13. — illae differentiae—specificae dici non habent 98, 2. *cf.* dubitatio. multus (plus).

habitudo 35, 21. 66, 16. 72, 4. 12. 86, 13. 87, 10. ad 65, 6. 286, 19. *al.* = σχέσις (πρός τι) 172, 2. 212, 4 ss. 213, 11 ss. Romuli (= ad Romulum) 177, 3.

habitus (ἕξις), *oppos.* priuatio 152, 19. *categoria* = habere 317, 12.

hactenus 6, 3. 14, 7. 109, 1. 174, 1. 295, 12.

haerere *c. dat.* 298, 4. 312, 7.

haesitare de 5, 6.

hebenus (*in codd. etiam* eb-): hebeno 131, 2. 313, 15. 346, 5. 20. 347, 7. hebenum 57, 22. 131, 8. 9 (*ut adiect.?*).

ἓν διὰ δυοῖν: ad animi incorporalitatem considerationemque 8, 17. *cf. 'synonymorum coniunctio'.*

hereditas nominis 172, 12.

hesternus 85, 2. 12. 111, 8.

hic *saepissime pro* is, *maxime in forma* his (*sequ. relat.*): 15, 8. 19, 24. 20, 14. 16. 33, 18. *37, 23. 45, 7. 51, 1. 2. *11. 58, 20. 59, 18. 66, 22. 89, 26. 90, 2. 102, 9. 20. *113, 16. 135, 8. 137, 3. 156, 3. 158, 3. 161, 10. 167, 6. 193, 16. 17. 194, 20. 195, 11. *al. post substant. pos.* 6, 20. 15, 7. (8.)

30, 13. *al.* hic idem 17, 2. 19, 12. 91, 3. hi—hi 175, 7. 176, 7. hic—ille 7, 13. 15. 44, 12. 249, 7. hic—hic—ille 253, 7. ille—hic 141, 9. hoc (est) quod ait 24, 3. 37, 19. 44, 18. 49, 16. 77, 8. 13. 171, 9. *al.* dicit 96, 16. hoc est quod (*om.* ait) 77, 13.
hic *aduerb.* 7, 5. 12, 14. 35, 11. 40, 1. 64, 8. 97, 2. 149, 18. 150, 10. 12. 18. *al.*
hiemantis anni tempore 3, 5.
hinc 7, 22. 17, 16. 25, 4. 139, 14.
hinnibilis = χρεμετιστικός 230, 15. — 21, 18. 22, 6. 80, 8 ss. 100, 2 ss. 232, 27. 233, 1—3. 275, 14. 276, 2. 278, 8. 298, 19. *al.*
historia 178, 11.
historici 39, 16.
homo est animal rationale, mortale, risus et disciplinae perceptibile 60, 5—63, 12. *sim.* 11, 7—20. 21, 6 ss. 183, 12 ss. 184, 20 ss. homo substantia corporea, animata, sensibilis, rationalis, mortalis 211, 9; *cf.* 18, 5 ss. 33, 5 ss. 70, 19 ss. 206, 1—211, 14. 223, 2 ss. hominis proprietates 82, 5 ss. homo species est 46, 10. 47, 23. 170, 17. 184, 16. *al.* homo specialis = εἰδικός 267, 7. homo communis = κοινός 235, 1. 267, 6. homines particulares = οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι 206, 6. 15. 235, 3. non homo (*ut uox composita*) 61, 4.
homoeoteleuton: inluminatio—aduocatio 7, 17. *sim.* 9, 10 s. 148, 3—5. segregaueris—monstraueris 20, 12. cedendum—credendum 257, 9 s. *cf.* cernere—discernere 10, 16.
honestum 138, 13. honestum genus causae (*in rhetor.*) 34, 18.
hortari 4, 5.
hortator ad 131, 24.
huc *cf.* accedere.
humanitas (= proprietas hominis) 166, 11. = hominem esse 84, 4. 186, 5. 200, 8. 14. 252, 9. 327, 21. 328, 2.
hyperbaton 173, 4.

Iacere *categoria* (κεῖσθαι) 14, 15.
iam non 285, 4. non iam 46, 4. 52, 5. 162, 17. iam uero 141, 7. 145, 18. 153, 3.
ianua: quaedam quasi ianua uenientes admittet 15, 4.
idcirco 50, 21. 64, 19. 72, 6. 77, 20. 102, 4. 137, 1. 162, 8. 185, 6. 188, 4. 193, 8. 197, 4. *al.* idcirco, ne 171, 20. 200, 1. quia 79, 23. 24. 80, 19. 141, 3. 158, 9. 162, 3. 207, 10. quod 50, 17. 56, 21. 64, 18. 77, 16. 245, 12. quoniam 64, 17. 70, 7. 138, 15. 177, 23. 179, 8. 190, 6. 207, 13. 210, 15. ut 183, 16.
idem: eisdem 4, 4. 12, 7. 18, 21. 21, 13. 17. 22, 10. 11. 74, 1. 169, 2 (*uel* hisdem). 300, 22. 333, 15. 343, 2. isdem 119, 3 (*codd.* hisdem). 257, 20. 261, 7 (*uel* hisdem). idem qui 56, 8. 77, 17. 144, 10. 162, 13. 191, 13. *ad inducendam notionem* (*cf.* is. qui) proprietates hominis quae sunt idem quod est rationale, mortale *eqs.* 82, 5. idem alicui (= quod aliquid) esse, *oppos.* differre ab aliquo 191, 22. idem *repetit.* 19, 2. 8. 9. 142, 25. 167, 3. 237, 15. 260, 15. idem est—et 204, 11. et—et 204, 10. idem et—et—et 136, 13. idem etiam 80, 20. *repetit.* 128, 22. idem quoque 45, 20. 59, 4. 319, 17. quod idem 283, 3. tu idem 78, 14. in eodem simul esse 263, 6. eodem modo et 103, 5. etiam 94, 3. quemadmodum 37, 7. 13. 95, 11. sicut 268, 13. *cf.* hic. unus.

ideo 31, 4. 53, 2. atque ideo 31, 11. 47, 11. 53, 2. 70, 16. 79, 20. 82, 29. 86, 16. 87, 6. 142, 11. 157, 22. 162, 10. 168, 8. 23. 196, 6. *al.* non ideo quia —, sed ideo quia 101, 9. ideoque 129, 4 *tuetur Engelbrecht eodem sensu* (= ideo quoque) *Tertull. adu. Prax. 10 omnibus codd. traditum, etiam* hodieque *comparans.*
idoneus *c. inf.* 38, 16.
igitur *primo loco* 11, 8. 17, 12. 52, 3. 70, 3. 75, 22. 78, 7. 81, 3. 92, 23. 204, 20. 229, 17. *al. secundo* 5, 24. 6, 15. 7, 2. 13, 14. 14, 18. 139, 6. 140, 8. 143, 20. 146, 11. 19. *al. tertio* 4, 7. 16, 8. 19, 17. 22, 16. 23, 17. 30, 22. 75, 4. 116, 20. 155, 14. 171, 6. 7. 232, 9. 319, 5. *quarto* 55, 8. *in apodosi* 42, 12. 90, 9. *post parenthesim* 6, 15. 14, 16. quid igitur? 52, 23. 93, 5.
ignorare: nullus ignorat quin 157, 2.
ilico 165, 11. 181, 3.
ille: illi = sibi 4, 6. omne quicquid illud—poterat esse 14, 6. quamcumque illam rem 14, 14. ille — ille 21, 19. 39, 22. 56, 24. 72, 12. 86, 8 s. 88, 13. 93, 11. *96, 18. 177, 15. 242, 23. *al. cf.* hic. quicumque. quilibet.
illic 239, 4. *cf.* ubi.
im- *cf. etiam* in-
imaginatio 25, 15. 136, 22. 137, 9. 11. 14. 160, 5. 164, 11. 282, 20. 283, 2.
imagines formarum 136, 20.
imbuere *c. abl.* 4, 15. 12, 14.
imminutio 88, 22.
immo 41, 7.
immobilitas standi 264, 10.
immorari hic 151, 6.
imperatiuus: arbitrator 54, 11.
imponere figuram aeri 94 15.
impedire ad 101, 15. nihil impedit *c. acc. c. inf.* 265, 9. ut 142, 17.
in *c. abl. pro accus.* 3, 5. 7, 9 (*cf.* 7). 10, 7. 23. 25. 37, 18. 28. 38, 23. 45, 20. 47, 5. 57, 14. 63, 13. 64, 24. 65, 7. 71, 15. 79, 16. 19. 82, 2. 11. 87, 12. 23. 94, 19. 20. 100, 21. 101, 21. 23. 107, 12. 13. 110, 23 (*cf.* 20). 120, 23. 125, 8. 10. 11. 138, 7. 153, 26. 155, 13. 156, 15. 16. 195, 18. 201, 17. *al. cf.* accidere. accipere. assumere. conuenire. inpendere. inserere. sumere. in eo quod *c. ind.* = καθό (*sine uerbo*) 235, 4. — 19, 8. 28, 17. 29, 2—5. 6 s. 89, 3. 181, 2. 4. 185, 18. 191, 3. 200, 14. 230, 1. 236, 19. 22. 265, 5. 309, 1. 3. 330, 3 (in eo quod natum est = τῷ πεφυκέναι). 330, 16 s. 334, 16 (in eo quod dicebamus = ἐν ᾧ ἐλέγετο). in eo quod *c. coni.* 29, 6. 330, 4 (in eo quod ridet = τῷ γελᾶν). 330, 16. 331, 3. 4. in hoc quod *c. coni.* 5, 4. praedicari (*cum subiecto*) in eo quod quid sit = κατηγορεῖσθαι ἐν τῷ τί ἐστιν *40, 7. *56, 17. *66, 10. 180, 2. 181, 15. 189, 7, 9. 201, 14. 203, 10. 12. 216, 11. 314, 12. *item* I 41, 23. 52, 5. 53, 9. 13. 54, 3. 55, 22. 24. 65, 17. 66, 6. *al.* II 181, 17. 182, 12. 186, 19. 187, 4. 15. 16. 204, 3. 301, 7. *al. item* appellari 41, 21. 52, 16. 57, 11. 58, 2. 59, 5. ad 41, 21. 52, 16. dici 93, 27. 186, 16 s. 187, 5. interrogari 41, 15. in quo quid sit (*Graec. ut supra*) *58, 13. praedicari in eo quod quid est (*Graec. ut supra*) 296, 13. 339, 1. 341, 21. — 301, 3. 326, 13. 342, 19. *item* dici 265, 17. praedicari in eo quod quale quid sit = κατηγο-

ρεῖσθαι ἐν τῷ ποιόν τί ἐστιν 189, 7. 265, 14. 314, 13 (quale aliquid sit). — 58, 3. 93, 24. 187, 4. 7. 10. 18—20. 301, 4—9. *item* appellari 57, 12. 59, 6. dici 94, 1. 186, 17. 18. in eo quod quale sit (*Graec. ut supra*) 187, 10. 196, 8. 15. 326, 12. *item* 327, 20. praedicari in eo quod quale est 328, 10. 342, 19. quod quale quiddam est (*Graec. ut supra*) 265, 15. 296, 14. 342, 1. praedicari in eo quod quale sit uel quodammodo se habens = ἢ πῶς ἔχον ἐστίν 195, 4. in eo quod quale aliquid sit uel quomodo se habeat 314, 13. in eo quod quale quiddam est uel aliquo modo se habens 342, 1. in eo quod quale est aut in eo quod quomodo sese habet res 317, 6. in eo quod quomodo sese (se) habeat 343, 3. 5. — in *c. abl. pro abl. instrum.* 149, 14.

in- *cf. etiam* im-

inaequale (ἄνισον) 152, 15.

inanimans 95, 14.

inanimatus = ἄψυχος *91, 18. 253, 20. — 18, 20. 70, 21. 208, 16. 209 *med.* 253, 20. 255, 5 ss. *al. cf.* differentia.

inanis: inane nomen 23, 13.

inceptum 135, 7.

incessus 200, 20.

inchoare 12, 10. a 248, 11. de 170, 12. 199, 12.

inchoatio nascendi 38, 4.

incidit res 39, 19.

incipientis (= discipuli) animus 149, 9.

includere termino probationis 23, 11. *sim.* 145, 25. 202, 8. 204, 13. scientia 227, 1. nomine 162, 7. intra nomen 249, 22.

incognitus (*in abl. abs.*) 23, 15. 151, 22. 157, 3.

incommodus ad 21, 7.

incomparabilis 25, 4.

incomprehensibilis 143, 18.

inconditus 137, 10.

inconueniens *c. dat.* 109, 13. non erit inconueniens *c. acc. c. inf.* 81, 12

inconuenienter 81, 16.

incorporalis = ἀσώματος *24, 6. 159, 5. — 24, 16. 25, 5. 26, 13. 16. 21. 27, 19. 20. 21. 28, 1 ss. 29, 20. 23—30, 20. 160, 20. 23. 165, 15. 167, 9. scientia incorporalis 28, 8 (*gen., cf.* incorporale 7). *cf.* differentia.

incorporalitas 8, 17. 30, 4. 31, 14. 161, 1. incorporalitas prima post terminos 30, 2. 19. 31, 16 ss.

incorporeus 24, 22. 26, 18—20. 24. 29, 3. 18. 160, 14. 17. 24. 161, 2. 4. 165, 1. 5. 7. 9. 13. 208, 15 ss. 255, 12. *al. cf.* differentia.

incorrupta ueritas 135, 10. 139, 5.

inculcare 72, 15. 75, 8. 108, 13. 114, 16.

incurrit tractatus ad 144, 18.

incuruus 242, 23. 24.

indagatio uerae philosophiae 8, 18.

inde 25, 6. inde (= ex eo *uel* eo) subsistit quia 98, 5.

indere nomina 137, 15.

indicatio digiti 234, 1.

indicatiuus in interrog. obliqua 5, 1 (si). 15, 5. 23—25. 159, 4. 5. 160, 9. 168, 3 (*cf. coniunct.* 4). 171, 13. 265, 17. 285, 7 (*cf. coniunct.* 8). 342, 15. *indic. et coni. promiscue:* quid—queas—exequeris (*fut.*) — possis 23, 5—8. utrumne intellegamus—an ludimus? 160, 7. dum est—dum maneat 218, 12 s. quia—contineat, quia est 301, 8. cum dicimus, si tangamus 191, 10. *item* 85, 26. tamquam *c. coni.,* sicut *c. ind.* 182, 19. *cf. condicionalis.* in (eo quod quid sit,—est). qui. quod.

indigere *c. abl.* 17, 14. indigens nullius 7, 15.
indiscretus 145, 2. 287, 6.
indiuiduus = ἄτομος 314, 11. — 19, 3. 70, 27. 78, 22. 23. 82, 8. 126, 5. 184, 10. 18. 186, 3. 6. 8. 190, 3. 209, 3. 219, 20. 229, 1. 20. aliquid indiuiduum 121, 21. — indiuiduum ἄτομον uocitatum est 47, 11. pluribus dicitur modis 195, 12. — 45, 18 ss. 47, 2 ss. 54, 22 ss. 57, 3 ss. 58, 11 ss. 82, 13 ss. 157, 15. 186, 3 ss. 231, 7 ss. 234, 14. *al.* indiuidua = ἄτομα *44, 12. 183, 8. 211, 19. 286, 8. — 72, 21. 81, 22 ss. 184, 23. 232, 11 ss. 237, 17. *al.* maxime indiuidua 233, 21. indiuidua artium *77, 11. specierum 166, 14.
indubitanter 10, 10. 140, 20.
indubitatum est 15, 6. 29, 15. apud 15, 12.
inducere terminum 217, 1.
ineptus *c. dat.* 182, 6 (*oppos.* aptus 7).
inesse *c. dat.* = παρεῖναί τινι 130, 14. 25. = ὑπάρχειν τινί 249, 1. 310, 7. — 50, 13. 99, 21. 115, 7—9. 12. 127, 20. 130, 14. 25. 158, 3. 250, 14. in *c. abl.* 252, 2. 345, 6.
ineuidentes imaginationes 136, 23.
inexplicabilis ratio 66, 21.
infantia 242, 3.
inferior *sensu logico* = ὁ ὑποκάτω 230, 12. 231, 6. = ὁ ὑποβεβηκώς 205, 18. — *69, 12. 70, 6 ss. 73, 7. 79, 5. 199, 9. 208, 2. 232, 1 ss. *al. c. abl.* 233, 10; *cf.* 7. 9. inferiora inferiorum 233, 5. 7. infimus 207, 11. *cf.* genus.
inferre, *oppos.* auferre *100, 9. 23. quaestionem 26, 12. 168, 9. = dicere 62, 5. 12, *cf.* 3. inferri = γίνεσθαι *100, 9.
inficere 289, 3. 316, 1.
infinitas indiuiduorum 78, 16.
infinitiuus loco substantiui: sedere, ambulare, stare differentia est 85, 23. *sim.* 88, 10. moueri dicitur de 116, 6. *sim.* 185, 2. natura posse tantum dedit, non etiam facere 243, 10. si quis dicat ad singulos homines cedere uel stare uel aliud 45, 18. differentia continet—praedicari 329, 16. *cf.* esse. *nominatiuus, accusatiuus c. inf.* idoneus. necessitas. prodesse. relinquere.
infinitus = ἄπειρος *75, 13. 14. 225, 11. 13. 16. — 75, 20 ss. 143, 16. 226, 2. 22. 227, 11. 228, 1. *oppos.* finitus 227, 5. 9. infinitissimis temporibus 84, 10. in infinitum 43, 11. 66, 23. 162, 14.
inflectere 218, 9. participium *(de coniugatione)* 222, 6.
inflictum (*alicui*) uulnus 243, 1.
informare 20, 10. 20. 27, 3. 76, 10. 23. 93, 22. 145, 15. 153, 14. 180, 15. 195, 7. 198, 14. 15. 203, 16. 218, 18. 227, 19. 281, 16. 282, 2. *al.*
informatio 181, 9. 198, 15. 248, 4.
infra *aduerb.* 276, 20. 309, 12.
infundere sese in *rem* 10, 18.
ingerere animo 159, 11.
ingredientes ad logicam 12, 20. ingredientes = discipuli 23, 21. 168, 20. 23. 290, 14.
inhaerere *c. dat.* 307, 2.
inhaerescere 157, 13. *c. dat.* 288, 19.
inicere 239, 6. in *c. abl.* 201, 18.
inintentibilis = ἀνεπίτατος 334, 10.
initiator studiorum 14, 25.
initium facere *c. gen.* 4, 3. initia (lectoris) 159, 11.
inlaesa facies 100, 13.

inluminare res 4, 1.
inluminatio 7, 18.
inlustrare rem exemplis 205, 11.
inmerito 85, 14.
inminutio 252, 15.
inmixtibiles (differentiae) id est quae misceri non possunt 125, 7.
inmixtus = ἀμιγής 125, 5. 207, 14. inmixtae (differentiae) id est inmixtibiles, quae misceri non possunt 125, 7.
inmortalis 27, 6. 76, 12. 107, 10. 17. 208, 22. 209 *med.* 210, 16. 254, 6. 255, 7. 256, 7. 258, 1. 5. 6. *al.* *cf.* differentia.
inmutare 72, 20.
innatus 10, 15. in *c. abl.* (*oppos.* a foris ueniens) 50, 22.
innumerabilis 77, 16.
inpendere operam in *aliqua re* 138, 8. inpensum est studium de rebus corporis atque in corpus 84, 15.
inpermixtus = ἀμιγής 334, 11.
inpossibile est 27, 11. *c. acc. c. inf.* = ἀδύνατον 338, 7. *item* 152, 11. uidetur 139, 8.
inpossibilitas 265, 5.
inprimere signum 19, 10. inpressis propriis 20, 12.
inquam *ante orat. rectam posit.* 5, 12. inquiunt *ante orat. obl.* 141, 7. *intra orat. obl.* 141, 21. inquam *in explicatione add.* 171, 16.
inquirere *aliquid* 138, 10 (<in> inquirendis *scribend. uid.*). 143, 6. 163, 5. inquisiti (*sc.* nos) 265, 19. de 164, 2. an 137, 23. cur 239, 4. 8.
inquisitio = ἐξέτασις 159, 9. — 25, 20. 26, 16. 137, 8. 138, 6. 8. 152, 12. 159, 9.
inrationabilis (*non ubique certum, in codd. etiam* inrationalis) = ἄλογος *96, 19. 258, 16. 270, 8. 291, 8. — 21, 20. 22, 3. 94, 6. 95, 19. 20. 97, 5. 15. 108, 21. 246, 10. 287, 19. 22. 298, 17. 313, 14.
inrationabilitas 92, 11. 93, 14. 94, 4. 97, 16. 18. 101, 27. 241, 9. 256, 6 ss. 263, 19. 299, 21. *al.*
inrationalis (*cf.* inrationabilis) = ἄλογος *95, 17. 248, 16. 254, 1. 6. 269, 8. 286, 8. 296, 5. — 27, 5. 8. 10. 13. 42, 3. 45, 10. 48, 22. 50, 5. 6. 57, 9. 76, 12. 92, 10. 14. 24. 93, 3. 14. 15. 17. 95, 17. 208, 20. 209 *med.* 248, 16. 254, 1. 6. 255, 6. 258, 1. 259, 10. 269, 8. 286, 8. 296, 5. *al.* *cf.* differentia.
inremissibilis = ἀνάνετος 334, 10.
inrubuerit facies 100, 13.
inscientia 22, 18. 145, 13. 146, 7. 157, 6 (*cf. adn.*). *rei* 144, 25.
inscitia est nos nolle credere 15, 13. *cf.* 157, 6 *adn.*
inscribitur liber 13, 18. 143, 15. 151, 17.
inscriptio, quod ἐπιγραφήν Graeci nominant 5, 3. — 5, 5. 7, 9. 12, 18. tituli 147, 1.
insensibilis (insensibile) *actiue* = ἀναισθητός 254, 1. 3. 5. *item* 70, 22. 76, 11. 108, 21. 208, 19. 209 *med.* 255, 5 ss. *cf.* differentia. *passiue, oppos.* subiecta sensibus 137 14, *cf.* 13,
inseparabilis a 30, 16. *cf.* accidens. differentia.
inseparabiliter = ἀχωρίστως 280, 17. — 17, 18. 19, 16. 106, 18. 241, 11.
insequi = sequi 169, 3.
inserere: inserta in *c. abl.* 17, 18.
inserere: insitus 307, 3. *c. dat.* 200, 11, in *c. abl.* 101, 21.
insignire 6, 3. 11. 18. 14, 9.
insignitiuus *c. gen.* 42, 17.
insollerter 5, 4.

instituere *aliquem* 6, 23.
institutio 158, 22. 235, 14. 283, 17. 327, 17.
instrumentum philosophiae 140, 15. 141, 20. 142, 14. 18. 22. 25.
insulsus 23, 1.
insuper *110, 17. 321, 8.
intactus 322, 16.
integer 23, 14. 139, 12. 148, 4. 151, 15. 173, 17. integrum uocabulum 297, 3. integrum (= prorsus) alterum facere 86, 14. hoc integrum uideri possit 28, 15. species 52, 9. integrior 69, 22. integerrima ratio 33, 20. translatio 135, 12. *cf.* proprium.
integre 25, 14. 41, 12. 99, 20. 115, 11. *al. cf.* proprium.
integritas 25, 23.
intellectibilis *uox a Boethio inuenta* = νοητός 8, 8 ss. est intellectibile quod sola tantum mente intellectuque capitur 8, 15 s. — 8, 20. 9, 2. 3. 5. 11. *opponitur uoci* intellegibilis 8, 8. 9, 3.
intellectus: intellectibus 24, 12. 159, 4. 163, 6. = mens, cogitatio: in solis nudisque intellectibus = ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις 159, 4; *cf.* 24, 12. intellectu et mente = ἐπινοίαις *24, 5. *item* 8, 16. 36, 6. 144, 16. 148, 13. 160, 4. 161, 15. 163, 6. 12 (*oppos.* rerum ueritas). 16. 164, 9. 201, 8. 226, 3 (*cf.* scientia 2). intellectus considerationis 24, 20. = imago rei intellectae: omnis intellectus ex re fit subiecta 163, 7. uerus 163, 20. intellectum (*rei*) capere ex 160, 8 (uerum). 165, 19. *sim.* 160, 6. 11. 163, 9. 10. 17 (uanus). 164, 5 (falsus et uacuus). 13 (falsus). incorporeus generis 165, 11. planior 285, 11. = sensus, notio rei: res intellectus densitate caliginantissimae 4, 1. solitario et proprio intellectu 74, 12. *item* 54, 13. 167, 2 (*cf.* definitionibus 1). 176, 2. 215, 8.
intellegens 7, 17.
intellegentia 5, 14. 8, 20. 9, 4. 24, 18. 25, 2. 4. 8. 9. 108, 5. 137, 10. 150, 14. 160, 21. 290, 15. *rei* 137, 7. 144, 14. 151, 5. 154, 5. 181, 18. 198, 5. eorum intellegentia nulla capi potest 75, 21. *oppos.* ueritas 101, 1, falsa opinio 164, 8.
intellegere 160, 3—167, 9 ss. *passim.* = cogitare 343, 18. 20. *oppos.* subsistere 167, 9. 10. 14, esse 13. non re, sed animo intellegendum est 282, 22. *item ablat.* 25, 12 s. intellegendum (= existimandum) est de 163, 6. in *c. abl.* 173, 3. 182, 15. *aliquid* pro 97, 7. *c. dupl. accus.* 150, 20. intellegi *c. dupl. nom.* 173, 5. *c. nom. et infin.* 129, 5. 215, 5. 282, 16. quia *c. coni.* 24, 18.
intellegibilis *actiue:* pars intellegibilis, quae primam intellegentia comprehendit 8, 19. *item* 8, 9. 9, 3 ss. *passiue, oppos.* sensibilis 166, 20 (*cf.* cum intellegitur 21).
intempestiue 159, 10.
intendere, *oppos.* relaxare, remittere = ἐπιτείνειν *124, 22 (*cf.* ἀνεπίτατος). 125, 2. 251, 14. *item* 315, 17. intentus = ἐπιτεταμένος 342, 11. intenditur tractatus ad 151, 8. intendere (= spectare) quid sit 160, 18.
intentio mentis danda est disciplinae 140, 10. *oppos.* remissio = ἐπίτασις *117, 8. 251, 6. 11. *item* 88, 22. 89, 6. 252, 17. 20. 23. 253, 4. 6. 314, 7. 315, 12. 336, 5. 7. *al.* in-

tentiones 347, 12. = consilium: quae sit operis intentio, quod apud Graecos σκοπός uocatur 4, 18. libri 5, 4. 7. 146, 26. 147, 18. 148, 1. 8. 12. 13. *sim.* 5, 11. intentio *alicui* est 188, 2. hac intentione, ut 143, 15.
interclusum est ut 166, 23.
interdum 217, 7.
interesse: tantum interest actus a potestate quantum 93, 9 s. nihil interest utrum—an—41, 22 ss. an 303, 11. quod ita dixit an concluserit 270, 13. siue—siue *c. coni.* 42, 3 ss.
interim 161, 8. 224, 23. 308, 9.
interimere 50, 14. 16. 19. 105, 10 ss. 108, 1 ss. 171, 1. interimere simul = συναναιρεῖν 304, 7. 8.
interior speculatio 154, 6.
interitus = φθορά *100, 10. 24.
interminabilis ratio 66, 21.
internoscere 139, 16.
interpellare 8, 9.
interpres 135, 7.
interpretari 5, 2. 5. 168, 17. 169, 1.
interrogare *aliquid* 273, 14. 317, 8. ad 58, 5. quae (interrogatio) interroget 182, 7.
interrogatio 41, 9. 182, 5. 10. *al.* hominis (*gen. obiect.*) 54, 15.
interserere sese in *c. acc.* 19, 16.
interuallum 69, 11. 70, 4. interualla media 76, 1.
intimare in *c. abl.* 26, 8.
intra *praep.* 25, 1. 74, 12. 77, 25. 170, 7. 10. 232, 20. 303, 19. *al.*
introducere: introducenda (= introducentia) quaedam 15, 9.
introductio = εἰσαγωγή 147, 13. — 23, 18. 131, 18. 168, 20. 22. per Isagogen id est per introductionem in Categorias 4, 13. *de Isagoge* 5, 11. 12. 15, 2. 23, 20. 143, 13. 149, 3. 158, 21. in Categorias 4, 13. 15, 19. in Praedicamenta 17, 16. 143, 11. Praedicamentorum 146, 27.
introductorius 4, 2. 168, 1.
introitus 15, 4.
intueri 176, 14.
inuenire = reperire 165, 11, *cf.* 10. inuenimus dictum apud 168, 14. *in dialectica* 139, 19. inueniri *c. praedicatiuo* 61, 11. 70, 9. 260, 18. 299, 4.
inuentio 138, 5. 142, 23.
inuestigatio 142, 6.
inuicem 125, 19. 145, 4. 202, 22. 312, 20. 338, 3. a se inuicem = ἀλλήλων 188, 15. 17. 191, 20. ad inuicem πρὸς ἀλλήλους 172, 3. 8 ss. ad se inuicem = πρὸς ἀλλήλους 171, 24. *item* 35, 13. 46, 18. (22.) 49, 12. 53, 23. 64, 16. 65, 5. 79, 6. 115, 4. 286, 20. de se inuicem 280, 11. praedicari = ἀλλήλων ἀντικατηγορεῖσθαι 336, 22. sibi inuicem 107, 18. *cf.* praedicare.
inuigilare de moribus 141, 15.
inuitare animum lectoris 168, 6.
ipse = is, ille 52, 14. 69, 16. 118, 4. 179, 14. 287, 20. 347, 5. ipse quoque 45, 24. 127, 22. 153, 21. 171, 18. 184, 19. 185, 16. *al.*
ire per multitudinem = διὰ πλήθους ἰέναι 228, 4.
is: eis *non saepe:* 33, 17. 51, 3. 149, 6. 159, 10. 212, 18. 281, 6. *al. cf.* hic. — is qui *ad inducendam notionem* (*cf.* idem. in eo quod. qui): ad id quod est esse (*cf.* ad esse = εἰς τὸ εἶναι 272, 3) 273, 7. eius quod est esse rei pars 273, 11, *cf.* 13. eo quod est esse 74, 15. id quod est ratione uti 292, 3. *sim.* 262, 23. — *Cf. epanalepsis.*

iste *16, 21. 17, 11. 24, 6. 26, 11. 43, 13. 50, 11. *56, 15. 147, 11. 150, 5. 8. *al.* iste talis 79, 20. istud 49, 10.
ita—quasi 157, 4. 165, 17. quemadmodum 81, 5. 215, 17. tamquam 153, 1. quod (hoc) si ita est 48, 21. 49, 7. *59, 2. 12. 162, 1. non ita (est) 38, 10. 121, 21. 219, 3. non ita! 203, 19. 340, 14. 347, 4. *cf.* sicut. ut.
itaque *primo loco* 6, 12. 13, 11. 14, 1. 136, 14. 137, 3. 144, 6. 166, 14. *al. secundo* 13, 3. 20, 21. 170, 6. 8. 340, 6. *al.*
item *passim.* item aliud et item aliud 43, 10.
iter recti 138, 12.
iterare 340, 14.
iterum *cf.* rursus.
iucunditas 85, 8.
iudicare (*in dialectica*) 139, 20.
iudiciale genus 34, 21.
iudicium sentiendi 136, 5. sensus 8. *rei* (= *de re*) 142, 23. 145, 15.
iunctio 38, 10.
iungere postea = adiungere 62, 17. *c. dat.* 24, 7 (*cf. adn.*). 29, 19. 121, 18. 167, 10. 211, 4. 7. 320, 9. *al.* ad 177, 3. 179, 3. cum 118, 9. 11. 119, 16. 121, 15. in unum 336, 13. iungi (= componi) ex 329, 7.
iure 260, 3. 269, 4. 5. 287, 13. 288, 5. *al.* nominis communis 222, 20· factum 170, 6.
iustitiae libra 9, 19.
iuxta *praep.* *37, 22. 54, 19. 21.

Labare 23, 16.
labi erroribus 139, 7.
labor est in *re* 14, 20.
laborare *c. inf.* 20, 14. 25. frustra 75, 27.
large 149, 1. largius 227, 14.
largiri 143. 9
late *cf.* longe. latius absoluere 236, 16.
latrabilis 154, 18.
lectitare 13, 11.
lector 143, 13. 148, 7. 159, 11. 15. 161, 9. 168, 6. 20.
lectulus 4, 4.
lepos orationis 135, 10.
libellus 12, 21.
libens animo 131, 23. libentissime 132, 2.
liber est de 13, 12. 13. 14, 1.
libet 223, 10. libitum est 3, 7. quod aliud libet (*cf. adn.*) 45, 20. 46, 12.
libidines corporis 84, 11.
libra iustitiae 9, 19.
licet *c. acc. c. inf.* 4, 11. *c. coni.* 147, 1. 148, 10. 14. 151, 10. 161, 8. 274, 4. 300, 13. licebit *c. coni.* 12. 16. 153, 16. licet *c. ind.* 283, 1. *sine uerbo*,—tamen 56, 10.
linea: *proprie* 161, 3. 164, 17. 21. 165, 16. curua atque caua 166, 24. 167, 3. *translate* filo lineae quodam 14, 24. *de generatione* 34, 14. 35, 12—21. 36, 11. 21. linea recta sanguinis 176, 17.
lineamenta corporis 235, 13.
liquere *translate* 27, 18. 205, 10. 245, 19. *proprie* liquentia 155, 6, 7.
lis 142, 16.
locare (69, 21.) 200, 16.
locupletius dicere 158, 12.
locus principium per accidens 175, 1. in locum *rei* adhiberi 145, 24. secundo loco 10, 16. 34, 7. 45, 3. 18. 288, 23. suo loco 6, 22. loco *rei* 71, 2. 72, 8. 184, 18. 226, 7. 315, 3. in loco *rei* 239, 10. diuersis locis posita 227, 1. *cf.* obtinere.
locutio 290, 17. 297, 8.
logicus: logica ars 15, 17. consideratio 140, 18. disciplina 139, 15. 140, 13. 141, 10. 142, 5. 143, 4.

scientia 15, 19. 20. logica (pars philosophiae) 141, 21. logica 10, 10. 12, 20. 141, 3. 6. 12. 142, 2. 12—23. 143, 9. 158, 19. logicae Aristotelis disciplina 132, 1. *cf.* rationalis.
longe 32, 16. 20. 73, 8. 185, 4. 283, 12. 313, 9. 341, 6. *ap. comparat.* 80, 24. 168, 18. 199, 22. longe lateque 305, 13. longius 116, 7. 157, 22. longius breuiusque (*de temp.*) 136, 21.
longitudo (= plura uerba) 171, 19.
loquendi usus 177, 21. 178, 6.
lucide 16, 10. lucidius 35, 22.
lucidus 218, 3. lucida operis series 39, 8. magis lucida 158, 1.
luctari 12, 15.
lucubratio 85, 1. 111, 8.
luculenta oratio 135, 9.
ludimus nosmet ipsi nos 160, 9.
lumen doctrinae 23, 22.
lunaris globus 8, 22.

Maculatur definitio falsitate 223, 3.
magis = ἔτι 228, 7. 260, 10. = ἀλλά (potius) *56, 19. = μᾶλλον (potius) 189, 10. 194, 7. 15. 17. 235, 3. *item* 86, 17. 110, 12. magis ab 106, 15. magis *c. positiuo* 92, 2. 158, 1. 345, 9. magis amplior 239, 10. uerius 194, 17. magis et (aut) minus = (τὸ) μᾶλλον καὶ (τὸ) ἧττον 251, 4. 7. 334, 11. — 117, 10. non magis—quam 9, 4. 78, 24. 109, 11. *cf.* differentia. genus. proprie. proprius. qualitas. species.
magistri 4, 17. magistra 143, 6.
magnifice *16, 17.
magnificus 23, 24.
magnus: maior a 60, 7. 8. 66, 1. 79, 9. 110, 15. 123, 9. 207, 3. 232, 17. *c. gen. compar.* 69, 16. 18. *c. dat. compar.* 66, 4. 81, 3. maior *sensu logico* = μείζων 230, 16. 17. *item* 47, 13. 60, 2. 4. 7 ss. 27. 66, 1 ss. 79, 8 ss. 116, 13. 207, 4. 232, 24 s. 311, 19. *al.* maius minusue 89, 9. *cf.* definitio.
manare a 38, 13. 88, 13. ex 5, 16. 23, 7.
manifestare 320, 4.
manifeste 29, 14.
manifestum est 28, 8. 138, 14. 142, 13. 153, 8 (ex). *al.* erit 154, 12. fit ex 156, 5. manifestum est quod *c. ind.* 241, 6. illud manifestum est quod *c. coni.* 153, 4. quoniam 185, 19. manifestius 222, 23. fiet *69, 6.
marina bestia 154, 19.
marmoreus 18, 17.
materia (disputandi) 141, 7. 11. = ὕλη 94, 13—96, 3. 267, 3. 13 ss.
materialis causa 174, 16.
materies = ὕλη *108, 24. 110, 20. materiem 108, 25. 110, 20.
matutinus 83, 4. 132, 3.
mederi *c. dat.* 9, 20.
medicina (= medicum esse 275, 6) 278, 17.
medietas 336, 11.
mediocris (= medius, moderatus) 9, 20. 12, 13. = leuis 181, 23. = planus, simplex (*cf.* συντόμως 147, 15 *et* mediocritas) 159, 1. 168, 1. 283, 20.
mediocritas tractatus detracta obscuritatis difficultate (*cf.* συντόμως 147, 15) 168, 5.
mediocriter = συμμέτρως *16, 21. 23, 18. 31, 1. 147, 15. 149, 5. mediocriter adhibito moderationis freno tangere *rem* 24, 9. non mediocriter utilis 26, 15.
meditatur diuisio compositionem 228, 16. meditantem super *re* 4, 5.
medius color 155, 5. 7. quae in medio

sunt (extremorum) = τὰ μέσα (τῶν ἄκρων) 212, 1. 216, 12. *item* media 231, 10. in medio posita 72, 4. medio collocata 9, 9.
mehercule (*cf. adn.*) 20, 3. 44, 6.
membra nouem accidentis 14, 13.
meminisse 137, 1. meminimus *c. gen.* 201, 13. inquisitum (esse) 239, 4. *c. acc. c. inf. praes.* 158, 21.
mendax 19, 17.
mens = νοῦς 296, 18.
mensa 268, 4.
mensura 45, 11.
mentiri 25, 6.
mereri gloriam 84, 18.
meriti maioris est 170, 8. merito 9, 9. 39, 2. 45, 25. 46, 2. 50, 12. suo merito 142, 5.
-met *cf.* ego. se.
metiri honestum uoluptate 138, 14. *aliquid* per 10, 21. secundum 185, 22.
mille: milia hominum 229, 23.
minui uno pede 122, 17.
miratus est quid—esset 8, 10. si 239, 11.
mirum (uidetur) cur 289, 5. mirum si 249, 18.
miscellus 14, 3.
mixta (praedicamenta) *69, 8. accidentia 334, 12.
moderationis frenum 24, 9.
modo *cf.* solus.
modus: modum seruare 23, 20. = ratio 37, 2. 139, 15. 158, 22. 162, 24. uno modo = ἁπλῶς *32, 6. *c. aliis numeral.* 34, 17. 89, 22. *98, 20. 23. 157, 18. duplicibus modis 42, 8. multis 59, 9. *63, 20. *85, 10. omnibus 152, 1. quot modis = ποσαχῶς 236, 14. modo *c. abl. adiectiui* 41, 6. 81, 19. 157, 21. uacuo modo speculationis 40, 5. cuiusmodi 160, 6. cuiuslibet modi 82, 3. huiusmodi 24, 13. 69, 14. 97, 13. 141, 13. 149, 19. 160, 2. *al.* huiuscemodi 11, 18. 70, 23. ad hunc modum 224, 12. 324, 10. ad eum modum est ut 220, 1. in modo materiae accipi 94, 19, *sim.* 20. in eo modo quod 278, 2. *cf.* idem.
momenta accidentium 138, 1.
monstrare 13, 10. 20, 13. 23, 5. 35, 11. 45, 8. 47, 19. 91, 19. 22. 153, 14. 22. 167, 23. 178, 20. 180, 5. 12. 196, 21. 200, 10. 202, 3. *al.* digito tactuue 234, 7. monstratur *c. nom. c. inf.* 288, 10.
monstratio generis 11, 10.
moralis 138, 10. 141, 11. moralia 140, 24.
moralitas 142, 40.
mortalis 21, 6. 27, 6. 76, 8 ss. 107, 7. 9. 14 ss. 208, 21. 209 *med.* 210, 15. 249, 2. 254, 2. 255, 6 ss. *al.* *cf.* differentia. homo.
mortalitas 88, 8. 97, 8. 256, 11.
mos est Porphyrio ut 15, 7.
motus (*pl.*) intellegentiae 137, 21.
mox 6, 14. 145, 6. 159, 3. 182, 1.
multifariam 64, 5.
multifida uis 10, 18. species (*pl.*) 78, 10.
multiformis 24, 13. 136, 12.
multiplex 5, 22. 23. 7, 6. *al. ablat.* multiplici 171, 18.
multiplicare 78, 3. quater 324, 21. id in summam 324, 17.
multiplicatio 324, 18.
multiplicatiuus *c. gen.* 78, 7.
multiplicitas 162, 6.
multus: multus usus 178, 10. multam differentiam 341, 11. multis modis = tribus *85, 20 s. plures = οἱ πολλοί 228, 10. = πλείους 228, 11. = πλεῖστοι 327, 4. = multi 130, 20. 160, 2. plurimi = πλείους *51, 12. 114, 16. 127, 19. 296, 18. plurimi = plu-

res 41, 18. 22. 24 (*cf.* 40, 6). 44, 18 (*oppos.* unius). 48, 26—49, 7 (*cf.* multitudinem 44, 13). 51, 12 (*cf.* 14. 52, 3 s. 6. 58, 16.). 54, 4 (*cf.* 9). 55, 9—17. 58, 16. 184, 18 (*cf.* 15). 232, 7—10. 237, 7 (*cf.* 6). 311, 14 (*cf.* 10, 12). 335, 9. 10. *al.* in plurimo numero *75, 12. plurimus chorus 209, 2. plurimae admodum 176, 14 ss. multum: plus = magis 229, 17. 308, 19. plus praedicatur 106, 5 (*cf.* magis 15). *item* 298, 15. 18. 299, 10 (*cf.* uberius 299, 1. amplius 6). plus erit dicere—quam 60, 8. plus unam speciem 307, 5. plus minusue 88, 20. 89, 5. 18. 253, 1. plus aut minus a se 252, 11. nullo (= nihilo) minus aut plus *59, 12. neque (nec 197, 11) plus neque minus 59, 15. 63, 16. 89, 2. 13. 15. 124, 24. 125, 1. 197, 11. plus genus ab speciebus praedicatur 106, 5 (*cf.* plus praedicatur quam 335, 2. 15). plus habere a 54, 1. 192, 19. 204, 17. 262, 22. 263, 1. 6. 10. homo ab animali plus habet rationale = τοῦ ζῴου πλέον ἔχει τὸ λογικόν 262, 6. quam 46, 9. — plurimum differt 345, 15. uaga 283, 7. quam plurimum 341, 1. — multo *ap. comparat.* 81, 3. 226, 8. 13. 233, 7. 261, 17. 345, 9. multo de pluribus *105, 20. 106, 20.
mulus 121, 20. 327, 16. 329, 11.
mutare 97, 1. 101, 6. 311, 19.
mutuare a 179, 17.
mutuo 332, 14.

Nam *superuacan.* 90, 11. 97, 17.
namque *in initio posit.* 47, 23. 48, 19. 52, 13. *54, 22. 55, 13. 147, 17. 149, 21. *al. in secundo loco* 15, 3. *32, 6. 35, 9. 48, 11. 54, 2. 153, 22. 154, 13. 229, 18. *al. superuacan.* 103, 3.
nasci: nascendi (= creandi) uis 136, 16, *cf.* 3 s. 6. natus risibilis (πεφυκὼς γελαστικός) 338, 13. ad id quod natum est (πρὸς τὸ πεφυκέναι) 330, 2. *sim.* 337, 2. *cf.* aptus.
nasus 91, 12. 242, 23. *al.*
natabile 106, 1. 4. 115, 20.
natio = natiuitas (*cf.* 32, 9) 34, 8. 36, 15. = origo 73, 21.
natiuitas = γένεσις 32, 9. 35, 24. loci (= in loco) 36, 14.
natura, *oppos.* actu 340, 6. *plur.* 6, 3. 9, 8. 138, 18. 141, 9. 198, 6. 268, 12. 321, 11. *cf.* accidens. notus. suus.
naturalis 141, 11. 198, 18. *al.* naturale = σύμφυτον 275, 13. naturalia 8, 9. 140, 23.
naturaliter 157, 12—17. 243, 5. 304, 7. 330, 17. = φύσει 304, 7. 314, 11. naturalius 21, 25.
nauigabile animal (= homo) 98, 4.
nauigare 98, 4 ss.
-ne *interrogat.* 19, 15. 156, 7.
nebulae erroris 22, 21.
nec *cf.* neque.
necessario 62, 1. 14.
necessarius: necessarium *quid significet* 149, 10—151, 9. ex necessariis fit demonstratio 157, 12. necessarium nobis est *c. inf.* 149, 13. necessarium est *c. acc. c. inf.* 149, 16.
necesse esse *idem quod* necessarium esse 149, 16. necesse (nobis) est *c. inf.* 16, 3. 42, 19. 65, 12. necesse est *c. acc. c. inf.* 13, 17. 39, 20. 40, 11. 41, 7. 43, 4. 13. 138, 11. 20. 139, 1. 143, 25. 150, 9. 153, 15. 155, 13. *al.* necesse est ut 48, 5. 116, 17. 144, 9. 281, 13.

15. 305, 7. *sequ. coniunctiuus* 40, 13. 67, 12. 80, 19. 116, 20. 162, 14. 263, 4. necesse est nominabis 40, 20.
necessitas summa est (= necesse est) non posse perueniri 151, 7.
negatio (ἀπόφασις) 153, 1. rerum 283, 14.
negatio: nulli neque—neque—89, 13. 15. nihil—neque—neque 196, 16. neque—nihil *cf.* neque.
neglegere *c. inf.* 77, 18.
negotium—otium 4, 11.
nequaquam 70, 17.
neque, nec: nec = sed non 215, 16. 277, 1. = ne—quidem 74, 8. 111, 20. 257, 5. 261, 22. 279, 17. 306, 12. 333, 21. 335, 23. 339, 13. 344, 18. nec (= ne)—quidem 155, 17. 268, 4. nec—et 85, 7. nec (= et non) — neque (= aut) — neque (= aut) 107, 17. neque ipsum nihil (= quicquam, οὔτε οὐδέν) horum est 262, 7. nec non 137, 19. 315, 15. *cf.* non. quidem.
nequit 93, 5. 202, 11. nequeunt 237, 18. 258, 7. nequeat 170, 10. nequeant 161, 6.
nescitur 271, 1.
neuter 224, 6. 300, 18. *al.*
niger 48, 20 ss. 50, 11. 18. 20. 57, 16. 21. 101, 4 ss. 154, 15. 155, 6. 183, 4. *al.* nigrior 117, 7. 129, 14. 253, 8. nigerrimus 344, 7.
nigredo 129, 14. 288, 16. 289, 1. 316, 1. 342, 12. 344, 5. *al.*
nihil absurdum feceris 18, 9. nihil aliud nisi 61, 3. 210, 9. 228, 20. quam 192, 14. nihilque 166, 16. ex nihilo nihil fit 263, 5. 16. nihilo minus 28, 4. 45, 14. 89, 11. 138, 2. 170, 11. *al.* nihilo enim minus 219, 15. nihil *aduerb.* 5, 23. 37, 26. 40, 14. 144, 24. 233, 17. *al.* nihil = quicquam *cf.* neque.
nimirum 146, 12. 201, 7. 226, 11.
nimis 25, 20. 26, 13.
nisi = sed 38, 14. 182, 7. 273, 7. = nisi ut 5, 13. 6, 2. nisi forte 99, 12. *cf.* nihil. non. solus.
niti *c. abl.* 16, 1. nixa 25, 3.
nodus dubitationis 161, 13. quaestionis 158, 23. 218, 9.
nomen Veneris utrisque est 32, 19. nomen proprium 153, 5. 234, 9. *cf.* ratio.
nominare ad 46, 4. 65, 8. per generis nomen 32, 14.
nominatiuus absolutus: additum rationale homini, inrationale equo equus atque homo distribuuntur 270, 2. *nomin. c. infin. cf.* cognoscere. considerare. conuincere. demonstrare. deprehendere. habere. intellegere. monstrare. perhibere. permittere. perpendere. ponere. probare. putare. reperire.
non: non homo (*una notio*) 61, 4. = ne 20, 14. 26, 3. non—quoque 81, 6. non —, sed etiam 64, 23. non modo —, sed 117, 12. non modo —, sed etiam 117, 14. 125, 11. non modo —, uerum 243, 21. non modo —, uerum etiam 153, 13. 166, 4. 167, 12. 233, 4. 298, 16. non modo non —, sed nec 111, 19 non solum —, sed 75, 19. non solum—, sed et 46, 11. non solum—, sed etiam 25, 4. 60, 11. 76, 26. 137, 9. 291, 15. 292, 4. *al.* non—solum, uerum (—) etiam 158, 11. 232, 18. 245, 14. 283, 20. non tantum, —sed etiam 67, 20. 68, 21. 163, 12. non tantum —, sed—quoque 136, 18. non—tantum, uerum etiam 137, 12. 145, 5. non—nisi 6, 2. 92, 18.

299, 4. non nisi 176, 20. nisi—non 19, 7. 166, 13. 199, 4. *cf.* aliter.
nonnumquam 208, 6.
norma 307, 19.
noscere 20, 7. 145, 3. nouimus 59, 17. 219, 18. nouerimus 145, 6. noris *et* noueris (*loc. Terentii*) 12, 19. nouisse 145, 6. nosse *16, 14. 147, 7. 202, 16. 226, 1. quod *c. indic.* 59, 17. *c. infinit.* 145, 6.
nota 234, 3.
notasse 142, 16.
notio 202, 9.
notitia 7, 14. 18, 23. 247, 1.
notus: notum *aliquid* habere 324, 13. notus naturaliter 158, 1. secundum naturam 157, 19. secundum nos 157, 18. notius 313, 10.
nouem partes accidentis *cf.* accidens.
nuda inaniaque 24, 12. nudi (= ψιλοί) intellectus 159, 4.
nullus = nemo 143, 4. 157, 2. 158, 7. 164, 10. 232, 21. 250, 17. 260, 13. *al.* nullius indigens 7, 15. nullo (= nihilo) minus aut plus *59, 12. nullus = non 26, 17. 29, 7. 42, 18. 20. 47, 5. 66, 3. 22. 23. 158, 20. 162, 15. 221, 13. 248, 1. 257, 2. *al.*
num 257, 20. 282, 18. 300, 6.
numen 221, 10.
numerare 77, 5. 118, 17. 191, 9. numerari *c. dupl. nom.* 273, 4.
numeratio 77, 5.
numerosus 219, 10.
numerus: esse in numero accidentium 243, 20. *sim.* 257, 13. in numero quodam sunt = ἐν ἀριθμῷ τινι 225, 11.
numerus: uterque (homo, equus) aequaliter species nominantur 92, 23. quicquid praedicatur, in his 18, 3. *sim.* 33, 16. 17. quicquid fuerit, poterunt 74, 8. album coloris speciem: quae sunt 65, 3. *item* 8, 21 (*cf. Addenda*). *cf. genus. prolepsis.* uterque.
numquam (—) non 101, 24. 127, 4.
nunc—nunc 139, 17. 248, 1.
nuncupare 5, 18. 33, 7. 39, 19. 156, 20. 178, 3. 181, 13. 25. 200, 8. *al.*
nuncupatio 34, 14. 64, 24. 201, 22. 277, 19. uocabuli 32, 18.

Ob 195, 14. quam ob rem, quarta causa 174, 17.
obcalluerit cicatrix 240, 10. 243, 1. 13.
obductum cicatrice uulnus 243, 1. obducta uulneri cicatrix 243, 13. obductus nigro colore 315, 20.
obliquus ordo 290, 16.
obliuio 137, 2.
obnoxius *c. dat.* 84, 12.
oboedire: his famulis atque oboedientibus utitur 137, 5.
obscurissimae caligines 23, 22.
obscuritates 149, 7.
obseruatio 266, 8.
obsidere intellegentiam 160, 21.
obtinere locum *rei* 142, 28. 339, 11. maximum *rerum* 153, 5. uices 27, 5. significationem 149, 20.
obuenire *alicui* 235, 15.
occulere 159, 13.
occurrit terminus 162, 15. occurrere quaestioni 194, 8. 202, 15. *sim.* 263, 3. occurrit *c. acc. c. inf.* 156, 15. quoniam *c. coni.* 222, 14.
oculus *cf.* ponere.
offenso termino 67, 5.
offundere errorem *alicui* 145, 14. *sim.* 159, 16.
omissio 168, 2.
omittere *c. inf.* 168, 17.
omnino 18, 15. 58, 24. 111, 20. 145,

9. 18. 21. 146, 4. *al.* omnino non *77, 12. 163, 5. *al.* omnino—non 62, 16. non omnino 31, 11. 61, 14. 19. 62, 3. 6. 19. *al.*
omnis = totus 78, 8. omnis homo 50, 20. 80, 5. 113, 12. 312, 2. *al.* omne minus 79, 23. quod omni et soli (speciei *uel* homini *uel sim.*) et semper (aliquo tempore *uel* aliquando) accidit (adest) 99, 6. 275, 5 ss. 277, 4—278, 6 ss. 297, 7 ss. *sim.* 312, 4. 339, 3. omne quod 78, 21. 23. 79, 8. 112, 1. 2. 160, 14. 161, 16. 162, 2. 170, 6. 244, 20. 263, 7. 303, 15. 305, 3. *al.* proprium 339, 17. risibile 312, 3. omnis quicumque 42, 13. 43, 2. quaecumque 89, 27. 202, 19. omnes quicumque 77, 4. omnia quaecumque 21, 11. 131, 20. 198, 20. 202, 19. 273, 2. 335, 18. *al.* omnes quot 291, 7. omne quicquid 14, 6. 33, 2. 173, 2.
opinari: ut opinor 63, 18. 119, 3. 182, 3. *al.*
oportet *c. inf.* 115, 10. 144, 20. 202, 16. *c. accus. c. inf.* 16, 6. 54, 17. 71, 19. 160, 15. 309, 20. *c. coni.* 307, 18. *item* oportebit 197, 5.
oportunitas ad 274, 13.
oportunius 146, 1.
oppositio = ἀντικείμενον 152, 19. secundum relationem = ἀντικεῖσθαι ὡς τὰ πρός τι 152, 19.
oppositus = ἀντικείμενος 262, 8. 9. 12. opposita 199, 1. opposita (quae) Porphyrius, nos contraria dicimus 265, 9. opposita ex oppositis describuntur 217, 6. 11.
optare *c. inf.* 137, 19.
opus: in actu et in opere *127, 8, *cf.* 1. = liber 4, 18. 5, 1. 3. 5. 7, 2. 10, 4. 168, 1. 4. 246, 18. *al.* introductorium 168, 1.
(opusculum *adn.* 148, 3.)
oratio, *oppos.* res 141, 14. octo partes orationis 10, 20.
orator 4, 12.
ordinare 13, 9.
ordinate 12, 4. 43, 13.
ordiri *aliquid* 58, 8. rem altius 205, 11. de 285, 12. ex 136, 2.
ordo conuersus 291, 2. naturalis 198, 18. rectus 303, 16. rectus, obliquus 290, 15. subalternus 76, 16. ordine praeposterato 15, 24. ordo (operis), quod τάξιν (Graeci) uocant 4, 20. *item* 12, 17. 18. 19. collocationis 239, 3. definitionis 217, 21. disciplinae 13, 1. disputationis 170, 3. 177, 18. operis 16, 11. partitionis 157, 5. praedicamentorum 17, 19. praedicationis 209, 7. sermonum 151, 2. 5. syllogismi 13, 3, *sim.* 6. tractatus 198, 12. uerborum 173, 4. 17, *sim.* 36, 6. 97, 3. quid sequitur? — hic ordo est 63, 19. in ordinem omnia dicere 39, 21. ordo est *c. inf.* 14, 23. *cf.* filum.
ortus 38, 9. 22. 140, 13. 143, 9. *al.* genitalis 36, 16. posterior—senior 38, 22.
ostendere: ostensus 70, 14. 207, 6. 232, 9.
ostensio 185, 12. digiti 234, 1.
ostrea 70, 22.
otium—negotium 4, 10.
ouum animal est et non animal 264, 12.

Paene 154, 7. 214, 12.
paenitendum 9, 17.
palaestra ingenii 12, 14.
par: *abl.* pari 47, 1. 61, 4. *c. dat.* 47, 20. paria 46, 14. 61, 5. *cf.* definitio. praedicamentum.
parce 23, 24. parcissime 59, 8.
parcitas disputandi 23, 21.
parens res incorporea corporeae 26, 19. a parente natura 84, 2.

parentela generis 72, 16.
paries 154, 22. 156, 14. 20. 268, 3.
parilitas 232, 27.
pariter 59, 16.
pars = μέρος, *oppos.* totum 82, 16 ss. 236, 9 ss. 237, 2 ss. *al.* in partes sunt singuli 71, 1. *cf.* sumere.
participare = μετέχειν *113, 16. *116, 23. 117, 1. 4. 308, 5. *c. abl.* 117. 5. 6. 11. 12. 120, 4. 7. 8. 122, 10. 12. 129, 8. 10. 15. 131, 12. 235, 10. 20. 308, 5. 314, 6. 315, 13. 325, 10. 337, 21 ss. *al.* hominis participatione aeque participant 120, 5. *c. gen.* 130, 1. 4. 329, 20. 337, 3. participantia sui = τὰ αὐτοῦ μετέχοντα *113, 16. *item* 113, 19. 326, 5. 9. generis 116, 23. participari 122, 8. 9. 308, 17. 325, 10. 326, 1. 330, 7. 337, 10. 16. a 122, 7. 131, 11. 329, 20.
participatio = μετουσία 228, 9. = μετοχή 342, 9. = μέθεξις 314, 8. — 33, 2. 17. 37, 19. 43, 18. 24. 25. 44, 3. 120, 5. 184, 11. 185, 15. 237, 20. 308, 15. 18. 314, 8. 315, 17.
participium 74, 15. 222, 6.
participium fut. act. praedicatiue 40, 2. 56, 22. 59, 9. 101, 13. haec tractaturus (= tractanda) assumo 31, 4. — *perf. pass.* similitudo considerata efficit 166, 12. sublatum genus secum auferet differentias 108, 3—5. *sim.* *115, 17. 116, 15 s. *cf. ablatiuus absolutus. nomin. absolut.*
particula 24, 22. particula 'rursus' 36, 4.
particularis 229, 16. particulares (homines) = οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι 189, 1. 206, 6. 16. 235, 1. 286, 9. 11 ss. 295, 20. particularia = τὰ κατὰ μέρος 228. 7. 10. 231, 16 (particulare, *Graece plural.*). *item* 289, 2.
particularitas 176, 25.
partim (*ter*) 254, 15.
partiri 229, 3. in *c. acc.* 154, 13. partitis (*pass.*) 251, 15.
partitio *generaliter* 154, 11. 155, 9 s. 157, 6. 213, 11. generis 248, 2. differentiae 249, 19. — diuisio secundum se partitio nuncupatur 154, 23.
paruus: minor a 60, 6. 252, 11. *c. dat. compar.* 46, 13. *sensu logico* = ἐλάττων 230, 16. 17. *item* 46, 13. 14. 60, 3. 27. 66, 1. 4 ss. 79, 8 ss. 196, 21 ss. 232, 23 s. 311, 19. 21. *al. cf.* definitio. — minus: *cf.* magis. magnus. multus (plus). — minime = non = οὐκέτι 230, 17. 304, 11. 314, 9. *item* 92, 9. 157, 22. 159, 15. 161, 5. 186, 20. 187, 16. 193, 20. 196, 13. 197, 3. 204, 16. 207, 21. 247, 5. *al.* non minimum (*aduerb.*) 138, 12.
passiones 9, 8.
patere 180, 23.
paterno animo 131, 25.
pati *categoria* (πάσχειν) 14, 16. 143, 23. 222, 13. 317, 2. pati sese contraria non possunt 263, 6. *c. inf. pass.* 30, 15. 74, 6. *c. acc. c. inf.* 30, 3 (sese). 164, 10.
patientia temperantiae 9, 19.
pauca (*pro aduerbio*) desudent 14, 21.
paucitas 143, 17. 19.
paulo 253, 8. 315, 18. 347, 14. superius 218, 1. post (= infra) 276, 12.
paululum 95, 21. 218, 9.
pecus (-udis) 84, 16. 108, 27. 111, 2. 258, 4. 297, 11. *al.*
pendere ex 199, 3.

penitus 159, 15.
per *pro abl. instrum.* 10, 21. 11, 13. 24. 26. 24, 14. 27, 14. 30, 11. 32, 14. 34, 13. 139, 13. 140, 16. 143, 6. 156, 19. 164, 12. 172, 8. 175, 22. 187, 12. 210, 15. 252, 16. 261, 5. 6. 266, 2. 274, 2. 19. 297, 8. *al.* = propter 138, 15. 143, 18. 19. 146, 7. 311, 3. = secundum: non per se, sed secundum differentiam 301, 6. *sic* per 4, 13. *cf.* accidens. differentia. diuisio. metiri. proprium. — per se = καθ' αὑτό 248, 17. 249, 1. — 8, 14. 28, 11. 43, 15 ss. 88, 12. 96, 17. 150, 17. 153, 23. 158, 2. 182, 19 (sicut est). 215, 7. *al. cf.* considerare. *distributiue* 11, 2. 12, 5. 22, 16. 162, 19.
peragere 115, 25.
perceptibilis disciplinae = ἐπιστήμης δεκτικός 249, 2. 296, 19. *item* 60, 7 ss.
percunctatus me 31, 13.
perdere: perditurus 101, 13. perdendam 84, 12.
perdifficilis 94, 11.
perdurare 242, 15. in *c. abl.* 161, 1.
peregrinus 242, 16.
perfectio unius pedis 330, 14.
perfectrices speciei differentiae 87, 5.
perfectum: interuallum genera impleuerunt (= implent) 70, 5. *sim.* 121, 17 (*cf.* constituent 18). 270, 8. *perfect. et praes. promiscue* (*uelut* transtulit et dicit 127, 25): 6, 24. 17, 20. 35, 12—15. 116, 1. 191, 10 (cum dicimus, fecimus). 203, 4 (*cf.* est 2). 219, 7 (permansit et subiacet, *cf. etiam* permanet 6). *cf. condicionalis (uariae constructiones coniunctae).*
perficere ex 200, 4. = ἀποτελεῖν: (haec differentia perficiet animal) *91, 21. 258, 19. 304, 6. 327, 16. *item* 170, 16. 247, 21. 251, 22. 256, 9. 10. 316, 14. 17. 328, 3. 7. 329, 12. *al.*
pergere: perrexit ad me 85, 4. perge 44, 7. ad sequentia 75, 8.
perhibere 215, 4. 275, 14. perhibetur *c. nom. c. inf.* 219, 17.
perimere = ἀναιρεῖν 292, 6. 7. — 170, 15. 282, 15. 312, 21.
perire: peribit 50, 21. periturus est 50, 16. 105, 13 (*cf.* interibunt 14).
peritia (= ars) logicae disciplinae 139, 15.
permiscere 157, 6. permixtus 164, 22. 165, 8. 15.
permittuntur *c. nom. c. inf.* 339, 14.
permulta 138, 11.
permutare 86, 5. 10. 15. 17. 87, 1. 6. 91, 4. 145, 4. 242, 18. 246, 2. 262, 3. 347, 12. *al.* ad 151, 2.
permutatio = μεταβολή 246, 17.
perpendere 10, 11. de 141, 2. 295, 13. perpenditur *c. nom. c. inf.* 139, 19.
perpetuitas motus 257, 6.
perquam 10, 22. gratissimum 85, 8. uberrime 7, 8.
perquirere 20, 14. 138, 2. 145, 20. 162, 9. de 139, 2.
perscrutari de 272, 18.
persequi *c. inf.* 198, 8. persequitur ea pertractanda 283, 18. de *re* dicens 226, 5.
persona 229, 2. 20.
personalis constructio notionum, uelut diuisio ait 249, 23: 56, 23 s. 57, 2. 67, 17. 75, 16. 76, 4. 85, 9 s. 98, 9 s. 100, 22 s. 109, 21. 23. 110, 1. 2. 18. 120, 2. 131, 10. 142, 20—22. 143, 8. 148, 5—7. 154, 8. 157, 6. 178, 11. 204, 5 s. 7. 14. 228, 15. 247, 19. 265, 6. 266, 16. 293, 16. 336, 6. *al.*

perspectio diuisionum 148, 4.
perspicacior 148, 6.
perstringere 7, 10. 159, 1.
pertinere ad 15, 19. 21, 4. 31, 4. *al.* quod pertinet ad 10, 25.
pertractare 123, 16. 283, 18. *al.* de 141, 5.
perturbare 159, 11. 278, 9.
peruagato in exemplo 164, 17.
peruenire ad haec capienda 17, 6. = pertinere ad 232, 22.
perutilis 158, 14. 160, 1.
philosophia est amor et studium et amicitia sapientiae 7, 12. 16. altior 167, 17. actiua 141, 18. rationalis 141, 19. speculatiua 141, 17.
phoenix 215, 4. 218, 2. 7. 219, 15. 16.
physiologia 9, 8.
pingere 223, 9. 14. 17.
placere *c. inf.* 32, 14. ut 85, 9. ut placet 32, 3.
placida quies 3, 7.
planius 35, 22. 245, 19.
planus 205, 12. 285, 11.
plene 22, 13. plenius 32, 1. 131, 21.
pleonasmus: discretio separaret 5, 22. hominis participatione aeque participant 120, 5. sequentis operis continuatio 85, 5. fieri potest, ut—possimus 145, 17. cum proprii scientia nota sit 146, 5. *cf. genetiuus identitatis. synonymorum coniunctio.*
plumae 101, 6.
pluralitas 51, 3. 67, 12—14. 183, 18. 185, 22. 186, 14. 209, 4. 215, 2. 237, 4. 287, 2. 306, 20. 307, 8. 324, 15. 18. *al.*
plusquamperfectum pro perfecto 88, 2 s. 270, 3. 294, 7.
poesis 178, 11.
polliceri 4, 6. 142, 22. *c. acc. c. inf. praes.* 24, 11. 30, 22. 342, 16.
ponere exemplum 221, 9. diuersis locis 227, 1. in *c. abl.* 6, 21. 144, 26. 161, 23. 227, 3. 261, 10. *al.* sub *c. abl.* = τάττειν ὑπό τι *65, 16. 68, 8. 203, 10. *item* 18, 2. 22, 11. 24, 21. 26, 24. 65, 19. 66, 6. 68, 12. 69, 17. 70, 15. 74, 7. 140, 23. 192, 8. 201, 22. 202, 2. 5 ss. 208, 17. 214, 5. 15. *al.* sub oculis 171, 14. sub oculos 209, 5. super *c. acc.* 71, 20. 21. ponenda est (logica) pars philosophiae esse 142, 20. hoc ita posito 20, 1. *c. acc. c. inf.* 98, 10. 216, 14. 222, 5.
pons: Aristoteles cui factus est introductionis pons 5, 12.
porro 107, 15. 109, 19. porro autem 5, 18. 20. 6, 10. 16, 1. 18, 3. 6. 19. 20, 16. 40, 10. 45, 13. 26. 46, 4. 57, 3. 76, 11. *77, 9. 78, 20. 103, 23. 107, 25. 110, 1. 111, 10. 114, 3. 115, 1. 119, 21. 123, 9.
portum promissi operis tenemus 347, 25.
positiones uocabulorum 137, 16.
posse: quod genus potest, species possunt 93, 20.
possidere interualla *69, 11. habitudinem 213, 20. 214, 1. 215, 12. 216, 3. *al.*
post *aduerb.* 6, 20. 16, 8. 40, 23. 61, 25. 138, 10. *al.* paulo post = infra 276, 12. *praep.* = μετά τι 205, 17. 211, 17. post multa = μάλιστα 152, 13.
postea 62, 3. 5. 17. 21. 63, 1 ss. esse quam 116, 16.
posteaquam *c. perf.* 216, 20.
posterus: posteri 84, 10. posterior = ὕστερος 309, 20. 314, 3. = ὁ μετά τι 212, 6. 14. = ὁ ὑπό τι 212, 9. posteriora = τὰ ἐφεξῆς 318, 5. posterior a 198, 16. posterius 45, 4. 61, 24. 62, 10. 181, 18. 332, 10. *al.*

cf. genus. reseruare. — postremus = posterior 158, 12. postremo 9, 1. 157, 5. 20. 243, 3. *al.* postremum 200, 12.
postnatiua = ὑστερογενῆ *129, 5.
postquam *c. coni. imperf.* 85, 4.
postulare *c. inf. pass.* 160, 22.
potentia efficiendae substantiae 257, 16.
potestas animo est *c. inf.* 165, 3. patiendi 128, 2. potestates = qualitates 30, 18. *sim.* 85, 15. potestates caelestes 50, 8. potestas = δύναμις 93, 8. potestate = δυνάμει 93, 7 ss. 122, 15 ss. 296, 4. *cf.* actus.
potis 20, 5.
potius quam 145, 7. 8. 154, 11. non —potius quam 11, 11. 156, 13. non —, sed potius 142, 14. 151, 9. 194, 12. 299, 17. 337, 12. *cf.* ac (atque).
practica (species philosophiae) 8, 2. philosophia 9, 13. practicen 10, 10.
praecedere 158, 3. *c. acc.* 339, 16. = προϋφεστηκέναι *126, 19. *item* 199, 3.
praecipere *c. inf.* 227, 8.
praecognita ante 150, 4.
praecurrere: ut (Porphyrius) in his rebus introducenda quaedam et praegustanda praecurrat 15, 8.
praedicamentum = κατηγορία 147, 6. 205, 13. 206, 1. praedicamenta uocata quoniam de ceteris omnibus praedicantur 207, 1. 5. — 14, 1. 17, 19. 19, 16. 22. 31, 3. 57, 14. 64, 24. 69, 7. 79, 6. 145, 20. 146, 2. 15. 17. 148, 3. 150, 6. 152, 12. 153, 7. 208, 9. 10. 222, 3. 223, 20—25. 224, 10. 16. decem 42, 11. 73, 20. 144, 17. 206, 19 ss. 226, 6. nouem 17, 15. 146, 15. 153, 5. 317, 11. generis, speciei *eqs.* 151, 1. maius 60, 2. 27. minus 60, 3. 27. paria 61, 5. — Praedicamenta: *cf. Indic. nom.* Aristoteles. Porphyrius.
praedicare *passim.* = κατηγορεῖν *40, 7. 51, 26. 56, 16. 18. 180, 2. 188, 17 ss. ad = κατά τινος *40, 7. *item* 18, 2. 3. 47, 8 ss. 48, 26 ss. 51, 1 ss. *al.* de = τινός *113, 15. 286, 7. 292, 1. 2. 5. 291, 11—15. 303, 2. 308, 4. 7. 341, 22. de = κατά τινος *51, 12. *109, 7. 180, 2. 181, 15 ss. 188, 10. 194, 21. 201, 15. 302, 17. 310, 1. 313, 3. 339, 2. de = ἐπί τινος 295, 15. 340, 19. — 41, 9. 14. 23. 42, 1. 46, 13. 151, 9. 156, 3. omnium quae praedicantur diuisio 183, 7 ss. 15 ss., *cf.* 44, 11 ss. 186, 12 ss. 187, 1 ss. alia secundum substantiam praedicantur, alia secundum accidens 186, 15. 22. praedicari de se inuicem = ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλήλων 125, 19. 336, 23. ad—de 54, 11. 12. in *c. abl.* 183, 4. 187, 11. 18. 194, 9. 239, 15. 16. 267, 11. in eo quod 53, 13. 55, 21—24. *56, 18. 203, 11. 13. *al. cf.* in (eo quod quid sit *et sim.*). — *c. nomin. praedicat.* 72, 7. 79, 10. 81, 11. 87, 1. 94, 6. 102, 5. 144, 3. 243, 21. 245, 15. 315, 16. *al. c. acc. c. inf.* 222, 24. amplius 299, 6. 305, 4. 5. magis 106, 15. plus 106, 5. 298, 15. 18. 299, 10. 335, 2. 15. uberius 299, 1. = dicere 102, 5. 183, 18. 186, 13 ss. 208, 16 (*cf.* 15). 243, 11 (*cf.* 18). 266, 13. *al. cf.* conuersim. inuicem.
praedicatio *53, 22 (κατηγορεῖται). 79, 13. 20. 106, 11. 182, 1. 185, 23. 192, 8. 195, 15. 196, 10. 13. 14. 197, 4. 204, 10. 20. 205, 2. 207, 3. 209, 7. 232, 3. 234, 12. 259, 9. 288, 24. 290, 19. 20. 299, 1. 2. 301, 1. *al.* maior 289, 11.
praedicere = ante dicere 15, 21. 17, 4. 140, 13. 247, 3. 319, 17. = supra

dictum est = προειρημένον ἐστί 319, 8. *item* 17, 1. 167, 24. 206, 19. 232, 14. 240, 14.
praediscere ante 144, 20.
praedocere 4, 18.
praeesse *c. dat.* (*sensu logico*) 26, 20. 213, 5. 237, 6 (= superesse 5).
praeferre 170, 5, *cf.* praeponere 3. *item* 226, 7.
praegustanda quaedam 15, 9.
praegustator studiorum (liber) 14, 25.
praeiacere = προϋποκεῖσθαι *110, 17. 304, 5. praeiacent, id est praesunt et antiquiora sunt 110, 24. — 268, 5. *c. dat.* 116, 13.
praeintellegere 129, 1.
praelegere 14, 19.
praelibare *aliquid* 4, 18. 6, 23. 19, 7. pauca de 14, 23. praelibat nobis (praeibat nos *coni. Engelbrecht*) ad cognitionem hoc tractatu 14, 16.
praemittere: his praemissis ueniamus ad 64, 13.
praemunire sibi uiam ad 24, 16.
praenoscere = προεπινοεῖν *128, 23. 157, 17.
praeparare 5, 14. 23, 20. 143, 4. *al.* *c. interrog. obl.* 12, 23.
praeponere = anteponere (*de ordine*) 198, 10, *cf.* 13. *item* 170, 3 (in ordine). 171, 8. supra 146, 24. *c. dat., sensu logico, oppos.* supponere 72, 8. 9, *cf.* 11. 181, 7. 204, 11. 207, 18 ss. 217, 8 ss. *al.*
praepositio, *oppos.* suppositio 217, 7.
praepositiones: attributum praepositionale: species sub eadem differentia 105, 11. omnia indiuidua in ea specie sub eodem genere 115, 15. animi ab illa sapientia inluminatio et quodammodo ad se ipsam retractio 7, 17. aequa est illi cum specie a genere differentia 58, 22. *al. cf.* differentia. — ad sub se posita 126, 2. 4. de sub se indiuiduis 109, 9. *sim.* 105, 6. 8. 106, 12. 14. de ad se inuicem relatione 285, 6. ex per se inhaerentibus 157, 13. praeter ad se inuicem habitudinem 65, 5. *al.*
praeposterato ordine 15, 24.
praesens: ad praesens 164, 3. in praesens 143, 10.
praesens et futurum I promiscue: 20, 8—10. 40, 20 s. (*cf.* 41, 1). 291, 14 (*cf.* 12). 292, 5 (*cf.* 2). *cf. condicionalis (uariae constructiones coniunctae).*
praesentia actus 262, 2.
praesertim 131, 22. 26. *cf.* cum.
praestare *aliquid* 136, 8. 141, 15. *al.*
praesto esse *alicui* 136, 7. 137, 9. 341, 15. 346, 21.
praeter *praep.:* opinionem alicuius 168, 19. 23. iuuentutem 279, 20 (*oppos.* in iuuent. 19). praeter corpora (= separatus a corp., *oppos.* in corp. 30, 3) 30, 3. 14. 160, 4. 161, 3. 165, 18. 166, 22. 167, 13. *sim.* 6, 12. 19, 19. 23, 3. 166, 7. 262, 20. praeter scientiam *rei* 20, 3. 158, 16. *sim.* 151, 19. praeter subiecti corruptionem = χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς (*cf.* sine eius in quo est interitu *100, 9) 280, 14. 281, 17. 282, 3 ss. *de re excepta* 158, 19. 302, 10.
praeterea 170, 13. 303, 17. *al.*
praeterire *aliquid* 146, 19. 159, 10. 200, 1. breuiter 24, 2.
praetermittere 11, 22. 21, 7. 23, 10. 149, 17. 167, 24. *al.*
praeterquam: nihil pr. quod 159, 12.
prauus 84, 11.
premi somno 241, 12.
pressiora 154, 3.

pridem 71, 7.
primaeua rerum ratio 7, 16.
primitiae lectoris 159, 11.
primitus 170, 5.
primordium 222, 9. a primordio 22, 8. 23, 14. 58, 8. primordia 25, 3.
primus: ex primis fit demonstratio 157, 12. genus primum est = πρότερον 114, 9. primus ab = πρότερός τινος 327, 7. *item* 109, 17. 110, 20. 114, 10. primo 40, 20. *51, 13. *53, 17. 102, 12. 114, 15. 126, 21. 347, 26. *al.* primum = πρότερον *114, 19. — 4, 14. 12, 14. 84, 4. 103, 20. 148, 9. 161, 11. *al.*
princeps generis 172, 22.
principalis 148, 14. 170, 8. principalia 34, 20. 175, 7.
principaliter = προηγουμένως 286, 16. — 6, 18. 10, 16. 26, 7. 40, 22. 45, 3. 7. 17. 106, 19. 21. 116, 22. 117, 15. 174, 14. 288, 22. 314, 10. 315, 21.
principium 175, 11. in principio libri 147, 4. sumere de 85, 10. est *alicui* 37, 15. natiuitatis = ἡ τῆς γενέσεως ἀρχή *32, 10. 35, 24. 36, 7. generationis 37, 17. cognationis 38, 20. nationis 34, 9. principia rerum 6, 4. *sim.* 158, 6. principia (= ἀρχαί) decem prima 221, 2. principia quattuor quae unum quodque efficiunt 174, 14. duo per accidens 174, 18—175, 4, accidentia 8.
prior (*sensu logico*) = πρότερος 309, 19. 314, 11. — 43, 24. 114, 14. 116, 14. 17. 19. *al.* priora eorum = πρότερα ὧν (*gen. compar.*) 303, 1. naturaliter prior 157, 14. 15. prior—posterior 170, 14. 15. 171, 6. 7. 332, 10. *cf.* genus. — prius 61, 22 ss. prius a 107, 22. 110, 18. 21. 111, 5. 116, 14. prius esse = πρότερον εἶναι 296, 6. genera prius sunt 110, 18. 21. 111, 6. *item* 114, 14. 116, 14. 19. 310, 15 ss. prius—post 138, 9.
priscus 24, 1.
priuatio 283, 5. priuationis relatio (στέρησις) 152, 19.
priusquam *c. coni.* 15, 22. 17, 19. *item* prius—quam 126, 24.
pro *praep.* = propter 221, 10.
probabiliter = λογικώτερον 167, 22, *cf.* 168, 11 ss.
probare = ἀξιοῦν 262, 10. per 12, 2. quod *c. coni.* 29, 17. probatur *c. nom. c. inf.* 136, 17. 210, 3. *item* probantur 259, 22. 323, 5. probato (*part. abs.*) 26, 11. 29, 17.
probatio = ἀπόδειξις *16, 16 (*cf.* demonstratio). *item* 22, 13. 23, 2 ss. rei 12, 5. probationes 12, 1.
procedere a (= oriri) 260, 12. in infinitum 162, 14. procedit oratio 136, 1. *sim.* 15, 23.
proceritas 88, 7.
procerus 124, 18. procerior 88, 23. 125, 2. 131, 14.
procreare 175, 12. 19. 20. *al.*
procreatio 175, 16. 176, 21.
prodesse ad 20, 19. 97, 12. 157, 7. *al.* in *c. acc.* 7, 8. *c. abl.* 7, 9. 20, 21 (= ad, *cf.* 19). prodest cognitio cernere 10, 16 (= ad cernendum, *cf.* 12). prodest adhibere 11, 12. profuturus (est) 31, 19. profutura 25, 11.
proferre se longius a (= se remouere) 158, 1.
proficere in *c. abl.* 31, 6. multum 135, 11.
proficisci (*translate*) a—ad 25, 9.
profiteri 24, 18. 336, 7.
profluere 77, 20.
profundere ortum 73, 21. ex se rationale 93, 17.

profundior quaestio 290, 13.
progenitiuus *c. gen.* 77, 19.
progignere 38, 12. 22.
progressio 138, 12.
prohibere: nihil prohibet *c. inf.* 45, 15.
proinde sunt, qualia 29, 15. proinde est ac si diceret 78, 12. 112, 1. quasi uero non proinde pulchritudo sit ac species fuerit 64, 11. *cf.* ut.
prolatio 291, 1.
prolepsis: scienda sunt utrum uere sint 25, 21. *sim.* 151, 20.
prolixitas 200, 2.
proloqui 84, 6.
promittere de 19, 18. *c. acc. c. inf. praes.* 23, 18. 24, 8. 31, 1. 69, 5. 159, 14. 160, 1. 168, 19.
promptissimus = πρόχειρος 174, 11. 178, 1. — 176, 6.
pronuntiare 161, 5.
prooemium 149, 8. 198, 7. 17.
propagari a 172, 21.
propenso aluo 235, 13. uentre 343, 14.
propinquitas (= res propinqua) 343, 8.
propinquus *c. dat.* 193, 21. propinquius 176, 2.
propior *c. dat.* 51, 18. proximus sibi = προσεχής αὐτοῦ 230, 13. *item* 233, 4. proximi = ἀγχιστεῖς 174, 13. proxime 148, 11.
proponere 339, 9.
proportio 95, 3—96, 4. 213, 1.
proportionabilis 95, 20.
proportionale = ἀνάλογον 95, 16. 96, 1.
proportionaliter 96, 2. ista proportionaliter sibi sunt 95, 3. 10.
propositio = sententia proposita 20, 3. 109, 13. 263, 4. 8. 17. 265, 6. 272, 16. 332, 12. *sensu logico* (πρότασις): ex propositionibus constat syllogismus 13, 16. (Aristoteles) librum Περὶ ἑρμηνείας 'de propositionibus' adnotauit 13, 17 (*cf. adn.*). *item* 13, 18 s. 14, 20. 21. 15, 15. 16. 18. 141, 12. recta 290, 18.
propositum 84, 19. = προκείμενα 167, 21. 168, 3. 9. *cf.* quinque.
proprie = ἰδίως *44, 15. *85, 18. 183, 11. 239, 18. magis proprie = ἰδιαίτατα *85, 19. 239, 18. — 55, 7. 185, 11. 335, 23. = κυρίως 275, 14. *cf.* accidens. accidere. differentia. differre.
proprietas 11, 16. 19, 11. 22, 7. 42, 17. 21. 43, 6. 72, 22. 100, 3. 141, 11. 152, 18. 153, 2. 12 ss. 166, 5. 8. 235, 10 ss. *al.* proprietates = ἰδιότητες 234, 15. *item* 19, 10. 27, 2. 82, 5. 105, 17. 165, 7. 234, 17. 235, 15 ss. *al.*
proprium = ἴδιον *16, 15. 147, 8. *passim.* de proprio I 98, 18—100, 5. II 275, 3—280, 12. propria = ἴδια *44, 14. 183, 10. quae sicut propria praedicantur = τὰ ὡς ἴδια κατηγορούμενα 194, 22 s.; *cf.* 58, 12. proprium quattuor dicitur modis (quadrifariam diuidunt) *98, 20. 275, 4. haec proprie (κυρίως) propria esse perhibent 275, 14. *eadem sunt* integre et uere propria 99, 20. 115, 11. magis propria 100, 2. 115, 10. proprium integrum atque absolutum 280, 2. 10. — proprium per se 297, 9. 17. 301, 6. 11. 16. 311, 9. secundum se 301, 15. 311, 19. secundum differentiam 301, 6. *sim.* 301, 16. 311, 8. ad differentiae comparationem 301, 11. *sim.* 342, 18. proprium 7, 3. 10, 6. 13. 11, 13. 20. 19, 20. 21, 1 ss. 29, 10. 45, 15. 46, 15. 47, 1. 48, 1. 11 ss. 49, 6. 50, 5. 54, 19. 55, 1 ss. 113, 5. 144, 9. 11. 19. 145, 19 ss. 153,

14. 183, 14. 187, 18. 188, 18 s. 193, 4 ss. *al.* — propria 6, 16. 18. 19. 14, 9. 17, 14. 20, 10. 12. 45, 6. 46, 3. 5. 7. 47, 12. 49, 3. 144, 12. 145, 20 ss. 196, 4. 276, 3. 10 ss. *al.* proprium *c. gen.* 113, 11. 145, 20. 153, 11—16. *item c. uerbo* esse *uel alio* (*cf.* res eiusdem proprium esse monstratur 288, 9): 21, 19. 48, 9. 11. 29, 11. 13. 50, 9. 10. 55, 1 s. 106, 12. 114, 2. 7. 126, 24 s. 128, 8. 144, 12. 188, 20. 193, 9. 276, 20. 278, 10. 279, 18. 286, 4. 288, 7 ss. 297, 9. 13. 14. 15. *al.* *c. dat. et uerbo* esse (*nisi rectius adiectiuum statuitur*) 55, 3 s. 115, 5. 13. 21. 122, 8. 13. 126, 16. 279, 9. 20. 297, 7. 11 (*cf.* hominis 9). *al.* proprium est homini esse bipedem 277, 12. *cf. etiam 'datiuus'.* propria (generis et differentiae) = διαφορά 295, 14. 309, 18. 314, 1. *al.*

proprius 6, 2. 8, 14. 141, 17. 153, 20. 21. 26. 276, 13. *al.* magis proprius 244, 13. 245, 1. *al. c. gen.* 5, 1. 162, 18. 168, 21. *c. dat.* 137, 17. = οἰκεῖος 308, 7. *cf.* differentia. nomen. proprium.

propter *praep.* 39, 8. 74, 16. 109, 2. 141, 5. 200, 22. 201, 6. 209, 10. 210, 6. 14. 285, 11. 295, 5. 297, 12. 327, 23. *al.*

propterea quia 318, 6.

prouenire 22, 4. 148, 9.

prouerbium (?): quod dictum est, sat est 15, 1. *cf. Otto, Sprichw. d. R. 112.*

prouidentia 9, 18.

prout 136, 21.

pubertas 99, 7.

pubescere 99, 7. 10. 11. 277, 21. 22. 279, 3. 15 ss.

puer, adulescens, senex 242, 9.

pueritia, adulescentia, senectus 242, 11.

pure 328, 10.

puritas 7, 22. 9, 5.

purpureis oculis 117, 8.

purus: pura sapientia 7, 17. *sim.* 7, 19. 23. 328, 7. 8. puro nomine 245, 17.

putare: putandus est *c.* (*nom. c.*) *inf.* 165, 20. 173, 2. 199, 7. putandum est *c. acc. c. inf.* 97, 11. puta 64, 5. ut puta 45, 19. 92, 9. 95, 4. 100, 12.

Qua 232, 14.

quadrifariam 147, 17. 275, 4. 276, 12. 16.

quadrifarius 276, 16.

quadrupes = τὸ τετράπουν 295, 18. 327, 4. — 28, 2. 29, 6 ss. 105, 23. 106, 1. 154, 18. 295, 18. 298, 7. 12. *al.*

quaerere = postulare 201, 7. an 140, 21. 264, 3.

quaeso 12, 11. te 15, 5. 44, 7.

qualis = ποῖος 189, 11 s. — 182, 4. *al.* proinde sunt, qualia fuerint 29, 15. quale quid sit = ἐν τῷ ποῖόν τί ἐστιν *56, 19. 58, 14. *cf.* in. talis.

qualitas *generaliter* 16, 7. 24, 14. 56, 23 s. 120, 22 s. 196, 13 s. 209, 9. 268, 16. 22. 288, 17. omnis forma qualitas est, iure omnis differentia qualitas appellatur 269, 3. qualitates 161, 4. 203, 5. magis propriae 87, 17. rationalis qualitas = ἡ τοῦ λογικοῦ ποιότης 240, 13. 268, 20. rationali (atque inrationali) qualitate (*cf. adiectiuum*) 97, 15. 240, 13. substantialis 57, 4. 121, 1. qualitas circa substantiam id est substantialis 194, 14. — *categoria* (ποιόν) 14, 14. 19, 13. 57, 13. 15. 74, 6 ss. 143, 22. 144,

4. 145, 10. 152, 16 (*definitio Aristotelis*). 222, 12. 317, 11. 327, 1.
quam numquam 26, 25.
quamlibet plurima 124, 16. quamlibet longius se protulerint —, tanto magis erunt lucida 157, 22.
quamobrem *cf.* ob.
quamquam *c. coni.* 88, 16. 150, 9. 151, 6. 152, 5.
quamuis *c. coni.* 21, 23. 51, 18. 20. 53, 12. 98. 3. 6. 10. 16. 129, 12. 243, 20. *etiam* 49, 12 *coniunctiuus* possint (*cf. adn.*) *praeferendus uidetur.*
quando *aduerb.: categoria* (ποτέ) 14, 15. 143, 22. 222, 13. 317, 12. *coniunct.* 10, 20. 30, 18. 119, 2. 180, 17. 189, 14. 219, 18. 240, 7. 11. 278, 16. 318, 12. 319, 1. 3.
quandocumque 293, 15.
quandoquidem 156, 3. 163, 22.
quantitas *generaliter* 87, 24. 182, 3. 196, 10. *categoria* (ποσόν) 14, 15. 19, 13. 74, 6 ss. 143, 22. 144, 4. 25. 222, 12. 317, 11. quantitas est secundum quam aequale atque inaequale dicitur 153, 16 ss., *cf.* 152, 15.
quantus 182, 2. *al.* quantum sat est 59, 9. 131, 18. *addito* introductioni 131, 18. quantum ad 54, 7. 56, 5. 61, 3. 4. 77, 23. 96, 16. 107, 20. 214, 9. 221, 10. quantum ad quod animalia erant 86, 20. quantum attinet ad 246, 2. quantum pertinebat ad 327, 17. quantum—tantum (*aduerb.*) 79, 12—16. quanto *c. posit.* —, tanto *c. compar.* 148, 5.
quantuscumque: quantaecumque = quotcumque 161, 20.
quapropter 225, 13.
quare 15, 19. 18, 21. 36, 16. 79, 4. 139, 1. 152, 2. 232, 13. 261, 2. *al.*
quasi 4, 2. 10, 7. 12, 15. 14, 14. 15, 4. 23, 22. 82, 15. 84, 4. 128, 4. 142, 26. 172, 11. 181, 1. 200, 9. 213, 12. 215, 9. 220, 5—8. 268, 22. *al. c. coni. praes.* 165, 17. *item* quasi uero 64, 11. quasi—sic 19, 10. *cf.* ita.
quatenus *cf.* eatenus.
quater 324, 21.
quaterni 118, 5.
quemadmodum et 113, 21. quemadmodum —, ita 344, 17. — ita et 71, 22. — sic 105, 10. 308, 13. — sic et 120, 9. 211, 15. 345, 1. — sic etiam 94, 20. 109, 21. *cf.* idem. ita.
qui *relat.:* quae *fem. sing.* = utra 149, 19. — illud indiuiduum —, quod indiuiduum 124, 20. *coniunct. post relat. non necessarius* 7, 1. 2. 17, 23 (*indic.* 24 s.). 30, 6. 7 (*indic.* 5 s.). 40, 9. 52, 8. 9 (*indic.* 9 s.). 60, 23. 67, 1. 73, 1—3 (*cf.* diuiditur 4, praedicatur 5). 75, 5. 79, 15. 90, 22. 93, 10. 122, 17 (*cf. ibid.* est). 23 (*cf.* 17). 129, 2. 3. 142, 14. 143, 17 (*cf.* poterat 19). 162, 6. 182, 7. 199, 8. 213, 12. 219, 22. 255, 7. 257, 22. 258, 7. 268, 13. 297, 18 (*indic.* 7). 299, 7. 330, 4 (*cf.* est 3). — *traiectio:* de aliis quae in philosophia grauia uersantur 15, 11. — qui est *ad notionem inducendam:* numquam alia res homo est nisi quod est indiuiduum 121, 9. *item cf.* hic. idem. in (eo quod quid sit *et sim.*) is. — *Cf. genus.*
qui *indef. adiect.:* si qua *fem. sing.* 19, 25. 38, 5. 204, 18. 243, 13. 273, 15. si qua *neutr. plur.* 45, 22. 81, 15.
qui *aduerb. in interrog. recta* 20, 5. 145, 9. 218, 4. 271, 3.

quia 26, 18. 52, 19. 55, 6. 68, 24. 150, 4. 193, 19. *al.* = quod 328, 14. 339, 18. 346, 14. *c. coni.* 302, 9 (*cf.* quia est *ibid.*). *pro acc. c. infin. cf.* demonstrare. intellegere. — *Cf.* dubius.

quicumque *relatiuum substant.* 18, 22. 55, 20. 77, 1. 81, 1. *relat. adiect.* 11, 5. 21, 11. 61, 9. 10. 80, 13. *indefinit. substant.* 99, 18. 125, 2. 3. 131, 14. *indefinit. adiect.* 4, 18. 5, 7. 34, 8. *35, 23 (*cf.* unius cuiusque 32, 9). 50, 13. 60, 1. 64, 9. 76, 4. 125, 12. quaecumque illa res 14, 13. 94, 20. 25. 95, 3. 12. 13. 102, 4. *cf. condicionalis constructio.* omnis. unus.

quidam 4, 2. 4. 14. 16. 5, 5. 15. 19. *passim.* quidam—quidam 10, 2. 30, 1. 128, 18. quoddam *c. subst.* 128, 4. 142, 25. 143, 1. quidam = aliqui(s) 59, 17. 128, 21. 327, 13. 14. 342, 1. quiddam = aliquid 108, 2. 144, 9. 162, 1. 8. 15. 214, 10. 265, 16. 296, 14. totum quiddam = ὅλον τι 236, 8.

quidem I 10, 2. *16, 18. 24, 24. 71, 7. II 135, 6. 136, 6. 137, 1. 139, 19. 140, 17. 144, 1. 19. 146, 26. 153, 18. 154, 22. 159, 3. 161, 12. 162, 4. 164, 18. 171, 21. 186, 18. 23. 187, 11. 190, 2. 20. 198, 9. 199, 14. 200, 2. 201, 3. 9. 203, 19. 204, 1. quidem—autem I 34, 2. II = μὲν—δέ 174, 6. 188, 19—189, 2. 199, 17. 205, 16. 206, 14. 212, 16. 220, 11. 230, 11. *al. item* 199, 22. 201, 12. 202, 10. — quidem—uero I 65, 19. II = μὲν—δέ 147, 14. 174, 7. 183, 7. 189, 13. 203, 13. 206, 7 (*ter* uero). 10. 11. 12. 212, 2. 4—7. 9—11. 230, 9. *al. item* 136, 3. 138, 8. 142, 1. 143, 5. 146, 16. 149, 16. 153, 10. 161, 12. 166, 1. 15 (*bis* uero). 167, 8. 168, 5. 175, 7. 179, 2. 186, 13. 188, 1. 5. 196, 9. 203, 16. 207, 8. *al.* quidem—autem—uero 139, 17. 201, 9. 206, 3 (*ter* uero). quidem—autem—uero—non autem 206, 15. quidem—uero—autem 183, 11. quidem—at uero 93, 5. quidem—sed I 17, 1. 99, 24. II 167, 4. 186, 4. quidem—sed non 204, 18. quidem —, nec (= sed non) 137, 1. 160, 2. 163, 15. quidem—tamen 26, 16. 164, 13. quidem—non tamen *75, 13. 115, 14. 164, 6. — *Saepe Boethius, ubi Porphyrius* μὲν—δέ *habet,* μέν *neglegit, cf.* 188, 9—11 (autem). 12 s. (sed non). 194, 20—22 (uero). 212, 13 s. (uero). 216, 6—8 (uero). 221, 3—5 (uero). 228, 3—5 (uero). 9 s. (autem). 11 s. (autem). *al. cf. Prolegom. Excursus II.*

quies noctis 3, 7.

quiescere = ἠρεμεῖν 244, 10. 248, 13. — 242, 2.

quilibet *substant.* 36, 15. 17. 297, 5. *adiect.* I 5, 9. 6, 23. 16, 2. 41, 8. 47, 13. 54, 8. 55, 16. 59, 21. *al.* II 144, 25. 145, 5. 17. 181, 23. 201, 4. 207, 13. 221, 17. *al.* — quilibet alius 184, 9. quilibet primus 176, 15. quilibet ille 127, 6. 200, 22. *c. substant.:* 87, 7. 264, 6. 268, 6. quilibet unus 172, 7. 21. una quaelibet (species) 98, 10. 231, 6. quodlibet unum 218, 14. unum quodlibet 184, 1. 190, 3. omnem solam quamlibet unam speciem 339, 18. quolibet modo 183, 15. 189, 17. 203, 17. *cf.* libet. quomodolibet.

quin: *cf.* ambiguus. dubius. ignorare.

quinam: quodnam 12, 12. quonam modo 181, 26. quaenam 247, 3.
quinarius numerus 136, 14. 324, 12.
quinque res 10, 17. 11, 22. 19, 15. 17. 22, 17. 26, 2. 30, 4. 49, 7. 144, 18. 146, 22. 187, 13. 287, 2. 347, 22. 348, 2. quinque proposita 163, 21. 292, 13. quinque haec 30, 13. haec quinque 150, 10. 283, 18.
quinquies 118, 5. 320, 3.
quippe 6, 7. 74, 1. 142, 17. 144, 3. 160, 24. 175, 14. 178, 11. 199, 4. 255, 12. *al.* quippe cum *c. coni.* 68, 23. 85, 6. 87, 8. quippe qui *c. ind.* 25, 2. 87, 15. 297, 10. 315, 2. quippe si *c. ind.* (*cf. adn.*) 48, 22.
quire: queunt 185, 9. 219, 23. 234. 7. 273, 4. non queunt 336, 10. 339, 13. queas 23, 5. 87, 15. queat 20, 16 (non). 146, 2. 242, 14. queamus 7, 1. queant 9, 24. 283, 11.
quis *interrog.:* quid est quod *c. coni.* 239, 11. quid igitur? 52, 23. 93, 5. 263, 10. — *indefin. substant.: neutr. pl.* si qua 17, 23. 79, 3. 127, 12. 13. si quae 116, 8. — cum quis unus homo 48, 25. quid = aliquid 12, 2. *aduerb.* 119, 6. 11. 12. 18 ss. 129, 17. 131, 22. *al.*
quisnam: quidnam 149, 10.
quispiam 64, 12.
quisque *substant.* 23, 12. quidque *96, 14. *adiect.* 5, 4. 28, 17. pulcherrimos quosque *63, 23. maxima quaeque 147, 3. quisque = aliquis 20, 20. = quisquam 239, 11. *cf.* unus.
quisquis 21, 8. quicquid (*sic constanter codd.*) 136, 9. 15. 144, 15. 175, 3. *al.* quicquid hominum est 47, 5. quicquid—praedicatur, in his 18, 3. *sim.* 33, 16. 17. quoquo modo 86, 3. *cf. condicionalis constructio.* omnis.
quocirca 17, 15. 135, 10. 151, 6. 163, 3. 166, 8. 173, 2. 345, 9.
quod = eo quod 108, 20—22. (= ὅτι) *110, 9. 114, 9. 116, 11. 120, 17. 123, 2. *al.* et quod *sine uerbo* 116, 6. = accedit quod *cf.* amplius. — quod quale quid sit = ἐν τῷ ποῖόν τί ἐστιν *56, 19. *cf.* in (eo quod). — quod *causale c. ind. saepe; c. coni.* 9, 10. 25. 10, 2. 20, 15. 72, 21. 107, 15. 21. 122, 2. 18. 234, 11. 241, 12. 13. 21. 243, 2. 246, 8. 309, 5 (*cf.* 4). 330, 16 (*cf.* 17), *al.* non quod *c. coni.*, sed *c. ind.* 161, 21, *c. coni.* 130, 11. sed quod *c. ind.* 167, 18. *c. coni.* 275, 12. quod *pro acc. c. inf.*, *c. ind.* 22, 8. 59, 17. 75, 16. 82, 13. 201, 14. 241, 6. 283, 8. 288, 22. *c. coni.* 5, 14. 6, 3. 17. 14, 10. 26, 11. 27, 12. 29, 17. 43, 7. 153, 4. 283, 8. *cf.* admittere. dubius. interesse. speculari. — quod quoniam 38, 14.
quodammodo 4, 1. 7. 13. 17. 9, 10. 12, 15. 14, 25. 26, 4. 8. 19. 35, 10 ss. 44, 5. 60, 18. 87, 13. *al.* = πώς (aliquo modo) 171, 23. 172, 16 (*cf.* 18). 173, 11. 14. 22. = πῶς (quomodo) *128, 10. 195, 4 *c. adn.* — *Cf.* habere. in (eo quod—quodammodo).
quodsi 15, 1. 17, 14. 27, 9. 30, 12. 38, 8. 48, 7. 16. 137, 24. 143, 3. 15. 155, 22. 162, 3. *al. c. coni. potent. uel condic.* 22, 22. 23, 10. 26, 23. 164, 12. 200, 18. 303, 9. 320, 14. 325, 16.
quomodolibet 195, 9.
quoniam *saepe*, 4, 7. 10. 11, 8. 14. 12, 3. *cett.* = quod 107, 3. 126, 23. 252, 16. 263, 4. 5. 293, 19.

305, 7. 308, 10. 326, 5. 345, 20. (in) hoc, quoniam 53, 5. 55, 1. = ὅτι, eo quod (*cf.* quod) 314, 2. 315, 11. 20. 331, 11. 334, 4. 338, 5. 339, 4. 346, 2. *c. ind. pro acc. c. inf.* 18, 21. 93, 5. 101, 3. 152, 2. 171, 19. 185, 20. 229, 21. 232, 1. 251, 20. 303, 10. 314, 17. 327, 19. 329, 10. 337, 1. *c. coni.* 222, 14. *sine uerbo* = scilicet 237, 13. 14, *cf.* 16. 17. *cf.* adiungere. dubius.

quoque *antepositum* 15, 18. 20. 24, 17. 43, 12. 78, 15. 84, 9. 115, 20. 143, 4. 148, 9. 167, 4. 294, 13. 330, 12. *al.* quoque—non 170, 17. non—quoque 81, 6. *cf.* etiam. idem. ipse. ita. sicut.

quot 8, 3. 5. *cf.* modus. omnis. tantus.

quotiens 9, 5. 61, 21. 98, 12. 154, 16. 20. 190, 23. 332, 8.

Radicitus 136, 9.

ramosus 10, 18. 78, 11.

rarissimus 345, 8.

ratio = definitio = λόγος, *oppos.* nomen (ὄνομα) 17, 23. 221, 6 s. (*cf.* definitio 225, 3). *item* 202, 19 (*cf.* definitio 20. 203, 1). — in substantiae ratione 101, 23. 24. 250, 24. 251, 2 (*cf.* quae substantiam monstrant 251, 22. 252, 5); *cf.* 17, 23. *sim.* 225, 9. 251, 10. ratio substantiae 153, 10 ss. — secundum posteriorem rationem (= secundo loco 288, 23, *oppos.* principaliter 286, 16. 288, 22) = κατὰ δεύτερον λόγον 286, 17. *item de genere quodam definitionis:* ratio demonstratiua 42, 16. 43, 3. 44, 5. designatiua 44, 5. insignitiua 42, 17. subscriptiuae rationes, Graeci ὑπογραφικοὺς λόγους dicunt 42, 15. 16. 43, 3. 44, 4. rationem (-nes) *c. his adiectiuis* reddere 42, 15. 43, 3. 44, 5. = natura: lapidis 32, 20. — ratione uti (*de homine*) = τῷ λόγῳ χρῆσθαι 292, 6. 10. *item* 256, 12.

ratiocinans anima 138, 7.

ratiocinatio 138, 16. 18. 139, 6. 10. 16. 149, 7. 164, 4. 262, 1.

rationabilis (*non ubique certum, in codd. etiam* rationalis) = λογικός *96, 18. 270, 18. 19. — 50, 8. 97, 5. 246, 9. 287, 18. 313, 14. 330, 7. 12. 332, 9. 12. *al.* rationabile 104, 25.

rationabilitas (*ut* rationabilis) = τὸ λογικόν 334, 5. 50, 15. 88, 8. 92, 11. 97, 16. 18. 120, 7. 122, 12. 174, 17. 241, 8. 243, 15. 250, 13. 15. 256, 6 ss. 263, 19. 294, 14. 15. 297, 9. 11. 299, 22. 300, 4. *al.*

rationabiliter 168, 17. 169, 1. rationabilius 21, 4.

rationalis (*cf.* rationabilis) = λογικός *50, 4. 183, 3. 189, 13. 206, 5. 13. 15. 240, 13. 248, 16. 296, 18. 329, 21. ea ars quam Graeci λογικήν, nos rationalem possumus dicere 9, 25. rationalis pars philosophiae 140, 21. 141, 6. — 11, 15. 19. 21, 6. 15. 22. 27, 5. 7. 13. 42, 3. 45, 10. 47, 22 ss. 48, 2. 50, 4. 57, 8. 19 s. 25. 60, 20. 76, 8. 12. 82, 8. 86, 21. 92, 10. 14. 24. 93, 2. 12. 13. 15. 17. 170, 18. 183, 13. 208, 20. 209 *med.* 211, 8. 254, 1. 255, 6. 258, 6. 259, 10. 332, 2. *al. cf.* animal. differentia. homo.

rationalitas 271, 11: rationabilitas (*cf. adn.*) *scribendum est.*

recedere a 171, 5. 308, 15.

recensere 3, 7.

recipere (= admittere) = λαμβάνειν

251, 6. 253, 4. = ἐπιδέχεσθαι *117, 9. 334, 11. in *c. abl.* 107, 14. illud ut 233, 6.
reciprocari 279, 15.
reclamare sententiae 222, 8.
recolligere memoriam 137, 2.
rectus: recta propositio 290, 18. *idem est* rectum est (moueri hominem) 290, 16. rectae prolationes 291, 1. recti iter 138, 11. *cf.* ordo.
recumbere lectulo 4, 4.
recusare: non r. *c. inf.* 37, 13. recusabo (= παραιτήσομαι) *c. inf.* 159, 7.
reddere uerbum uerbo expressum 135, 7. = indicare: causam 236, 18. definitionem 33, 9. 306, 8. redditur praedicatio 289, 1. communitates 334, 19. *sim.* 266, 12. 322, 15. *cf.* ratio. = efficere, *in computatione:* 320, 11. 322, 9. = constituere 121, 17, *cf.* 18. = facere *c. dupl. accus.* 84, 16. 202, 3.
redigere in unum 34, 12. 58, 17.
reducere (= referre) ad 264, 21, *cf.* 265, 1. *item* 73, 23. 74, 1.
redux 242, 17.
referre ad 142, 2. 9. 13. 150, 16. 182, 20. 183, 1. 2. 199, 5. 10. 256, 14. 263, 24. 265, 1. 288, 24. *al.* referri inuicem 202, 22.
refugere 149, 4.
regula 210, 19. 324, 14. 325, 5.
reicere 39, 10. 22. 68, 27. 180, 17.
relatio 65, 5. 182, 22. 199, 10. ad 19, 13. 182, 17. ad se inuicem 285, 6. *categoria* (πρός τι) 143, 22. 144, 26. 152, 18. *cf.* oppositio.
relaxare (*cf.* ἀνάνετος) *124, 22. 125, 2.
relinquere 261, 22. 333, 22. 334, 2. 345, 3. *al.* = omittere 203, 4. relinquitur *c. inf.* 129, 16. relinquuntur bene definiri 60, 24.
reliquum uidetur *c. inf.* 140, 14. reliquum remanserat 65, 2.
remanere *cf.* reliquum.
remissio = ἄνεσις *117, 9. 251, 6. *item* 89, 6. 251, 12. 252, 17. 19. 23. 253, 4. 7. 314, 7. 315, 12. 336, 5. 8. *al.* remissiones 347, 11.
remittere = ἀνιέναι 251, 14. 315, 17. 336, 6. *al.* remissus = ἀνειμένος 342, 12.
renuere 161, 9.
repellere 222, 16.
reperire (*scriptura* pp *praeter formas perfecti et plusquamperf. uarie in codd.*) 8, 2. 14, 15. 42, 18. 60, 26. 69, 11. 18. 84, 6. 87, 15. 144, 7. 14. 165, 10 (*cf.* inuenire 11). 167, 2. 226, 6. *al.* reperiuntur esse disiuncti 192, 12.
repetere a 87, 19. quod *c. ind.* 22, 8. 82, 13.
reposcere *aliquid* ab *aliquo* 85, 6.
reprehendere 271, 22.
reptile 105, 23. 106, 4.
reputare 84, 5.
requirere 19, 10. 20, 15. 76, 26. 176, 21. 181, 16.
res: rem confecimus de 15, 1. res apodictica, dialectica, syllogistica 14, 19 s. *cf.* esse. familiaris. quinque.
reseruare *aliquid alicui* 154, 5. 237, 23. 251, 19. posterius (= in posterum) 56, 21.
resoluere 26, 16. 165, 4.
resolutorius *cf. Indic. nomin.* Aristoteles. — resolutoria syllogismorum disputatio 13, 16.
respicere *aliquid* 6, 12. 29, 9. 73, 7. 90, 3. 16. 286, 20. *al.* ad 213, 13. 214, 1. 257, 17. *aliquid* contra *aliquid* 90, 10. 13. 91, 5.
respondere quaestioni 198, 20. ad quas (quaestiones) genus—accidens

respondetur 265, 21. de interrogatione 54, 15. per 266, 2.
responsio animalis (= 'animal' respondetur) 182, 5. 6.
restare 12, 17. 305, 20. = manere: quae (species) solum species restat 204, 15. quid restat? 12, 16. restat ut 15, 13. *c. inf.* 336, 18. 347, 17.
reticere *rem* 159, 17.
retinere (= habere) 245, 10. 265, 2. 3. 312, 5. *al.*
retractare 236, 16.
retractio 7, 18.
reuerentia 221, 10.
reuerti ad propositum 84, 19.
reuocare memoriam 137, 3. infinitatem ad unam formam 78, 17.
rhetor 39, 17. 76, 18. 77, 5. 7. 98, 8. 24. 347, 26.
rhetoricus 76, 18. 77, 2. rhetorica (ars) 10, 21. 22. 34, 19. 35, 1.
ridere 29, 13. 50, 7 ss. 55, 7. 99, 17 ss. 275, 11. 278, 10. 12. *al.*
ridiculus 20, 3.
risibilis = γελαστικός *50, 5. 183, 13. 275, 11. — 21, 6. 18. 25. 29, 12. 13. 45, 10. 46, 15 ss. 48, 1 ss. 23. 50, 10. 54, 22 ss. 55, 7. 11. 19 ss. 61, 6 ss. 80, 5 ss. 99, 14. 18 ss. 122, 15 ss. 170, 18. 171, 4. 183, 13. 184, 24. 186, 8. 275, 11. 278, 7. 279, 4. 280, 5. *al.*
risibilitas 297, 8.
risus 11, 20. 29, 13. 60, 6. 20. 23. 61, 17 ss. *al.*
rite 12, 4. 232, 3. 251, 15.
roborata cognitio 24, 19. roboratus scientia 159, 16.
rubor 100, 13.
rursus particula 36, 4. — 17, 2. *32, 9. 36, 3. 8. *63, 21. 65, 17. 152, 14. 154, 15 (rursum *codd. quidam*). 154, 15. 155, 3. 5. 162, 13. 163, 13. *al.* rursus aliud atque aliud iterum 66, 20.
Sagitta 313, 17.
sagittator 128, 23.
saltem 214, 11.
salutationes familiarium 4, 8. matutinae 83, 4.
sanguis = familia 176, 17. 177, 5.
sat est 15, 1. 59, 9. 131, 18. *cf.* quantum.
satis *c. gen.* 290, 14. ad 302, 12.
scamnum 184, 4. 5. 234, 2.
scientia 7, 1. 14. 9, 7. 10, 18. 11, 24. 26. 13, 1. 16. 19, 1. 20, 3. 137, 24. 138, 9. 139, 2. 142, 9. 143, 16. 145, 9. 146, 5. 154, 10. *al.* incorporalis 28, 8. logica 15, 19. 20. *cf.* terminus. uenire.
scilicet 28, 9. 34, 21. 37, 11. 41, 13. 21. 47, 6. 50, 4. 136, 16. 142, 8. 24. 144, 8. 173, 12. 14. 237, 16. 17. *al.*
scindere 78, 21.
scire: scito (*part. abs.*) 26, 11. peritis scientibusque 153, 1. scire quod *c. coni.* 26, 11. sciendum est quoniam *c. ind.* 152, 2. *cf. prolepsis.*
sciscitantibus 328, 11.
sciscitatio 317, 14.
secare 6, 5. 11, 25. 17, 9. 172, 14. 195, 13. 213, 7. 227, 8. 249, 7. 20. 276, 14. nihil, ubi (= in quod) secari possint 49, 15.
secretus 160, 1. secretum altioris doctrinae 168, 22.
sectari 285, 9.
sectio 7, 24. 226, 1.
secundum *praep.* = κατά τι 296, 16. — 17, 22. 56, 19. 152, 18. 162, 23. 172, 1. 4. 173, 13. 21. 177, 3. 180, 11. 185, 21. 200, 21. 240, 15. 16. 241, 4. 253, 17. 18. 269, 16. 270, 1. 6. 271, 20. 277, 18. 286, 17. 288, 16. 293, 15. 301, 6. 15. 340, 17. *al. cf.* accidens. differentia. diuisio. locus. modus. notus. per.

secundus = ὕστερος *141, 10. a 210, 2. *cf.* locus.
sed *in apodosi: post* si 330, 2 (= ἀλλά). *item* sed tamen = ἀλλ' οὖν 314, 4. *sim.* (*post* etsi) sed non = ἀλλ' οὐ 188, 13. *cf.* quidem. non.
sedere 45, 19. 21. 50, 11. 85, 23. 25. 103, 13 ss. 183, 14. 185, 2 s. 241, 21. *al.* in quibus sederint (proprium differentiaque) 122, 20.
segregare 7, 2. = partiri 243, 3. *item* 77, 21. 78, 11. 146, 3. a 20, 12. 21, 16. 87, 2. 88, 9. 180, 10. 193, 20. 196, 2. *al.*
seiungere 57, 5. a 11, 13. 29, 21. 59, 3. a se 185, 2.
semel = primum 34, 5. semel—dupliciter 246, 5.
seminibus uescentia (animalia) 249, 17.
semita disputandi 139, 4.
semper *cf.* omnis.
senarius numerus 325, 4.
senecta 99, 7.
senescere 99, 10.
senior, *oppos.* posterior 38, 22.
sensibilis (sensibile) *actiue* = αἰσθητικός 254, 1. 3. — 81, 20. 90, 7 s. 108, 21. 208, 18. 210, 5 ss. 255, 5. 256, 5. *cf.* animal. differentia. substantia. — *passiue* = αἰσθητός *24, 7. 29, 19. 21. 159, 6. *oppos.* intellegibilis 166, (6 s.) 19 ss. 167, 10. 15. = corporalis 30, 10. 166, 6. — 24, 7. 19. 25, 5. 136, 1. 18. 19. 159, 6. *al.*
sensus (*quinque*) 136, 13. oculorum 234, 7. corporis—mentis 84, 7. sensus iudicium 136, 8. sensibus subiectae res 24, 14. sensus rerum 25, 9.
sentire *uis animae* 136, 2. 5—16. sentiendi anima 70, 24. iudicium 136, 5. *cf.* cogitare.
sentuosus 36, 2.
separabilis: separabilia 241, 11. *cf.* accidens. differentia.
separabiliter 106, 19.
separare a = χωρίζειν 24, 7. 159, 6. 161, 1. 7. 177, 10. *item* 21, 9. 10. 22, 9. 59, 5. 164, 21. 173, 17. 188, 4. *al.* separatus praeter corpora 30, 14. in *c. acc.* 155, 5. in *c. abl.* 10, 24. 87, 23. *aliqua re* = diuidere 227, 18 (*cf.* 17).
separatim 264, 20.
separatio 22, 8. 193, 19. 301, 18.
seponere 136, 20.
sequi: secuntur 54, 17. 75, 9. — sequitur 39, 3. sequitur differentia speciem 332, 10. mutuo se 332, 14. sequitur = pergit (*cf.* sequitur dicens I 213, 24 *Meiser*) 35, 22. sequitur te disputare 63, 17. sequenti *abl.* 85, 10. sequentia 32, 2. 75, 9. 157, 17. = ἐπιγίνεσθαι *126, 19.
series 39, 8. 135, 5. 154, 10. 161, 11. 207, 7. 347, 26.
sermo est apud . . de 179, 19. 180, 18. Latinus 8, 12. 149, 11. Graecus 149, 11. 222, 7. = uox 8, 10 (?). 151, 2. 5. hic sermo (*partic.* entia) 74, 15. sermones (aliquid) significantes 13, 19. 17, 7. *sim.* 26, 5. *oppos.* res 14, 7. 9. decem primi sermones (= praedicamenta) 14, 5. 26, 5.
serpente *abl.* 295, 18. serpentes 106, 1.
seruare modum 23, 20. = reseruare *uel* parare 348, 3.
sessio 264, 9. 271, 16.
si = sin 28, 6. *c. ind. in interrog. obl.* = num 5, 1. *c. ind. et coni.* 14, 8—10. si tamen *c. coni.* 177, 12. si autem 57, 10. 118, 19. 121, 22. 264, 19. *al.* si non 23, 11. si—non 64, 21. si uero = sin 30, 20. 165, 12. si—non, si uero 20, 22. si —, tunc 55, 1—3. *cf.* colligere. *condicionalis.* speculari.

sic (= ita) — ut *compar.* 94, 21 s. *consec.* 53, 2 (*cf.* 4). *cf.* quemadmodum. sicut.
sicubi *c. coni.* 71, 15.
sicut 49, 23. 52, 17. 58, 1. 64, 4. 182, 19. 196, 4. 326, 2. *al.* sicut et 116, 23. 341, 4. sicut etiam 295, 5. 6. sicut —, aeque 341, 16. sicut—ita 108, 24. 153, 17. 179, 12 198, 7. 199, 20. 247, 22. 263, 22. *al.* ita—sicut 313, 7. — ita etiam 115, 2. 116, 2. 122, 15. 293, 1. 9. 294, 18. 306, 11. 333, 19. 345, 22. *al.* — ita idem 199, 20. — ita quoque 84, 9. 140, 23. — sic 57, 23. — sic et 102, 21. — sic etiam 94, 24. 110, 19. 130, 13. sicut —, eodem nunc etiam modo 88, 1. sicuti 110, 19.
sidus caeleste 154, 19.
signare (= designare, significare) 147, 1.
significantiae uocis 155, 17.
significare *aliquid* in uoce 149, 14. *cf.* sermo.
significatio = σημαινόμενον 174, 11. 178, 2. — 14, 2. 149, 15. 17. 20. 171, 12 ss. *al.*
signo inpresso 19, 10.
silere 168, 7.
simia 184, 3.
similis *c. dat.* 141, 22. 152, 16. 179, 15. 195, 17. sibi 67, 12. ueri similis 139, 3. simile est ac si diceret 31, 2. 49, 22.
similiter 55, 17. 100, 2. 333, 3. *al.* = ἐπίσης *113, 15. = ὁμοίως 296, 1. 333, 3. ex materia similiter consistit = ἐξ ὕλης ἀναλόγου συνέστηκεν 267, 7. ueri similiter Graeci λογικῶς uel ἐνδόξως dicunt 168, 8.
similitudo = ὁμοιότης *37, 22. 178, 15. substantialis 166, 17. 210, 18. 228, 21. 22. 229, 9.
simplex: *abl.* simplici 171, 16. sermone *16, 20.
simplicitas tenuitatis 12, 22.
simpliciter 97, 10. 120, 22. 121, 22.
simul 32, 3. 97, 23. 102, 12. 142, 18. 263, 6. 339, 6. *al. cf.* idem. interimere. perimere.
simus 117, 20. 235, 12. 251, 13. 253, 6. 343, 13. amplius simus 253, 8.
sin 27, 10. sin uero 43, 12. 63, 10. 84, 11. 91, 6. 95, 5. 105, 13. 118, 7. 151, 2. 310, 6.
sinceritas 135, 12.
sine ullo labore 12, 16. sine aliquo fundamento 6, 7.
singillatim (*codd. fere ubique uel* singill. *uel* singul.) 47, 2. 82, 8 (*sic pro* singul. *scribendum*). 156, 21.
singularis = indiuiduus 209, 3. *oppos.* uniuersalis 167, 6. — 144, 10. 185, 16. 186, 4. 7. 11. 190, 4. 228, 12. 229, 16. 20. 230, 5. singulare = τὸ καθ' ἕκαστον 228, 8. 12. — singularia, *oppos.* uniuersalia 166, 15. 19. 21.
singularitas 49, 8. 167, 4. 185, 23. 183, 18. 184, 1. 10. 186, 13. 229, 17. 234, 11. 237, 3.
singulariter 55, 5. 7. 16. 20. 82, 12.
singulus homo 47, 9. 103, 14. unius cuiusque singuli hominis 86, 3. singulum 78, 22. 23. singuli homines 24, 16. 52, 13 ss. singuli in partes 71, 1. singula corpora = indiuidua 19, 3 s.; *cf.* 58, 10. quae singula atque una sunt 49, 16.
siquidem 292, 14. 311, 6.
situs = sedere 85, 25. *categoria* (ποῦ) 143, 23. 222, 13. 317, 12.
siue *c. ind.* (*sequ. ter* siue) 171, 3. siue—siue (—siue) *c. coni.* 42, 1.

3. 218, 11. 313, 3. *in interrog. obl.* siue—siue—siue—an 159, 4.
sociatus *alicui* 91, 20.
societas = cognati 172, 12. 21.
soliditas 195, 14.
solitarius 6, 2. 10, 15. 74, 12. 144, 10.
sollers 22, 17. sollertissimus labor 157, 10.
sollertia prouidentiae 9, 18.
soluere quaestionem 160, 19. 164, 4.
solus *superuacan.* 11, 9. 87, 15. 131, 3. *apud* nisi *et negationem* 50, 7. 81, 23. 99, 9. 121, 8. 128, 1. solus tantum 8, 15. 102, 18. 106, 18. 114, 18. 123, 6. 126, 12. tantum solus 71, 14. 103, 10. modo solus 126, 12. *cf.* non (solum). omnis. unus.
solutio 290, 19.
sortiri 71, 14. 72, 16. 74, 21. 91, 23. 137, 20. ex 202, 19, *sic fort. etiam* 176, 24 *scribendum.*
spargitur quadrifariam utilitas 147, 17.
spatium praedicationis 306, 22. spatia tria (corporum) 161, 5.
specialis 24, 24. 47, 7. 230, 2—4. 236, 3. specialissimum = εἰδικώτατον: post quod non erit alia species 205, 17. — 205, 18. 206, 8. 212, 12. 216, 8. 15. 231, 14. specialissima = εἰδικώτατα 203, 14. 15. 205, 8. 9. 225, 10. 12. 13. *cf.* species.
specialitas 72, 20.
species = εἶδος *16, 14. 147, 8. *passim.* de specie I 63, 17—83, 2. II 198, 9—237, 11. specierum 5, 24. 10, 13. 11, 26. 20, 5. 145, 14. 155, 13. 158, 9. 166, 12. 18. *al.* speciebus 6, 17. 14, 9. 17. 17, 12. 20, 6. 157, 13. 15. 156, 19. 166, 13. 186, 20. *al.* — species multis dicitur modis *63, 20. quot modis dicitur 237, 18. multifariam 64, 5. 199, 21. aliae eius definitiones 69, 2. 199, 22. 203, 4. — *Prima ap. Porphyr. definitio:* unius cuiusque hominis forma species appellatur *63, 20. 64, 5. 199, 13—15. 200, 4. a Victorino uidetur erratum, quod quasi in alia appellatione speciei dixit (64, 8 ss.): rursus dicitur et pulchritudo uultus 63, 21. *Boethius ex hac significatione duas facit,* unam substantiae qualitatem 200, 6—201, 3, aliam cuiuslibet indiuidui propriam formam (secundum accidens) 200, 5—201, 4. — *Secunda ap. Porphyr. definitio:* dicitur species quae supposita est generi (est sub adsignato genere) *eqs.* = λέγεται δὲ εἶδος καὶ τὸ ὑπὸ τὸ ἀποδοθὲν γένος κτλ. 63, 23. 64, 20. 199, 15. 201, 13—16. (homo) species animalis *64, 1. 199, 17. — *Tertia definitio ap. Porphyr. tripartita est* (tribus definitionibus 203, 16): (prima 65, 19, una 203, 19 ss.) species est quod ponitur sub genere = τὸ ταττόμενον ὑπὸ τὸ γένος 65, 15. 203, 9. (secunda 65, 20. alia 203, 21 ss.) de quo genus in eo quod sit praedicatur = οὗ τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται 65, 17. 203, 10 (tertia 66, 8. 203, 18. 204, 14). quod de pluribus—praedicatur 66, 9—11. 203, 11—13; *quae est definitio* (speciei) specialissimae et quae solum species est 203, 13. species specialissima = τὸ εἰδικώτατον (εἶδος) 203, 14. 15. *item* 51, 20. 21. 52, 1. 67, 8. 68, 15. 207, 12 ss. 213, 4. 8. 227, 5. 237, 14. *al.* uere species id est specialissima 69, 14; *cf.* 52, 12. magis species = τὸ εἰδικώτατον (εἶδος) *69, 1. 3. 8. 10. 75, 12. 14. *item* 44, 1. 67, 10. 68, 3. 9. 26.

69, 20. 70, 3. 4. 71, 19. 72, 3. 6. 26. 73, 2. 112, 16. 19. 25. *al. ut uox composita:* ad magis species 75, 24. 76, 1. 3. de 81, 18. in 44, 1. 68, 24. sub 75, 14. 20. quae (species) sub se species nullas habet, illam ultimam speciem et magis speciem et specialissimam nuncupamus 67, 6. *sim.* 205, 3. 227, 8. 288, 2. illa solum species simplexque est species atque idcirco et maxime species et specialissima nuncupatur 207, 21. ultima species = τὸ ἔσχατον εἶδος 211, 20. *item* 80, 12. 214, 9. 217, 10. 226, 11. 339, 9. sola (solum) species 70, 2. 203, 14. 207, 21. 211, 20. integra 52, 9. integrior 69, 22. — species subalterna = ὑπάλληλον εἶδος 216, 13. *item* 67, 20. 68, 10 ss. 70, 5. 208, 6. 216, 13. inferior = ὑποβεβηκός 205, 18. 256, 15. — differentiae specie distantes *40, 6. differentia specie *58, 11. 180, 2. 194, 22. 201, 14. quae sicut species praedicantur 194, 22. accidens species 200, 21. species *c. gen. possess.* generis 52, 1. 204, 20. *al.* animalis 71, 11. 12. 91, 7. 184, 16. 199, 17. 210, 10. *al. c. gen. definit.* corui 57, 16. 316, 1. coruorum 333, 20. equi 298, 19. indiuiduorum 211, 17. solis 219, 17. = figura: corporis 64, 6. falsa Centaurorum 25, 7. — species rhetoricae = εἴδη ῥητορικῆς 35, 1. — *Cf. etiam* 5, 19 ss. 24, 4 ss. 44, 14 ss. 71, 4 ss. 144, 23 ss. 159, 3. 160, 7 ss. 183, 10 ss. 206, 8 ss. 208, 11 ss.

specificare = εἰδοποιεῖν 253, 19.

specificus *cf.* differentia.

speciosos pulcherrimos quosque dicimus *63, 23.

spectaculum 162, 22.

spectare ad 141, 23.

spectatio (= consideratio 39, 17) 39, 16 (*cf. adn.*).

speculari 66, 18. 165, 7. *aliquid* 89, 21. 142, 21. 165, 15. de 141, 14. *aliquid* in *c. abl.* 185, 18. 21. speculatus *c. acc. c. inf. et* quod *c. coni.* 6, 14—17. speculatus si *c. ind. et coni.* 14, 8—10.

speculatio 7, 22. 8, 16. 24, 15. 40, 5. 154, 6. considerationis 8, 4. = θεωρία 147, 11. *cf.* cognitio.

speculatiua species philosophiae 8, 2. 3. pars philosophiae 140, 20. 22. consideratio 141, 8. speculatiua (= speculatiua philosophia) 8, 6. 11. 140, 23. 141, 4. 16. 23. 142, 11.

spiritus uiuificationis 264, 16.

sponte 149, 4.

stabilis 23, 15. 242, 15.

stabilitas 9, 19.

stare 45, 10. 20. 85, 24. 227, 10. 242, 6. *al.* stans *neutr. substant.* 45, 10.

statim 190, 2. 283, 2.

statua 18, 19. 20. 32, 18. 94, 14 ss. 267, 5. 10. 268, 7. 16 ss.

staturae longioris esse 241, 14.

stella 293, 6. 313, 6.

stilus 15, 7.

strictim 142, 16.

stricto uinculo 36, 2.

suadebat standum esse 227, 10.

sub *c. abl.* = μετά τι *69, 10. = ὑπό τι *37, 24. 25. *54, 21. *65, 15. 127, 21. 178, 17. 18. 188, 21. 201, 16. 203, 10. 206, 3 ss. *al.* — 11, 14. 15. 17, 13. 24. 18, 1. 2. 21. 21, 12. 16 ss. 22, 3. 7. 11. 21. 27, 4—6. 35, 3. 37, 13. 14. 24. 38, 2. 6. 21. 40, 11. 15. 43, 19.

44, 21. 45, 27. 47, 2. 70, 24 ss. 179, 8. 184, 16 ss. 192, 8. 193, 10. 12. 16. 204, 2 ss. 208, 16 ss. 218, 10. 255, 3 ss. *al. c. abl. pro acc.* 73, 18. *c. acc.* 143, 18. 190, 9. 209, 5. 234, 1. *cf.* ponere. supponere.

subalternatim posita (= ὑπ' ἄλληλα τεταγμένα) genera 152, 9.

subalternus = ὑπάλληλος 216, 13. — 44, 1 s. 67, 20. 70, 5. 72, 13 ss. 76, 15. 80, 10 ss. 90, 3 ss. 219, 23. 231, 10. 237, 16. *al. c. dat.* 226, 10. *cf.* genus. species.

subaudire 173, 7.

subdere = addere 337, 9. *sensu logico, c. dat.* 5, 19. 145, 1. 215, 13.

subdiuisio 9, 22. 80, 22. 89, 28. 250, 6. 254, 22.

subesse 160, 20. *sensu logico* 72, 8.

subiacere 6, 17. 219, 7. 257, 11.

subicere postea 63, 2. 8. = substituere, *c. acc. c. inf.* 201, 3. subiectum esse = inferiorem esse 136, 17. numero 138, 21. philosophiae 141, 7. *sim.* 141, 3. 20. intellectui 163, 16. sensibus 24. 14. 137, 13. *sensu logico* 6, 17. 10, 24. (12, 7). 145, 24. 163, 8—11. 215, 6. 14. 218, 2. 225, 1. *al.*

subiectum = ὑποκείμενον 280, 14. 19. 281, 3. 17 ss. 334, 9. 338, 11. 342, 6. — 42, 22. 53, 2. 4. 127, 2. 155, 2. 3. 163, 9. 164, 6. 166, 24. 167, 2. 5. 184, 2. 3. 196, 11. 204, 18. 20. 226, 17. 243, 22. 245, 7. 10. 250, 11. 18. 22. 257, 11, 258, 2. 282, 8. 12. 295, 4. 302, 4. 315, 6. 7. 333, 19. 22. 341, 7. *al.* — *c. gen.* 129, 4. 287, 26.

subintellegere = ἐπινοεῖν *101, 12. 280, 18. 296, 8. = προεπινοεῖν 342, 5. — 101, 4.

subire culpam 135, 6.

subiungere 61, 25.

sublimari 25, 4.

sublimior 24, 20.

subministrare 136, 4.

subnixus *c. abl.* 136, 6. 168, 4.

subscriptio 42, 22. 43, 9. 65, 12. 69, 4.

subscriptiuus *cf.* ratio.

subsistentia 25, 12 (*abl., cf.* intellegere). subsistentiae incorporales 160, 23.

subsistere = ὑφίστασθαι 281, 3. 314, 10. 344, 18. = ὑφεστηκέναι *24, 5. 159, 4. — 25, 12. 26, 11. 136, 4. 161, 14. 164, 16. 20. 167, 8. 309, 12. 316, 23. 339, 14. *al.* circa *aliquid* 160, 22. 166, 22. ex 267, 15. 268, 7. 9. inde quia 98, 5. in *c. abl.* 167, 10. 281, 3. 315, 21. subsistentia uel entia 74, 14 (*uirgula post* sunt *ponenda*). subsistentia per semet ipsa 167, 11. *oppos.* intellegi 167, 10. 15. ante subsistere = προϋφεστηκέναι 338, 8.

substantia *passim.* = οὐσία *128, 14. 16. 206, 2. 7. 10. 231, 4. 5. 296, 3. 11. 342, 2. substantia categoria 14, 12 s., *cf.* 8. praedicamentum 206, 2. *item* 6, 5 ss. 16, 1. 5. 9. 17, 8. 20, 20. 74, 6 ss. 143, 21. 145, 10. 146, 14. 152, 12 s. 222, 12. secundum substantiam, *oppos.* secundum accidens 186, 15 ss. substantia supremum 212, 11, *cf.* 211, 15. suprema substantia = ἡ ἀνωτάτω οὐσία 258, 16. generalissimum genus 208, 12. 209, 18. magis genus 70, 20. 71, 1. descriptio praedicationis a substantia usque ad indiuidua 67, 21 ss. 76, 6 ss. 206, 1 ss. 208, 9—211, 14. 255, 3 ss. animal est substantia animata sensibilis. *cf.* animal. — homo sub-

stantia *eqs. cf.* homo. Cicero substantia 81, 13. substantiae uel res absolutae 199, 6. — Aristoteles primas substantias dicit esse indiuiduorum corporum et singulorum 19, 2 (indiuiduae substantiae = αἱ ἄτομοι οὐσίαι 314, 11), secundas substantias species appellauit uel genera 19, 3. 5. substantiae in quibus genus et species sunt 43, 23. — substantia = natura, proprietas *rei:* 17, 22. 32, 16. 57, 5. 64, 15. 23. 180, 5 ss. 199, 9. 200, 10. *al.* definitio substantiam monstrat 153, 22. *sim.* 20, 20. in substantia innatum 50, 22. *c. gen.* (*cf.* substantia hominis = ὑπόστασις ἀνθρώπου 327, 12): substantia hominis naturaque 76, 19. *sim.* 50, 17. 144, 6. *rei* 9, 9. 50, 11—16. 128, 14. 16. 144, 6. 162, 21. 163, 3. 182, 17. 296, 3. *al.* sui 128, 2. 6. una(quaeque) 128, 4. 16. 202, 20. 342, 2. purior 9, 1. intellectibilis 9, 2.

substantialis 121, 2. 200, 6. 7. 281, 12. 19. substantialius 22, 1. *cf.* differentia. qualitas. similitudo.

substantialiter 93, 4. 232, 14. 274, 20. 21. 281, 9. 10. 13. 335, 18.

(substare: *cf. Addenda ad p. 5, 17.*)

subter *aduerb.* 180, 20.

subterfugere *aliquid* 60, 22.

subterior 36, 12. 43, 24. 46, 20. 22. 47, 14. 68, 6. 78, 24. 79, 3. *al. c. dat.* 81, 15. subterius (*aduerb.*) paululum 95, 21.

subtilis 85, 13.

subtilitas 12, 13. 22, 14. 85, 2. Aristotelica 17, 19.

subtiliter 44, 6. *compar.* 12, 10. 21, 5. *superl.* 16, 10.

succincta breuitas 143, 8.

sudare labore 157, 10.

sufficere 11, 9. *c. dat.* 137, 13. ad 154, 6. sufficit *c. inf. perf.* 142, 16. 227, 15. 325, 5. sufficiens 118, 16.

sufficienter 83, 3. 236, 15. 237, 21.

suggerere 137, 11. 148, 16. 198, 18.

sui 9, 15. 34, 3. *113, 16. 128, 6. 162, 10. 250, 12. 326, 5. = eius 113, 19. sibi = ei 137, 17. 182, 22. *item* se *37, 25. *pro pron. reciproco* 53, 8. 76, 16. 90, 10. 125, 20. 141, 17. 185, 2. 190, 20. 218, 17. 263, 6. *al. cf.* considerare. consimilis. conuertere. differre. discrepare. disgregare. disiungere. distare. distribuere. diuersus. diuidere. — sese 9, 5. 15. 10, 18. 12, 14. 30, 3. 138, 17. 158, 21. 159, 17. 263, 6. *al. cf.* habere. — sibimet 139, 7. 160, 4. 224, 4. 9. *al.* semet 161, 25. 167, 11. 170, 7. 182, 15. 185, 18. 188, 1. *al. cf.* per (se).

sumere 87, 26. 143, 11. sibi 136, 11. in manibus 32, 1. in parte *rei* 274, 23. *sim.* 155, 13. principium 176, 23. de 85, 10. imaginationes 136, 23. intellectum *rei* ex 163, 15. 17.

summa rerum 17, 8. numeri 324, 17.

summatim 17, 4.

summe utile 150, 2.

summitates 72, 10.

supellex philosophiae 10, 3. 140, 15. 143, 6.

super *sensu logico, c. acc.* = ὑπέρ τι 205, 16. *item* 17, 11. 42, 10. 47, 19. 51, 19. 20. 57, 1. 64, 22. 71, 18. 20. 21. *al. c. abl.* 31, 1. — uenire super *aliquid* 268, 12. *c. abl.* 4, 4. 9.

superabundare 112, 4.

superare *sensu logico* 112, 6. superatur nox luce 44, 8.

supercrescere 118, 10.
superesse *sensu logico* 46, 6. 72, 7. 81, 13. *c. dat.* 46, 8. 47, 20. 120, 10. 237, 5.
superficies 161, 3.
superfluus 196, 16. 197, 6.
supergredi *aliquid* 299, 2. 335, 4.
supericere 6, 8. 16, 2.
superior *sensu logico* = ὁ ἐπάνω 230, 12. 13. 231, 6. 232, 1 ss. = ὁ πρό τινος 212, 5. 13. — 46, 23. 47, 14. 67, 17. 68, 5. *69, 12. 70, 6. 8. 73, 6. 79, 3. 5. 80, 10. 199, 10. 208, 1. 211, 5 ss. 232, 1—233, 6. 255, 19. 20. *al.* *c. dat.* 73, 22. 80, 19—21. *cf.* genus. — supremus = ἀνωτάτω ὤν 211, 15. 212, 11. = ὁ ἀνωτάτω 258, 16. — *Cf.* genus (*etiam* genera prima).
superius *aduerb.* (*de loco libri*) 9, 13. 17, 1. 10. 19, 19. 29, 16. 146, 21. 150, 3. 151, 10. 162, 13. 165, 20. 218, 1 (paulo) *al.*
supernus 8, 21.
superponere *sensu logico* (*ap. Ciceron.* 12, 6 s.) 65, 9. 162, 5. 214, 2. 217, 2. 9. 341, 8. *c. dat.* 143, 24. 207, 11. 237, 13. 16. 253, 2. *al.*
supersedere *c. inf.* 9, 22. 21, 1. 116, 9. aliae (communitates) supersedendae sunt 109, 3.
superuacuum est *c. inf.* 119, 1. 239, 6.
superuadere *aliquid* 46, 14. 79, 25. 232, 18. 306, 18. 20. 23. 337, 23. 338, 1.
superuenire: superueniens genus = ἐπαναβεβηκός 205, 16. 216, 8. 217, 3. — 315, 5. *c. dat.* 302, 6. 328, 4. 343, 12. in *c. acc.* 268, 6.
suppetere: si uita suppetet 132, 1.
supponere (*in codd. saepe* subp-) scamnum 184, 6. = addere 50, 1. *sensu logico* = ὑποτάσσειν *34, 11. *37, 2. 21. 178, 14. *item* (*ap. Ciceron.* 12, 6). 72, 10. 217, 8. 10. 11. *c. dat.* 26, 23. 34, 11. 37, 2. 21. 66, 1. 4. 70, 14. 20. 151, 19. 178, 14. 179, 7. 181, 1. 3. 200, 9. 201, 2. 204, 11. 207, 17 ss. 209, 10. 213, 19. 214, 9. 237, 15. 17. *al.* sub *c. abl.* 17, 13. 22, 12. 22. 92, 21.
suppositio 217, 8. generis (= sub genere) 237, 21.
supra *aduerb.* (*de loco libri*) 31, 6. 44, 17. 178, 19. 199, 20. *al.* praeponere 146, 24. — *praepos., sensu logico* = ὑπέρ τι *69, 9. = πρό τινος 211, 16. 216, 7. — 210, 20.
surgere 85, 4. 132, 4.
susceptibilis *c. gen.* = δεκτικός τινος 152, 14. 334, 8.
susceptrix 101, 10.
suscipere = ἐπιδέχεσθαι 251, 4. 12. 314, 8. *item* 252, 10. 19. 21. 23. 253, 7. (= recipere 4). 305, 22. 306, 1. 2. 12 (= capere 11). 315, 12. 14. uocabulum 207, 13. Stoici non a Porphyrio suscipiuntur (= probantur) 31, 11.
suspectus 139, 5.
suspicari 24, 22.
suus, *oppos.* permixtus 198, 6. suus proprius(que) 11, 17. 141, 23. suapte natura 28, 17. 78, 4. 93, 2. *cf.* locus. tempus.
syllogismus 13, 3. 6. 7. 10. 12. 15. 15, 16. 18. 141, 13. apodicticus 13, 7. 13. 15, 16. demonstratiuus 158, 11. dialecticus 13, 8. 13. 15, 17. liber de categoricis syllogismis 15, 10.
syllogistica (res) 14, 19. 20.
synonymorum coniunctio: uerba: seiungat ac separet 183, 17. disiungat ac separet 299, 8. diuidi secarique 276, 14. diuelli nequeant aut

separari 161, 6. distribuunt ac secernunt 195, 9. segregant atque dispertiunt 77, 21. diducunt ac disterminant 307, 16. differunt discrepantque 97, 9. deuincit et colligat 172, 13. colligatus atque constrictus 142, 4. obsideat atque detineat 160, 21. iungi copularique 258, 3. coherceri continerique 74, 5; *cf.* 170, 13. 179, 12. continet et cohercet 237, 8; *cf.* 303, 19. cohercet ac retinet 293, 4. speculetur et uideat 165, 7. speculatur atque considerat 165, 15. cogitantem meditantemque 4, 5. memoriam recolligere ac reuocare 137, 2. supersunt et abundant 46, 8. abundant et supersunt 112, 12. superabundat et superest 112, 4. permanent atque perdurant 282, 15. declarat et dicit 51, 5. enodare atque expedire 4, 9; *cf.* 35, 8. inhaerentes atque insitas 307, 2. — *substantiua:* collatione comparationeque 64, 16. speculationem cogitationemque 7, 22. angustationem linguae compressionemque 74, 16. diuisionem sectionemque 7, 24. compositionem coniunctionemque 228, 15. — *adiectiua et aduerbia:* infinitam innumerabilemque 77, 15. nuda inaniaque 24, 12. per ardua atque difficilia 157, 8. integrae atque intactae 322, 16. uberius atque affluentius 297, 19.

Tacere *aliquid* 30, 22. tacito nomine 234, 7. ea tacita praetermissaque (*abl. abs.*) 201, 8.

tactus 9, 3. tactu monstrari 234, 7.

taeterrimus 347, 15.

talis—qualis 30, 18. 20. *al.* tale est quale si quis supponat 151, 18. tale est tamquam si diceret 194, 15. talis qui *c. ind.* 92, 6 (*cf. adn.*). *c. coni.* 93, 23. 149, 8. 266, 9. tales ac si dicas 76, 17. — 107, 3. 126, 20.

tam—quam 229, 19. 346, 19. 346, 19. tam subtilius 12, 10. tam uiuacissime 23, 2. *sim.* 140, 9.

tamen *cf.* quidem. si.

tametsi *c. ind.* 161, 3. *c. coni.* 194, 18. 218, 15. 257, 17. 340, 5. *sine uerbo* 293, 2.

tamquam 153, 1. 181, 2. 10. 200, 9. 215, 14. 220, 5. 9. 268, 13. 337, 15. *c. coni. praes.* 172, 18. 182, 19. tamquam si 194, 16 (*cf.* talis). intellegendum est hoc modo dictum, tamquam si diceret 337, 18. non tamquam *c. coni. praes.,* sed 276, 13. *cf.* ita.

tangere uel mente uel digito 191, 16.

tantus = tot: tantas (species) quot 293, 2. in tantum (= in tot res) quantum 293, 11. in tantum = adeo 307, 10. 11. tantum *superuacan.* 144, 3; *cf.* solus. unus. — tanto *cf.* quamlibet.

tardius 117, 6.

temperantia 9, 19.

temperare uiam lumine 23, 23.

temptare *c. inf.* *16, 17. 147, 12. 161, 14. 167, 23.

tempus principium per accidens 175, 1. orator sui temporis doctissimus 4, 12. uno tempore 93, 1. 3. 161, 17—25. 162, 20. 163, 1. ad tempus 12, 8. per tempora 162, 19. numquam tempus fuit ut non 99, 17.

tendere = extendere: in omne tempus 280, 1. usque ad 323, 19. ultra *c. acc.* 299, 12. *intrans.* scire—ad hoc tendit, ut 142, 8.

tenera infantia 242, 3.

tenere uim in *c. abl.* 158, 20.
tenuior tractatus 85, 13.
tenuitas 12, 22.
terminare *proprie* 167, 7. — definitionibus 161, 7. *sim.* 211, 9 (hominem). terminans descriptio 283, 11.
terminum statuere *c. dat.* 348, 2. *sim.* 11, 3. offenso termino consistere 67, 5. terminus *partium philosophiae* 141, 23. naturae suae terminos 340, 17. — terminus *cum genetiuis definitiuis.* conclusionis 271, 22. definitionis 20, 8. 10. 60, 2. 271, 20. descriptionis 145, 25. 202, 8. probationis 23, 11. scientiae 75, 22. 227, 6. 285, 3. *item* disciplinae (*cf.* disciplina) 162, 15. terminus = definitio: termini = ὅροι 338, 14. (significationem) definiendam et termino quodam circumscribendam 40, 3. termino describi 245, 20. terminus generis 216, 22. speciei 305, 12. (*quinque rerum*) 283, 16. *cf.* incorporalitas.
ternarius numerus 241, 14. 249, 19.
tertio = ter 39, 7. 11.
textus 15, 22. 16, 11. 85, 17.
theologi 221, 11.
theoretica (philosophia) 8, 1. theoretice 9, 6. theoretices 8, 6. 8. theoreticen 10, 10. *cf. adn.*
titubat intellectus 36, 6.
titulus 139, 20. 143, 11. 147, 1. = caput libri 227, 14.
torqueri ad se inuicem 79, 7.
tot—quot 8, 3. 5.
totiens = ter *39, 4. 7, *cf. etiam* 11.
totus = unus quisque 232, 17, *cf.* 15 s. toti = cuncti 323, 18. 324, 9. totum (= omne) quicquid 110, 4. totum animal 232, 22 (omne an. 21). totum, *oppos.* partes 154, 20. 156, 10. 16. 18. 157, 1. 215, 11. *item* = ὅλον 236, 8. 10. 11. 18 ss. genus et species totum sunt eorum quae 303, 18, *sim.* 20. 21. 24, *cf.* 2 (= ὅλον).
tractare: manus ad tractandum 142, 28. *aliquid* 6, 22. 19, 20. 22, 14, *saepe.* per 11, 2. de I 6, 19. 7, 4. 9. 13, 6. 17, 17. 22, 13. *al.* II 151, 16. 152, 4. 159, 15. 168, 3. 170, 5. *al.* super *c. abl.* 31, 1.
tractator 24, 1.
tractatus 6, 20. 31, 18. 85, 13. 141, 2. 150, 8. 151, 8. 158, 22. 168, 1. 169, 3. 198, 12. 199, 11. praesens 321, 19. (generis) speciei(que) 198, 3. 239, 3. tractatus est de 141, 12. habetur de 30, 11. 64, 7. tractatus rei habetur 40, 5. tractatus rerum incurrit ad 144, 18. sunt illa grauioris tractatus 31, 8. in his tractatibus disserere de 112, 23.
traditio = παράδοσις 147, 12. = παράστασις 346, 13.
traditor 12, 21.
trahere in abusionem 74, 16. nomen a 34, 6. definitionem a 19, 24. 20, 23. 44, 4. *sim.* 177, 21.
transcendere *aliquid* 277, 9. in *c. acc.* 11. transcendi (= superari) 324, 9.
transcribere 255, 3.
transferre in *c. acc.* 83, 5. in *c. abl.* 71, 15. 82, 2. ad 127, 25. *e Graeco* 94, 11. quod Victorinus per Isagogen dicitur transtulisse 4, 14.
transgressa disputatio est ad 123, 17.
transigere 122, 3.
transire *aliquid* 24, 11. in *c. acc.* 203, 7. 204, 1. transit res per tempora in usus habentium 162, 18.
transitum facere ad 110, 7. 115, 26.
translatio (*e Graeco*) 135, 6. 12. 168, 17.
triangulus 199, 18. 201, 10. 12.

tripedalis 45, 11.
triplex: *abl.* triplici 141, 17. 155, 10.
tripliciter 179, 18.
truncus 23, 16.
tunc—cum 3, 6. 119, 11. 199, 9. 279, 20. 322, 13. tunc—nunc 65, 14. tunc—quotiens 9, 5. *cf.* si.
turbari errore 144, 24. nec nos turbet quod 72, 17.

Vacare *c. abl.* 17, 13. ab 93, 8. uacat tempus ad studia 4, 10.
uacuus (= uanus) 164, 7. uacua imaginatio 160, 5. uacuo modo speculationis 40, 5.
uaga definitio 271, 5, *sim.* 22. plurimum uaga 283, 7.
ualde 12, 18. 283, 7.
ualere *aliqua re* 9, 1. *c. inf. act.* 23, 11. 87, 1. *c. inf. pass.* 59, 21. 158, 17. 166, 8. 282, 12. 13. 302, 12. de uno ualentia praedicari 185, 8.
uariari 252, 17. 344, 4.
uarietates ueniendi uel discedendi 262, 2.
uber: uberrimus 9, 24.
uberius 32, 1. 131, 21. 299, 1. uberrime 7, 8. 85, 11.
ubi *pro relat.*: titulus, ubi 227, 14. in eo genere, ubi 73, 8. aliqua res, ubi (= cui) accidit 116, 20 (*cf.* 18 s.). 129, *2. 4. ubi (= quo) illa conueniant 114, 15. ubi (= in quod) secari possint 49, 15. ubi—illic 171, 11. *categoria* (ποῦ) 14, 15. 143, 22. 222, 13. 317, 12.
-ue 10, 2. 11, 26. 16, 14. 64, 15. 88, 21. 89, 5. 10. 19. 95, 14. 136, 8. 164, 1. 175, 3. 234, 7.
uegetare 136, 2.
uehemens quaestio 100, 25.
uehementer: uehementissime animaduertere 26, 25.
uel = et (*cf. ad p. 94, 13*); *16, 16 (καί). 19, 22. 25, 7. 27, 13. 49, 12. 59, 6 (*cf.* 4). 57, 6. 68, 11 (*cf. ibid.*). 92, 12. 95, 13 (*cf.* 11). 107, 7. 110, 8. 115, 26. 125, 14. 129, 17 (*ter*). 131, 17. 178, 11. 197, 18. 243, 16. 271, 15. *al.* uel si—uel si 21, 2. uel si—sin uero 63, 7. 10.
uelle: hoc dicere uult 75, 6. *sim.* 39, 7. uolens 60, 19.
uelocitas 299, 4.
ueliciter: tardius ualociusque 117, 6.
uelox 298, 10. uelocior 125, 13.
uelut 5, 16. 24, 19. *40, 7 (οἷον). 41, 19. 70, 13. 73, 15. 20. 74, 12. 137, 5. 146, 19. 147, 12. 151, 18. 170, 3. 174, 16 ss. 202, 6. 212, 16. 17 (ὡς). 224, 3. 233, 8. 247, 17. 326, 14. 340, 7. 341, 9. *al.* uelut—ita 73, 20. ueluti (*in codd. etiam* uelut) 29, 17. 50, 22. 104, 24. 220, 9. 300, 3. 305, 19. 310, 16. 320, 5. *al.*
ueneratio 259, 21.
uenire = accedere 86, 21. quid secundo loco ueniat 10, 16. ab 45, 23. a foris uenientia = ἐπεισοδιώδη *129, 6. *item* 50, 22. uenit *aliquid* ad cognitionem 150, 11. ad scientiam 138, 10. uenit ad scientiam, *sequ. interrog. obl.* 139, 3. uenit *aliquid* ad significationem 151, 14. uenire contra *aliquid* (= dissentire) 130, 5. de 259, 23. ex 101, 28. in *aliquem* (= pertinere ad) 172, 7. uenit *aliquid* in definitionem 153, 15. in *c. abl.* 110, 23 (*cf.* 20). 120, 23. sub *c. acc.* 143, 18. super *c. acc.* 268, 12. *cf.* extrinsecus. usus.
uentre propenso 343, 14.
ueraciter 166, 12.
uerax: ueracissimus 148, 5.
uerbum uerbo expressum 135, 7. uerbi

gratia 32, 17. 37, 10. 42, 4. 92, 10. 94, 15. 101, 26. 220, 12. *al.* *cf.* uocare.
uere = recte 197, 3.
ueritas, *oppos.* intellectus 163, 12. intellegentia 101, 1.
uero *in secundo loco passim, in tertio* 17, 22. 21, 11. 142, 16. 156, 20. 162, 11. nunc uero *in apodosi* 118, 2. non uero 312, 6. 19. uero—nec uero 151, 20. *cf.* at. ergo. et. quidem. si.
uersari in *c. abl.* 6, 16. 7, 7. 14. 137, 8. 138, 6. *al.* circa *c. acc.* 9, 7. 30, 12.
uertere (= reddere) id nomine ipso 150, 21. ad 18, 9. uerti (= uersari) in *c. abl.* 15, 17. disputatio uertitur de 39, 14. *cf.* at. et. quidem. utrum.
uerum *coni.* 131, 25. 147, 3 (*cf. adn.*). *cf.* non.
uerus: uerum est quoniam *c. ind.* 101, 3. *cf.* similis. similiter.
uesci 249, 17.
uestigare 137, 18. 138, 1. 3. 11. 152, 12. 162, 14. 163, 14.
uestigatio 140, 24.
uestigiis primis firmati 140, 10.
uetare: nihil uetat (= obstat) 41, 6.
uiare 12, 23.
uice *alicuius rei* fungi 23, 18. 142, 18. aequa uice 123, 14. alterna uice 312, 17. alternis uicibus 332, 6. contrarias obtinere uices 27, 5.
uicinae species 81, 1. *sim.* uicinus sibi 80, 13. 14. 24. 25.
uidere: uidesne ut—? 19, 15. uidere *c. accus. et particip.* 4, 5. uidere quod *c. coni.* 5, 14. 6, 3. 14, 10. uisum est *c. inf.* 139, 11. uideatur = spectetur 15, 22. 16, 11. uideri = sibi uideri 135, 11. *cf.* uisum.
uigere sensu 136, 13. uigentia ratione 184, 22.
uigilans lector 321, 12. uigilantissimo ingenio 157, 9.
uigilanter: uigilantius surrexerat 85, 3.
uigilare 91, 14.
uigiliae 85, 12. noctis 83, 4. 85, 1.
uinculum breuitatis 36, 2.
uindicare 28, 6. in *c. acc.* 144, 10.
uiolentior auster 3, 6.
uirgula 215, 9.
uirgulta 241, 2.
uirilis 200, 19.
uirtus = uis 46, 10, *cf.* 13. uirtutes caelestes (*animi*) 84, 17. specierum 91, 23. praedicamentorum 19, 16.
uisum: quae φαντασίας Graeci dicunt, a nobis uisa poterunt nominari 25, 10.
uitiosus 20, 18. 25. 146, 8.
uiuacitas 84, 8. 13.
uiuaciter: uiuacissime 23, 2.
uiuax 7, 15.
uiuere tenera infantia 242, 3. uiuendi anima 70, 24.
uiuificatio 9, 10. 264, 14. 16.
ultimus *cf.* genus. species.
ultra *aduerb.* 205, 16. ultra quam 158, 22. *praep.* 299, 12.
unde = ὥστε *58, 9. (*63, 22.) quod unde sit 59, 16. unde fit ut 114, 19. 115, 17. 121, 10. 182, 11. 261, 17. 332, 5. *al.* unde *pro* de *c. relatiuo* 39, 12. *pro* ex *c. relat.* 77, 20. 78, 22. 106, 4. 176, 22.
unicus 186, 9. filius 234, 10. = unicus filius 234, 6. *plur.* 176, 18.
unitas = τὰ καθ' ἑνὸς λέγεται μόνον *44, 11. *49, 17. *51, 11. — 49, 9. 23. 51, 1. 3. 6. 191, 7. 11. 13. 195, 14. 219, 1. 228, 20. 229, 17. 303, 23.
uniuersalis 166, 21. 170, 7. 184, 5.

7. 287, 24. 295, 8. 302, 9. *oppos.* singularis 167, 5. uniuersalior 292, 13. uniuersalia 166, 15. 20. 288, 24. 295, 3. 335, 23. 336, 2.
uniuersalitas 167, 4. 305, 11.
uniuersaliter = καθόλου 244, 1. — 79, 20. 329, 13.
uniuoce = συνωνύμως 221, 4. 304, 10. 308, 7. — 18, 2. 11. 74, 23. 75, 2. 111, 6. 9. 18. 19. 113, 25 ss. 222, 21. 223, 8. 22. 225, 2 ss. 305, 21. *al.*
uniuocus: definit (Aristoteles) sic 17, 20 ss. (συνώνυμα). 18, 5. 33, 3—34, 1. 223, 19. 22. 306, 17.
unus: aequiuoca—quae cum nomine una sint . . 32, 15. unus solus (solus unus) 56, 6. 64, 23 (*pl.*). 98, 3. 25. 110, 4. 183, 7. = εἷς 310, 2. = εἷς μόνος 231, 16. unus tantum 55, 10. 11. 58, 20. 59, 2. 108, 16. 114, 11. 185, 8. 15. 187, 1. 9. 19. 193, 13. 15. *al.* unus—alter 8, 1 ss. 38, 5. 138, 8. *al.* unus —alius (*de duobus*) 259, 1. 263, 4. unus—alius—tertius 136, 3. unus idemque 27, 11. 161, 19. unus atque idem 8, 14. 325, 16. unum et idem = ἓν καὶ τὸ αὐτό 251, 11. in unum 34, 12. 58, 17. 181, 11. 255, 17. 305, 15. 336, 12. unus quisque: una enim quaeque 336, 5. unus quisque *c. subst.* 10, 14. 32, 9. 38, 6. 54, 20. 55, 18. *63, 20 (ἕκαστος). 152, 1. 4. 156, 16. 158, 4. 174, 4. 9. 199, 13. 226, 22. *al.* *c. partic.* 179, 4. *c. genet.* 207, 6. 216, 13. *item* unum quodque 146, 20. 23. unum quodque *substant.* 24, 9. 137, 18. 170, 2. 174, 14. 18. 180, 16. unus quicumque 34, 6. *cf.* quilibet. quis. singulus. tempus.
uocabulum 5, 17. 32, 19. 22. 34, 14. 37, 12. 18. 137, 16. 154, 8. 202, 6. 10. 12. 203, 1. 207, 13. 222, 21. 223, 16. 225, 8. 232, 20. 23. 250, 2. 259, 21. 297, 3. 308, 2. trahere a 172, 10. uocabulum nominis 162, 7.
uocaui νοητά intellectibilia mea uerbi compositione 8, 13.
uocitare 6, 1. 47, 11.
uolare 317, 10.
uolumen 181, 9. 239, 22.
uox plura significans 154, 16.
usque ad 66, 24. 75, 26. 136, 14. 231, 2 (ἄχρι). 292, 1. *al.* ad—usque 12, 22. 242, 12. in deum usque 335, 4. usque dum *c. coni.* 226, 11. 227, 20.
usurpare 297, 8.
usurpatio 297, 14.
usus loquendi 177, 21. 178, 6. usu uenit *alicui* 22, 20. *cf.* utilis.
ut *aduerb.* = in eo quod 236, 21 (*cf.* 19). *item* 223, 23. ut—ita etiam 138, 17. 199, 2. ut—ita quoque 162, 7. ut—, proinde 28, 13. ut si *c. coni.* 18, 16. 21, 9. 28, 10. 32, 17. 63, 11. 86, 2. 154, 17. 282, 24. 332, 9. *cf.* aequaliter. aeque. putare. — *coniunct.:* ut—non = ne 20, 24. ut ne 145, 6. est ut 117, 7. numquam tempus fuit, ut 99, 17 est alia definitio, ut 283, 5. ei adest ut pubescat 280, 8. adicitur ut 190, 17.
uterque: uterque (homo, equus) species nominantur 92, 23. utrumque idem est 42, 2. differt *114, 9. utraque illarum 141. 22. utrique = duo: duas formas id est utrasque 72, 14. quorum utrorumque genus 97, 14. *item* 10, 4. 21, 23. 27, 10. 28, 12. 30, 17. 52, 3. 53, 9. 12. 54, 3. 4. 5. 55. 21. 65, 18. 179, 15. 192, 7. 202, 18. 223, 8. 224, 5. 232, 19. *al.*

utilis: summe utile 150, 2. utilissimus usus 11, 16.
utique 54, 23.
utrobique 226, 12.
utrum *in interrog. obliqua* 10, 11. 25, 21. 26, 14. 100, 18. utrum—an 24, 6. 25, 12. 29, 20. 54, 11. 155, 18. 160, 17. *al.* an *bis pos.* 30, 5. *ter* 24, 5.
utrumne—an 160, 7.
uulgare id ad alterum 144, 16.

Zeugma 173, 8.

IV. INDEX GRAECUS.

ἄλογον 95, 16.
ἀναγκαῖον 149, 11.
ἀνάλογον 95, 15.
ἀπόδειξις 13, 9.
ἄτομον 47, 11.
γενικώτατα 17, 11.
γνήσιον 5, 2.
διαλεκτική 140, 3.
εἴδη ῥητορικῆς 35, 1.
εἰς ποῖον μέρος φιλοσοφίας ἀνάγεται (liber) 5, 8.
ἐνδόξως 168, 12.
ἐνέργεια 93, 6.
ἐπιγραφή 5, 3.
κατηγορίαι 14, 2.
λογική 9, 25.
λογικῶς 168, 12. 13. 17.
νοητά 8, 11.
ὄν 222, 7.
σκοπός 4, 19.
σχήματα 34, 19. 37, 1.
τάξις 4, 20.
τοπική 140, 3.
ὑπογραφικοὶ λόγοι 42, 14.
φαντασίαι 25, 10.
χρήσιμον 4, 20.